हिन्दी-मराठी शब्दकोश

संपादक

गो. प. नेने
श्रीपाद जोशी

तिसरी आवृत्ति] किंमत सहा रुपये [सन १९५६

महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणें

पहिल्या आवृत्तीचें संपादक-मंडळ

श्री. **गो. प. नेने**, बी. अे. (बनारस हिन्दु विश्वविद्यालय)

प्रा. **डॉ. तु. ना. देवरे**, अेम्. अे., अेल्अेल्. बी., पीअेच्. डी., अुर्दू व पर्शियन भाषांचे प्राध्यापक, वाडिया कॉलेज, पुणें.

श्री. **य. रा. दाते**, बी. अे., अेल्अेल्. बी., संपादक, ज्ञानकोश व शब्दकोश, पुणें.

पं. श्री. **रामानंदजी शर्मा**, ' साहित्य-भूषण ' (सं. वि. मं. काशी)

श्री. **कृ. ज. धर्माधिकारी**, बी. अे., मंत्री, अखिल महाराष्ट्र हिन्दी प्रचार समिति; पुणें.

मुद्रकः—मा. ह. पटवर्धन, संगम प्रेस लि., ३८३ नारायण पेठ, पुणें २
प्रकाशकः—गो. प. नेने, मंत्री, महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, राष्ट्रभाषाभवन, ३८८ नारायण पेठ, पुणें २.

नांवांत बदल कां ?

राष्ट्रभाषा हें अेक नांव. या राष्ट्रभाषेची अेक सुटसुटीत व्याख्या आमच्या महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभेच्या घटनेंत पुढें दिल्याप्रमाणें केली असून हिंदी आणि हिंदुस्तानी या दोन्ही नांवांना यथार्थपणें संमति दर्शविली आहे. ‘ हिंदुस्तानी ’ हें नांव घेतल्यानें घोटाळा रहात नव्हता, परंतु घनघोर वादाअंतीं घटना-समितीनें हिंदी या नांवाचा स्वीकार केला आहे. मात्र स्वीकृत हिंदीचें संपृक्त स्वरूप स्पष्ट करणारें स्वतंत्र कलम घालून राष्ट्रभाषेचें स्वरूप पूर्वीं हिंदुस्तानी शब्दानें दाखविलें जात होतें, तसेंच संमत केलें आहे ही समाधानाची गोष्ट आहे. महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभेला हिंदी हें नांव स्वीकारण्यास कसलीच अडचण नाहीं. तें हिंदी नांव तिनें पूर्वीं संमत केलेल्यापैकींच आहे; सबब घटनासमितीचा निर्णय लक्षांत घेअून या कोशाचें ‘ हिंदुस्तानी मराठी कोश ’ हें नांव पुढें चालविण्यापेक्षां ‘ हिंदी मराठी कोश ’ असेंच नांव पुढें चालवणें अुचित ठरेल. म्हणून कोशाचे नांवांत तसा बदल करण्याचें सभेनें ठरवून ‘ हिन्दी–मराठी कोश ’ हें नांव स्वीकृत केलें आहे.

सभेनें मान्य केलेली व्याख्या पुढीलप्रमाणें आहे :—

> ‘भारतवर्षमें आंतर–प्रान्तीय व्यवहारके लिये जिस अेक भाषाका अुपयोग सदियोंसे आम तौरपर चलता आ रहा है, वह हमारी राष्ट्रभाषा है। अिसके लिये हिन्दी, हिन्दुस्तानी, अुर्दू ये तीनों नाम रूढ हैं।’

दत्तो वामन पोतदार

अध्यक्ष, महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणें.

नाममें बदल क्यों ?

यह कोश जब प्रकाशित हुआ तब अुसका नाम ' हिंदुस्तानी–मराठी कोश ' रखा गया था । क्यों कि अुस समय राष्ट्रभाषाके लिये वह नाम ही जनताके द्वारा स्वीकृत हुआ था । महाराष्ट्र–राष्ट्रभाषा–सभाका जो विधान ता. १२ अक्तूबर १९४५ को स्वीकृत हुआ अुसमें राष्ट्रभाषाकी व्याख्या और नाम का विवरण अिन शब्दोंमें ग्रथित है :—

" ' भारतवर्षमें आंतरप्रांतीय व्यवहारके लिये जिस अेक भाषाका अुपयोग सदियोंसे आमतौरपर चलता आ रहा है वह हमारी राष्ट्रभाषा है । अिसके लिये हिन्दी, हिंदुस्तानी, अुर्दू ये तीनों नाम रूढ हैं। "

हिन्दी और हिन्दुस्तानी दोनों नाम सभाको पहलेसे ही स्वीकृत थे । अब संविधान समितिका नामके सम्बन्धमें निर्णय प्रकट हुआ है और अिस निर्णयके अनुसार राष्ट्रभाषाका नाम ' हिन्दी ' स्वीकृत हुआ है । अुचित है कि सभा अुसका ही स्वीकार करे । राष्ट्रभाषाके स्वरूपमें संविधान समितिने जो स्पष्टीकरण (३०१ आय में) किया है वह साफ कर देता है कि नाम भले ही हिन्दी हो, किन्तु भाषाका स्वरूप संपृक्त संस्कृतिका पोषण करनेवाला ही रहेगा । ' हिन्दुस्तानी ' नामसे यह बात बिलकुल सरल हो जाती । अब नाम ' हिन्दी ' और स्वरूप जो ' हिंदुस्तानी ' नामसे संमत हो गया था, वही रहेगा । इसलिये ठीक यह है, कि सभा ' हिन्दुस्तानी–मराठी कोश ' का नाम बदलकर ' हिन्दी-मराठी कोश ' करे ।

ता. १८ नवंबर १९४९

दत्तो वामन पोतदार

अध्यक्ष, महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणें.

पुरस्कार

(प्रथमावृत्ति)

मुळाशीं असलेली दृष्टि

हा कोश अेका विशिष्ट दृष्टीनें लिहिला गेला आहे. देशामध्यें राष्ट्रभाषेचें महत्त्व लोकांना अधिकाधिक पटूं लागलें आहे. आंतर-प्रांतीय व्यवहारासाठीं अेक स्वदेशी राष्ट्रभाषा असली पाहिजे व तिचें निदान कामचलाअू ज्ञान लहानथोर सर्वांनाच असलें पाहिजे याविषयीं आतां दुमत नाहीं.

ही गोष्टसुद्धां आतां जवळ जवळ सर्वमान्य झाली आहे कीं, जर जनतेमध्यें जागृति आणावयाची आणि तिच्यांत स्वतःचा कारभार स्वतःच चालविण्याची शक्ति वाढवावयाची असेल तर लोकव्यवहार खालपासून वरपर्यंत त्या त्या प्रांतांत त्या त्या प्रांतीय भाषेंतूनच झाला पाहिजे. कित्येक प्रांतांची संस्कृति भिन्न असते म्हणून नव्हे (धर्मभेद, जातिभेद, भाषाभेद अित्यादि भेद असूनहि स्वभाव, जीवनानुभव आणि जीवनदृष्टि या बाबतींत आपणां भारतीयांची संस्कृति स्थूल मानानें अेकच आहे आणि अेकच असणार.) तर त्या त्या ठिकाणच्या जनतेच्या हृदयापर्यंत जाअून भिडून लोक-समुदायाच्या सर्व शक्ति जागृत करण्याचें सामर्थ्य त्या त्या प्रान्तीय भाषेंतच असतें म्हणून.

लोक-व्यवहार म्हटला म्हणजे त्यांत सार्वत्रिक आणि उच्च शिक्षण आलें, राज्यकारभार आला, न्यायदान आलें आणि समाजाला स्वर्गांत किंवा नरकांत पोहोंचवून देणारें वृत्तविवेचनहि आलें आणि या वृत्त-विवेचनाच्या हेलकाव्याप्रमाणें समर्थ किंवा दुर्बल होणारें राजकारण आणि त्यावर अवलंबून असलेला राज्यकारभारहि आला. या सर्व बाबतींत होतां होअील तों प्रान्तीय भाषांचाच उपयोग झाला पाहिजे.

पण जर या अेका अखंड राष्ट्राचीं शकलें करून त्याचा नाश करावयाचा नसेल आणि आत्मघातकी प्रान्तीय संकीर्णता वाढवावयाची नसेल तर या प्रान्तीय समाजांनीं अेकमेकांपासून दूर न जातां, अेकमेकांचा अीर्ष्या-द्वेष

सोडून देऊन जवळ आलें पाहिजे, परस्पर सहकार वाढविला पाहिजे आणि राष्ट्रैक्याचा अनुभव अुत्तरोत्तर पुष्ट केला पाहिजे.

असें करण्याचें अेक महत्त्वाचें साधन म्हणजे '**राष्ट्रभाषा**' होय.

ही राष्ट्रभाषा परदेशांतून आणून चालावयाचें नाहीं किंवा कृत्रिमपणें अेक अगदींच नवीन भाषाहि बनवितां यावयाची नाहीं. देशांतील अेखाद्या प्रतिष्ठित भाषेलाच ही पदवी देअून तिला वाढीस लावण्याचें कार्य सर्वांनीं यावच्छक्य केलें पाहिजे.

फार प्राचीन काळीं जेव्हां देशांतील निरनिराळ्या भागांत प्राकृत भाषा बोलल्या जात असत, तेव्हां सर्व प्रान्तांना अेकत्र आणणारी आणि भारतीय संस्कृतीला परिपुष्ट करणारी अशी राष्ट्रीय भाषा म्हणजे संस्कृत होती. आज देखील मराठी, गुजराती, बंगाली, कानडी, तेलगू, तामिल, हिन्दी, अुर्दू या सर्व भाषांवर संस्कृतचा कमीअधिक प्रभाव दिसून येतो. पुढें कालांतरानें प्राकृत भाषांचा अपभ्रंश होऊन त्यांतून निरानिराळ्या देशी भाषा निर्माण झाल्या आणि या देशी भाषांतून मुख्यतया धर्म, नीति, सदाचारविषयक आणि त्याबरोबर थोडेंबहुत ललित-वाङ्मय निर्माण होऊं लागलें. त्यांतल्या त्यांत साधुसंतांनीं आणि राजकारणी पुरुषांनीं उत्तरेकडील हिन्दीचा विशेष पुरस्कार केला आणि राष्ट्रभाषेचें स्थान संस्कृत आणि पालीनंतर याच भाषेला मिळालें.

पठाण आणि मोंगल काळीं राजकर्त्यांनीं आपल्याबरोबर अरबी आणि फारसी या भाषा आणून पर्शियन दरबार सुरू केला, परंतु त्यांचा तो आग्रह चालूं शकला नाहीं. जरी त्यांचें राज्य झालें आणि कांहीं लोकांनीं त्यांचा धर्म स्वीकारला, तरी लोकांना स्वभाषा सोडणें शक्य नव्हतें. यामुळें हिन्दी लोकांनीं राजकर्त्यांच्या अरबी, फारसी भाषेंतून यथेच्छ शब्द घेअून हिन्दींतून राजकर्त्यांशीं व्यवहार चालू केला. राजकर्त्यांनीं या नव्या भाषाशैलीला 'अुर्दू' म्हणजे बाजारी किंवा छावणींतील भाषा, असें तुच्छतादर्शक नांव दिलें, परंतु देशांतील हिन्दूमुसलमानांनीं याच 'अुर्दू' ला प्रेमानें कमावून तिची साहित्यशक्ति वाढविली आणि अशा रीतीनें अेकाच भाषेचे हिन्दी आणि अुर्दू असे

दोन प्रवाह चालू झाले. अेकाच राष्ट्रांत आणि अेकाच समाजांत दोन भिन्न भिन्न शैली चालविणें सोपें नसतें. लोक आपआपसांत बोलूं लागले म्हणजे शब्दांची आणि वाक्-प्रचारांची देवघेव सुरू होतेच. हिन्दीनें स्वदेशीच राहण्याचा कितीहि आग्रह धरला तरी तींत अरबी-फारसीचे शब्द येणारच आणि अुर्दूनें प्रयत्नपूर्वक देशी शब्द वगळून अरबी, फारसी शब्दांचीच रेलचेल करण्याचें ठरविलें तरी तिला आपला देशीपणा सोडून चालावयाचें नाहीं. त्या वेळच्या राजकर्त्यांना जनतेशीं देशी भाषांतून आपला संपर्क ठेवावा लागल्या मुळेंच तर अुर्दू राजमान्य झाली. असें सांगतात कीं, अुर्दूची अुत्पत्ति अुत्तर हिंदुस्थानांत झाली नसून दक्षिणेंतच तिचा प्रथम प्रादुर्भाव झाला.

कोणतीहि भाषा—मग ती लोकभाषा असो, सामान्य बोली असो, किंवा साहित्यिक भाषा असो—जनतेपासून जतजशी दूर जाते तसतसे तिचें सामर्थ्य क्षीण होत जातें. संस्कृत भाषा देववाणी बनली आणि स्वाभाविकपणें दिवंगत झाली. हिन्दी भाषा संस्कृतच्या आहारीं पडली त्या मानानें ती पंडित मंडळींच्या बाहेर दुर्बोध होअूं लागली. अुर्दूनें स्वतःचें देशीपण विसरून अरबी-फारसीचें अजीर्ण होअूं दिलें आणि मुसलमान समाजांत देखील ती भाषा समजेनाशी झाली. आजच्या सुशिक्षित समाजानें अिंग्रजीचा आश्रय केला आणि परिणामीं त्यांचा जनतेशीं संपर्क सुटला. ज्यांनीं ज्यांनीं लोक-भाषेचा, प्रान्तीय भाषांचा पुरस्कार केला त्यांची त्यांची शक्ति वाढली. अँग्लो-अिंडियन लोकांनीं अिंग्रजीलाच स्वाभाषा करण्याचा प्रयत्न केला, यामुळें देशांत त्यांचीं पाळेंमुळें रुजेनात. असा हा सार्वत्रिक नियम आहे

तेव्हां अेकमात्र राष्ट्रीय नीति हीच होअूं शकते कीं, देशांत सर्वत्र ज्या ठिकाणीं जी प्रान्तीय भाषा असेल तिलाच महत्त्व दिलें पाहिजे आणि या प्रान्तीय भाषांनीं अेकमेकींशीं फटकून राहून सवता सुभा निर्माण न करतां अेकमेकींच्या जवळ येअून स्वतःची आणि राष्ट्राची शक्ति वाढविली पाहिजे. जर अेखादी भाषा निराळेपणा वाढवूं लागली तर अस्वस्थ होण्याचें कांहींच कारण नाहीं. कारण जी भाषा आपला निराळेपणा वाढवील तिला आपण अशक्त झाल्याचा आणि आपली लोक-संपर्क-शक्ति नष्ट झाल्याचा अनुभव आपोआपच येअील. लोकशाहीच्या दिवसांत भाषा सर्वसुलभ आणि सर्व-

संग्राहक झाल्यावांचून राहतच नाहीं. तेव्हां काल-बलानेंच जी गोष्ट घडून येणार आहे तिच्यासाठीं वृथा आक्रोश करण्यांत फायदा तो काय ?

आंतर्प्रान्तीय व्यवहारासाठीं जी राष्ट्रभाषा वापरावयाची ती सर्वसुलभ, सर्वसंग्राहक आणि परस्परानुकूल असलींच पाहिजे. ज्याला म्हणून निरनिराळ्या प्रान्तांतील जनतेपर्यंत पोहोंचावयाचें असेल त्याला जनतेला सुपरिचित अशीच भाषा बोलली पाहिजे. साहित्यिक लोक आपल्या मनोविनोदनासाठीं संस्कृतनिष्ठ स्वभाषा वापरोत किंवा संस्कृतच वापरोत, अरबी-फारसीनिष्ठ अुर्दू वापरोत किंवा प्रत्यक्ष अरबी-फारसीच वापरोत, त्यांना कोणीहि मना करीत नाहीं. भाषांचीं हीं रूपें राहणारच; पण जे कोणी लोकसुलभ, सर्वसंग्रहकारी आणि परस्परानुकूल भाषा वापरतील त्यांचाच प्रभाव जनतेवर पडणार आहे.

आपण सर्व बाजूंचा विचार करून अुत्तर हिंदुस्थानांतील शहरांत आणि खेडेगांवांत हिन्दु-मुसलमानादि सर्व लोक जी भाषा बोलतात किंवा समजतात त्या भाषेला 'राष्ट्रभाषा' म्हणून स्वीकारलें आहे. आतां हिला पूर्णपणें राष्ट्रीय करण्यासाठीं तिचा प्रचार सर्व देशभर करावयाचा आहे. या भाषेला जर खरोखर राष्ट्रसुलभ आणि राष्ट्रप्रिय करावयाचें असेल तर हिच्या प्रचाराचें काम अुत्तर हिंदुस्थानांतील साहित्यिक लोकांच्या हातींच न ठेवतां भिन्न भिन्न प्रांन्तांतील राष्ट्रभाषाप्रेमी राष्ट्रसेवकांच्या सहकारानेंच हें काम झालें पाहिजे आणि राष्ट्रभाषेचें स्वरूप ठरवितांना प्रान्तीय भाषा बोलणाऱ्या लोकांना तें सोपें जाअील याचीहि काळजी घेतली पाहिजे. सर्व प्रान्तीय भाषांतून जे देशी शब्द समान आहेत (यांत अरबी, फारसी शब्दांचाहि समावेश होतो) त्यांना स्वाभाविकपणें राष्ट्रीय रूप येणारच. अशा सर्व समान शब्दांच्या जोरावरच राष्ट्रीय भाषा राष्ट्रप्रिय आणि राष्ट्रसुलभ होअूं शकेल. राष्ट्रभाषा जरी शिक्षणाच्या द्वारा सार्वत्रिक करतां आली तरी तिचें स्वरूप जितकें लोकसुलभ असेल त्या मानानेंच जनतेमध्यें तिचा प्रचार होणार. जनतेंतील स्थितिस्थापकता (Inertia) व परिश्रमविमुखता ही देखील अेक शक्ति आहे. तिला विसरून चालावयाचें नाहीं. लोकसत्तेच्या दिवसांत हा अनुभव प्रत्येक सुधारकाला येतोच.

प्रस्तुत कोश अेवढी व्यापक दृष्टि बाळगून तयार केलेला नाहीं. राष्ट्र-भाषेचा संपूर्ण कोश बनविण्याची महत्त्वकांक्षा देखील येथें बाळगलेली नाहीं. यांत सांपडतील तेच शब्द राष्ट्रभाषेंत प्रधानपणें वापरले पाहिजेत असेंहि नाहीं. मराठी भाषा बोलणाऱ्या सर्व प्रकारच्या लोकांना राष्ट्रभाषा शिकत असतां अडणारे शब्द देण्याचें धोरण येथें मुख्य आहे. तेव्हां अर्थातच जे शब्द मराठीला आणि राष्ट्रभाषेला समान आहेत (आणि अशांची संख्या थोडी-थोडकी नाहीं) असे शब्द येथें देअून कोशाचा आकार वाढविला नाहीं. अरबी-फारसी शब्दांत देखील जे शब्द राष्ट्रभाषेंत रूढ झाले आहेत अथवा जे शब्द अुत्तर हिन्दुस्थानांतील कांहीं लोकांच्या बोलण्या-लिहिण्यांत विशेष येतात ते शब्दच येथें प्रामुख्यानें दिले आहेत कारण कोशाचा अुद्देशच महाराष्ट्रीयांची सोय हा आहे.

महाराष्ट्रीयांमध्यें संस्कृत भाषा न शिकलेल्या व अुच्च प्रगल्भ साहित्य न वाचणाऱ्या लोकांचाहि अंतर्भाव होतो. मराठी भाषा बोलणारे पारशी, ख्रिस्ती, यहुदी, मुसलमान हेहि महाराष्ट्रीयच होत. यांच्या सोयीसाठीं राष्ट्र-भाषेमध्यें वारंवार येणारे संस्कृत कुटुंबातील देशी शब्द मराठीला परिचित असूनहि येथें देणें आवश्यक समजून तसें केलें आहे.

संस्कृतिदृष्ट्या हिन्दीच्या अध्ययनांत अेक महत्त्वाचा हेतु लोकांच्या पुढें असतो. तुलसीदास, सूरदास, कबीर यांसारख्या कवींचें अध्ययन केवळ राष्ट्रीयदृष्ट्या नव्हे तर संस्कृतीच्या व जीवनाच्या समाधानाच्या दृष्टीनें देखील अत्यंत पोषक आणि अुन्नतिकारक आहे; म्हणून हा शब्दकोश तयार करीत असतांना या कवींच्या कवनांतून अडणारे शब्द मुद्दाम घेतले आहेत. असे जनतेच्या गाढ परिचयाचे पण सध्यांच्या भाषेंत प्रयोगांत न येणारे शब्द ओळखतां यावेत म्हणून ते तारकांकित केले आहेत.

राष्ट्रभाषेच्या प्रचारासाठीं प्रयाग, वर्धा आणि मद्रास या तिन्ही ठिकाणीं जे अभ्यासक्रम चालविले जातात आणि जीं पाठ्य–पुस्तकें नेमलीं जातात त्यांमधून येणारे बहुतेक सर्व शब्द या कोशांत आलेच पाहिजेत असा आग्रह धरूनच शब्दसंग्रह केलेला आहे.

अशा रीतीनें हा कोश मराठी बोलणारांची सर्व बाजूंनीं सोय करण्याच्या अुद्देशानें होतां होअील तों सोपा करण्याचा प्रयत्न झाला आहे.

आपल्या या विचित्र देशांत भाषेच्या नांवासंबंधानें देखील ओढाताण होते ही अेक आश्चर्याची गोष्ट आहे. राष्ट्रभाषेची व्याख्या जी महात्मा गांधींनीं अिन्दूरला हिन्दी साहित्य सम्मेलनाच्या अध्यक्षपदावरून राष्ट्रापुढें मांडली ती सर्वांनाच सारखी मान्य झाली आहे. तीविषयीं कोठें दुमत नाहीं. असें असूनहि नांवासंबंधानें बरीच ओढाताण चालली आहे. हिन्दी, हिन्दुस्तानी आणि अुर्दू हीं नांवें आपल्या भाषेला मुसलमानांनींच दिलीं. हिन्दी हें अरबी रूप आहे, हिन्दुस्तानी हें फारसी. कॉंग्रेसनें आपल्या कानपूरच्या ठरावांत राष्ट्रभाषेला हिन्दुस्तानी म्हटलें, यामुळें कॉंग्रेस सरकारला तेंच नांव सर्वत्र वापरणें आवश्यक वाटतें. आपणांला दोन्ही नांवें सारखींच प्रिय आहेत. दोहोंमध्यें ती भाषा भारतवर्षाची आहे हें अगदीं स्पष्ट होतें. नांवाच्या झगड्यामुळें कोशाची अुपयुक्तता कमी होअूं नये म्हणून याचें नांव ‘ हिन्दुस्तानी-मराठी शब्दकोश ’ असें ठेवलें असून राष्ट्रभाषेची सर्वमान्य व्याख्या नजरेपुढें ठेवूनच हा कोश तयार करण्यांत आला आहे.

महाराष्ट्रांतील सर्व शाळा कालेजांतील विद्यार्थ्यांना हा कोश अुपयोगी होअील असा विश्वास वाटतो.

या कोशांत वापरलेल्या अक्षरांसंबंधानें दोन शब्द सांगणें आवश्यक आहे. हिन्दी साहित्य संमेलनानें महाराष्ट्र साहित्य संमेलनाप्रमाणेंच लिपि सुधारणेचा विचार केलेला आहे आणि आनंदाची गोष्ट ही कीं, या बाबतींत दोन्ही संमेलनांचें जवळ जवळ अेकमत आहे. नागरी लिपि वापरणाऱ्या दोन्ही भाषांच्या साहित्यिक संस्थांचें एकमत झाल्यानंतर या सुधारणांचा अंमल शक्य तोंवर सर्वत्र झाला पाहिजे. हिन्दी आणि मराठी या दोन्ही भाषांच्या नागरी लिपींत थोडासा फरक आहे. अ, ए, भ, व अ, ण, झ मधील फरक सहज ध्यानांत येतो. श, ल, क्ष व श, ल, क्ष या अक्षरांत देखील थोडासा फरक आहेच. या बाबतींत मराठी आणि हिन्दी या दोन्ही साहित्य संस्थांच्या प्रतिनिधींनीं बसून देवाण-घेवाणीच्या नात्यानें नव्हे तर लिपि सुधारणेच्या शुद्ध ष्टीनें अुभयमान्य असे कांहीं फेरफार सुचविले आहेत. त्यांत अ, ण, झ, क्ष

वगैरे अक्षरें आणि अंक हिन्दीनें मराठीचे पसंत केले आणि मराठीनें शेवटीं काना येतो म्हणून हिन्दीचा ल पसंत केला. श पेक्षां श लिहावयास सोपा म्हणून तोहि पसंत केला.

मुख्य सुधारणा केली ती स्वरांच्या बाबतींत. व्यंजनांच्या बाराखडीला जशीं स्वरचिन्हें लागतात तशी चिन्हें 'अ' ला लावून सर्व स्वर व्यक्त केले असतां साक्षरताग्रहण बरेंच सोपें होतें. यासाठीं तीं स्वरूपें सर्रास स्वीकारलीं आहेत. या रूपांना 'अ' ची बाराखडी असें म्हणण्याचा प्रघात रूढ होऊं लागला आहे. पण ही भाषा अशास्त्रीय आहे. व्यंजनांत मागून स्वर मिसळले म्हणजेच बाराखडी होऊं शकते. 'अी' हा स्वर 'अ'ची विकृति होऊन तयार झालेला नाहीं. असो. दोनतीन गोष्टी अत्यावश्यक असूनहि त्या येथें आणतां आल्या नाहींत. पण जी अल्पशी सुधारणा केली आहे तिला वाचकांची दृष्टि सरावली म्हणजे पुढचें पाअूल टाकणें अधिक सोपें जाअील असा भरंवसा वाटतो. लिपि सुधारणेच्या मुळाशीं जनतेला–हजारों वर्षें निरक्षर असलेल्या जनतेला–साक्षर करण्याचें भगीरथ काम शक्य तितकें सोपें करावें आणि सर्वत्र ही सुधारलेली नागरीच अेकरूपानें वापरली जावी हा मुख्य अुद्देश आहे. मुद्रण जितकें सोपें होईल तितका साहित्यप्रचार स्वस्त करतां येअील हीहि दृष्टि आहेच. लिपींच्या चढाओढीत आज नागरी लिपि सुरक्षित नाहीं; तिची आवश्यक सुधारणा करूनच तिचें रक्षण करतां येअील ही गोष्ट लोकांना जितकी पटेल तितकी चांगली.

मोठमोठ्या संस्थांतून जशीं कामें केलीं जातात तशा पद्धतीनें जर हा कोश केला असता तर अितका सुटसुटीतहि झाला नसता व अितक्या थोड्या खर्चांत आणि अितक्या लवकरहि झाला नसता. या कोशाचे सर्व श्रेय श्री. नाना धर्माधिकारी यांना आहे. त्यांनींच अुत्साहानें हें काम हातीं घेतलें. श्री. गोपाळराव नेने (बी. अे., बनारस हिन्दु विश्वविद्यालय) व प्रो. देवरे, अेम्. अे., यांची मदत मिळविली. अेवढेंच नव्हे, तर श्री. यशवंतराव दात्यांसारख्या कोशकार्यांत नाणावलेल्या सेवकांचा सहकार मिळविला व हें काम संकल्पित अवधीमध्यें पुरें केलें. श्री. गोपाळराव नेने हे महाराष्ट्रीय तरुण बनारसचेच रहिवासी आहेत व हिन्दी भाषेशीं त्यांचा मातृभाषेसारखा परिचय

असल्यामुळें हिन्दी शब्दांचे यथोचित अर्थ ठरवितांना अुत्तर हिंदुस्थानांत प्रत्यक्ष राहिल्यामुळें त्यांचा अनुभव फार अुपयोगी पडला. श्री. तु. ना. देवरे हे स्थानिक कॉलेजांत अुर्दू व फारसीचे प्रोफेसर आहेत; अरबी-फारसी शब्दांची पसंती करण्यांत आणि अर्थनिर्णय करण्यांत त्यांचा विशेष अुपयोग झाला.

वर्ध्याच्या राष्ट्रभाषा प्रचार समितीला या कोशानिर्मितीच्या कार्मी प्रत्यक्ष आर्थिक मदत करणें शक्य नव्हतें. तरीहि त्या समितीनें श्री. रामानंद शर्मा यांची मदत तीन महिन्यांसाठीं देअून या कोशाच्या कार्मी हातभार लावला आहे. प्राचीन साहित्यांतील शब्दांची पसंती आणि अर्थनिश्चिति करण्यांत शर्माजींचा विशेष अुपयोग झाला.

मला वाटतें, कोश तयार करण्यासारखें चिकाटीचें काम तरुणांनीं स्वतःच्या हिमतीवर हातीं घेअून सहकार्यानें पार पाडल्याचें हें पहिलेंच उदाहरण असेल.

या कोशांत सुधारणेला पुष्कळ वाव आहे यांत शंका नाहीं. पण त्याबरोबर वाचकांनीं हीहि खात्री बाळगावी कीं, आज राष्ट्रभाषेच्या अध्ययनाला सर्व दृष्टींनीं अुपयोगी पडेल असा कोश हाच आहे व याच हेतूनें याची किंमतहि अत्यंत स्वस्त ठेवली आहे. सुटसुटीत असल्यामुळें प्रवासांत देखील बरोबर बाळगण्याला हा सोयीचा झाला आहे. सामान्यपणें वापरल्या जाणाऱ्या राष्ट्रभाषेंत येणारा शब्द या कोशांत सांपडणार नाहीं असें होणार नाहीं तरीहि अेखादा शब्द नच मिळाला तर आपल्या पुस्तकांत योग्य स्थळीं किंवा पुस्तकाच्या शेवटीं तो लिहून ठेवावा आणि अशा शब्दांची अेक यादी तयार करून ती कोशकारांचेकडे पाठवून द्यावी. कोशासारखीं कामें चौकस वाचकांच्या मदतीनेंच शेवटीं संपूर्ण होऊं शकतात.

कोणत्याहि कृतीचा अुपयोग मूळ अुद्देशाहून अधिक होत नाहीं असें थोडेंच आहे! प्रस्तुत कोश महाराष्ट्रीयांना हिन्दी शिकतांना अुपयोगी असावा अेवढाच जरी अुद्देश असला तरी हिन्दीवाल्यांना किंवा हिंदुस्तानी भाषा नव्यानें जाणणाऱ्या लोकांना पर्यायवाची मराठी शब्द हवा असल्यास हा कोश त्यांना फारच अुपयोगी होअील.

महाशिवरात्र, काका कालेलकर

ता १७–२–१९३९

निवेदन

(पहिल्या आवृत्तीचें)

अखिल महाराष्ट्र हिन्दी प्रचार समितीची १९३७ च्या सप्टेंबर महिन्यांत स्थापना झाल्यापासून राष्ट्रभाषेच्या प्रचाराची महाराष्ट्रांत झपाट्यानें प्रगति होत आहे. राष्ट्रभाषेच्या परीक्षांना बसणाऱ्यांची संख्या आतां तिपटी-चौपटीनें वाढली असून, कित्येक विद्यार्थी ' हिन्दी साहित्य-संमेलन, प्रयाग 'च्या ' विशारद ', व ' साहित्यरत्न ' या पदवी-परीक्षांकरितांहि तयारी करूं लागले आहेत. मुंबई सरकारनें शाळांतून हिंदुस्तानीचें शिक्षण देण्याचें ठरविल्यामुळें जिल्ह्याप्रमाणेंच तालुक्याच्या मुख्य मुख्य गांवीं व कित्येक खेडेगांवांतहि राष्ट्रभाषेचें अध्ययन विद्यार्थ्यांनीं व शिक्षक मंडळींनीं करण्यास सुरुवात केली आहे. जेथें राष्ट्रभाषेचें शिक्षण देणारा प्रचारक पोहोंचूं शकला नाहीं, अशा ठिकाणीं राष्ट्रभाषेचा अभ्यास करणाऱ्यांना मदत व्हांवी म्हणून कित्येक साधनग्रंथांची आवश्यकता अुत्पन्न झाली आहे. अशा साधनग्रंथांच्या निर्मितींत राष्ट्रभाषा शिकण्यास अत्यंत अुपयोगी अशा राष्ट्रभाषेंतील शब्दांचा मराठींत शास्त्रीय पद्धतीनें अर्थ देणाऱ्या कोशाची पहिली गरज आहे. हें जाणून अखिल महाराष्ट्र हिन्दी प्रचार समितीनें आपल्या ता २४ ऑगस्ट १९३८ च्या बैठकींत या कामाची योजना करण्याकरितां खालील गृहस्थांची शब्दकोशसमिति नेमली :—

१ श्री. दत्तो वामन पोतदार, पुणें.

२ श्री. यशवंतराव दाते, महाराष्ट्र शब्दकोश मंडळ, पुणें.

३ श्री. पुण्डलीकजी कातगडे, संपादक—' हिन्दी—मराठी शब्दकोश ', बेळगांव.

४ प्रो. तु. ना. देवरे, अुर्दू व पर्शियन भाषांचे प्रोफेसर, वाडिया कॉलेज, पुणें.

५ श्री. कृ. ज. धर्माधिकारी—संयोजक, शब्दकोशसमिति, पुणें.

या समितीनें शब्दकोशाच्या रचनेसंबंधीं कांहीं निश्चित सिद्धान्त ठरविले व प्रत्यक्ष संपादन—कार्यास सुरुवात करतांना अेक संपादन-व्यवसायमंडळ नेमिलें, त्यांत श्री. दाते, प्रो. देवरे व श्री. धर्माधिकारी या समितीच्या सभासदांशिवाय श्री. गोपाळराव नेने व श्री. रामानंदजी शर्मा यांचाहि समावेश करून घेण्यांत येअून कामाची स्थूल मानानें विभागणी केली. महाराष्ट्र-समितीतर्फे सर्व कामाचा मुख्य भार श्री. गोपाळराव नेने यांचेवर सोंपविण्यांत आला.

आचार्य श्री. काकासाहेब कालेलकर व श्री. दत्तोपंत पोतदार हे अधून मधून कोशाचें काम पाहून अत्यंत महत्त्वाच्या सूचना देत असत. या क्षेत्रांतलि प्रथम कोशकार श्री. पुण्डलीकजी कातगडे हे रोजच्या कामांत प्रत्यक्ष हजर नसले तरी आपल्या ' हिन्दी-मराठी शब्दकोशा'च्या रूपानें हजर राहून योग्य ती सहायता करीत होते.

या कोशकार्याचें संपादन करतांना काम सुलभ व शास्त्रशुद्ध व्हावें या दृष्टीनें मराठी कोशकार श्री. दाते हे प्रत्यक्ष कामांत भाग घेअून तंत्रविषयक सूचना करीत, अितकेंच नव्हे तर अर्थनिश्चिति आणि व्युत्पत्ति ठरवितांना स्वतःचा अमूल्य वेळ खर्च करून मदत करीत. प्रो. देवरे हे अुर्दू आणि अरबी फारसीचे तज्ज्ञ आहेत; पण याशिवाय अलीकडे हिन्दीचाहि त्यांनीं जो विशेष अभ्यास केला आहे त्यामुळें व त्यांच्या अेकंदरींत चिकित्सक व शास्त्रीय दृष्टीमुळें शब्दांचे अर्थनिर्णय करण्याच्या कामीं त्यांची महत्त्वाची मदत झाली. आपलें व्यावसायिक अितर काम असतांहि कोशाच्या कामाकरितां बराच वेळ त्यांनीं अत्यंत हौसेनें दिला याबद्दल वरील सर्व मंडळीबरोबरच समिति त्यांचीहि विशेष रूपानें ॠणी आहे.

श्री. गोपाळराव नेने, श्री. रामानंदजी शर्मा व श्री. कृ. ज. धर्माधिकारी समितीचे घटक असल्यानें त्यांच्या कामाबद्दल प्रत्यक्ष कामच त्यांची योग्यता ठरवील म्हणून न लिहिलेलेंच बरें.

या कार्यांत ज्या व्यक्तींकडून आणि संस्थांकडून मदत झाली त्यांचाहि मी आभारी आहें. प्रामुख्यानें म्हणावयाचें म्हणजे अमळनेरचे श्रीमंत प्रताप-

शेटजी यांनीं आपल्या नेहमींच्या औदार्यास अनुसरून समितीला दिलेल्या रु.६००० च्या देणगींतून या कामाकरितां लागणारा खर्च करण्यास परवानगी दिली, याबद्दल समितीला कृतज्ञता वाटते. पुष्कळ चांगल्या चांगल्या योजना मनामध्यें असूनहि योग्य वेळीं आवश्यक द्रव्याची सहायता न झाल्यानें कितीतरी कामें पडून राहतात. श्री. प्रतापशेटजींच्या पैशाचा आम्हीं अपेक्षिल्यापेक्षांहि अधिक मूल्यवान् असा अुपयोग होत आहे याचें आमचे-प्रमाणेंच त्यांनाहि समाधान वाटेल.

धुळ्याचे श्री. रामेश्वरजी पोद्दार यांनीं आम्हीं विनंती करतांच शंभर रुपये कार्यास देणगी म्हणून पाठवून दिले. याबद्दल मी त्यांचा आभारी आहें.

प्रत्यक्ष काम चालू असतां ज्या कित्येक राष्ट्रभाषा–भक्तांची मदत झाली त्यामध्यें आयुर्वेद–महाविद्यालयाचे प्राध्यापक वैद्य श्री. भास्कर विश्वनाथ अूर्फ मामा गोखले, ‘आयुर्विद्या–पारंगत’, ‘राष्ट्रभाषा–कोविद’. आणि ‘सकाळ’ पत्राच्या संपादकीय विभागांत काम करणारे श्री. भा. मो. भट यांची मदत अुल्लेखनीय आहे. श्री. वि. बा. चंद्रात्रे, ‘राष्ट्र-भाषा–कोविद’, व श्री. द. ग. धारेश्वर, बी. अे., यांनींहि सोंपविलेलें काम जिव्हाळ्यानें व कसोशीनें केलें.

वर्ध्याच्या राष्ट्रभाषा प्रचार समितीनें व महाराष्ट्र शब्दकोशमंडळानें आणि दुसऱ्या कांहीं व्यक्तींनीं कांहीं संदर्भग्रंथ वापरण्यास दिले त्याबद्दल मी त्यांचा आभारी आहें.

याच कोशाच्या धर्तीवर गुजराती, बंगाली, असमिया, अुडिया आदि भाषांत कोश तयार केले गेले तर राष्ट्रभाषेबरोबर प्रांतीय भाषांतहि सहकार वाढेल अशी अुमेद आहे. गुजरातीमध्यें अशा प्रकारचा अेक कोश तयार केला जात आहे. त्यास आमच्या या कोशाची सहायता होत आहे हें नमूद करण्यास आनंद वाटतो.

आचार्य श्री. काकासाहेब कालेलकरांनीं जी विद्वत्तापूर्ण प्रस्तावना लिहून राष्ट्रभाषेच्या स्वरूपाचें अधिकृत दिग्दर्शन केलें आहे त्याकडे वाचकांनीं विशेष लक्ष पुरवावें. महाराष्ट्रांतील जनता या शब्दकोशाचा मोठ्या

प्रमाणावर अुपयोग करून राष्ट्रभाषा शिकण्याच्या राष्ट्रसंघटनेच्या कामांत अग्रेसर होअील आणि अशाच अितर आवश्यक ग्रंथांची निर्मिति करण्यास प्रोत्साहन देअील अशी आशा आहे.

पुणें,
ता. १२।४।१९३९

शं. द. देव,
अध्यक्ष, अखिल महाराष्ट्र हिन्दी-प्रचार समिति, पुणें.

दुसऱ्या आवृत्तीची प्रस्तावना

पहिल्या आवृत्तींत विशेषसा फेरबदल न करतां त्यांत अंदाजां अेक हजार नवीन शब्दांची भर घालून हिंदुस्तानी मराठी कोशाची ही दुसरी आवृत्ति राष्ट्रभाषा–प्रेमी वाचकांना सादर करतांना आम्हांस अत्यंत आनंद होत आहे. कागद व छपाअीच्या अडचणीमुळें प्रथमावृत्ति संपून दोन वर्षें लोटून गेलीं असतांना व कोशाची वाढती मागणी असून देखील आम्हांस पुनर्मुद्रण लांबणीवर टाकावें लागलें, याबद्दल वाचकांनीं क्षमा करावी.

ता. २९।१२।१९४८

सम्पादक

तिसऱ्या आवृत्तीची प्रस्तावना

हिन्दी-मराठी शब्दकोशाची ही तिसरी आवृत्ति प्रसिद्ध होत आहे. या वेळीं कोश वापरणारांचा अनुभव आणि हिन्दी शिकणाऱ्यांची गरज लक्षांत घेऊन कांहीं सुधारणा केल्या आहेत. हा कोश तयार करतांना अगदीं आरंभीं जें धोरण ठरविण्यांत आलें त्यांत याचें स्वरूप संपूर्णपणें व्यावहारिक आणि संक्षिप्त असावें अशी दृष्टि होती. हिन्दींत आणि मराठींत जे शब्द रूप आणि अर्थ या दोन्ही बाबतींत समानपणें रूढ आहेत त्यांना या कोशांतून वगळण्याचा प्रयत्न करण्यांत आला होता. अुदाहरणार्थ पुस्तक, जमादार, लोक, संपर्क, जमीन, वगैरे शब्द गाळण्यांत आले होते. परंतु या बाबतींत असा अनुभव आला कीं असे शब्द हिन्दी पुस्तकांत वाचल्यानंतर अर्थ बघण्याच्या दृष्टीनें या कोशांत पहावेत तर वाचकाला ते तेथें दिसत नसत. आणि त्यामुळें ते शब्द हिन्दी भाषेंत मुळांतच नाहींत कीं काय अशी शंका कोश चाळणाऱ्यांच्या मनांत अुत्पन्न होत असे. ही गोष्ट लक्षांत घेऊन दोन्ही भाषांत समान असलेल्या शब्दांचा या आवृत्तींत समावेश करण्यांत आला आहे. 'ड़' या अक्षराच्या खालील नुकता (टिंब) काढून टाकण्यांत आलेला आहे. याचें कारण त्याच्या अुच्चारांत त्यामुळें फारसा फरक पडत नाहीं. 'ड़' हें अक्षर शब्दाच्या मध्यें येतें. तेथें त्याचा अुच्चार नेहमींच सौम्य होतो. म्हणून तें टिंब अनावश्यक समजण्यांत आलें.

हिन्दी ही आतां भारताची राष्ट्रभाषा मान्य झाल्यामुळें तिची वाढ अितकी झपाट्यानें होत आहे कीं दर वर्षीं सहस्रशः शब्दांची भर तिच्यांत पडत असून ही परिस्थिति यापुढेंहि कायम राहणार हें निश्चित. या कोशाचें स्वरूप लक्षांत घेतां सर्व शब्दांचा समावेश करून घेणें अशक्य आणि अनावश्यक असलें तरी व्यावहारिक दृष्ट्या अुपयोगी पडतील त्या शब्दांचा समावेश करण्याचा यांत प्रयत्न केला आहे.

संक्षिप्त स्वरूपाच्या दृष्टीनेंहि कांहीं बदल केला असून मुख्यतः पूर्वीं-प्रमाणें प्रत्येक शब्दाच्या व्युत्पत्तीचा निर्देश केलेला नाहीं. हिन्दीतील बहु-

संख्य शब्द संस्कृतोत्पन्न असल्यामुळें संस्कृत व्युत्पत्तीचा निर्देश न करतां अितर भाषांचाच फक्त निर्देश केला आहे. ज्या शब्दांची व्युत्पत्ति दिलेली नाहीं ते तद्भव तत्सम समजावेत. याबाबत संकेत सूचीच्या अखेरीस अुलेख केलेला आहेच.

याप्रमाणें कोशाचें व्यावहारिक आणि संक्षिप्त स्वरूप ठेवलें तरी या आवृत्तींत ६००० नव्या शब्दांची भर पडली आहे. अर्थात् व्युत्पत्तिनिर्देशाच्या बाबतींत वरीलप्रमाणें धोरण स्वीकारल्यामुळें कोशाचा आकार फारसा न वाढवितां हे नवे शब्द सामावण्याचीहि सोय झाली.

कोशाच्या या आवृत्तीचें अशा प्रकारें व्यावहारिक व संक्षिप्त स्वरूप ठेवून शब्दसंख्या वाढविण्यांत आली आहे.

कोशाच्या संपादन कार्यांत या वेळीं श्री. श्रीपाद जोशी यांचें सक्रिय सहकार्य लाभलें आहे. ते बहुभाषी लेखक असून कोशाच्या कामाचा त्यांना चांगला अनुभव आहे. सभेशीं त्यांचा संबंध आत्मीयतेचा आहे म्हणूनच त्यांनीं संपादन कार्यांतील जबाबदारी प्रमुखपणें पार पाडली. आम्हीं त्यांचे आभारी आहोंत.

संगम प्रेसचे मालक पटवर्धन बंधु यांचाहि सभेशीं आपलेपणाचा निकट संबंध आहे. त्यांनीं कोशाच्या छपाअीचें किचकट काम व्यावसायिक दृष्टी-पेक्षां आपुलकीच्या भावनेनेंच पार पाडलें याबद्दल त्यांचे आम्हीं अत्यंत अृणी आहोंत.

पुणें
ता. १ जानेवारी १९५६

गो. प. नेने
मंत्री
महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणें

रचना–परिचय

राष्ट्रभाषेचा वाढता प्रचार व लोकांची तात्कालिक गरज या दोन गोष्टी प्रामुख्यानें लक्षांत घेअून प्रस्तुत कोशाचे स्वरूप निश्चित करण्यांत आलें. कोश आटोपशीर व स्वस्त तर असावा, शिवाय राष्ट्रभाषेच्या अभ्यासकांस कोणत्याहि प्रकारची अडचण भासूं नये म्हणून कोशरचनेच्या बाबतींत कांहीं सिद्धांत ठरवून नंतर शब्दांची निवड करण्यांत आली आहे, ही गोष्ट नमूद करणें अवश्य आहे.

या कोशांत संस्कृत तत्सम शब्द, त्याचप्रमाणें राष्ट्रभाषा व मराठी या दोन्हींत समान व अेकाच अर्थानें रूढ असलेले बरेचसे शब्द वगळले आहेत. परंतु हिंदींत व मराठीत सामान्य असलेल्या ज्या शब्दांच्या अर्थात व लिंगांत भेद आहे अशा शब्दांचा येथें मुद्दाम अंतर्भाव केला आहे. अुदाहरणार्थ, ‘ चेष्टा ’, ‘ अुपाधि ’ या हिंदी शब्दांचे अर्थ मराठीपेक्षा निराळे म्हणजे ‘ प्रयत्न ’ व ‘ पदवी ’ असे आहेत; तसेंच ‘ आत्मा ’ व ‘ देह ’ यांचें लिंग मराठीपेक्षां निराळें म्हणजे स्त्रीलिंग आहे. म्हणून हे शब्द घेतले आहेत. शिवाय कांहीं तत्सम शब्द राष्ट्रभाषेंत अत्यंत रूढ झाले असल्यानें नित्याच्या व्यवहारांत अुपयोजिले जातात. त्यांनाहि कोशांत स्थान देणें अपरिहार्य होतें.

हिंदुस्थानांत हिन्दी भाषीयांचा प्रदेश विस्तृत असल्यानें त्यांच्या भाषेंत अितर प्रादेशिक भाषांतून व स्थानिक बोलींतून आलेले अनेक शब्द राष्ट्रभाषेचें सर्वमान्य शब्द आहेत अशी पुष्कळांची समजूत झाल्यासारखी दिसते. श्री. प्रेमचंदादि लेखकांच्या लिखाणांतून अेखाद्या स्थानाचें किंवा परिस्थितीचें चित्र वाचकांच्या नजरेसमोर अुभें राहावें म्हणून वर्ण्य स्थानाच्या बोलींतील शब्दांचाहि अुपयोग केलेला आपण पाहतों. अशा रीतीनें अुपयोगिल्या जाणाऱ्या स्थानीय बोलींतील शब्दांपैकीं कांहीं शब्द कालान्तरानें भाषेंतील सर्वमान्य शब्द म्हणून रूढ होतात व अशाच सर्वमान्य रूढ शब्दांचा दक्षतेनें निवाडा करून राष्ट्रभाषेच्या या कोशांत त्यांना स्थान देण्यांत आलें आहे. प्रेमचंदादिकांनीं असे बोलींतील पुष्कळ शब्द वापरले म्हणून ते सर्वच्या सर्व

प्रचलित व सर्वमान्य आहेत व त्यांचा राष्ट्रभाषेंत अुपयोग करण्यास हरकत नाहीं असें समजणें चुकीचें आहे.

हिंदींतील तुलसीदास, सूरदास व कबीर या प्राचीन कवींच्या काव्यांत, अर्वाचीन हिंदीचे प्रातिनिधिक लेखक श्री. प्रेमचंद यांचे ग्रंथांत, वर्तमानपत्रें व मासिकें अित्यादींत सामान्यतः अुपयोजिल्या जाणाऱ्या, तसेंच राजकारण, प्रवास, व्यापार, बाजार, सभा अित्यादि जीवनांतील विविध क्षेत्रांत प्रचलित असलेल्या शब्दांचा संग्रह या कोशांत केला आहे. याशिवाय राष्ट्र-भाषा प्रचार परीक्षांच्या क्रमिक पुस्तकांतील बहुतेक सर्व कठीण शब्दांचा संग्रह या कोशांत केलेला असून राष्ट्रभाषेंत अगदीं रुळून गेलेले असे आवश्यक अरबी, फारसी किंवा तद्भव शब्द येथें संग्रहीत केले आहेत.

प्रस्तुत कोश आटोपशीर असला तरी तो शास्त्रीय असावा असा निर्णय कोशाच्या सुरुवातीपासूनच केला होता, त्याला अनुसरून शब्द ज्या मूळ भाषेंतून राष्ट्रभाषेंत आला किंवा आपलें मूळ रूप टाकून देअून व्युत्पत्ति लावणें देखील कठीण होअील अितक्या विकृत स्वरूपांत भाषेंत रुळला त्याची व्युत्पत्ति निर्दिष्ट करण्यांत आली आहे. शब्दांची व्युत्पत्ति देतांना मूळ भाषेंतील शब्द व त्या शब्दास जोडलेला तद्भाषीय अथवा अन्य-भाषीय प्रत्यय अित्यादि गोष्टी सविस्तरपणें देणें जरूर असलें तरी या संक्षिप्त कोशांत तसें करणें शक्य नव्हतें. तसें केलें असतें तर थोडक्या किंमतींत जास्तींत जास्त अुपयुक्त असा शास्त्रीय कोश लोकांच्या हातीं देणें न परवडल्यानें राष्ट्रभाषेच्या प्रचारकार्याचा मूळ हेतु मागें पडला असता. कोणतें ही कार्य करतांना त्याचा पाया शास्त्रशुद्ध असावा व परिमित साधनांतच घडेल तितकी अधिकाधिक लोकसेवा करावी या दोन गोष्टी डोळ्यांपुढें ठेवून कोशांत शब्दांची व्युत्पत्ति दिग्दर्शित केली आहे. दुसरी अेक ध्यानांत ठेवण्याजोगी गोष्ट अशी आहे कीं हिंदींतील अनेक शब्द संस्कृत व फारसी यांच्या मिश्रणानें बनले आहेत. संस्कृत व फारसी या दोन्ही भाषा अेकाच मातेच्या अुदरांतुन जन्मलेल्या दोन सख्ख्या बहिणी आहेत ही गोष्ट भाषाशास्त्रानें सिद्ध केली आहे फारशींतील अनेक प्रचलित शब्दांचें मूळ पाहातां तें संस्कृतोत्पन्न आहे ही गोष्ट देखील अलीकडे सिद्ध

होत चालली आहे. या मुद्याच्या स्पष्टीकरणाकरितां खालीं कांहीं शब्द दिले आहेत :—

संस्कृत	फारसी	संस्कृत	फारसी
ग्रीष्म	गरमी	पंच	पंज
मास	माह	आप	आब
श्वेत	सफ़ेद	सप्त	हफ्त
गो	गाव	शर्करा	शक्कर
चतुः	चहार, चार	अश्रु	अश्क
जामाता	दामाद	अश्व	अस्प

हिंदी भाषेंत रूढ झालेले अनेक फारसी शब्द संस्कृतोत्पन्न असले तरी वास्तविक पाहतां असे कित्येक शब्द प्रत्यक्ष संस्कृतमधून हिन्दींत आलेले नसून फारसी भाषेचे द्वारा हिंदींत रूढ झालेले आहेत. कित्येक शब्द बाह्यतः सारखे किंबहुना अेकच असले तरी भाषाभेदामुळें त्यांच्या अर्थांत दोन ध्रुवांअितकें महदन्तर आहे. संस्कृतांतील ‘ देव ’ शब्दाचा अर्थ ‘ सुर’ असा आहे, तर अगदीं त्या अुलट फारशींतील ‘ देव ’ चे अर्थ ‘ दैत्य ’ व ‘ धष्टपुष्ट माणूस ’ असे आहेत. फारशींतील ‘ पलंग ’ या शब्दाचा अर्थ ‘ हिंस्र पशु व वाघ ’ असा आहे. मराठीप्रमाणें हिंदींत देखील फारशींतील ‘ खाना ’, ‘ पोश ’ आदि शब्द दुसऱ्या शब्दांना जोडल्यामुळें यौगिक शब्द निर्माण होअून ते रूढ झाले आहेत. अुदा. ‘ पलंगपोश ’ हा यौगिक शब्द ‘ पर्यंक ’ पासून झालेल्या संस्कृतोत्पन्न ‘ पलंग ’ व ‘ पोश ’ या फारसी शब्दांपासून बनलेला आहे. तसेंच ‘ हाथीखाना ’ हा शब्द संस्कृत व फारशी शब्दांचें मिश्रण होय.

शब्दांची व्युत्पत्ति कसोशीनें व शास्त्रशुद्ध रीतीनें देअून रूपभेद व अर्थभेद यांमुळें शब्दांच्या अर्थांच्या बाबतींत कोणत्याहि प्रकारचा गोंधळ होण्यास वाचकांच्या मनांत जागा राहू नये असा प्रयत्न करण्यांत आला आहे.

शब्दांचे अर्थ देतांना शब्दास केवळ प्रतिशब्द ठेवून दिलेले नाहींत. अेका भाषेच्या प्रत्येक शब्दा करितां दुसऱ्या भाषेंत तसाच तंतोतंत अर्थ-

वाहक शब्द नेहमीं मिळतोच असें नाहीं, तथापि शब्दांचा अर्थ देतांना रूपसाम्य व अर्थसाम्य दर्शविण्याच्या दृष्टीनें अगदीं तत्सदृश असा पर्याय-वाची मराठी शब्द देण्याची खबरदारी घेण्यांत आली आहे. शिवाय शब्दांचे लाक्षणिक, व्यंग व रूढ असे निरनिराळ्या अर्थांनें प्रयोग होतात त्या दृष्टीनें त्याचे निरनिराळे अर्थ आंकडे घालून अलग दिले आहेत.

अर्थांच्या अधिक स्पष्टीकरणाकरितां प्रत्येक प्रमुख अर्थवाहक शब्दाला जोडून पूरक शब्द दिलेले आहेत. शब्दांचे कित्येक अर्थ नेहमींच्या व्यवहारांत रूढ नसून विशिष्ट ठिकाणीं विशिष्ट मतलबानें वापरले जातात. या बाबतींत व्यवहारांत होणाऱ्या चलनानुसार शब्दार्थांचा क्रम ठेवण्यांत आला आहे. अेकाच शब्दापासून किंवा धातूपासून अुत्पन्न झालेले पण व्याकरण वा स्वरूपभेदामुळें निराळे झालेले शब्द व त्यांचे अर्थ त्या त्या मुख्य शब्दाच्या पोटांत दिले आहेत. तसेच यौगिक शब्द व ' वाक्-प्रचार ' (मुहावरे) त्या त्या शब्दांच्या पोटांत भिन्न टाअिपांत घातले आहेत. हिंदींतील प्रयोजक क्रिया-पदांच्या बाबतींत घोटाळा अुत्पन्न होअू नये म्हणून तीं क्रियापदें स्वतंत्र घेण्यांत आलीं आहेत. हिंदींतील प्रयोजक क्रियापदांचीं रूपें दोन प्रकारचीं असतात. ' लिखना, पासून ' लिखाना, लिखवाना ', ' पढना ' पासून ' पढाना, पढवाना ' अित्यादि त्यांच्या अर्थांतहि सूक्ष्म फरक असतोच. या गोष्टीचा विचार करूनच प्रयोजक क्रियापदें स्वतंत्र दिलीं आहेत.

केवळ पद्यांत येणारे शब्द स्पष्टपणें ओळखूं यावेत आणि त्यांचा अुपयोग व्यावहारिक भाषेंत कोणीं चुकून करूं नये म्हणून ते शब्द तारकांकित केले आहेत.

कोशांतील शब्दांचा क्रम हिंदींतील अकारविल्ह्याच्या पद्धतीनें ठेवण्यांत आला आहे. हा क्रम मराठी वर्णानुक्रमापेक्षां पुढील बाबतींत भिन्न आहे :— अनुस्वार-युक्त वर्णानें आरंभ होणारे शब्द प्रत्येक वर्णाच्या आरंभीं घेतले आहेत. क्ष व ज्ञ हीं जोडाक्षरें असल्यामुळें त्यांस स्वतंत्र स्थान न देतां क व ज या वर्णांत घेतलें आहे.

कोशांत समसमान असलेल्या शब्दांची पुनरुक्ति होअून व्यर्थ विस्तार वाढूं नये म्हणून ते अेकाच ठिकाणीं दिले आहेत. अुदा. सौदामनी–मिनी, हरिआली–याली–अि.

प्रस्तुत शब्दकोश तयार करतांना 'हिन्दी शब्दसागर', प्रकाशक, ' नागरी-प्रचारणा सभा, काशी, ' या बृहत्कोशाची प्रामुख्यानें मदत घेण्यांत आली आहे. या कोशांत शब्दांची व्युत्पत्ति, अर्थ, अित्यादि गोष्टी सविस्तर व अत्यंत शास्त्रीय पद्धतीनें दिल्या असून हिन्दी भाषेच्या महान् पंडितांनीं व साहित्यिकांनीं सदर कोशाचें संपादन केलें आहे. हा अेवढाच कोश हिन्दी भाषेंतील प्रमाणित, प्रातिनिधिक, सर्वशब्दसंग्राहक व शास्त्रीय असा आहे. यांत अेकंदर शब्दांची संख्या अेक लाखावर असून याची किंमत ५० रु आहे.

अरबी, फारसी शब्दांकरितां श्री. रामचंद्र वर्मा यांच्या अुर्दू-हिंदी शब्दकोशाची व डंकन फोर्बसच्या हिन्दुस्तानी-अिंग्रजी शब्दकोशाची मदत घेतली आहे. श्री. वर्मांच्या कोशांत शब्दांच्या व्युत्पत्तीसंबंधीं विशेष विचार केला असून हिन्दी भाषेंत सामान्यतः रूढ असलेल्या अरबी-फारसी शब्दांचा संग्रह केला आहे. याशिवाय अन्य कोशांचें सहाय्यदेखील या कामाकरितां घेतलें आहे. त्यांची व कांहीं हिन्दी भाषेंतील अुपयुक्त शब्दसंग्रहांची सूची पुढें दिली आहे :—

१. संक्षिप्त हिन्दी शब्दसागर—संपादक : श्री. रामचंद्र वर्मा.
प्रकाशक : अिंडियन प्रेस, प्रयाग.

२. भाषा-शब्द-कोश— संपादक : श्री. रामशंकर शुक्ल.
प्रकाशक : रामनारायणलाल, प्रयाग.

३. हिन्दी शब्दसंग्रह— संपादक : श्री. मुकुंदीलाल, श्री राजवल्लभ सहाय.
प्रकाशक, काशी विद्यापीठ, बनारस.

४. हिंदुस्तानी कोश— श्री. रामनरेश त्रिपाठी, हिन्दीमन्दिर; प्रयाग.

५. राजनीति शब्दावली— श्री. गदाधरदास अंबष्ठ व श्री. भगवानदास केला.
प्रकाशक, भारतीय ग्रन्थमाला, वृन्दावन.

संपादक.

अनुक्रम

संकेत–सूची

अ.—अरबी.
अनु.—अनुकरण शब्द.
अव्य.—अव्यय.
अिं.—अिंग्रजी.
अि.—अित्यादि.
अुदा.—अुदाहरण.
क्रि. अ.—क्रियापद अकर्मक.
क्रि. वि.— क्रियाविशेषण.
क्रि. स. क्रियायद सकर्मक.
ग्री.—ग्रीक.
ची.—चिनी.
तु.—तुर्की.
दे.—देशज.
प.—पश्तो.
पु.—पुल्लिंग.
पोर्तु.—पोर्तुगीज.
प्रत्य.—प्रत्यय.
फा.—फारसी.
बहु.—बहुवचन (अनेकवचन).
मु.—मुहावरा (वाक्प्रचार).
यौ.—यौगिक शब्द (जोडशब्द).
लॅ.—लॅटिन.
वि.—विशेषण.
सं.—संस्कृत.
सर्व.—सर्वनाम.
स्त्री.—स्त्रीलिंग.
स्पॅ.—स्पॅनिश.

ज्या शब्दांच्या पुढें व्युत्पत्तीचा निर्देश केलेला नाहीं ते संस्कृत अथवा संस्कृतोद्भव समजावेत.

हिंदी-मराठी शब्दकोष

अ

अंक—पु. १ अंक; आंकडा. २ मांडी.
अँकटा—पु. खडा; लहान दगड. **अँकटी**—स्त्री.
अँकडी—स्त्री. १ आंकडी; हूक. २ बाणाचें बांकदार टोंक.
अंकपाली—स्त्री. दाअी, आया.
अंकमाल*—पु. आलिंगन; भेट. **अंकमालिका**—स्त्री.
अँकरा—पु. गव्हावरोबर अुगवणारें अेक कडधान्य. **अँकरी**—स्त्री.
अंकरोरी-रौरी-*स्त्री. चिमखडा.
अंकवार—स्त्री. कूस; मांडी. (मु.) **अंकवार भरना**—१ मिठी मारणें; आलिंगन देणें; २ पुत्रवती असणें.
अँकवारना*—क्रि. स. आलिंगन देणें; भेटणें; अुराशीं धरणें.
अँकाअी—स्त्री. १ अदमास; अटकळ. २ मालक व खंडकरी यांच्यांत पिकाच्या वांटणीबद्दल होणारा करार.
अँकाना—क्रि. स. १ चिह्न करणें; खूण करणें. २ किंमत ठरवून घेणें. ३ अंदाज करविणें. ४ पारख करविणें.
अँकुडा—पु. वांकडी सळअी; आंकडा; हूक **अँकुडी**—स्त्री.
अँकुसी—स्त्री. आंकडी; हूक
अँकोर*—पु. १ कूस; मांडी. २ आलिंगन; भेट. ३ लांच. ४ शिदोरी; फराळाचें सामान.
अँखडी—स्त्री. [दे.] डोळा; नेत्र.
अँखमीचनी—स्त्री. लपंडावाचा खेळ.
अँखिया—स्त्री. छाप; ठसा. २ डोळा; नयन.
अँखुआ—पु. अंकुर; मोड.
अँखुआना—क्रि. अ. अंकुर येणें; फुटणें.
अंग—पु. अंग शरीर. (मु.) **अंग अुभरना**—वयांत येणें; तारुण्याचीं लक्षणें दिसणें. **अंग टूटना**—आळसणें; आळोखे-पिळोखे देणें.
अंगड़-खंगड़—वि. १ अुरलें-सुरलेलें. २ मोडकें-तोडकें.
अँगडाअी—स्त्री. आळस; आळोपिळे

(मु.) **अंगडाअी लेना**—आळेपिळे देणें; आळस झाडणें.
अँगडाना—*क्रि. अ.* आळेपिळे देणें.
अंगद्—*पु.* बाजूबंद.
अँगना—*पु.* आंगण. [अंगरखा.
अँगरखा—*पु.* बंद असलेला लांब
अँगरखी—*स्त्री.* लहान बंडी.
अँगरा—*पु.* निखारा; अंगार; विस्तव. [चंदनाचा लेप.
अंगराग—*पु.* अुटी; अुटणें;
अंगरी*—*स्त्री.* कवच.
अँगरेज़—*पु.* [पोर्तु.] अिंग्रज. **अंगरेज़ी** वि. अिंग्रजी. **अँगरेज़ियत** *स्त्री.* पाश्चात्यपणा; पाश्चात्य पद्धति (व्यवहार, पोषाख वगैरे बाबतींतील)
अंगलेट—*पु.* अंगाची ठेवण; शरीराचा बांधा.
अँगवना*—*क्रि. स.* १ अंगावर घेणें; जबाबदारी पत्करणें. २ सहन करणें. [अपस्मार.
अंगविकृति—*स्त्री.* फेफरें; मिरगी;
अंगविद्या—*स्त्री.* सामुद्रिक विद्या.
अंगसिहरी—*स्त्री.* हुडहुडी; कांटा; कंप.
अंगार—*पु.* निखारा; विस्तव. (मु.) **अंगार अुगलना**—आग पाखडणें; रागाच्या भरांत फाड-फाड बोलणें.
अंगारा—*पु.* निखारा.
अँगारी—*स्त्री.* १ करवा; गंडेरी. २ अुसाचीं लांब पानें.
अँगिया—*स्त्री.* चोळी.
अँगीठा—*पु.* शेगडी; आगटी. **अँगीठी**—*स्त्री.*
अंगीकार—*पु.* अंगीकार; मान्यता; स्वीकार.
अंगुर*—*पु.* बोट; अंगुलि.
अँगुरी*—*स्त्री.* बोट. अंगुलि.
अंगुली—*स्त्री.* बोट; अंगुलि.
अंगुल्यानिर्देश—*पु.* १ बोट दाखविणें; अंगुलीनिर्देश. २ बद-नामी; कलंक; लांछन.
अंगुश्तनुमाई—*स्त्री.* [फा.] लांछन; दूषण; कलंक. [मुद्रिका.
अंगुश्तरी—*स्त्री.* [फा.] अंगठी;
अंगुश्ताना—*पु.* [फा.] अंगुस्तान.
अँगुसी—*स्त्री.* १ नांगराचा फाळ. २ सोनाराची फुंकणी.
अँगूठा—*पु.* आंगठा. (मु.) **अंगूठा चूमना**—खुशामत करणें.
अँगूठी—*स्त्री.* अंगठी; वेढें.
अंगूर—*पु.* १ किरळ. २ अंकुर; मोड. (मु.) **अंगूर तडकना-फटना**—जखम अुलणें.

अंगूर—पु· [फा.] द्राक्ष.
अंगूरी–वि· फिकट हिरव्या रंगाचा
अँगेठी—स्त्री· शेकोटी; शेगडी.
अँगोछा—पु· पंचा; टावेल; अुपवस्त्र. **अँगोछी**–स्त्री·
अँगौरिया—पु· कूळ; भागेली; वाहुदार, खंडकरी.
अँघडा—पु· काशाची जोडवीं.
अँघिया—स्त्री· [दे.] बारीक चाळणी.
अंघ्रि*—पु· पाय; चरण.
अँचुरा*—पु· पदर.
अंचल—पु· १ अंचल; लुगड्याचा पदर. २ सरहद्दीजवळील भाग किंवा प्रांत. ३ किनारा. (यौ) **अंचल-धन**—पु· लाडका मुलगा.
अँचवना, अचवना—क्रि· स· १ आचमन करणें. २ पिणें. ३ हात धुणें; आंचवणें.
अंछर—पु· १ तोंड येणें. २ जादुटोणा. ३ अक्षर.
अंजन—पु· १ अंजन; काजळ. २ शाअी. ३ लेप.
अंजनहारी—स्त्री· १ रांजणवाडी. २ कुंभारीण (किडा).
अंजना*—स्त्री· अंजनी; हनुमानाची माता.
अंजरपंजर—पु· हाडांचा सांपळा; बरगडी. (मु.) **अंजरपंजर ढीला होना**—हाडें खिळखिळीं होणें.
अंजलि—स्त्री· ओंजळ; पसा.
अँजवाना, अँजाना—क्रि· स· काजळ घालून घेणें.
अंजही—स्त्री· धान्याचा बाजार; दाणेबाजार.
अंजाम—पु·. [फा.] १ शेवट; समाप्ति. २ परिणाम; फळ. (मु.) **अंजाम करना–देना**—पूर्ण करणें; संपविणें; तडीस नेणें.
अंजीर—पु· [फा·] अंजीर फळ व त्याचें झाड.
अंजुमन—स्त्री· [फा.] १ संस्था; समिति. २ परिषद; सभा.
अँजुरी–ली*—स्त्री· ओंजळ.
अँजोरना*—क्रि· स· [सं.] १ गोळा करून घेणें. २ छिनावणें; हिसकावून घेणें.
अँजोरी*—स्त्री· १ प्रकाश. २ चांदणें.
अंझा—पु· सुट्टी; खाडा; अनध्याय.
अँटना—क्रि· अ· १ मावणें. २ व्यवस्थित बसणें (झांकण अि.). ३ पुरेसें होणें.
अंटसंट—स्त्री· पाहा ‘ अंडबंड ’
अंटा—पु· सुताचा किंवा रेशमाचा गुंडाळा; बिंडा. २ गोटी (मोठी).

३ बिलीयर्ड. ४ मोठी कौडी.

अंटाघर—*पु.* बिलीयर्ड खेळण्याची जागा.

अंटा गुडगुड—*वि.* [सं. + अनु.] कैफ किंवा नशा चढलेला; गुंग.

अंटाचित—*क्रि. वि.* चारी मुंडे चीत; उताणा. (मु.) **अंटाचित होना**—विस्मित होणें; थक्क होणें; दिङ्मूढ होणें.

अँटिया—*स्त्री.* पेंढी; भारा; मोळी.

अंटी—*स्त्री.* बेचकें; दोन बोटांतील जागा किंवा अंतर (मु.) **अंटी मारना**—लांबविणें; पळविणें; न कळत काढून घेणें.

अँटौतल—*पु.* ढापणी; अंधारी (घाण्याच्या बैलाची). [बाटी.

अंठी—*स्त्री.* अठळी; आठी; कोय;

अंडकटाह*—*पु.* ब्रह्मांड; विश्व.

अंडज—*पु.* अंड्यांतून जन्म घेणारे प्राणी. (पक्षी, सांप वगैरे).

अंडबंड—*स्त्री.* [अनु.] प्रलाप; विसंगत भाषण; बडबड. **वि.** असंबद्ध; विसंगत.

अँडरना—*क्रि. अ.* कणसाला दाणे येणें.

अंडा—*पु.* १ अंडें. २ वृषण (मु.) **अंडा ढीला होना**—१ खूप दमणें; शिथिल होणें. २ दिवाळखोर बनणें.

अंडी—*स्त्री.* १ अेरंडी. २ रेशमी वस्त्र.

अँडुआना—*क्रि. स.* खच्ची करणें.

अँडुआ बैल—*पु.* सांड; पोळ.

अंडैल—*वि.* अंडीं घालणारी.

अंत—*पु.* शेवट; अखेर, समाप्ति.

अँतडी—*स्त्री.* आंतडें. (मु.) **अँतडी जलना**—पोटांत कावळे कोकावूं लागणें. [अीश्वर.

अंतरजामी*—*पु.* अंतर्यामी;

अँतरा—*पु.* १ खाडा; सुट्टी. २ अेक दिवसा आड येणारा ताप ३ कोपरा.

अंतराय—*पु.* विघ्न; बाधा.

अंतरीप—*पु.* भूशिर.

अँतरौटा—*पु.* लुगड्याच्या आंतून नेसण्याचें वस्त्र.

अंतर्दशाह—*पु.* मृताबद्दल दहा दिवसांचे आंत होणारें क्रियाकर्म.

अंतर्वेगी ज्वर—*पु.* विषमज्वर; दोषी ताप.

अंतर्वेद—*पु.* १ गंगा व यमुना या दोन नद्यांच्या मधील प्रदेश. २ अंतर्वेदी; दोआब. **अंतर्वेदी**—*वि.* गंगा व यमुना यांचेमधील प्रदेशांत राहणारा. [२ स्मशान.

अंतर्शय्या—*स्त्री.* १ मृत्युशय्या.

अंतस्तल—*पु.* अंतःकरण; अंतरात्मा; हृदय.

अंतस्सलिला—स्त्री. जमिनीखालून वाहणारी व वरून न दिसणारी नदी.
अंतावरी*—स्त्री. आंतडीं.
अंतेवासी—पु. (गुरू)जवळ राहाणारा; विद्यार्थी.
अंत्यज—पु. अंत्यज; शूद्र; हरिजन; अस्पृश्य.
अंत्याक्षरी—स्त्री. भंड्या; भेंड्या.
अंदर—क्रि. वि. [फा.] १ आंत; आंतल्या बाजूस. २ ठराविक मुदतीच्या पूर्वी. [२ गुप्त.
अंदरूनी—वि. [फा.] १ आंतील.
अंदाज़—पु. [फा.] १ अंदाज; अदमास: अटकळ; अनुमान. **अंदाज़न**—क्रि. वि. अदमासें; सुमारें.
अंदाज़ा—पु. [फा.] अटकळ; अनुमान.
अंदुआ—पु. हत्तीच्या मागील पायांत घालावयाचा लांकडी खोडा.
अंदु, अंदुक—पु. १ स्त्रियांचा पायांत घालावयाचा दागिना; पैंजण. २ हत्ती बांधण्याचा सांखळदंड किंवा दोरखंड.
अंदेशा—पु. [फा.] १ चिंता; काळजी. २ संशय; शंका; अंदेशा.
अंदोह—पु. [फा.] १ खेद; दुःख; शोक. २ अंदेशा; खटका; फिकीर.
अंध—वि. १ आंधळा. २ मूर्ख.
अंधकूप—पु. १ खोल, अंधारी व कोरडी विहीर. २ नरक.
अंधखोपड़ी—पु. (यौ.) अज्ञानी; मूर्ख; ठोंब्या; मठ्ठ.
अंधड़—पु. १ वावटळ; झंझावात. २ वादळ; तुफान.
अंधर*—पु. १ वावटळ; झंझावात २ अंधेर. ३ वादळ; तुफान.
अँधरा*—पु. आंधळा माणूस. वि. आंधळा. [२ आंधळी स्त्री.
अँधरी—स्त्री. १ चाकाचा आरा.
अंधा—पु. आंधळा मनुष्य. वि. आंधळा. (मु.) **अंधे की लकड़ी**—एकमात्र आधार; एकुलता एक मुलगा.
अंधाधुंध—स्त्री. १ काळोख. २ गोंधळ; अंदाधुंदी; अन्याय. वि. १ अंदाधुंद. २ अतिशय; पुष्कळ.
अंधियारा—पु. अंधार; काळोख.
अँधियारी—स्त्री. १ डोळे बांधण्याची पट्टी (विशेषतः उपद्रवी पशुपक्ष्यांच्या करितां).
अंधेर—पु. १ अन्याय; अत्याचार. २ अव्यवस्था; अंदाधुंदी.
अंधेर खाता—पु. [सं.+अ.] अनागोंदी जमाखर्च.

अँधेरा—पु. अंधकार; काळोख. वि. अंधार.

अँधेरा अुजाला—पु. १ मुलांचा अेक खेळ. २ अून-सावलीचा खेळ.

अँधेरिया—स्त्री. १ काळोख; अंधकार. २ काळोखी रात्र. ३ कृष्ण पक्ष.

अंधेरी—स्त्री. १ अंधार; काळोख. २ अंधेरी रात्र. ३ सोसाट्याचा वारा. ४ झांपड (घोड्याची अथवा बैलाची).

अँधोटी-धौटी—स्त्री. डोळ्यांची झांपड, ढापणी (जनावरांची).

अंबर—पु. १ वस्त्र. २ आकाश. ३ अेक प्रकारचें अत्तर. ४ अेक सुगंधी पदार्थ. ५ प्राचीन ग्रंथानुसार अुत्तर भारतांतील अेक प्रदेश ६ मेघ. [वेळची लालिमा.

अंबरडंबर— पु. सूर्यास्ताच्या

अंबरबारी—पु. दारुहळद; आंबे हळद.

अँबराअी-स्त्री. आमराअी; आंब्यांची बाग. [३ पार्वती.

अंबा—स्त्री. १ देवी. २ जननी.

अंबापोली—स्त्री. आंबेपोळी.

अंबार—पु. [फा.] रास; ढीग.

अँबिया—स्त्री. कैरी.

अँबिरथा*— वि. व्यर्थ; फुकट.

अंबु—पु. १ पाणी. २ चाराची संख्या. [वज्र. ४ वेत.

अंबुज—पु. १ कमळ. २ शंख. ३

अंबुजा—स्त्री. लक्ष्मी; कमलिनी.

अंबुद—पु. मेघ

अंबुधि—पु. समुद्र

अंबुवा—पु. आंबा; आम्र [दाटी.

अंबोह—पु. [फा.] लोकांची गर्दी;

अंशुक—पु. १ तलम वस्त्र. २ रेशमी कापड.

अंशुमाली—पु. सूर्य.

अंस-सु*—पु. १ खांदा. २ अंश; भाग.

अँसुआ-वा*—पु. अश्रु; आंसू.

अँसुवन*—पु. आंसू; अश्रु. ('अँासू'चें बहु.)

अअुर*— अव्य. आणि; व.

अअूत*—वि. निपुत्रिक. **अअूती**-वि. स्त्री. [घमेंड. २ तणाव; ताण.

अकड़—स्त्री. १ ताठरपणा; ताठा;

अकड़ना—क्रि. अ. १ आकसणें; संकोच पावणें. २ अैट दाखविणें; घमेंड करणें. ३ हट्ट करणें. ४ टणक होणें. ५ गारठणें; बधिर होणें.

अकडाव पु.

अकड़बाअी—स्त्री. खेंच; ताण; ओढ (शरीरांतील नसा).

अकडबाज—*वि.* [सं. + फा.] घमेंडखोर. **अकड़बाज़ी**–*स्त्री.* अैट; घमेंड.

अकडैत—*वि.* घमेंडखोर. [नीय.

अकथ*—*वि.* अकथनीय;, अवर्ण-

अकनना*—*क्रि. स.* कान देणें; अैकणें; कानोसा घेणें. **अकनि**—*क्रि. वि.* अैकून. [विटणें.

अकना—*क्रि. अ.* त्रासणें; कंटाळणें;

अकबक—*स्त्री.* [अनु.] असंबद्ध भाषण; वटवट; बडबड. **अकबकाना**—*क्रि. अ.* असंबद्ध प्रलाप काढ़णें; बडबडणें.

अकबकाना - *क्रि. अ.* चकित होणें; थक्क होणें. [थोर.

अकबर–*वि.* [फा.] श्रेष्ठ; महान्;

अकबरी—*स्त्री.* [फा.] १ अेक पक्वान्न. २ लांकडावरील नक्षीकाम.

अकरकरा—*पु.* अक्कलकरा–काढा.

अकरा—*वि.* १ महाग. २ चोख; अुत्तम.

अकरी—•*स्त्री.* पाभर.

अकल—*वि.* १ अवयवरहित. २ अखंड. ३ अगम्य; निराकार (परमेश्वराचें विशेषण).

अकल—*स्त्री.* अस्वस्थ; बेचैन.

अकल—*स्त्री.* [अ.] अक्कल; बुद्धि.

अकलखुरा—*वि.* [सं. + फा.] १ आपलपोट्या; २ स्वार्थी; अुदासीन; अेकलकोंडा. ३ मत्सर करणारा; द्वेष करणारा.

अकवन*—*पु.* रुअी; मंदार.

अक़वाम—*स्त्री.* [*अ.*] जाती('क़ौम'चें बहु.); राष्ट्रें.

अकवार—*पु.* १ कांख. २ मांडी

अकस—*पु.* आकस; द्वेष; वैर.

अकसना—*क्रि. स.* द्वेष करणें; वैर करणें.

अकसर, अक्सर—*क्रि.वि.* [*अ.*] प्रायः; बहुधा; नेहमीं. *वि.* पुष्कळ; अधिक.

अक़साम—*स्त्री.* [*अ.*] १ प्रकार; भाग. हिस्से ('क़िस्म'चें बहु.). २ शपथा ('क़सम'चें बहु.).

अकसीर, अक्सीर—*स्त्री.* [*अ.*] रसायन; किमया. *वि.* रामबाण, अचूक गुण देणारें. [कथनीय.

अकह-हुवा—*वि.* अवर्णनीय; अ-

अकाज—*पु.* १ बिघाड; कार्यनाश; हानि. २ कुकर्म; दुष्कर्म.[मजबूत.

अकाट्य—*वि.* अखंडनीय; दृढ;

अकारज*—*पु.* हानि; अपकार.

अकारथ—*वि.*, *क्रि. वि.* व्यर्थ; निरर्थक.

अकाल—*पु.* १ दुष्काळ. २ अयोग्य काळ; अवेळ.

अकाली—पु. नानकपंथी साधु; शीख.
अकास—पु. आकाश.
अकासदिया—पु. यौ. आकाशदिवा.
अकासबानी—स्त्री. यौ. आकाशवाणी.
अकिल—स्त्री. [अ.] अक्कल; बुद्धि.
अकिलदाढ—पु. अक्कलदाढ.
अक़ीक़—पु. [अ.] १ मोहर खोदण्याचा लाल दगड. २ अेक प्रकारचें तांबूस रत्न. [२ धर्म; पंथ.
अक़ीदा—पु. [अ.] १ दृढ श्रद्धा.
अक़ील—पु. [अ.] बुद्धिमान्; शाहाणा.
अकुलाना—क्रि. अ. १ अुतावीळ होणें. २ घाबरणें; व्याकुळ होणें.
अकूत—वि. अपरिमित; अमर्याद.
अकेला—वि. अेकाकी; अेकटा. (यौ.) **अकेला दम**—अेकटा; अेकाकी.
अकेले—क्रि. वि. १ केवळ; फक्त; २ अेकट्यानें. (मु.) **अकेले में कहना**—अेकांतांत सांगणें.
अकौआ-वा—पु. रुअी.
अक्खड—वि. अक्कडबाज; अुच्छृंखल. **अक्खडपन**—पु. असभ्यता; अुद्धटपणा; अुच्छृंखलता.
अक्खर*—पु. अक्षर; वर्ण.
अक्खा—पु. गोणी; अखें; पोतें.
अक्खो मक्खो—पु. मुलाची दृष्ट काढतांना अुच्चारिले जाणारे शब्द.
अक़्द—पु. [अ.] १ विवाह. २ विक्री. ३ करार.
अक्टूबर-अक्तूबर—पु. [अिं.] ऑक्टोबर; अिंग्रजी वर्षाचा दहावा महिना. [फुकटचा.
अक्रीत—वि. विकत न घेतलेला;
अक़्ल—स्त्री. [अ.] अक्कल; बुद्धि; समज. (मु.) **अक़्लका दुश्मन**—मूर्ख; मंदबुद्धि. **अक़्लके पीछे लठ्ठ लिये फिरना**—मूर्खपणा करणें. **अक़्लपर पत्थर पड जाना**—बुद्धि नष्ट होणें. **अक़्ल मारा जाना-सठियाना**—बुद्धि भ्रष्ट होणें; साठी बुद्धि नाठी होणें.
अक़्लमंद—वि. [अ+फा.] बुद्धिमान्; चतुर; समजूतदार.
अक़्लमंदी—स्त्री. हुशारी, बुद्धिमत्ता.
अक्षत—पु. १ अक्षता. २ जव.
अक्षुण्ण—वि. अभंग; संपूर्ण; अविकृत. [२ चित्र; तसबीर.
अक्स—पु. [अ.] १ प्रतिबिंब; छाया.
अक्सर—क्रि. वि. [अ.] पाहा. ' अकसर ' [२ खराब; वाअीट.
अखज—वि. १ खाण्यास अयोग्य.
अख़ज—पु. [अ.] १ घेणें; ग्रहण करणें. २ काढून घेणें. ३ अुतारा घेणें; अुद्धृत करणें.

अखडैत—पु. मल्ल, तालमिबाज मनुष्य.
अखती-तीज—स्त्री. अक्षय तृतीया.
अख़बार—पु. [अ.] वर्तमानपत्र.
अख़बार-नवीस—पु. [अ.+फा.] संपादक; पत्रलेखक.
अखय—वि. अक्षय.
अखर*—पु. अक्षर; वर्ण.
अखरना—क्रि.स. मनास लागणें; वाआीट वाटणें.
अखरोट – पु. अक्रोड.
अख़लाक़—पु. [अ.] १ शील; नीतिमत्ता. २ शिष्टाचार. ३ संवय (' खुलक 'चें बहु.)
अख़ीर—पु.[अ.] शेवट; अंत.
अखूट—वि. कमी न होणारा; अखंड; अक्षय.
अखैवट—पु. अक्षयवट.
अखोर* – वि.१ सालस; सज्जन. २ सुंदर. ३ निर्दोष.
अखोह—पु. खडबडीत किंवा अुंच-सखल जमीन.
अखौट-टा— पु १ जात्याच्या खालच्या तळीची मधली खुंटी. २ हुंडा. ३ खराडीचा लोखंडी किंवा लांकडी दांडा.
अख़्खाह—अव्य. [अनु.] अुद्वेग किंवा आश्चर्यसूचक शब्द.
अख़्तर—पु. [अ.] तारा; नक्षत्र.
अख़्तियार—पु. [अ.] अधिकार; सामर्थ्य.
अगड—पु. अभिमान; अैट; ताठा.
अगडधत्ता—वि. १ अुंच; लांबटांग्या; २ श्रेष्ठ; मोठा. पु. अमरवेल.
अगड-बगड—पु. [अनु.] असंबद्ध प्रलाप; बडबड. २ अनावश्यक काम; नसता खटाटोप. वि. निरर्थक; निरुपयोगी. [बगड '
अगडम बगडम— पाहा ' अगड-
अगत-ति—स्त्री. दुर्गति; वाआीट दशा.
अगनित*—वि. अगणित; असंख्य.
अगनेअु, अगनेत*—पु. आग्नेय दिशा.
अगम—वि. अगम्य; दुर्बोध. पु. १ आगमन. २ भविष्यकाळ. ३ वेदशास्त्र. ४ अुत्पत्ति. ५ योगशास्त्रानुसार शब्दप्रमाण.
अगमन*— क्रि. वि.१ अगोदर; प्रथम २ पूर्वीपासून. [सुंगधी झाड.
अगर—पु. अगरु; एक प्रकारचें
अगर—अव्य. [फा.] जर; जरी. (मु) **अगर मगर करना**—हुज्जत घालणें.
अगरचे— अव्य.[फा.]यद्यपि; जरी.

अगरना—*क्रि. अ.* पुढें जाणें; पुढाकार घेणें.
अगरबत्ती—*स्त्री.* अुदबत्ती.
अगरी—*स्त्री.* अडसर.
अगरु—*पु.* अूद; अगराचें लांकूड.
अगलबगल—*क्रि. वि.* [फा.] अिकडे तिकडे; आसपास.
अगला—*वि.* १ पुढचा, समोरचा. २ पूर्वींचा. ३ आगामी.
अगवना*—*क्रि. स.* १ पुढाकार घेणें. २ तत्पर असणें
अगवासी—*स्त्री.* नांगराचा दांडा.
अगवाअी-नी—*स्त्री.* सामोरें जाणें; स्वागत करणें. [भाग.
अगवाडा—*पु.* घराच्या पुढचा
अगस्त—*पु.* [अिं.] ऑगस्ट महिना.
अगह*—*वि.* १ हातीं न लागणारा; चंचल. २ अवर्णनीय. ३ अगम्य. ४ कठिण.
अगहन—*पु.* मार्गशीर्ष महिना.
अगाड़ी—*क्रि. वि.* १ पुढें; समोर. २ भविष्यकाळीं. ३ प्रत्यक्ष. *पु.* १ घोड्याच्या गळ्याला पुढच्या बाजूला बांधण्याच्या दोऱ्या. २ वस्तूचा पुढचा किंवा समोरचा भाग.
अगाही—*स्त्री.* [फा.] पूर्वसूचना.
अगिन*—*स्त्री.* अग्नि, विस्तव.
आगयी—*स्त्री.* १ अेक प्रकारचें गवत. २ घोडे व बैल यांचा रोग.
अगियाना—*क्रि. अ.* दाह होणें; अंग तापणें.
अगियाबैताल—*पु.* आग्या वेताळ.
अगुआ-वा—*पु.* १ नेता; पुढारी. २ मार्गदर्शक, वाटाड्या. ३ लग्न जुळविणारा मध्यस्थ. **अगुआअी**—*स्त्री.* पुढाकार; अग्रेसरत्व. **अगुआना**—*क्रि. स.* पुढारी बनविणें. क्रि. अ. पुढें होणें. [जाणें.
अगुआनी-वानी—*स्त्री.* सामोरें
अगोरदार—*पु.* [सं. + फा.] संरक्षक; देखरेख ठेवणारा; राखण करणारा.
अगोरना—*क्रि. स.* १ वाट पाहाणें; प्रतीक्षा करणें. २ राखण करणें.
अगोरिया—*पु.* रखवालदार.
अगौरा—*पु.* अुसाचें वाढें, वरील नीरस भाग. [अग्निसंस्कार.
अग्निदाह—*पु.* प्रेताचा दाह-संस्कार;
अग्निपुत्र—*पु.* १ सूर्यवंशी लोक. २ राजपूत जाति.
अग्य—*वि.* अज्ञ.
अग्याँ-ग्या—*स्त्री.* आज्ञा.
अग्रज—*वि.* १ आधीं जन्मलेला; थोरला. २ श्रेष्ठ. *पु.* १ थोरला भाअू. २ पुढारी; नेता.
अग्रशोची—*पु.* दूरदर्शी.

अग्रसर—*पु.* १ अग्रेसर; पुढारी. २ आरंभ करणारा.
अग्रिम—*वि.* अगाअू;आधीं दिलेला.
अघ—*पु.* १ पाप. २ दुःख. ३ व्यसन. ४ अघासुर नांवाचा राक्षस.
अघट—*वि.* कधीं कमी न होणारा; अक्षय.
अघवाना—*क्रि. स.* १ पोटभर खाअू घालणें. २ संतुष्ट करणें.
अघाना—*क्रि.अ.* १ पोटभर खाणें. २ संतुष्ट होणें; तृप्त होणें. ३ प्रसन्न होणें; खुश होणें. [सौम्य; सुंदर.
अघोर—*वि.* १ घोर; भयंकर. २
अचंभा—*पु.* अचंबा, आश्चर्य.
अचकन—*पु.* अुत्तर हिंदुस्थानी लांब अंगरखा. [२ चंचल; अचपळ.
अचपल—*वि.* १ अचंचल; गंभीर.
अचरज—*पु.* आश्चर्य.
अचवन—*पु.* १ आचमन. २ चूळ भरणें. **अचवना**—*क्रि. स.* १ आचमन करणें. २ आंचवणें; हात धुणें. ३ गमाविणें.
अचार—*पु.* [फा.] लोणचें.
अचिरात्—*क्रि.वि.* शीघ्र; लवकर.
अचेत—*वि.* चेतनारहित;मूर्च्छित.
अच्छ*—*वि.* स्वच्छ; निर्मळ. *पु.* डोळा.
अच्छत—*पु.* अक्षत.
अच्छर—*पु.* १ अक्षर; वर्ण. २ ब्रह्मा; अीश्वर.
अच्छरा—*स्त्री.* अप्सरा.
अच्छा—*वि.* छान; अुत्तम; ठीक. (मू.) **अच्छे आना**—योग्य वेळीं येणें. [चांगली गोष्ट.
अच्छाअी—*स्त्री.* चांगुलपणा;
अछत*—*क्रि. वि.* असतांना; जीवित असतांना. [असणें.
अछना—*क्रि.अ.* असणें; विद्यमान
अछवानी—*स्त्री.* बाळंतिणीस द्यावयाची अेक औषधीयुक्त पौष्टिक मिठाअी.
अछूत—*पु.* १ अस्पृश्य, हरिजन. *वि.* १ अस्पृष्ट; न शिवलेला. २ नवीन. [पूर्ण. २ अस्पृष्ट.
अछूता—*वि.* १ नवीन; नाविन्य-
अछेह*—*वि.* सतत; निरंतर. लागोपाठ. [२ निर्दयता;
अछोह—*पु.* १ शांति; स्थिरता.
अज़—*अव्य.* [फा.] कडून; पासून (प्रत्यय).
अज—*वि.* स्वयंभू.
अजगर—*पु.* अजगर.
अजगरी—*स्त्री.* अजगराप्रमाणें श्रम न करितां पोट भरणें; सुस्तपणा.
अजगव—*पु.* शिवधनुष्य.
अजगुत-अजुगुत—*पु.* आश्चर्य-

कारक गोष्ट; चमत्कार. २ अयोग्य गोष्ट.—*वि.* आश्चर्यकारक.

अज़ग़ैब*—*पु.* [फा.+अ.] अदृष्ट स्थान. **अज़ग़ैबी**—*वि.* १ गुप्त; २ रहस्यपूर्ण. [२ अवयव.

अजज़ा—*पु.* [अ.] १ अंश; भाग.

अज़दहा—*पु.* [फा.] अजगर.

अजदाद—*पु.* [अ.] पूर्वज.

अजनबी—*वि.* [अ.] १ अज्ञात. अपरिचित. २ नवखा; परदेशी.

अजपा*—*पु.* मनांतल्या मनांत करावयाचा जप.

अजब–*वि.*[अ.] विलक्षण; अद्भुत.

अज़बर—*क्रि. वि.* [फा.] तोंडपाठ.

अज़मत—*स्त्री.* [अ.] १ प्रताप; महत्त्व; थोरवी. २ चमत्कार.

अज़माना—*क्रि. स.* [फा.] १ अजमावणें. २ अंदाज करणें.

अज़रूअे—*क्रि. वि.* [फा.] अनुसार.

अजल—*स्त्री.* [अ.] मृत्यु.

अज़ल—*स्त्री.* [अ.] १ आराम. विश्रांति. २ मूळ; अुद्गम. ३ अनादि काळापासून चालत आलेला. [यौ.] **रोज़े अज़ल**–सृष्टीचा अुत्पत्ति-दिन. **अज़ली**–*वि.* शाश्वत.

अजवाअिन–यन—*स्त्री.* ओंवा

अजस*—*पु.* अपयश; अपकीर्ति. **अजसी**–*वि.* अपयशी.

अज़–सरे–नौ—*क्रि. वि.* [फा.] अगदीं नव्यानें; पुनः पहिल्यापासून.

अज़हद—*वि.* [फा.] अमर्याद; पुष्कळ. [पावेतों; अजून.

अजहुँ–हूँ*—*क्रि. वि.* आतां

अज़ाँ—*स्त्री.* [अ.] पाहा 'अज़ान'

अजातशत्रु—*वि.* शत्रु-विहीन. पु. सम्राट् बिंबिसार याचा मुलगा.

अजान—*वि.* अबोध; अज्ञानी.

अज़ान—*स्त्री.* [अ.] नमाजापूर्वींचें आवाहन किंवा हांक; बांग.

अज़ाब—*पु.* [अ.] दुःख, कष्ट. २ संकट; आपत्ति. ३ पाप. [अद्भुत.

अजायब—*वि.* [अ.] विलक्षण;

अजायबखाना–घर–*पु.* [अ. +फा. + सं.] वस्तुसंग्रहालय; अजबघर.

अजिन—*पु.* १ कातडें. २ मृगाजिन.

अजिर—*पु.* १ अंगण. २ वारा. ३ शरीर. [सूचक शब्द.)

अजी—*अव्य.* अहो; अरे (संबोधन-

अज़ीज़—*वि.* [अ.] १ प्रिय. २ प्रतिष्ठित. *पु.* मित्र.

अजीब—*वि.* [अ.] विलक्षण, अद्भुत; विचित्र. (यौ.) **अजीब व गरीब**–अत्यंत अद्भुत; विचित्र.

अज़ीम—*पु.* [*अ.*] वृद्ध. *वि.* विशाल; महान्. [भपकेदार.
अज़ीमुश्शान—*वि.* भव्य; महान्;
अज़ीयत—*स्त्री.* [*अ.*] अत्याचार; पीडा. [विलक्षण.
अजूबा—*वि.* [*अ.*] अद्भुत;
अजे-जै-अजेय—*वि.* अजिंक्य.
अजोग—*वि.* अयोग्य.
अजोता—*पु.* चैत्री पौर्णिमा (या दिवशीं बैल जोडीत नाहींत); अेक सण.
अजौं*—*क्रि. वि.* अद्यापि; अजून-सुद्धां; आतांपर्यंत. [अनुकरण.
अज़्म—*पु.* [*अ.*] १ निश्चय. २
अज़्मत—*स्त्री.* [*अ.*] श्रेष्ठत्व; महानता.
अज्ञान—*पु.* अज्ञान; मूर्खता. *वि.* मूर्ख; अज्ञ.
अटक—*स्त्री.* अडवणूक; प्रतिबंध; अडचण.
अटकना—*क्रि. अ.* १ थांबणें; अडणें. २ प्रेमांत सांपडणें.
अटकनी—*स्त्री.* अडकणी (चरखा).
अटकल—*स्त्री.* अटकळ; अनुमान; अंदाज. (मु.) **अटकल पच्चू**—*पु.* आडाखा; अंदाज. *वि.* अंदाजी; काल्पनिक. *क्रि. वि.* अंदाजें.
अटका—*पु.* पुरीच्या जगन्नाथाच्या नैवेद्याचा भात किंवा अितर अर्पण केलेल्या वस्तु.
अटकाना—*क्रि. स.* थोपविणें; अडवणें; हरकत करणें.
अटकाव—*पु.* अडथळा; प्रतिबंध.
अटखेली—*स्त्री.* खेळ; गंमत.
अटना—*क्रि. अ.* १ सामावणें २ पुरें होणें ३ कमी होणें ४ फिरणें.
अटपट*—*वि.* १ असंबद्ध. २ कठिण; बिकट.
अटपटाना—*क्रि. अ.* घोंटाळणें; गोंधळणें; गडबडून जाणें [अुचापत.
अटपटी*—*स्त्री.* खोडी; अुपद्व्याप;
अटमबम—*पु.* [अिं] अणुबॉंब; ॲटम बॉंब. [२ सटरफटर
अटरसटर—*क्रि. वि.* १ असंबद्ध
अटल—*वि.* स्थिर; दृढ; नित्य.
अटवी—*स्त्री.* जंगल; वन; भयंकर अरण्य.
अटारिया—*स्त्री.* पाहा 'अटारी'.
अटारी—*स्त्री.* १ गच्ची. २ माडी. ३ माळा. [सामान.
अटाला—*पु.* १ रास; ढीग. २
अटूट—*वि.* अखंड; सतत.
अटेरन—*पु.* सूत गुंडाळण्याचा फाळका. [गुंडाळणें.
अटेरना—*क्रि. स.* फाळक्यावर सूत
अट्टहास—*पु.* खो खो हंसणें.

अट्टालिका--*स्त्री.* गच्ची.

अट्टी—*स्त्री.* फळक्याभोंवतीं गुंडाळलेलें सूत; लड; लट.

अट्टा—*पु.* अड्डया (पत्त्यांतील).

अट्टाअिस–अीस--*वि.* अठ्ठावीस.

अट्टानबे—*वि.* अठ्ठयाण्णव.

अट्टावन—*वि.* अठ्ठावन.

अट्टासी–अठासी–*वि.* अठ्ठयांयशी.

अठअी—*स्त्री.* अष्टमी तिथि.

अठअें—*वि.* आठवा.

अठखेली—*स्त्री.* विनोद; क्रीडा. वि. खेळकर.

अठत्तर–हत्तर *वि.* अठ्ठयाहत्तर.

अठन्नी—*स्त्री.* अधेली (नाणें).

अठलाना--*क्रि. अ.* पाहा ' अिठलाना ' [महिन्यांत झालेला.

अठवाँसा—*वि.* आठोळा; आठव्या

अठवारा--*पु.* आठवडा.

अठहत्तर—*वि.* अठ्ठयाहत्तर.

अठारह—*वि.* अठरा.

अठासी--*वि.* अठयाअैंशी. [अिकडे.

अठे—अव्य. [पं] १ येथें २

अठोतरसौ--*पु.* अेकशें आठ.

अठोतरी-- *स्त्री.* अेकशें आठ मण्यांची माळ.

अडंगा--*पु.* १ पायांत पाय घालणें. २ अडथळा; अडवणूक.

अडगोडा--*पु.* लोढणें.

अडचन--*स्त्री.* अडचण; अडथळा.

अडतालीस—*वि.* अठ्ठेचाळीस.

अडदार--*वि.* [सं. + फा.] अडेलतट्टू [करणें.

अडना—*क्रि. अ.* १ अडणें. २ हट्ट

अडर—*वि.* निर्भय.

अडसठ--*वि.* अडुसष्ट.

अडहुल--*पु.* जास्वंदीचें फूल.

अडान—*स्त्री.* १ आधार; टेंकण. २ मुक्काम.

अडाना--*क्रि. स.* अडविणें.

अडारा—*पु.* लांकडाची वखार.

अडिग—*वि.* दृढ; स्थिर; न डगमगणारा. [२ मट्ठ.

अडियल—*वि.* १ अडेलतट्टू.

अडी—*स्त्री.* १ हट्ट; आग्रह. २ गरजेची वेळ; गरज. ३ आडकाठी, अडथळा.

अडूसा—*पु.* अडूळसा. [२ स्तब्ध.

अडोल—*वि.* १ स्थिर; अचल;

अडोस पडोस—*पु.* शेजार; आसपास. **अडोसी पडोसी**—*पु.* शेजारी-पाजारी.

अड्डा—*पु.* अड्डा; जमण्याची जागा.

अढतिया—*पु.* १ वखारवाला. २ दलाल; अडत्या.

अढवना, अढौना— *क्रि. स.*

कामाला लावणें. पु. सोंपविलेलें काम. [क्रि. अ. ठोकर खाणें.
अट्टुक— पु. ठोकर; ठेंच. **अट्टुकना**—
अढाओी— वि. अडीच.
अढैया— पु. अडीच शेरी. २ अडीचकीचा पाढा. [२ छिद्रान्वेषण.
अणुवीक्षण— पु. १ सूक्ष्मदर्शक यंत्र.
अतः— क्रि. वि. म्हणून; यासाठीं.
अतअेव— क्रि. वि. म्हणून; म्हणूनच.
अतर— पु. [अ.] अत्तर. [दाणी
अतरदान— [अ.+फा.] अत्तर-
अतरसों— क्रि. वि. तेरवां; दोन दिवसांआडचा दिवस. (व्यतीत किंवा येणारा). [रेशमी वस्त्र.
अतलस— स्त्री. [अ.] अेक प्रकारचें
अतलस्पर्शी— वि. १ तळाला स्पर्श करणारा; सखोल; अथांग.
अतवार— पु. [अ.] १ वर्तन; वागणूक. २ चाल; रीत; पद्धत ३ राहणी ('तौर'चें बहु.)
अतवार— पु. रविवार.
अता— स्त्री. [अ.] दान; देणगी.
अताओी— वि. [अ.] १ कुशल; दक्ष. २ धूर्त; चलाख.
अतिथि— पु. १ पाहुणा. २ अनपेक्षितपणें आलेली अपरिचित व्यक्ति
अतिब्बा— पु. [अ.] वैद्य; हकीम. 'तबीब'चें बहु.
अतिया— पु. [अ.] दिलेली वस्तु; भेट.
अतिरिक्त— क्रि. वि. शिवाय; खेरीज. वि. १ अुरलेलें. २ वेगळें; निराळें. ३ जादा; खास; विशेष.
अतीत— वि. गेलेला; व्यतीत. २ मृत. ३ अलग; पृथक्.
अतीत— पु. संन्यासी; गोसावी
अतुकान्त— वि. निर्यमक.
अतुल— वि. १ अद्वितीय; अनुपम. २ पुष्कळ. [सुगंधी.
अत्तार— पु. [अ.] अत्तर विकणारा;
अत्युक्ति— स्त्री. अतिशयोक्ति.
अथक— वि. कधींहि न थकणारा; अविरत.
अथच— अ. आणि; तसेंच. [होणें.
अथना-अथमना*— क्रि. अ. अस्त
अथरा— पु. मोठा परळ.
अथवना*— क्रि. अ. अस्त होणें.
अथाओी— स्त्री. १ बैठकीची जागा. २ पंचायतीची जागा. ३ घरापुढील चबुतरा. ४ मंडळ; सभा; जमाव.
अथाह— वि. १ अथांग. २ अपरिमित. पु. १ खोली. २ जलाशय ३ समुद्र.
अथोर*— वि. पुष्कळ; खूप.
अदगन— पु. आधणाचें पाणी.

अद्द—*स्त्री.* [*अ.*] १ संख्या. २ डाग; नग. [२ सामान्य.
अद्ना—*वि.* [*अ.*] १ क्षुद्र; तुच्छ.
अद्ब—*पु.* [*अ.*] शिष्टाचार; आदर; सन्मान; नम्रता. २ साहित्य; वाङ्मय.
अद्बदाकर—*क्रि. वि.* टेकीनें; पैज लावून. [२ परलोक.
अद्म—*पु.* [*अ.*] १ अभाव.
अद्रक—*पु.* आलें (औषधी वनस्पति). **अद्रकी**—*स्त्री.* आलेपाक.
अद्रा—*पु.* आर्द्रा नक्षत्र.
अद्राना—*क्रि. अ.* गौरवामुळें चढून जाणें; घमेंडखोर बनणें. *क्रि. स.* गौरवानें चढविणें.
अद्रावन—**पु.* आदर; मान.
अदल—*पु.* [*अ.*] न्याय.
अदलबदल—*पु.* [*अ.*] अदला बदल; परिवर्तन. [दोरी.
अद्वान—*स्त्री.* बाजेच्या पायागतची
अदा—*स्त्री.* [*अ.*] १ नखरा; हावभाव. २ चाल; पद्धत.
अदा—*वि.* [*अ.*] बेबाक.
अदा करना—चुकतें करणें; फेडणें.
अदाबंदी—*स्त्री.* [*अ.* + फा] वायदा.
अदायगी—*स्त्री.* [*अ.*] (कर्ज वगैरे) देऊन टाकणें; फेडणें.
अदालत *स्त्री.* [*अ.*] कचेरी; कोर्ट.
अदालती—*वि.* कचेरीसंबंधीं.
अदावत *स्त्री.* [*अ.*] वैर; शत्रुता.
अदावती-*वि.* वैरी; विरोधी.
अदीब –*पु.* [*वि.*] साहित्यिक.
अदू—*पु.* [*अ.*] शत्रु; वैरी.
अदृष्टपूर्व—*वि.* १ पूर्वी न पाहिलेला. २ अद्भुत.
अदेखी—*वि.* द्वेष्टा; हेवा करणारा.
अदेय—*वि.* न देण्यासारखें.
अदौरी-*स्त्री.* उडदाच्या पिठाची वडी.
अद्यतन—*वि.* अद्ययावत्; अपटुडेट.
अद्धा—*पु.* अर्धा. **अद्धी**—*स्त्री.*
अद्रक—*पु.* पाहा ' अदरक '.
अध*—*वि.* अर्धा.
अधकचरा—*वि.* १ अर्धाकच्चा; अपरिपक्व. २ अपूर्ण; अर्धवट.
अधकपारी—*स्त्री.* अर्धशिशी.
अधकरी—*स्त्री.* खंड किंवा साऱ्याचा हप्ता. [अर्धविकासित.
अधखिला—*वि.* अर्धवट फुललेलें;
अधजला—*वि.* १ अर्धवट जळलेला, भाजलेला. २ जखमी.
अधनिया—*वि.* अर्धा आण्याच्या किंमतीचा.
अधन्ना—*पु.* अर्धा आण्याचें नाणें; ढबू पैसा. [मेलेला; मृतप्राय
अधमरा-मुआ— *वि.* अर्धवट
अधर—*पु.* ओंठ.
अधार—*पु.* आधार.

अधारी—*स्त्री*. १ आधार; आश्रय. २ कुबडी. ३ प्रवासी पिशवी.
अधित्यका—*स्त्री*. पठार; टेबललँड.
अधिनायक—*पु*. सर्वाधिकारी; हुकूमशहा.
अधिमास—*पु*. आधिक महिना.
अधिया—*स्त्री*. १ अर्धा भाग. २ अर्धेला- ली; बटाअी.
अधीन—*वि*. आश्रित; हाताखालचा; ताब्यांतील.
अधूरा—*वि*. अर्धवट; अपूर्ण.
अधेड़—*वि*. मध्यम वयाचा.
अधेला—*पु*. अर्धा पैसा.
अध्यवसाय—*पु*. १ सतत अुद्योग. २ अुत्साह. ३ निश्चय.
अध्यवसायी—*वि*. १ अुद्योगी. २ अुत्साही.
अध्यादेश—*पु*. वटहुकूम.
अध्यारोप—*पु*. मिथ्या आरोप.
अनंग—*पु*.कामदेव; मदन. [निरंतर.
अनंतर—*क्रि. वि*. १ नंतर. २सतत;
अनकना*—*क्रि. स*. आडून अैकणें; कानोसा घेणें.
अनकरीब—*क्रि. वि*. १ सुमारें; जवळजवळ. २ अगदीं थोड्या वेळांत; लौकरच.
अनख—*पु*. १ राग;रुसवा. २ दुःख; *क्रि. अ*. मनांतल्या मनांत चडफडणें; रागावणें.
अनखाहट—*स्त्री*. रुसवा; राग.
अनखी—खौंहा*—*वि*. चिडखोर; लवकर रागावणारा. [२ बेडौल.
अनगढ़—*वि*. १ अनघड; स्वयंभू.
अनगना—गिना—*वि*. अगणित; असंख्य.
अनागिनत—*वि*. अगणित; अनंत.
अनचाहत—*वि*. अनासक्त; प्रेम न करणारा. [नावडता.
अनचाहा—*वि. पु*. नको असलेला;
अनचीता—*वि. पु*. अनपेक्षित; अचिंतित. [२ अनोळखी.
अनजान—*वि*. १ अज्ञानी; नादान.
अनट—*पु*. अन्याय; अत्याचार.
अनत—*वि*. ताठ; न वांकलेला.
अंनत*—*क्रि. वि*. अन्यत्र; दुसरीकडे.
अनदेखा—*वि. पु*. न पाहिलेला.
अनन्नास—*पु*. [पोर्तु.] अननस.
अनन्वित—*वि*. असंबद्ध; अयोग्य.
अनपच—*पु*. अजीर्ण.
अनपढ—*वि*. निरक्षर; मूर्ख.
अनपाय*—*वि*. अेकनिष्ठ; अनन्य.

अनबिधा—वेधा—*वि.* वेध किंवा छेद न केलेला. [मुखस्तंभ.
अनबोल—*वि.* अबोल्या; घुम्या;
अनबोलता—*वि.* मुका; बोलतां न येणारा (पशु).
अनब्याहा—*वि.* अविवाहित.
अनभल—ला*—वि. १ वाअीट. २ कुत्सित.
अनभिज्ञ—*वि.* माहिती नसलेला; अपरिचित; अज्ञ.
अनमन—ना—*वि.* १ अुदास; विमनस्क. २ बेचैन; अस्वस्थ.
अनमिल—*वि.* विजोड; विसंगत.
अनमेल—*वि.* १ विजोड; विसंगत. २ शुद्ध; भेसळ नसलेला.
अनमोल—*वि.* अमूल्य; मूल्यवान्
अनय—*पु.* १ दुर्भाग्य. २ अनीति.
अनरथ—*पु.* अनर्थ. [विलेलें धन.
अनरथ—*पु.* अयोग्य मार्गानें मिळ-
अनरस—*पु.* रसहीनता.
अनरसा—*वि.* १ अुदास. २ अस्वस्थ; बेचैन.
अनरीति-*स्त्री.* १ कुरीति; वाअीट चाल. २ अनुचित व्यवहार.
अनर्गल—*वि.* अुच्छृंखल; अडकाठी नसलेला; बेजबाबदार.
अनल—*पु.* अग्नि; आग.
अनलहक्—*वि.* [*अ.*] सोऽहम्; अहं ब्रह्मास्मि
अनवट—*पु.* जोडवें.
अनवट—*पु.* घाण्याच्या बैलाच्या डोळ्यांवरची झांपडी.
अनवाँसा—*पु.* गंजी; अुडवी.
अनवासना—*क्रि.* स. नवें भांडें प्रथम अुपयोगांत आणणें.
अनश्वर—*वि.* नष्ट न होणारा; चिरकाल टिकणारा.
अनसुना--*वि.* न अैकलेला; अश्रुत. (मु.) **अनसुनी करना**—दुर्लक्ष करणें टाळाटाळ करणें.
अनहद—*पु.* अंतर्नादध्वनि. [२ शत्रु.
अनहित*—*पु.* १ अहित; हानि.
अनहोनी—*वि.* *स्त्री.* न होणारी. *स्त्री.* न होणारी गोष्ट.
अनाकानी—*स्त्री.* कानाडोळा; अैकलें न अैकल्यासारखें करणें;टंगळ मंगळ.
अनाज—*पु.* धान्य. [२ अकुशल.
अनाडी—*वि.* १ अडाणी; मूर्ख.
अनाप शनाप—*पु.* वायफळ बडबड.
अनार—*पु.* [.फा.] डाळिंब. **अनार-दाना**—*पु.* आंबट डाळिंबाचे सुकलेले दाणे.
अनार्किस्ट—*पु.* [अिं.] १ अराजकवादी. २ अराज्यवादी.
अनासिर—*पु.* [*अ.*] मूल तत्त्वें.
अनियत-*वि.* १ अनिश्चित. २ अस्थिर.

अनियारा*- *वि.* भेदक; तीक्ष्ण.

अनिल–*पु.* वारा; वायु. [२ बाओीट.

अनीठ*–*वि.* १ अप्रिय; अनिष्ट.

अनीस–*पु.* अनाथ.

अनीस–*पु.* [*अ.*] १ दोस्त; मित्र. २ प्रेम करणारा; स्नेही.

अनुकृति- *स्त्री.* नक्कल; प्रतिकृति.

अनुक्रम– *पु.* १ क्रम २ अनुक्रमणिका.

अनुगृहीत–*वि.* अुपकृत; कृतज्ञ.

अनुताप–*पु.* १ पश्चात्ताप २ दुःख.

अनुनय–*पु.* १ विनय; विनंती.

अनुपस्थित– *वि.* गैरहजर हजर नसलेला.

अनुपात- *पु.* १ प्रमाण. २ त्रैराशिक.

अनुमति–*क्रि.* १ संमति; मान्यता; स्वीकृति. २ आज्ञा.

अनुमान–*पु.* तर्क; कयास; अंदाज.

अनुरंजन–*पु.* मनोरंजन

अनुरोध–*पु.* १ आग्रहपूर्वक विनंती. २ प्रेरणा; अुत्तेजन.

अनुवाद–*पु.* भाषांतर

अनुवादक–*पु.* भाषांतरकार

अनुशासन–*पु.* १ शिस्त. २ आज्ञा; हुकूम. ३ अुपदेश.

अनुशीलन–*पु.* अभ्यास; मनन; चिंतन

अनुषंग–*पु.* १ करुणा; दया. २ संबंध

अनुष्ठान–*पु.* १ कार्यारंभ; २ आराधना; पुरश्चरण.

अनुसंधान–*पु.* १ चौकशी; शोध. २ तपास. ३ पाठलाग. ४ प्रयत्न.

अनुसरण–*पु.* अनुकरण; अनुगमन.

अनुसार- *वि.* प्रमाणें; अनुरूप; समान.

अनुसारना–**क्रि.स.* १ अनुसरणें; अनुकरण करणें. २ कार्य करणें.

अनुसारी- *वि.* अनुकरण करणारा.

अनुहरना–**क्रि. स.* १ बरोबरी करणें. २ अनुकरण करणें.

अनुहार- *वि.* १ सारखा; समान. २ अनुकूल. *स्त्री.* १ भेद; प्रकार. २ आकृति. ३ समानता; सादृश्य.

अनुहारि*–*वि.* समान; सदृश. *स्त्री.* आकृति; रूप; वेष. [अनुयायी.

अनुहारी*–*वि.* अनुकरण करणारा;

अनुज–*पु.* लहान भाअू.

अनूठा–*वि.* विचित्र; विलक्षण; अद्भुत; अुत्कृष्ट. [अविवाहित पुरुष.

अनूढ–*पु.* परस्त्रीवर प्रेम करणारा

अनूढा- *स्त्री.* परपुरुषावर प्रेम करणारी अविवाहित स्त्री. [दित.

अनूदित–*वि.* भाषांतरित; अनुवा-

अनूप–*पु.* जलमय प्रदेश.

अनूप–*वि.* १ निरुपम. २ सुंदर.

अनेरा–*वि.* १ व्यर्थ; निष्प्रयोजन. २ खोटा.

अनैस–सा*–*वि.* अप्रिय; वाईट.

अनैसना*–*क्रि. अ.* वाईट मानणें; मनाला लागणें; रुसणें.

अनैसे*–*क्रि. वि.* दुष्ट हेतूनें.

अनैहा*–*पु.* उत्पात; उपद्रव.

अनोखा–*वि.* १ विलक्षण; चमत्कारिक. २ नवीन. ३ सुंदर.

अन्नप्राशन–*पु.* उष्टावण.

अन्ना–*स्त्री.* [तु.] दाई; आया.

अन्यमनस्क–*वि.* विमनस्क; अस्वस्थ

अन्वीक्षण, **अन्वेषण**–*पु.* संशोधन; शोध.

अन्सर–*पु.* मूलतत्व; पंचमहाभूतांपैकीं एक.

अन्हवाना*–*क्रि. स.* स्नान घालणें; न्हाऊं घालणें.

अन्हाना*–*क्रि. अ.* स्नान करणें.

अपकाजी–*वि.* स्वार्थी; मतलबी.

अपच*–*पु.* अपचन; अजीर्ण

अपछरा*–*स्त्री.* अप्सरा.

अपजस–*पु.* अपयश, अपकीर्ति

अपडर*–*पु.* भय; भीति.

अपडरना*–*क्रि. अ.* भयभीत होणें; शंकित होणें.

अपढ़–*वि.* निरक्षर; मूर्ख.

अपतं–*वि.* पानें नसलेला; पर्णहीन.

अपतई*–*स्त्री.* १ धृष्टता. २ निर्लज्जपणा. ३ चंचलता.

अपदस्थ–*वि.* १ स्थानभ्रष्ट. २ अपमानित.

अपनपो–पौ*–*पु.* १ आत्मज्ञान. २ आपलेपणा.

अपना–सर्व. आपला-ली-लें. (मु.) **अपनासा करना**–आपली शक्ति पाहून काम करणें. **अपनासा मुँह लेकर रह जाना**–ओशाळें तोंड करून बसणें; निराश होणें; फजीत होणें. **अपनी अपनी पड़ना**–स्वतःच्याच काळजींत व्यग्र असणें. **अपने मुँह मियाँ मिठ्ठू बनना**–स्वतःच आपली प्रशंसा करणें.

अपनाना–*क्रि. स.* १ आपलेसें करणें; अनुकूल करणें. २ स्वीकारणें.

अपनापन–*पु.* आपलेपणा; आत्मीयता.

अपयश–*पु.* अपकीर्ति; बदनामी.

अपर–*वि.* १ पहिला; पूर्वीचा. २ मुख्य. ३ अन्य. ४ मागाहून आलेला.

अपराह्न–*पु.* दिवसाचा तिसरा प्रहर; दुपार व सायंकाळ यांमधील भाग.

अपरोक्ष–*क्रि. वि.* १ समोर; उपस्थितीमध्यें. २ पाठीमागें; गैरहजर असतां.

अपर्णा–*स्त्री.* पार्वती
अपर्याप्त–*वि.* अपुरा; थोडा.
अपलक–*क्रि. वि.* टक लावून; स्थिर दृष्टीनें (पाहाणें).
अपवश*–*वि.* स्वाधीन.
अपसगुन*–*पु.* अपशकुन.
अपाहिज–*वि.* १ अपंग. २ काम करण्यास असमर्थ. ३ आळशी.
अपील–*स्त्री.* [अिं.] १ विचारार्थ निवेदन;प्रार्थना; आवाहन २ फेर-चौकशीचा अर्ज. [दर्खास्त देणारा.
अपीलांट–*पु.* [अिं.] अर्जदार;
अपेक्षा–*स्त्री.* १ अिच्छा; अभिलाषा. २ आवश्यकता; गरज. ३ कार्य-कारणाचा अन्योन्य संबंध. ४ तुलना. अव्य–पेक्षां.
अप्रतिभ–*वि.* १ आश्चर्यचकित; थक्क. २ प्रतिभाशून्य;
अप्राप्य–*वि.* न मिळाणारा; दुर्लभ.
अप्रैल–*पु.* [अिं.] अेप्रिल महिना.
अफ़अी–*पु.* [अ.] १ विषारी साप. २ कृष्णसर्प.
अफ़कार–*स्त्री.* [अ.] काळजी; चिंता. (' फिक्र ' चें बहु.)
अफ़गन–*वि.* [फा.] पाडणारा; पराभव करणारा.
अफ़ज़ाअिश–*स्त्री.* [फा.] वाढ; भर; अधिकता.
अफ़ज़ल–*वि.* [अ.] सर्वश्रेष्ठ.
अफ़यून–*स्त्री.* [अ.] अफू.
अफ़रना–*क्रि. अ.* पोटभर खाणें; आकंठ भोजन करणें. **अफरा**–*पु.* अजीर्णानें किंवा वातानें पोट फुगणें.
अफ़लातून–*पु.* [अ.] १ ग्रीक तत्त्ववेत्ता 'प्लेटो'. २ अभिमानी; गर्विष्ठ. ['वदंता; गप्प.
अफ़वाह–*स्त्री.* [अ.] अफवा;
अफ़सर–*पु.* [अिं] अधिकारी; ऑफिसर. **अफसरी**–*स्त्री.* हुकूमत; अधिकार. [गोष्ट.
अफ़साना–*पु.* [फा.] कहाणी;
अफ़सुर्दा–*वि.* [फा.] १ कोमेज-लेला. २ खिन्न; अुदास; दुःखी.
अफ़सूँ–*पु.* [फा.] १ मंत्र २ जादू.
अफ़सोस–*स्त्री.* [फा.] १ दुःख; खेद. २ पश्चाताप.
अफ़ीम–*स्त्री.* [अ.] अफू.
अफीमची-अफीमी–*पु.* अफूबाज.
अफ़ूनत–*स्त्री.* [अ.] दुर्गंध; घाण.
अब–*क्रि. वि.* आतां. (मु) **अबकी**–याखेपेस आतां. **अबसे**–यापुढें; यानंतर. **अब तब करना**–टाळाटाळ करणें.
अबखरा–*पु.* [अ.] वाफ.

अमर,अम्र– पु. [अ.] काम कार्य.
अमरख* पु. राग; क्रोध.
अमरसी–*वि.*आमरसासारखें पिवळें.
अमराअी–रैया–*स्त्री.* आमराअी.
अमरूत–द–*पु.* पेरू; जांब.
अमरौती–*स्त्री.* अमर करणारी वस्तु; अमृत; संजीवनी.
अमर्ष–*पु.* राग; द्वेष; मत्सर.
अमल–*वि.* निर्मळ; स्वच्छ; निर्दोष.
अमल–*पु.* [अ.] १ कार्य;व्यवहार. २ शासन; हुकूमत. ३ अंमल; नशा. ४ संबंध. ५ प्रभाव.
अमलतास–*पु.* अेक औषधी वनस्पति
अमलोनी–*स्त्री.* घोळ; घोळू (भाजी).
अमसूल–*पु.* आमसूल.
अमला–*पु.* [अ.] अधिकारी; कारभारी.**अमला-फेला**–१कचेरींतील कामगार वर्ग. २ पडलेल्या घराचे दगड, विटा, लांकूड अि.
अमली– *वि.* [अ.] कार्यसंबंधीं; व्यवहारसंबंधी. *पु.* नशा करणारा.
अमहर– *पु.* सोललेल्या कैऱ्यांच्या सुकविलेल्या फोडी.
अमा–*स्त्री.* अमावास्या. [वांझ स्त्री.
अमाता*–*स्त्री.* १ सावत्र आअी; २
अमानत–*स्त्री.* [अ.]ठेव;अनामत. (मु.) **अमानतमें खयानत**– दुसऱ्याच्या ठेवीचा अपहार किंवा दुरुपयोग करणें. [भरणें.
अमाना–*क्रि. अ.* सामावणें, पुरेपूर
अमानी–*स्त्री.* निगर्वी; निरभिमानी.
अमामा–*पु.*[अ.] मुसलमानी पागोटें.
अमाल–*पु.*[अ.] अधिकारी; शासक.
अमालनामा–*पु.* [अ.] १ नोंदणीपुस्तक; रजिस्टर; सर्व्हिस बुक. २ चित्रगुप्ताची वही.
अमावट–*स्त्री.* आंबेपोळी.
अमावस–*स्त्री.* अमावास्या; आवस.
अमिट–*वि.*स्थिर; न मिटणारें; पक्कें.
अमित–*वि.* अपरिमित; बेहद्द.
अमिय*–*स्त्री.* संजीवनी.
अमिय–*पु.* अमृत; सुधा.
अमियमूरि–*स्त्री.* अमृताची मुळी; अमरवेल; संजीवनी.
अमिल*–*वि.* १ अप्राप्य. २ अपूर्व. ३ स्वतंत्र; भिन्न वर्गीय; निराळा. ४ अुचसखल.
अमी–*पु.* अमृत.
अमीन–*पु.* [अ.] कोर्टाच्या बाहेरचें काम करणारा कोर्टाचा अधिकारी; कोर्टाचा सर्वेअर.
अमीर–*पु.* [अ.] श्रीमंत; धनाढ्य. **अमीर ज़ादा**–*पु.* [अ. फा.] अमीराचा मुलगा; शाहजादा; राजकुमार.**अमीराना**–*वि.*श्रीमंती; सरदारी.'**अमीरी**–*स्त्री.* श्रीमती.

अमूनि*–*स्त्री.* संजीवनी.
अमोल-क*–*वि.* बहुमोल; अमूल्य.
अमोला–*पु.* आंब्याचें गोपटें.
अम्बार–*पु.* [फा.] ढीग; रास.
अम्बारखाना–*पु.* [फा.] भांडार.
अम्बिया–*पु.* [*अ.*] पैगंबर; प्रेषित. ['नबी'चें बहु.]
अम्बोह–*पु.* [फा.] लोकांची गर्दी.
अम्माँ–*स्त्री.* माता; आअी.
अम्मामा–*पु.* [*अ.*] अेक प्रकारचा लांब कोशा; फेटा.
अम्मारी–*स्त्री.* [*अ.*] अंबारी.
अम्र–*पु.* [*अ.*] १ घटना. २ कार्य. ३ विषय. ४ आज्ञा.
अम्हौरी–*स्त्री.* घामोळें; घामानें अंगावर अुठणाऱ्या पुळ्या.
अय–अव्य. अरे; अगे (संबोधन)
अयन–*पु.* १ गति; चाल. २ सूर्य-चंद्रांची गति. ३ वंश. ४ जनावरांची कास.
अयन–*पु.* [*अ.*] पाहा 'अैन'
अयाँ *वि.* [*अ.*] स्पष्ट; प्रगट.
अयादत–*स्त्री.* [*अ.*] आजाऱ्याकडे जाअून त्याची विचारपूस करणें.
अयान*-*पु.* १ स्वभाव. २ स्थैर्य. *वि.* अजाण; अज्ञानी.
अयाना–*वि.* अज्ञानी; अडाणी.
अयानी–*स्त्री.*

अयाल–*पु.* [फा.] आयाळ.
अयि–अव्य. अरे; अगे; अहो (संबोधन) [बहु॰]
अय्याम–*पु.* [*अ.*] दिवस.['यौम'चें
अय्यार–*पु.* [*अ.*] धूर्त; कावेबाज.
अरक–*पु.* १ अर्क; आसव. २ सूर्य.
अरकना–*क्रि. अ.* [अनु.] गडबडून पडणें; आपटणें; अडकून पडणें.
अरकनाना–*पु.*[*अ.*] अर्क.(पुदीना व अितर पदार्थांपासून तयार केलेला.)
अरकना–बरकना–*क्रि.अ.* [अनु.] १ टाळाटाळ करणें.
अरकान–*पु.* [*अ.*] खांब; स्तंभ. [' रुक्न ' चें बहु;]
अरग–*पु.* धूप, अूद; अगरु
अरगजा–*पु.* कापूर, केशर, चंदन वगैरेंचें सुगंधी मिश्रण.
अरगनी, अलगनी–*स्त्री.* कपडे वाळत घालण्याची दांडी.
अरगला, अर्गला–*स्त्री.* अडसर.
अरगाना*–*क्रि.अ.* १ वेगळें होणें; पृथक् होणें. २ चुप होणें; गप्प बसणें.
अरगनी–*स्त्री.* (कपडे वाळत घालण्याची) दांडी; दोरी.[*वि.* तांबडा.
अरग़वानी–*पु.* [फा.] तांबडा रंग
अरघ–घं*–*पु.* अर्घ्य.
अरचना–*क्रि.स.* पूजा करणें.

अरज़, अर्ज़–*स्त्री*.[*अ.*] १ विनंती; निवेदन. *पु*. १ जमीन. २ रुंदी.

अरज़ल–*पु*. [*अ.*] पुढल्या पायांचा खालचा भाग पांढरा असलेला घोडा. हा वाओट मानतात.

अरज़ी–*स्त्री*. [*अ.*] अर्ज, निवेदनपत्र.

अरथी–*स्त्री*. तिरडी.

अरदली-देली–*पु*. [अि.] पट्टेवाला; चपरासी.

अरना–*पु*. जंगली रेडा

अरना–*क्रि.अ.* पाहा ‘ अड़ना ’

अरब–*पु*. १ अब्ज (संख्या); शंभर कोटि. २ घोडा. ३ अिंद्र.

अरब–*पु*. [*अ.*] १ अरबस्तान २ अरबी माणूस [होणें.

अरबराना–*क्रि.अ.* घाबरणें; व्याकुळ

अरबा–*वि*. [*अ.*] चार.

अरबाब–*पु*. *अ*. १ स्वामी; मालक. २ ज्ञाता किंवा कर्ता.

अरबाबे सुख़न–[यौ.] कविगण.

अरबी–*पु*. [*अ.*] अरबी घोडा; अरबी उंट.

अरबी–*स्त्री*. [*अ.*] अरबी भाषा.

अरबी–*वि*. [*अ.*] अरबस्तानचा.

अरब्बी–*पु*. [फा] ताशा (वाद्य)

अरमान–*पु*.[फा.] अिच्छा; लालसा.

अरराना–*क्रि. अ.* [अनु.] कडकडणें; करकरणें (मोडतांना किंवा पडतांना होणारा आवाज).

अरवा–*पु*. सामान ठेवावयाची फळी.

अरवी–*स्त्री*. अळकुडी; अळवाचा गड्डा. [आलिंगन देणें.

अरसना-परसना–*क्रि. स*. भेटणें,

अरस-परस– *पु*. शिवाशिवीचा खेळ. [२ अुशीर; विलंब.

अरसा–*पु*. [*अ.*] १ समय, वेळ.

अरसौंहाँ, अलसौंहाँ*– *वि*. १ आळशी. २ आळसलेला.

अरस्तू–*पु*. [*ग्री.*] ॲरिस्टॉटल.

अरहट–*पु*. पाणी काढण्याचा विशेष प्रकारचा रहाट.

अरहन–*पु*.भाजींत घालावयाचें पीठ.

अरहर–*स्त्री*. तुरीची डाळ. [शून्य.

अराजक–*वि*. राजाविरहित, राज्य-

अराजकता–*स्त्री*. १ राज्यसत्ता नसलेली, शासनविहीन स्थिति. २ अराजक; गोंधळ; अशांति.

अराजकवादी– *वि*. राज्यसत्ताविरहित समाजव्यवस्था मानणारा.

अराज़ी–*स्त्री*. [*अ.*] १ पृथ्वी; जमीन. २ लागवडीखालील जमीन.

अरायज़नवीस-*पु*. [*अ.* + फा.] अर्ज लिहिणारा. [मस्त हत्ती.

अराल -*वि*. वांकडा; तिरपा. *पु*.

अरिंद–*पु*. शत्रु; वैरी.

अरी–अव्य. स्त्रीवाचक संबोधन.
अरीज़ा–*वि.* [*अ.*] विनंती केलेली; निवेदित (गोष्ट). *पु.* विनंतीपत्र.
अरु–अव्य. आणि; व. [गड्डा.
अरुअी–*स्त्री.* अळकुडी; अळवाचा
अरुचि–*स्त्री.* नावड; रुचि नसणें.
अरुझना*–*क्रि. अ.* १ फसणें. २ अडकणें. ३ गुंतणें. ४ तंटा करणें.
अरुझाना*–*क्रि. स.* १ फसविणें. २ थांबविणें. ३ गुंतविणें ४ वांकविणें; मोडणें. *क्रि. अ.*–मुग्ध होणें.
अरुणचूड–*पु.* कोंबडा.
अरुणशिखा–*पु.* कोंबडा.
अरुणाई–*स्त्री.* तांबडेपणा; रक्तिमा.
अरुन–*वि.* लाल; तांबडा. *पु.* १ सूर्य. २ सूर्याचा सारथी; अरुण.
अरुनाना–*क्रि. अ.* तांबडें होणें. *क्रि. स.* तांबडें करणें.
अरुनसिखा–*पु.* कोंबडा.
अरे–*अ.* (संबोधन) अरे; अहो.
अरोग–*वि.* निरोगी
अर्करेज़ी–*स्त्री.* [*अ. फा.*] घाम येण्याअितके परिश्रम करणें.
अर्घ / **अर्घ्य**–पु. ओंजळीनें देवाला अर्पण करावयाचें पाणी; जलदान.
अर्चन–*पु.* / **अर्चना**–*स्त्री.* पूजा; आराधना; आदर-सत्कार.
अर्ज़–*पु.* [*अ.*] १ पृथ्वी; जमीन २ रुंदी. [प्रार्थना.
अर्ज़–*स्त्री.* [*अ.*] विनंती; निवेदन;
अर्ज़ाँ *वि.*–[फा.] स्वस्त.
अर्ज़ी–*स्त्री.*[*अ.*] अर्ज; विनंतीपत्र
अर्ज़ीदावा–*पु.* [*अ.*] तक्रार-अर्ज.
अर्ज़ीनवीस–*पु.* [*अ.* + फा.] अितरांचे अर्ज लिहून देणारा. [चुंबक.
अर्थपिशाच–*वि.* धनलोलुप; कवडी-
अर्थात्–अव्य. म्हणजे.
अर्थी–*वि.* १ अिच्छा करणारा. २ गरजू. *पु.* १ वादी. २ सेवक. ३ मालक; धनी.
अर्श–*पु.* मूळव्याध.
अर्श–*पु.* [*अ.*] १ आकाश. २ स्वर्ग.
अर्हत / **अर्हत्** / **अर्हन्**–*पु.* १ जैनांचा देव; जिनदेव २ गौतम बुद्ध.
अलंग–*पु.* दिशा; बाजू. (मु.) **अलंग-पर आना**-घोडी माजाला येणें.
अल–अुपपद [*अ.*] १ अिंग्रजींतील 'दि' प्रमाणें २ षष्ठीचा प्रत्यय.
अलक–*पु.* केसांच्या बटा; कुरळे केस.
अलकतरा–*पु.* [*अ.*] डांबर.
अलख–*वि.* अदृश्य; अगोचर; अीश्वर (मु) **अलख जगाना**–१ मोठ्यानें

देवाचें नामस्मरण करणें. २ देवाच्या नांवानें भिक्षा मागणें. ३ लोकांना जागृत करणें.

अलग– वि. वेगळें; स्वतंत्र.

अलगनी–स्त्री. दांडी; दोरी (कपडे वाळत घालण्याची).

अल् ग़रज़–ग़रज़ी–वि.अ. [अ.] निष्काळजी; हलगर्जी. स्त्री. हलगर्जीपणा. [पांवा.

अलग़ोज़ा–पु. [अ.] अलगूज;

अलग़ोझा–पु. वांटणी; हिस्सेदारी.

अलच्छि*–वि. दरिद्री; गरीब.

अलता–पु. बायकांनीं पायाला लावण्याचा लाल रंग.

अलपाका–पु. [स्पे.] अलपाक.

अलफ़ा–पु. [अ] बिन बाहीचा लांब सदरा. [(' लफ़्ज़ 'चें बहु.)

अलफ़ाज़–पु. [अ.] शब्दसमूह.

अलबत्ता–[अ.] अलबत्; निःसंदेह; अर्थात्.

अलबम–पु. [अं.] चित्रसंग्रह.

अलबीतलबी–स्त्री. [अ.] अरबी-फारसी किंवा कठिण उर्दू (उपेक्षा-भाव). [छोकीचा; फांकडा.

अलबेला–वि. छानदार, छान-

अलम्– अव्य. पुरे.

अलम–पु. [अ.] सैन्याच्या पुढें असणारा मोठा ध्वज. २ पर्वत.

अलमस्त–वि. [फा.] १ बेशुद्ध. २ निश्चित. ३ मस्तीचा कैफ चढलेला.

अलमारी–स्त्री. [पोर्तु.] कपाट.

अलमास–पु. [फा.] हिरा.

अलल्ख़सूस–क्रि. वि. विशेषतः; विशेषेंकरून.

अलल टप्पू–वि. [दे.] १ अनु-मानधपक्या. २ अव्यवस्थित. ३ भलतासलता. [अल्लड मनुष्य.

अललबछेडा–पु. १ शिंगरूं. २

अलवाँती–वि. स्त्री. बाळंतीण स्त्री.

अलवाई–वि. स्त्री. एक-दोन महिन्यांची व्यालेली (गाय, म्हैस).

अलवान–पु. [अ.] लोंकरीचें जाड पांघरूण.

अलस–वि. आळशी; सुस्त.

अलसी–स्त्री. आळशी; जवस.

अलसेट*–स्त्री. आळस. २ दिरंगाई; टाळाटाळ. ३ अडचण.

अलसेटिया–वि. १ कामांत अळंटळं करणारा. बेमुर्वतखोर; भांडखोर.

अल-हक़–क्रि. वि. [अ.] वस्तुतः; खरोखर; वास्तविक. [अलाहिदा.

अलहदा–वि. [अ.] अलग; पृथक्;

अलान–पु. हत्ती बांधण्याचा साखळ-दंड किंवा खुंटा.

अलाप–पु. स्वर; राग; तान.

अलाबू–स्त्री. तुंबा; भोपळा.

अलामत–*स्त्री.* [*अ.*] खूण; चिह्न.
अलायबलाय–*स्त्री.* [फा.] अिडा-पिडा. [आजार.
अलालत–*स्त्री.* [*अ.*] आजारीपण;
अलाव–*पु.* १ शेकोटी. २ कुंभाराचा आवा.
अलावा–*क्रि.* वि. [*अ.*] शिवाय; व्यतिरिक्त.
अलिंजर–*पु.* घडा; मातीचें भांडें,
अलिंद्–*पु.* ओटा; सज्जा.
अलिंद्*–*पु.* भ्रमर, भुंगा.
अलि–*पु.*१ भुंगा; भ्रमर २ कोकिळा ३ कावळा.
अली–*स्त्री.* सखी; मैत्रीण.
अलीक–*वि.* १ खोटा. २ अमर्याद-शील; निलाजरा.
अलीक–*पु.* अप्रतिष्ठा; अमर्यादा.
अलीन–*पु.* दरवाज्याच्या चौकटांचें उभें लांकूड. *वि.* निरुपयोगी; टाकाअू.
अलील–*वि.*[*अ.*] आजारी; रुग्ण.
अलीह-हा–*वि.* असत्य; खोटें.
अलुमीनम–*पु.* [अिं.] ॲल्यूमि-नियम धातु.
अलेखा*वि.* अपरिमित.
अलेखा*–*वि.* १ बेहिशेबी; अव्य-वस्थित. २ व्यर्थ; निरर्थक.
अलेखी* – *वि.* १ अन्यायी २ बेहिशेबी.
अलोना–*वि.* आळणी.
अलोल–*वि.* स्थिर; दृढ.
अल् किस्सा–*क्रि. वि.*[*अ.*] सारांश. तात्पर्य असें कीं. [असें कीं.
अल्ग़रज़–*क्रि. वि.* [*अ.*] तात्पर्य
अल् मस्त–*वि.*[*अ.*]झिंगलेला; मस्त.
अल्विदा– अव्य. [*अ.*] आतां निरोप द्यावा; नमस्ते.
अल् सुबह–अव्य. [*अ.*]भल्या पहांटे.
अल् हक्–*क्रि. वि.* [*अ.*] वस्तुतः; खरोखर.
अल्ल–*पु.* [*अ.*] आडनांव.
अल्लम-गल्लम–*पु.* [अनु] बडबड; बकवा. *वि.* असंबद्ध; विसंगत.
अल्ला-अल्लाह–*पु.* [*अ.*] अीश्वर.
अल्ला-ताला–*पु.* [*अ.*] सर्वश्रेष्ठ अीश्वर; परमेश्वर.
अल्लामा–*वि.*[*अ.*] अत्यंत बुद्धिमान् व विद्वान् व्यक्ति.
अल्लामा–*वि. स्त्री.* [*अ.*] कर्कशा; जहांबाज; कैदाशीण (स्त्री)
अल्हड–*वि.* १ खुशालचेंडू. २ अन-नुभवी; अल्लड. ३ अुद्धट. ४ अडाणी; गांवठी.
अवकलना*–*क्रि. अ.* आकलन होणें; समजणें.
अवकाश–*पु.* १ पोकळ जागा.

२ अंतर. ३ वेळ. ४ रिकामा वेळ; सुट्टी; फुरसत. ५ रजा.

अवगत–*वि.* माहित; परिचित.

अवगाह*–*वि.* खूप खोल; अथांग.

अवगाह–*पु.* १ प्रवेश; शिरकाव. २ बुचकळी; बुडी.

अवगाहन–*पु.* १ स्नान. २ शोध; तपास. ३ चिंतन; मनन.

अवगुन–*पु.* अवगुण; दोष; अपराध.

अवघट*–*वि.* अवघड; बिकट; कठिण.

अवचट–*पु.* अडाणीपणा; अज्ञान. *क्रि. वि.* अेकाअेकीं; अचानक.

अवडेर–*पु.* [दे.] भानगड; बखेडा. **अवडेरना**–*क्रि. स.* १ भानगडींत पाडणें. २ तुच्छतापूर्वक त्याग करणें. ३ दुःख देणें. **अवडेरा**–*वि.* १ भानगडीचा; त्रासदायक. २ बेढब. [२ अयोध्या प्रदेश.

अवध–*पु.* १ अयोध्या नगरी;

अवध–अीस-*पु.* अवधेश; श्रीराम.

अवधान–*पु.* १ मनाची अेकाग्रता. २ सावधगिरी.

अवधि–*स्त्री.* १ सीमा; मर्यादा. २ ठरविलेला काळ; मुदत. ३ अंतसमय. अव्य. पर्यंत; पावेतों.

अवधी–*वि.* ' अवध ' प्रांतासंबंधीं. *स्त्री.* अवधी बोली.

अवधूत–*पु.* अवधूत; संन्यासी; योगी

अवनिप–*पु.* राजा.

अवमतिथि–*स्त्री.* [सं.] क्षयतिथि.

अवर*–*वि.* १ अन्य; दुसरा. २ अधम; नीच.

अवराधन–*पु.* आराधना; पूजा; अुपासना.

अवरेखना*–*क्रि.* स. आकृति काढणें; रेखाटणें.

अवरेब*-*पु.* वक्रगति; वांकडी चाल.

अवरोध–*पु.* अडचण; विरोध.

अवलंब–*पु.* आश्रय; आधार.

अवलंबित–*वि.* अवलंबून असलेलें; आधारलेलें.

अवलीक–*वि.* शुद्ध; निष्कलंक.

अवलेप–*पु.* अुटणें; लेप.

अवलेह-*पु.* चाटण.

अवलोकन–*पु.* निरीक्षण; देखरेख.

अवसर–*पु.* समय; संधि. (मु.) **अवसर चूकना**–संधि गमावणें.

अवसाद–*पु.* १ विषाद. २ नाश. ३ थकवा. ४ अशक्तता.

अवसान–*पु.* १ समाप्ति; शेवट. २ मृत्यु.

अवसि–*क्रि. वि.* अवश्य.

अवसेर*-*स्त्री.* १ व्याकुळता; अस्वस्थता. २ अुशीर; विलंब.

अवसेरना–*क्रि. स.* त्रास देणें;

दुःख देणें.

अवस्थित–*वि.* १ उपस्थित; हजर. २ थांबलेला; स्थिर.

अवस्थिति–*स्त्री.* स्थिति.

अवज्ञा–*स्त्री.* आज्ञाभंग; हुकूम मोडणें.

अवज्ञेय–*वि.* तिरस्करणीय; तुच्छ.

अवाँ*–*पु.* भट्टी.

अवांतर–*वि.* अंतर्गत; आंतील; मधला.

अवांतर–*पु.* मध्यभाग.

अवाँसी–*स्त्री.* नवान्न पौर्णिमेकरितां तोडलेली लोंबी किंवा कणीस.

अवाई–*स्त्री.* १ आगमन. २ खोल नांगरणें.[२ गप्प होणें; निःशब्द.

अवाक्–*वि.* १ स्तंभित; विस्मित.

अवाम–*पु.* [अ.] सर्वसाधारण लोक; जनता.

अवार *पु.* ऐलतीर; अल्याड.

अवारजा–*पु.* [फा.] रोजखर्डा.

अविकल–*वि.* १ जसेंच्या तसें. २ पूर्ण. ३ निश्चल; शांत.

अविदित–*वि.* अज्ञात, अपरिचित.

अविरल–*वि.* घनदाट.

अविराम–*वि.* सतत; निरंतर;

अवीचि–*पु.* एका नरकाचें नांव.

अवीरा–*वि. स्त्री.* १ स्वतंत्र *स्त्री*. २ विधवा व निपुत्रिक *स्त्री.*

अवैतनिक–*वि.* पगार न घेतां काम करणारा; ऑनररी.

अवैज्ञानिक–*वि.* अशास्त्रीय.

अव्यभिचारी–*वि.* १ शुद्ध; २ निश्चल. [नाहीं असा; नित्य.

अव्यय–*वि.* ज्यांत विकृति होत

अव्यय–*पु.* व्याकरणांतील अविकारी शब्द.

अव्वल–*वि.* [अ.] १ पहिला; प्रथम. २ श्रेष्ठ; उत्तम. पहिल्या प्रतीचा.

अशआर–*पु.* [अ.] कविता. ('शअर' किंवा 'शेर'चें बहु.)

अशरफी–*स्त्री.* [फा.] मोहोर (नाणें).

अशराफ़–*पु.* [अ.] भले लोक; सज्जन. ('शरीफ़'चें बहु.)

अशांति–*स्त्री.* अस्वस्थता; खळबळ; असंतोष.

अश्क–*पु.* [फा.] आसूं; अश्रु.

अश्रुतपूर्व–*वि.* कधींहि न ऐकलेलें; अपूर्व.

असंका*–*स्त्री.* शंकाकुशंका.

असंगति–*स्त्री.* विसंगति; अनुपयुक्तता; मेळ नसलेली गोष्ट.

असंभावना–*स्त्री.* अशक्यता.

असकताना–*क्रि. अ.* आळशी

होणें; आळसावणें; कंटाळणें.

असगंध–*पु.* आस्कंद; अश्वगंधा.

असगुन–*पु.* अपशकुन.

असती–*वि. स्त्री.* व्यभिचारिणी.

असन*–*पु.* भोजन; जेवण.

असफल-*वि.* अशयस्वी.

असबाब–*पु.* [अ.] सामान; चीजवस्तु. [गोंधळ. २ अडचण.

असमंजस–*स्त्री.* १ भ्रम; घोटाळा;

असर–*पु.* [अ.] प्रभाव; परिणाम.

असरकारी–*वि.* [अ.] प्रभावकारक; प्रभावी.

असल-ली–*वि.* [अ.] १ अस्सल; शुद्ध. २ सच्चा; खरा. ३ अुत्तम; पहिल्या प्रतीचा. *पु.* १ मुद्दल; मूलधन. २ मूळ; वास्तविकता.

असलियत-*स्त्री.*तथ्य;वास्तविकता.

असलह–*पु.* [अ.] हत्यार; शस्त्र.

असवार–*पु.* [फा.] स्वार.

असहयोग–*पु.* असहकारिता.

असाँच*–*वि.* असत्य; खोटें.

असा–*पु.* [अ.] सोटा; दंडा.

असाढ–*पु.* आषाढ महिना

असाढ़ी–*वि.* आषाढी, आषाढ महिन्यांतील.

असाढी–*स्त्री.* १ आषाढी पौर्णिमा. २ आषाढ महिन्यांत पेरलेलें पीक.

असाध*–*वि.* असाध्य; कठिण.

असाधारण–*वि.*. असामान्य.

असाधु–*वि.* दुष्ट; वाअीट.

असामयिक–*वि.* अकालीं, अवेळीं (झालेलें, केलेलें)

असामी–*पु.* [अ.] १ व्यक्ति. २ देण्याघेण्याचा संबंध असलेली व्यक्ति; असामी. ३ वाहुदार; कुळ ४ अपराधी; गुन्हेगार.

असालत-*स्त्री.* [अ.] १ कुलीनता. २ सचोटी;खरेपणा. ३ अस्सलपणा. (मु.)**असालतमें फ़र्क़ होना**–वर्ण-संकर होणें. [जातीनें.

असालतन्-*क्रि. वि.* [अ.] स्वतः;

असावधानी–*स्त्री.* बेसावधपणा.

असासा–*पु.* [अ.] धनदौलत.

असि–*स्त्री.* तलवार; खड्ग.

असीम–*वि.* १ सीमारहित. २ अपरिमित; खूप.

असीर–*पु.* कैदी; बंदी.

असील–*वि.* १ अुच्च वंशांतील; खानदानी २ सुशील.

असीस–*स्त्री.*आशीर्वाद. **असीसना** –*क्रि.स.* आशीर्वाद देणें.दुवा देणें.

असुंदर–*वि.* कुरूप. [घाणेरडा.

असुचि-*वि.*अशुचि;अशुद्ध;अपवित्र;

असुरारि–*पु.* दैत्यांचा नाश करणारा; देव. [२ अडचण.

असुविधा–*स्त्री.* १ गैरसोय.

असूझ-*वि.* १ बिकट; कठिण; न सुचणारा. २ अंधकारमय.

असोस*-*वि.* न सुकणारा.

अस्तबल-*पु.* [*अ.*] अश्वशाळा; तबेला. [आड झालेला. २ नष्ट.

अस्तमित-*वि.* १ लपलेला; दृष्टि-

अस्तव्यस्त-*वि.* अस्ताव्यस्त; छिन्नविच्छिन्न.

अस्तर-*पु.* [फा.] अस्तर; दुहेरी कपड्याच्या आंतील कापड.

अस्तरकारी-*स्त्री.* [फा.] १ कपड्याच्या आंतील बाजूस अस्तर लावणें. २ भिंतीला गिलावा करणें.

अस्तु-अव्य. असो.

अस्तुत*, **अंस्तुति** }-*स्त्री.* स्तुति.

अस्तुरा-*पु.* [फा.] वस्तरा.

अस्तेय-*पु.* चोरी न करणें.

अस्थान-*पु.* स्थान.

अस्थायी-*वि.* तात्पुरता; हंगामी

अस्थि-*स्त्री.* १ हाड. २ मृत व्यक्तीचीं हाडें.

अस्नान*-*पु.* स्नान; आंघोळ.

अस्पताल-*पु.* [अिं.] दवाखाना; अिस्पितळ.

अस्फंज-*पु.*[फा.] स्पंज. [२पावित्र्य

अस्मत-*स्त्री.* [*अ.*] १. पातिव्रत्य.

अस्सी-*वि.* अैंशी.

अहंता-*स्त्री.* गर्व.

अहअी-क्रि. अ. आहे.

अहथिर*-*वि.* स्थिर.

अहद-*पु.* [*अ.*] १ प्रतिज्ञा; निश्चय. २ करार; वायदा. ३ शासन; राज्य. ४ काळ. **अहदनामा**-*पु.* करारनामा; प्रतिज्ञापत्र.

अहदी-*वि.* [*अ.*] अत्यंत आळशी; सुस्त. २ अकर्मण्य; रिकामटेकडा. पु. आळशी माणूस. [रात्रंदिवस.

अहनिसि- *क्रि. वि.* अहर्निश;

अहबाब-*पु.* [*अ.*] मित्र; दोस्त (' हबीब 'चें बहु.)

अहमक-*वि. पु.* [*अ.*] मूर्ख.

अहमिति*-*स्त्री.* घमेंड; गर्व.

अहरन-*स्त्री.* [फा.] अैरण.

अहरा-*पु.* १ गोवऱ्यांचा ढीग. २ मुक्कामाची जागा.

अहलकार-*पु.* [फा.] कारभारी.

अहलमद-*पु.* [फा.] शिरस्तेदार.

अहलिया-*स्त्री.* [*अ.*] पत्नी.

अहवान-*पु.* १ आवाहन; निमंत्रण २ आह्वान.

अहवाल-*पु.* [*अ.*] १ वृत्तांत; खबर. २ स्थिति; अवस्था. ३ विवरण (' हाल ' चें बहु.)

अहसान-*पु.* [*अ.*] १ अुपकार; कृपा. २ कृतज्ञता.

अहसान फरामोश–*वि.* [*अ.*+ फा.] कृतघ्न. [कृतज्ञ.

अहसानमंद–*वि.* [*अ.* + फा.]

अहह-अहा–अव्य–अहाहा ! (आनंदोद्गार)

अहाता–*पु.* [*अ.*] आवार.

अहिफेन–*पु.* १ सापाचें गरळ. २ अफू.

अहिबेल–*स्त्री.* विड्याचें पान.

अहिवात–*पु.* स्त्रीचें सौभाग्य.

अहिवाती–*वि.स्त्री.* सौभाग्यवती.

अहीर–*पु.* गवळी.

अहुठ–*वि.* साडेतीन; औट.

अहेर–*पु.* शिकार; मृगया.

अहेरी–*पु.* शिकारी; व्याध.

अहोर-बहोर-अव्य. वारंवार.

अहोरा-बहोरा–*पु.* लग्नांतील अक विधि; गृहप्रवेशासाठीं वधूनें सासरीं जाऊन त्याच दिवशीं माहेरीं परत येणें.

आ

आँक–*पु* १ चिह्न; अक्षर. २ अंक; संख्या. ३ ठराविक गोष्ट. ४ अंश; भाग. ५ प्रसिद्ध घराणें. ६ आकांक्षा.

आँक–*स्त्री.* कूस; मांडी.

आँकडा–*पु.* १ संख्या; आंकडा; २ पेंच; बिकट प्रश्न.

आँकना–*क्रि. स.* १ खूण करणें; चिह्न करणें. २ अनुमान करणें.

आँख–*स्त्री.* १ डोळा. २ दृष्टि; नजर. (मु.) **आँख अुठाना**— वांकड्या नजरेनें पाहणें. **आँखकी किरकिरी** ---डोळ्यांत सलणारी, नकोशी वाटणारी (व्यक्ति). **आँख –चुराना या छिपाना**–नजर चुकविणें. **आँख फेरना**–तोंड फिरविणें; कृपादृष्टि कमी होणें. **आँख निकालना**–डोळे वटारणें; रागानें पाहाणें. **आँख लड़ना**– नजरानजर होणें; प्रेम बसणें. **आँख लड़ाना**–डोळे भिडविणें; प्रेम करणें. **आँखें चार करना**–नजर भिडाविणें. **आँखें दिखाना**–डोळे वटारणें; दटावणें. **आँखें पथराना** –डोळे निर्जीव होणें. **आँखें बिछाना**–प्रेमपूर्वक स्वागत करणें. **आँखोंमें समाना**–डोळ्यांत भरणें; समावणें. **आँखोंका तारा**–अति-शय प्रिय व्यक्ति. **आँखोंमें रात काटना**–काळजीनें रात्रभर जाग्रण करणें.

आँखडी-*स्त्री.* १ डोळा. २ दृष्टि; नजर.

आँखमिचौली – मीचली – *स्त्री.* लपंडावाचा खेळ.

आँग*–*पु.* शरीर; अंग.
आँगन–*पु.* अंगण; चौक.
आँगी*–*स्त्री.* चोळी.
आँगुरी*–बोट; अंगुली.
आँघी–*स्त्री.* कापडी चाळण.
आँच–*स्त्री.* १ आंच; विस्तवाची धग. २ ज्वाळा. ३ हानि
आँचना–*क्रि. स.* अून करणें; आंच देणें. (मु.) **आँच न आने देना**–त्रास होअूं न देणें; आंच लागूं न देणें.
आँचर*–*पु.* पदर; अंचल.
आँचल–*पु.* पदर (लुगड्याचा).(मु.) **आँचल देना**–मुलाला दूध पाजणें.
आँट–*स्त्री.* १ टीच. २ गांठ. ३ वैर. ४ बेचकें.
आँट–साँट– *स्त्री.* [दे] गुप्त करार; कट; बेकायदेशीर देवाण–घेवाण.
आँटी–*स्त्री.* १ सुताची गुंडी; आटी. २ गवताची पेंढी.
आँठी–*स्त्री.* आठळी; बीं.
आँड–*पु.* अंडकोष.
आँत–*स्त्री.* आंतडें.
आंदोलन-*पु.* चळवळ; खळबळ.
आँधरा*–*वि.* आंधळा.
आँधारंभ*–*पु.* १ सावळागोंधळ; अंधेर नगरी. २ स्वैर वर्तन.
आँधी–*स्त्री.* झंझावात; तुफान.
आँबाहलदी–*स्त्री.* आंबेहळद.
आँय-बाँय–*स्त्री.* (अनु.) वटवट; बडबड.
आँवड़ा–*वि.* गहन; खोल.
आँवल–*पु.* वार; गर्भवेष्टन; जार.
आँवला–*पु.* आवळा.
आँवाँ, आवाँ–*पु.* कुंभाराची भट्टी. (मु.) **आँवाँ का आँवाँ बिगड़ना**–कुटुंबाची किंवा समाजाची आढी नासणें.
आंशिक–अंशासंबंधीं; कांहीं; थोडें.
आँस*–*स्त्री.* १ संवेदना; जाणीव. *पु.* अश्रु; आंसूं.
आँसी–*स्त्री.* आनंदाप्रीत्यर्थ अिष्ट-मित्रांत वांटावयाची मिठाअी.
आँसू–*पु.* अश्रु; आंसूं. (मु.) **आँसू गिराना या ढालना**– अश्रू ढाळणें; रडणें. **आँसू पीकर रह जाना**–दुःख गिळणें; सहन करणें.
आँहड़–*पु.* भांडें.
आअिंदा–*वि.* [फा] भविष्य-कालीन. *क्रि. वि.* यापुढें; भविष्य काळीं *पु.* भविष्यकाळ.
आअि*–*स्त्री.* आयुष्य; वय.
आअिस–सु–*पु.* आदेश; आज्ञा.
आअी–*स्त्री.* १ मृत्यु; मरण. २ आयुष्य
आअीन–*पु.* [अ.] १ नियम; कायदा. २ आरास; सजावट.

आअीना–*पु.* [फा.] आरसा. (मु.) **आअीना होना**–स्पष्ट होणें. **आअीनेमें मुँह देखना**–आपली योग्यता पडताळून पाहाणें.
आअीनासाज़–*पु.*. [फा] आरसे बनविणारा; कांचकाम करणारा.
आअीनासाज़ी–*स्त्री.* आरसे बनविण्याचें काम; कांचकाम.
आअु–अू*–*स्त्री.* वय; आयुष्यकाल
आअुबाअु*–*पु.* निरर्थक बडबड; वटवट.
आअुस–भाद्रपदांत तयार होणारें साळीचें पीक; हळवें भात.
आक़बत*–*स्त्री.* [अ.] १ मृत्यूनंतरची अवस्था. २ परलोक. (यौ.) **आक़बत अंदेश**–दूरदर्शी.
आकबाक*–*पु.* निरर्थक बडबड; वटवट.
आकर–*पु.* खाण; अुत्पत्तिस्थान.
आक़रक़रहा--*पु.* [अ.] अक्कलकरा--काढा (झाड).
आकस्मिक–*पु.* नैमित्तिक रजा. *वि.* आकस्मिक; अचानक.
आक़ा–*पु.* [अ.] १ मालक; धनी. २ अीश्वर. [२ अशक्य गोष्ट
आकाशकुसुम- *पु.* १ खपुष्प.
आकाशवृत्ति–*स्त्री.* अनिश्चित अुपजीविका.
आकाशदिया–*पु.* आकाशदिवा.
आकाशी–*स्त्री.* १ चांदणी, २ वस्त्राचें छत. [हुशार.
आक़िल–*वि.* [अ.] बुद्धिमान्,
आक़िलख़ानी–*पु.* [अ. + फा.] काळसर लाल रंग. [२ विव्हळ.
आकुल–*वि.* १ अुद्विग्न; व्याकुळ.
आकुलता–*स्त्री.* १ व्याकुळता. २ अस्वस्थता. [घायाळ. २ पराजित.
आक्रांत–*वि.* १ आक्रमण झालेला;
आक्रोश–*पु.* डागण्या; टोंचून बोलणें, मर्मभेदी भाषण. २ शिव्याशाप; जळफळाट.
आक्षेप--*पु.* आक्षेप; हरकत; दोष.
आख़्ता–*वि.* [फा.] खच्ची केलेला. (घोडा)
आखना–*क्रि. स.* १ सांगणें. २ पाहणें. ३ अुल्लंघन करणें; ओलांडणें.
आखर--*पु.* अक्षर. [संपूर्ण; अख्खा.
आखा--*पु.* कापडी चाळणी. *वि.*
आखातीज--*स्त्री.* अक्षय्यतृतीया.
आख़िर--*स्त्री.* [फा.] १ शेवट. २ परिणाम, फळ. *क्रि. वि.* सरतेशेवटीं; अखेर.
आख़िर--री–*वि.* [फा.] शेवटचा; अन्तिम. **आख़िरकार**–*क्रि. वि.* शेवटीं; अखेर.

आख़िरत—*स्त्री.*[*अ.*] १ प्रलय-दिन. २ परलोक. ३ मृत्युदिन.
आखेट—*पु.* शिकार. **आखेटक**—शिकारी; पारधी.
आख़ोर—*पु.* [फा.] १ जनावरांच्या खाण्यानंतरचा उरलेला चारा. २ केरकचरा. ३ तबेला.
आख्या—*स्त्री.* १ नांव. २ यश; कीर्ति. ३ व्याख्या. [प्रसिद्ध.
आख्यात—*वि.* विख्यात;
आगंतुक—*वि.* अतिथि; पाहुणा; अभ्यागत.
आग—*स्त्री.* १ विस्तव; अग्नि. २ दाह; ताप. (मु.) **आग उगलना**—आग पाखडणें; रागानें बोलणें. **आग बबूला (बगूला) होना या बनना**—रागानें लाल होणें. [उपस्थित.
आगत—*वि.* आलेला; हजर;
आगम—*पु.* १ भविष्यकाळांत घडणारी गोष्ट. २ आगमन. ३ संगम; अेकत्र मिसळणें. ४ भविष्यकाळ. ५ उत्पन्न; मिळकत.
आगमजानी— *वि.* दूरदर्शी; भविष्य जाणणारा. [दूरदर्शी.
आगमसोची—*वि.* धोरणी;
आगर—*पु.* १ खाण; ढीग. २ घर, खजिना.
आगा—*पु.* कोणत्याहि वस्तूचा पुढचा भाग.
आग़ा—*पु.* [तु.] १ वडील भाअू. २ सद्गृहस्थ. ३ मालक ४ काबुली; पठाण. [आरंभ.
आग़ाज़—*पु.* [फा.] सुरुवात;
आगान*—*पु.* आख्यान; वृत्तान्त.
आगा-पीछा—*पु.* १ कांकूं करणें. २ संशयावस्था. ३ परिणाम; शेवट. ४ शरीराचा पुढचा व मागचा भाग. ५ मागला पुढला (विचार, गोष्ट अि.) [३ स्थान.
आगार—*पु.* १ घर. २ खजिना.
आगाह—*वि.* [फा.] माहितगार; जाणता. **आगाही**-*स्त्री.* १ पूर्व-सूचना; माहिती. २ जाणीव; दखलगिरी.
आगि-गी—*स्त्री.* अग्नि; विस्तव.
आगिल-ला—*वि.* भविष्यकाळांत घडणारा; आगामी; पुढील.
आगू-गे—*क्रि. वि.* १ पुढें. २ भविष्यकाळीं. ३ समोर; सन्मुख. ४ नंतर. ५ पूर्वी. (मु.) **आगे चलकर**—कालान्तरानें.
आगोश—*स्त्री.* [फा] मांडी.
आगौन*-*पु.* आगमन.
आघ-घु* *पु.* किंमत; मूल्य. [पळी.
आचमनी—*स्त्री.* आचमन करण्याची

आचरना—क्रि. अ. आचरणें; व्यवहार करणें.

आचारी—वि. चारित्र्यवान्; सदाचारी.

आछना—क्रि. अ. असणें; राहणे.

आछा-छो—वि. चांगला.

आछी—वि. स्त्री. चांगली.

आछे—क्रि. वि. चांगल्या रीतीनें.

आज—क्रि. वि. आज. [सध्यां.

आजकल—क्रि. वि. आजकाल;

आज़म—वि. [अ.] मोठा; श्रेष्ठ.

आज़माअिश—स्त्री. [फा.] अनुभव; परीक्षा. **आज़माना**—क्रि. स. १ अनुभव घेणें. २ पारखणें; परीक्षा करणे. [लेलें; पारखलेलें.

आज़मूदा—वि. [फा.] अजमाव-

आज़ाद्—वि. [फा.] १ मुक्त; स्वतंत्र. २ निष्काळजी. **आज़ादी**-स्त्री. १ स्वातंत्र्य. २ सुटका.

आजिज़—वि.[अ.] १ हैराण; त्रासलेला. २ दीन; नम्र. **आजिज़ी** स्त्री. १नम्रता; दीनता. २ विनंती.

आजीवन—अव्य. जन्मभर; आजन्म.

आज़ुर्दा—वि. [फा.] दुःखी; चिंतित. [व्यवसाय

आजीविका—स्त्री. धंदा; वृत्ति;

आज्ञाकारी—वि. आज्ञाधारक.

आजु*—पु. क्रि. वि. आज

आटना—क्रि. स. दाबणें; दडपणें.

आटा—पु. १ पीठ. २ कणीक. (मु.) **आटे दालका भाव मालूम होना**-खरी वस्तुस्थिति समजणें (अुपरोधिक). **आटे दालकी फ़िक्र**-पोटाची काळजी.

आठ—वि. आठ (मु.) **आठ आठ आँसू रोना**-खूप रडणें; विलाप करणें. [अवडंबर.

आडंबर—पु. ढोंग; देखावा;

आड़—स्त्री. १ आश्रय; आसरा. २ आडोसा. ३ आडकाठी.

आडगीर—पु. [हिं. फा.] शेताच्या बांधावरील गवत.

आड़न—स्त्री. ढाल.

आडना—क्रि. स. १ रोखून धरणें; अडविणें; मनाअी करणें. २ गहाण ठेवणें.

आडबंद—पु. लंगोट.

आडा—पु.१ रेषांचें कापड. २ होडी अथवा बोट यांमध्यें आडोसा म्हणून लावलेल्या फळ्या.

आडा—वि. आडवें. (मु.) **आडे हाथों लेना** – फैलावर घेणें; खरडपट्टी काढणें.

आडा-खेमटा—पु. मृदंगाचा साडेतेरा मात्रांचा ताल.

आडा-चौताल--पु. मृदंगाचा पूर्ण नअू मात्रांचा ताल.

आडा-ठेका पु. मृदंगाचा पूर्ण सात मात्रांचा ताल.

आडा-पंचताल—पु. मृदंगाचा पांच आघात नअू मात्रांचा ताल.

आडा-लोट—पु. हेलकावे खाणें (होडी).

आडू—पु. पीच (फळ).

आडी—स्त्री. १ बाजू; दिशा २ पक्याचा; गटांतला. ३ तबला वाजविण्याची विशिष्ट तऱ्हा. ४ चांभारांची एक सुटी.

आढक—पु. चार शेरी माप अथवा वजन; पायली.

आढत—स्त्री. १ अडत. २ वखार; कोठी. **आढतिया**—पु. ३ वखारवाला. ४ दलाल; अडत्या.

आतंक--पु. १ भय; धाक; दहशत. २ साशंक व भीतियुक्त वातावरण.

आततायी—पु. १ आततायी. २ आगलाव्या. ३ अपहरण करणारा (जमीन, स्त्री, धन अि.). ४ अत्याचारी; जिवावर अुठलेला; हत्या करावयास अुद्युक्त झालेला.

आतप--पु. १ अून. २ अुष्णता; गरमी. ३ सूर्याचा प्रकाश.

आतपी--पु. सूर्य.

आतम—वि. आपला.

आतमा—स्त्री. पु. आत्मा.

आतश-तिश—स्त्री. [फा.] १ अग्नि; विस्तव. २ प्रकाश. ३ राग.

आतशक—पु. [फा.] १ सांसर्गिक रोग. २ अुपदंश, गरमी रोग.

आतशखाना—पु. [फा.] १ भिंतींतील शेगडी. २ पारशांचें अग्निकुंड.

आतशदान—पु. [फा.] शेगडी.

आतशपरस्त—पु. [फा.] अग्निपूजक.

आतशबाजी—स्त्री. [फा.] दारूकाम.

आती-पाती—स्त्री. लपंडावासारखा अेक खेळ.

आत्मश्लाघा—स्त्री. स्वतःची बढाअी; आत्मस्तुति.

आत्मा—स्त्री. जीभ; धुनकणीच्या अेका टोंकाला असलेला चामड्याचा तुकडा. [**ठंडी होना**—शांत होणें.

आत्मा—स्त्री.पु.आत्मा.(मु.)**आत्मा**

आत्मिक—वि. १ आपला. २ मानसिक. ३ आत्म्यासंबंधीं.

आत्मोत्सर्ग—पु. स्वार्थत्याग.

आदत—स्त्री. [अ.] १ स्वभाव. २ संवय; अभ्यास.

आदम—पु. [अ.] मानवजातीचा आदिपुरुष; मनु.

आदमी—पु. [अ.] १ 'आदम'-च्या वंशांतला. २ मनुष्य; मानव. (मु.) **आदमी बनाना**–सभ्यतेनें वागणें; माणुसकी धरणें. [माणुसकी.

आदमीयत—स्त्री. [अ. + फा.]

आदानप्रदान—पु. देवाणघेवाण; देव-घेव.

आदाब—पु. [अ.] १ नियम; कायदा. २ शील; मर्यादा. ३ नमस्कार; प्रणाम. ('अदब'चें बहु.)

आदि—अव्य. वगैरे; अित्यादि. *वि.* १ पहिला; सुरुवातीचा; प्रथम. २ अगदीं. *पु.* मूळ; आरंभ.

आदी—*वि.* [अ.] संवय असलेला; अभ्यस्त.

आदी—स्त्री. आलें

आदेश —पु. १ आज्ञा. २ अुपदेश.

आध–धा—*वि.*अर्धा. (मु.) **आधा तीतर आधा बटेर**-अर्धवट. **आधा होना**–रोडावणें; सुकणें.

आधासीसी—स्त्री. अर्धशिशी.

आन—स्त्री. १ मर्यादा. २ शपथ; प्रतिज्ञा. ३ अैट; तोरा. ४ क्षण; पळ.*वि.* अन्य दुसरा.(मु.) **आनकी आनमें**–क्षणार्धात;पाहतां पाहतां. **आनपर मर मिटना**—प्रतिज्ञा पूर्ण करण्यासाठीं अथवा वचन-पूर्तीसाठीं सर्वस्व पणाला लावणें.

आनक—पु. डंका; दवंडी.

आनना—*क्रि. स.* आणणें.

आनन फानन – *क्रि. वि.* [अ.] झट्दिशीं; अेकाअेकीं.

आनबान—स्त्री. १ थाटमाट. २ अैट; मिजास; तोरा.

आना—*क्रि. अ.* येणें; आगमन करणें. (मु.) **आ धमकना**–दाखल होणें; येऊन ठेपणें. **आया गया** - अतिथि; पाहुणा.

आना—पु. आणेली (नाणें).

आनाकानी— स्त्री. १ दुर्लक्ष; टाळाटाळ. २ अैकलें न अैकल्या-सारखें करणें. ३ कुजबूज.

आनि—स्त्री. शपथ; आणभाक.

आनुमानिक—*वि.* काल्पनिक.

आप—*स.*. आपण. (यौ.) **आपकाजी**–स्वार्थी; मतलबी.

आपत्ति—स्त्री. १ दुःख. २ संकट, विपत्ति. ३ आक्षेप; विरोध; हर-कत. ४ दोषारोप.

आपत्तिजनक—*वि.* आक्षेपार्ह

आपदा—स्त्री. १ दुःख. २ संकट.

आपन–नो*—*स.* आपला.

आपनपो–पौ—पु. आत्मभाव; अहंकार.

आपस—स्त्री. नातें; संबंध. (मु.) **आपसमें**–अेकमेकांत; परस्परांत.

आपा—पु. गर्व; घमेंड. *स्त्री.* वडील बहीण. (मु.) **आपेमें आना**–शुद्धीवर येणें. **आपेसे बाहर होना**–क्रोधामुळें मनावरील ताबा जाणें.

आपात—पु. १ अधःपात; पतन. २ अनपेक्षित घडलेली गोष्ट.

आपाततः—*क्रि. वि.* १ अचानक; अकस्मात्. २ अखेरीस; शेवटीं.

आपाधापी—*स्त्री.* १ आपल्याच कामासाठीं धांवपळ; तारंबळ. २ विवंचना. [(मेजवानी).

आपानक—पु.मदिरापान

आपुन–नो—*स.* आपला

आफ़त—*स्त्री.* [अ.] आपत्ति; संकट २ दुःख; कष्ट. (मु.) **आफ़त अुठाना**–दुःख भोगणें. **आफ़त मचाना**–दंगा करणें; गडबड करणें. **आफत मोल लेना**—संकट ओढवून घेणें; दुसऱ्याचें श्राद्ध विकत घेणें. **आफत लाना**–संकट ओढवून घेणें.

आफ़ताब—पु.[फा.] १सूर्य.२अून.

आफ़ताबा—पु. [फा.] पाण्याचें तोटीदार भांडें;झारी.**आफ़ताबी**–*स्त्री.* अब्दागिरी. [शाबास.

आफ़रीन—अव्य. [फा.] वाहवा;

आफ़ात—*स्त्री.* [अ.] संकटें; विपत्ति ('आफ़त'चें बहु.).

आफ़ियत—*स्त्री.*[अ.] क्षेम; कुशल समाचार. [रुबाब. २ पाणी.

आब—*स्त्री.* [फा.] १ तेज; कांति;

आबकार—पु. [फा.] कलाल; दारू गाळणारा. [गाळण्याची भट्टी.

आबकारी—*स्त्री.* [फा.] दारू

आबकारी—*वि.* [फा.] दारूसंबंधीं; अबकारी; मादक पदार्थांशीं संबंधित सरकारी खातें (अेक्साअिज डिपार्टमेंट).[पिण्याचें भांडें; पेला.

आबख़ोरा—पु. [फा.] पाणी

आबजोश–पु. [फा.]१गरम पाण्यांत अुकळलेल्या मनुका. २ रस्सा.

आबताब—*स्त्री.* [फा.] भपका; शोभा, वैभव.

आबदस्त—पु. [फा.] बहिर्दिशेनंतर हातपाय धुणें; ढुंगण धुणें.

आबदाना—पु. [फा.] १ अन्नपाणी; दाणापाणी. २ अुपजीविका.

आबदार— *वि.* [फा.] चमकदार; पाणीदार. **आबदारी**- *स्त्री.* चमक; कांति; तजेला; पाणी; तकाकी.

आबदीदा—*वि.* [फा.] ज्याचे डोळे अश्रूंनीं डबडबले आहेत असा; अश्रुपूर्ण.

आबनजूल—पु. [फा.] अंडवृद्धि.

आबनाअे—*स्त्री.* [फा.] सामुद्रधुनी.
आबनूस—*पु.* [फा.] जंगलांतील काळें झाड; आबानूस. (मु.) **आबनूसका कुंदा**—काळाकुट्ट; काळाठिक्कर माणूस. **आबनूसी**—*वि.* काळाठिक्कर; काळाकुट्ट.
आबपाशी—*स्त्री.* [फा.] पाटबंधाऱ्याची व्यवस्था.
आबरवाँ—*स्त्री.* [फा.] अेक प्रकारची पातळ मलमल. [प्रतिष्ठा.
आबरू—*स्त्री.* [फा.] अिज्जत; अब्रू.
आबला—*पु.* [फा.] फोड; व्रण.
आबशार—*पु.* [फा.] १ झरा. २ धबधबा.
आबहवा—*स्त्री.* [फा.] हवापाणी.
आबाद—*वि.* [फा.] १ वसलेलें. २ सुखी; संपन्न. **आबादकार**—*पु.* वसाहत करणारा. **आबादी**—*स्त्री.* १ वसाहत. २ लोकसंख्या; वस्ती. ३ लागवडीस आलेली जमीन.
आबिद—*पु.* [अ.] अिबादत म्हणजे पूजा करणारा; भक्त.
आबे ज़िन्दगानी—*पु.* [फा.] अमृत.
आबे रूद—*पु.* [फा.] नदीचें पाणी.
आबे हयात—*पु.* [फा.] अमृत.
आबोहवा—*स्त्री.* [फा.] हवापाणी.
आभरण-न—*पु.* १ दागिना; भूषण; अलंकार. २ पालनपोषण.
आभारी—*वि.* आभारी; कृतज्ञ.
आभीर—*पु.* गोप; गवळी.
आभूषण-न—*पु.* दागिना; भूषण; अलंकार. [झाड.
आम—*पु.* १ आंबा. २ आंब्याचें
आम—*पु.* आंव.
आम—*वि.* कच्चा; अपरिपक्व.
आम—*वि.* [अ.] साधारण; मामुली. **आमखास**—खास-दिवाणखाना (राजा किंवा बादशहाची बसण्याची जागा.) [व आंबट फळ किंवा झाड.
आमड़ा—*पु.* आंब्यासारखें लहान
आमद—स्त्री. [फा.] १ आगमन; येणें. २ अुत्पन्न; मिळकत.
आमदरफ्त—१ येजा; रहदारी. २ अुत्पन्न; मिळकत.
आमदनी—*स्त्री.* [फा.] अुत्पन्न; प्राप्ति; मिळकत. [भेट.
आमनासामना—*पु.* समोरासमोर
आमनेसामने — *क्रि. वि.* समोरासमोर.
आमफ़हम—*वि.* [अ+फ़ा.] सर्वसामान्य लोकांना कळणारा; सोपा.
आमलक-आमला—*पु.* आंवळा.
आमादगी—*स्त्री.* [फा.] तयारी; तत्परता.
आमादा—*वि.* [फा.] तयार; तत्पर; सिद्ध; अुद्युक्त.

आमाल—पु.[अ.] वर्तणूक; करणी.
आमालनामा—पु. [अ.] १ शेरे-बुक. २ कैद्याच्या वर्तणुकीचें पत्रक.
आमाहल्दी—स्त्री. आंबे हळद.
आमिल—पु.[अ.] १ कामकरणारा. २ कर्तव्यपरायण. ३ अंमलदार; अधिकारी. ४ जादूटोणा करणारा.
आमिषभोजी – वि. मांसाहारी.
आमीन—वि. [अ.] तथास्तु; अीश्वर करो; आमेन.
आमुख—पु. प्रस्तावना. [मिश्रित.
आमेज़—वि. [फा.] मिसळलेला;
आमेज़िश—स्त्री. [फा.] मिश्रण; भेसळ. [शिकविलेला.
आमोख़्ता—वि. [फा.] शिकलेला;
आमोख़्ता—पु. [फा.] शिकलेला, वाचलेला धडा.
आमोद—पु. १ सुगंध. २ आनंद; प्रसन्नता. **आमोदप्रमोद**—पु. आनंदी आनंद.
आम्नाय –पु. १ परंपरा; रीति. २ संवय; अभ्यास. [असें-पायथें.
आयँती पायँती—स्त्री. [सं.+फा.]
आय—स्त्री. प्राप्ति; अुत्पन्न.मिळकत.
आयकी मद्द – [सं + अ.] अुत्पन्नाची बाब.
आयत—वि. विस्तृत; लांबरुंद.
आयत—स्त्री. [अ.] १ चिह्न; खूण. २ कुराणांतील वाक्य.
आया – अ. [फा.] काय; किंवा नाहीं; अथवा.
आया—स्त्री. [पोर्तु] दाअी; नर्स.
आयास –पु. परिश्रम; मेहनत.
आयु—स्त्री. १ वय. २ आयुष्य.
आयोजन—पु. **आयोजना** स्त्री.– १ योजना. २ व्यवस्था. ३ तयारी.
आर—पु. १ निकृष्ट प्रतीचें व स्वच्छ न केलेलें लोखंड. २ कांठ; किनारा. ३ खाना; घर. ४ पितळ ५ चाकाचे आरे.
आर—स्त्री. १ अणकुचीदार बारीक खिळा; चूक. २ कोंबड्याच्या पंजांतलि कांटा. ३ डंख; दंश.
आर—स्त्री. कातड्यास भोंक पाडण्याचें हत्यार; आरी.
आर—स्त्री. [अ.] १ तिरस्कार; घृणा. २ वैर. ३ लाज.
आरज़ा—पु. [अ.] रोग.
आरज़ी—वि. [अ.] तात्पुरता; हंगामी; अस्थायी.
आरज़ू—स्त्री. [फा.] १ अिच्छा; अभिलाषा; आकांक्षा. २ विनंती.
आरत—वि. आर्त; दुःखी
आरती—स्त्री. आरती; नीरांजन. (मु.) **आरती अुतारना**–ओवाळणें.

आरसी—*स्त्री.* १ आरसा. २ खड्याची आंगठी.

आरा—*पु.* मोठी करवत. [आरास.

आराअिश—*स्त्री.* [फा.]· सजावट;

आराकश-आराकस—*पु.* [सं.+फा.] करवत्या; करवतीनें लाकूड कापणारा. [जमीन. २ शेत.

आराज़ी—*स्त्री.* [अ.] १ भूमि;

आर'म—*पु.* [फा.] १ सुख; चैन. २ विश्रांति; आराम. ३ आरोग्य; स्वास्थ्य.

आराम-तलब—*वि.* [फा.] १ विलासी; चैनी. २ आळशी; खुशालचेंडू. [सुशोभित.

आरास्ता—*वि.* [फा.] सजवलेला;

आरि*—*स्त्री.* १ हेका; हट्ट. २ मर्यादा.

आरिज़—*पु.* [अ.] गाल.

आरिफ़—*पु.* [अ.] साधु; भक्त.

आरिया—*स्त्री.* काकडी (पावसाळ्यांत होणारी).

आरी—*स्त्री.* १ लहान करवत. २ बैलांना ढोसण्याची अणकुचीदार काठी; अरी. ३ चांभाराची आरी.

आरेसू—*पु.* द्वेष.

आरोप—*पु.* १ स्थापणें; लावणें; ठेवणें (अुदा. दोषारोप). २ वृक्षारोपण (अेका ठिकाणाहून काढून दुसरीकडे लावणें). [सचोटी.

आर्जव—*पु.* सरळपणा; सालसता;

आलंग—*पु.* [दे] घोड्यांची मस्ती.

आलंबन—*पु.* १ अवलंब; आश्रय. २ साधन.

आलंभ, आलंभन—*पु.* वध; हिंसा.

आलथी-पालथी—*स्त्री.* [दे.] पद्मासन.

आलपीन—*स्त्री.* [पोर्तु.] टांचणी.

आलबाल—*पु.* झाडाच्या बुंध्याशीं करण्यांत येणारें अळें; वाफा.

आलम—*पु.* [अ.] १ जग; दुनिया. २ जनसमूह. ३ अवस्था; स्थिति.

आलमगीर—*वि.* [अ.फा.] जगद्विजयी; विश्वव्यापी. [फडताळ.

आलमारी—*स्त्री.* [पोर्तु.] कपाट;

आलस—*पु.* आळस; सुस्ती.

आलसी—*वि.* आळशी; सुस्त.

आला—*पु.* कोनाडा.

आला—*वि.* [अ.] श्रेष्ठ; अुत्तम.

आला—*पु.* [अ.] हत्यार.

आलाअिश—*स्त्री.* [फा.] घाण; शरीरांतील मळ.

आलात—*पु.* [अ.] अुपकरणें; शस्त्रें.

आलान—*पु.* हत्ती बांधण्याचा दोर, साखळदंड किंवा खुंटा.

आलाप–पु. १ संभाषण. २ तान (संगीत). **आलापक**–वि. १ संभाषण करणारा. २ गवअी; गाणारा. [बलाय'

आलाय–बलाय–पु. पाहा 'अलाय-

आलिम–वि. [अ.] विद्वान् ; पंडित.

आली–वि. [अ.] अुच्च; श्रेष्ठ.

आलीजनाब– } वि. [अ.] अत्यंत

आलीहज़रत- } श्रेष्ठ (व्यक्ति)

आलीजाह–वि.[अ.] अुच्चपदस्थ.

आलीफ़हम–वि. [अ.] समजूतदार.

आलीशान–वि.[अ.] भव्य;विशाल.

आलू–पु. बटाटा. [अेक फळ.

आलूचा–पु. [फा.] पंजाबमधील

आलूदा–वि. [फा.] भरलेला; लड-बडलेला; बरबटेलला. [बुखार.

आलूबुख़ारा–पु. [फा.] आलू-

आलू शफ्तालू–पु. [फा.] घोड्या-प्रमाणें पाठीवर बसण्याचा अेक खेळ.

आलेख–पु. लिपि.

आलेख्य–पु. चित्र; तसबीर. वि. लिहिण्यास योग्य. **आलेख्य विद्या** –चित्रकला.

आलोक–पु. प्रकाश; अुजेड.

आलोचन–पु. गुणदोषांचा विचार; विवेचन. **आलोचना**–स्त्री. टीका; समालोचना.

आलोड़न–पु. १ मंथन; हलवि-ण्याची क्रिया. २ विचार.

आलोड़ना*–क्रि. स. मंथन करणें; खूप हलविणें. २ अतिशय विचार करणें.

आल्हा–पु. [दे.] १ पृथ्वीराज चव्हाणाच्या काळीं महोबा येथें प्रसिद्धीस आलेला वीर. २ त्याचें गुणवर्णन करणारें गीत; पोवाडा.

आवभगत–स्त्री. आदरसत्कार.

आवर्त · पु. पाण्यांतील भोंवरा; चक्र.

आवर्त दशमलव–पु.आवर्त दशांश.

आवश्यकीय–वि. आवश्यक; जरूर.

आवाँ–पु. कुंभाराचा आवा, भट्टी.

आवागमन–पु. १ ये जा; येरझारा. २ पुनर्जन्म. ३ रहदारी.

आवाज़–स्त्री. [फा.] १ ध्वनि; आवाज. २ वाणी. (मु.) **आवाज़ अुठाना**–विरोध करणें. **आवाज़ देना**–१ हांक मारणें. २ ओ देणें.

आवाज़ा–पु. अुपरोधिक भाषण; टोंचून बोलणें; टोमणा.

आवाज़ा–पु. [फा.] १ ख्याति; प्रसिद्धि २ टोमणा.(मु.) **आवाज़ा कसना**–टोमणा मारणें. [गमन.

आवाजाही–स्त्री. ये-जा; आवा-

आवारगी–स्त्री. [फा.] अुनाडकी; अुडाणटप्पूपणा. [वही.

आवारजा–पु. [फा.] जमा खर्चाची

आवारा, आवारागर्द–*वि.* [फा.] अुनाड; भटक्या; अुडाणटप्पू.

आविर्भाव–*पु.* १ प्रकट होणें; अुत्पत्ति. २ आवेश.

आविष्कर्ता–*वि.* शोध लावणारा.

आविष्कार–*पु.* १ प्रयोग. २ शोध. ३ प्रगटीकरण; प्रगट होणें.

आवृत–*वि.* झांकलेला; लपेटलेला; गुंडाळलेला. [पुनः करणें.

आवृत्ति–*स्त्री.* अेखादी गोष्ट पुनः-

आवेज़ाँ–*वि.* [फा.] लटकणारा; लोंबकळणारा. [तील झूल वगैरे.

आवेज़ा–*पु.* [फा.] लोलक; काना-

आवेदन–*पु.* विनंती; अर्ज;निवेदन.

आवेदनपत्र–*पु.* अर्ज; विनंतीपत्र.

आशंका–*स्त्री.* १ शंका; संशय. २ भय; भीति. ३ अनिष्ट गोष्टीची धागधुग.

आशना-*वि.* [फा.] ओळखीचा; परिचित. **आशनाअी**–*स्त्री.* १ परिचय; ओळख. २ प्रेम. ३ गुप्त संबंध; अयोग्य संबंध. [२ अभि.

आशर-सर*–*पु.* १ राक्षस.

आशान्वित–*वि.* आशा वाटणारा; आशापूर्ण; आशादायक.

आशिक़–*पु.* [अ.] प्रियकर; प्रेमी.

आशिक़ाना–*वि.* [अ. + फा.] प्रेमिकासारखा; प्रेमपूर्ण.

आशिक़ी–*स्त्री.* [अ.] प्रेमीपणा; प्रेम; आसक्ति.

आशियाँ–, **आशियाना**– } *पु.* [फा.] घरटें.

आशिष–*स्त्री.* आशीर्वाद.

आशुकवि–*पु.* शीघ्रकवि.

आशुफ्ता–*वि.* [फा.] दुर्दशाग्रस्त; घाबरलेला. [जाहीर.

आश्कार–*वि.* [फा.] प्रत्यक्ष; स्पष्ट;

आश्वस्त–*वि.* निश्चित; ज्याला आश्वासन देण्यांत आलें आहे असा.

आस–*स्त्री.* १ आशा; अुमेद. २ अिच्छा;कामना. ३ आधार;भरंवसा.

आसकत-*स्त्री.* आळस; सुस्ती.

आसकती–*वि.* आळशी.

आसमान–*पु.* [फा.] १ आकाश. २ स्वर्ग. (मु.) **आसमानके तारे तोड़ना**– आकाशाला गवसणी घालणें; अशक्य गोष्ट शक्य करून दाखविणें. **आसमान पर अुडना या चढ़ना**–१ दिमाख किंवा डौल मिरविणें; घमेंड करणें. २ हवेंत किल्ले बांधणें. **आसमान सिर पर अुठाना**– घर डोक्यावर घेणें, गोंगाट करणें. **आसमानसे बातें करना**– अत्यंत वेगानें धांवणें.

आसमानी–*वि.* १ आकाशी रंगाचा. २ दैवी; अीश्वरी.

आसरा–पु. आसरा; आश्रय; आधार.
आसरैत–पु. १ आश्रित. २ आश्रयाची अिच्छा धरणारा.
आसव–पु. आसव; मद्यार्कयुक्त द्रव पदार्थ. [संतोष.
आसा–स्त्री. १ आशा; अुमेद. २
आसा–पु. [अ.] भालदार किंवा चोपदाराच्या हातांतील दंड.
आसाअिश–स्त्री. [फा.] आराम; सुख; आनंद.
आसाढ़–पु. आषाढ महिना.
आसान–वि. [फा.] सोपें; सरळ; साधें.
आसानी–स्त्री. सरलता; सोपेपणा; सुबोधता. [व्यक्ति; खडकरी.
आसामी–पु. [अ.] असामी; धनिक
आसार–पु. [अ.] चिह्नें; लक्षणें.
आसीन–वि. बसलेला.
आसूदा–वि. [फा.] १ संतुष्ट; तृप्त. २ संपन्न; सुखी.
आसेब–पु. [फा.] १ भूतबाधा. २ आपत्ति; कष्ट. ३ नुकसान; हानि. [प्रवेशद्वार.
आस्ताना–पु. १ अुंबरठा. २
आस्तीन–स्त्री. [फा.] कपड्याची बाही; अस्तनी. (मु.) **आस्तीन का साँप**–अस्तनींतील साप (निखारा).
आस्था–स्त्री. आपलेपणा; जिव्हाळा.
आह–स्त्री. निःश्वास; सुस्कारा; दुःखांचा अुच्छ्वास. अव्य. अरेरे; हाय हाय. (मु.) **आह पडना**–शाप लागणें; दुष्कृत्याचें फळ मिळणें. **आह भरना**–अुसासा टाकणें.
आहट–स्त्री. पावलांचा आवाज; चाहूल.
आहत–वि. जखमी; घायाळ.
आहन–पु. [फा.] लोखंड. [बनविलेलें
आहनी–वि. लोखंडी; लोखंडापासून
आहर*–पु. वेळ; समय.
आहर–पु. लढाअी; युद्ध.
आहरण–पु. अपहरण.
आहरन–पु. अैरण. [२ हांक; पुकार.
आहाँ–स्त्री. १ धांवा; करुण हांक.
आहिस्तगी–स्त्री. [फा.] १ धिम्मेपणा; जपून, चौकसपणें काम करण्याचें धोरण. २ कोमलता.
आहिस्ता–क्रि. वि. [फा.] हळुहळु; सावकाश; आस्ते.
आहू–पु. [फा.] हरिण. [बोलावणें.
आह्वान–पु. निमंत्रण; आवाहन;

अि

अिंगला–स्त्री· अिडानाडी.
अिंगलिस्तान–पु· [अिं. + फा.] अिंग्लंड. [वि· सांकेतिक; सूचित.
अिंगित–पु· खूण; अिशारा; संकेत.
अिंगुर–पु· शेंदूर.
अिंगुरौटी–स्त्री· कुंकवाची डबी.
अिंजन-अिंजिन–पु· [अिं.] अेंजिन; यंत्र. [धार्मिक ग्रंथ.
अिंजील–स्त्री·[ग्री.]·खिस्ती लोकांचा
अिंटर–पु· [अिं.] रेल्वेंतील अिंटर क्लासचा डबा.
अिंटरव्यू–पु· [अिं.] मुलाखत.
अिंडुरा–स्त्री· **अिंडुवा**–पु· चुंबळ.
अिंतक़ाल–पु·[अ.] १ मृत्यु; मरण. २ स्थलांतर.
अिंतख़ाब–पु· [अ.] १ निवडणूक. २ निवड. ३ पसंती. [व्यवस्था.
अिंतज़ाम–पु· [अ.] बंदोबस्त;
अिंतज़ार–पु· [अ.] प्रतीक्षा; वाट पाहणें.
अिंदर*–पु· अिंद्र.
अिंदिराज–पु· [अ.] नोंद; नोंदणी.
अिंदु-कर–पु· चंद्राचे किरण.
अिंद्र—पु· अिंद्र. (मु.) **अिंद्रका अखाड़ा**–अिंद्रसभा; नाचमहाल.
अिंद्रजाल–पु· जादूटोणा.

अिंसाफ़–पु· [अ.] १ न्याय. २ निर्णय; निकाल.
अिक—वि· अेक.
अिकट्ठा—वि· अेकत्र; अेकंदर.
अिकतरा—पु· अेक दिवसाआड येणारा ताप.
अिकतार—वि· समान; बरोबर; सारखा. क्रि· वि· सतत; लागोपाठ.
अिकतारा—पु· अेकतारी तुणतुणी.
अिकतीस—वि· अेकतीस.
अिकपेचा—पु·अेक प्रकारची पगडी (दिल्लीच्या बाजूस वापरली जाणारी).
अिक़बाल—पु· [अ.] १ भाग्य; दैव. २ अैश्वर्य. ३ स्वीकृति; मान्यता. ४ प्रताप; कीर्ति.
अिकबारगी—क्रि· वि· अेकदम; अेकदांच.
अिक़बाल-मन्द—वि· [अ+फा.] १ भाग्यशाली. २ प्रतापी.
अिकराम—पु· [अ.] १ अिनाम; बक्षिस; पारितोषिक. २ आदर; सन्मान. [वायदा.
अिक़रार—पु· [अ.] करार;
अिक़रारनामा—पु· [अ.+फा.] प्रतिज्ञापत्र; करारपत्र.

अिकला* — *वि.* अेकटा.
अिकलाअी—*स्त्री.* स्त्रियांचें पांघरण्याचें वस्त्र; ओढणी.
अिकलोअी—*स्त्री.* अखंड लोखंडी पत्र्याची कढअी.
अिकलौता—*पु.* अेकुलता अेक.
अिकल्ला—*वि.* १ अेकेरी. २ अेकटा; अेकाकी.
अिक्सठ—*वि.* अेकसष्ट.
अिकौंज—*स्त्री.* अेकच मूल झालेली स्त्री; अेक–संतानी.
अिक्का—*वि.* १ अेकटा; अेकाकी. २ बेजोड; अतुलनीय. पु. अेक्का (पत्त्याच्या खेळांतील). २ अेक्का (वाहन) [दुकटा.
अिक्का–दुक्का—*वि.* अेकटा-
अिक्कीस—*वि.* अेकवीस.
अिक्तफ़ा—*पु.* [अ.] १ पुरेसें समजणें. २ संतुष्ट राहाणें.
अिक्यावन—*वि.* अेक्कावन.
अिक्यासी—*वि.* अेक्याअैंशी.
अिख़राजात—*पु.* [अ.] खर्च (बहु.) [स्वभाव. २ नीति. ३ मुर्वत.
अिख़लाक़—*पु.* [अ.] १ संवय;
अिख़लास–*पु.* [अ.] १ प्रेम; प्रीति. २ मेळ; मिलाफ; मैत्री. [२ विरोध.
अिखतलाफ़—*पु.* [अ.] १ मतभेद.
अिखतसार—*पु.* [अ.] संक्षेप.

अिख़्तियार—*पु.* [अ.] १ हक्क; अधिकार; अख्त्यार. २ सामर्थ्य; अवाका; शक्ति. [फसविणें.
अिग़वा—*पु.* [अ.] बहकावणें;
अिच्छुक—*वि.* अिच्छा करणारा.
अिज़तराब—*पु.* [अ.] १ बेचैनी २ व्याकुळता.
अिजमाल—*पु.* [अ.] १ संकलन; जमविणें; गोळा करणें. २ संक्षिप्त करणें. ३ संक्षिप्त रूप. ४ अेकाच जमिनीवर अनेकांचा अधिकार.
अिजराअील—*पु.* [अ.] यमदूत.
अिजराय—*पु.* [अ.] जारी करणें. (यौ.) **अिजराय डिगरी**—डिग्री जारी होणें.
अिजलास–*पु.* [अ.] १ कोर्ट; कचेरी. २ खुलें अधिवेशन.
अिज़हार–*पु.* [अ.] १ प्रकटीकरण; प्रसिद्धि. २ साक्ष.
अिजाज़त–*स्त्री.* [अ.] १ परवानगी. २ आज्ञा; हुकुम.
अिज़ाफ़ा–*पु.* [अ.] वृद्धि; वाढ (सारा; खंड अि. मध्यें).
अिज़ार–*स्त्री.* [फा.] विजार; पायजमा.
अिज़ारबंद–*पु.* विजारीची नाडी.
अिज़ारा–*पु.* [अ.] मक्ता; ठेका; २ अधिकार; मालकी. २ अैवजीं किंवा भाड्यानें दिलेली वस्तु.

अिज्ज़-अिज्ज़त-*स्त्री*. [अ.] मान; मर्यादा; अब्रू. (मु) **अिज्ज़त अुतारना**-अब्रू घेणें. [प्रतिष्ठित.
अिज्ज़तदार-*वि*. [अ. + फा.]
अिठलाना-*क्रि.अ.* १ अैट दाखविणें. २ नखरा करणें. ३ रुसणें; फुगणें.
अिठलाहट-*स्त्री*. नखरा; अैट.
अिठाअी*-*स्त्री*. १ रुचि; गोडी. २ प्रेम. [बाजूस.
अित*-*क्रि. वि*. येथें; अिकडे; या
अितना-*वि*. अितका की-कें.
अितमाम*-*पु*. [अ.] बंदोबस्त; व्यवस्था. [खात्री. २ संतोष
अितमीनान *पु*. [अ.] १ विश्वास;
अितर-*वि*. १ अन्य; दुसरा. २ पामर; सामान्य. [घमेंडींत असणें.
अितराना-*क्रि. अ*. तोऱ्यांत असणें;
अितराफ़-*पु*., *स्त्री*. [अ.] १ 'तरफ' चें बहु. कडे; बाजूस. २ आसपासचा भाग; दिशा. [ताठर.
अितरौहाँ*-*वि*. गर्विष्ठ; घमेंडखोर;
अितवार-*पु*. रविवार; आदितवार.
अिताअत-*स्त्री*. [अ.] आज्ञापालन; ताबेदारी. [२ दटावणी.
अिताब-*पु*. [अ.] १ राग; संताप.
अिति-अितिश्री-*स्त्री*. समाप्ति; शेवट.
अिति-अव्य. समाप्ति-सूचक शब्द.
अिती-तो-*वि*. अितका-की-कें.
अित्तफ़ाक़-*पु*. [अ.] १ अैक्य; मिलाफ. २ योगायोग. **अित्तफ़ाक़िया**-*वि*. संयोगवशात्; आकस्मिक.
अित्तला-त्तिला-*स्त्री*. [अ.] सूचना; खबर. [अेकजूट. २ मैत्री.
अित्तहाद-*पु*. [अ.] १ अेकी; अैक्य;
अित्तहाम-*पु*. [अ.] १ दोष लावणें; आळ घेणें. २ संशयांत टाकणें; बुचकळ्यांत पाडणें.
अित्ता-*वि*. अितका.
अित्र-*पु*. [अ.] अत्तर
अिद्राक-*स्त्री*. [अ.] बुद्धि; ज्ञान.
अिद्दत-*स्त्री*. [अ.] १ कायद्यानुसार स्त्रियांना पुनर्विवाहाकारितां आवश्यक असलेली मुदत. २ गणना; मोजणी.
अिधर-*क्रि.वि*. अिकडे; या बाजूस.
अिनकार-*पु*. [अ.] नकार; नामंजुरी; अस्वीकृति.
अिनसान-न्सान-*पु*. [अ.] मनुष्य.
अिनसानियत-*स्त्री*. माणुसकी; सौजन्य.
अिनाम-*पु*. [अ.] पारितोषिक; बक्षीस. (यौ.) **अिनाम - अिकराम**- पारितोषिक; मानमरातब.
अिनायत-*स्त्री*. [अ.] कृपा; अनुग्रह.
अिनायतनामा-*पु*. कृपापत्र.

अिनायत—*स्त्री.* [अ.] दुसऱ्या-करितां स्वतः कष्ट सोसणें.
अिने-गिने—*वि.* [अनु] मोजके; बोटावर मोजण्याअितके; कांहीं.
अिन्क़िलाब—*पु.* [अ.] क्रांति; आमूलाग्र परिवर्तन.
अिन्तक़ाम—*पु.* [अ.] सूड.
अिन्तशार—*पु.* [अ.] १ विस्कटणें; विखुरणें. २ दुर्दशा.
अिन्तहा—*स्त्री.* [अ.] १ सीमा; हद्द. २समाप्ति. ३ परिणाम; शेवट.
अिन्शा—*स्त्री.* [अ.] १ लेखन. २ लेखन-शैली.
अिन्शापरदाज़—*पु.* [अ.फा.] लेखक.
अिन्शा-अल्लाह-तआला—*क्रि. वि.* [अ.] देव करील तर; औश्वराची अिच्छा असेल तर.
अिन्साफ़— *पु.* [अ.] १ न्याय. २ निर्णय; निवाडा.
अिन्साफ़पसंद—*वि.* [अ.] न्यायप्रिय; न्यायी.
अिन्स्पेक्टर—*पु.* [अ.] तपासनीस.
अिफ़रात—*स्त्री.* [अ.] विपुलता; अधिकता. *वि.* पुष्कळ; विपुल.
अिफ़लास—*पु.* [फा.] गरिबी; दारिद्र्य.
अिफ्तख़ार—*पु.* [अ.] स्वाभिमान.
अिबरत—*स्त्री.* [अ.] अद्दल; धडा.
अिबरानी—*वि.* [अ.] यहुदी; हिब्रू. *स्त्री.* यहुदी किंवा हिब्रू भाषा.
अिबलीस—*पु.* [अ.] सैतान.
अिबादत—*स्त्री.* [अ.] पूजा अर्चा.
अिबादतखाना-गाह—*स्त्री.* [अ. + फा.] प्रार्थना-स्थान; देअुळ; मंदिर. [शैली. २ मजकूर; लेखन.
अिबारत—*स्त्री.* [अ.] १ लेखन-
अिब्तदा—*स्त्री.* [अ] १ आरंभ; सुरुवात. २ विकास; अुद्गम.
अिब्तदाअी—*वि.* [फा.] सुरुवातीचा; आरंभींचा.
अिब्न—*पु.* [अ.] पुत्र; मुलगा.
अिब्नत—*स्त्री.* [अ.] कन्या; मुलगी. [शक्यता. ३ शक्ति; सामर्थ्य.
अिमकान—*पु.* [अ.] १ संभव;
अिमदाद—*स्त्री.* [अ.] मदत; साहाय्य. [जिलबीसारखी मिठाई.
अिमरती—*स्त्री.* अेक प्रकारची
अिमरोज़—*क्रि. वि.* [फा.] आज.
अिमला—*पु.* [अ.] शुद्धलेखन.
अिमली—*स्त्री.* चिंच.
अिमसाल—*क्रि. वि.* [अ.] या वर्षी.
अिमाद—*पु.* [अ.] स्तंभ; खांब.
अिमाम—*पु.* [अ.] १ मुसलमानी प्रार्थना चालविणारा; अिमाम. २ नेता. [अगर पितळी खलबत्ता.
अिमामदस्ता—*पु.* [फा.] लोखंडी

अिमामबाड़ा—पु. [अ. + सं.] ताबूत विसर्जन करण्याची वा ठेवण्याची जागा; आशुरखाना.
अिमारत—स्त्री. [अ.] १ वाडा; भवन. २ अमीरी; श्रीमंती. ३ वैभव.
अिमि*—क्रि. वि. अशा प्रकारें.
अिम्तहान—पु. [अ.] परीक्षा.
अिम्तियाज़—पु. [अ.] १ फरक; तफावत २ तारतम्य.
अिरशाद—पु. [अ.] १ हुकूम. २ अुपदेश. ३ ताकीद. [असूया.
अिरषा-रिषा—स्त्री. अीर्ष्या;
अिरसाल—पु. [अ.] रवाना करणें; पाठविणें.
अिराक़—पु. [अ.] मेसोपटामिया.
अिराक़-वि. अिराक प्रदेशांतील. पु. घोड्यांची अेक जात.
अिरादा—पु. [अ.] विचार; संकल्प.
अिर्दगिर्द—क्रि. वि. [अनु.+फा.] १ सभोंवतीं; आसपास. २ चोहोंकडे.
अिलज़ाम-ल्ज़ाम—पु. [अ.] आरोप. [विलीनीकरण.
अिलहाक—पु. [अ.] सामीलीकरण;
अिलहान—पु. [अ.] १ अुत्तम स्वर. २ संगीत. [२ वाणी. अंतःस्फूर्ति.
अिलहाम—पु. [अ.] आकाश-
अिलाक़ा—पु. [अ.] १ अिलाखा; प्रांत. २ संबंध. ३ हार्दिक प्रेम.
अिलाज—पु. [अ.] १ अुपाय; युक्ति. २ चिकित्सा. ३ औषध.
अिलायची-स्त्री. [सं.+फा.] वेलदोडा; वेलची. **अिलायची दाना**-पु. १ वेलदोड्याचा दाणा. २ साखरफुटाणा.
अिलाही—पु. [अ.] अीश्वर; वि. दैवी; अीश्वरी [विनंती.
अिल्तिजा—स्त्री. [अ.] निवेदन;
अिल्तिमास-ल्तेमास—पु. [अ.] निवेदन; विनंती.
अिल्म—पु. [अ.] १ विद्या. २ ज्ञान. ३ युक्ति. ४ विज्ञान.
अिल्म-दाँ—[अ.+फा.] पु. विद्वान्.
अिल्मियत—स्त्री. [अ.] विद्वत्ता.
अिल्लत—स्त्री. [अ.] १ दोष; अपराध; २ तंटा; बखेडा. भानगड. ३ आजार. ४ आरोप. ५ कारण. ६ अुणीव; कमतरता.
अिल्लिल्लाह— [अ.] हे परमेश्वरा, मदत कर. [चैन.
अिशरत—स्त्री. [अ.] अैष आराम;
अिशाअत-पु. [अ.] प्रसिद्धि; प्रकाशन.
अिशारत-स्त्री. [अ.] अिषारा; संकेत.
अिशारा—पु. [अ.] अिषारा; खूण.
अिश्क़—पु. [अ.] प्रेम. (यौ.) **अिश्क़े-मजाज़ी**—भौतिक प्रेम. (यौ.) **अिश्क़े-हक़ीक़ी**—आध्यात्मिक प्रेम.

अिश्तराकियत—*स्त्री*·[अ.] समाज-वाद.
अिश्तराकी-*वि*·[अ.] समाजवादी.
अिश्तहार—*पु*· [अ.] जाहिरात.
अिश्तियाक़—*पु*· [अ.] षोक; अभिलाषा; अनुराग.
अिषण*—*स्त्री*· कामना.
अिसपंज—*पु*· [अिं.] स्पंज.
अिसपात—*पु*·अेक प्रकारचें कठीण पोलाद. [अपव्यय; फाजील खर्च.
अिसराफ़—*पु*· [अ.] धनाचा
अिसरार—*पु*· [अ.] आग्रह; हट्ट.
अिसलाम—*पु*· [अ.] मुसलमानी धर्म.[२भविष्यकाळ(व्याकरणांतील).
अिस्तक़बाल—*पु*·[अ.] १ स्वागत.
अिस्तक़लाल—*पु*· [अ.] १दृढता; निश्चय. २ धीर; धैर्य. [दावा.
अिस्तग़ासा—*पु*· [अ.] फिर्याद;
अिस्तदुआ—*स्त्री*· [अ.] विनंती; निवेदन.
अिस्तमरार—*पु*·[अ.] १स्थायित्व. २ निरंतर अधिकार. ३ कमजास्त न होणारा सारा. *वि*· **अिस्तमरारी**–नित्य.(यौ.)**अिस्तमरारी–बंदोबस्त**–कायम–धारा–पद्धति (बंगाल–बिहारप्रमाणें).
अिस्तहकाम–*पु*· [अ.] १ दृढता; पुष्टता. २ समर्थन.
अिस्तिंजा-*पु*· [अ.] १ लघ्वीनंतर जननेंद्रियाची मातीच्या ढेकळानें शुद्धि करणें. २ लघ्वी करणें. ३ हातपाय धुणें; चूळ भरणें.
अिस्तिरी-*स्त्री*· [अ.] अिस्तरी.
अिस्तिलाह-*स्त्री*· [अ.] परिभाषा.
अिस्तीफ़ा-*पु*· [अ.] राजीनामा; त्यागपत्र.
अिस्तेदाद-*स्त्री*· [अ.] १ सामर्थ्य; शक्ति.२विद्वत्ता; ज्ञान. ३निपुणता.
अिस्तेमाल-*पु*· [अ.] अुपयोग.
अिस्त्री*-*स्त्री*· स्त्री.
अिस्म-*पु*· [अ.] १ नांव. २ नाम (व्याकरण). (यौ.) **अिस्मे शरीफ़**—नांव; शुभनाम.
अिहतियात-*स्त्री*· [अ.] १ सावध-पणा; काळजी. २ संरक्षण; बचाव.
अिस्लाह-*स्त्री*· [अ.] सुधारणा.
अिहसाँ-*पु*· [अ.] पाहा 'अहसान'.
अिहाँ*-*क्रि· वि*· येथें.
औंगुर—*पु*· शेंदूर.
औंच मनौती—*स्त्री*· जमीनदारानें कुळाकडून यावयाची खंडाची रक्कम त्या कुळाच्या सावकाराकडून पर-स्पर वसूल करून घेण्याची पद्धत.
औंचना—*क्रि· स*· ओढणें; खेंचणें.
औंट—*स्त्री*· वीट. (मु.) **औंटका जवाब पत्थरसे देना**—ठोशास

ठोसा देणें. **औंटसे औंट बजना** —अिमारतीचा किंवा शहराचा नाश होणें. **औंटसे औंट बजाना** —जमीनदोस्त करणें; नायनाट करणें.

औंदर—पु. [दे.] खरवस.

औख—स्त्री. अूस.

औखना*—क्रि. स. पाहणें.

औछन*—पु. डोळा.

औछना—क्रि. स. अिच्छिणें.

औज़ा—स्त्री. [अ.] अिजा; दुखापत.

औजाद—स्त्री. [अ.] शोध; आविष्कार. [२ विनंती.

औजाब—पु. [अ.] १ सूचना.

औठ*—पु. मित्र; प्रियजन. **औठी** —स्त्री. मैत्री.

औठना—क्रि. स. अिच्छा करणें.

औद—स्त्री. [अ.] मुसलमानी सण. **औद का चाँद**—अुंबराचें फूल.

औदगाह—स्त्री. [अ. फा.] औदच्या दिवशीं सर्व मुसलमान लोक जेथें अेकत्र येअून नमाज पढतात तें विशिष्ट ठिकाण.

औमान—पु. [अ.] १ धर्म. २ विश्वास. ३ आस्तिक्यबुद्धि; श्रद्धा. ४ सच्चेपणा.

औमानदार—वि. [अ. + फा] १ विश्वासू; सच्चा. २ श्रद्धावान्.

औरखा—स्त्री. अीर्ष्या; असूया.

औरान—पु [फा.] अिराण; पर्शिया.

औषणा—स्त्री. अिच्छा; लालसा.

औषत्—वि. थोडें; किंचित्; लेश.

औस—पु. १ अीश; स्वामी. २ महादेव.

औसवी—वि. [अ.] औसा अूर्फ़ येशू खिस्त यांच्यासंबंधीं; अिसवी.

औसा—**औसामसीह**—पु. [अ.] येशू खिस्त. **औसाअी**—वि. खिस्ती.

अु

अुँगली—स्त्री. बोट (हातापायाचें); (मु.) **अुँगलियोंपर नचाना**—बोटावर नाचविणें; अिच्छेप्रमाणें वागावयास लावणें. **अुँगली अुठाना** —१ निंदा करणें. २ दोषी ठरविणें. **पाँचों अुँगलियाँ घीमें होना**—सर्व बाजूंनीं नफाच नफा.

अुँघाअी—स्त्री. डुलकी. [असणें.

अुँघाना—क्रि. अ. आळसणे, तंद्रींत

अुँचन—स्त्री. बाजेच्या पायतणाची दोरी.

अुँचान—पु. अुंचवटा.

अुँचाव-स—पु. अुंची.
अुँचास*—पु. [दे.] अुंची. वि. अेकूणपन्नास.
अुँछ—स्त्री. अुदरनिर्वाहाकरितां खळयांतील अुरलेलें धान्य गोळा करण्याचें काम.
अुँजरिया—स्त्री. १ चांदणें. २ प्रकाश; अुजेड. **अुँजरियारी**—स्त्री. १ चांदणें. २ प्रकाश; अुजेड.
अुअना—क्रि. [अ.] १ अुगवणें; अुदय होणें. २ अुपजणें. [तितका.
अुअि*—सर्व. [दे.] तोच. वि.
अुऋण—वि. ऋणमुक्त; अुतराअी.
अुकठना—क्रि. अ. सुकणें; वाळून काष्ठ होणें.
अुकठा—वि. शुष्क; वाळलेला.
अुकड़ूँ—पु. अुकिडवें (बसण्याची पद्धत.)
अुकताना—क्रि. अ. १ त्रासणें; कंटाळणें. २ घाअी करणें; जलदी करणें. [वचन; म्हण.
अुकति*—स्त्री. अुक्ति;
अुक़बा—पु. १ सृष्टीचा अन्तिम काळ. २ परलोक.
अुकलाना—क्रि. अ. [दे.] ओकणें.
अुकलाअी—स्त्री. ओकारी.
अुकसना—क्रि. अ. १ हळूहळू वर येणें; अुगवणें; अुद्भवणें. २ विस्कटणें. ३ चिंध्या होणें; फाटणें.
अुकसनी* —स्त्री. अुगम; अुद्भव.
अुकसाना—क्रि. स. १ अुत्तेजित करणें; चेतविणें २ अुचलून धरणें. ४ (दिव्याची वात) अुंच करणें; मोठी करणें.
अुकसौंहाँ—वि. विकास पावणारा; अुन्नत. [गिधाड.
अुक़ाब—पु. [अ.] गरुड पक्षी;
अुकासना—क्रि. स. १ वर ओढणें. २ अुधळणें; वर फेंकणें. ३ अुघडणें.
अुकेलना—क्रि. स. १ अुकलणें. २ विलग करणें; सोडविणें.
अुकौना—पु. [अनु.] डोहाळे.
अुखड़ना—क्रि. अ. १ अुखडणें; अुखळणें. २ विचलित होणें; अस्थिर होणें; न टिकणें. ३ तुटणें; मोडणें.
अुखड़वाना—क्रि. स. अुखडविणें.
अुखमज*—पु. अुष्मज; अुष्णतेमुळें अुत्पन्न होणारे जीव (ढेकूण, मच्छर अि.)
अुखली—स्त्री. अुखळी.
अुखाड़—पु. अुच्चाटण; अुन्मूलन.
अुखाड़ना—क्रि. स. १ अुपटणें; अुखडणें. २ चिथविणें.
अुखेलना*—क्रि. स. १ लिहिणें. २ चित्र काढणें.

अुगटना*—*क्रि. अ.* १ वारंवार सांगणें. २ खोंचून बोलणें. घालून-पाडून बोलणें.

अुगना—*क्रि. अ.* १ अुगवणें; अुदय होणें. २ अंकुर फुटणें. ३ अुत्पन्न होणें; अुपजणें.

अुगलना—*क्रि. अ.* १ वमन करणें; २ (तोंडांतील) पदार्थ थुंकणें. ३ गौप्यस्फोट करणें.

अुगलाना—*क्रि. स.* १ तोंडांतून काढविणें. २ चूक कबूल करविणें.

अुगाना—*क्रि. स.* अुत्पन्न करणें.

अुगालदान—*पु.* [स. + फा.] पिकदाणी.

अुगाहना—*क्रि. स.* वसूल करणें.

अुगाही—*स्त्री.* १ वसूली; वसूल केलेली रक्कम. २ वसुलीचें काम.

अुगिलना—*क्रि. अ.* १ थुंकणें. २ वाच्यता करणें.

अुग्रदल—*पु.* जहाल पक्ष.

अुघटना—*क्रि. अ.* १ ताल देणें किंवा तालांत गाणें. २ मागील गोष्ट अुकरून काढणें. ३ केलेल्या अुपकाराचा वारंवार अुल्लेख करणें. ४चुकीबद्दल वारंवार टोंचून बोलणें.

अुघटा—*वि.* अुपकाराचा वारंवार अुल्लेख करणारा. [अुघडणें.

अुघरना—*क्रि. अ.* खुलें होणें;

अुघारना*—*क्रि. स.* १ अुघडणें; खुलें करणें. २ मोकळें करणें. ३ प्रकट करणें; अुघडकीस आणणें.

अुचकन—*पु.* टेकण.

अुचकना—*क्रि. अ.* १ अुंच होण्यासाठीं पायाच्या पजावर अुभें राहणें. २ अुडी मारणें. [अेकाअेकी.

अुचका*—*क्रि. वि.* अचानक;

अुचकाना-*क्रि.स* अुचकणें;वर करणें.

अुचक्का—*पु.* अुचल्या; भामटा.

अुचटना—*क्रि. अ.* १ पृथक् होणें. २ निखळणें; सुटणें. ३ निसटणें. ४ विरक्त होणें. [करणें

अुचटाना—*क्रि. स.* अुच्चाटन

अुचड़ना—*क्रि. अ.* जोडलेली वस्तु विलग होणें; निखळणें.

अुचनि*—*स्त्री.* वर येणें; वर अुठणें. [मन अुडणें.

अुचाट—*पु.* अुदासीनता; विरक्ति;

अुचाटना—*क्रि. स.* अुच्चाटन करणें; मन परावृत्त करणें.

अुचाड़ना—*क्रि. स.* १ विलग करणें; अुकलणें. २ अुपटणें; काढणें.

अुच्चाट—*पु.* अुच्चाटन.

अुच्चारण—*पु.* अुच्चार.

अुच्छू—*स्त्री.* ठसका; ढांस (पितांना किंवा खातांना).

अुच्छृंखल—*वि.* बेफाम; अमर्याद-शील; माजोर; अुडाणटप्पू.
अुच्छ्वास—*पु.* निःश्वास; अुसासा.
अुछंग*—*पु.* १ मांडी; अुत्संग. २ छाती. [नाचणें–बागडणें.
अुछल-कूद—*स्त्री.* हंसणें-खिदळणें;
अुछलना—*क्रि. अ.* अुसळणें; वर येणें; अुशी घेणें. १ अुल्हसित होणें; प्रसन्न होणें. २ अुडी घेणें; झेप घेणें.
अुछलवाना-अुछलाना—*क्रि. स.* अुडविणें; अुधळणें; वर फेंकविणें.
अुछारना-लना—*क्रि. स.* अुडाविणे; वर फेंकणें.
अुछाला—*पु.* १ अुसळी; आवेग. २ वमन; अुलटी. [अुल्हास.
अुछाह*—*पु.* अुत्साह; आनंद;
अुजट*—*पु.* अुटज; पर्णकुटी. झोंपडी;
अुजड़ना—*क्रि. अ.* १ अुध्वस्त होणें; छिन्नविच्छिन्न होणें. २ नष्ट होणें. ३ अुखळणें; अुकरणें; खणणें.
अुजड़वाना—*क्रि. स.* अुध्वस्त करविणें; अुजाड करविणें.
अुजड्ड—*वि.* १ अशिष्ट; अुद्धट. २ अुच्छृंखल. **अुजड्डपन**—*पु.* अुच्छृंखलता; अुद्धटपणा.
अुजरत—*स्त्री.* [अ.] १ मजुरी. २ भाडें. ३ मोबदला.
अुजरना—*क्रि. अ.* अुजाड होणें; ओसाड पडणें; अुध्वस्त होणें.
अुजरा*—*वि.* अुजल; स्वच्छ; पांढरा.
अुजराना—*क्रि. स.* स्वच्छ करविणें; अुजळा देवाविणें.
अुजलत—*स्त्री.* [अ.] त्वरा; घाअी.
अुज़लत—*स्त्री.* [अ.] अेकांत; निवृत्ति.
अुजलना—*क्रि. अ.* १ प्रकाशणें. २ प्रकट होणें. ३ अुठून दिसणें; खुलून दिसणें.
अुजलवाना—*क्रि. स.* अुजळा देवविणें; जिल्हअी करवून घेणें.
अुजागर—*वि.* १ प्रकाशित; तेजःपुंज; प्रकाशमान. २ प्रकट झालेला; अुघड; प्रसिद्ध. [जागा.
अुजाड़— / **अुजार***— } *पु.* शून्यस्थान; अुजाड
अुजारा*—*पु.* अुजेड; प्रकाश. **अुजारी**-*स्त्री.* [२ पेटविणें.
अुजालना—*क्रि. स.* १ अुजळा देणें.
अुजाला—*पु.* १ प्रकाश. २ कुलश्रेष्ठ.
अुजाली—*स्त्री.* चांदणें; चंद्रिका.
अुजास—*पु.* अुजेड; प्रकाश.
अुजियार-रा—*पु.* प्रकाश.
अुजियारी—*स्त्री.* १ प्रकाश; २ चांदणी.
अुजेर-रा-ला—*पु.* प्रकाश. [—*स्त्री.*
अुज्यारा—*पु.* अुजेड; प्रकाश. **अुज्यारी**-

अुज्र—*पु.* [अ.] १ आक्षेप; विरोध. २ सविनय विरोध. ३ बहाणा. ४ क्षमा—याचना.

अुज्रदारी—*स्त्री.* [अ.+फा.] हरकत; तक्रार; विरोध.

अुझकना*—*क्रि. अ.* १ मान वर करून पाहणें; मान अुंचावणें. २ वर येणें; अुंचावणें; निघणें. ३ सावध होणें.

अुझलना—*क्रि. स.* ओतणें.

अुटंग—*वि.* लांडा; आंखूड (कपडा).

अुटकना*—*क्रि. स.* अंदाज करणें; अटकळ करणें.

अुठँगन—*पु.* १ पाठीचें टेकण. २ टेकण; आधार. **अुठँगना**—*क्रि. अ.* १ टेकू देणें; आधार घेणें. २ पडून राहणें.

अुठना—*क्रि. अ.* १ अुठणें; वर येणें. २ जागे होणें. ३ अुसळणें. ४ अुडी घेणें. ५ अुद्भवणें; निघणें. (मु.)**अुठ जाना**—अिहलोक सोडणें.

अुठल्लू—*वि.* १ भटक्या. २ अुडाणटप्पू.

अुठवाना—*क्रि. स.* १ अुठविणें; जागें करविणें. २ अुचलविणें.

अुठाअीगीर—रा—*वि.* [सं.+फा.] अुचल्या; चोर; लुच्चा.

अुठान—*स्त्री.* १ अुत्थान; अुचल. २ वाढ; वृद्धि.

अुठाना—*क्रि. स.* १ अुठविणें; जागें करणें. २ अुचलणें. ३ वर नेणें. ४ आरंभ करणें. ५ पद्धत मोडणें; चाल बंद करणें. [मु.] **अुठा रखना**—बाकी ठेवणें.

अुठावा-ठौआ—*वि.* १ भटक्या; अुठवळ; अस्थिर. २ अस्थिर; जंगम; चलायमान.

अुठौनी—*स्त्री.* १ रतीब; बंधी २ अगाअू दिलेली रक्कम; ॲडव्हान्स ३ अुधारीचा व्यवहार. ४ नवसाचा काढून ठेवलेला नैवेद्य.

अुडंकू—*वि.* १ अुडणारा. २ चालताफिरता.

अुडबर—*पु.* औदुंबराचें झाड व [फळ.

अुडद—*पु.* अुडीद

अुडन—*स्त्री.* अुड्डाण; अुडण्याची क्रिया. **अुडन खटोला**—*पु.* अुडणारी खाट; विमान.

अुडनछू—*वि.* पळून गेलेला. [झोला.

अुडनझाअी—*स्त्री.* थाप; भुलवणूक;

अुडना—*क्रि. अ.* १ अुडणें. २ खर्च होणें. ३ हरवणें; बेपत्ता होणें.

अुडवाना—*क्रि. स.* अुडवावयास लावणें.

अुडाअू—*वि.* १ अुडविणारा; अुधळ्या. २ अुडणारा.

अुडाका-कू-*वि.* अुडणारा. [क्षेप.
अुडान-*स्त्री.* १ अुड्डाण; २ अुडी;
अुडाना-*क्रि. स.* अुडविणें.
अुडासना-*क्रि. स.* १ अंथरुण गुंडाळणें; गोळा करणें.
अुड़ासना *क्रि. स.* १ विसकटणें; विखुरणें. २ त्रास देणें, सतावणें.
अुडीसा-*पु.* ओरिसा; अुत्कल.
अुडुगण-*पु.* पक्षी; पक्ष्यांचा समुदाय
अुडुप-*पु.* १ नाव; नौका. २ चंद्र. ३ मोठा गरुड पक्षी.
अुडुस-*पु.* ढेकूण.
अुडैनी-*स्त्री.* काजवा.
अुढरना-*क्रि. अ.* विवाहित स्त्रीनें परपुरुषाबरोबर निघून जाणें.
अुढरी-*स्त्री.* वेश्या; रखेली.
अुढाना-*क्रि. स.* पाहा; 'ओढाना'
अुढारना-*क्रि.स.* परस्त्रीस पळाविणें.
अुढावनी, अुढौनी-*स्त्री.* ओढणी; पांघरण्याचें वस्त्र.
अुतंक-ग-*वि.* अुंच; अुत्तंग.
अुत-तै*-*क्रि. वि.* तेथें; तिकडे.
अुतन-*क्रि.वि.* तिकडे, त्या बाजूस.
अुतना-*क्रि.वि.* तितका-की-कें.
अुतपात*-*पु.* अुत्पात; आपत्ति.
अुतर*-*पु.* अुत्तर दिशा.
अुतरना-*स्त्री.* वापरलेले किंवा अंगावरून अुतरलेले कपडे.
अुतरना-*क्रि. अ.* अुतरणें.
अुतरवाना-*क्रि. स.* अुतरविणें.
अुतराअी-*स्त्री.* १ नदी अुतरण्याचें भाडें. २ अुतरणीची जमीन. ३ अुतरण.
अुतराना-*क्रि.अ.* १ तरंगणें; तरणें. २ अुकळी येणें; अुतास येणें.
अुतलाना-*क्रि. अ.* अुतावीळ होणें.
अुताअील-यल--*वि.* अुतावीळ; अधीर.
अुतान-*वि.* अुताणा; चीत.
अुतार-*पु.* १ अुतरण २ अुतार.
अुतारन-*स्त्री.* वापरलेलें वस्त्र.
अुतारना-*क्रि. स.* १ अुंचावरून खालीं घेणें. २ प्रतिचित्र काढणें. ३ नक्कल करणें (लेखन). ४ ठेवून घेणें; अुतरून घेणें. ५ वसूल करणें. ६ भूतबाधा अुतारणें.
अुतारा-*पु.* १ मुक्काम; तळ; छावणी. २ अुतार; पैलतीरास जाणें.
अुतारू-*वि.* तयार; तत्पर.
अुतावल-हिल, अुतैला*—*क्रि. वि.* अुतावीळपणानें; घाअीनें. *वि.* अुतावीळ.
अुतावला-*वि.* १ अुतावीळ. २ घाबरलेला. **अुतावली**-*स्त्री.* १ घाअी; त्वरा. २ अुतावीळपणा; चंचलता.

अुत्कल–पु.अुडीसा; ओरिसा (अेका प्रदेशाचें नांव).
अुत्कोच–पु. लांचलुचपत.
अुत्तर–पु. अुत्तर दिशा.
अुत्तर–पु.अुत्तर;जबाब. **अुतरदाता** –पु. जबाबदार. **अुत्तरदायित्व**– पु. जबाबदारी.
अुत्तरीय–पु. अुपरणें.
अुत्तरीय–वि. अुत्तरेकडील; अुत्तर.
अुत्तान–वि. अुताणा.
अुत्तीर्ण–वि. पास. [स्त्री. खळबळ
अुत्तेजन पु. प्रोत्साहन; **अुत्तेजना**–
अुत्थान–पु.अुदय;वर अुठणें; प्रगति.
अुत्पल पु. कमल.
अुत्पात-पु.अुपद्रव;अशांतता; गोंधळ.
अुत्पाती–अुपद्रव देणारा; दंगा करणारा.
अुत्पीडन–पु. त्रास; छळ.
अुत्संग–पु. मांडी.
अुत्स–पु. झरा; जलमय स्थान.
अुत्सर्ग–पु. १ त्याग. २ बलिदान. ३ समाप्ति.
अुथलना–क्रि. अ. १ डळमळणें; हालणें; डगमगणें. २ अुलथापालथ होणें. ३ पाणी अुथळ होणें किंवा कमी होणें.
अुथल-पुथल–स्त्री. १ खळबळ; चलबिचल. २ अुलथापालथ; वि. विसकटलेला.
अुथला-वि. अुथळ.
अुदंड-दंड–वि. धीट; बेडर.
अुदधि–पु. समुद्र.
अुदमदना*–क्रि.अ.अुन्माद चढणें; अुन्मत्त होणें.
अुदरसाक्षी– } वि.अुदरस्थ; पोटांत
अुदरसात्– } गेलेलें; खाल्लेलें.
अुदासी–पु.१विरक्त पुरुष; संन्यासी. २नानकपंथी साधू. स्त्री. १ औदासीन्य. २ दुःख.
अुदुंबर–पु. औदुंबर व त्याचें फळ.
अुदूल–पु. [अ.] न मानणें (यौ.) **अुदूल हुक्मी**–आज्ञा न मानणें; अवज्ञा.
अुदै-दो-दौ*–पु. अुदय.
अुदोत*–पु. प्रकाश; दीप्ति.
अुद्गम पु. अुगम; अुत्पत्ति; प्रारंभ.
अुद्दंड–वि. बेलगाम; अुद्धट.
अुद्दाम–वि. १ महान्. २ अुद्दाम; अमर्यादशील. ३ निरंकुश; स्वैर. ४ स्वतंत्र.
अुद्दीपित–वि. अुद्दीप्त; भडकलेला.
अुद्देश्य–पु. अुद्देश; हेतु.
अुद्धत–वि. अुद्धट; अविचारी.
अुद्भट–वि. प्रबल; प्रचंड.
अुद्यत–वि. तयार.
अुद्यम–पु. अुद्योग.

अुघड़ना–*क्रि. अ.* १ अुसवणें. २ अुकलले जाणें.
अुधम–*पु.* अुपद्रव; दंगा; गोंधळ.
अुधर–*क्रि. वि.* तिकडे; दुसरीकडे.
अुधराना–*क्रि.अ.* १वाऱ्यानें विस्कटणें अस्ताव्यस्त होणें. २दंगा करणें.
अुधार–*पु.* कर्ज़; अुधार रक्कम.
अुधार–*वि.* अुधार; कर्जाअू; अुसनवार.
अुधारना–*क्रि. स.* अुद्धार करणें.
अुधेड़ना–*क्रि. स.* १ अुलगडणें; अुकलणें. २ टाके अुसवणें. ३ विसकटणें; विखुरणें.
अुधेड़बुन–*स्त्री.* १विवंचना;विचार. २ घोटाळा. ३ गोंधळ.
अुनचास–*वि.* अेकुणपन्नास.
अुनतीस–*वि.* अेकुणतीस.
अुनदा-दौंहा, अुनींदा–*वि.*जागरणामुळें त्रासलेला; झोपेनें घेरलेला.
अुनमना–*वि.* स्तब्ध; गप्प.
अुनमान*–*पु.*१ अटकळ; अनुमान. २ शक्ति; सामर्थ्य. ३ प्रमाण; माप.*वि.* समान; तुल्य.
अुनमुनी–*स्त्री.*हठयोगाची अेक मुद्रा.
अुनमेख*–*पु.* विकास; अुन्मेष.
अुनरना–*क्रि. अ.* १ अुन्नत होणें; भरून येणें. २अुड्या मारीत चालणें.
अुनवना–*क्रि. अ.* १ भारान्वित होणें; लवणें. २ भरून येणें (आकाश). ३ कोसळणें.
अुनसठ—*वि.* अेकूणसाठ.
अुनहत्तर—*वि.* अेकूणसत्तर.
अुनहानि*—*स्त्री.* समता; बरोबरी.
अुनहार*—*वि.* समान; सदृश.
अुनहारी–*स्त्री.*सादृश्य; सारखेपणा.
अुनाना*—*क्रि. स.* प्रवृत्त करणें; वळविणें. *क्रि.*, *अ.* मानणें; अैकणें.
अुनासी—*वि.* अेकूणअैंशी.
अुनिमह*—सर्व. त्यांत.
अुनींदा—*वि.* जागरणामुळें आळसावलेला; पेंगुळलेला.
अुन्नाअिस, अुन्नीस—*वि.* अेकोणीस. (मु.) **अुन्नीस बिस्वे**–बहुतकरून; बव्हंशीं.
अुन्नासी—*वि.* अेकूणअैंशी.
अुन्मत्त—*वि.* १ अुन्मत्त; मगरूर; मदांध २ बेशुद्ध. ३ वेडा.
अुन्मीलन—*पु.* अुघडणें; अुमलणें;
अुन्मेष—*पु.* १ खुलणें; अुघडणें (डोळा). २ किंचित् प्रकाश. ३ विकास.
अुन्वान—*पु.* [अ.] शीर्षक; मायना.
अुन्स—*पु.* [अ.] प्रेम; प्रीति.
अुपंत—*वि.* अुत्पन्न झालेला; अुत्पादित.
अुपकरण—*पु.* सामग्री; अवजार.

अुपकृत—*वि.* कृतज्ञ; ज्याच्यावर अुपकार करण्यांत आला आहे असा.
अुपक्रम—*पु.* आरंभ; नवीन काम.
अुपगत— *वि.* १ प्राप्त; मिळालेला. २ माहितीचा. ३ स्वीकृत.
अुपज—*स्त्री.* १ पीक; शेताचें अुत्पन्न. २ नवीन कल्पना. ३ कपोलकल्पित गोष्ट. [होणें; अुगवणें.
अुपजना—*क्रि. अ.* अुपजणें; अुत्पन्न
अुपजाअू—*वि.* सुपीक.
अुपजाति—*स्त्री.* पोटजात.
अुपजाना—*क्रि. स.* अुत्पन्न करणें; पैदास करणें
अुपटन—*पु.* अुटणें;
अुपटन—*पु.* वण; खूण
अुपटना *क्रि. अ.* १ डाग किंवा वण पडणें. २ अुखडणें; निघणें.
अुपटाना *क्रि. स.* अुटणें लावणें.
अुपटाना—*क्रि. स.* अुपटविणें; अुखडून टाकणें
अुपड़ना— *क्रि. अ.* १ अुखडणें; निघणें. २ वळ अुठणें; खूण होणें.
अुपदेस*—*पु.* अुपदेश; सल्ला.
अुपद्रव — *पु.* १ दंगा; भांडण. २ धामधूम. ३ अुपद्रव; त्रास.
अुपधरना*—*क्रि. अ.* १ अंगीकार करणें. २ आश्रय देणें; आधार देणें.
अुपनगर—*पु.* अुपनगर; मोठ्या शहराचे स्वतंत्र भाग. [अुपजणें.
अुपनना—*क्रि. स.* अुत्पन्न होणें;
अुपनाना—*क्रि. स.* अुत्पन्न करणें.
अुपनिवेश—*पु.* वसाहत.
अुपन्यास—*पु.* कादंबरी.
अुपरफट-फट्टू—*वि.* १ ठराविक गोष्टीपेक्षां अगदीं निराळें. २ व्यर्थ; भलतेंसलतें; निरर्थक.
अुपरांत—*क्रि. वि.* नंतर;
अुपराचढ़ी—*स्त्री.* चढाओढ; स्पर्धा.
अुपराना—*क्रि. अ.* वर येणें. *क्रि. स.* वर करणें; अुचलणें.
अुपरी-अुपरा—*पु.* चढाओढ; स्पर्धा.
अुपरोध—*पु.* १ अडथळा; आडकाठी. २ आच्छादन; झांकण.
अुपरोधक—*पु.* १ अडथळा करणारा. २ आंतील बाजूची खोली.
अुपरौटा—*पु.* दर्शनी बाजू किंवा भाग; वरची बाजू.
अुपल—*पु.* दगड. २ गार (पावसाबरोबर पडणारी). ३ रत्न. ४ ढग.
अुपलब्ध—*वि.* प्राप्त
अुपला—*पु.* शेणी; गोवरी.
अुपवन—*पु.* बाग.
अुपस्थित—*वि.* हजर.
अुपहार—*पु.* नजराणा; भेट.

अुपही—पु.अपरीचित व्यक्ति; नवा मनुष्य.

अुपाअि—अु * — पु. अुपाय; युक्ति; साधन.

अुपाख्यान—पु. १ प्राचीन कथा. २ अेका कथेच्या अंतर्गत दुसरी कथा.

अुपाटना—**ड़ना** — क्रि. स. मुळासकट अुपटणें.

अुपाधि—स्त्री. पदवी.

अुपानत्—**ह**—पु. जोडा; पादत्राण

अुपार्जन—पु. प्राप्ति; कमाअी. मिळकत.

अुपालंभ—पु. गाऱ्हाणें; चुगली.

अुपैना,—वि. नग्न; अुघडा.

अुफ़—अव्य [अ.] दुःख अथवा व्यथा दर्शविणारा शब्द. (मु.) **अुफ़ तक न करना**—हूं का चूं न करणें; दुःखोद्गार न काढणें.

अुफ़क़—पु. [अ.] क्षितिज.

अुफड़ना, अुफनना—क्रि. अ. १ अुसळणें; अुतास जाणें; २ कढ येणें; अुकळणें.

अुफान—पु. १ अूत. २ अुकळी; कढ.

अुफ़्तादा—वि. [अ.] पडीत (जमीन).

अुबकना— क्रि. अ. ओकारी होणें; ओकणें.

अुबकाअी—स्त्री. [अनु.] १मळमळ.२वमन; ओकारी.

अुबटन—पु. अुटणें. **अुबटना**—क्रि. अ. अुटणें लावणें.

अुबरना, अुबारना—क्रि. अ. १ मुक्त होणें; अुद्धार होणें. २ बाकी राहणें; शिल्लक राहणें.

अुबलना—क्रि. अ. १ अुतूं येणें. २ अुकळणें; सळसळणें.

अुबहना*— क्रि. स. शस्त्र अुचलणें; हत्यार म्यानांतून काढणें.

अुबार—पु. अुद्धार; सुटका.

अुबारना—क्रि.स.अुद्धार करणें.

अुबाल—पु. १. अुकळी; कढ. २ क्षोभ, अुद्वेग.

अुबासी—स्त्री.जांभअी. [कंटाळणें.

अुबीठना—क्रि. अ. मन विटणें;

अुबूर— पु. [अ.] १ अेखाद्या मार्गानें जाणें. २ नदी किंवा समुद्र पार करणें. ३ पारंगतता.

अुबेना—वि. अनवाणी.

अुभड़ना—क्रि. अ. १ अुंच होणें; अुंचावणें. २ अुगवणें; वर येणें. ३ खुलणें; विकासणें. ४ तारुण्यांत येणें. ५ माजणें.

अुभरना—क्रि. अ. पाहा ' अुभड़ना.'

अुभाड़—पु. अुंची; वाढ.

अुभाड़दार—वि. [सं. + फा.] भडक; अुठावदार.

अुभाड़ना—क्रि. स. १ प्रवृत्त करणें; भरीस घालणें. २ वर अुचलणें.

अभारना–*क्रि.स.* पाहा ‘अभाडना’

अमंग– *स्त्री.* अुत्साह; अुमेद.

अमँगना-अमगना–*क्रि. स.* १ अुल्हासणें; २. आवेशांत येणें; अुसळणें.

अमड़–*स्त्री.* १ वाढ; भर; पूर. २ वेढा. [वर येणें; अुसळणें.

अमड़ना–*क्रि. अ.* कड येणें; वेगानें

अमदना*–*क्रि.अ.* अुन्मत्त होणें.

अमर-म्र–*स्त्री.* [अ.] १ वय. २ आयुष्य. [बहु.

अमरा–*पु.* [अ.] सरदार. ‘अमीर’चे

अमस–*स्त्री.* वारा बंद झाल्यावर होणारा अुष्मा; काहिली; तगमग.

अमाह–*पु.* अुत्साह; प्रफुल्लता.

अमाहल*–*वि.* अुत्साहपूर्ण.

अमेठन–*स्त्री.* पिरगळा; मुरगळा. **अमेठना**–*क्रि. स.* मुरगळणें; पिरगळणें. [अुत्तमता.

अम्दगी–*स्त्री.* [अ.] अुत्कृष्टता;

अम्दा–*वि.* [अ.] अुत्तम; अुत्कृष्ट; अुमदा.

अम्मत–*स्त्री.* [अ.] कोणत्याहि धर्माचे, विशेषतः पैगंबरी धर्माचे सर्व अनुयायी. [आशा

अम्मीद-म्मेद–*स्त्री.* [फा.] अुमेद;

अम्र–*स्त्री.* [अ.] १ वय; अुमर. २ आयुष्य.

अर–*पु.* छाती; अूर.

अरग–*पु.* साप. **अरगिनी**–*स्त्री.* नागीण; सर्पीण.

अरज, अरजात–*पु.* स्तन.

अरझना*–*क्रि.अ.* अडकणें; गुंतणें

अरझाना–*क्रि.अ.* अडकविणें; गुंतविणें [डाळ.

अरद–*पु.* अडीद किंवा अुडदाची

अरध–*क्रि.वि.* अूर्ध्व; वरती.

अरबी-वी–*स्त्री.* पृथ्वी. [पृथ्वीपुत्र.

अराविज–*पु.* १ मंगळ ग्रह. २

अरस–*वि.* फिकट; बेचव.

अरस–*पु.* छाती; वक्षःस्थल.

अरसना–*क्रि. अ.* वरखालीं करणें; हलविणें; मिसळणें.

अरहना-राहना*–*पु.* १ तक्रार; गाऱ्हाणें. २ टोमणा.

अराव–*पु.* १ हौस; आवड. २ अुत्साह; महत्त्वाकांक्षा.

अरिण-न–*वि.* अृणमुक्त.

अरियाँ–*वि.* [अ.] नग्न; नंगा.

अरूज–*पु.* [अ.] वर येणें; अुन्नति; विकास.

अरूस–*पु.* [अ.] वर; नवरदेव. *स्त्री.* वधू. (विशेषतः वधूकरितांच अुपयोजितात).

अरेखना–*क्रि.स.* कल्पनाचित्र काढणें; रंगविणें.

अुरेह–*पु.* चित्रकला. **अुरेहना**–*क्रि. स.* चित्र रेखाटणें.

अुर्दू–*स्त्री.* [तु.] १ लष्करांतील–बाजार किंवा पेठ. २ अरबी, फारशी व तुर्की शब्दांचा भरणा असलेली व फारशी लिपींत लिहिली जाणारी भाषा.

अुर्दू–ए–मुअल्ला–*स्त्री.* [तु.+अ.] १ कचेरीची किंवा दरबारी भाषा. २ अुच्च व परिष्कृत अशी अुर्दू भाषाशैली.

अुर्दूबाज़ार–*पु.* [तु. + फा.] लष्करांतील बाजार किंवा पेठ.

अुर्फ़–*पु.* [अ.] अूर्फ; अुपनांव; टोपणनांव. [पृथ्वी. ३ अप्सरा.

अुर्वरा–*स्त्री.* १ सुपीक जमीन. २ **अुर्वरा**–*वि.* सुपीक.

अुर्स–*पु.*[अ.]१ लग्नाची जेवणावळ. २ मरणाची जेवणावळ. ३ अुरूस; अुत्सव(पुण्यातिथी निमित्त होणारा).

अुलझन–*स्त्री.* १ व्यग्रता; चिंता. २ पेंच; क्लिष्ट प्रश्न. ३ विघ्न.

अुलझना–*क्रि. अ.* १ फसणें; अडकणें.२ चिकटलें जाणें. ३ कार्यमग्न होणें. ४ बाचाबाची करणें; भांडणें. ५ अडचणींत सांपडणें. ६ वांकडें होणें; लवणें; वांकणें.

अुलझाना–*क्रि. स.* १ अडकविणें; फसविणें. २ गुंतविणें.

अुलझौंहाँ–*वि.* १ वश करणारा; लुब्ध करणारा; आकर्षून घेणारा. २ लालूच दाखविणारा.

अुलटना–*क्रि. अ.* १ अुलटणें; २ बेशुद्ध होणें. *क्रि. स.* १ अुलटविणें. २बेशुद्ध करणें. ३ फिरून शेत नांगरणें (बीं वाअीट झालें असतां).

अुलटपलट–पुलट–*स्त्री.* अुलटापालट; अुलथापालथ; अव्यवस्था; गडबड. [बदल.

अुलटफेर–*पु.* फेरफार; परिवर्तन;

अुलटा–*वि.* अुलटें; विपरीत. *क्रि. वि.* अुलट. (कहावत) **अुलटा चोर कोतवालको डाँटे**–चोराच्या अुलटया बोंबा. (मु.) **अुलटी खोपड़ीका**–१ विक्षिप्त; मूर्ख. **अुलटी गंगा बहाना**–१ कांहीं तरी विपरीत व अद्‌भुत् कार्य करणें. २ प्रचलित रूढी विरुद्ध वागणें. **अुलटी सीधी सुनाना**–खरडपट्टी काढणें. **अुलटे छुरेसे मूँड़ना**–१ सपशेल फसविणें; २ बिनपाण्यानें हजामत करणें (अुपरोधात्मक) **अुलटे पाँव**-परत पावलीं; आल्या पावलीं. [अदलाबदल.

अुलटापलटी– *स्त्री.* फेरबदल;

अुलटाव–१ फेरबदल. २ चक्कर; फिरकी. [खांबाची अेक अुडी.
अुलटी–*स्त्री*· १ ओकारी. २ मल्ल-
अुलटे–*क्रि· वि·* अुलट; विरुद्ध; अुलट्या क्रमानें; याविपरीत.
अुलथा––*पु·* अुलटी अुडी; पलटी.
अुलथा–ल्था–*पु·* अनुवाद;लिप्यंतर; भाषांतर.
अुलहना–*क्रि·अ.*अुमलणें; अुकलणें.
अुलहना–*पु·* गाऱ्हाणें; तक्रार.
अुलफ़त-ल्फ़त *स्त्री·*[अ.] प्रेम;प्रीति.
अुलार–*वि·* अुलाड (गाडी).
अुलाहना–*पु·* तक्रार; गाऱ्हाणें.
अुलीचना–*क्रि· स·* पाणी फेंकणें; अुडविणें.
अुलूक–*पु·* घुबड.
अुल्लू–१ घुबड. २मूर्ख व्यक्ति. (मु.) **अुल्लू बोलना** – ओस पडणें. **अुल्लू सीधा करना**–स्वार्थ साधणें.
अुशीर–*पु·* खस; वाळा.
अुष्णीष–*पु·*१पगडी; फेटा. २ मुकुट.
अुसकन–*पु·* भांडीं घासण्याची घांसणी.
अुसनना–*क्रि· स·* अुकळणें; गरम करणें. २ शिजाविणें.
अुसरना–*क्रि· अ.* १ दूर होणें; हटणें; बाजूस होणें. २ व्यतीत होणें. ३ विसरणें.
अुसलना*–*क्रि· अ.* १ जागेवरून हलणें; दूर होणें. २ व्यतीत होणें; संपणें. ३ पाण्यावर येणें; तरंगणें.
अुसाँस–*पु·* अुच्छ्वास; अुसासा.
अुसारना*–*क्रि· स·* १ छिन्न-विच्छिन्न करणें. २ पळावयास लावणें; दाणादाण करणें. ३ टाळणें; दूर करणें. ४ अुभारणें; बनविणें.
अुसासी–*स्त्री·* अवकाश; सवड; अुसंत. [अुशी. २ अुसें.
अुसिसवा, अुसीसा–*पु·* १तक्या;
अुसूल *पु·* [अ.] सिद्धांत.
अुस्तरा–स्तुरा–*पु·* [फा.] वस्तरा.
अुस्ताद–*पु·* [फा.] गुरु; शिक्षक. *वि·* १ चलाख; धूर्त. २ निपुण; दक्ष. **अुस्तादी**·*स्त्री·* १शिक्षकवृत्ति; अध्यापन. २ निपुणता. ३ धूर्त·पणा. ४ हुषारी; तरबेजपणा.
अुहै*–*वि·* १ तोंच; २ तितकाच; तेवढाच.

अू

अूँघ, अूँघन–*स्त्री·* डुलकी.
अूँघना–*क्रि· अ·* डुलकी घेणें; पेंगणें.
अूँचा–*वि·* १ अुंच. २ श्रेष्ठ; कुलीन. (मु.) **अूँचा नीचा**-अुंच-

सखल; सपाट नसलेला; खडबडीत. **अूँचा सुनना**–कमी अैकूं येणें.
अूँचाअी–*स्त्री.* १ अुंची. श्रेष्ठता; मोठेपण. [(आवाज)
अूँचे–*क्रि.वि.* १ अुंचावर. २ जोरानें
अूँछना–*क्रि. स.* विंचरणें.
अूँट–*पु.* अुंट.
अूँटवान— *पु.* अुंटवाला.
अू*–*अ.*. सुद्धां; देखील. सर्व. तो; ती; तें. [अुगवणें.
अूअना*–*क्रि. अ.* अुदय होणें;
अूआबाअी–*वि.* व्यर्थ; निरर्थक.
अूक*–*पु.* १ अुल्का; तुटलेला तारा. २ दाह; आंच; अुष्णता. ३ आगीची ज्वाळा.
अूक*–*स्त्री.* [अनु.] चूक.
अूख-*पु.* अूस. [*वि.*अुष्ण;गरम.
अूख*–*पु.* अुष्मा; ताप; अुष्णता.
अूखल–*पु.* अुखळ. [२ निर्जन.
अूजड़–*वि.* १ अुजाड; पडीक;
अूटकनाटक–*पु.*अुलाढाल; निरर्थक काम.
अूटपटाँग–*वि.* १ असंबद्ध; विसंगत. २ वेंडावांकडा; बेडौल. ३ निरर्थक; व्यर्थ; वाह्यात. [करणें.
अूढ़ना*–*क्रि. अ.* विचार करणें; तर्क
अूढ़ना–*क्रि. अ.* विवाह करणें.
अूदबिलाव–*पु.* अूदमांजर.
अूदल–*पु.* बुंदेलखंडांतील महोबा संस्थानांत राहणारा व पृथ्वीराज चव्हाणाचा समकालीन राजा परमालचा अेक सरदार.
अूदा–*वि.* [अ.] अुदी रंगाचा; तपाकिरी. पु.काळसर लाल रंगाचा घोडा.
अूधम–*पु.* गडबड; धुमाकूळ; हुल्लड; अुपद्रव. **अूधमी**–*वि.* अुपद्रवी; अुपद्यापी. [अुद्धव.
अूधव–धो–धौ–*पु.* कृष्णाचा सखा
अून–*पु.*लोंकर. **अूनी**–*वि.*लोंकरीचा.
अून–*वि.* तुच्छ; मामुली; हलका. २ थोडा; अल्प.
अूनता–*स्त्री.* न्यूनता; कमतरता.
अूना–*वि.* थोडा; कमी.
अूपजना–*क्रि. अ.* निर्माण होणें; अुत्पन्न होणें.
अूपर–*क्रि. वि.* १ वर; वरती. २ अधिक. ३ वरवर; सकृद्दर्शनीं. ४ शिवाय; अतिरिक्त. **अूपरी**–*वि.* १ दिखाअू; वरवरचा. २ वरील.
अूब–*स्त्री.* अुद्वेग; व्याकुळता. २ वीट, कंटाळा.
अूब–*स्त्री.* अुत्साह.
अूबट–*पु.* बिकट रस्ता; खडबडीत मार्ग. *वि.* खडबडीत.
अूबड़–खाबड़–*वि.* [अनु.] अुंच-

सखल; खडबडीत. [कंटाळणें.
अूबना—*क्रि.अ.* त्रासणें; विटणें;
अूभना*—*क्रि. अ.* १ अुभें राहणें; अुठणें. २ विटणें; कंटाळणें.
अूमक*—*स्त्री.* आवेग; झटका.
अूरध-र्ध—*वि.* १ अुंच. २ अुभा. *क्रि. वि.* वरील.
अूर्जित-*वि* अुत्पन्न; विकास पावलेला.
अूर्द्धजरती—*स्त्री.* जख्खड म्हातारी.
अूर्ध्व—*क्रि. वि.* वर *वि.* वरचा *पु.* वरचा भाग.
अूलजलूल—*वि.*[दे.] १ विसंगत; वायफळ. २ अडाणी; अडमुठा. ३ असभ्य; अुच्छृंखल. [अरुणोदय.
अूषा—*स्त्री.* अुषः काल; अुषा; सकाळ;
अूसर—*पु.* नापीक जमीन; बरड. *वि.* नापीक, पडीत.
अूहापोह—*पु.* अुहापोह; विचार.

अृ

अृजु—*वि.* १ सरळ; सज्जन. २ प्रसन्न; ३ अनुकूल.
अृजुता—*स्त्री.* सरळपणा; सौजन्य.
अृण—*पु.* कर्ज. (मु.) **अृण अुतरना** —कर्ज फिटणें.
अृतुराज—*पु.* वसंत अृतु.

अे

अें—अव्य—अं; हं. (अुद्गारवाचक)
अेँच पेँच—*पु.* [फा.] १ डावपेंच; क्लृप्ति. २ बांक; पीळ; मुरड.
अेँड़ी—*स्त्री.* टांच.
अेँडुआ—*पु.* चुंबळ.
अेकंगा-*वि.* अेक बाजूचा.
अेक-*वि.* १ अेक. २ अद्वितीय. ३ सारखा; तुल्य; समान. ४ कोणीअेक (मु.) **अेक आँखसे देखना**—समान दृष्टीनें—समतेनें पाहणें. **अेक ही थैलीके चट्टे बट्टे**- अेकाच्च माळेचे मणी. [माप).
अेकड़—*पु.* [इं.] अेकर (जमिनीच
अेकत—**क्रि. वि.* अेकत्र; अेका जागीं. [पक्षपाचा. २ पक्षपाती.
अेकतरफ़ा- *वि.* [फा.] १ अेका
अेकता—*स्त्री.* १ अैक्य. २ समानता.
अेकतालीस—*वि.* अेके चाळीस.
अेकतीस—*वि.* अेकतीस.
अेकन्नी—*स्त्री.* आणेली.

अेकबारगी—*क्रि. वि.* [फा.] १ अेकाच वेळेस. २ अेकाअेकीं; अेकदम.

अेकबाल—*पु.* [अ.] १ प्रताप; कीर्ति. २ भाग्य; सुदैव. ३ स्वीकृति.

अेकरंग—*वि.* १ समान; तुल्य. २ मोकळ्या मनाचा; निष्कपटी. ३ अेकसारखा; पहिल्यापासून शेवटपर्यंत अेकाच तऱ्हेचा.

अेक़रार—*पु.* [अ.] १ कबुली; स्वीकृति. २ वायदा.

अेकल–ला—*वि.* अेकटा.

अेकलौता—*वि.* अेकुलता अेक.

अेकवाँच—*स्त्री.* काकवंध्या.

अेकवेणी—*वि.* वियोगिनी; अेकदां वेणी घातल्यावर पुन्हां न सोडणारी.

अेकसठ—*वि.* अेकसष्ट.

अेकसर*—१ अेकटा. २ अेका टोंकापासून दुसऱ्या टोंकापर्यंत.

अेकसर—*वि.* [फा.] सबंध; अेकंदर; सर्व.

अेकसाँ—*वि.* [फा.] समान.

अेकहत्तर—*वि.* अेक्काहत्तर.

अेकहत्था—*वि.* अेकाहाती (कारभार).

अेकहरा—*वि.* अेकेरी. (यौ.) **अेकहरा बदन**—अेकेरी अंगाचा; सडपातळ.

अेका—*पु.* अैक्य; संघटन.

अेकाअी—*वि.* १ अद्वैतता. २ संख्या मोजतांना पहिलें स्थान; एकं. ३ घटक.

अेकाअेक—*क्रि. वि.* अेकाअेकीं.

अेकाअेकी*—*वि.* अेकाकी. *क्रि. वि.* अचानक; अेकाअेकी.

अेकाकार—*पु.* अद्वैतता; निर्द्वंद्वता.

अेकाकी—*वि.* अेकटा.

अेकादशाह—*पु.* अकराव्या दिवसाचें क्रियाकर्म अि. (मृत्यूनंतरचें).

अेकाद्य—*वि.* अेखादें; अेकादें.

अेकाधिकार—*पु.* हुकुमशाही.

अेकोतरसो—*वि.* अेकशें अेक.

अेकोतरा–त्रा—*पु.* १ अेकोत्रा (व्याजाचा दर). २ अेक दिवसाआड येणारा ज्वर; अेक अंतराड.

अेकौझा*—*वि.* अेकटा.

अेक्का—*वि.* अेकटा. *पु.* १ टांगा. २. अेक्का (पत्त्यांतील). (यौ.) **अेक्कादुक्का**— अेकटा दुकटा. **अेक्कावान** – *पु.* अेक्केवाला.

अेक्की—*स्त्री.* १ अेक बैलाची गाडी. २ अेक्का (पत्त्यांतील).

अेक्यानबे—*वि.* अेक्याण्णव.

अेक्यावन—*वि.* अेक्कावन्न.

अेक्यासी—*वि.* अेक्यांशीं.

अेक्सप्रेस—*वि.* [अिं.] तांतडीचें.

अेक्सप्रेस-*स्त्री*. [अिं.] अेक्सप्रेस आगगाडी.
अेखनी-*स्त्री*.[अिं.] मांसाचा रस्सा.
अेज़िटेशन-*पु*. [अिं.] चळवळ; आन्दोलन.
अेड-डी-*स्त्री*. टांच (मु.) **अेड़ी-चोटीका जोर लगाना**-सारी शक्ति पणास लावणें. **अेडी घिसना या रगडना**-टांचा घासणें;दुःखांत पडणें. **अेड देना या लगाना**-१ टांच मारणें (घोडयाला). २ विघ्न आणणें. ३ फूस देणें. **अेडी से चोटी तक**-पायापासून डोक्यापर्यंत.
अेतक़ाद-*पु*. [अ.] खात्री; पूर्ण [विश्वास.
अेतदाल-*पु*. [अ.] मध्यम मार्ग; नेमस्तपणा.
अेतबार-*पु*. [अ.] १ विश्वास; भरंवसा. २ पत.
अेतमाद-*पु*. [अ.] विश्वास; [भरंवसा.
अेतराज़-*पु*. [अ.] १ विरोध; आडकाठी; हरकत. २ शंका.
अेतराफ़-*पु*. [अ.] मान्य करणें; कबूल करणें; स्वीकार.
अेतवार-*पु*. रविवार.
अेता-**वि*.अितका. **अेतिक,अेती**-*वि. स्त्री*. अितकी.
अेलची-*पु*. [फा.] परराष्ट्रीय वकील.
अेला-*स्त्री*. वेलदोडा.
अेलुवा-*पु*. [अिं] अेक औषध.
अेवं-*क्रि. वि*. तसेंच; आणि.
अेवज़-*पु*. [अ.] १ मोबदला; प्रतिफळ. २ बदल; फरक. ३ अैवजी काम करणारा; बदली.
अेवरेस्ट-*पु*. [अ.] हिमालयाचें सर्वोच्च शिखर. अुंची २९००२ फूट. सन १९५३ च्या मे महिन्यांत तेनसिंग व हिलरी यांनीं या शिखरावर झेंडे रोवले.
अेशियाअी-*वि*. आशियासंबंधीं.
अेह*-सर्व. हा.
अेहतियात-*स्त्री*. [अ.] सावधगिरी; हुशारी. २ संरक्षण; बचाव. ३ पापभीरुता.
अेहसान-*पु*. [अ.] अुपकार. **अेहसानमंद**-*वि*.कृतज्ञ; आभारी. **अेहसान फ़रामोश**-*वि*. कृतघ्न; अुपकार विसणारा.
अेहसास-*पु*. [अ.] जाणीव; भान.
अेहि*-सर्व. हा.

ऐ

ऐचँना–*क्रि.स.* १ ओढणें; ताणणें. २ कर्जाची हमी घेणें.
ऐचाताना–*वि.* तिरळा; तिरवा.
ऐचातानी–*स्त्री.* ओढाताण; हिसकाहिसकी; खेंचाखेंची. [करणें.
ऐछना*–*क्रि.स.* १ झाडणें; साफ २ (केस) विंचरणें. साफ करणें.
ऐठ–*स्त्री.* १ ताठा; अैट. २ गर्व; दिमाख; घमेंड. ३ द्वेष; वैरभाव.
ऐठन–*स्त्री.* १ पीळ; मुरगळा. २ ताण. २ ताठा; ग़र्व.
ऐठना–*क्रि.स.* १ मुरगाळणें; पिरगाळणें. २ लुबाडणें; अुकळणें. *क्रि.अ.* १ मुरगळणें. २ ताणणें. ३ आखडणें (थंडीनें). ४ अैट करणें.
ऐठवाना–*क्रि.स.* पिरगळवून घेणें.
ऐड–*पु.* १ ठसका; तोरा. २ पाण्यांतील भोंवरा. *वि.* कुचकामाचा.
ऐडदार–*वि.* [सं. + फा.] १ गर्विष्ठ; घमेंडी. २ रंगेल; नखरेबाज.
ऐडना–*क्रि.अ.* १ मुरगळणें. २ आळेपिळे देणें; आळस झाडणें. ३ घमेंड करणें.
ऐडबैड*–*वि.* वाकडातिकडा.
ऐडा–*वि.* १ वाकडा तिकडा; तिरपा. २ ... काकडलेला; आखडलेला
ऐज़न–*वि.* [अ.] वरीलप्रमाणेंच; तेंच; डिट्टो. [करामत.
ऐजाज़–*पु.* [अ.] चमत्कार;
ऐतबार–*पु.* [अ.] पाहा 'अेतबार'.
ऐन–*स्त्री.* [अ.] डोळा.
ऐन–*वि.* [अ.] १ अगदीं योग्य, बरोबर. २ भरपूर; पुरेपूर.
ऐनक–*स्त्री.* [अ.] चष्मा; चाळिशी.
ऐना–*पु.* [फा.] आरसा.
ऐपन–*पु.* मंगलाक्षता.
ऐब–*पु.* [अ.] १ लकब; वाईट संवय; खोड. २ दुर्गुण. **ऐबी**–*वि.* १ खोटा; लबाड. २ खट्याळ; दुष्ट. ३ अपंग (विशेषतः 'काणा').
ऐबना*–*क्रि.अ.* येणें.
ऐमाल–*पु.* [अ.] ('अमल'चें बहु.) कार्यें; कृत्यें
ऐमालनामा–*पु.* [अ + फा.] लोकांच्या बऱ्यावाईट कृत्यांची नोंद असलेली वही.
ऐया–*स्त्री.* १ वृद्ध स्त्री. २ आजी.
ऐयार–*पु.* [अ.] १ चलाख; धूर्त. २ दगलबाज; कपटी. **ऐयारी**–*स्त्री.* धूर्तता; चलाखी.
ऐयाश–*वि.* [अ.] १ अैषआरामी;

खुशालचेंडू. २ विषयी; लंपट.
ऐयाशी–*स्त्री*. १ विलासप्रियता. २ विषयासक्ति.
ऐरागैरा–*वि*. [अ.] १ नवा; अपरिचित; परका. २ तुच्छ; क्षुद्र.
ऐरापति–*पु*. ऐरावत.
ऐल–*पु*. 'अिला'चा पुत्र पुरूरवा.
ऐल–*पु*. १ विपुलता. २ पूर. ३ खळबळ.
ऐलान–*पु*. [अ.] घोषणा.
ऐवज़–*पु*. [अ] पाहा 'अवज़'
ऐवान–*पु*. [फा.] राजवाडा; महाल.
ऐश–*पु*. [अ.] १ आराम; चैन. २ भोगविलास.
ऐसा–*वि*. असा. (मु.) **ऐसा तैसा** या **ऐसा वैसा**–असा तसा; साधारण.
ऐसा–*क्रि. वि*. असें.

ओ

ओंगना–*क्रि. स*. ओंगणें; ओंगण घालणें; वंगणें.
ओंठ–*पु*. ओठ.
ओ–अव्य. अरे; अहो; अगे (संबोधन)
ओआ–*पु*. हत्ती पकडण्याचा खड्डा.
ओक–*पु*. १ घर; निवासस्थान. २ आश्रयाची जागा.
ओक–*स्त्री*. [अनु] ओकारी; वमन.
ओकना–*क्रि. अ*. [अनु.] ओकणें; वांती होणें.
ओखरी-ली–*स्त्री*. अुखळ; अुखळी. (मु.) **ओखली में सिर देना**–कष्ट सोसण्यास तयार होणें; अुखळांत डोकें देणें.
ओखा*–*पु*. बहाणा; ढोंग.
ओखा–*वि*. १ रुक्ष. २ कठिण. ३ झिरझिरीत. ४ शुद्ध नसलेला; खोटा.
ओखी–*वि. स्त्री*. १ वाकडीतिकडी. २ कठिण.
ओग*–*पु*. वर्गणी; महसूल; अुगराणी.
ओछा–*वि*. १ अुथळ. २ क्षुल्लक; हलका. ३ क्षुद्र; हलकट. **ओछाअी**–*स्त्री*. **ओछापन** – *पु*. क्षुद्रता; नीचता.
ओज–*पु*. तेज; प्रताप; सामर्थ्य; वीररस.
ओझर–*पु*. पोट.
ओझल–*पु*. आडोसा; आसरा; आडपडदा. (मु.) **आँख से ओझल होना**–पाहतां पाहतां नाहींसें होणें.
ओझा–पु. १ ब्राह्मणाची जात; अुपाध्याय. २ मांत्रिक. **ओझाअी**

स्त्री· मांत्रिकपणा; भूतबाधा काढण्याचें काम.

ओट–स्त्री· १ आडोसा; आडपडदा. २ आश्रय; **ओट में**–बहाणा, ढोंग करून; मिषानें.

ओटना–क्रि· स· १ सरकी काढणें; लोढणें. २ स्वतःचा हेका चालविणें; स्वतःचें घोडें दामटणें.

ओटनी, ओटी–स्त्री· सरकी काढण्याचें यंत्र. [रेलणें.

ओठंगना क्रि· अ· टेकून बसणें;

ओडन*–पु· ढाल.

ओडना–क्रि· स· अडाविणें; रोकणें. २ वर उचलणें; ३ पसरणें. (मागण्याकरितां हात, पदर अि.).

ओडा–पु· तांबोळी लोकांची पानें ठेवण्याची करंडी.

ओढना–क्रि· स· १ पांघरणें. २ अंगावर घेणें; जबाबदारी घेणें. पु· पांघरण्याचें वस्त्र. **ओढना बिछौना**–पु· आंथरूण पांघरूण.

ओढनी–स्त्री· ओढणी; स्त्रियांचें पांघरण्याचें वस्त्र.

ओढर*–पु· बहाणा; मिष; ढोंग.

ओढाना–क्रि· स· पांघरूण घालणें; पांघराविणें.

ओत-प्रोत–वि· १ मिसळलेला; अेकजीव झालेला. २ भरपूर; पुष्कळ. [ओलावा.

ओद–वि· भिजलेला; ओला. पु·

ओदन–पु· भात; शिजवलेले तांदूळ.

ओदरना–क्रि· अ· १ फाटणें. २ नष्ट होणें.

ओदा–वि· आर्द्र; भिजलेला.

ओदारना–क्रि· स· १ फाडणें; छिन्नविच्छिन्न करणें. २ जमीनदोस्त करणें; पाडणें.

ओनचन–स्त्री· बाजेजी वीण ताणण्याची दोरी. **ओनचना** क्रि· स. बाजेच्या पायथ्याला लागून असलेली दोरी ताणणें.

ओनवना–क्रि· अ. १ झुकणें; वांकणें; ओणवें होणें. २ लोंबकळणें. ३ भरून येणें (ढग).

ओनामासी–स्त्री· अक्षरारंभ; ओनामा.

ओप–स्त्री· १ कांति; चमक; शोभा. २ मुलामा; जिल्हअी.

ओपची–पु· कवचधारी योद्धा.

ओपना–क्रि· स· घासणें; अुजळणें; स्वच्छ करणें.

ओफ़–अव्य.–[अनु.] अरेरे; दुःख, कष्ट किंवा आश्चर्यसूचक अुद्गार.

ओबरा–स्त्री· लहान घर; लहानशी खोली.

ओभा*–पु· आभा; तेज; कांति.

ओयासीस–*पु.* [अं.]वाळवंटांतील सुपीक जमीन.

ओर–*स्त्री.* १ बाजू; दिशा. २ पक्ष. *पु.* १ किनारा; २ तीर. (मु.) **अिस ओर अुस ओर**–अिकडे तिकडे. **ओर निबाहना या निभाना**–शेवटपर्यंत आपलें काम पुरें करणें. **ओर से छोर तक**–१ आदीपासून अंतापर्यंत–२ अेका टोंकापासून दुसऱ्या टोंकापर्यंत; अथपासून अितीपर्यंत.

ओरहा–*पु.* हरभऱ्याचें रोपटें.

ओराना–*क्रि.अ.* संपणें. [रहिवासी.

ओलंदेज-जी–*पु.* [दे.] हॉलंडचा

ओलती–*स्त्री.* भिंतीच्या बाहेर निघालेला छप्पराचा भाग;वळचण.

ओला–*पु.* १ गार (पाअूस पडतांना). २ खडीसाखरेचा लाडू. *वि.* [सं.] गारेअितका थंड.

ओला–*पु.* १ आडपडदा. २ गौप्य; रहस्य.

ओलियाना–*क्रि.स.* ओटींत घालणें.

ओलियाना–*क्रि. स.* ठासून भरणें.

ओली *स्त्री.* १ कूस; मांडी. २ पदर; अंचल. ३ पिशवी. (मु.) **ओली ओडना**–पदर पसरणें.

ओस–*स्त्री.* दंव. (मु.) **ओस पड़ना या पड़ जाना**— १ कोमेजणें. २ मलूल होणें. ३ हताश होणें.

ओसरी–*स्त्री.* पाळी, क्रम. [अुपणणें.

ओसाना–*क्रि. स.* धान्य वारवणें;

ओसार-*पु.* फैलाव; विस्तार.

ओसारा–*पु.* ओसरी; व्हरांडा.

ओह–अव्य. दुःख, आश्चर्य अि. सूचक शब्द.

ओहदा–*पु.*[अ.] हुद्दा; अधिकारपद.

ओहदेदार–*पु.* [अ.+फा.] अधिकारी; हुद्देदार. [घालण्याचा कपडा.

ओहार–*पु.* रथावर किंवा पालखीवर

औ

औंगना–*क्रि. स.* ओंगण घालणें; वंगणें.

औंगा–*वि.* मुका; वाचा नसलेला.

औंगी–*स्त्री.* १ मुकेपणा; मुग्धता.

औंगी–*स्त्री.* [दे.] बैल हांकण्याची काठी किंवा चाबूक.

औंजना*–*क्रि.* अ. १ त्रासणें; कंटाळणें. २घाबरणें; व्याकुळ होणें.

औड़ँ*–*पु.* खड्डा खणणारा मजूर.
औँडा *वि.* खोल.
औँदना*–*क्रि. अ.* १ व्याकुळ होणें. २ अुन्मत्त होणें; बेहोश होणें.
औँदाना–* *क्रि. अ.* १ त्रासणें; कंटाळणें; विटणें. २ घाबरें होणें; जीव गुदमरणें.
औँधना–*क्रि. अ.* अुलटणें; अुलटें होणें. *क्रि. स.* अुलटें करणें; अुलथणें.
औँधा–*वि.* पालथा; अुपडा. (मु.) **औँधी खोपडी**–मूर्ख; बेअकली; अुलट्या कवटीचा. **औँधे मुँह गिरना**–तोंडघशीं पडणें; तोंडावर पडणें. [अुलटें करणें.
औँधाना–*क्रि. स.* अुलटविणें;
औँरा–*पु.* आंवळा.
औ-अव्य. आणि; व.
औक़ात–*पु.* [अ.] वेळ ('वक्त'चें बहु.) *स्त्री.* (अेकवचन) १ वेळ. समय. २ सामर्थ्य; अवकात; प्राज्ञा.
औगत*–*स्त्री.* अवगति; दुर्दशा; दुर्गति. [२ हत्ती पकडण्याचा खड्डा.
औगी–*स्त्री.* १ चाबूक; पराणी.
औगुन—*पु.* अवगुण; दुर्गुण.
औगुनी–*वि.* अवगुणी; दुर्गुणी.
औघट*–*वि.* अवघड; बिकट; कठिण.
औघड़–*पु.* १ अघोरी माणूस. २ विचार न करतां काम करणारा माणूस.
औघर–*वि.* १ नवीन; विलक्षण. २ अव्यवस्थित; बेपद्धतशीर.
औचक–*क्रि. वि.* अचानक; अेकाअकीं.
औचट–*स्त्री.* अडचण; संकट. *क्रि. वि.* १ अचानक, अकस्मात्. २ चुकीनें.
औचित–*वि.* निश्चित. [अुंची.
औज–*पु.* [अ.] १ श्रेष्ठ पद. २ अुच्चता;
औजड–*वि.* अुद्धट; अडाणी.
औज़ार–*पु.* [अ.] सुतार, लोहार अि. चें काम करण्याचें हत्यार.
औझड-र–*क्रि. वि.* लागोपाठ; सतत; निरंतर.
औटन–*पु.* १ कढण. आटवल. २
औटना–*क्रि. अ.* आटणे. *क्रि. स.* आटविणें.
औटनी–*स्त्री.* पळी; डाव.
औटाना–*क्रि. स.* आटविणें.
औटी–*स्त्री.* १ गाय अथवा म्हैस व्याल्यानंतर तिला द्यावयाचें पौष्टिक अन्न. २ काकवी.
औढर–*वि.* स्वच्छंदी. [दुर्दशा.
औदसा*–*स्त्री.* अवदशा; विपत्ति;
औध–*पु.* अवध; कौसल; अयोध्येचा प्रांत.

औध-धि*–स्त्री· १ अवधि; काळ. २ आयुष्य.

औना-पौना–वि· थोडेंफार. (मु.) **औनेपौने करना**–मिळेल तेवढ्या किंमतींत विकून टाकणें.

औनि*–स्त्री· अवनी; पृथ्वी.

औपनिवेशिक–वि· १ वसाहत-संबंधीं; २ वसाहतीसारखा.

औपन्यासिक–वि· १ कादंबरी-संबंधीं; कादंबरीविषयक. २ कादंबरीस योग्य. ३ अद्‌भुत.

औम*–स्त्री· क्षयतिथि.

औरंग–पु·[फा.] १ राजसिंहासन. २ बुद्धि. ३ कपट. ४ दीपक.

औरंगज़ेब–पु· [फा.] राजसिंहासनाला शोभा आणणारा.

और–अव्य. आणि. वि· १ दुसरा; अन्य; २ अधिक.

औरत–स्त्री· [अ.] १ स्त्री; बाऔी. २ पत्नी; बायको. [रुष्ट होणें.

औरसना–क्रि· अ· विरस होणें.

औरेब–पु· १ वक्रगति. २ पेंच. बुचकळा. ३ डाव; कावा; युक्ति; पेंच;

औला–वि· [अ.] सर्वश्रेष्ठ. [वंश.

औलाद–स्त्री·संतान; संतति. २ कुळ;

औलिया–पु· [अ.] मुसलमानी फकीर ('वली'चें बहु.).

औवल–वि· [अ.] १ पहिल्या प्रतीचा; अुत्तम; श्रेष्ठ. २ मुख्य; प्रधान. ३ पहिला; प्रथम.

औशि*–क्रि· वि· अवश्य.

औसत–पु· [अ.] सरासरी; सामान्य. वि· सर्वसाधारण. **औसत दर्जेका** – वि· सामान्य प्रतीचा.

औसर*–पु· १ अवसर; वेळ; अवकाश. २ संधि.

औसान–पु· अंत; शेवट; समाप्ति; परिणाम.

औसाफ़–पु· [अ.] १ गुण. २ विशेषता ('वस्फ़'चें बहु.).

औसेर–स्त्री· १ विवंचना; काळजी. अुशीर.

औहाती*– वि· स्त्री· सौभाग्यवती.

क

कँऔधा–पु· [सं.] विजेची चमक; चकचकाट; लखलखाट.

कंक–पु· १ पांढरी घार. २ विशेष प्रकारचा आंबा.

कंकड़-र–पु·खडा. **कंकडीला**–वि· रेताड; खडेखडे असलेला.

कंकरीट–स्त्री· [अिं.] कॉंक्रिट.

कँकरीला–वि· पाहा 'कंकडीला'.

कंकाल–पु· हाडांचा सांपळा.
कँखवारी–कखौरी–स्त्री· [सं.] कांखेंत येणारी गांठ.
कंगन–पु· कांकण; कंकण. **कँगना**–पु· कांकण. **कँगनी**– स्त्री· लहान कांकण.
कँगही–स्त्री· फणी.
कंगाल–वि· गरीब; निर्धन. (यौ.) **कंगाल गुंडा**–वि· गरीब परंतु चैनी, बदमाष.
कंगाली–स्त्री· दारिद्रय; निर्धनता; गरिबी. (मु.) **कंगालीमें आटा गीला**–दुष्काळांत तेरावा महिना.
कँगुरिया*–स्त्री· करंगळी.
कँगूरा–पु· [फा.] १ शिखर. २ किल्ल्यावरील माऱ्याची जागा; बुरुज.
कंघा–पु· १ मोठी फणी; कंगवा. २ मागाची फणी. **कंघी**–स्त्री· लहान फणी. **कँघेरा**–पु· फणी बनविणारा.
कंघी–स्त्री·[दे.] फणी. (मु.) **कंघी चोटी करना**–वेणी फणी करणें.
कंचन– पु· १ सोनें; सुवर्ण; कांचन. २ धन; संपत्ति. (मु.) **कंचन बरसना**-संपत्ति व शोभायुक्त होणें.
कंचनी–स्त्री· वेश्येचा धंदा करणारी एक जात.
कँचुकी-ली– स्त्री· १ चोळी. २ सापाची कात.
कँचुवा*–पु· चोळी. [कांचारी.
कँचेरा–पु· कांचकाम करणारा;
कंछा–स्त्री· १बारीक अंकुर. २ डहाळी
कंजई–वि· धुरकट रंगाचा; खाकी रंगाचा. [जात (मांग)
कंजड़–पु· [दे.] दोरखंड वळणारी
कंजा–वि· १ खाकी रंगाचा. २ घाऱ्या डोळ्यांचा. ३ करंजीचें फळ किंवा झाड.
कंजाक–पु·[तु.] लुटारू; डाकू.
कंजूस–वि· कृपण; कंजूष; चिक्कू.
कंजूसी–स्त्री· चिक्कूपणा.
कंटकी–वि·कांटेदार.
कंटकी–स्त्री·एक प्रकारची मासळी.
कंटर–पु· (अिं. डिकँटर) कांचेची सुरई, अत्तराची कुप्पी.
कंटाअिन–स्त्री· डाकीण; हडळ; बदमाष स्त्री. [काठी.
कंटार–पु· बांगड्या रंगविण्याची
कँटिया–स्त्री· १लहान खिळा. २मासे धरण्याचा गळ. ३ गळ.
कँटीला–वि· कांटेदार; कांटेरी.
कंटोप–पु· कानटोपी; माकडटोपी.
कंठ–पु·कंठ;गळा. (मु.)**कंठ करना**–पाठ करणें. **कंठमें होना**–जवळ जवळ आठवणें. **कंठ होना**–

ध्यानांत राहणें.

कंठगत–*वि.* तोंडपाठ.

कंठमाला–*स्त्री.* गंडमाला.

कंठला–*पु.* हसळी (मुलांची)

कंठसिरी–*स्त्री.* गळसरी, कंठी.

कंठहार–*पु.* चंद्रहार; गळ्यांतील हार.

कंठस्थ–*वि.* तोंडपाठ.

कंठाग्र–*वि.* तोंडपाठ.

कंठी–*स्त्री.* तुळशीची माळ; कंठी.(मु.) **कंठी लेना**–दीक्षा घेणें; भक्त होणें.

कंडा–*पु.* गोवरी. **कंडी**–*स्त्री.*

कंडारी–*पु.* खलाशी

कंडाल–*पु.* १ करनाळ; तुतारी. २ पाणी सांठविण्याचें पितळी किंवा लोखंडी पीप.

कंडिका–*स्त्री.* १ वैदिक ग्रंथांतील लहान वाक्य. २ पॅरिग्राफ; परिच्छेद.

कंडील–*क्रि.* [अ.] कंदील.

कंडीलिया–*स्त्री.* [अ. + पोर्तु.] समुद्रांतील द्वीपस्तंभ.

कंडोल–*पु.* [दे] करंडा (बांबूचा)

कंडौरा–*पु.* गोवऱ्या थापण्याची अथवा ठेवण्याची जागा.

कंत*–*पु.* १ कांत; पति. २ ओश्वर.

कंथा–*स्त्री.* गोधडी, शरीर.

कंथी–*पु.* गोधडी पांघरणारा; साधु.

कंद–*पु.* [फा.] खडीसाखर.

कंदरप, कंदर्प–*पु.* मदन; कामदेव.

कंदला–*पु.* १ सोनें–चांदाचा चीप किंवा लगड. २ सोनें किंवा चांदीची तार. **कंदलागर**–*पु.* धातूंत खोटी भेसळ करून दागिनें करणारा सोनार.

कंदा–*पु.* १ रताळें. २ अरवी.

कंदील–*स्त्री.* [अ.] १ माती, अभ्रक अथवा कागद यांचा दिवा (याचें तोंड वरच्या बाजूस असतें). २ दिव्याचें झुंबर अथवा झाड.

कँदैला–*वि.* मलीन; घाणेरडा.

कँदोरा–*पु.* करगोटा.

कंध*–*पु.* स्कंध; खांदा. २ जेथें खोडाला फांद्या फुटतात ती जागा.

कंधनी–*स्त्री.* करगोटा.

कंधर–*पु.* १ मान; गर्दन. २ मेघ ढग.

कंधा—*पु.* [सं.] खांदा.

कँधावर—*स्त्री.* १ जूं; बैलाच्या मानेवरचें जोखड. २ अुपरणें; अंगावरील वस्त्र.

कंधी—*पु.* १ समुद्र. २ मेघ.

कंधेली—*स्त्री.* [दे.] खोगीर.

कँधेला—*पु.* लुगड्याचा पदर (खांद्यावरील).

कँपकँपी— *स्त्री.* कांपरें; हुडहुडी.

कँपना—*क्रि.अ.* १ कांपणें; थरारणें. २ भयभीत होणें.

कंपा—*पु.* पक्षी पकडण्याचा बांबूचा केलेला फांस.

कँपाना—*क्रि. स.* १ भिवविणें; भेडसावणें. २ थरारविणें. [तळ.

कंपू—*पु.* [अ.] छावणी; फौजेचा

कंबर-ल—*पु.* १ घोंगडी; कांबळें. २ राहुटी.

कँवल—*पु.* कमळ. **कँवलगट्टा**—*पु.* कमळाचें बीं.

कई—*वि.* कित्येक; अनेक.

ककई—*स्त्री.* फणी.

ककडी—*स्त्री.* काकडी.

ककहरा—*पु.* 'क' पासून 'ह' पर्यंतची वर्णमाला.

ककोडा—*पु.* [दे.] तोंडल्यासारखें एक फळ (भाजीसाठीं उपयोगांत येणारें); टरकाकडी.

कक्कड—*पु.* तंबाखूचा चुरा (चिलमींतून ओढावयाचा).

कक्ष—*पु.* १ खोली २ खांक;बगल.

कक्षा—*स्त्री.* १ वर्ग; क्लास २ दर्जा, श्रेणी, ३ परीघ.

कखरी-*स्त्री.* [दे.] कांख; कूस. (मु.) **कखरी लरिका गांव गोहार** कांखेंत कळसा, गांवाला वळसा.

कगर—*पु.* १ दरड; नदीचा उंच किनारा. २ कुंपण. ३ कारनीस *क्रि.वि.* १ किनाऱ्याजवळ. २ जवळ

कगार—*पु.* १ नदीचा उंच कांठ; दरड. २ टेकडी.

कच—*पु.* १ केस. २ वाळलेली जखम. ३ ढग. *वि.* कच्चा.

कच—*पु.* [अनु] एक प्रकारचा आवाज; कचकच.

कचक—*स्त्री.* ठेंच; पायाखालीं तुडविलें गेल्यामुळें झालेली जखम.

कचकच, किचकिच-*स्त्री.* [अनु.] कचकच; बडबड; वटवट. **कच-कचाना**—*क्रि. अ.* १ दांत खाणें. २ बडबड करणें.

कचकोल—*स्त्री.* [फा.] फकिराचें भिक्षापात्र; नरोटी.

कचदिला—*वि.* [सं + फा.] कच्च्या दिलाचा; भित्रा.

कचनार—*पु.* एक लहानसें झाड. यास सुंदर पिवळीं फुलें येतात.

कचपच—*पु.* [अनु.] गर्दी; दाटी; खेंचाखेंच.

कचपची—*स्त्री.* १ कृत्तिका नक्षत्र. २ चमकदार टिकली.

कचपेंदिया—*वि.* १ कच्च्या बुडाचा २ अस्थिर विचाराचा.

कचर-कचर—*पु.* [अनु.] १ खातांना होणारा आवाज; कच-कच २ वटवट; बडबड.

कचरकूट—*पु.* १ बेदम मार; चोप. २ यथेच्छ जेवण; अिच्छाभोजन.

कचरपचर—*वि.* गिचमिड.

कचरा—*पु.* १ केर; कचरा. २ भरड (अुडीद किंवा हरभऱ्याची). ३ समुद्रांतील शेवाळ. ४ कच्चें खरबूज. ५ काकडी.

कचलोन—*पु.* [दे.] काळें मीठ.

कचलौंदा—*पु.* [दे.] कणकीचा गोळा.

कचलोहू—*पु.* जखमेचा स्राव.

कचहरी—*स्त्री.* [फा.] १ कचेरी; कोर्ट. २ ऑफिस. ३ दरबार.

कचाअी—*स्त्री.* १ कच्चेपणा; अपरिपक्वता. २ अननुभव.

कचाना—*क्रि.* अ. कच खाणें; हिंमत खचणें; मागें हटणें.

कचालू—*पु.* [दे.] १ अुकडलेल्या बटाट्याचे तिखटमिठ लावलेले तुकडे. २ अेक प्रकारचा कंद. ३ कोशिंबीर; खमंग काकडी.

कचीची—*स्त्री.* [दे.] जबडा; दाढ. (मु.) **कचीची बँधना**—दांतखीळ बसणें.

कचुल्ला—*पु.* [दे.] प्याला.

कचूमर—*पु.* [दे] १ अेकाद्या पदार्थाचा ठेचा. (मु.) **कचूमर निकालना**—१ हाडें नरम करणे; मारणें. २ बिघडवणें.

कचोना—*क्रि. स.* टोंचणें; खुपसणें;

कचोरी—*स्त्री.* पाहा '**कचौडी**'

कचौडी—**री**—*स्त्री.* कचौरी; तिखटमिठाची पुरी (अुडदाचें पीठ भरलेली पुरी).

कच्चा—*वि.* १ कच्चा; हिरवा; अपरिपक्व. २ न शिजलेला. ३ कमजोर. ४ कमी ज्ञानाचा; अपुरा. ५ पक्क्या प्रमाणापेक्षां कमी. *पु.* १ खर्डा; मसुदा. २ जबडा. ३ आराखडा. (मु.) **कच्चा करना** – १ भिवविणें. २ लज्जित करणें. ३ खोटें ठरविणें. **कच्चा-चिट्ठा**—*पु.* १ साग्र वृत्तांत. २ रहस्य; गुपित. ३ बिंग. **कच्चा पडना**—चूक ठरणें; खोटें ठरणें. **कच्चा हाथ**—अननुभवी कार्यकर्ता. **कच्ची चीनी**—*स्त्री.* गुळी साखर; शुद्ध पांढरी न केलेली साखर. **कच्ची—पक्की बात** – खरें-खोटें; शिवीगाळ. **कच्ची रसोअी** – *स्त्री.* पाण्यांत शिजविलेलें अन्न—भात, भाकरी अि. (दुधांत किंवा तुपांत न बनवलेलें). **कच्चे पक्के दिन**—*पु.* चार किंवा पांच महिन्यांची गरोदरावस्था. **कच्चे-बच्चे**—[यौ] *पु.*—मुलें-बाळें.

कच्चू—*पु.* अळवाचा गड्डा.

कच्छ–*पु.* पाणथळ जमीन; मळीची (नदीकांठची) जमीन; दलदल. २ कासोटा, (धोतर किंवा लुगडें यांचा). ३ कासव.
कच्छा–*पु.* होड्यांचा ताफा.
कच्छु–*पु.* कांसव.
कछनी–*स्त्री.* १ ढोपरापर्यंत नेसलेलें धोतर. २ लहान धोतर; पंचा.
कछान–ना–*पु.* गुडघ्यापर्यंत धोतर नेसणें; ढोपरावर धोतर येअील असा मारलेला काचा.
कछार–*पु.* समुद्र किंवा नदीकांठची जमीन; कुरण.
कछारना–*क्रि. स.* धुणें; आपटणें.
कछु,कछुक*–*वि.* थोडासा; कांहीं.
कछुआ–*पु.* कांसव.
कछोटा -छौटा–*पु.* १ कासोटा घालून लुगडें नेसण्याची पद्धति. २ कासोटा.
कज–*पु.* [फा.] १ वक्रता. २ दोष; अुणीव.
कज–*वि.* वांकडा; वक्र.
कजरा*–*पु.* काजळ. *वि.* काळा.
कजराअी–*स्त्री.* काळेपणा.
कजरी–पाहा 'कजली'
क़ज़लबाश–*पु.* [तु.] सैनिक; योद्धा.
कजलाना–*क्रि. अ.* १ काळें पडणें; काळवंडणें. २ (निखारा) कोळपणें. *क्रि. स.* काजळ लावणें–घालणें.
कजली–*स्त्री.* १ श्रावणांतील सण. २ काजळी डोळ्यांची गाय. ३ श्रावणांतील अेक अुत्सव व त्यावेळीं गायिलें जाणारें गाणें. [तृतीया.
कजली तीज–*स्त्री.* भाद्रपद वद्य
कजलौटा–*पु.* काजळाची डबी.
क़ज़ा–*स्त्री.* [अ.] १ मृत्यु; मरण. २ दैव; भाग्य.
क़ज़ाक़–ज़्ज़ाक़–*पु.* [तु.] डाकू; लुटारू; दरवडेखोर.
क़ज़ाक़ी–*स्त्री.* [फा.] लूटमार; दरोडा. २ लुटारूपणा. ३ कपट; फसवेगिरी. *वि.* डाकूसारखा.
कजावा–*पु.* [फा.] अुंटाच्या पाठीवरील लाकडी सांगाडा. [झगडा.
क़ज़िया–*पु.* [अ.] भांडणाचा विषय;
कटक–*पु.* १ फौज. २ शिबिर. ३ कंकण. ४ चटअी.
कटकअी–काअी–*स्त्री.* सेना; सैन्य.
कटकट–*स्त्री.* [अनु.] १ दांत वाजण्याचा आवाज. २ भांडण; तंटा.
कटकटाना–*क्रि. अ.* [अनु.] दांतओठ खाणें. [हातचलाखी.
कटखना–*वि.* चावरा. *पु.* युक्ति,
कटघरा–*पु.* १ लाकडाचें मोठें जाळीदार घर. २ मोठा पिंजरा.
कटजीरा–*पु.* काळें जिरें.
कटडा–*पु.* म्हशीचें पारडूं; रेडूक.

कटती—स्त्री· १ विक्री. २ कपात. ३ धान्याची कापणी.

कटना—क्रि· अ· १ कापलें जाणें; चिरलें जाणें. २ पतन पावणें (युद्धांत) ३ संपणें (वेळ, मार्ग इ.). ४ शरमणें. ५ द्वेष करणें. ६ आसक्त होणें. ७ नष्ट होणें. ८ खोडलें जाणें. ९ भाग होणें. १० फायदा होणें.

कटनी—स्त्री· १ कापण्याचें हत्यार. २ कापण्याचें काम; कापणी.

कटर—पु· [अ.] बोटीप्रमाणें पाणी कापीत जाणारी अेक प्रकारची नाव.

कटरा—पु· लहान बाजार.

कटवाँ—वि· कापलेला; कापून बनविलेला.

कटवाना—क्रि· स· १ दुसऱ्याकडून कपविणें २ (तिकिट) काढणें; विकत घेणें.

कटसरैया—स्त्री· अडुळशासारखें अेक कांटेरी झुडूप. [झाड.

कटहर-ल—पु· १ फणस. २ फणसाचें

कटहरा—पु· कटडा.

कटहा—वि· चावरा; चावणारा.

कटा*—पु· १ प्रहार; आघात. २ कापाकापी.

कटाअी- स्त्री· १ पिकाची कापणी. २ कापण्याचें काम. ३ कापण्याची मजुरी; कापणावळ.

कटाअू-व—पु· [सं·] १ काटछाट. छाटाछाट. २ वेलबुट्टी.

कटाकट—पु· [अनु.] १ कटकट असा आवाज. २ मारकाट; कापाकापी. **कटाकटी**—स्त्री. कापाकापी; मारकाट. [२ टोमणा.

कटाक्ष—पु· १ नेत्रकटाक्ष,

कटान—स्त्री· १ कापण्याचें काम किंवा पद्धति. २ कापणी.

कटाना—क्रि· स· कापण्याचें काम दुसऱ्याकडून करविणें.

कटार / **कटारी**—स्त्री· कटयार. [कापड.

कटारिया—पु· रेघारेघांचें रेशमी

कटावदार—वि· खोदकाम केलेलें.

कटावन—पु· १ कापणी. २ कात्रण.

कटाह—पु· मोठी कढअी.

कटिया—स्त्री· १ कापून बारीक केलेला चारा. २ फांसा; हूक.

कटिया—पु· पैलू पाडण्याचें काम करणारा.

कटीला—वि· १ तीक्ष्ण धारेचा. २ छाप पाडणारा. ३ तडफदार.

कटीला—वि· १ कांटेरी. २ टोंकदार; तीक्ष्ण; अणकुचीदार. [झाड.

कटूमर-स्त्री· जंगलांतील औदुंबराचें

कटेली–*स्त्री*. [दे.] बंगाल प्रांतांत होणारा विशेष प्रकारचा कापूस.

कटेहर–*पु.* [दे.] नांगराचा फाळ बसण्याचें लांकूड.

कटोरदान–*पु.* [सं. + फा.] अन्न ठेवण्याचें झांकण असलेलें पितळेचें भांडें; अन्नाचा डबा.

कटोरा–*पु.* वाडगा; **कटोरी**–*स्त्री.*. १ वाटी. २ तलवारीच्या मुठीचा गोल भाग. ३ स्तन झांकणारा चोळीचा भाग.

कटौती–*स्त्री.* कपात; धर्मादाय किंवा अितर बाबींसाठीं रकमेंत केलेली कपात किंवा कसर.

कट्टर–*वि.* १ चावरा. २ अंधविश्वासू. ३ हट्टी; दुराग्रही.

कट्टा–*वि.* धट्टाकट्टा; सदृढ. *पु.* जबडा.

कट्ठा–*पु.* १ पांच हात व चार अंगुळांचें जमीन मोजण्याचें माप. २ पांचशेरी माप.

कठपुतली—*स्त्री.* १ कळसूत्री लाकडांची बाहुली. २ हातांतील बाहुलें (व्यक्ति). [भांडें.

कठडा–*पु.* १ कठडा. २ लाकडाचें

कठफोड़वा–*पु.* सुतार पक्षी.

कठबाप–*पु.* सावत्र बाप.

कठमलिया–*पु.* १ वैष्णव. २ ढोंगी साधु; बुवा.

कठमस्त–*वि.* [सं. + फा.] १ आडदांड; धटिंग. २ व्यभिचारी.

कठमस्ती–*स्त्री.* आंडदाडपणा.

कठला–ठुला–*पु.* लहान मुलांच्या गळ्यांतील माळ.

कठवता–*पु.* पाहा '**कठौता**'

कठाली—*स्त्री.* मूस (सोनें वितळविण्याची) [२ कठोर.

कठिन–*वि.* १ कठिण, अवघड.

कठिनाअी–*स्त्री.* १ अडचण. २ असाध्यता; अशक्यता.

कठिया–*वि.* टणक टरफल असलेला (अुदा. कठिया बदाम). [होणें.

कठियाना–*क्रि. अ.* सुकून टणक

कठुआना–वाना–*क्रि. अ.* १ लाकडाप्रमाणें टणक होणें. २ थंडीनें कांकडणें; गारटणें।

कठौता–*पु.* लाकडाचें मोटें व रुंद भांडें; पडगा.

कठौती–*स्त्री.* लहान लाकडी भांडें.

कडकडाता–*वि.* १ कडकड आवाज करणारा. २ प्रचंड.

कडकडाना–*क्रि. अ.* [अनु.] कडकडणें. *क्रि. स.* कढविणें.

कडकना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ कडाडणें; कडकडणें. २ दटावणें. ३ फाटणें.

कडकनाल–*स्त्री*· रुंद तोंडाची तोफ.

कडखा–*पु*· [अनु.] समरगीत; रणगीत. **कड़खैत**–*पु*· समरगीत गाणारा; भाट; चारण.

कडबडा–*वि*· कांहीं पाढरें व कांहीं काळे अशा केसांचा.

कडबी-वी–*स्त्री*· [दे.] कडबा.

कडा–*पु*· कडें. *वि*· १ कठिण; टणक. २ उग्र; कठोर; कडक. ३ धीराचा; सहनशील. ४ कर्कश. ५ कटु; न रुचणारा. ६ धष्टपुष्ट. ७ अवघड; दुष्कर. **कड़ाअी**–*स्त्री*· कठोरता; कडकपणा.

कडाका–*पु*· [अनु.] १ अेखादी वस्तु मोडल्याचा आवाज; कडकड असा आवाज. २ लंघन. **कड़ाकेका**–जोराचा; कडाक्याचा.

कडाबीन–*स्त्री*· [तु.] १ लहान बंदूक २ रुंद तोंडाची मोठी बंदूक.

कडाहा–*पु*· मोठी कढअी.

कडाही–*स्त्री*· लहान कढअी.

कडी–*स्त्री*· १ कडी; साखळीचा दुवा. २ कडवें.

कडी–*स्त्री*· लहान सुरअी.

कडीदार–*वि*· [सं· + फा.] कडी किंवा सांखळीचे दुवे असलेला.

कडुआ–*वि*· १ कडू. २ अप्रिय. ३ तापट; रागीट. (मु.) **कडुआ मुँह**–कटु व अप्रिय बोलणारें तोंड. **कडुअे कसैले दिन**–वाअीट दिवस; हीन स्थिति. **कडुआना**–*क्रि· अ*· १ कडू लागणें. २ चिडणें; रागावणें. ३ डोळे चुरचुरणें. **कडुआहट**–*स्त्री*· कडवटपणा.

कढना–*क्रि·अ*· १ निघणें; बाहेर येणें. २ अुगवणें. ३ मोठें होणें. ४ आटणें.

कढलाना*–*क्रि· स*· खेंचणें; ओढणें; बाहेर काडणें.

कढवाना, कढ़ाना–*क्रि· स*· बाहेर काढविणें; ओढून काढविणें.

कढाअी–*स्त्री*· १ कढअी. २ कशीद्याचें काम व त्याची मजुरी.

कढाव–*पु*· वेलबुट्टीचें काम; कशीदा.

कढी–*स्त्री*· कढी. (मु)**बासी कढीमें अुबाल लाना**– शिळया कढीला अूत आणणें.

कढ़ोरना*–*क्रि·स*· खेंचणें; ओढणें.

कत*–*वि*· किती. *अ*· कां; कशासाठीं.

क़त–*पु*· [अ.] १ बोरूच्या लेखणीचें टोक कापणें (आडवें). २ लेखणीचें टोक. ३ कागदाची मोडणी.

क़तअी–*वि*· [अ.] पूर्णपणें; अगदीं; बिलकुल. *वि*· नक्की; अंतिम; शेवटचा.

कतना–*क्रि· अ*· कातलें जाणें.

कतरन–*स्त्री*· कपडे किंवा कागद

कातरल्यानंतर शिल्लक राहिलेले तुकडे; कतरण; कात्रण.

कतरना–*क्रि. स.* कातरणें.

कतरनी–*स्त्री.* कात्री.

कतरब्योंत–*स्त्री.* १ काटछाट. २ अुलथापालथ. ३ विवंचना. ४ युक्ति; उपाय. [२ तुकडे ताकडे.

कतरा–*पु.* १ कात्रण

क़तरा–*पु.* [अ.] बिंदु; थेंब.

कतराअी–*स्त्री.* १ कातरण्याचें काम. २ कातरण्याची मजुरी.

कतराना–*स्त्री.* एखाद्या व्यक्तीला चुकवून हळूच एका बाजूनें सटकणें. *क्रि. स.* कतरविणें; कापविणें.

क़तल–*त्ल*–*पु.* [अ.] कत्तल; वध.

क़तलाम–*पु.* सरसहा कत्तल; संहार.

क़तलबाज़–*पु.* [*अ.* + फा.] कत्तल करणारा. [वडी.

कतली–*स्त्री.* [फा.] मिठाअीची

कतवाना–*क्रि.स.* कांतविणें(सूत).

कतवार–*पु.* केरकचरा.

कतवारखाना–अुकिरडा; केरकचरा टाकण्याची जागा. [ठिकाणीं.

कतहुँ–*हूँ**–*अ.* कोठेंहि; कोणत्याहि

क़ता *स्त्री.* [अ.] १ आकार २ तऱ्हा; पद्धत. ३ कपडे कापण्याची पद्धति (फॅशन).

कताअी–*स्त्री.* १ कातण्याचें काम. २ कातण्याची मजुरी.

कतान–*पु.* [फा.] १ अेक प्रकारचें रेशमी कापड. २ अळशीचें झाड. ३ अेक प्रकारची मलमल.ही चांदण्यांत विरते अशी कल्पना आहे.

कताना–*क्रि. स.* कातवून घेणें.

कतार–*स्त्री.* [*अ.*] १ पंक्ति; रांग; ओळ. २ समूह; झुंड.

कतारा–*पु.* तांबड्या रंगाचा मोठा अूंस. **कतारी**–*स्त्री.* [२ अगणित.

कति*–*वि.* १ किती; कित्येक. २ कोण.

कतिक*–*वि.* १ कित्येक; किती. २ थोडा. ३ अनेक; पुष्कळ

कतिपय–*वि.* १ कितीतरी; अनेक. २ कांहीं; थोडें.

क़तील–*वि.* [अ.] ज्याची कत्तल करण्यांत आली आहे असा; निहत.

कतेक*–*वि.* १ कित्येक. २ थोडा. ३ अनेक; पुष्कळ. [त्याची मजुरी.

कतौनी–*स्त्री.* कातण्याचें काम किंवा

कत्ता–*पु.* कोयता. **कत्ती**–*स्त्री.* १ चाकू; सुरी. २ कट्यार.

कत्थक–*पु.*गाणें,नाचणें ा.अ.चा धंदा करणारी अेक जात.

कत्थअी–*वि.* खैरी रंगाचा.

कत्था–*पु.* १ खैराचें झाड. २ कात.

क़त्ल–*पु.* [अ] कत्तल; हत्या; वध.

कथंचित्–*क्रि. वि.* कदाचित्.

कथक्कड–*पु.* गोष्टी सांगणारा; कथक.

कथना*–*क्रि. स.* १ सांगणें; कथन करणें. २ निंदा करणें.

कथनी–*स्त्री.* १ कथन; गोष्ट. १ बडबड. कहाणी.

कथरी–*स्त्री.* गोधडी; कंथा.

कथानक–*पु.* १ कथा; गोष्ट. २ लघुकथा;

कथावस्तु–*स्त्री.* कथानक; प्लॉट; विषय.

कथोपकथन–*पु.* १ संभाषण; संवाद. २ वादविवाद.

क़द–*पु.* [अ.] अुंची; बांधा.

क़द–आवर–*वि.* [अ + फा] अुंचा–पुरा; धिप्पाड.

कद–*स्त्री.* [अ.] १ आग्रह; हट्ट. २ द्वेष; शत्रुता. ३ परिश्रम. **कदी**–*वि.* हट्टी; दुराग्रही.

कदम–*पु* कदंब वृक्ष.

क़दम–*पु.* [अ.] १ कदम; पाअूल. २ घोड्याच्या चालीचा अेक प्रकार. (मु.) **क़दम अुठाना–बढाना**– १ जोरात चालणें. २ अुन्नाते करणें. **क़दम चूमना**–अत्यादर व्यक्त करणे. **क़दम–बोसी** *स्त्री.* १ पादचुंबन. २ वरिष्ठांची सेवा करणें.

क़दर–*स्त्री.* [अ.] १ मान; प्रतिष्ठा. २ किंमत; मूल्य. (यौ.) **अिस क़दर**–१ अितका. २ असा.

क़दरदान–*वि.* [अ. + फा.] गुणग्राही. **क़दरदानी**–*स्त्री.* गुणग्राहकता.

कदराअी–*स्त्री.* भीरुता; भ्याडपणा.

कदराना–*क्रि. अ.* १ भिणें. २ माघार घेणें; कच्च खाणें.

क़द्रे–*वि.* [अ.] किंचित्; थोडासा.

कदर्य–*वि.* कंजूष; चिक्कू.

कदाच*–*क्रि. वि.* १ कदाचित्; २ काचित्.

क़दामत–*स्त्री.* [अ.] प्राचीनत्व. **क़दामत पसंद**–*वि.* पुराणमतवादी; सनातनी.

क़दावर–*वि.* पाहा ‘ **क़द्-आवर** ’

क़दीम–मी–*वि.* [अ.] जुना; प्राचीन.

क़दूरत–*स्त्री.* [अ.] १ घाण; गलिच्छता. २ वैमनस्य.

कदे*–*क्रि. वि.* केव्हांहि.

कद्दू–*पु.* [फा.] दुध्या भोपळा.

कद्दूकश–*पु.* १ किसणी. २ अेक मिठाअी.

कधी*–*क्रि. वि.* केव्हांहि; कोणत्याहि वेळेस.

कनअुड, कनौडा–*वि.* १ काणा. २ अपंग. ३ तिरस्कृत. पु. कृतज्ञ; अुपकृत.

कनकना–*वि.* [अनु.]–ठिसूळ.

कनकना–*वि.* १ चुणचुण लागणारा. २ चिडका.

कनकनाना–*क्रि. अ.* [अनु.] चुणचुणणें; खवखवणें.

कनकनाना–*क्रि. अ.* १ सावध होणें. २ पुलकित होणें.

कनकी–*स्त्री.* तांदुळाची कणी.

कनकूत–पु· शेतांतील पिकाचा अंदाज. [बावडी.
कनकौवा–पु· पतंग (कागदी);
कनखजूरा–पु· गोम.
कनखियाना–*क्रि· स·* १ चोरून पाहणें; तिरप्या नजरेनें पाहणें; २ डोळ्यांनीं खूण करणें. **कनखी**–*स्त्री·* १ नेत्रसंकेत. २ चोरटी नजर; दृष्टि.(मु.) **कनखी मारना**–डोळा मारणें; नेत्रसंकेत करणें.
कनखोदनी–*स्त्री·* कानकोरणें.
कनगुरिया–*स्त्री·* करंगळी. [संस्कार.
कनछेदन–पु· कान टोंचण्याचा
कनटोप–पु· कानटोपी.
कनधार-हार*–पु· १ कर्णधार; सुकाणूवाला. २ नावाडी.
कनपटी–*स्त्री·* कानशील. [गांठ.
कनपेडा–पु· कानाच्या मागें येणारी
कनफटा–पु· [दे.] गोरखपंथी साधु.
कनफुँकवा-फुँका–*वि·* १ कान फुंकणारा; चिथावणारा. २ कानमंत्र देणारा (गुरु). ३ कानमंत्र दिलेला.
कनफुसका–पु· १ कानगोष्टी करणारा. २ चुगली, चहाडी करणारा.
कनफुसकी–*स्त्री·* कानमंत्र.
कनबतियाँ–*स्त्री·* कानगोष्टी.
कनबिधा–पु· १ कान टोंचणारा. २ टोंचलेल्या कानाचा.
कनमनाना–*क्रि· अ·* १ चाहूल लागून जागें होणें. २ विरुद्ध बोलणें.
कनमैलिया–पु· कानांतील मळ काढणारा.
कनरसिया–पु· गाण्याचा शौकी.
कनवाँसा–पु· पणतु (मुलीच्या मुलाचा मुलगा). **कनवाँसी**–*स्त्री·*
कनसार–पु· ताम्रपटावर लेख कोरणारा.
कनसाल–पु· बाजेच्या खुरांचीं भोकें.
कनसुई–*स्त्री·* कानोसा.
कनस्तर–पु· [अं.] टिनचा डबा.
क़नाअत–*स्त्री·* [अ.] संतोष; समाधान; अल्पसंतोषीपणा.
कनागत–*स्त्री·* १ श्राद्ध. २ पितृपक्ष.
कनात–*स्त्री·* [अ.] कनात; तंबू किंवा डेरा यांची कापडी भिंत.
कनार–पु· घोड्याला होणारें पडसें.
कनिआरी–*स्त्री·* कण्हेर; सोनचांफा.
कनिका*–पु· अतिसूक्ष्म भाग; कण.
कनियाँ–*स्त्री·* मांडी; ओटी.
कनियार–पु· कण्हेर; सोनचांफा.
कनी–*स्त्री·* १ बारीक तुकडा; कणी. २ हिरकणी. ३ तांदुळाची कणी.
कनीज़–*स्त्री·* [फा.] दासी; सेविका.
कनीनिका–*स्त्री·* १ डोळ्यांतील बाहुली. २ कन्या.
क़नूती–*वि·* [अ.] निराशावादी.

कनेठी-*स्त्री*· कानपिचकी; कान पिळणें. [टवकारणें.

कनौती-*स्त्री*· घोड्याचें कान

कन्ना-*पु*· १ पतंगाची कन्नी. २ किनारा; टोंक. (मु.) **कन्नेसे काटना** — मुळांतून कापून काढणें.

कन्ना-*पु*· तांदुळाची सड.

कन्नी-*स्त्री* पतंग नीट अुडावा म्हणून त्याला बांधावयाची चिंधी.

कन्हाअी-न्हैया-*पु*· श्रीकृष्ण.

कपडछन-छान-*पु*· बारीक कुटलेली वस्तु वस्त्रगाळ करण्याचें काम.

कपड़ा-*पु*· कापड; कपडा; पोषाख.

कपाट-*पु*· दार; किवाड.

कपार-*पु*· डोकें; कपाळ.

कपालक्रिया-*स्त्री*· सरणावर जळत असलेल्या प्रेताच्चें बांबूनें किंवा लाकडानें डोकें फोडण्याची क्रिया.

कपास-*स्त्री*· कपाशी; कापूस. **कपासी**-*वि*· फिकट पिवळ्या रंगाचा. *पु*· पिवळा रंग. [फळ.

कपित्थ-*पु*· कवठाचें झाड किंवा

कपिल-*वि*· १ भुरकट. २ पांढरा. *पु*· अग्नि

कपिला-*वि*· *स्त्री*· १ साधी भोळी. २ पांढऱ्या रंगाची. ३ भुरकट रंगाची. ४ पांढऱ्या ठिपक्याची. *स्त्री* १ पांढऱ्या रंगाची गाय. २ गरीब गाय.

कपूत-*पु*· कुपुत्र; कुलांगार.

कपूर-*पु*· कापूर. **कपूरी**-*वि*· १ कापरापासून तयार केलेला. २ फिकट पिवळया रंगाचा.

कपूरा-*पु*· बकऱ्याचा अंडकोश.

कपोत-*पु*· कबुतर; पारवा.

कप्पर*-*पु*· कपडा; वस्त्र.

कफ-*पु*· कफ रोग.

कफ़-*पु*· [फा.] १ फेस. २ कफ; श्लेष्मा. ३ हाताचा अथवा पायाचा तळवा. ४ शर्टचा कफ.

कफ़गीर-*पु*· [फा.] लांब पळी.

कफ़न-*पु*· [अ.] प्रेतावर घालण्याचें वस्त्र. (मु.) **कफ़नको कौड़ी न होना**-अत्यंत दारिद्र्य असणें. **कफ़न फाडकर बोलना**-फार मोठ्यानें ओरडणें. **कफ़न सरसे बाँधना**-जिवावर अुदार होणें; तळहातावर शिर घेणें.

कफ़नखसोट-*वि*· [अ. + सं.] कवडीचुंबक; कंजूष.

कफ़नखसोटी-*स्त्री*· [अ. + सं.] प्रेतावरील वस्त्राच्या रूपानें घेतला जाणारा स्मशानांतील कर. २ भल्या-बुऱ्या मार्गानें पैसे मिळविण्याची

वृत्ति. चिक्कूपणा; कंजुषी.

कफ़नचोर–पु. [फा. सं.] अट्टलचोर.

कफ़नाना–*क्रि.* स. [अ + सं.] प्रेतावर अंत्यवस्त्र घालणें.

कफ़नी–*स्त्री.* [फा.] १ साधूची कफनी. २ प्रेताच्या गळयांत घालावयाचें कापड.

क़फ़स–पु. [अ] १ पिंजरा; सांपळा. २ तुरुंग. [प्रायश्चित्त.

कफ़ारा–क्फ़ारा–पु. [अ.] पापांचें

कफ़ालत-*स्त्री.* [अ.] जामीन; जामीनकी. [जामीन.

कफ़ील-पु. [अ.] जामीन राहाणारा;

कब-*क्रि. वि.* केव्हां. **कब का के-से**–केव्हांचा; किती वेळापासून.

कबड्डी–*स्त्री.* [अनु.] हुतुतूचा खेळ.

कबरा–*वि.* रंगीबेरंगी; चित्रविचित्र.

क़बल–*वि.* [अ.] पहिला; पूर्वीचा.

क़बा–*स्त्री.* [अ.] अेक प्रकारचा सैल अगरखा.

कबाड़–पु. १ अडगळ; निरुपयोगी वस्तु. २ अव्यापारेषु व्यापार; लुडबुड.

कबाड़ा–पु. १ अव्यापारेषु व्यापार; लुडबुड. २ तंटा.

कबाड़िया } पु. जुन्या वस्तू विक-
कबाडी } णारा.

कबाब–पु. [फा.] विस्तवांत भाजलेलें मांस. **कबाबी**–*वि.* १ मांस विकणारा. २ मांसाहारी. **कबाब चिनी**–कंकोळ.

कबार–पु. १ व्यापार. २ धंदा; व्यवसाय. ३ निरुपयोगी वस्तू. ४ लुडबुड; अव्यापारेषु व्यापार.

क़बाला–पु. [अ.] विक्रीखत.

क़बाहत–*स्त्री.* [अ.] १ खराबी; वाअीटपणा. २ अडचण; लचांड; भानगड.

कबीर- *वि.* [अ.] श्रेष्ठ; मोटा.

कबीरवड–पु. कबीरवड; नर्मदा नदीच्या काठीं भडोच शहराजवळील प्रचंड वटवृक्ष. याचा परीघ चौदा हजार हात असून त्याच्या छायेंत सुमारें सात हजार लोक बसूं शकतात असें म्हणतात.

कबीला–*स्त्री.* [अ.] १ पत्नी; बायको. २ परिवार. पु. १ टोळी; झुंड. २ जात.

कबुलवाना, कबुलाना–*क्रि.* स. [अ.] कबूल करावयास लावणें.

कबूतर–पु. [फा.] कबुतर; कपोत.

कबूतरख़ाना–पु. [फा.] कबुतरांचें खुराडें.

कबूतरबाज़- *वि.* [फा.] कबुतरें पाळणारा षोकीन माणूस.

कबूतरी–*स्त्री.* १ कबूतराची मादी. २ नाचणारी बाअी.

कबूद–पु· वंशलोचन.
कबूद–वि· निळा; अस्मानी रंगाचा.
कबूल–पु· [अ] मंजूरी; स्वीकृति. **क़बूलना**–क्रि· स· कबूल करणें. **क़बूलियत**–स्त्री· कबुलायत; दस्तऐवज. **क़बूली**–स्त्री· १ स्वीकृति. २ हरमऱ्याची डाळ घालून केलेली खिचडी.
कबे–अव्य. काय रे; अे.
क़ब्ज़–पु· [अ·] १ पकड. २ मलावरोध. **कब्ज़ियत** – स्त्री· मलावरोध.
क़ब्ज़ा–स्त्री· [अ·]१ मूठ (हत्यार). २ बिजागरी; सांधेपट्टी. ३ ताबा; अधिकार; कब्जा.
क़ब्र-स्त्री· [अ·] कबर; थडगें.
क़ब्रिस्तान पु· [फा.] प्रेत पुरण्याची जागा. [·२ केव्हांच.
कभी–क्रि· वि· १ केव्हांहि; कधींहि.
कमंगर–पु· [फा.] १ धनुष्य. बनविणारा. २ हाडें बसविणारा. ३ चित्रकार. वि· निपुण; दक्ष.
कमंद पु·[फा.]दोराचा फांस;जाळें.
कमंद-ध*–पु· कबंध; शिरावेगळें धड.
कम–वि· [फा.] अल्प; थोडा; कमी. (मु.) **कम से कम**–कमींत कमी.
कमअसल–वि· [फा. + अ.] संकरज; अनौरस; अकुलीन.
कमखर्च—वि· [फा.] काटकसरी; मितव्ययी. [मितव्यय.
कमख़र्ची—स्त्री· [फा.] काटकसर,
कमख़ाब–स्त्री· [फा.] किनखाबाचें कापड. [२ डहाळी.
क़मची–स्त्री· [तु] १ कामटी.
कमच्छा–स्त्री· कामाक्षी देवी.
कमज़ात— वि· [फा.] नीच; हलक्या जातीचा.
कमज़ोर—वि· [फा.] अशक्त; दुर्बळ; दुबळा. [दुर्बलता.
कमज़ोरी-स्त्री· [फा.] अशक्तपणा;
कमठी–स्त्री· कामटी (बांबूची).
कमतरीन –पु· [फा] अत्यंत तुच्छ सेवक; विनीत.
कमती–स्त्री· [फा.] कमतरता; न्यूनता; उणीव. वि· कमी; थोडा.
कमनसीब–वि· [फा.] दुर्दैवी; अभागी. **कमनसीबी**–स्त्री· दुर्दैव.
कमना*–क्रि· अ· [फा.] कमी होणें. [मनोहर. २ लोभनीय.
कमनीय–वि· १ सुंदर;
कमनैत–पु· [फा.] धनुर्विद्येंत तरबेज; तिरंदाज. **कमनैती**–स्त्री· धनुर्विद्या; अस्त्रविद्या.
कमन्द—स्त्री· [फा.] जंगली पशु

पकडण्याची सरकफांसाची दोरी.
कमबख्त–*वि.* [फा.] कमनशिबी; अभागी; दुर्दैवी. **कमबख्ती**–*स्त्री.* दुर्दैव; दुर्भाग्य. [दुर्भिळ.
कमयाब—*वि.* [फा.] दुष्प्राप्य;
क़मर–*पु.* [फा.] चंद्र; चंद्रमा.
कमर–*स्त्री.* [फा.] कंबर. (मु.) **कमर टूटना**–हताश होणें; कंबर खचणें.
कमरकस—*पु.* पळसाचा डिंक.
कमरख–*स्त्री.* अेक प्रकारचें आंवट फळ.
कमरबंद–*पु.* [फा.] १ कंबरपट्टा. २ नाडा. *वि.* कंबर कसून तयार.
कमरबस्ता—*वि.* [फा.] कटिबद्ध; तयार. [२ फोटोचा कॅमेरा.
कमरा–*पु.* [लॅ.] १ खोली.
कमरा–*पु.*कांबळें. [कांबळें;घोंगडी.
कमरिया—*स्त्री.* १ कंबर २
कमलगट्टा—*पु.* पद्मबीज; कमळाचें बीं ज्यांत असतें तो गाभा.
कमलवाओ–*स्त्री.* कावीळ.
कमली–*स्त्री.* लहान कांबळें.
कमवकास्त–*वि.* [फा.] कमीजास्त.
कमसिन-*वि.* [फा.] अल्पवयी. **कमसिनी**–*स्त्री.* १बालपण; बाल्यावस्था. [धनार्जन. २ व्यवसाय.
कमाअी–*स्त्री.* १ मिळकत;
कमाअू–*वि.*मिळविता;कमाविणारा.
कमाच–*पु.* [तु.] रेशमी कापड.
कमान–*स्त्री.* [अिं.] १ आज्ञा; हुकूम. २ सैन्यांतील नोकरी. ३ सैन्यांतील हुकूम. (मु.) **कमान बोलना**–लढाअीवर जाण्याची आज्ञा देणें.
कमान–*स्त्री.* [फा.] १ धनुष्य. २ अिंद्रधनुष्य. ३ कमान;महिराप. **कमानचा**–*पु.* लहान महिराप.
कमाना–*क्रि. स.* १ मिळविणें; कमाविणें. २ अुपयोगी बनविणें (वस्तु); सुधारणें. ३ अल्पस्वल्प सेवा करणें.
कमानिया– *पु.* [फा.] तिरंदाज; धनुर्धारी. *वि.* महिरापदार.
कमानी– *स्त्री.* [फा.] १ स्प्रिंग. २ अंतर्गळाच्या आजारांत कमरेला बांधावयाचा पट्टा.
कमाल— *पु.* [अ.] १ पूर्णता. २ नैपुण्य; कौशल्य. ३ अद्भुत काम. ४ कारागिरी. ५ कबीराचा मुलगा. *वि.* १ परिपूर्ण. २ अत्युत्तम. ३ पुष्कळ. ४ अत्यंत.
कमासुत–*वि.* १ कमाविणारा; मिळविणारा. २ अुद्योगी.
कमिश्नरी– *स्त्री.* [अिं.] विभाग; डिव्हिजन.

कमी—स्त्री· [फा.] १ न्यूनता; अुणीव; कमतरता. २ हानि; तोटा.
क़मीज़-स्त्री· [अ.] सदरा; शर्ट; खमीस. [क्षुद्रता.
कमीनगी-स्त्री· [फा.] नीचता;
कमी-वेशी- स्त्री· [फा.] अधिक अुणें; कमी-जास्त.
कमीना—वि· [फा.] नीच; क्षुद्र. **कमीनापन**-पु· नीचपणा; कमीपणा; क्षुद्रता.
कमेरा-पु· मजूर; नोकर.
कमेला-पु· कत्तलखाना.
कमोदन-दिन * — स्त्री· चंद्रविकासी कमळ; कुमुद.
कमोरा—पु· रुंद तोंडाचें मडकें (दूध, दही, पाणी अि. ठेवण्याकरितां).
कम्मल-पु· घोंगडी; कांबळें.
क़याम—पु·[अ.] १ स्थैर्य; टिकाव. २ मुक्कामाची किंवा अुतरण्याची जागा. ३ मुक्काम.
क़यामत— स्त्री· [अ.] अीश्वरी निर्णयाचा दिवस (मुसलमानी, खिस्ती अि.धर्मांप्रमाणें). २प्रलय. ३ भयंकर खळबळ; दंगल.
क़यास — पु· [अ.] १ कयास; अनुमान; अंदाज. २ विचार.
करंक— पु· १ मस्तक; डोकें. २ कमंडलू. ३ हाडांचा सांपळा.
करंड—पु· धारेचा दगड.
करंड—पु· १ करंडी; टोपली २ मधमाश्यांचें पोळें.
करंतीना-पु· [अि.] क्वारंटाअिन.
करंबित— वि· १ मिसळलेला; अेकत्र आलेला; दाट. २ बसविलेला; गुंतविलेला. ३ कूजित; गुंजित.
करक—पु· १ कमंडलू. २ डाळिंब. ३ बकुळी. ४ पळस.
करक—स्त्री· १ ठणका; तिडीक. २ अुन्हाळी. [तयार केलेलें मीठ.
करकच—पु· [दे.] समुद्रापासून
करकट—पु· केरकचरा.
करकना— क्रि· अ· [अनु.] कडाडणें; फुटणें. **करकराहट**-स्त्री· कडाडण्याचा किंवा मोडण्याचा आवाज. [२ तीव्र.
करकस*-वि· १ कर्कश; कठोर.
करखा—पु· [अनु.] समरगीत.
करखा — पु· अुत्तेजन; प्रोत्साहन.
करखत · वि· [फा.] कडक; कठोर.
करगह, करघा-पु· [फा.] १ माग. २ मागाच्या खालची पाय ठेवण्याची जागा. [वाद्य).
करचंग-पु· डफ (ताल धरण्याचें
करछा—पु· मोठी पळी; पळा.
करछी-स्त्री· पळी.

करछाल—*स्त्री.* अुडी; फलांग.
करछुला—*पु.* मोठा झारा.
करडना—*क्रि. अ.* [?], अधिक होणें; वृद्धिंगत होणें.
करतब—*पु.* १ काम; कार्य. २ कराभत;, कौशल्य. ३ कर्तृत्व; कर्तबगारी. **करतबी**—*वि.* १ कर्तबगार. २ निपुण.
करतरी*—*स्त्री.* कात्री; सुरी.
करतल-ताल—*पु.* १ तळहात. २ टाळी. **करतली**—*स्त्री.*
करतार—*पु.* अीश्वर.
करताल—*पु.* १ टाळी. २ झाज. ३ चिपळी. **करताली**—*स्त्री.*
करतूत—*स्त्री.* १ काम; करणी; कर्तृत्व. २ कला; गुण.
करदा—*वि.* [फा.] केलेला; कृत.
करधनी—*स्त्री.* करगोटा. [धरणारा.
करनधार* *पु.* कर्णधार; सुकाणू
करनफूल—*पु.* कानांतील अेक दागिना; कर्णफूल. [संस्कार.
करनबेध—*पु.* कान टोंचण्याचा
करना—*क्रि. स.* १ करणें; संपविणें; तडीस नेणें. २ तयार करणें. ३ पोहोंचविणें. ४ भाडें देअून ठरविणें.
करनी—*स्त्री.* १ कार्य; करणी. २ अंत्यकर्म. ३ करणी (गवंड्याचें अुपकरण).
करनाअी—*स्त्री.* [*अ.*] शिंग; तुतारी.
करनाटकी—*पु.* १ जादुगार. २ डोंबारी. [रोप.
करपा—*पु.* लोंबी आलले धान्याचें
करपाल—*पु.* कृपाण; खड्ग; तलवार. [कुरणें; पुटपुटणें.
करबराना—*क्रि. अ.* [अनु.] कुर-
करबच—*पु.* बैलाच्या किंवा घोड्याच्या पाठीवर लादण्याची गोण.
करबला—*पु.* [अ.] अरबस्थानांतील अेक ठिकाण जेथें हजरत अलीचे कनिष्ठ पुत्र हुसैन मारले गेले होते. २ मोहरममध्यें मुसलमान आपले ताबूत जेथें गाडतात ती जागा. ३ जेथें पाणी मिळत नाहीं अशी जागा.
करबस—*पु.* घोड्याच्या कातडीपासून तयार केलेला हंटर.
करबूस—*पु.* घोड्याच्या जिनांत हत्यार खोंचून ठेवण्याची जागा.
करभ—*पु.* हत्ती किंवा सिंहाचा छावा.
करभीर—*पु.* सिंह.
करम—*पु.* [अ.] १ कृपा. २ औदार्य.
करम—*पु.* १ काम. २ कर्म; दैव. (यौ.) **करमभोग**—कर्मभोग. **करमरेख**—*स्त्री.* १ कपाळावरची रेघा. २ नशीबांत असलेली गोष्ट (मु.) **करम फूट जाना**—नशीब फुटणें;

दुर्दैव ओढवणें.

करमकल्ला–पु. [फा. + सं.] कोबीचा कांदा; गड्डा.

करमचंद*–पु. कर्म.

करमठ, करमी*–वि. कर्मठ.

करमात*–पु. भाग्य; दैव.

कर मिट–करा किंवा मरा (डू और डाय). [२ पापी; कलंकित.

करमुँहा–वि. १ काळतोंड्या;

कररना-राना–वि. अ. [अनु.] १ कर्कश आवाज काढणें. २ कडाडून पडणें.

करारी–पु. रानतुळस.

करवा–पु. तोटी असलेला तांब्या.

करवाना-क्रि. स. करविणें.

करवार–स्त्री. तलवार.

करवाल–पु. १ नख. २ तलवार.

करवाली-स्त्री. लहान तलवार.

करवीर–पु. १ कण्हेरीचें झाड. २ खड्ग; तलवार.

करवैया*–वि. कर्ता; करणारा.

करश्मा–पु. [फा.] १ चमत्कार; करामत. [वैर. ३ आवेश; त्वेष.

करष–पु.१ ओढ; ताण. २ आकस;

करषक-र्षक*–पु. कृषक; शेतकरी.

करषना-सना*–क्रि.स. १ ओढणें; ताणणें; आकर्षणें २ शोषून घेणें. ३ बोलावणें; निमंत्रण देणें.

करसाअिल-यर-यल–पु.काळवीट.

करसी–स्त्री. गोवरी.

करह*–पु. फुलाची कळी.

करह*–पु. अुंट.

करँकुल–पु. करकोचा.

कराअित, करैत–पु. काळा विषारी साप; कृष्णसर्प. [टरफल.

कराअी–स्त्री. डाळीचें फोलकट;

करात–पु. [अ.] अेक वजन (साधारण अर्धा माशाअेवढें).

कराना–क्रि. स. करविणें.

क़रावत–स्त्री. [अ.] १ सामीप्य; सान्निध्य. २ नातें; संबंध.

क़रावतदार–पु. [अ.+फा.] संबंधी; नातेवाअीक.

क़राबा–पु. [अ.] वनस्पतीचे अर्क वगैरे सांठवून ठेवण्याचें कांचेचें मोठें भांडें.

करावीन–स्त्री. [तु.] पाहा ‘ कडाबीन ’. [(‘ करामत ’चें बहु.).

क़रामात–स्त्री. [अ.] चमत्कार;

करामाती–वि. चमत्कार करणारा; सिद्ध पुरुष.

करार–पु. [अ.] १ स्थैर्य. २ वायदा; करार. ३ आराम; चैन. ४ संतोष; समाधान.

करारना–क्रि. अ. [अनु.] कर्कश आवाज काढणें; काव काव करणें.

करारा–पु· दरड. *वि·* १ खडबडीत. २ दृढचित्त. ३ कुरकुरीत. ४कडक. ५खोल. ६बलवान्. ७खरा; चोख. **करारापन**–पु· १ खडबडीतपणा. २ कडकपणा.

कराल-*वि·* १ भयानक; भयंकर. २ मोठ्या दांतांचा.

कराह–पु· कण्हण्याचा आवाज. **कराहना**–*क्रि· अ·* कण्हणें.

कराहा*– पु· मोठी कढअी. **कराही**–*स्त्री·* लहान कढअी.

करिंद*–पु· १ अैरावत. २ अुत्तम किंवा मोठा हत्ती.

करिखा–पु· काजळ.

करि-री*–पु·हत्ती. **करिणी-नी**–*स्त्री·* हत्तीण.

करिया*–१सुकाणूं. २नावाडी. *वि·* काळा.**करियाअी**–*स्त्री·* काळेपणा.

करिश्मा–पु·[फा.]पाहा ‘करश्मा’

करीना*–पु· किराणा माल.

क़रीना–पु· [अ.] १ तऱ्हा; पद्धति. २ क्रम. ३•कामाची योग्यता; अक्कल; बुद्धि.

क़रीब-*क्रि· वि·* [अ.] १ जवळ-जवळ; सुमारें. २ समीप; जवळ.

करीम *वि·* [अ.] कृपाळू; दयाळू. पु· अीश्वर.

करीर–पु· १ बांबू. २ घागर.

करील–पु· अेक कांटेदार झुडूप.

करुआ–*वि·* कडू ; कटु.

करुआअी*–*स्त्री·* कडूपणा.

करुना*–*स्त्री·* करुणा; दया.

करेब–*स्त्री·* बारीक रेशमी कापड.

करेमू–पु· अेक पालेभाजी.

करेर*–*वि·* कठोर.

करेल-करेला–पु·व्यायाम करण्याची लहान लाकडी जोडी.

करेला-रैला–पु· कारलें; किरोर.

करैत–पु· काळा नाग.

करैल–करैली मिट्टी· *स्त्री·* काळी चिकण माती. [कोंवळा कोंब.

करैल–पु·१ डोम-कावळा.२ बांबूचा

करोट-करोटी–पु· *स्त्री·* कवटी.

करोटन पु· [अिं.] क्रोटन; रंगी-बेरंगी आणि आकर्षक पानांची विलायती झाडें.

करोड़-र–*वि·* कोटि (संख्या).

करोड़पती– *वि·* क्रोडोपति; कोट्याधीश.

करौंजी–*स्त्री·* पाहा ‘कलौंजी’.

करौंट*-*स्त्री·* करवट; कुशी.

करौंदा–पु· करवंद. **करौंदिया**–*वि·* करवंदाच्या रंगाचा.

करौत–ता— पु· करवत. **करौती** –*स्त्री·* करवत.

करौता–पु· कांचेचा परळ. **करौती**-

स्त्री. १ कांचेचें लहान भांडें. २ कांचेची भट्टी.

करौली—स्त्री. सरळ व लांब सुरी.

कर्कश—वि. १ कर्कश; कठोर. २ कांटेदार.

कर्कश—पु. १ तलवार. २ ऊंस.

क़र्ज़—ज़ा—पु. [अ.] अृण; कर्ज. (मु.) **क़र्ज़ अुतारना**—कर्ज फेडणें. **क़र्ज़ खाना**—कर्ज काढणें.

क़र्ज़दार—वि. [अ. + स्वा.] अृणको.

कर्ण—पु. १ कान. २ कुंतिपुत्र; कर्ण. ३ सुकाणूं. (मु.) **कर्णका पहर**—प्रातःसमय; दानदक्षिणेची वेळ.

कर्णधार—पु. १ सुकाणू धरणारा. २ संचालक; सूत्रधार; पुढारी

कर्णिका—स्त्री. १ कर्णफूल (अलंकार). २ करंगळीजवळचें बोट. ३ हत्तीच्या सोंडेचें टोंक. ४ लेखणी; कलम. [कण्हेर.

कर्णिकार—पु. सोनचांफा;

कर्णी—पु. बाण.

कर्तनी—स्त्री. कात्री. [तलवार.

कर्तरी—स्त्री. १ कात्री. २ लहान

कर्ता-धर्ता } — वि. प्रमुख; सूत्र
कर्ता-हर्ता } संचालक

कर्बुर—पु. १ सोनें. २ धोतरा -(बीं). वि. चित्रविचित्र रंगाचा.

कर्मकांड—पु. होम-हवन-यज्ञादिकृत्यें अथवा त्या संबंधींचे शास्त्रग्रंथ.

कर्मकार—पु. १ लोहार. २ सोनार. ३ बैल. ४ नोकर; सेवक. ५ बिगारी.

कर्मचारी—पु. १ कार्यकर्ता. २ सरकारी अधिकारी. ३ नोकर.

कर्मण्य—वि. अुद्योगी; प्रयत्नशील.

कर्मण्यता—स्त्री. कार्यकुशलता.

कर्मनाशा—स्त्री. अुत्तर प्रदेशांतील अेक नदी.

कर्ममास—पु. श्रावण मास.

कर्मवाद—पु. मीमांसाशास्त्र.

कर्रा—पु. सूत ताणण्याचें काम. वि. कठिण; टणक.

कलंकी—वि. दोषी; अपराधी. पु. कल्की अवतार.

कलँगी—स्त्री. [तु.] पाहा 'कलगी'

क़लंदर—पु. [अ.] मुसलमानी फकीरांचा अेक वर्ग. २ अस्वल किंवा माकड नाचविणारा. वि. अवालिया

कलंदरा—पु. [फा.] अेक प्रकारचें रेशमी कापड. [किंवा फळ.

कलंब—पु. १ बाण. २ कदंबाचें झाड

कल—क्रि. वि. १ आगामी दिवस (अुद्या) २ गेलेला दिवस (काल) (मु.) **कल का**—कांहीं दिवसां पूर्वींचा.

कल—स्त्री. १ भाग; अवयव. २

कळ;यंत्र. ३ चाप; बंदुकीचा घोडा.

कल—पु. १ अव्यक्त मधुरध्वनि. २ सुख. ३ संतोष; तृप्तता. स्त्री. आरोग्य; स्वास्थ्य; चैन.

क़लअी—स्त्री. [अ.] १ कल्हअी. २ दिखाअूपणा; पोकळ डामडौल. ३ सफेती कावणें. (मु.) **क़लअी खुलना**—बिंग फुटणें.

क़लअीदार—वि. [अ. + फा.] कल्हअी असलेला.

क़लक़—पु. [अ.] १ अस्वस्थता; घाबरें; बेचैनी. २ दुःख; खेद; अुद्विग्नता.

कलकना*— क्रि. अ. ओरडणें; आवाज करणें; चीत्कार करणें.

कलकल—पु. १ पाणी पडतांना होणारा आवाज. २ गोंगाट; गोंधळ. ३ भांडण, वाद.

कलग़ी—[तु.] कोंबडा. शहामृग अि. पक्ष्यांच्या डोक्यावरील अुंच केसांचा झुपका. २ शहामृग, मोर अि. चें पीस.

कलछा—पु. मोठी पळी; पळा.

कलछी—स्त्री. [पळा.

कलछुला—पु. मोठा लोखंडी डाव;

कलजुग—पु. कलियुग.

कलझँवाँ—वि. काळा—सांवळा.

कलटोरा—पु. काळी चोंच असलेलें पांढरें कबुतर.

कलत्र—पु. पत्नी.

कलदार—पु. [सं.+फा.] सरकारी रुपया. वि. पेचदार. [कलप.

कलप—पु. केसांना लावण्याचा रंग;

कलपना—क्रि.स. १कापणें, छाटणें. २ शोक करणें.

कलपाना—क्रि. स. मन दुखविणें.

कलफ़—पु. [अ.] १ चेहऱ्यावरील काळा डाग. २ कपड्यांना कडक अिस्त्री करण्यासाठीं लावण्याची खळ.

कलफा—स्त्री. देशी दालचिनी.

कलब—पु. पळसाच्या फुलापासून बनविलेला रंग.

कलबल—पु. अुपाय; डावपेंच; युक्ति.

कलवल—पु. [अनु.] गडबड. वि. अस्पष्ट (स्वर). [२ ठोकळा.

कलबूत—पु. [फा.] १सांगाडा; सांचा.

कलभ—हत्तीचें किंवा अुंटाचें पिलूं.

क़लम—पु. स्त्री. [अ.] १ लेखणी. २ ब्रश; कुंचली. (मु.) **क़लम करना**—छाटणें; तोडणें. **क़लम तोडना**—पराकाष्ठा करणें.

क़लमक़साअी—पु. [अ.] लेखणीच्या द्वारें लोकांची हानि करणारा.

क़लमकार—पु. [अ. + फा.] चित्रकार; लेखक. **क़लमकारी**—स्त्री.

१ लेखन. २ चित्रकला.

कलमतराश— पु.[अ. + फा.] चाकू (लेखणी,पेन्सिल करण्याचा).

कलमदान–पु. [अ. + फा.] दौत; टांक; वाळू वगैरे ठेवण्याची पेटी.

कलमना—क्रि. स. [दे.] कापणें; दोन तुकडे करणें.

कलमबन्द–वि. [अ. + फा.] १ लिहिलेलें. २ योग्य; पूर्ण.

कलम-रौ—स्त्री. [फा.] राज्य; सल्तनत. [करणें.

कलमलाना— क्रि. अ. कुरबूर

कलमा—पु. [अ.]. १ वाक्य; अिस्लामी धर्माचा मूलमंत्र. (मु.) **कलमा पढना**–अिस्लाम धर्म स्वीकारणें. [काळसर.

कलमास— वि. चितकबरा; करडा;

कलमी–वि. [अ.] १ हस्तलिखित; लिहिलेला. २ कलम केलेला.

कलमुहाँ–वि. १ काळ्या तोंडाचा; २ कलंकित. [पक्ष्यांची किलबिल.

कलरव—पु. १ मधुर शब्द. २

कलरिन–स्त्री.जळवा लावणारी स्त्री.

कलवरिया—पु.स्त्री. दारूचा गुत्ता.

कलवार, कलाल—पु. दारू वगैरे मद्य पदार्थ विकणारी जाति;कलाल.

कलश–पु. १ कळस; देवळाचें शिखर. २ घागरी; कळशी.

कलशी–, **कलसी**– } स्त्री. १ कळशी. २ मंदिरावरील लहान कळस. [शिखर.

कलसा–पु. १ घागर. २ मंदिराचें

कलहप्रिय—पु. नारद.

कलाँ–वि. [फा.] मोठ्या आकाराचा; विशाल.

कलाअी–स्त्री. मनगट.

कलाकंद–पु. [फा.] खव्याची बर्फी.

कलाप–पु. १ समूह; झुंड. २ मोराचा पिसारा. ३ पेंडी; गुंडाळी. ४ बाणांचा भाता. ५ करगोटा. ६ चंद्र. ७ दागिना.

कलापिनी–स्त्री. १ लांडोर. २ रात्र. ३ नागरमोथा. [३ वडाचें झाड.

कलापी–पु. १ मोर. २ कोकिळ.

कलाबत्तू–पु. [तु.] कलाबूत; कलाबतु.

कलाबाज़–वि. [फा.] १ डोंबारी. २ ललित, तमाशा वगैरे करणारा.

कलाबाजी–स्त्री.[फा]कोलांटी अुडी.

कलाम–पु. [अ.] १ वाक्य; वचन; अवतरण. २ अुक्ति. ३ वायदा; कबुली. ४ आक्षेप; हरकत. (मु.) **कलाम करना**–बोलणें; व्याख्यान देणें.

कलाय–पु. वाटाणा.

कलार— } पु॰ दारू गाळण्याचा व
कलाल— } विकण्याचा धंदा करणारा; कलाल.

कलारी—स्त्री॰ दारू विकण्याचा धंदा.

कलावा—पु॰ १ सुताची लडी. २ लग्न आदि प्रसंगीं हाताला बांधण्याचा पिवळा अगर तांबड्या रंगाचा धागा.

कलिंग—पु॰ १ अुत्कल; ओरिसा प्रदेश. २ कलिंगड.

कलिंगडा—पु॰ संगीतांतील अेक राग.

कलिंद—पु॰ १ सूर्य. २ बेहडा. ३ जेथून यमुना नदी अुगम पावते तो पर्वत.

कलिंदजा—स्त्री॰ यमुना नदी.

कलिंदी*—स्त्री॰ यमुना नदी.

कलि—पु॰ १ भांडण. २ पाप. ३ कलियुग.

कलित—वि॰ १ प्रसिद्ध. २ सुसज्जित. [सुंदर.

कलिया—पु॰ [अ.] भाजलेलें व शिजविलेलें मांस; मांसाचा रस्सा.

कलियाना—क्रि॰ अ॰ १ आनंदांत मग्न होणें २ कळी येणें. ३ पक्ष्यास पंख फुटणें.

कलियारी—स्त्री॰ १ अेक विषारी झुडुप. २ खड्या नाग. ३ कळलावी वेल.

कलिल—वि॰ भरलेलें; व्याप्त; मलिन; संशयित.

कली—स्त्री॰ १ फुलाची कळी. २ पक्ष्याचें नवें पीस. ३ कपड्याचा त्रिकोणी तुकडा. ४ हुक्क्याचा खालचा भाग (मु.) **दिलकी कली खिलाना**—मन प्रसन्न होणें; खुलणें.

कलीम—वि॰ [अ.] बोलणारा; वक्ता.

क़लील—स्त्री॰ [अ.] थोडा; अल्प; किंचित्.

कलीसा—पु॰ [फा.] खिश्चन लोकांचें प्रार्थनामंदिर; चर्च.

कलूटा—वि॰ [सं॰] काळा.

कलेअु—पु॰ न्याहारी; शिदोरी.

कलेजा—पु॰ हृदय, काळीज. (मु.) **कलेजा निकालकर रखना**—अत्यंत प्रिय वस्तु अर्पण करणें. **कलेजा मुँहको या मुँहतक आना**—दुःखानें व्याकूळ होणें. **कलेजा थामना**—मन घट्ट करणें. **कलेजा फूटना**—दुःखानें हृदय विदीर्ण होणें. **कलेजा बैठ जाना**—निराश होणें; गळून जाणें; भयभीत होणें. **कलेजा मसोसकर रह जाना**—१ मन घट्ट करून राहाणें. २ हात चोळीत बसणें. **कलेजेपर साँप लोटना**—१ दुःखी होणें; हळहळणें. २ हेवा वाटणें.

कलेजी—स्त्री॰ काळजाचें मांस; [काळीज.

कलेवर—पु. १ शरीर. २ सांपळा.
कलेवा–पु. १ न्याहारी; फराळ. २ शिदोरी.
कलेस*–पु. क्लेश; दुःख; पीडा.
कलोल–पु. खेळ; क्रीडा; नाचणें; बागडणें.
कलोलना—*क्रि. अ.* क्रीडा करणें; विहार करणें.
कलौंजी–*स्त्री.* १ काळें जिरें. २ मसालेदार वांग्याची भाजी.
कल्प–पु. १ कृत्य. २ वेदानुसार यज्ञविधि. ३ सकाळ. ४ प्रकरण. ५ चौदा मन्वन्तर किंवा चार अब्ज बत्तीस कोटि वर्षांचा काळ.
कल्पक–पु. न्हावी; हजाम. *वि.* १ रचणारा; कापणारा.
कल्पकार–पु. गृह्य किंवा श्रौत सूत्रें रचणारा.
कल्पवास–पु. गंगेच्या तटावर माघ महिन्यांत व्रतवैकल्यें करून राहणें.
क़ल्ब–पु. [अ.] हृदय.
कल्मष–पु. १ पाप. २ घाण.
कल्यान*—पु. कल्याण.
कल्लाँच –पु. [तु.] १ लुच्चा; लबाड; गुंड. २ दरिद्री; कंगाल.
कल्ला –पु. १ मोड; अंकुर. २ बर्नर (दिव्याचा) [२ गालफड.
कल्ला—पु. [फा.] १ जबडा;
कल्लातोड़–*वि.* [फा.+सं.] बरोबरीचा; समर्पक; सडेतोड (जबाब).
कल्लादराज़—*वि.* [फा.] वाचाळ; तोंडाळ; फटकळ.
कल्लोल—पु. १ तरंग; लाट. २ मौज; आनंद; प्रफुल्लता.
कल्ह—*क्रि.वि.* काल.
कवच—पु. १ चिलखत. २ कठिण आवरण; आच्छादन. ३ फळाची जाड साल; टरफल.
कवयित्री–*स्त्री.* कविता करणारी स्त्री.
कवर-ल—पु. कवळ; घांस; ग्रास.
कवरी–*स्त्री.* १ वेणी. २ रानतुळस.
कवलित—*वि.* खाल्लेला.
क़वायद—*स्त्री.* [अ.] १ नियम; व्यवस्था. २ कवाईत (सैन्याची). ३ व्याकरण. [रचना.
कविताई*—*स्त्री.* सरस काव्य-
कवित्त—पु. कविता; काव्य.
कविलास*पु. कैलास.
क़वी—*वि.* [अ.] सामर्थ्यवान् ताकदवान.
कव्वाल } पहा 'कौवाल',
कव्वाली } 'कौवाली'
कश—पु. चाबूक.
कश—पु.[फा.] १ओढ. २चिलमीचा झुरका; दम. *वि.* आकर्षक; खेचणारा.

क़शक़ा—*पु.* [फा.] गंध; टिळा.

कशमकश—*स्त्री.* [फा.] ओढाताण; खेंचाखेंच. २ गर्दी. ३ दुग्ध्यांत पडणें; मनाची चलबिचल.

कशिश—*स्त्री.* [फा.] १ आकर्षण. ओढ. २ वैमनस्य; बेबनाव.

कशीदगी—*स्त्री.* [फा.] वैमनस्य; बेबनाव; तेढ.

कशीदा—*पु.* पाहा 'कसीदा'

कश्ती—*स्त्री.* [फा] १ नाव; नौका. २ तबक.

कश्मीर—*पु.* काश्मीर देश.

कश्मीरज—*पु.* केशर.

कश्मीरी—*वि.* काश्मीर प्रदेशासंबंधीं.

कश्मीरी—*पु.* १ काश्मीरनिवासी. २ काश्मीरमधील घोडा.

कश्मीरी—*स्त्री.* काश्मीरी भाषा

कस—*पु.* कसोटी; परीक्षा.

कस—*पु.* १ बल; जोर. २ ताबा. अधिकार. ३ अडथळा. अवरोध.

कस—*पु.* १ तुरटपणा. २ अर्क; सार. ३ निष्कर्ष; तात्पर्य.

कस*—*क्रि.वि.* १ कसें. २ कां.

कसक—*स्त्री.* १ ठणका; वेदना; कळ. २ अढी; आकस; द्वैष. ३ आकांक्षा; अभिलाषा. ४ सहानुभूति. (मु.) **कसक निकालना**—सूड घेणें. **कसकना**-*क्रि. अ.* ठणका मारणें; ठुसठुसणें; सलणें.

कसकुट—*पु.* कांसें (मिश्र धातु.)

क़सदन्-स्दन्—*क्रि. वि.* [अ.] मुद्दाम; हेतुपुरस्सर.

कसना—*क्रि. स.* १ कसणें; आंवळणें. २ ताणणें. ३ करकचून बांधणें. ४ पारख करणें; अजमावणें. ५ ठासून भरणें. (मु.) **कसकर**-जोरानें. *क्रि. अ.* १ आवळलें जाणें; ताणलें जाणें. २ घट्ट होणें; संकुचित होणें. ३ ठासून भरलें जाणें.

कसना—*क्रि. स.* १ सोन्याची निकषावर पारख करणें. २ पारख करणें. ३ दूध आटवून खवा तयार करणें.

कसना—*क्रि. स.* कष्ट देणें.

कसनी—*स्त्री.* १ बांधण्याची दोरी. २ वेष्टण. ३ चोळी. ४ कसोटी; निकष; पारख.

कसब— *पु.* [अ] १ मेहनत; परिश्रम. २ व्यवसाय; धंदा. ३ हुन्नर; कला. ४ वेश्यावृत्ति. ५ अुपार्जन.

क़सबी-*स्त्री.* [अ.] वेश्या; कसबीण.

क़सम—*स्त्री.* [अ.] आणभाक; शपथ. (मु.) **कसम अुतारना**—१ 'शपथ सुटली' असें म्हणणें. २ अेखादें काम शपथेला करणें.

कसम खाना–शपथ घेणें; प्रतिज्ञा करणें. **कसम खानेको**– १ नाममात्र; नांवापुरतें. २ मुळींसुद्धां.
कसमसाना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ कसकसणें; तळमळणें. २ कंटाळून अस्वस्थतेमुळें हलणें; लोळणें. ३ अस्वस्थ होणें (तापानें); घाबरें होणें. [अस्वस्थता; बेचैनी; घाबरें.
कसमसाहट— *स्त्री.* [अनु.]
कसर—*स्त्री.* [अ.] १ न्यूनता. २ द्वेष; मनोमालिन्य. ३ तोटा. ४ दोष. (मु.) **क़सर न अुठा रखना**–कार्यसिद्धीकरितां कोणताहि अुपाय करावयाचें बाकी न ठेवणें. **कसर निकालना**–अुट्टे काढणें.
कसरत—*स्त्री.* [अ.] १ विपुलता; आधिक्य. २ व्यायाम.
कसली–*स्त्री.* लहान फावडें; कुदळ.
कसवाना— *क्रि. स.* आवळून बांधविणें. [भरपूर रस असलेला अूस.
कसवार–*पु.* अेक विशेष प्रकारचा
कसहँड–पु. काशाच्या भांड्याचें तुकडे. [तपेली.
कसहँडी–*स्त्री.* कासंडी. २ कांशाची
क़साअी–*पु.*[अ.] १ कसाअी; खाटीक २ मांग. ३ निर्दय; निष्ठुर.
कसाना—*क्रि. अ.* १ कळकणें. २ पदार्थाची रुचि बिघडणें. ३ आंबुसणें.
कसार—*पु.* तुपांतून भाजलेली व साखर घातलेली कणीक; गुळपापडीचें पीठ. [श्रम; मेहनत; श्रम.
कसाला–*पु.* १ कष्ट; त्रास. २ परि-
कसाव–*पु.* तुरटपणा; अुग्रपणा.
कसाव–*पु.* आवळून बांधणें; घट्ट बांधणें.
कसावट–*स्त्री.* कसणें; घट्ट बांधणी.
क़सीदा–*पु.* [अ.] १ चारणगीत. २ अुर्दू किंवा फारशी स्तुतिकाव्य.
कसीदा—*पु.* [फा.] कशीदा; वेलबुट्टीचें काम.
क़सीफ़–*वि.* [अ.] १ जाडजूड; स्थूल. २ बेढब. ३ घाणेरडे.
कसीर–*वि.* [अ.] अत्यंत; अधिक.
कसूँभा— *वि.* कुसुंब्याच्या रंगाचें; लाल.
क़सूर—*पु.* [अ.] दोष; अपराध.
कसूरमन्द, कसूरवार— *वि.* [अ. + फा.] दोषी; अपराधी.
कसेरा—*पु.* पितळ, तांबें, काशें अित्यादि धातूंचीं भांडीं घडविणारा; कासार. [अेवढें गोड कंदमूळ.
कसेरू—*पु.* केसाळ सालीचें बोरा-
कसैया*—*पु.* १ करकचून बांधणारा. २ पारख करणारा.
कसैला–*वि.* तुरट व आंबट अस-

लेला. **कसैली**–वि. स्त्री.
कसैली—स्त्री. सुपारी.
कसोरा–पु. पणतीच्या आकाराचें मातीचें मोठें भांडें; परळ.
कसौंदी–स्त्री. कसुंदी; कैरीच्या किसाचें लोणचें.
कसौटी-स्त्री. १ कसोटी; पारख. २ कस पाहण्याचा दगड; निकष;
कस्तूरा–पु. कस्तुरी मृग.
कस्तूरी-स्त्री. कस्तुरी.
क़स्द–पु. [अ.] अिरादा; विचार; बेत; हेतु. [बुजून; हेतुपूर्वक.
क़स्दन्–क्रि. वि. [अ.] जाणून-
क़स्बा–पु. [अ.] मोठें खेडें; लहान शहर. [खाटीक.
कस्साब-पु. [अ.] कसाअी; कसाब;
कहँ–प्रत्य. 'ला', 'करितां' (चतुर्थीचा प्रत्यय). चा, ची. चें (षष्ठीचा प्रत्यय). क्रि. वि. **कोठें**
कहकशाँ-स्त्री. [फा.] आकाशगंगा.
क़हक़हा—पु. [फा.] खदखदां हंसणें. [गारा.
कहगिल-स्त्री. [फा.] गिलावा;
क़हत–पु. [अ.] १ दुष्काळ; दुर्भिक्ष. २ अेखाद्या वस्तूचा अभाव.
क़हतज़दा— वि. [अ. + फा.] दुष्काळपीडित.
कहन–नि–नी—स्त्री. १ कथन. २ म्हण. ३ गोष्ट. ४ अुक्ति. ५ कविता.
कहना–क्रि. स. १ बोलणें; सांगणें; म्हणणें. २ कविता करणें. ३ अघड करणें. ४ संबोधणें. ५ समजाविणें. ६ सूचना देणें. (मु.) **कह बद्कर**–१ दृढ संकल्प करून. २ आव्हान देअून. ३ बजावून. **कहनेको**–नाममात्र; नांवापुरतें.
कहनाअुत–वत*—स्त्री. १ कथन. २ म्हण. [वि. घोर; भयंकर.
क़हर–पु. [अ.] आपत्ति; संकट.
कहरना–क्रि. अ. कण्हणें.
कहल*–पु. [दे.] १ अुष्णतेपासून होणारी तगमग. २ पीडा; त्रास. ३ अुष्मा. **कहलना**–क्रि. अ. व्याकुळ होणें; कासावीस होणें.
कहलाना, कहाना — क्रि. स. १ सांगविणें २ निरोप धाडणें. ३ म्हणविणें.
कहवाँ, कहाँ—क्रि. वि. कोठें. (मु.) **कहाँ का कहाँ**–कोठल्या कोठें; पुष्कळ लांब.
क़हवा—पु. [अ.] कॉफी.
कहा*–पु. कथन; आज्ञा; अुपदेश. स. काय; कसें; कां. क्रि. वि. १ कसें. २ कां. [२ लघुकथा.
कहानी—स्त्री. १ कथा; गोष्ट.

कहार—पु. १ भोअी. २ पाणी भरणारा.
कहारा-पु. मोठी टोपली; हारा.
कहावत-स्त्री. अुक्ति; म्हण.
कहा-सुना—पु. अयोग्य कथन व व्यवहार; चूकभूल. [भांडण.
कहा-सुनी—स्त्री. बोलाचाली;
कहिया*—क्रि.वि.केव्हां, कोणत्या दिवशीं.
कहीं- क्रि. वि. कोठेंहि. (मु.) **कहींका न रहना**- कांहीं स्थान न राहणें; कामांतून जाणें. **कहीं न कहीं**-कोठें ना कोठें. [२ जर.
कहुँ-हूँ*— क्रि. वि. १ कोठें.
कहुक-क्रि. वि. कोठलें.
काँकर* पु. खडा; बारीक दगड. **काँकरी**-स्त्री. खडी.
काँख-स्त्री. काख; बगल; खाक.
काँखना—क्रि. अ. [अनु.] १ हाय हुश्श करणें. २ कुंथणें.
काँख-सोती—स्त्री. अुजव्या काखें-तून डाव्या खांद्यावर अुपरणें घेण्याची पद्धत. [अभिलाषी.
काँखी*—वि. अिच्छा करणारा;
काँगडा—पु. पंजाब प्रदेशांतील अेक जिल्हा.
काँगडी-स्त्री. [दि.] गळ्यांत अडक-विण्याची शेगडी; काश्मीरी शेगडी.
काँच—स्त्री. काचा (धोतराचा).
काँच—पु. कांच.
काँचा*-वि.१ कच्चा २ क्षणभंगुर.
काँछा*—स्त्री.अिच्छा; आकांक्षा.
काँजी—स्त्री. १ पेज; कांजी. २ दह्याची निवळी. [२ शल्य.
काँट*—पु. १ कांटा; खिळा.
काँटा—पु. १ कांटा. २ कांटा (घड्याळ, वजन, कोळी अि. चा). ३ गळ. ४ खिळा. ५ चमकी; लवंग. ६ गुणाकाराचा पडताळा ७ तराजू. (मु.) (सूखकर) **काँटा होना**- अशक्त होणें; रोडावणें. **काँटेकी तौल**-अगदीं बरोबर वजन; धारवाडी कांटा. **काँटोंपर लोटना**-दुःखानें तळमळणें; तड-फडणें. **काँटी** स्त्री. १ लहान खिळा. २ लहान तराजू.
काँठा*—पु. १ गळा; मान. २ पक्ष्यांच्या (विशेषतः पोपट) गळ्यावरील रेघ. ३ नदीचा तट; किनारा.
कांड—पु. १ पेर; गांठ; जोड. २ विभाग; प्रकरण. ३ फांदी; शाखा.
काँडी—स्त्री. १ टोकर; बांबू. २ सोटा. (मु.) **काँडी कफ़न**-अन्त्यविधीचें सामान (विशेषतः तिरडीचें).
काँदना*-क्रि. अ. रडणें; शोक करणें.

काँदो*—*पु.* चिखल.
काँध-धा*—*पु.* खांदा.
काँधना* —*क्रि. स.* १ उचलणें; डोक्यावर घेणें. २ स्वीकार करणें.
काँधर, काँधा*—*पु.*कृष्ण; कान्हा.
काँप—*स्त्री.* १ बांबूची लवचीक पातळ कामटी; कांब. २ काप (स्त्रियांच्या कानांतील दागिना). ३ डुकराचे सुळे. [२ हलणें.
काँपना—*क्रि. अ.* १ कांपणें; थरारणें.
काँवर—*स्त्री.* कावड.
काँवरिया—*पु.* कावडवाला.
काँस—*पु.* अेक प्रकारचें गवत.
काँसा—*पु.* कासें (धातु).
काँसा—*पु.* [फा.] भिक्षापात्र; खापरी. [भांडीं घडविणारा.
काँसागर—*पु.*[सं.+फा.] कासार;
का—*प्रत्य.* षष्ठीचा पुल्लिंगी प्रत्यय 'चा'. [वर लागणारा तांब; गंज.
काअी-*स्त्री.* १ शेवाळ. २ तांबें अि.
काअू—*स.* १ कोणीहि. २ कांहीं; थोडेसें. *क्रि. वि.* केव्हांहि.
काक-*पु.*कावळा.(यौ.)**काकपद**—*पु.* लिहितांना सुटलेल्या शब्दाची जागा दाखविण्यासाठीं वापरण्यांत येणारें (^) चिह्न. **काकबली**—*स्त्री.* काकबळी; वैश्वदेव व बलिहरण होअून अुरलेला भात घराबाहेर कावळ्यांना टाकतात तें; कागवळ.
काकवंध्या—*स्त्री.* अेका मुलानंतर वांझपण आलेली स्त्री.
काकरी*-*स्त्री.*काकडी. [२ कावळा.
काका—*पु.* १ काका; चुलता.
काकाकौआ, काकातूआ—*पु.* [अनु.] काकाकुवा. [२ कावळी.
काकी—*स्त्री.* १ काकी; चुलती.
काकी*—*स.* कोणाची.
काकुल—*स्त्री.*[फा.]केसाच्या बटी. कानावरील केसांचा झुपका.
काग—*पु.* कावळा.
काग—*पु.* [अिं] बाटलीचें बूच.
काग़ज़—*पु.* [फा.] १ कागद. २ वर्तमानपत्र. ३ दस्तैवज; प्रमाण-भूत लेख. **काग़ज़ी**—*वि.*१ कागदी. २ लिखित. [('काग़ज़'चें बहु.).
काग़ज़ात—*पु.* [फा.] कागदपत्र.
कागर—*पु.* [?] पर; पीस.
कागौर—*पु.* पाहा '**काकबली**'
काछ—*पु.* काचा. **काछना**—*क्रि. स.* १ कमरेभोंवती धोतराचा सोगा बांधणें. २ काचा मारणें.
काछनी—*स्त्री.* गुडघ्यावर धोतर नेसण्याची पद्धत. **काछा**—*पु.*
काछी—*पु.* काछी; माळी; भाजी-पाला विकण्याचा धंदा करणारा.
काछे*—*क्रि. वि.* जवळ, समीप.

काज—पु. १ कार्य. २ व्यवसाय. ३ हेतु; अुद्देश्य.

काज़—पु. [अ.] बटनाचें काज.

काजर-ल—पु. काजळ; सुरमा. (मु.) **काजलकी कोठरी**—कलंक लागण्याचें स्थान. [गाय.

काजरी*—स्त्री. काजळी डोळ्यांची

काजी—पु. [अ.] अिस्लामी धर्माप्रमाणें न्याय देणारा न्यायाधीश.

काट—स्त्री. १ कापण्याची पद्धत; कट (Cut); फॅशन. २ जखम. ३ कुस्तीच्या पेचाची तोड.

काटकी—स्त्री. छडी; दरवेशी लोकांच्या हातांतील जनावरांना खेळविण्याची काठी.

काटना—क्रि.स. [सं] १ कापणें. २ चावणें. ३ (मार्ग.) आक्रमण करणें. ४ खोडणें. ५ खोदणें (रस्ता, कालवा.). ६ निःशेष भागणें. (मु.) **काट खाना**—चावणें. **काटो तो खून नहीं**-स्तंभित होणें; थिजणें (आश्चर्य, भीति).

काटू—पु. १ चावणारा; चावरा; २ अकाळविकाळ; भयानक (माणूस).

काठ—पु. लाकूड.

काठडा—पु. लांकडाचें भांडें.

काठी—स्त्री. अुंटाच्या पाठीवरील सांगड; माकण.

काढ़ना—क्रि. स. १ बाहेर काढणें. २ अलग करणें.

कातना—क्रि. स. कातणें (सूत).

कातर-दर—वि. १ व्याकुळ; अधीर. २ भयभीत झालेला. ३ भित्रा. **कातरता**—स्त्री. भित्रेपणा.

कातिक—पु. कार्तिक महिना.

कातिब—पु. [अ.] लेखक; लिहिणारा.

क़ातिल—वि. [अ.] १ कत्तल करणारा; खुनी. २ कसाअी. ३ निर्दय.

काती—स्त्री. १ कात्री. २ चाकू. ३ सुरी.

कादंब—पु. १ कदंबाचें झाड, फूल किंवा फळ. २ कलहंस. ३ अूस. ४ बाण. [शक्तिवान्.

क़ादिर—वि. [अ.] बलवान्;

कादिरी—स्त्री. [अ] चोळी.

कान—स्त्री. [फा.] खाण.

कान—पु. कान; कर्ण. (मु.) **कान करना**—लक्ष देणें. **कान कतरना**—**कान काटना**—मात करणें; वरचढ ठरणें. **कान खडे करना**—सावध होणें; कान टवकारणें. **कान गरम करना**—कान अुपटणें. **कान देना, कान धरना**—१ मनावर घेणें. २ कान पकडणें. **कान न हिलाना**—मुकाट्यानें मान्य करणें. **कान पक जाना**—कान किटणें; विटून जाणें. **कानपर जूँ न रेंगना**—कांहींहि

पर्वा नसणें; मुळींच लक्ष नसणें. **कान पूँछ दबाकर चले जाना**—मुकाट्यानें निघून जाणें. **कान फटना**—कानठळ्या बसणें. **कान फूँकना—कान भरना**—कान फुंकणें; दीक्षा देणें; कानमंत्र देणें. **कान बजना**—कानांत सूं सूं आवाज होणें. **कान मलना**—कान अुपटणें. **कानमें तेल डाले बैठना**-मुळींच लक्ष नसणें; स्वस्थ बसणें. **कानों कान खबर न होना**- कांहींहि पत्ता नसणें.

काना—*वि.* अेकाक्ष. (मु.) **कानी कौडी**-फुटकी कवडी.

कानाकानी—*स्त्री.* कुजबुज.

कानाफूसी, कानाबाती— *स्त्री.* कानगोष्ट. [२ संकोच.

कानि—*स्त्री.* [?] १ लोकलज्जा.

कानीन-*पु.*कुमारिकेस झालेला मुलगा. *वि.* १ कन्याजात. २ अेक शिवी.

कानीहाअुस—*पु.* [अिं.] कोंडवाडा.

क़ानून-*पु.*•[अ.] कायदा; नियम. (मु.) **कानून छाँटना**-कायद्याचा कीस काढणें; हुज्जत घालणें. **कानून बघारना**-कायदेबाजी करणें.

क़ानूनगो—*पु.* [अ.+फा.] रेव्हिन्यू खात्यांतील अधिकारी; कानगो.

क़ानूनदाँ—*पु.* [अ.] कायदेपंडित.

क़ानूनन्—*क्रि. वि.* [अ.] कायद्या-प्रमाणें; कायदेशीर रीत्या.

क़ानूनिया-*वि.*[अ.]१.कायदे जाणणारा. २ कायदेबाज; हुज्जत घालणारा.

क़ानूनी—*वि.* [अ.] कायद्यासंबंधीं.

कान्ह, कान्हर*– *पु.* कृष्ण.

कापर*-*पु.* कापड.

क़ाफ़—*पु.* [अ.] अेक काल्पनिक पर्वत (येथें अप्सरा राहतात अशी मुसलमानी दंतकथा आहे).

काफ़िया—*पु.* [अ.] यमक; अंत्यानुप्रास. (मु.) **काफ़िया तंग करना**—नाकीं नअू आणणें.

काफ़िर—*पु.* [अ.] १ अिस्लाम न मानणारा. २ अिस्लामविरोधी. ३ नास्तिक. ४ निर्दय. ५ दुष्ट.

क़ाफ़िला—*पु.* [अ.] काफला; तांडा.

काफ़ी—*वि.* [अ.] पुरेसें; भरपूर.

काफ़ूर—*पु.* [अ.] कापूर. (मु.) **काफ़ूर हो जाना** नाहींसें होणें.

काफ़ूरी—*वि.* [अ.] कापराच्या रंगाचा; स्वच्छ व पारदर्शक.

काब—*स्त्री.* [अ.] मोठें तबक.

काबा—*पु.* [अ.] मुसलमान लोक हज्जची यात्रा करण्यास जेथें जातात तें अरबस्तानांतील मक्का शहराजवळील स्थान.

क़ाबिल—*वि.* [*अ.*] १ योग्य; लायक. २ विद्वान्. **क़ाबिलीयत**—*स्त्री.* १ योग्यता; लायकी. २ विद्वत्ता.

काबिस—*पु.* गेरू; काव.

काबुल—*पु.* १ अफ़गाणिस्तानची राजधानी. २ काबुल नांवाची नदी. ३ अफ़गाणिस्तानचे जुनें नांव.

काबुली—*वि.* काबुल देशाचा; अफ़गाणी. [२ सर्वस्व.

काबू-*पु.* [तु:] १ ताबा; अधिकार.

काम—*पु.* १ कार्य. २ अिच्छा. (मु.) **काम आना**—लढाअींत मारलें जाणें. **कामका**—अुपयोगी. **काम चलाना**—काम चालविणें; भागवून घेणें. **काम तमाम करना**-१ काम पुरें करणें. २ ठार मारणें. **काम निकलना**—अुद्देश पूर्ण होणें. **काम निकालना**—स्वार्थ साधणें. **काम बनना**—काम सफल होणें; यश मिळविणें. **काममें लाना**—अुपयोगांत आणणें.

कामकाज—*पु.* अुद्योगधंदा. **कामकाजी**-*वि.* अुद्योगी.

कामगार-*पु.* १ व्यवस्थापक; २ कामगार; मजूर.

काम चलाअू-*वि.* मामुली; सामान्य.

कामचोर-*वि.* अंगचोर; आळशी.

क़ामत-*स्त्री.* [अ.] आकार.

कामदानी—*स्त्री.* वेलबुट्टीचें काम.

कामदार-*पु.* [सं. + फा.] व्यवस्थापक. *वि.* ज्यावर कलाबुतीचें काम (वेलबुट्टी) केलेलें आहे असा.

कामधेनु—*स्त्री.* अिच्छिलेलें देणारी गाय. [नाअिलाजानें.

काम-ना-काम-*क्रि. वि.* [फा.]

कामयाब-*वि.* [फा.] सफल; यशस्वी. **कामयाबी**-*स्त्री.* यश; सफलता.

कामरान-*वि.* [फा.] सफळ; यशस्वी.

कामरी-ली*—*स्त्री.* घोंगडी.

कामरूप-*पु.* १ आसाम प्रदेशांतील अेक जिल्हा. २ आसाम प्रदेश.

काम-रोको प्रस्ताव-*पु.* [यै.] तहकुबीची सूचना.

कामल-*पु.* १ कावीळ. २ अरण्य. ३ निर्जन प्रदेश. ४ वसंत ऋतु.

कामिल-*वि.* [अ.] १ पूर्ण. २ योग्य.

कामी-*वि.* १ अिच्छा असणारा. २ कामुक; विषयासक्त.

काय / **काया** }—*स्त्री.* शरीर.

कायथ—*पु.* कायस्थ.

क़ायदा—*पु.* [अ.] १ नियम; रीत; क्रम; व्यवस्था. २ अंकलिपि; वर्णपरिचय. ३ कायदा; कानून.

कायनात-*स्त्री.* [अ] सृष्टि; विश्व.

क़ायम—*वि.* [अ.] कायम; स्थिर;

स्थापित; निश्चित.

क़ायम-मुक़ाम — वि· [अ.] अैवजीं काम करणारा; बदल्या.

कायर— वि· भित्रा; भेकड. **कायरता**-स्त्री· भ्याडपणा.

क़ायल—वि· [अ.] समजूत पटल्यावर कबूल किंवा मान्य करणारा. (मु.) **क़ायल करना**-गळीं अुतरविणें; निरुत्तर करणें; मान्य करावयास लावणें. **क़ायल होना**-मान्य करणें.

कायाकल्प—पु· १ वृद्ध शरीराला तारुण्य प्राप्त करून देण्याकरितां केलेला वैद्यकीय अुपचार. २ पुनरुज्जीवन. [स्थित्यंतर.

काया-पलट— स्त्री· विलक्षण

कार आमद— वि· [फा.] अुपयुक्त; अुपयोगी.

कारकुन—पु· [फा.] कार्यकर्ता.

कारख़ाना-पु· [फा.]१ कारखाना. २ घटना. ३ व्यवसाय. ४ क्रिया.

कारगर—वि· [फा.] १ परिणामकारक; २ अुपयुक्त.

कारगुज़ार—वि· [फा.] कर्तव्यदक्ष; तरबेज; कार्यक्षम. **कारगुज़ारी**- स्त्री· १ कार्यपटुता; प्राविण्य. २ कार्यक्षमता.

कारज*—पु· कार्य; प्रयोजन.

कारतूस-पु· [पोर्तु.] काडतूस.

कारन*—पु· कारण.

कारन-स्त्री· करुण स्वर.

कारनामा-पु· [फा.] १ अहवाल. वर्णन. २ कर्तृत्व; कर्तबगारी. (मु.) **कारनामा दिखाना** - कर्तृत्व गाजविणें. [कंगोरे; कंगणी.

कारनिस—स्त्री· [अ.] भिंतीचे

कारनी — पु· बुद्धिभेद करणारा.

कारनी—पु· प्रेरक.

कारपरदाज़-वि· [फा.] प्रबंधकर्ता. **कारपरदाज़ी** - स्त्री· व्यवस्था. बंदोबस्त.

कारबन—पु· [अं.] कोळसा.

कारबार, कारोबार—पु· [फा.] १ कामकाज. २ व्यवसाय; धंदा.

कारवाअी-स्त्री· [फा.] कामकाज; व्यवहार.

कारवाँ—पु· [फा.] प्रवाशांचा समूह,झुंड.(यौ.) **कारवाँ सराय**-स्त्री· प्रवाशांच्या राहण्याची जागा; धर्मशाळा.

कारसाज़—वि· [फा.] विस्कटलेली घडी नीट बसविणारा; बिघडलेलें काम सांवरून घेणारा. **कारसाज़ी**-स्त्री· १ कारस्थान; गुप्त कारवाअी. २ काम संभाळणें.

कारा—वि· काळा .

कारा—स्त्री. तुरुंग; कैद.
कारागार-पु. तुरुंग; बंदीखाना.
कारावास-पु. कैद; शिक्षा.
कारिंदा—पु. [फा.] कारभारी; गुमास्ता; मुनीम.
कारिक—पु. [अ.] बेलीफ; जप्ती आणणारा सरकारी माणूस.[कालिमा
कारिख—स्त्री. १ काजळ. २ कलंक.
कारिस्तानी—स्त्री. [फा.] १ कारस्थान; चलाखी. २ कारवाओी.
कारी—वि. करणारा.
कारी-वि. [फा.] १.प्रभावशाली. २ विघातक; भयंकर.
कारीगर—पु. [फा.] कारागीर. वि. हुन्नरी; हस्तकौशल्यांत निपुण.
कारीगरी—स्त्री. १ सुंदर तयार केलेली रचना. २ अुत्तम वस्तू तयार करण्याची कला; कामगिरी.
क़ारूँ-रू—पु. [अ.] मोझेसचा अत्यंत कंजूष चुलत भाअू. (मु.)
क़ारूंका खज़ाना-खूप संपत्ति; कुबेराचें कोठार.
कारोबार—पु. [फा.] व्यापार; कारभार; व्यवसाय; धंदा.
कार्तिकेय—पु. शंकराचा वडील मुलगा; षडानन; कार्तिकस्वामी; सुब्रह्मण्यम्.
कार्यकारिणी-स्त्री. कार्यसमिति.
कार्यालय—पु. कचेरी; ऑफिस.
कार्रवाओी—पाहा 'कार्रवाओी'
काल—पु. १ काळ; वेळ. २ मृत्यु.
काल— अव्य. १ काल; २ अुद्यां.
कालकोठरी—स्त्री. तुरुंगांतील अंधारकोठडी.
कालबंजर—पु. पडीत जमीन.
काला—वि. काळा.
कालाचोर-पु.दरोडेखोर.
काला-कलूटा—वि. काळाकुट्ट; काळाकभिन्न (मनुष्य).
कालाज़ीरा—काळें जिरें.
कालातिपात—पु. कालाचा अपव्यय. [पादेलोण.
काला नमक—पु. [सं. + फा.]
काला नाग-[यौ.] १ भयंकर नाग; २ दुष्ट माणूस.
काला-पहाड़-१ पु. भयंकर वस्तु. २ बहलोल लोदीचा भाचा. ३ मुर्शिदाबादचा नबाब दाअूद याचा अत्यंत क्रूर व कडवा मुस्लिम सेनापति. यानें बंगाल-ओरिसा-मधील अनेक हिन्दू मंदिरें अुध्वस्त केलीं व हजारों हिन्दूंना बाटविलें. जगन्नाथपुरी येथील जगन्नाथाची मूर्ति देखील यानें समुद्रांत फेकून दिली होती. हा मूळचा ब्राह्मण होता. अेका नबाबकन्येच्या प्रेमांत

सांपडल्यानंतर त्यानें तिला हिन्दु धर्मांत घेण्याबद्दल ब्राह्मणांना विनंती केली परंतु ती झिडकारली गेल्यामुळें हा स्वतःच मुसलमान झाला व त्यानें हिंदूंवर भयंकर सूड अुगवला. [पारीची शिक्षा.

कालापानी—पु. काळें पाणी; हद्द-

कालाभुजंग–वि. १ अत्यंत काळा; काळाभोर. २ भयंकर. [लवकर.

कालि*—क्रि. वि. १ काल २

कालिक—वि. १ समयोचित. २ ठराविक वेळचा.

कालिख—स्त्री. पाहा 'कारिख'

कालिज—स्त्री. पु. [अिं.] कॉलेज; महाविद्यालय.

कालिब—पु. [अ.] १ शरीर. २ पगडी ज्यावर बनवितात तो लांकडांचा ठोकळा.

कालीघटा—स्त्री. आकाशांत भरून आलेले काळे मेघ.

कालीज़बान—वि. (हिं. फा.) जिच्या तोंडून अुच्चारली गेलेली अशुभ गोष्ट खरी ठरते अशी व्यक्ति.

कालीदह–पु. कालिया नाग राहात असे तो डोह (वृंदावन).

कालीन—पु. [तु.] गालिचा; वेलबुट्टीदार बिछाअीत. [माती.

कालीमिट्टी—स्त्री.. काळी चिकण-

कालीमिर्च—स्त्री. मिरी.

कालीशीतला—स्त्री. कांजिण्या.

काल्ह–ल्हि*—क्रि. वि. १ काल. २. अुद्यां.

कावरी—स्त्री. दोराचा फांस; गांठ.

कावेरी—स्त्री. दक्षिणेकडील प्रसिद्ध नदी. [२ खोकला.

काश—पु. १ अेक प्रकारचें गवत.

काश—अ. [फा.] (प्रार्थना व अिच्छासूचक) अीश्वर करो; असें व्हावें. २ [२ घर (नम्रता-सूचक).

काशाना—पु. [फा.] १ झोंपडी.

काशीकरवट — काशींतील अेक तीर्थस्थान. या ठिकाणीं करवतीनें गळा कापून प्राण दिल्यास पुण्य प्राप्त होतें अशी समजूत आहे. (मु.) **काशीकरवटलेना**- १ प्राणत्याग करणें. २ अत्यंत क्लेश सहन करणें.

काशीफल—पु. १ भोपळा; २ कोहळा.

काश्त—स्त्री. [फा.] १ खंडानें जमीन घेअून केली जाणारी शेती. २. शेती. **काश्तकार** — पु. शेतकरी; खंडकरी; कूळ. **काश्तकारी**–स्त्री. [फा.] १ शेती. २ कुळाचा खंडावरील हक्क. ३ खंडानें केलेली जमीन. [भगवा.

काषाय—वि. करड्या लालरंगाचा;

काषाय—*पु.* भगवें वस्त्र.
काष्ठ—*पु.* १ लांकूड. २ अिंधन.
कासकार—*पु.* [अ.] १ कूळ. २ शेतकरी.
कासा—*पु.* [अ.] १ पेला; वाडगा. २ फकीराची नरोटी. ३ भोजन; आहार. [जासूद.
कासिद्—*पु.* [अ.] पोस्टमन;
कासिर—*वि.* [अ.] १ अुणीव असलेला; असमर्थ.
कासी—*स्त्री.* काशी; वाराणसी.
कासे—*स.* कोणाला;
काहँ*—*क्रि. वि.* कुठें. प्रत्य. चतुर्थीचा प्रत्यय 'ला'.
काह*—*क्रि. वि.* १काय. २ कोणता.
काहि, काहिरे*—*स.* कोणाला.
काहिल—*वि.* [अ.] आळशी; सुस्त. **काहिली**—*स्त्री.* आळस; सुस्ती.
काहु—हू*—*स.* १ कोणीहि. २ कोणाचा. [कारणानें; काय म्हणून ?
काहे—*क्रि. वि.* कां ? कोणत्या.
काहेका—*स.* कसला; कशाचा.
काहेको—*क्रि. वि.* कशाला; कां.
किंकर—*पु.* दास; सेवक.
किंकिणी—*स्त्री.* १करगोटा; करदोरा. २ बारीक घुंगरूं.
किंगरी—*स्त्री.* लहान सारंगी.
किंवदंती—*स्त्री.* अफवा.
कि—*अ.* [फा. स.] १ कीं. २ तत्क्षणीं. ३ अथवा. ४ कारण कीं.
किकियाना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ चीं चीं असा आवाज काढणें. २ रडणें.
किचकिचाना—*क्रि. अ.* [अ.] दांतओंठ खाणें; संतापणें. **किचकिचाहट**—*स्त्री.* संताप; दांतओंठ खाणें.
किचडाना—*क्रि. अ.* [अनु.] (डोळ्यांत) चिपडें येणें; मळ जमणें.
किछु—*वि.* कांहीं. [दांतओंठ खाणें.
किटकिटाना—*क्रि. अ.* [अनु.]
किटकिना—*पु.* १ पोटमक्त्याचा कागद; पोटमक्तपत्र. २ सोनाराचा ठसा.
किट्ट—*पु.* कीट; घाणीचा थर; किटण.
कित*—*क्रि. वि.* कुठें; कोणीकडे.
कितक—तिक*—*वि.* १ किती. २ कोणत्या प्रकारचा. [(प्रश्नवाचक).
कितना—*वि.* १ किती. २ पुष्कळ
कितव—*पु.* १ जुगारी. २ दुष्ट; कपटी. ३ अुन्मत्त माणूस. ४ धोतऱ्याचें फूल.
किता—*स्त्री.* [अ] १ खंड; तुकडा; प्रदेश. २ कपडे बेतण्याची तऱ्हा. ३ कट (Cut). ४ संख्या.
किताब—*स्त्री.* [अ.] पुस्तक. (मु.) **किताबी कीडा**-पुस्तकांतील किडा.
किताबत—*स्त्री.* [अ.] लिखाण;

लिहिणें. (मु.) **खत- किताबत-** पत्रव्यवहार. [पुष्कळ.
कितेक*-*वि.* १ किती. २ असंख्य;
कितो- कित्ता*—*वि.* किती.
कित्ति*—*स्त्री.* कीर्ति. [बाजूस.
किधर-*क्रि. वि.* कोणीकडे, कोणत्या
किधौं-अव्य. नाहींतर;अथवा;किंवा
किन—*स.* ('किस'चें बहु) कोण. *क्रि. वि.* कां नाहीं ?
किन—*पु.* चिह्न; खूण.
किनका—*पु.* तांदुळाची कणी.
किनवानी—*स्त्री.*झिमझिम पाऊस.
किनहा—*वि.* किडकें; किडलेलें.
किनार—*पु.* [फा.] किनारा; तट.
किनारा—*पु.*[फा.]-कांठ; किनारा; तट; तीर. (मु.) **किनारे लगना**- काम पुरें होणें. **किनारे बैठना**- अलग होणें; सोडून दूर जाणें.
किनाराकशी-*स्त्री.* [फा.] दूर राहणें; फटकून वागणें. [कांठ.
किनारी-*स्त्री.* [फा.] गोट; जरीचा
किन्नर—*पु.* १ अेक देवयोनि. २ स्वर्गीतील गायकजात ३. हिमालयांतील अेक मानव जात.
किन्नरी—*स्त्री.*१किन्नर जातीची. २ सारंगी.
किफ़ायत—*स्त्री.* [अ.] १ बचत; नफा. २ काटकसर. ३ पुरेंसें; हवें तितकें. *वि.* स्वस्त.
किफ़ायतशारी-*स्त्री.*[*अ.*]काटकसर.
किफ़ायती—*वि.* [अ.] काटकसरी.
क़िबला-*पु.* [*अ.*] १ पश्चिम दिशा. २ मक्का शहर. ३ पूज्य व्यक्ति. ४ पिता. [यौ.] **क़िबला आलम** १ बादशाह; सम्राट्. २ अीश्वर.
क़िबलागाह-*पु.* [अ+फा] पिता किंवा वडील माणसें यांना संबोधण्याकरितां वापरावयाचा शब्द.
क़िबलानुमा—*पु.* [अ. + फा.] पश्चिम-दिशा-दर्शक यंत्र. [महत्ता.
किब्रिया—*स्त्री.* [अ.] मोठेपणा;
क़िमार—*पु.* [*अ.*] जुगार; द्यूत.
क़िमारखाना—*पु.* [अ. + फा.] जुगारीचा अड्डा. [जुगारी.
क़िमारबाज़—*पु.* [अ. + फा.]
क़िमारबाज़ी — *स्त्री.* [अ. + फा.] जुगार; जुगाराचें व्यसन.
किमाश—*पु.* [तु.] तऱ्हा; ढब.
किमि*—*क्रि. वि.* कशा प्रकारें.
कियत्—*वि.* किती. [सर्व कांहीं.
किया कराया—(मु.)केलेली गोष्ट;
कियारी—*स्त्री.* १ अळें; वाफा. २ मीठ बनविण्याकरितां तयार केलेला वाफा; खाचर.
किरंटा—*पु.* [अि.] खिस्ती; किरिस्तांव. (तुच्छतादर्शक शब्द)

किरका—पु. खडा.
किरकिरा—वि. खडबडीत. (मु.) **किरकिरा हो जाना**—आनंदावर विरजण पडणें. [सणसणणें.
किरकिराना—क्रि. अ. चुणचुणणें;
किरकिराहट —स्त्री. डोळ्यांची चुणचुण. [कण. २ अपमान.
किरकिरी—स्त्री. १ डोळ्यांत गेलेला
किरकिल—पु. सरडा. [वार; संगीन.
किरच-किर्च—स्त्री. लहान तल-
किरची—पु. १ मऊ बंगाली रेशीम; २ रेशमाची लड.
किरतघ्न*—वि. कृतघ्न
किरदार—स्त्री. [फा.] १ कार्य. २ ढंग; पद्धति. ३ नाटक–कादंबरींतील पात्र.
किरन-रिन*—स. किरण.
किरपा*—स्त्री. कृपा; अनुग्रह.
किरपान—पु. कृपाण.
किरम—पु. कृमि; किडा.
किरमाल—पु. खड्ग.
किरमिच—पु. [अिं.] कॅन्व्हस.
किरराना—क्रि. अ. [अनु.] १दांतओंठ खाणें. २किरकिर करणें.
किरवार*—पु. तलवार. [माणूस.
किरस्टान—पु. [अिं.] ख्रिश्चन
किराँची—स्त्री. [अिं.] १ मालगाडीचा डबा. २ मोठी बैलगाडी.
किरात—स्त्री. [अ.] चार जवांचें वजन (हिरे तोलण्याचें); २$\frac{1}{२४}$ औंस. [जात; भिल्ल.
किरात—पु. अेक प्राचीन आरण्यक
किरातपति–पु. शंकर
किराना–पु. पाहा 'केराना'
किरानी—पु. [अिं.] १ युरेशिअन. २ कारकून.
किराया—पु. [अ.] भाडें. [करी.
किरायेदार–पु. [अ. + फा.] भाडे-
किरावल—पु. [तु.] १ शिकारी. २ युद्धक्षेत्राची आगाअू पाहणी करणारें सैन्य. ३ स्काअूट.
किरासन—पु. [अिं.] घासलेट; केरोसीन तेल.
किरिच—स्त्री. पाहा 'किरच'
किरिया–स्त्री. १ शपथ; आणभाक. २ अुत्तरक्रिया.
किरीट—पु. १ डोकीवर घालण्याचा मुकुट २ अेक वर्णवृत्त: सवैया.
किरीटी–पु. १ अिंद्र २ अर्जुन ३ राजा.
किरोलना–क्रि. स. कोरणें; खोदणें.
किल*–अव्य. खरोखर, निश्चित.
किलक, किलकार-कारी—स्त्री. हर्षध्वनि; हंशा. **किलकना**–क्रि. अ. हर्षध्वनि करणें; किलकारी मारणें; खदखदून हंसणें.

किलक } **किलिक** } –स्त्री· [फा.] १ आंतून पोकळ असलेलें लांकूड (यांची लेखणी करतात.) २ वासे.

किलकिला—स्त्री· हर्षध्वनि; किलकारी. **किलकिलाना**–क्रि· अ· १ आनंदसूचक शब्द करणें. २ ओरडणें. ३ वादविवाद करणें. **किलकिलाहट**–स्त्री· हर्षध्वनि.

किलकैया–पु· जनावरांच्या खुरांत किडे पडण्याचा रोग; खुरी; पायखुरी.

किलटा–पु· कुंडीच्या आकाराची वेताची टोपली. पर्वतावर चढतांना सामान वाहून नेण्यासाठीं हिचा अुपयोग होतो. [२ गति खुंटणें.

किलना—क्रि·अ· १ वशीभूत होणें.

किलनी—स्त्री· गोचीड.

किलबिलाना–क्रि· अ· वळवळणें; अस्वस्थ होणें.

किलविष-विष— पु· १ पाप; दोष; किल्बिष. २ रोग.

किलवाना—क्रि· स· १ खिळा, मेख ठोकविणें. २ भूत अुतरविणें.

किलवारी–स्त्री· १ सुकाणू. २ वल्हें.

किला—पु· [अ·] किल्ला; गड.

क़िलाबंदी– } **क़िलेबंदी** – } स्त्री· [फा.] किल्ला बांधणें; व्यूहरचना.

किलावा—पु· [फा.] हत्तीच्या गळ्याभोंवतीं असलेला दोर.

किलीक–स्त्री· सुताराचें अेक अवजार. यानें माप घेऊन लांकडावर खूण करतात.

क़िलेदार–पु· [अ· + फा] किल्लेदार. **किलेदारनी**–स्त्री·

किलोल—पु· मौज; आनंद; चैन.

क़िल्लत—स्त्री· [अ·] १ न्यूनता; कमतरता २ संकोच.

किल्ला—पु· १ खुंटा (जात्याचा). २ मेख. **किल्ली**–स्त्री· मेख; खुंटी; बोल्ट.

किवाड—पु· दाराची फळी; दार.

किशमिश – स्त्री· [फा.] किसमिस; बेदाणा. [किसलय.

किशलय–पु· कोवळें पान; पालवी;

किशोर–पु· अकरा ते पंधरा वर्षें वयाचा मुलगा. [बळ). २ हत्ती.

किश्त—स्त्री· [फा.] १ शह (बुद्धि-

किश्ती—स्त्री· [फा.] १ नाव; होडी. २ तबक; ताट. ३ हत्ती (बुद्धिबळ).

किश्तीनुमा–वि· [फा.] नावेच्या आकाराचा.

किश्वर–पु· [फा.] देश.

किष्किंध–पु· १ म्हैसूरच्या आसपासचा प्रदेश. रामायण कालामध्यें

तेथें वाली नांवाचा राजा राज्य करीत होता. २ या नांवाचा अेक पर्वत. **किष्किधा**–*स्त्री*. किष्किधची राजधानी

किस–*स*. कौन या सर्वनामाचें विभक्ति प्रत्यय लागण्यापूर्वीचें रूप.

किसब*–*पु*. [दे.] कौशल्य; कसब.

किसवत–*स्त्री*. [अ.] न्हाव्याची धोपटी. [जीवी.

किसमी*–*पु*. [अ.] मजूर; श्रम-

किसान–*पु*. शेतकरी. **किसानी**–*स्त्री*. शेतीचें काम; शेती.

किसू*–सर्व. कोणीहि; कोणताहि.

किसोर–*पु*. पाहा 'किशोर'

क़िस्त—*स्त्री*. [अ.] हप्ता.

क़िस्तबंदी—*स्त्री*. [अ. + फा.] हप्त्यांनीं कर्जफेड; हप्तेबंदी. [रीत.

क़िस्त–*स्त्री*. १ प्रकार;भेद. २ तऱ्हा;

किसमत, किस्मत—*स्त्री*. [अ.] दैव;भाग्य;नशिब.(मु.) **किस्मतका फेर**–नशिबाचें चक्र; दैव फिरणें **किस्मतका लिखा**–नशिबांत लिहिलेलें. **किस्मत खुलना–जगना**–नशीब अुघडणें.**किस्मतवर**–*वि*. [अ. + फा.]भाग्यवान्.

किस्सा–*पु*. [अ.] १ गोष्ट; कथा; कहाणी. २ वृत्तांत; बातमी; हकीगत. (मु.) **किस्सा खत्म करना**–**तमाम करना**–निकाल लावणें; भानगड मिटविणें.

किस्सा कोताह–*क्रि. वि*. [अ. + फा.] सारांश हा कीं; तात्पर्य हें कीं.

की–षष्ठीचा स्त्रीलिंगी प्रत्यय 'ची'.

कीक— *पु*. [अनु.] किंकाळी. **कीकना**– *क्रि. अ*. किंकाळणें; ओरडणें.

कीकर–*पु*. बाभळ; बाभळीचें झाड.

कीच, कीचड—*पु*. १ चिखल; गाळ; २ मळ; चिपडें.

कीडा–*पु*. किडा, मुंगी अि.

कीड़ी–*स्त्री*. १ लहान किडा. २ मुंगी.

कीननां*—*क्रि. स*. विकत घेणें.

कीना—*पु*.[फा.] द्वेष; वैर. [फनेल.

कीप-कीफ्–*स्त्री*. [अ.] नसराळें;

क़ीमत—*स्त्री*. [अ.] किंमत; मूल्य; दाम. **क़ीमती**—*वि*.. बहुमोल; मौल्यवान्.

क़ीमा—*पु*. [अ.] खिमा. (मु.) **क़ीमा करना**––राअीराअीअवढे तुकडे करणें.

कीमिया–*स्त्री*.[अ.] किमया;रसायन.

कीमियागर–*वि*. [अ. + फा] रासायनिक क्रिया करणारा; रसायन बनविणारा.

कीमियागरी–*स्त्री*. [अ.+फा.] रसायन बनविण्याची क्रिया अथवा विद्या.

कीर—पु. १ पोपट. २ फासेपारधी. ३ काश्मीर; काश्मीरी माणूस.
कीरति*—स्त्री. १ कीर्ति; यश; ख्याति. २ राधेची आओी.
कीरी—स्त्री. १ पोराकिडे (धान्यांतील किडा) २ अळी; मुंगी.
कीर्तन—पु. पुराणवाचन; भजन.
कील—स्त्री. १ खिळा; मेख; खुंटी. २ चमकी (दागिना).
कीलन—पु. १ बंधन; अडचण.
कीलना—क्रि. स. १ खिळा ठोकणें; मेख मारणें. २ सापाला वश करणें; अंकित करणें.
कीला—पु. मोठा खिळा **कीली**-स्त्री.
कीलाल—पु. १अमृत. २जल. ३रक्त. ४ मध.
कीलाक्षर—पु. बाबिलोनियाची [प्राचीन लिपि.
कीलित—स्त्री. १ खिळा गाडलेला; मेख असलेला. २ मंत्रमुग्ध झालेला.
कीलिया—पु. मोट हांकणारा.
कीली—स्त्री. खुंटी.
कीश-पु. १ वानर. २ पक्षी. ३ सूर्य.
कीस—पु. [फा] गर्भाशयाची थैली.
कीसा—पु. [अ.]१ खिसा; २ पिशवी.
कुँअर—**वर**—पु. १ पुत्र; मुलगा. २राजकुमार;राजपुत्र. [राजकुमारी.
कुँअरी— **वरी**— स्त्री. कुमारी;
कुँअरेटा-**वरेटा***—पु. पुत्र; बालक.
कुँअरेटी—स्त्री. पुत्री.
कुँआरा—**वारा**—वि. अविवाहित.
कुँआरी— वि. स्त्री. कुमारी.
कुँअियाँ—स्त्री. लहान विहीर; आड.
कुंज— पु. लताकुंज.
कुंज—पु. [फा.] शालीच्या पदरावरील वेलबुट्टी;कशीदा. [पहारेकरी.
कुंजक * —पु. अंतःपुरावरील
कुंजड—पु. पिस्त्याचा औषधी डिंक.
कुँजडा - पु. माळी; भाजीपाला विकणारा;काछी. (मु.) **कुंजडेका गल्ला**-बेहिशेबी व्यवहार;अनागोंदी कारभार. **कुंजडेकी दूकान**—गोंगाट चालू असलेलें ठिकाण.
कुंजडिन-स्त्री. (१) भाजी विकणारी. (२) भांडखोर बाओी.
कुंजडे कसाओी- (यौ.) खालच्या जातीचे लोक; हलक्या प्रतीचे मुसलमान.
कुँजर—पु. हत्ती.
कुंजर पिपली-स्त्री. गजपिंपळी
कुजा—पु. खुजा; माठ. [टिप्पणी.
कुंजी—स्त्री. १ किल्ली;चावी. २ नोट्स्;
कुंठित—वि. बोथट; अडलेला.
कुंड—पु. १ शेतांतील सरी. २ अग्निकुंड. ३ पाण्याचें कुंड. ४ गवताची पेंढी.
कुँडरा, **कुंडा**—पु. १ मोठें मडकें;

रांजण. २ चुंबळ ३ कोयंडा.

कुंडल–पु. १ बाळी. २ घेरा. ३ चंद्र – सूर्याभोंवतीं पडणारें. खळें. ४ फांस.

कुंडलिनी – स्त्री. (योग-शास्त्र) शरीरांतील मणिपूर चक्राचे ठिकाणीं सर्पाच्या आकृति रूपानें राहाणारी प्राणरूप शक्ति. [२ वेटोळें.

कुंडली – स्त्री. १ जन्मपत्रिका.

कुंडी–स्त्री. १ मातीचें किंवा दगडाचें वाडग्यासारखें रुंद तोंडाचें मोठें भांडें. २ सांखळीचा दुवा; कडी. (मु.) **कुंडी खटखटाना**–१ दार ठोठावणें. २ तगादा करणें.

कुँढवा–पु. मातीचा पेला.

कुंत*— पु. १ भाला; बरची. २ अेक प्रकारचें लाकूड. ३ अूं. ४ क्रूरता. [३ जव. ४ नांगर.

कुंतल-पु. १ डोक्याचे केंस. २ पेला.

कुंती–स्त्री. युधिष्ठिर, अर्जुन व भीम यांची आअी; पृथा.

कुंती–स्त्री. बरची; भाला. [खाणें.

कुँथना–क्रि. अ. मारलें जाणें; मार

कुंद्–वि. [फा.] १ कुंठित. २ मंद. ३ बोथट. (यौ.) **कुंद्ज़ेहन**–मंदबुद्धि.

कुंदन–पु. शुद्ध सोनें.

कुंद्नसाज़्-पु. [सं. + फा] जडावाचें काम करणारा.

कुँदरु-पु. १ तोंडलें. २ तोंडल्याचा वेल.

कुँदा—पु. [फा.] १ लांकडाचा ओंडका; ठोकळा. २ बंदुकीचा दस्ता. ३ खोडा.

कुंदी–स्त्री. कपड्याची घडी अगर अिस्त्री करण्याकरितां लांकडी मोगरीनें सुरकुत्या काढण्याची क्रिया. (मु.) **कुंदी करना**–बडवून काढणें.

कुँदेरना–क्रि. स. तासणें.

कुंबी–स्त्री. १ कायफळ. २ पाण्याचा घडा. ३ अेक झाड.

कुंभ–पु. १ मातीचा घडा; घट. २ हत्तीच्या डोक्यावरील दोन अुंचवटे. ३ कुंभराशि. ४ कुंभमेळा; कुंभपर्व

कुंभक–पु. प्राणायामाचा अेक प्रकार.

कुंभकर्ण–पु. रावणाचा भाअू.

कुंभा–स्त्री. वेश्या

कुँभार–पु. कुंभार.

कुंभिनी स्त्री. १ पृथ्वी. २ जमालगोटा.

कुंभी––पु. १ हत्ती. २ मगर. स्त्री. १ लहान मडकें. २ शेवाळ. [रावण.

कुंभीनस–पु. १ विषारी सर्प. २

कुंभीपाक–पु. १ पुराणांत वर्णिलेला अेक नरक. २ सन्निपात रोगाचा अेक प्रकार.

कुंभीपुर–पु. हस्तिनापुर. [राजपुत्र.
कुँवर–पु. १ कुमार; मुलगा. २
कुँहडा पु. कोहळा.
कुआँ––पु. विहीर; आड.
कुअियाँ–स्त्री. लहान विहीर.
कुआर–वार–पु. आश्विन महिना.
कुआरा–वि. कुमार; अविवाहित;
कुकटी––स्त्री. कोकटी (लालसर) रंगाचा कापूर. [आकुंचन पावणें.
कुकडना–क्रि. अ. संकुचित होणें;
कुकडी–स्त्री. कुकडी (सुताची).
कुकडी } स्त्री. १ गुरखा लोकांचें शस्त्र.
कुकरी } २ कोंबडी. ३ मूठ.
कुकडूंकूं–कोंबड्याच्या आरवण्याचा शब्द.
कुकुर–पु. कुत्रा. [डांग्या खोकला.
कुकुरखाँसी–स्त्री. कोरडा खोकला;
कुकुरमाछी, कुकुरौंछी––स्त्री. गोमाशी. [अळंबें.
कुकुरमुत्ता–पु. कुत्र्याची छत्री;
कुकुरी–स्त्री. रानकोंबडी.
कुकुही–स्त्री. बाजरीच्या पिकावर पडणारा रोग. [२ जटाधारी.
कुक्कुट–पु. १ कोंबडा. २ ठिणगी.
कुक्कुर–पु. कुत्रा. [मर्मस्थान.
कुखेत––पु. १ वाअीट जागा. २
कुख्यात–वि. बदनाम. [क्षण.
कुघडी–स्त्री. वाअीट वेळ; अशुभ
कुच–पु. स्तन.
कुच–वि. १ संकुचित. २ कृपण.
कुचकुचवा–पु. घुबड.
कुचकुचाना––क्रि. स. [अनु.] १ चोंचणें. २ अर्धवट कुटणें.
कुचना*–क्रि. अ. संकुचित होणें.
कुचक्र–पु. कट; षड्यंत्र.
कुचर–पु. १ वाअीट कर्म करणारा. २ घाणेरड्या जागीं हिंडणारा. ३ निंदक.
कुचलना–क्रि. स. [अनु.] चेंचणें; ठेचणें; चिरडणें; तुडविणें.
कुचला–पु. कुचला; विषारी वृक्ष.
कुचली–स्त्री. पुढले दांत.
कुचाल–स्त्री. १ वाअीट आचरण; दुर्वर्तन. २ दुष्टपणा.
कुचाली–वि. १ कुमार्गी; वाअीट आचरणाचा. २ दुष्ट.
कुचाह*––स्त्री. १ अनिष्ट गोष्ट; अमंगलसूचक वार्ता. २ दुसऱ्याचें वाअीट चिंतणें.
कुचियादाँत–पु. दाढ.
कुचील––वि. १ मलिन; घाणेरडा; मळकट वस्त्र असलेला. २ दुराचारी.
कुचीला–चैला––वि. १ मळकट वस्त्र असलेला. २ घाणेरडा; मलिन. [करणें.
कुचेष्टा–स्त्री. १ वेडावणें. २ कुचेष्टा

कुच्छित, कुत्सित—*वि.* कुत्सित.
कुछ—*वि.* थोडा; कांहीं.
कुछेक—*वि.* कांहीं.
कुजंत्र—*पु.* जादूटोणा; मंत्रतंत्र.
कुजा—*क्रि. वि.* [फा.] कोठें; कोणत्या ठिकाणीं.
कुजा—*स्त्री.* सीता.
कुजोग*—*पु.* १ कुयोग. २ कुसंग.
कुजोगी—*वि.* असंयमी.
कुटका—*पु.* लहान तुकडा.
कुटकी—*स्त्री.* कुटकी नांवाची औषधी वनस्पती.
कुटनहारी—*स्त्री.*—धान्य कांडणारी.
कुटना—*पु.* १ बदफैली करावयास लावणारा मध्यस्थ. २ कळीचा नारद. **कुटनी**—*स्त्री.* कुंटीण.
कुटना—*क्रि. अ.* कुटलें जाणें. *पु.* कुटण्याचें हत्यार, साधन.
कुटनाना—*क्रि. स.* बदफैली करावयास लावणें; फूस लावणें.
कुटवाना—*क्रि.स.* कांडून, कुटून घेणें.
कुटाना—*क्रि.स.* कांडावयास लावणें.
कुटाओ—*स्त्री.* १ कुटण्याचें काम. २ कुटण्याचा मोबदला. ३ मार; चोप.
कुटास—*स्त्री.* मारहाण; मारपीट.
कुटिया—*स्त्री.* लहान झोंपडी.
कुटिल—*वि.* दुष्ट; वाओीट.
कुटिलाओी*—*स्त्री.* कुटिलता.
कुटीचक-कुटीचर *पु.* संन्यासी.
कुटुंब—*पु.* परिवार; कुटुंब. [गड्डा.
कुटुंबिनी—*स्त्री.* अेक प्रकारचा औषधी
कुटुम*—*पु.* कुटुंब.
कुटेक—*स्त्री.* दुराग्रह.
कुटेव—*स्त्री.* खोड; वाओीट संवय.
कुटौनी—*स्त्री.* धान्य कांडण्याचें काम. (यौ) **कुटौनी-पिसौनी**— १ दळणकांडण. २ खूप परिश्रम. ३ दळणकांडणाची मजुरी.
कुट्टा—*पु.* १ पिसें कापलेलें कबूतर. २ जाळ्यांत अडकलेला पहिला पक्षी.
कुट्टी—*स्त्री.* गट्टी फू (लहान मुलांचे भांडणाचे वेळीं अुचारला जाणारा शब्द); मैत्रीभंग.
कुट्टी—*स्त्री.* १ जनावरांना घालावयाचा बारीक केलेला चारा २ कागद तयार करण्यासाठीं केलेला लगदा.
कुठला—*पु.* १ धान्याचें कोठार; धान्य ठेवण्याचा मातीचा मोठा रांजण. २ चुन्याची भट्टी.
कुठाँअु-य-व—*स्त्री.* वाओीट जागा; अयोग्य ठिकाण. (मु.) **कुठाँव मारना**—मर्माघात करणें.
कुठार—*स्त्री.* १ लहान कुऱ्हाड. **कुठारी**—*स्त्री.* लहान कुऱ्हाड. *वि.* नाश करणारा.

कुठाराघात-पु. कुऱ्हाडीचा घाव. २ भयंकर आघात. [मूस.
कुठाली- स्त्री. सोनें वितळविण्याची
कुठौर—पु. १ मर्मस्थान. २ वाअीट ठिकाण. ३ अवेळ.
कुडकुडाना, कुडबुडाना – क्रि. अ. [अनु.] मनांतल्या मनांत कुढणें; जळफळणें; पुटपुटणें.
कुडकुडी—स्त्री. [अनु.] पोटांत गुरगुरणें.
कुडपना-क्रि.स. कोळपणें; नांगरणें.
कुडरी-स्त्री. १ चुंबळ. २ नदींतील द्वीपकल्प. [ताठणें.
कुडल-स्त्री. हातपाय वळणें; अंग
कुडव-पु. धान्य मोजण्याचें लोखंडी अथवा लांकडी माप. (१२ मुठीचें कुडव). [घालणारी कोंबडी.
कुडुक-स्त्री. [फा.] १ व्यर्थ. २ अंडें न
कुडेर-स्त्री. गूळ तयार करितांना काकवींतील पाणी निघून जाण्या-साठीं बनविलेली नळी. **कुडे-रना**-क्रि. स.
कुडौल—वि. बेडौल.
कुड्मल*—पु. कळी.
कुढंग पु. वाअीट चाल किंवा लक्षण. वि. वाअीट चालीचा; अव्यवस्थित.
कुढंगा—वि. १ अक्कलशून्य. २ अव्यवस्थित.
कुढन—स्त्री. मनांतल्या मनांत कुढणें; कुढणें. **कुढना**-क्रि. अ. १ मनांतल्या मनांत जळफळणें; कुढणें. २ दुःखी होणें.
कुढाना– क्रि. सं. १ चिडविणें; खिजविणें. २ सतावणें; दुःख देणें.
कुतका-पु. (तु.) जाड व मोठा दंडा. (मु.) **कुतका दिखाना**— अंगठा दाखविणें.
कुतरना—क्रि. स. कुरतडणें.
कुतवार-ल*—पु. १ कोतवाल. २ पिकांची वांटणी ठरविणारा.
कुतवारी-ली-स्त्री. १ मुख्य पोलीस ठाणें. २ कोतवालीचें काम.
कुतिया—स्त्री. [दे.] कुत्री.
कुतुब—पु. [अ.] ध्रुव तारा.
कुतुब-पु. [अ.] पुस्तकें ('**किताब**'-चें बहु.) [पुस्तकालय.
कुतुबख़ाना—पु. [अ + फा.]
कुतुबनुमा, कुत्बनुमा—पु. [अ. + फा.] होकायंत्र. [पुस्तकविक्रेता.
कुतुब फ़रोश-पु. [अ. + फा.]
कुतुवा—पु. [अ.] पुस्तकांतील किडा (मनुष्य); पुस्तकें वाच-ण्याचा शौकी.
कुतुली-स्त्री. कोंवळी चिंच.
कुतूहल-पु. १ जिज्ञासा; प्रबळ अिच्छा. २ आश्चर्यकारक वस्तु.

३ आश्चर्य. ४ खेळ.

कुत्ता—पु. [दे.] कुत्रा. **कुत्ती**—कुत्री. (मु.) **कुत्ते की मौत मरना**—हालहाल होऊन मरणें.

कुथरू—पु. डोळ्याचा रोग; डोळे येणें.

कुद्‌रत—स्त्री. [अ.] १ दैवी शक्ति. २ निसर्ग. ३ रचना. **कुद्‌रती**—वि. १ स्वाभाविक. २ दैवी.

कुदाँव—पु. १ विश्वासघात. २ डाव. ३ मर्मस्थान.

कुदान—पु. वाओट दान (अुदा० गजदान; शय्यादान); कुपात्रीं दिलेलें दान.

कुदान—स्त्री. अुडी.

कुदाना—क्रि. स. अुडी मारावयास लावणें; अुडी घेअून देणें.

कुदाम*—पु. खोटें नाणें.

कुदार-ल—स्त्री. कुदळ. [२ दृष्ट.

कुदिष्टि*स्त्री. १ कुदृष्टि; वाओट नजर.

कुदेव—पु. १ ब्राह्मण. २ राक्षस; दैत्य. ३ जैनेतर देव.

कुद्‌स—वि. [अ.] पवित्र.

कुद्‌सिया—वि. स्त्री. [अ.] पवित्र.

कुनकुना—वि. कोमट.

कुनबा—पु. कुटुंब.

कुनबी—पु. कुणबी.

कुनवा—पु. १ धार लावण्याचा दगड. २ कातकामाचा चरक. ३ धार लावणारा (मनुष्य).

कुनह—स्त्री. [फा.] १ तत्त्व; तथ्य. २ सूक्ष्मता.

कुनह—स्त्री. [फा.] १ द्वेष; मनोमालिन्य. २ वैर. **कुनही**—वि. द्वेष करणारा.

कुनाओी—स्त्री.—१ लाकडाचा भुसा. २ तासण्याचें काम किंवा मजुरी.

कुनित*—वि. मधुर ध्वनियुक्त; रुमझुम अशा नादानें भरलेला.

कुनैन—स्त्री. [अिं] कोयनेल; क्विनाओीन.

कुपाठ—पु. बदसल्ला.

कुपार*—पु. समुद्र; सागर.

कुपित—वि. क्रुद्ध; रागावलेला.

कुपीन*,—पु. लंगोटी. **कुप्पा**—पु. बुधला. **कुप्पी**—स्त्री. १ बुधली. २ चिमणी; टिनचा लहानसा दिवा. [बनविणारा.

कुप्पासाज़—पु. [सं. + फा] बुधले

कुफ़र, कुफ्र—पु. [अ.] धर्माविषयीं अश्रद्धा (विशेषतः अिस्लामविषयक).

कुफ़्ल—पु. [अ.] कुलूप.

कुबंड—पु. धनुष्य.

कुबंड*—वि. लुळापांगळा.

कुबडी—स्त्री. १ कुब्जा. २ कुबडी. ३ अेक प्रकारचा मासा.

कुबत*—स्त्री· १ वाईट गोष्ट; निंद्य आचरण. २ निंदा.
कुबरी—स्त्री· १ कुबडी (काठी). २ कुब्जा दासी. [वाईट वचन.
कुवाक*— पु· कुवाक्य; शाप;
कुबानि*—स्त्री·वाईट संवय; खोड.
कुब्ज—वि· कुबडा.
कुब्जा—स्त्री· १ कुबडी स्त्री. २ कुब्जा दासी. ३ कुबडी (लाकडी).
कुब्बा—पु· कुबड.
कुमंठी*—स्त्री· लवचीक डहाळी.
कुमंत्रणा—स्त्री· बदसल्ला; वाईट सल्ला.
कुमक—स्त्री· [तु.] मदत; साहाय्य.
कुमकुमा—पु·[तु] अभ्रकाचा पोकळ गोळा (यांत गुलाल किंवा अबीर घालून अेकमेकांवर रंगपंचमीचे दिवशीं फेंकतात.) गुलालगोटा.
कुमारग*—पु· १ कुमार्ग, २ रेशमी कापड.
कुमारबाज़—पु· [अ.+फा.] जुगारी.
कुमारबाज़ी—स्त्री· जुगार.
कुमुद-मोद—पु· चंद्रविकासी कमळ.
कुम्मैत-द्—पु·[अ.] १ काळसर लाल रंगाचा घोडा २काळसर लाल रंग.
कुम्हडा — पु· कोहळा (मु.) **कुम्हडे की बतिया**—१ अशक्त, दुर्बल मनुष्य. २ लहान कोहळें.
कुम्हडिया—स्त्री· कोहळ्याची वेल.
कुम्हडौरी—स्त्री·कोहळ्याचा सांडगा·
कुम्हलाना—क्रि·अ· कोमेजणें;सुकणें.
कुम्हार—पु· कुंभार.
कुम्ही*—स्त्री· १ लहान मडकें. २ पाण्याच्या पृष्ठभागावर जमणारें अेक प्रकारचें शेवाळें किंवा गवत. पु· १ हत्ती. २ मगर.
कुरंग—पु· १ हरीण. २ घोडा.
कुरंगिन*—स्त्री· हरिणी.
कुरकी-र्की—स्त्री· [अ·] जप्तीनंतर स्थावर किंवा जंगम मालाचा लिलांव. [बारीक हाड.
कुरकुरी—स्त्री· [अनु.] पातळ,
कुरकुरी—पु· घोड्याचा पोट-दुखीचा रोग.
कुरता—पु· [तु.] कुडतें; सदरा.
कुरती—स्त्री· बायकांचा सदरा.
कुरबान—वि· [अ.] १ समर्पित केलेला; अर्पण केलेला. २ बळी दिलेला. (मु.) **कुरबान जाना**—१ अर्पण करणें; आत्मसमर्पण करणें. २ बळी जाणें. [२ बलिदान.
कुरबानी—स्त्री· १ आत्मसमर्पण.
कुररा—पु· क्रौंच पक्षी; टिटवी.
कुररी—स्त्री· टिटवी.
कुरव—वि· अशुभ बोलणारा.
कुरवना—कुरौना—क्रि· स· ढीग

लावणें; रास रचणें.

कुरसी–*स्त्री*· [*अ*·] १ खुर्ची. २ जोतें; चौथरा. ३ पिढी.

कुरसीनामा–*पु*·[*अ*·+फा.]वंशावळ.

कुरहा–*पु*· [*अ*·] पू झालेली जखम.

कुराअी-य—*स्त्री*· [*सं*·+फा.] १ खांचखळगे असलेला रस्ता. २दलदलीच्या जमिनींत झालेला खळगा.

कुरान-कुरानशरीफ़– *पु*· [*अ*·] अरबी भाषेंतील मुस्लिम धर्मग्रंथ.

कुराह–*स्त्री*· [*सं*·+फा.] १ कुमार्ग. २ वाअीट आचरण.

कुराहर*–*पु*· कोलाहल; कल्लोळ

कुराही–*वि*· कुमार्गी.

कुरिया–*स्त्री*· १ झोंपडी. २ लहान गांव. [पंख घांसणें, खाजविणें.

कुरियाल–*स्त्री*· पक्ष्यांचें आनंदानें

कुरी—*स्त्री*· १ तुरीच्या डाळींतील कणी. २ वंश. ३ खंड; तुकडा.

कुरुअी–*स्त्री*· कुरकुली; बारीक टोपली. [युद्ध झालेलें ठिकाण.

कुरुक्षेत्र—*पु*· कौरव पांडवांचें

कुरुख–*वि*· [*सं*·+फा.] अप्रसन्न; दुर्मुखलेला.

कुरुखेत*–*पु*· कुरुक्षेत्र.

कुरूप—*वि*· कुरूप [अुकरणें.

कुरेदना–*क्रि*· *स*· खरवडणें; कोरणें;

कुर्क़–*वि*·[*अ*·]जप्त.**कुर्क़ी**–*स्त्री*·जप्ती.

कुर्क़अमीन–*पु*· [*अ*·] जप्तीनंतर लिलांव करणारा कोर्टांचा अधिकारी; बेलीफ.

कर्कनामा–*पु*· [अ+फा] जप्तीहुकूम.

कुर्मी–*पु*· कुणबी; शेतकरी.

कुर्सी–कुर्सीनामा–पाहा 'कुरसी' 'कुरसीनामा'

कुल–*वि*· संपूर्ण; अेकूण. (यौ.) **कुल जमा**–अेकूण; अेकूण बेरीज.

कुलकना–*क्रि*· *अ*· आनंदित होणें; आनंदानें अुड्या मारणें. [प्रतिष्ठा.

कुलकानि–*स्त्री*·कुलमर्यादा; कुलाची

कुलकुलाना–*क्रि*· *अ*· [अनु.] किलबिल शब्द करणें (मु.) **आँतें कुलकुलाना**–भूक लागणें; पोटांत कावळे कोकावूं लागणें.

कुलगोत्र—*पु*· वंश; घराणें.

कुलच्छन–*पु*· वाअीट लक्षण.

कुलच्छनी–*वि*· *स्त्री*· दुर्वर्तनी स्त्री.

कुलट–*वि*· *पु*· १. व्यभिचारी २ अनौरस मुलगा.

कुलटा–*स्त्री*· छिनाल स्त्री.

कुलथी–*स्त्री*· अेक जाडें भरडें धान्य.

कुलना–*क्रि*· *अ*· ठसठसणें; ठणकणें.

कुलपति–*पु*· १ विश्वविद्यालयाचा व्हाअिस चॅन्सेलर. २ कुटुंबांतील मोठा पुरुष.

कुल़फ़—*पु*· [*अ*·] कुलूप.

कुलफ़त—स्त्री· [अ·] १ कष्ट; विपत्ति. २ मानसिक चिंता.
कुलफ़ा—पु· [फा.] घोळ (भाजी).
कुलफ़ी—स्त्री· [?] १ आअिसक्रीम. २ आअिसक्रीम तयार करण्याचें टिनचें नळकांडें.
कुलबुल—पु· [अनु.] चळवळ; वळवळ (लहान किड्यांची).
कुलबुलाना—क्रि·अ· १ वळवळणें. २ अस्वस्थ होणें. [णारी; नालायक.
कुलबोरन—स्त्री· कुळाला कलंक लाव-
कुलमुख्तार—पु·[फा.] सर्व अधिकार असलेला.
कुलह—स्त्री· [फा.] १ शिकारी पक्ष्याच्या (बहिरी ससाणा अि.) डोळ्याला बांधावयाची झांपणी. २ पंजाबी टोपी.
कुलही—स्त्री· [फा.] कानटोपी.
कुलाँच, कुलाँट*—स्त्री· [तु.] १ अुड्डाण; झेंप; अुडी. २ कोलांटी अुडी.
कुलाबा—पु· [अ·] बिजागरी.
कुलाल—पु· १ कुंभार. २ रान-कोंबडा. ३ घुबड. **कुलाली**—स्त्री·
कुलाह—स्त्री· [फा.] १ टोपी २ राजमुकुट.
कुलाहल—पु·*कोलाहल; कल्लोळ.
कुलिक—पु· १ शिल्पकार; कारागीर. २ कुलीन. ३ गुंजेचें झाड. ४ खेंकडा. ५ वंशपुरुष.
कुलिश—पु· १ वज्र. २ हिरा. ३ कुऱ्हाड. [**शासन**—पु· गौतमबुद्ध.
कुलिशधर—पु· अिंद्र. **कुलि-**
कुली—पु·[तु.] हमाल.
कुलुफ—पाहा 'कुलफ'
कुलीन—वि· कुलवान; सभ्य.
कुलेल—स्त्री· क्रीडा. **कुलेलना**—क्रि· अ· मौज मारणें; हंसणें-खिदळणें. [लहान नदी. ३ नाला.
कुल्या—स्त्री· १ नदीचा पाट. २
कुल्ला—पु· गुळणा, चूळ.
कुल्लियात—पु· [अ·] लेखकाच्या किंवा कवीच्या सर्व लिखाणाचा संग्रह. [पेला; कप.
कुल्हड—पु· गाडगें; मडकें; मातीचा
कुल्हाडा—पु·कुऱ्हाडा; मोठी कुऱ्हाड.
कुल्हाडी—स्त्री· लहान कुऱ्हाड.
कुल्हिया—स्त्री· मातीचें लहान भांडें. (मु.) **कुल्हियामें गुड फोडना**—गुपचुप काम करणें.
कुवार—पु· आश्विन महिना.
कुश—पु· १ दर्भ; अेक प्रकारचें गवत. २ रामाचा मुलगा. ३ पाणी.
कुशल — वि· १ दक्ष; चतुर; प्रवीण. २ श्रेष्ठ; अुच्च प्रतीचा. ३ पुण्यवान्. ४ खुशाल.

कुशलाअी*—स्त्री· क्षेमकुशल.
कुशलात * – स्त्री·क्षेमकुशल.
कुशादा—वि· [फा.] १ मोकळा. २ विस्तृत; लांब-रुंद. [३ गवअी.
कुशीलव—पु·१ कवि; भाट. २नट.
कुशेशय—पु·१ कमळ. २ कण्हेर; सोनचाफा.
कुश्तमकुश्ता–पु· [यौ.] दंगामस्ती.
कुश्ता —पु· [फा.] धातूंवर रासायनिक क्रिया करून बनविलेलें भस्म.
कुश्ती—पु·[फा.] कुस्ती. **कुश्तीबाज़**– वि· कुस्ती खेळणारा; पहिलवान.
कुष्मांड–पु· १ कोहळा. २ महादेवाचे अनुचर. ३ वार (गर्भाभोंवतीची)
कुसंग–पु· वाअीट संगत.
कुसगुन—पु· अपशकुन.
कुसल*—वि· कुशल; निपुण.
कुसलअी*–स्त्री· कुशलता; चातुर्य.
कुसलाअी*–स्त्री· १ कुशलता; निपुणता. २ क्षेमकुशल.
कुसलात–पाहा 'कुशलात.'
कुसवारी–पु· १ कोषासहित असलेला रेशमी किडा; कोषा. २ धाग्याच्या वेष्टनासहित असलेला रेशमी किडा. [अशुभ वेळ.
कुसाअित—स्त्री· [सं· + अ·]
कुसी—स्त्री· नांगराचा फाळ.
कुसीद–पु· १ व्याज; कर्जाअू दिलेली रक्कम.
कुसुंब–पु· अेक वृक्ष. या पासून अुत्तम लाख तयार होते.
कुसुंभ–पु· १ अेक पिवळया रंगाचें फूल. २ केशर. **कुसुंभा**–पु· १ पिवळा रंग. २ अेक मादक द्रव्य.
कुसुम–पु· १ फूल. २ डोळयांचा अेक रोग.
कुसूर–पु· पाहा ' कसूर.'
कुसेस, कुसेसय*–पु· कमळ.
कुहक–पु· १ मायाजाल; फसवणूक. २ कोंबड्याचें आरवणें. ३ धूर्त माणूस. ४ पक्ष्यांचें कूजन.
कुहकना–क्रि·अ· [अनु.] पक्ष्याचें किलबिलणें (विशेषतः कोकिळेचें).
कुहन–वि· [फा.] जुना; प्राचीन.
कुहना–क्रि·स· मारणें.
कुहनी–स्त्री· हाताचा कोपर.
कुहप–पु· राक्षस.
कुहर–पु· खड्डा; बीळ.
कुहरा–पु· धुकें. [२ खळबळ.
कुहराम–पु· [अ·] १ शोक; विलाप.
कुहसार–पु· [फा.] डोंगराळ प्रदेश.
कुहाना*–क्रि·स· रागावणें; रुसणें.
कुहारा*–पु· कुऱ्हाड. [पक्षी.
कुही—स्त्री· अेक प्रकारचा शिकारी

कुहुक–पु. [अनु.] पक्ष्याचा मधुर ध्वनि. [चें किंवा मोराचें कूजन.
कुहू–स्त्री. १ अमावस्या. २ कोकिळे-
कूँच—पु. घोडनस.
कूँचा-पु. कुंचा; झाडू; केरसुणी.
कूँची—स्त्री. १ लहान केरसुणी; कुंचा. २ रंगाची कुंचली; ब्रश.
कूँज–पु. क्रौंच पक्षी.
कूँजना–क्रि.अ. किलबिलणें; चिवचिवणें; कूजन करणें.
कूँड–पु. १ जिरेटोप; शिरस्त्राण. २ पोहरा. ३ नांगराचे तास.
कूँडा–पु.१ रांजण; २ मातीची कुंडी.
कूँडी–स्त्री. १ दगडी. २ डोणी.
कूँई–स्त्री. चंद्रविकासी कमळ.
कूक–स्त्री. कूजन; कलरव; किलबिलाट. **कूकना**–क्रि.अ. कोकिळेचें कूजन करणें.
कूकर– कुत्रा. **कूकरकौर**–पु. १ कुत्र्याला घालावयाचें उष्टें अन्न. २ तुच्छ वस्तु.
कूच—पु. [फा.] प्रस्थान; रवानगी. (मु.) **कूच कर जाना**–मरणें.
कूचमुकाम–पु. [फा. + अ.] मुक्कामाची जागा. [बोळ.
कूचा—पु. [फा.] आळी; गल्ली;
कूज–स्त्री. किलबिलाट; कूजन.
कूजना–क्रि. अ. कूजन करणें; मधुर शब्द करणें (पक्ष्यांचें).
कूज़ा–पु. (फा.) १ खुजा; मातीचें भांडें. २ खुजामध्यें बनविलेली खडीसाखर. [२ गुंजित; ध्वनित.
कूजित–वि. १ सांगितलेलें; बोललेलें.
कूट–पु. १ गूढ; कोडें. २ कूट; ढीग; रास (अन्नाची). ३ व्यंग. ४ असत्य.
कूटता–स्त्री. १ कपट; खोटेपणा. २ कठिणपणा; बिकटपणा.
कूटना–क्रि.स. १ कुटणें. २ मारणें; पिटणें. ३ टांकी लावणें. (मु.) **कूटकूटकर भरना**–ठासून भरणें.
कूटनीति – स्त्री. राजकारण; मुत्सद्दीपणा.
कूटनीतिज्ञ–पु. मुत्सद्दी.
कूटलेख–पु. खोटा दस्तऐवज.
कूटलेखक-पु. खोटे कागदपत्र तयार करणारा; फसव्या. [पयोगी वस्तु.
कूड़ा–पु. १ केरकचरा. २ निरुप-
कूडाकचरा–पु. केरकचरा.
कूडाकर्कट–पु. केरकचरा; रद्दी वस्तु.
कूड़ाखाना–पु. [सं.+फा.] उकिरडा.
कूद–पु. पाभरीची पेरणी.
कूढमग्ज़–वि. [सं. + फा.] मंदबुद्धि; ठोंब्या. [अजमास करणें.
कूतना–क्रि. स. अंदाज करणें;
कूद–स्त्री. उडी.
कूदना–क्रि. अ. १ उडी मारणें;

अुडत अुडत जाणें; कुदणें. २ (आनंदानें) अुड्या मारणें. ३ लुडबडणें. ४ बाता मारणें. *क्रि.स.* अुल्लंघन करणें; ओलांडणें. (मु.) **किसीके वलपर कूदना**— दुसऱ्याच्या आश्रयावर बढाया मारणें.

कूदफाँद—*स्त्री.* अुड्या मारणें.

कूपमंडूक—*पु.* संकुचित वृत्तीचा; बाह्य जगाचें ज्ञान नसलेला.

कूबड–कूबा—*पु.* कुबड.

कूर*—*वि.* १ क्रूर; निर्दय. २ मूर्ख.

कूरता—*स्त्री.* १ निर्दयता. २ मूर्खता.

कूरम*—*पु.* १ कांसव. २ पृथ्वी.

कूरा—*पु.* १ रास; ढीग. २ अंश; भाग.

कूर्चिका*—*स्त्री.* १ कुंची; ब्रश. २ कळी. ३ सुअी.

कूल—*पु.* १ किनारा; तट. २ पाण्याचा पाट. ३ तलाव.

कूल्हा—*पु.* कटिरास्थि; कुल्ल्याची हाडें; ढुंगण. [ताकद.

कूवत—*स्त्री.* [अ.] कुवत; शक्ति;

कृतघ्न—*वि.* अुपकार न स्मरणारा.

कृतज्ञ—*वि.* अुपकार स्मरणारा.

कृतज्ञता—*वि.* अुपकार स्मरणें.

कृति—*स्त्री.* १ कार्य; पद्धत; रचना. २ जादू. ३ डाकिनी. ४ विसाची संख्या.

कृतिकर—रावण.

कृती—*वि.* १ निपुण; दक्ष. २ पुण्यात्मा. ३ साधु; सज्जन.

कृत्ति—*स्त्री.* १ हरणाचें कातडें. २ कातडें.

कृपनाअी*-*स्त्री.* कृपणता; कंजूषपणा.

कृपया—*क्रि. वि.* कृपा करून; मेहरबानी करून. [दयासागर.

कृपानिधान—*पु.* कृपा करणारा;

कृपापात्र—*वि.* १ दयेस पात्र; २ मर्जीतील.

कृष्णाजिन—*पु.* १ हरिणाचें कातडें; मृगचर्म २ अेका ऋषीचें नांव.

कैंचुआ—*पु.* गांडूळ; काडू.

कैंचुल—*पु.* } सापाची कात.
कैंचुली—*स्त्री.* }

कैंद्रिय-*वि.* मध्यवर्ती. [वचनी प्रत्यय.

के—प्रत्य. षष्ठी विभक्तीचा अनेक

के—*स.*, कोण

केअु*—*स.* कोणी.

केकड़ा—*पु.* खेकडा. [३ चिह्न. ४ घर.

केतन—*पु.* १ निमंत्रण. २ ध्वजा.

केता-तो*-*वि.* किती. [कशा प्रकारचा

केतिक, केती*—*वि.* १ किती. २

केदली—*पु.* केळीचें झाड.

केना—*पु.* १ अन्नाच्या मोबदल्यांत भाजीपाला अि. घेतलेला किरकोळ जिन्नस. २ अेक वनस्पति.

केर*—प्रत्य. संबंधसूचक प्रत्यय

'चा, ची, चें.'.
केरल–पु. केरळ प्रदेश (मलबार, त्रावणकोर, कोचीन).
केरा*–पु. केळें.
केराना–पु. किराणा माल.
केरानी–पु. [अिं.] १ युरेशिअन. २ कारकून. [‘ची’ प्रत्यय.
केरि-री*–प्र. ‘केर’चें स्त्रीलिंगी रूप;
केरि-री–स्त्री. [दे.] कैरी; कच्चा आंबा. [घासलेट.
केरोसिन–पु. [अिं.] रॉकेल तेल;
केला–पु. केळें.
केलि–स्त्री. १ क्रीडा; विहार. २ स्त्री-प्रसंग. ३ थट्टा; मस्करी.
केवट–पु. कोळी; नाविक.
केवटी दाल–स्त्री. दोन तीन प्रकारच्या डाळी मिसळून केलेलें वरण.
केवड़ओ–वि. केतकी रंगाचा; केवड्याच्या रंगाचा.
केवडा–पु. केवडा; केतकीचें पान.
केवल–वि. १ अेकटा; अेकमात्र. २ शुद्ध; पवित्र. क्रि. वि. केवळ; मात्र.
केवलात्मा–पु. १ अीश्वर (पाप-पुण्यरहित). २ निर्मळ मनाचा मनुष्य.
केशपाश–पु. पुष्कळ केस.
केसर–पु. १ केशर. २ फुलांतील केसर.
केसरिया–वि. केशरी रंगाचा.
केसरी–पु. १ सिंह. २ घोडा.
केसू–पु. पळसाचें फूल. [३ घोडा.
केहरी*–पु. १ केसरी. २ सिंह.
केहा–पु. मोर. [कोणता.
केहि*–स. कोणाला. वि. कसा;
केहुनी–स्त्री. हाताचा कोपर.
केहूँ–क्रि. वि. कोणत्याहि प्रकारें.
केहू–स. कोणीहि.
कैंचा–वि. तिरळा.
कैंचा–पु. [तु.] मोठी कात्री.
कैंची–स्त्री. कात्री.
कै–वि. किती. अव्य. अथवा; किंवा.
कै–स्त्री. [अ.] वांती; अुलटी.
कैकस–पु. राक्षस. [२ द्यूत; जुगार.
कैतव–पु. १ कपट; धोका; बहाणा.
कैथ-था–पु. कवठाचें झाड.
कैथी–स्त्री [दे.] बिहार प्रांतांतील हिशेब लिहिण्याची लिपि.
क़ैद–स्त्री. [अ.] १ कैद; अटक. २ तुरुंगवास. (मु.) **कैद काटना**–तुरुंगांत दिवस कंठणें.
क़ैदख़ाना–पु. [अ.+फा.] तुरुंग.
क़ैद तनहाओ–स्त्री. [अ.] अंधार-कोठडीची शिक्षा.
क़ैद-बामशक़्क़त–स्त्री. [अ.] सक्तमजुरीची शिक्षा. [शिक्षा.
क़ैद-बेमशक़्क़त–स्त्री. [अ.] साधी
क़ैद महज़–स्त्री. [अ.] साधी कैद.

कै़द सख़्त–स्त्री· [अ·] सक्त-मजुरीची शिक्षा.
कै़दी—पु· [अ·] कैदी; बंदी.
कैधौं*– अव्य किंवा; अथवा.
कैन–स्त्री· १ कामटी. २ डहाळी (झाडाची).
कैफ़–पु· [अ·] कैफ; नशा. **कैफ़ी**–वि. १ मस्त. २ दारुबाज.
कैफ़ियत–स्त्री· [अ·] १ खबर; बातमी. २ हकीकत; विवरण. ३ आश्चर्यकारक किंवा आनंददायक घटना. (मु.) **कैफियत तलब करना**–जाब विचारणें; कारण विचारणें.
कैरव—पु· १ पांढरें कमळ. २ शत्रु. ३ कुमुद. [२ भुऱ्या डोळयांचा.
कैरा–पु· धुरकट रंग. वि· १ भुरा.
कैसर–पु·[अ·]१ सम्राट्; बादशाह. २ जर्मनीच्या सम्राटाची पदवी.
कैसा—वि· १ कसा; कोणत्या प्रकारचा. २ सदृश; समान. क्रि· वि· कसें; कोणच्या तऱ्हेनें.
कैसे—क्रि· वि· १ कसें; कोणत्या प्रकारें. २ कां? कां बरें?
कैसो*—वि. कसा. [कुमुदिनी.
कोंअी*—स्त्री· चंद्राविकासी कमळ;
कोंचना—क्रि· स· टोंचणें; खोंचणें; खुपसणें.
कोंचा—पु· क्रौंच.
कोंचा—पु· पक्षी पकडण्यासाठीं टोंकास गोंद लावलेली काठी.
कोंचा—पु· भट्टींतून गरम वाळू काढण्याची व टाकण्याची भड-भुंजाची लांब पल्लेदार पळी.
कोंढ़ा–पु· १ आंकडा; आकडी. २ कोयंडा. [वरच पिकलेला आंबा.
कोंपर–पु· अर्धा–कच्चा किंवा झाडा-
कोंपल–स्त्री· अंकुर; नवपल्लव.
कोंवर*–वि· कोंवळा; नाजुक; मृदु.
कोंहडा–पु· कोहळा.
को—स· कोण. प्रत्य. द्वितीया किंवा चतुर्थीचा प्रत्यय, 'स, ला, तें'.
कोआ–पु· १ रेशमाच्या किड्याचें घर; कोषा. २ रेशमाचा किडा. ३ मोहाचें फळ. ४ फणसाचा गरा.
कोअिरी–पु· माळी; काची.
कोअिला–पु· कोळसा.
कोअिलिया*–स्त्री· कोकिळा.
कोअिली–स्त्री· १ कोय. २ कैरी.
कोअी–स·, वि. १ कोणी (अज्ञात माणूस अथवा वस्तु). २ अेक देखील; अेक सुद्धां. क्रि·वि· जवळ जवळ; अजमासें. (मु.) **कोअी न कोअी**–अेक नाहीं तर दुसरा; कोणी तरी; कोणी ना कोणी.
कोअु–अू*—स·. कोण, कोणीहि.

कोकंब—पु. कोकम; अमसुलाचें झाड व फळ.
कोक—पु. १ चक्रवाक. २ बेडूक.
कोकलताश-कोका—पु. [तु.] दूधभाअी; (अेकाच दाअीचें दूध पिणारीं मुलें)
कोकम—पु. अमसुल. [कोकिळा.
कोकिल-ला—पु. स्त्री. कोकिळ;
कोका—स्त्री. [अनु.] १ कावळा. २ मुलांना खेळविण्याचा शब्द.
कोको—पु. (अिं.) कोको.
कोख—स्त्री. १ पोट; उदर. २ कूस. ३ गर्भाशय. (मु.) **कोख अुजड जाना**—१ संतान किंवा अपत्य मरणें. २ गर्भपात होणें. **कोख बंद होना, कोख मारी जाना**—वांझ होणें.
कोखजली—वि. स्त्री. जिचीं मुलें जगत नाहींत अशी स्त्री.
कोखबंद—वि. स्त्री. वांझ स्त्री.
कोच—पु. भट्टींतून भांडीं ओढून काढण्यासाठीं वापरावयाचा लोखंडी गज. [२ कोच.
कोच—पु. [अिं.] १ घोडागाडी.
कोचवान—पु. [अिं.] गाडीवान; घोड्याची गाडी हांकणारा.
कोचा—पु. १ तलवारीची साधारण जखम. २ वर्मी लागणारी गोष्ट; झोंबणारी गोष्ट. [कोजागिरी.
कोजागीर—पु. आश्विनी पौर्णिमा;
कोट—पु. १ किल्ला; गड. २ राजवाडा. ३ शहराभोंवतींचा तट.
कोटर—पु. झाडाची ढोली.
कोटिक—वि. १ कोट्यवधि. २ असंख्य.
कोठडी, **कोठरी**—स्त्री. खोली; कोठडी.
कोठा—पु. १ मोठा हॉल. २ माडीवरची खोली. ३ पक्वाशय; पोट.
कोठादार—पु. कोठारी.
कोठार—पु. भांडार.
कोठारी—पु. भांडारी.
कोठी—स्त्री. १ वाडा; हवेली. २ बंगला. ३ वखार; गुदाम. ४ सावकारी धंद्याचें ठिकाण. **कोठीवाल**—पु. १ सावकार. २ मोठा व्यापारी.
कोठीवालशाही—स्त्री. [सं +फा.] भांडवलशाही.
कोठेवाली—स्त्री. वेश्या.
कोडना—क्रि.स. १ वखरणें. २ खणणें.
कोडा—पु. चाबूक; कोरडा.
कोडी—स्त्री. (अिं) वीसांचा समूह.
कोढ—पु. कोड; कुष्ट. (मु.) **कोढकी खाज अथवा कोढमें खाज**—अेकसारखी आपत्ति; संकटांमागून संकटें. **कोढी**—पु. कोड असलेला

माणूस. [करितां सजवलेला घोडा.

कोतल—पु· [फा.] १ मिरवणुकी-
२ खाशा स्वारीचा घोडा.

कोतवाल—पु· पोलीस अिन्स्पेक्टर.

कोतवाली—स्त्री· १ मुख्य पोलीस ठाणें. २ 'कोतवाल'चें पद; काम.

कोता, कोताह—वि· [फा.]१लहान. २ कमी; अल्प. **कोताही**—स्त्री· १ अुणीव; कमतरता. २ कंजूषी.

कोथमीर—पु· कोथिंबीर.

कोथला—पु· मोठी थैली किंवा पिशवी. **कोथली**—स्त्री· कसा; पैसे ठेवण्याची थैली जी कमरेभोंवतीं बांधतात.

कोदंड—पु· धनुष्य. [कोपरा.

कोद*—स्त्री· १ दिशा. २ बाजू;

कोदव, कोदों—दो—पु·अेक धान्य; हरीक.

कोना—पु· १ कोपरा. २ तीक्ष्ण किनारा; अणकुचीदार टोंक. ३ अेकांतस्थान. ४ कोण; बाजू (मु) **कोना झाँकना**—लाज किंवा भीती-मुळें दडून बसण्याचा प्रयत्न करणें.

कोनिया—स्त्री· १ भिंतींतील खुंट्यां वर बसविलेली फळी. २ कोनाडा.

कोपना*—क्रि· अ· रागावणें; क्रुद्ध होणें.

कोपर—पु· मोठें ताट; परात.

कोपल—पु· पालवी; नवीन कोंवळीं पानें; अंकुर.

कोफ़्त—स्त्री· [फा.]पीडा;त्रास;दुःख.

कोफ़्ता—पु· [फा.] खिमा.

कोय*—स· कोण; कोणी.

कोयता—पु· कोयता.

कोयल—स्त्री· कोकिळा.

कोयला—पु· कोळसा.

कोया—पु· डोळ्याचा कोपरा

कोया—पु·रेशमी किड्याचें घर; कोष.

कोरंगा—पु· शेणामातीनें सारविलेली मोठी करंडी, टोपली वगैरे.

कोरंगी—स्त्री· लहान वेलदोडा.

कोरंजा—पु· मजुरांना मजुरी म्हणून द्यावयाचें धान्य.

कोर—स्त्री· १ किनारा; बाजू. २ कोपरा. ३ वस्त्राचें टोंक. ४दोष; खोड. ५ द्वेष; वैर. ६ हत्याराची धार. ७ रांग; ओळ. (मु.) **कोर दबना**—अंकित होणें; ताब्यांत जाणें.

कोरक—पु· कळी.

कोरकसर—स्त्री· [सं· + फा.] १ दोष; अुणीव. २ कमीजास्तीपणा.

कोरानिश—स्त्री· [फा.] कुर्निसात; सलाम.

कोरमा—पु· [तु.] भाजलेलें मांस.

कोरा—वि· १ नवीन; नवा; न

वापरलेला. २ रिकामा; विहीन; रहित. ३ मूर्ख; अशिक्षित. ४ केवळ; फक्त. (मु.) **कोरा जवाब**—स्पष्ट नकार. पु. बिनकांठाचें रेशमी धोतर.

कोरा*—पु. अुत्संग; मांडी.

कोरी-ली—पु. कोष्टी; विणकर.

कोरी—स्त्री. वीसांचा गट.

कोर्ट—पु. [अिं]न्यायालय; कचेरी.

कोल—पु. १ डुक्कर. २ अुत्संग; मांडी. ३ बोराचें फळ

कोलाहल—पु. गोंधळ; गडबड.

कोली—स्त्री. अुत्संग; मांडी.

कोली—पु. कोष्टी; विणकर.

कोल्हू—पु. १अुंसाचा चरक. २घाणा. (मु.) **कोल्हू का बैल**—अत्यंत श्रम करणारा. **कोल्हूमें डालकर पेरना**—फार कष्ट देणें

कोविद्—वि. ज्ञाता; विद्वान्.

कोश—पु. १ म्यान. २ आवरण. ३ खजिना; धन. ४कोश (डिक्शनरी) ५ अंडें. ६ रेशमाचा किडा.

कोशफल—पु. दुध्या, भोपळा, कोहळा टरबूज वगैरे प्रकारची फळभाजी व फळें.

कोशपाल—पु. खजिनदार.

कोशिश—स्त्री. [फा.] प्रयत्न; उद्योग.

कोष—पु. पाहा 'कोश'

कोष्टक—पु. कंस [{ ( ) }]

कोष्ठी—स्त्री. जन्मकुंडली.

कोस—पु. दोन मैलांचें अंतर; कोस.

कोसना—क्रि. स. दोष देणें; शिव्याशाप देणें; निर्भर्त्सना करणें. (मु.) **पानी पी पी कर कोसना**—राहून राहून शिव्याशाप देणें. [कौसल्या.

कोसलेश्वरी—स्त्री. रामाची आअी;

कोसा—पु. १ अेक प्रकारचें रेशीम. २ अेक प्रकारचा मातीचा दिवा.

कोहँड़ौरी—स्त्री. कोहळ्याचा सांडगा.

कोह—पु. [फा.] पर्वत. **कोही**—वि. पहाडी; डोंगराळ.

कोह*—पु. क्रोध; राग.

कोहकन—पु. [फा.] १ पहाड खोदणारा. २ फरहादचें दुसरें नांव.

कोहनी—स्त्री. कोपर

कोहनूर—पु. [फा.] कोहिनूर हिरा. (कोह = पर्वत + नूर = प्रकाश—प्रकाशाचा पर्वत). [तें स्थान.

कोहबर—पु. देवप्रतिमा बसवितात

कोहसार—पु. [फा.] पाहा 'कोहिस्तान' [पाठीवरील).

कोहान—पु. [फा.] वशिंड (अुंटाच्या

कोहाना*—क्रि. अ. १ रुसणें; नाराज होणें. २ रागावणें; क्रोध करणें.

कोहिस्तान—पु. [फा.] पहाडी प्रदेश.

कोही*—वि. क्रोधी; रागीट.

कौंध—स्त्री· विजेची चमक. **कौंधना**—क्रि.अ· वीज चमकणें.

कौंधनी*—स्त्री· करगोटा.

कौंसिल—पु· [अिं] कायदेमंडळ.

कौआ—वा—पु· कावळा.

कौडा—पु· मोठी कवडी.

कौडिया—वि· कवडी रंगाचा.

कौड़ा—पु· आगटी; शेकोटी.

कौडियाला—वि· १ कवडी रंगाचा. पु· १ विषारी साप. २ कृपण धनाढ्य; कंजुष श्रीमंत.

कौडियाही—स्त्री· दगड अगर विटा वाहून नेण्याच्या हिशेबानें दिली जाणारी मजुरी.

कौडी—स्त्री· कवडी. (मु.) **कौडी का**—कुचकामाचा; तुच्छ. **कौडी कौडी अदा करना, चुकाना** अथवा **भरना**—पै न् पै अॄण फेडणें.

कौणप—पु· १ राक्षस. २ अधर्मी; पापी (मनुष्य).

कौन—स· कोण.

क़ौम—स्त्री· [अ·] जाति. **क़ौमी**—वि· १ जातीय. २ राष्ट्रीय.

क़ौमियत—स्त्री· [अ·] राष्ट्रीयत्व.

कौमुद—पु· कार्तिक महिना.

कौमुदी—स्त्री· १ चांदणें. २ कार्तिकी पौर्णिमा. ३ या पौर्णिमेचा अुत्सव. ४ आश्विनी पौर्णिमा.

कौर—पु· घास; ग्रास. (मु.) **मुँह का कौर छीनना**—तोंडचा घास काढून घेणें. [वायुगोळा.

कौलंज—पु· [ग्री.] पोटांत उठणारा

क़ौल—पु· [अ·] १ कथन; अुक्ति. २ प्रतिज्ञा; वायदा. (यौ.) **क़ौल-क़रार**—आपसांतील शपथविधि.

कौवाली—स्त्री· [अ·] १ अेक प्रकारचें गीत; कवाली. २ गवअीपेशा.

कौवाल—पु· [अ·] कवाली गाणारा.

क़ौस—स्त्री· [अ·] १ धनुष्य. २ धन· राशि. (यौ.) **क़ौसे कज़ह**—स्त्री· अिंद्रधनुष्य.

क्या—स· काय (प्रश्नार्थक). (मु.) **क्या कहना है** अथवा **क्या खूब**—प्रशंसोद्गार; वाहवा ! वि· १ किती ? २ अधिक; पुष्कळ. ३ अपूर्व; अुत्तम. क्रि·वि· काय म्हणून; का ?

क्यारी—स्त्री· १ अळें; वाफा. २ मीठ बनविण्याकरितां तयार केलेला वाफा; खाचर. [कशा प्रकारें ?

क्यों—क्रि· वि· १ कां ? कसें ? २

क्योंकर—अव्य. कसें.

क्रम—पु· १ अनुक्रम. २ पद्धति.

क्रमिक – वि· पद्धतीनुसार; क्रमानुसार; पद्धतशीर.

क्रांति—स्त्री· क्रांति.

क्राअुन—पु· [अिं.] १ १५×२०

अिंच लांबी-रुंदीचा कागद. २राज-मुकुट. ३ ५ शिलिंगाचें १ नाणें.
क्रियता*–स्त्री· कार्य. [अंत्यविधि.
क्रियाकर्म—पु· मृतव्यक्तीचा
क्रिस्तान–पु· [अिं.] ख्रिश्चन.
क्रिस्तानी–वि·[अिं]ख्रिश्चनधर्माचा.
क्रीत–वि· विकत घेतलेला.
क्रीतदास– (यौ) –पु· गुलाम!
क्रोड–पु· मांडी; छाती.
क्रोड़पत्र–पु· परिशिष्ट; पुरवणी.
क्रोशिया—पु· [अिं.] अेक प्रकारचें सुताचें विणकाम (जाळीदार).
क्लारनेट–पु· [अिं.] अेक प्रकारचें सनअी सारखें वाद्य.
क्लीनर—पु· [अिं.] मोटार, अेंजिन वगैरे साफ करणारा.
क्वारपन, क्वारापन–पु· कौमार्य; अविवाहित अवस्था.
क्वाड्रेट–पु· [अिं.] मुद्रणालयांतील कंपोझिंग किंवा खिळे जुळवणीं करतांना वापरावयाचा शिशाचा चौकोनी तुकडा. हा स्पेसपेक्षां मोठा आणि कोटेशनपेक्षां लहान असतो.
क्वार–पु· आश्विन महिना.
क्वारा–पु· वि· कुमार;अविवाहित.
क्षण–पु· क्षण.
क्षति–स्त्री· नुकसान; हानि.
क्षत्रप–पु·अिराण देशांतील प्राचीन मांडलिक राजाची पदवी.
क्षपा–स्त्री· रात्र.
क्षपाकर–पु· १ चंद्र. २ कापूर.
क्षमता—स्त्री· योग्यता; सामर्थ्य.
क्षमना*–क्रि· स· क्षमा करणें.
क्षमनीय–वि· क्षमा करण्यास योग्य; क्षम्य.
क्षमवाना–क्रि·स· क्षमा करविणें.
क्षमी–१ वि· क्षमाशील; क्षमा करणारा. २ सहनशील; शांत प्रकृतीचा. [शील.
क्षांत–वि· १ सहनशील; क्षमा-
क्षांति–स्त्री· १ क्षमा. २ सहिष्णुता.
क्षाम–वि· १ क्षीण; कृश. २ किडकिडीत. ३ अल्प; थोडा.
क्षिति—पु· १ पृथ्वी. २ निवास-स्थान. ३ क्षय.
क्षिप्रगति–वि·खूप वेगानें जाणारा.
क्षुधा–स्त्री· भूक. [३ तीर्थ.
क्षेत्र–पु· १ शेत. २ अुत्पत्तिस्थान.
क्षोणिप–पु· राजा.
क्षौम–पु· तागाचें कापड.

ख

खंख—*वि.* १ रिकामा; रिक्त. २ निर्जन; ओसाड; उजाड. [म्हातारा.

खंखड—*वि.* १ शुष्क. २ जख्खड

खँखार, खखार— *पु.* [अनु.] बेडका; खांकरा.

खँखारना—*क्रि.अ.* पाहा 'खखारना'.

खंग—*पु.* १ तलवार; खड्ग २ गेंडा.

खँगहा—*पु.* गेंडा. *वि.* दांत पुढें असलेला.

खंगालना—*क्रि. स.* १ विसळणें; खळबळून धुणें. २ रिकामें करणें.

खँगी—*स्त्री.* न्यूनता; कमतरता; उणीव

खँगैल—*वि.* १ पायाला खुरी रोग झालेलें (जनावर) २ लांब दातांचा (हत्ती).

खँचना—*क्रि. स.* १ चिन्हांकित करणें; खूण करणें; रेखाटणें. २ खरडणें; कसें तरी लिहिणें.

खँचिया—*स्त्री.* टोपली.

खँजडी—*स्त्री.* १ डफडी. २ चिपळ्या.

खंजर—*पु.* [अ.] कट्यार.

खंजरीट—*पु.* खंजन पक्षी.

खंड—*पु.* १ तुकडा; भाग. २ देश; प्रदेश. ३ चोळीचा खण. ४ घराचा मजला. *वि.* १ छोटा; लहान; लघु. २ खंडित.

खंडकाव्य—*पु.* खंडकाव्य.

खंडन—*पु.* खंडन; खोडून काढणें.

खंडना*—*क्रि. स.* तुकडे तुकडे करणें. [हता.

खंडनी—*स्त्री.* १ खंडणी. २ साऱ्याचा

खंडपूरी—*स्त्री.* १ साटोरी. २ गोड पुरी.

खंडबरा—*पु.* घागरा.

खंडर—*पु.* पाहा 'खँडहर'

खँडरा—*पु.* डाळीच्या पिठाचा वडा.

खँडरिच—*पु.* खंजन पक्षी.

खँडवानी—*स्त्री.* साखरपाणी.

खंडसर—*पु.* खांडसरी साखर; गुळी साखर.

खँडसाल—*स्त्री.* साखरेचा कारखाना.

खँडहर—*पु.* पडलेल्या अिमारतीचा अवशेष; पडका भाग. [तुटलेला,

खंडित—*वि.* भग्न; मोडलेला;

खंडिया—*पु.* अुसाचे तुकडे अगर करवे करणारा. *स्त्री.* लहान तुकडा.

खँडौरा—*पु.* दाणेदार साखरेचा लाडू.

खँडौरी—*स्त्री.* तांदळाच्या कण्या.

खंतरा—*पु.* १ भेग; फट; तडा. २ कोपरा. [२ मोठा खड्डा.

खंदक—*स्त्री.* [अ.] १ खंदक.

खंदा—*पु.* खोदकाम करणारा.

खंभा–पु. खांब; स्तंभ.

खंभार*–पु. १ भीति; भय. २ शंका; अंदेशा. ३ शोक. ४ कासाविसी; अतिशय अस्वस्थता.

खँसना*–क्रि. अ. हळूंच निसटणें.

खअी*–स्त्री. १ क्षय. २ कलह; भांडण. ३ लढाअी; युद्ध.

खक्खा–पु. [फा.] १ मोठ्यानें हंसणें, खदखदां हंसणें २ अनुभवी माणूस. ३ मोठा व अुंच हत्ती.

खखरा—पु. [दि.] मोठा हारा.

खखारना–क्रि. अ. [अनु.] खांकरणें; घसा साफ करणें; बेडका काढणें. **खखार**–पु. बेडका; खांकरा.

खखेटना*–क्रि. स. १ पाठलाग करणें. २ दाबणें. ३ घायाळ करणें.

खखोरना—क्रि. स. धुंडाळणें; शोधून काढणें.

खग–पु. १ पक्षी. २ गंधर्व ३ बाण. ४ ग्रह; नक्षत्र. ५ सूर्य. ६ चंद्र. ७ मेघ. ८ हवा.

खगना*–क्रि. अ. १ . बोचणें; रुतणें. २ चिन्हांकित होणें. ३ मनावर बिंबणें; प्रभाव पडणें. ४ निश्चल राहणें; अडून राहणें.

खगपति—पु. १ गरुड. २ सूर्य.

खचन–पु. १ जडण; जडणकाम. २ कोरीव काम.

खचना*–क्रि. अ. १ जडणें; जडणकाम होणें. २ जडविलें जाणें. ३ कोरीव किंवा नक्षीकाम होणें. क्रि. स. १ जडणें, कोरणें २ रेखाटणें; चिन्हांकित करणें.

खचर—पु. १ सूर्य. २ मेघ. ३ ग्रह; नक्षत्र ४ हवा; वायु. ५ पक्षी. ६ बाण. ७ राक्षस.

खचरा–वि. [दि.] १ वर्णसंकऱ्या; कमजात; अकुलीन. २ दुष्ट; हलकट. [भरपूर; चिक्कार.

खचाखच–क्रि.वि. [अनु.] ठांसून;

खचाना–क्रि.स. १ ताणणें; ओढणें. २ घाअीनें लिहिणें; खरडणें.

खचित–वि. रेखाटलेला; चित्रित.

खचिया–स्त्री. टोपली.

खचेडना–क्रि. स. पाहा 'खदेडना'

खच्चर–पु. [दि.] खेचर. [कोषाध्यक्ष.

ख़ज़ानची–पु. [फा.] खजिनदार;

ख़ज़ाना–पु. [अ.] खजिना.

खजुली–स्त्री. खरूज; खाज.

खजूर—पु. खजूर.

खट–पु. [अनु.] अेखादी वस्तु फुटल्याचा किंवा दुसऱ्यावर आपटल्याचा आवाज. (मु.) **खटसे**–चटकन्; झटदिशीं.

खटक–स्त्री. [अनु.] १ आशंका; अंदेशा. २ काळजी; चिंता. ३

खटखट असा आवाज.

खटकना, खडकना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ खटखट आवाज होणें. २ टोंचणी लागणें; मनाला लागणें. ३ दुखणें; ठसठसणें. ४ भांडण होणें. ५ न अुमगणें. ६ साशंक होणें. ७ काळजी वाटणें. ८ विटणें; विरक्त होणें.

खटका—*पु.* [अनु.] १ बोलट; खिटी. २ आशंका; भीति; चिंता.

खटकाना—*क्रि.स.* [अनु.] १ चिंता किंवा काळजी अुत्पन्न करणें. २ ठोठावणें; खटखट आवाज करणें.

खटखट—*स्त्री.* [अनु.] १ ठकठक. २ कटकट. ३ तंटा-बखेडा.

खटखटाना—*क्रि. स.* [अनु.] ठोठावणें; ठकठक आवाज करणें.

खटना—*क्रि. अ.* १ मेहनत करणें; परिश्रम करणें. २ खूप श्रम करून कमी मोबदला मिळणें.

खटना—*क्रि. स.* पैसे मिळविणें.

खटपट—*स्त्री.* [अनु.] १ खटका; झकाझकी. २ बेबनाव; वैमनस्य.

खटपद्—*वि.* षट्पाद; सहा पायांचा. *पु.* भौंरा; भुंगा.

खटपाटी—*स्त्री.* बाजेचें लांकूड.

खटबुना—*पु.* बाज विणणारा.

खटमल—*पु.* ढेंकूण.

खटमिट्ठा—*वि.* आंबटगोड.

खटराग—*पु.* १ षट्राग; संगीताचे सहा राग. २ भानगड; बखेडा.

खटाअी—*स्त्री.* १ आंबटपणा. २ आंबट; आम्ल वस्तु ३ बेबनाव; वैमनस्य. (मु.) **खटाअीमें डालना**—१ संशयांत ठेवणें; दुग्ध्यांत ठेवणें. २ विलंब लावणें.

खटाखट—*क्रि.वि.* [अनु.] १ झटपट; भरभर. २ तत्काळ; लागलींच.

खटाना—*क्रि. अ.* १ निर्वाह होणें; निभणें. २ थांबणें; टिकणें. ३ परीक्षेंत पूर्ण अुतरणें.

खटाना—*क्रि.अ.* अंबणें; अंबुसणें.

खटापटी—*स्त्री.* [अनु.] बेबनाव; भांडण.

खटास—*स्त्री.* आंबटपणा.

खटिक—*पु.* १ भाजी विकणारा; काची. २ फळें, भाजीपाला विकणारी जात.

खटिया—*स्त्री.* खाटलें; बाज.

खटोलना, खटोला—*पु.* लहान बाज. *स्त्री.* खटोली.

खट्टा—*वि.* आंबट. (मु.) **जी खट्टा होना**—अप्रसन्न होणें; नाखुश होणें.

खट्टामीठा—*वि.* आंबटगोड.

खट्टू—*पु.* कमाविणारा; मिळविणारा.

खट्वांग—*पु.* बाजेची पाटी किंवा खूर.

खट्वा—स्री· बाज.
खडखडा—पु· [अनु.] नवशिका घोडा प्रथम जुंपतांना टांग्याला लावतात ते लांब पोल.
खडखडाना–क्रि·अ·[अनु.]खडखड आवाज होणें; खडखडणें. क्रि· स· खडखड करणें.
खडखडिया – स्री· पालखी; मेणा.
खडचड—स्री·[अनु.] १ फेरबदल; अदलाबदल. २ खळबळ; गडबड.
खडबडाना— स्री· अ· [अनु.] १ वावरणें; गोंधळून जाणें; घाबरणें. २ अस्ताव्यस्त होणें; अव्यवस्थित होणें.
खडबडाहट, खडबडी — स्री· [अनु.] १ खडबड. २ अुलथापालथ;खळबळ. [खळबळ; गडबड.
खडमंडल–पु·१·घोटाळा;गोंधळ. २
खडा—वि· १ अुभा. २ सिद्ध; तयार;तत्पर. ३ सरळ. ४ सुरुवान. ५ रचलेला. ६ कच्चा. (मु.) **खडेखडे** —•अुभ्याअुभ्या. **खडा जवाब**–समयसूचक अुत्तर.
खडाअूँ–स्री·खडावा;पादुका. [पेंच.
खडादसरंग–पु· कुस्तींतील अेक
खडानन–पु·कार्तिकस्वामी. [फक्की.
खडिया, खडी–स्री·खडू; चुन्याची
खडी बोली—स्री· दिल्लीच्या आसपास बोलली जाणारी भाषा; हिन्दी गद्याची भाषा.
खड्ग—पु· १ तलवार. २ शस्त्र.
खड्डा, खड्ढा—पु· खड्डा.
ख़त—पु· [अ.] १ पत्र. २ कानाजवळचे किंवा दाढीचे केस. ३रेषा.
खत—पु· क्षत; जखम.
ख़तना—पु· [अ.] सुंता.
ख़तम—वि· [अ.] समाप्त; पूर्ण. (मु.) **ख़तम करना**–१ संपविणें. २ मारून टाकणें. [भयानक;भीषण.
ख़तरनाक—वि· [अ.] भयंकर;
ख़तरा—पु· [अ.] १ भय; भीति. २ शंका. ३धास्ती;काळजी. ४धोका.
ख़ता—स्री· [अ.] १ चूक. २ अपराध; दोष. [अपराधी.
खतावार–वि· [अ. + फा.] दोषी;
खति*–स्री· क्षति;नुकसान; हानि.
खतियाना—क्रि· स· [अ.] खतावणी करणें. २ खातें लिहिणें.
खतियौनी—स्री· [अ.] १ खतावणीचें काम. २ खातेवही.
ख़तीव—पु·[अ.] खुतबा पढणारा. २ प्रवचन देणारा.
ख़तूत–पु· [अ.] ('खत'चें बहु.) पत्रें. (यौ.) **ख़तो किताबत**–स्री· पत्रव्यवहार.
खत्ता—पु· १ खड्डा; खळगा. २

धान्याचें कोठार.

ख़त्म—*वि.* [अ.] पाहा ‘ खतम ’

खद्बदाना—*क्रि. अ.* [अनु.] खदखदणें, शिजणें.

ख़द्शा–*पु.* [अ.] १ धास्ती; काळजी; भय. २ अंदेशा; शंका.

खदान–*स्त्री.* खाण.

खदिर–*पु.* १ काताचें झाड. २ कात.

खदुका*–*पु.* ऋणको; कर्ज घेणारा.

खदेडना–*क्रि. स.* १ दूर करणें. २ फरफटत नेणें.

खद्दड, खद्दर–*पु.* [?] खादी.

खन*-*पु.* क्षण.

खनक–*पु.* १ उंदीर. २ जमीन खणणारा. ३ भिंत फोडून चोरी करणारा. ४ सोन्याची खाण.

खनकना—*क्रि. अ.* [अनु.] खणखणाट होणें. [खणाट करणें.

खनकाना–*क्रि. स.* [अनु.] खण

खनखनाना–*क्रि. स.* खणखणाट करणें. *क्रि. अ.* खणखणाट होणें.

खनना*–*क्रि. स.* खोदणें; खणणें.

खनिज—*वि.* खाणींतून खणून काढलेला.

खन्नास–*पु.* [अ.] भूत;प्रेत;सैतान.

खपची–*स्त्री.* [तु.] बांबूची लवचीक कामटी.

खपड़ा–*पु.* १ कौल.२ भिक्षापात्र. ३ खापरी. ४ कासवाची पाठ.

खपडी–*स्त्री.* खापरी;खापर;मातीचा मोठा परळ. [कौलार. २ कौल.

खपडैल, खपरैल–*स्त्री.* १ घराचें

खपत-ती—१ खप; विक्री. २ समावेश.

खपना–*क्रि. अ.* १ खर्च होणें;व्यय होणें;२ खपणें.३ उपयोगास येणें. ४ संपणें. ५ निभणें.

खपली–*पु.* खपली जातीचा गहूं.

खपाट–*पु.* भात्याचे दोन दांडे.

खपाना–*क्रि. स.* १ खपविणें. २ खर्च करणें. ३ निर्वाह करणें; निभावणें. ४ संपविणें. (मु.) **माथा** अथवा **सिर खपाना**–डोकें पिकविणें; फार विचार करणें.

खप्पड, खप्पर–*पु.* १ खापरी. २ कौल. ३ मातीचा परळ. ४ भिक्षापात्र; ५ डोक्याची कवटी.

ख़फ़गी–*स्त्री.* [फा.] १ रोष;राग. २ अप्रसन्नता. [नाराज; खप्पा.

ख़फ़ा–*वि.* [फा.] १ अप्रसन्न. २ रुष्ट;

खफ़ीफ़–*वि.* [अ.] १ थोडा;कमी. २ किंचित्. ३ तुच्छ; हीन. ४ ४ शरमलेला; लज्जित झालेला

ख़फ़ीफ़ा–*स्त्री.* [अ.] लहान व नकदी रकमेचे दावे चालविणारें दिवाणी कोर्ट.

ख़बर–स्त्री· [अ·]१ बातमी; वृत्तांत. २ माहिती. ३ निरोप. ४ सावधपणा; शुद्ध. ५ पत्ता; शोध. (मु) **ख़बर उड़ना**–बातमी फैलणें; बाजारगप्प उठणें. **ख़बर लेना**– १ समाचार घेणें; सहानुभूति दाखविणें. २ शिक्षा करणें.

ख़बरगीर–वि· [अ· + फा.] १ हेर; गुप्तचर. २ पालनपोषण करणारा; संरक्षक.

ख़बरदार–वि· [अ· +फा.] सावध; जागृत. **ख़बरदारी**–स्त्री· सावधगिरी.

ख़बररसाँ–पु· [अ· + फा.]— बातमी पोंचविणारा; दूत.

ख़बरी– पु·[अ.] बातमीदार.

खबाअी–स्त्री· १ खादाडपणा. २ खूप खाणें; आकंठ जेवणें.

ख़बीस-पु· [अ·] १ खवीस; दुष्ट; खुनशी. २ राक्षस, पिशाच; सैतान

ख़ब्त–पु· [अ·] वेड; छांदिष्टपणा; नाद. **ख़ब्ती**–वि· वेडा; विक्षिप्त.

खब्बड
खब्भड } –वि· खप्पड; मरतुकडा.

खब्बा–वि·[दे.]१ डावा. २ डावखुरा.

खभारना*–क्रि· स· १ मिसळणें. गोंधळ माजविणें. [व्याकुळता.

खभार*-पु· १ चिंता; दुःख. २भय;

ख़म–पु· [अ·] १ वांकडेपणा; झुकाव. २ दंड; बाहु. (मु.) **ख़म ठोकना**-दंड थोपटणें. **ख़म खाना**–१ पराजय कबूल करणें; २ हार खाणें. २ वांकणें; झुकणें.

ख़मदम–पु· [अ· + फा.] पुरुषार्थ; पराक्रम. [कडवें (दहा चरण).

ख़मसा–पु· [अ·] पांच श्लोकांचें

ख़मीर–पु· [अ·] १ तिंबलेली कणीक. २ भिजविलेलें पीठ. ३ स्वभाव; प्रकृति. ४ अननस, गरे वगैरे आंबवून काढलेलें पाणी.

ख़मीरा–पु· [अ·] १ एक प्रकारची तंबाखू. २ औषधी काढा.

ख़मोश–वि· [फा.] गप्प; चूप.

खय*–स्त्री· क्षय; विध्वंस.

ख़यानत–स्त्री· [अ·]१ दुसऱ्याच्या ठेवीची किंवा पैशाची अफरातफर. २ अप्रामाणिकपणा.

ख़याल, ख्याल–पु· [अ·] १ विचार; २स्मृति; आठवण. ३लक्ष.

ख़यालात–पु· [अ·] ('खयाल 'चें बहु.) विचार, कल्पना.

ख़र–पु· [फा. सं·] गाढव; गर्दभ.

खरक–पु· १ गोठा. २ कुरण. ३ बांबूच्या कामट्यांचे दार.

खरकना–क्रि·अ· [अनु.]१ ठसठसणें; दुखणें. २ निसटणें; जाणें.

खरका-पु. काडी. (मु.) **खरका करना**-काडीनें दांत कोरणें.
ख़रख़शा-पु. [फा.] १ भांडण; बखेडा. २ आशंका; भीति.
ख़रगोश-पु. [फा.] ससा.
ख़रचना-क्रि.स. [फा.] खर्च करणें. २कामीं लावणें; अुपयोगांत आणणें.
खरता-वि. तीक्ष्ण धारेचा.
खरधार-पु. तीक्ष्ण शस्त्र. [धुणें.
खरना-क्रि. स. गरम पाण्यांत लोंकर
खरब-पु. [सं.] खर्व. (संख्या)
ख़रबूज़ा-पु. [फा.] खरबूज.
खरभर*-पु. [अनु.] १ गलबला. २ खळबळ.
खरभराना—क्रि. अ. [अनु.] गोंधळ करणें; गडबड करणें.
ख़रमस्ती—स्त्री. [फा.] दुष्टपणा; पाजीपणा, द्वाडपणा.
खरमास—पु. पौष व चैत्र महिने. या वेळेस सूर्य अनुक्रमें धन व मीन राशींत असतो, व हे महिने मंगल-कार्यांकरितां वर्ज्य मानले आहेत.
खरल—पु. औषधें कुटण्याचा खल.
खरसा—पु. अेक पक्वान्न.
खरसान—स्त्री. १ हत्यारांना धार लावण्याचा दगड. २ सहाण.
खरहरा—पु. [अनु.] १ खराटा. २ खरारा.
खरहा—पु. ससा.
खरा—वि. १ तीक्ष्ण; तिखट; धारेचा. २ शुद्ध. ३ चांगला; अुत्तम. ४ खरपूस. ५ चिवट; कडकडीत. ६ निर्दोष. ७ रोख; नगद (दाम). ८ स्पष्टवक्ता. ९ सत्य; वास्तविक. (मु.) **खरीखोटी सुनाना**-फैलावर घेणें; वाक्ताडन करणें; खरडपट्टी काढणें.
खराअी—स्त्री. [दे.] सकाळीं बराच वेळपर्यंत खावयास न मिळाल्यामुळें होणारी कासाविसी.
ख़राद—पु. [फा.] लांकूड, धातू वगैरेंना तासण्याचें व गुळगुळीत करण्याचें चाक; लेथ.
ख़रादना—क्रि. स. [फा.] धातू अित्यादि तासून गुळगुळीत करणें.
ख़रादी—पु. [फा.] धातू तासून गुळगुळीत व सुडौल करणारा; लेथ-काम करणारा.
खरापन—पु. खरेपणा; सचोटी.
ख़राब-वि.[अ.]१ ख़राब; वाअीट. २ निकृष्ट; पतित; हलकट.
ख़राबा-पु. [अ.] १ खराबी; नासाडी. २ दुर्दशा. ३ दोष; अव-गुण. स्त्री. **ख़राबी**.
खरायँध-स्त्री. लघवीची घाण.
खरारि-री*-पु. १ राम. २ विष्णु.

३ कृष्ण

ख़राश–*स्त्री*·[फा.] १ कांतून निघा-लेला भुसा; तासून निघालेला ढलपा. २ ओरखडा.

खरिक–का*–*पु*· गायरान; गोठा.

खरिया–*स्त्री*· १ बारीक दोरीचें जाळें (गवत अि.बांधण्यासाठीं). २ पिशवी ३ खडू. [घेणें. २ थैलींत भरणें.

खरियाना–*क्रि.स*· १ हस्तगत करणें;

खरिहान–*पु*· खळें.

ख़रीता–*पु*·[अ.] १ थैली; पैशाची पिशवी. २खलिता;लखोटा. ३खिसा.

ख़रीद—*स्त्री*· [फा.] खरेदी.

खरीदना–*क्रि.स*·[फा.] विकत घेणें.

ख़रीद-फ़रोख़्त–*यौ.–स्त्री*· [फा.] खरेदी-विक्री.

ख़रीदार–*पु*· [फा.] गिऱ्हाअीक.

ख़रीदारी–*स्त्री*· [फा.] खरेदी कर-ण्याची क्रिया.

ख़रीफ़–*स्त्री*· [अ.] खरीपाचें पीक.

खरोंच–*स्त्री*· ओरखडा.

खरोंचना–*क्रि. स*· १ ओरखडणें; बोचकारा काढणें. २ खरडणें.

खरौंट–*स्त्री*· ओरखडा; बोचकारा.

खरौंहा–*वि*· किंचित् खारट.

ख़र्च–र्चा–*पु*· [फा.] खर्च.

ख़र्चीला–*वि*· [फा.] १ खर्चिक; अुधळया. २ पुष्कळ खर्चाचें.

खर्राटा–*पु*· [अनु.] घोरणें. (मु.) **खर्राटा भरना; मारना,** अथवा **लेना**–डाराडूर निजणें; घोरणें.

खर्व—*वि*· १ अपंग. २ लहान. ३ ठेंगणा. ४ शंभर अब्ज.

खल–*वि*· नीच; दुर्जन; अधम; दुष्ट; चहाडखोर.

खल–*पु*· १ जागा; पृथ्वी. २ खल (खलबत्त्यांतील) ३ मोठा दगड. (मु.) **खल करना**–खलून बारीक करणें. **खल होना**–चूरचूर होणें.

खलअी*–*स्त्री*·दुष्टावा; वाअीटपणा.

ख़लक़–*पु*· [अ.] १ निर्मित सृष्टि. २ जग; विश्व.

ख़लक़त-*पु*·[अ.]१जग. २जनसमूह.

खलडी–*स्त्री*· कातडें.

खलता–*पु*· मोठा थैला.

खलता–*स्त्री*· नीचता; दुष्टावा.

खलना–*क्रि. अ*· वाअीट वाटणें; मनाला लागणें.

खलबल–*स्त्री*· [अनु.] १ खळबळ; गडबड. २ घाबरें, व्याकुळ होणें. ३ गोंगाट; गोंधळ.

खलबलाना–*क्रि. अ*·[अनु.] खळ-बळणें; अुकळणें.

खलबली–*स्त्री*· [अनु.] खळबळ.

ख़लल—*पु*· [अ.] अडथळा; आडकाठी.

खलाना*—*क्रि.स.*[अ.] १ रिकामें करणें. २ खळगा करणें. ३ पिचणें; आंत दावणें. (मु.) **पेट खलाना**—रिकामें पोट दाबून दाखविणें; पोटावर हात मारणें.

खलाल—*पु.* [अ.] दांत-कोरणें.

ख़लास—*वि.* [अ.] १ खलास; समाप्त. २ सुटलेला; मुक्त.

खलासी—*स्त्री.*[अ.]सुटका; मुक्तता. *पु.* १ खलाशी. २ तोफ डागणारा; गोलंदाज.

खलित*—*वि.* स्खलन पावलेला; पदच्युत झालेला; स्खलित.

खलियान—*पु.*१ खळें.२ रास; ढीग.

खलियाना—*क्रि. स.* १ कातडें काढणें, सोलणें. २ रिकामें करणें; मोकळें करणें.

खलिहान—*पु.* पाहा 'खलियान'

ख़लिश—*स्त्री.* [फा.] १ बोंच; टोंचणी; २ दुःख;क्लेश. ३ चिंता; अंदेशा; भीति.

खली—*स्त्री.* पेंड.

ख़लीक़—*वि.* [अ.] १ सुस्वभावी; सुशील. २ मनमिळाऊ.

ख़लीज—*स्त्री.* [अ.]खाडी;अुपसागर.

ख़लीफ़ा—*पु.* [अ.] १ खलीफा; वारस. २ अधिकारी. ३ न्हावी. ४ वयोवृद्ध व्यक्ति.

ख़लील—*पु.* [अ.] खरा मित्र.

ख़ल्क—*पु.* पाहा 'खलक'.

खल्वाट—*पु.* टक्कल. *वि.* टक्कल पडलेला; टकल्या.

खवा*—*पु.* खांदा. [वयास घालणें.

खवाना*—*क्रि. स.* खावविणें; जेवा-

ख़वास—*पु.* [अ.] हुजऱ्या; शागीर्द.

खवासी—*स्त्री.*[अ.]शागीर्दी;चाकरी.

खवैया—*पु.* १ खादाड.२ खाणारा.

ख़शख़ाश—*स्त्री* [फा.] खसखस.

ख़स—*स्त्री.* [फा.] खस; वाळा.

खसकंत*—*स्त्री.*निसटणें. [सटकणें.

खसकना—*क्रि.अ.* [अनु.] निसटणें;

खसकाना—*क्रि. स.* [अनु.] १ सरकविणें; हटविणें; बाजूला सारणें. २ हळूंच पळविणें.

खसखस—*स्त्री.* खसखस.

खसख़ाना—*पु.* [फा.] वाळयाचे पडदे लावलेली खोली. [रंगाचा.

खसखासी—*वि.* निळसर पांढऱ्या

ख़सम—*पु.* [अ.] १ पति; नवरा. २ स्वामी; मालक.

ख़सरा—*पु.*[अ.] १ चोपडी; बुक. २ शेताचें नोंदणी-बुक. ३ जमाखर्चाची चोपडी. [२ संवय. २ गुण.

ख़सलत—*स्त्री.* [अ.] १ स्वभाव;

खसी—*पु.* [अ.] १ खच्ची केलेला बैल. २ नपुंसक. ३ बकरा.

खसिया– *वि.* खच्ची केलेला; नपुंसक.
खसियाना–*क्रि. स.* खच्ची करणें.
ख़सीस–*वि.* [*अ.*] १ कृपण; कंजूष. २ दुष्ट; वाअीट. ३ अयोग्य.
खसोट–*स्त्री.* १ अुपटून काढणें. २ ओरखडणें. ३ ओढाताण; झोंबाझोंबी. ४ छिनावणें.
खसोटना–*क्रि. स.* १ अुखडणें; अुपटून टाकणें. २ हिसकावून वेणें; छिनावणें.
खसोटा–*पु.* कुस्तीचा अेक पेंच.
ख़स्ता–*वि.* [फा.] १ खुसखुशीत; खमंग. २ घायाळ. ३ दुःखी.
ख़स्ताकचौडी–*स्त्री.* [फा. + दे] खुसखुशीत बटाटेवडा.
ख़स्ताहाल–*वि.* [फा.] दुर्दशाग्रस्त.
खाँइ*–*स्त्री.* धूळ. [सुळा, दांत.
खाँग–*पु.* १ न्यूनता; कमतरता. २
खाँगड़, खाँगड़ा–*वि.* १ अणकुचीदार; सुळेदार. २ हत्यारबंद. ३ बळकट. ४ अुद्धट; अुच्छृंखल.
खाँगना*–*क्रि. अ.* खंगणें; कमी होणें.
खाँगी*–*स्त्री.* कमतरता; अुणीव; तोटा. [खूण. ३ जडणकाम.
खाँच–*स्त्री.* १ सांधा; जोड. २ रेघोटी;
खाँचना*–*क्रि. स.* १ रेखाटणें. २ चिह्न करणें. ३ आकर्षित करणें.
खाँचा—*पु.* पाटी; हारा; टोपली (मोठी). [गुळी साखर.
खाँड–*स्त्री.* स्वच्छ न केलेली साखर;
खाँडना–*क्रि. स.* खांडके पाडणें.
खाँडा–*पु.* दुधारी तलवार.
खाँडा–*पु.* १ तुकडा. २ भाग; अंश.
खाँपना–*क्रि. स.* १ खोवणें. २ लावणें. ३ खाटेची वीण आवळणें.
खाँवाँ–*पु.* रुंद व मोठा खंदक.
खाँसना–*क्रि. अ.* खोकणें; खांकरणें.
खाँसी–*स्त्री.* खोकला.
खाअी–*स्त्री.* खंदक.
खाअू–*वि.* खादाड.
ख़ाक–*स्त्री.* [फा.] माती; धूळ. (मु.) **ख़ाकमें मिलना**–धुळीस मिळणें. **ख़ाक छानना**–दीनवाणें फिरणें. *वि.* तुच्छ; अकिंचन.
ख़ाकसार—*वि.* [फा.] तुच्छ- (विशेषतः नम्रता प्रगट करण्याकरितां स्वतःस हें विशेषण लावतात.
ख़ाका—*पु.* [फा.] १ रूपरेषा; आराखडा; कच्चा नकाशा. २ मसुदा. ३ कच्ची यादी. ४ खर्चाचें अंदाजपत्रक. (मु.) **ख़ाका अुडाना**- रेवडी अुडविणें; टर अुडविणें.
ख़ाकी–*वि.* [फा.] १ पडीक (जमीन). २ खाकी रंगाचा.
खाजा–*पु.* १ खाद्य वस्तु. २ अेक मिठाअी.

खाट–स्त्री· बाज; खाट.
खाडी–स्त्री·आखात. [२अंत; मृत्यु.
ख़ातमा–पु· [अ·]१ शेवट; निकाल.
खाता–पु· खातें.
ख़ातिर–स्त्री· [अ·] आदर;सन्मान. अव्य. साठीं; करितां.
ख़ातिरख़्वाह—क्रि· वि· अव्य. [अ·] अनुरूप; यथेच्छ; मनाजोगा; मनपसंत.
ख़ातिरजमा–स्त्री· [अ·] खात्री; समाधान; खातरजमा.
ख़ातिरदारी–स्त्री· [अ· + फा.] आगतस्वागत; मानसन्मान; आदरातिथ्य. [२ सांत्वन; संतोष.
ख़ातिरी-स्त्री·[अ·] १ आदरा-तिथ्य.
ख़ातून–स्त्री· [तु.] १ विदुषी. २ सभ्य स्त्री.
खाद–स्त्री· खत; राब.
खांदर–पु· सपाटीची जमीन.
ख़ादिम—पु·· [अ·] मुसलमानी तीर्थस्थानचा पुजारी किंवा अधिकारी. २ सेवक. [विणीचें कापड.
खादी–स्त्री· हातसुताचें व हात-
खादी–वि· १ खाणारा. २ कांटेरी.
ख़ान–पु· [फा.] सरदार; अुमराव.
खान–पु· १ जेवणखाण. २ जेवण्याची पद्धत. ३ भोजनसामुग्री.
ख़ानक़ाह–स्त्री· [अ·] मठ; विहार (मुसलमानी).
ख़ानगी–वि· [फा.] खाजगी; घरगुती. स्त्री· नायकीण; वेश्या.
ख़ानदान–पु· [फा.] कुळ; वंश; घराणें. **खानदानी**–वि· १ अुच्चकुलीन. २ वंशपरंपरागत.
खानपान–पु· १ जेवणखाण. २ अन्नपाणी; दाणापाणी. ३ रोटीव्यवहार. ४ जेवण्याची पद्धति.
ख़ानम–स्त्री· [फा.] १ खानाची बायको. २ सभ्य स्त्री·
ख़ानसामाँ–पु· [फा] बबरची; अिंग्रजांचा किंवा मुसलमानांचा स्वयंपाकी.
खाना–क्रि· स· १ खाणें; जेवणें. २ गिळणें; गट्ट करणें. ३ फस्त करणें. ४ लांच घेणें. ५ सहन करणें; सोसणें. (मु.) **मुँहकी खाना**– १ तोंडघशीं पडणें. २ हारणें; पराजित होणें.
ख़ाना—पु· [फा.] १ घर; स्थान (अुदा. दवाखाना). २ कप्पा; खण. ३रकाना; कोष्टक. ४घराचा भाग.
ख़ानाख़राब–वि· [फा] १ ज्याचें घरदार अुध्वस्त झालें आहे असा. २ लफंगा; अुडाणटप्पू.
ख़ानाजंगी–स्त्री· [फा] गृहयुद्ध; यादवी; गृहकलह.

खा़नातलाशी–स्त्री· [फा. + तु.] घराची झडती.

खा़नापुरी–स्त्री·[फा. + हि.] कोष्टक भरण्याचें काम.

खा़नाबदोश–वि· [फा.] घरदार [नसलेला.

खा़नाशुमारी–स्त्री· [फा.] गांवांतील घरांची खानेसुमारी.

खानि*स्त्री· १ खाण. २ दिशा; बाजू. ३ तऱ्हा; प्रकार.

खानिक*–स्त्री· खाण.

खा़म–वि· [फा.] १ कच्चा; अपरिपक्व. २ बाओीट. [विचार.

खा़मख़याली–स्त्री· [फा.] निरर्थक

खा़मखा़ह–क्रि·वि· [फा.], जाणून बुजून; हेतुपुरस्सर. २ जबर्दस्तीनें. ३ अवश्य.

खा़मी–स्त्री· [फा.] अुणीव.

खा़मुशी-स्त्री·[फा.]पाहा'खा़मोशी'

खा़मोश–वि· [फा.] गप्प; चूप.

खा़मोशी–स्त्री· [फा.] मौन; स्तब्धता; शांतता.

खाया–पु· [फौ.] १ अंडकोश. २ कोंबडीचें अंडें. (यौ.) **खा़या बरदारी**–स्त्री· खुशामत. [द्वेष.

खा़र–पु· [फा.] १ कांटा. २असूया;

खा़रदार–वि· [फा]. कांटेरी

खारा–वि· पु· १ खारट. २ बेचव.

खारिक*–पु· खारीक.

खा़रिज–वि· [अ·] १ फेटाळून लावलेला; रद्द केलेला. २ वेगळा; भिन्न; अलग.

खा़रिश–स्त्री· [फा.] खरूज; खाज.

खारुआँ–पु· १ अेक तांबडा भडक रंग. २ या रंगाचें कापड.

खा़ल–स्त्री· १ चामडी; कातडी. २ भाता. ३ मृत शरीर. ४ मोट. (म.) **खाल अुधेडना** अथवा **खींचना**–पाठीचें धिरडें काढणें, बेदम मारणें.

खाल–स्त्री· १ खोलगट, सखल जमीन. २आखात. ३रिकामी जागा.

खा़लसा–पु· [अ·] १ सरकारच्या मालकीची जमीन. २ शीख.

खाला–वि· खोलगट; सखल.

खा़ला–स्त्री· [अ·] मावशी. (मु.) **खा़लाजीका घर**–फुकटची खीर.

खाला–स्त्री· १ सखल जमीन. २ रिकामी जागा. ३ खाडी.

खा़लिक–पु· [अ·]सृष्टिकर्ता;अीश्वर.

खा़लिस–वि· [अ·] शुद्ध; पवित्र; निर्भेळ.

खा़ली–वि· [अ·] १ रिकामा; रिता; मोकळा. २ वृथा; वांया. ३ निरुपयोगी. ४ वापरांत नसलेली (वस्तु). ५ रहित; विहीन; वांचून.

खा़लू–पु· [अ·] मावसा; मावशीचा

नवरा. [खावंद; धनी; मालक.
खाविंद–पु. [फा.] १ पति. २
ख़ाशाक–पु. [फा.] केरकचरा.
ख़ास–*वि.* [*अ.*] १ विशेष; प्रमुख. २ खाजगी; स्वतःचा. ३ निखालस; शुद्ध. (मु.) **ख़ासकर**–विशेषतः; मुख्यतः.
ख़ासक़लम–पु. [*अ.*] प्रायव्हेट सेक्रेटरी. [स्वतःचें
ख़ासगी–*वि.* [*अ.*] खाजगी;
ख़ासबरदार–पु. [*अ.* + फा.] भालदार–चोपदार.
ख़ासा–*वि.* [*अ.*] १ चांगला; अुत्तम. २ निकोप; निरोगी. ३ सुंदर; सुरेख. ४ भरपूर; पुरेसें पु. १ खाशा स्वारीचें भोजन, वाहन आदि. २ अेक प्रकारची अुंची मलमल.
ख़ासियत–*स्त्री.* [*अ.*] १ विशेषता; वैशिष्टय. २ स्वभाव; संवय. ३ गुणधर्म. [वापरावयाचें शस्त्र.
ख़ासी–*स्त्री.* [*अ.*] केवळ राजानें
ख़ाहमख़ाह–*क्रि. वि.* [फा.] पाहा 'ख्वाहम ख्वाह' [ताणलें जाणें.
खिंचना–*क्रि. अ.* ओढलें जाणें;
खिँचवा–*वि. पु.* ओढणारा; नावेला दोर बांधून किनाऱ्यावरून ओढणारा.
खिंचवाना, खिंचाना—*क्रि. स.* दुसऱ्याकडून ओढविणें. अगर ताणविणें. [२ ओढण्याची मजुरी.
खिंचाअी—*स्त्री.* १ ओढाताण.
खिंचाव–पु. ताण. [पसरविणें.
खिंडाना*––*क्रि. स.* विखुरणें;
खिचडवार–पु. मकरसंक्रांत.
खिचड़ी–*स्त्री.* खिचडी. (मु.) **खिचडी पकाना**–गुप्त सल्लामसलत करणें. *वि.* १ भेसळ;; गोंधळ; गडबड. (मु.) **ढाअी चावलकी खिचडी अलग पकाना** – आपला सवता सुभा अुभारणें.
खिजना–*क्रि. अ.* चिडणें; रागावणें.
खिजलाना—*क्रि. अ.* चिडणें; *क्रि. स.* चिडविणें. [२पडता काळ.
ख़िज़ाँ–*स्त्री.* [फा.] १ हेमंत ऋतु.
ख़िज़ाब पु.[*अ.*]कलप. [खजीलपणा.
खिजालत–*स्त्री.* [*अ.*] लज्जा; शरम;
खिझना–*क्रि. अ.* चिडणें; त्रागा करणें. [खिजविणें.
खिझाना—*क्रि. सं.* चिडविणें;
खिडकना–*क्रि. अ.* पाय काढणें; निघून जाणें; बाजूला होणें.
खिडकाना–*क्रि. स.* १ निकालांत काढणें; विकून टाकणें; २ बाजूला सारणें.
खिडकी–*स्त्री.* खिडकी.

ख़िताब–*पु.* [*अ.*] किताब; पदवी.
ख़ित्ता–*पु.* [*अ.*] प्रदेश; प्रांत.
ख़िद्मत–*स्त्री.* [*अ.*] सेवा; चाकरी.
ख़िद्मतगार–*पु.* [*अ.* + फा.] चाकर; सेवक.
ख़िद्मती–*वि.* [फा.] १ चाकरी बद्दल मिळणारें (वेतन). २ कष्टाळू (सेवक). [बहु-वचन.
ख़िद्मात–*स्त्री.* [*अ.*] 'ख़िदमत'चें
खिन*–*पु.* क्षण.
खिन्न–*वि.* १ अुदासीन; चिंतित. २ दीन; असहाय्य. ३ नाराज; अप्रसन्न.
खिपना*–*क्रि. अ.* १ खपणें; खर्च होणें; व्यतीत होणें. २ तादात्म्य पावणें; तल्लीन होणें. [विश्वासघात.
ख़ियानत–*स्त्री.* [*अ.*] दगा;
खियाना–*क्रि. अ.* झिजणें.
खिर–*स्त्री.* (दे.) विणकराचा धोटा.
ख़िरद–*स्त्री.* [फा.] बुद्धि; अक्कल.
खिरनी–*स्त्री.* खिरणीचें झाड व फळ.
ख़िरमन–*पु.* [फा.] १ रास; ढीग; २ खळें.
ख़िराज–*पु.* [*अ.*] कर; खंडणी.
ख़िलअत–*स्त्री.* [*अ.*] मानाचीं वस्त्रें.
ख़िलक़त–*स्त्री.* [*अ.*] १ सृष्टि; जग. २ जनसमूह. ३ गर्दी.
खिलखिलाना–*क्रि. अ.* [अनु.] मोठमोठ्यानें हंसणें; खदांखदां हंसणें.
खिलना–*क्रि. अ.* १ अुमलणें; विकसणें. २ प्रफुल्लित होणें. ३ शोभणें. ४ अुलणें. [निर्जन स्थान.
ख़िलवत–*स्त्री.* [*अ.*] अेकान्त;
ख़िलवतख़ाना–*पु.* [अ. + फा.] गुप्त सल्लामसलत करण्याची जागा.
खिलवाड़, खेलवाड़–*पु.* खेळ; मौज.
खिलवाना–*क्रि. स.* दुसऱ्याकडून खाअू घालणें किंवा भरविणें.
खिलाअी–*स्त्री.* खाणें; जेवणखाण.
खिलाअी–*स्त्री.* लहान मुलांना खेळविणारी दाअी किंवा मोलकरीण.
खिलाड़ी–*पु.* १ खेळाडू. २ डोंबारी. ३ कसरत्या.
खिलाना–*क्रि. स.* १ जेववीणें. २ शपथ घेववीणें. ३ खेळविणें.
ख़िलाफ़–*वि.* [*अ.*] प्रतिकूल; विरुद्ध; अुलट.
ख़िलाफ़त–*स्त्री.* [*अ.*] १ खलीफाचें पद. २ वारसा. ३ सर्व मुसलमान बादशहांवर असणारी खलीफाची राजवट.
ख़िलाफ़वर्ज़ी–*स्त्री.* [अ. + फा.] १ अवज्ञा. २ विरुद्ध आचरण.
खिलौना–*पु.* खेळणें (बाहुली वगैरे).
ख़िल्त–*पु.* [*अ.*] कफ़. (यौ.)

खिल्तमिल्त–मिसळलेला.
खिल्ली–*स्त्री*· १ हंसा; विनोद. २ थट्टा; मस्करी. ३ विडा.
खिल्लीबाज़–*वि*· [सं· + फा.] थट्टेखोर. [चुकवून जाणें.
खिसकना–*क्रि.अ*· निसटणें; नजर
खिसाना*–*क्रि· अ*· १ संतापणें; रागावणें; नाखुश होणें; लज्जित होणें; शरमणें. [नुकसान.
खिसारा–*पु*· [फा.] तोटा; हानि;
खिसियाना–*क्रि· अ*· १ चिडणें. २ कातावणें; रागावणें. ३ लाजणें; शरमणें. ४ रुसणें.
खिसी*–*स्त्री*· लाज; शरम.
खींच–*स्त्री*· ओढ; ताण; तणाव.
खींचतान, खींचाखींची, खींचातानी–*स्त्री*· १ ओढाताण. २ परस्परांविरुद्ध कारवाओ.
खींचना—*क्रि· स*· १ ओढणें. २ ताणणें. ३ पिळणें. ४ आकर्षित करणें. ५ (दारू अित्यादि) गाळणें. ६ (अर्क वगैरे) काढणें.
खीखर–*पु*· [दे.] अेक प्रकारचें रानमांजर. [चिडण्याजोगी गोष्ट.
खीज–*स्त्री*· १ चीड; त्रागा. २
खीजना–खीझना–*क्रि· अ*· चिडणें. त्रागा करणें. **खीझ**–*स्त्री*· खिजवणी; चिरड; चीड.
खीन*–*वि*· १ क्षीण; दुर्बल. २ सूक्ष्म. **खीनता**–*स्त्री*· दौर्बल्य. क्षीणता. **खीनताओ**–*स्त्री*·
खीर–*स्त्री*· खीर. (मु.) **खीर चटाना**–अुष्टावण करणें. लहान मुलांना प्रथम अन्न खाअू घालणें.
खीरचटाओ–*स्त्री*· अुष्टावण.
खीरमोहन–*पु*· अेक प्रकारची बंगाली मिठाओ.
खीरा–*पु*· खीरा काकडी; काकडी.
खीरी–*स्त्री*· खिरणीचें फळ.
खीरी–*स्त्री*· दुभत्या जनावराची कास. [लाह्या.
खील–*स्त्री*· १ लाही. २ साळीच्या
खील–*स्त्री*· १ बायकांच्या नाकांतील चमकी. २ कांटा. ३ फोड वगैरेमध्यें दाटलेला पू. ४ पुष्कळ वर्षांनंतर लागवडीस आणलेली पडीक जमीन.
खीलना–*क्रि· स*· द्रोण, पत्रावळी टोंचणें.
खीली–*स्त्री*· विडा. [२ पिशवी; थैली.
खीसा-*पु*· [फा.] १ खिसा
खुँटकढवा–*पु*· कानांतील मळ काढणारा. [धोतर नेसण्याची पद्धत.
खुँटिहओ*-*वि*· [?] गुडघ्यावर
खुंड–*पु*· अेक प्रकारचें जाड गवत.
खुआर*–*वि*· [फा.] १ आपन्न; बापुडा; दीन. २ नष्ट; नाश

पावलेला. ३ अपमानित.

खुक्ख–*वि*· १ मोकळा; रिता; २ कफल्लक. [झाड.

खुखडा–*पु*· आंतुत पोखरलें गेलेलें

खुखडी–*स्त्री*· १ चातीवरील सुताची गुंडी. २ नेपाळी सुरा.

खुगीर–*पु*· [फा.] खोगीर. (मु.) **खुगीरकी भरती**–खोगीर भरती.

खुचर, खुचुर–*स्त्री*· व्यंग काढणें. दूषण देणें.

खुजलाना, खुजाना–*क्रि*· *स*· खाजविणें **खुजलाहट** स्त्री. खाज; कंडू. **खुजली**–*स्त्री*· १ खाज. २ खरूज. [भीतियुक्त संशय.

खुटक*–*स्त्री*· [अनु] संदेह, शंका;

खुटकना–*क्रि*· *स*· खुडणें; तोडणें.

खुटका–*पु*· [अनु.] १ बोलट. २ भीति; आशंका.

खुटचाल*–*स्त्री*· १ खोटेपणा; छद्मी वागणूक. २ हलकटपणा; पाजीपणा. ३ दुराचरण. ४ खोडसाळपणा. **खुटचाली**–*वि*· १ हलकट. २ अुपद्व्यापी. ३ दुराचारी; बदफैली.

खुटना*–*क्रि*· *अ*· १ संपणें; पूर्ण होणें. २ अुघडणें. ३ वेगळें होणें.

खुटपन, खुटपना–*पु*· १ खोटेपणा. २ दोष; अवगुण.

खुटाअी––*स्त्री*· खोटेपणा. [होणें.

खुटाना*–*क्रि*· *अ*· संपणें; खलास

खुट्टी–*स्त्री*· [?] जखमेवरील खपली.

खुड्डी–, खुड्ढी–*स्त्री*· शौचकुपांतील खड्डा किंवा पाय ठेवून बसण्याची जागा.

खुतबा—*पु*· [फा.] १ प्रशंसा; तारीफ. २ राजाची स्तुति व गादीवर आल्याची घोषणा. ३ प्रवचन (प्रार्थनेनंतरचें).

खुतूत–*पु*·[*अ*·] पत्रें; ('खत'चें बहु.)

खुद्–अव्य. [फा.] स्वतः (मु.) **खुद्बखुद्**–आपोआप.

खुद्काश्त–*स्त्री*· [फा.] कुळास न देतां स्वतः लागवड केलेली जमीन.

खुद्कुशी–*स्त्री*· [फा.] आत्महत्या.

खुद्ग़रज़–*वि*· [फा.] आपमतलबी; स्वार्थी. **खुद्ग़रज़ी**–*स्त्री*· स्वार्थ; आपलपोटेपणा; आपमतलबीपणा. [खोदलें जाणें.

खुद्ना–*क्रि*· *अ*· खणलें जाणें;

खुद्नुमा–*वि*· [फा.] स्वतःचा बडेजाव दाखविणारा. २ घमेंडखोर.

खुद्परस्त–*वि*· [फा.] स्वार्थी.

खुद्फ़रामोशी—*स्त्री*· [फा.] आत्मविस्मृति.

खुद्मुख़तार–*वि*· [फा.] १ स्वतंत्रपणें वागण्यास मोकळीक असलेला.

२ स्वैर; अनियंत्रित.

खुदरा–पु. किरकोळ वस्तु.

खुदवाअी–स्त्री. खणण्याचें काम किंवा मजुरी.

खुदवाना–क्रि. स. खणविणें.

ख़ुदा–पु. [फा.] अीश्वर; परमात्मा.

ख़ुदाअी–स्त्री. [फा.] अीश्वरनिर्मित सृष्टि. वि. अीश्वरी; दैवी.

खुदाअी–स्त्री. पाहा 'खोदाअी'.

ख़ुदाताला–पु. [फा.] अीश्वर; परमात्मा. [दैवी.

खुदा–दाद–वि. [फा.] अीश्वरदत्त;

ख़ुदापरस्त–वि. [फा.] अीश्वर-पूजक; आस्तिक;

ख़ुदावंदा–पु. [फा.] १ मालक; स्वामी. २ बड्या लोकांकरितां अुपयोजिलें जाणारें संबोधन.

ख़ुदा–हाफ़िज़– [फा.] अीश्वर तुमचें रक्षण करो (निरोप घेतांना वापरला जाणारा वाक्प्रचार).

खुदी–स्त्री. १ अहंकार. २ अभिमान. ३ आत्मभाव.

खुद्दी–स्त्री. तांदळाची कणी.

खुनकी–स्त्री. [फा.] १ शीतलता; गारवा. २ आर्द्रता.

खुनखुना–पु. खुळखुळा

खुनस–स्त्री. राग; क्रोध; रुसवा.

खुनसाना–क्रि. अ. रागावणें; रुसणें.

खुनसी–वि. रागीट; हट्टी; दुराग्रही.

ख़ुफ़िया–वि. [अ.] १ गुप्त. २ लपलेला; अप्रगट. [कुंटणखाना.

ख़ुफ़ियाख़ाना–पु. [अ. + फा.]

ख़ुफ़िया–पुलीस–पु. [अ.+अिं.] हेर; गुप्त पोलीस.

खुभी–स्त्री. [अनु.] कानांत घाला-वयाची लवंग. [२ मद्यपात्र.

खुम–पु. [फा.] १ मातीची घागर.

खुमान–वि. दीर्घायुषी; आयुष्यमान् (आशीर्वाद).

खुमार–स्त्री. [अ.] १ कैफ; निशा; मद. २ जागरणामुळें आलेला थकवा. ३ नशा अुतरतांना येणारा थकवा. **खुमारी**–स्त्री.

खुर्मी–स्त्री. [दे.] १ दांतांत भर-लेली चांदी किंवा सोनें. २ हत्तीच्या दांतांवर घालावयाचें सोन्याचें कडें.

खुरंड– स्त्री. जखमेवरील खपली.

खुर–पु. जनावरांचे खूर.

खुरखुर–स्त्री. खरखर असा आवाज.

खुरखुरा–वि. १ खडबडीत २ खरखरीत. **खुरखुराना**–खोकल्या-मुळें घशांत खरखर होणें; खरखरणें.

खुरखुराहट–स्त्री. [अनु] १ घशां-तील खरखर. २ घोरतांना होणारा आवाज. [वडून काढलेली वस्तु.

खुरचन–स्त्री. १ खरवड. २ ख-

खुरचना—*क्रि.स.* खरडणें;खरवडणें.
खुरचनी—*स्त्री.* खरवडून काढण्याचें हत्यार.
खुरचाली—*वि.* कुरापत काढणारा.
खुरजी-*स्त्री.*[फा.]१ गोणी.२पडशी.
खुरट—*पु.*जनावरांच्या खुरांचा रोग.
खुरदरा—*वि.* [फा.] खडबडीत.
ख़ुरदा, खुर्दा—१ मोड (नाण्याची). २ बारीकसारीक वस्तू.
खुरपका—*पु.* जनावरांच्या जिभेवर व खुरांवर व्रण निघतात तो रोग.
खुरपा—*पु.* खुरपें; **खुरपी**—*स्त्री.*
खुरफ़—*पु.* [अ.] घोळाची भाजी.
खुरमा, ख़ुर्मा—*स्त्री.* [फा.] १ खारीक. २ अेक प्रकारचें पक्वान्न.
खुरशीद-खुरशैद—*पु.* [फा.] सूर्य.
खुरहा—*पु.* पाहा ‘ खुरट ’
खुराक—*स्त्री.* [फा.] १ भोजन; खाणें. २खाण्याचें प्रमाण. ३ चंदी.
खुराकी—*स्त्री.* [फा.] जेवण-खाणाच्या खर्चासाठीं दिलेले पैसे.
खुराफ़ात—*स्त्री.* [अ.] १ वाय-फळ बडबड. २ कुरापत; कुचाळी. ३ शिवीगाळ. ४ भांडण; तंटा.
खुरिया—*स्त्री.* [फा.] १ लहान वाटी. २ गुडघ्याची वाटी.
खुरी—*स्त्री.* घोड्याच्या टापेचें चिह्न. (मु.) **खुरी करना**—खुरानें जमीन खणणें. २ घाअी करणें.
खुर्द-*वि.* [फा.]१ लहान. २ फुटकळ.
खुर्दबीन—*स्त्री.*[फा.] सूक्ष्मदर्शक यंत्र.
खुर्दबुर्द—*पु.* [फा.] १ वाअीट मार्गानें मिळविलेलें धन. २अपव्यय.
खुर्रम—*वि.* [फा.] १ नुकताच शिंपडलेला. २ प्रसन्न; खुश.
खुर्राट—*वि.* [दे.] १ अनुभवी वृद्ध म्हातारा. २ कावेबाज; धूर्त.
खुलना—*क्रि. अ.* १ अुघडणें; खुलें होणें; मोकळें होणें. २ सुटणें (गांठ). ३ प्रकट होणें; अुघड-कीस येणें. ४ सुरुवात होणें. ५ अुलणें; फाटणें. (मु.) **खुले आम;खुले खज़ाने; खुले मैदान**-अुघडपणें; जाहीरपणें.
खुलवाना—*क्रि. स.* अुघडविणें.
खुला—*वि. पु.* १ खुला; अुघडा. २ बंधनरहित; मोकळा. ३स्पष्ट;प्रकट.
खुलासा—*पु.*[अ.] सारांश; तात्पर्य. वि. १ मोकळा. २ अुघडअुघड. ३ स्पष्ट. [सरळपणा. ३ निष्ठा.
खुलूस—*पु.* [अ.] १ पावित्र्य. २
खुल्क—*पु.* [अ.] सौजन्य.
खुल्लमखुल्ला — *क्रि. वि.* अुघडअुघड; जाहीरपणें.
खुश—*वि.* [फा.] १ खुष; प्रसन्न. २ अुत्तम; चांगला (अुदा.-खुशहाल)

खुशक़िस्मत, खुशनसीब–*वि.* [फा. + अ.] भाग्यवान्; सुदैवी.
खुशख़त–*वि.* [फा.] सुंदर हस्ताक्षर असलेला; सुलेखक.
खुशख़बरी–*स्त्री.* [फा.] आनंददायक बातमी. [प्रिय.
खुशगवार–*वि.* [फा.] मनोहर;
खुशदिल–*वि.* [फा.] १ आनंदी; अुत्साही; प्रसन्नचित्त. २ गमत्या; थट्टेखोर. [काढणारा; सुलेखक.
खुशनवीस–*वि.* [फा.] सुन्दर अक्षर
खुशनुमा–*वि.* [फा.] सुंदर; मनोहर; चांगला दिसणारा. [घातलेला.
खुशपोश–*वि.* [फा.] सुंदर कपडे
खुशबख्ती–*स्त्री.* [फा.] भाग्य; सुदैव. [असलेला; चमकदार रंगाचा.
खुशरंग–*वि.* [फा.] सुंदर रंग
खुशबू–*स्त्री.* [फा.] सुगंध.
खुशबूदार–*वि.* [फा.] सुगंधी.
खुशहाल–*वि.* [फा.] १ सुखी; संपन्न. २ कुशल. [समजूत.
खुशामद–*स्त्री.* [फा.] खुशामत;
खुशामदी–*वि.* [फा.] हाँजीखोर; खुशामत्या. [लाळघोट्या.
खुशामदी टट्टू–*वि.* [फा.+अनु.]
खुशी–*स्त्री.* [फा.] १ आनंद; खुषी; प्रसन्नता. २ अिच्छा. [आनंदानें.
खुशी–खुशी–*क्रि. वि.* [फा.]
खुश्क–*वि.* [फा.] १ कोरडा; शुष्क. २ कांहीं अुत्पन्न नसलेला; कफल्लक. ३ नीरस. (**यौ.**) **खुश्कसाली**–*स्त्री.* [फा.] दुष्काळाचें वर्ष. **खुश्की**–*स्त्री.* [फा.] १ कोरडेपणा. २ नीरसता.
खुसर–*पु.* [फा.] श्वशुर; सासरा.
खुसरू–*पु.* [फा.] बादशाह; सम्राट्.
खुसाल, खुस्याल*–*वि.* [फा.] खुशाल; आनंदी. [करून; विशेषतः.
खुसूसन्–*क्रि. वि.* [अ.] खास
खुसूसियत–*स्त्री.* [अ.] वैशिष्ट्य.
खुही–*स्त्री.* डोकीवर घेण्याची घोंगडीची खोळ.
खूँ–*पु.* [फा.] पाहा 'खून'.
खूँख़ार–*वि.* [फा.] १ निर्दय; क्रूर; भयावह; भयंकर. २ रक्तपिपासु.
खूँट–*पु.* १ कोना कोपरा; टोक. २ बाजू; दिशा. ३ भाग; हिस्सा.
खूँट–*स्त्री.* कानांतील मळ
खूँटा–*पु.* १ मेख. २ खुंटा.
खूँटी–*स्त्री.* १ खुंटी. २ ज्वारी वगैरेंचे खुंट (कापणीनंतर). ३ विटी. ४ हद्द; सीमा. [खिदळणें.
खूँद–*स्त्री.* घोड्याचें अुधळणें;
खूँदना *क्रि. अ.* १ नाचणें; पाय आपटणें. २ तुडविणें.
खूँरेज़–*वि.* [फा.] रक्तपात करणारा.

खूँरेज़ी–*स्त्री*· [फा.] रक्तपात.
खू–*स्त्री*· [फा.] स्वभाव; वृत्ति.
खूटना*–*स्त्री*· *अ*· १ व्यतीत होणें. २ खुंटणें; बंद होणें; थांबणें.
खून–*पु*· [फा.] १ रक्त. २ खून; हत्या. (मु.) **खूनका घूंट पीना**–अपमान गिळून टाकणें;सहन करणें. **खूनका प्यासा**–रक्त – पिपासु. **खूनके आँसू बहाना**–अत्यंत शोक करणें. **खून ख़राबा-बी**–रक्तपात. **खून खौल अुठना**–रक्त अुसळणें; क्रोध येणें. **खून पीना**–रक्ताचा घोट घेणें. **खून सिरपर सवार होना**–खून चढणें.
खूनी–*वि*· [फा.] १ खून करणारा.
खूब–*वि*· [फा.] १ चांगला; भला; अुत्तम. २ खूप; पुष्कळ. *क्रि·वि*· चांगल्या किंवा अुत्तम तर्‍हेनें.
खूबड खाबड–*वि*· [अनु.] ओबड-धोबड.
खूबसूरत–*वि*· [फा.] सुंदर; रूपवान. *स्त्री*· **खूबसूरती**–सौंदर्य.
खूबाँ–*स्त्री*· [फा.] सुन्दर स्त्रिया.
खूबानी–*स्त्री*· [फा.] जरदाळू.
खूबी–*स्त्री*· [फा.] १ चांगुलपणा; अुत्तमता. २ वैशिष्ट्य; गुणविशेष.
खूराक–*स्त्री*· [फा.] १ खुराक; भोजन. २ औषधाची मात्रा.
खूसट–*पु*· घुबड. *वि*· १ अपशकुनी २ निर्बुद्ध. ३ अरसिक.
खेत–*पु*· १ शेत. २ पीक. ३ युद्धक्षेत्र (मु.) **खेत आना**–अथवा **रहना**–युद्धांत कामास येणें; मारलें जाणें. **खेत रखना**–युद्धांत विजय मिळविणें.
खेतिहर–*पु*· शेतकरी.
खेती–*स्त्री*· १ शेती. २ पीक.
खेतीबाडी–*स्त्री*· १ शेतीवाडी २ शेतीचें काम.
खेद–*पु*· १ खेद; दुःख. २ शैथिल्य; थकवा.
खेदा–*पु*· १ रान अुठविण्याचें काम; हांका. २ शिकार.
खेना–*क्रि· सं*· १ वल्हविणें. २ वेळ घालविणें; कालक्षेप करणें.
खेप *स्त्री*· खेप; अेका खेपेंत येण्या-अितकी वस्तु.
खेपना–*क्रि· स*· घालविणें; व्यतीत करणें.
खेम*–*पु*· क्षेमकुशल.
ख़ेमा–*पु*· तंबू; डेरा; राहुटी.
खेरा*– *पु*· खेडें.
खेल–*पु*· खेळ.
खेलुआ *पु*· [दे] कातडें कमवण्याचें लांकडी अवजार.
खेलक*–*पु*· खेळाडू.
खेलना–*क्रि· अ*· १ खेळणें; क्रीडा-विहार करणें. *क्रि· स*· करमणूक करणें. २ अभिनय करणें. (मु.) **जान** अथवा **जी पर खेलना**–

जिवावर उदार होणें. [मौज. २ खेळ.

खेलवाड़—पु. १ मनोरंजन; करमणूक;

खेलवाड़ी; खेलाड़ी—वि. १ खेळाडू; खेळणारा. २ खेळकर. ३ विनोदी; गमती; खिलाडू. पु. १ खेळकरी. २ तमासगीर; गारुडी.

खेलवार*—पु. खेळ; हास्यविनोद; मौज; तमाशा. वि. खेळ करणारा.

खेलाना—क्रि. स. खेळविणें.

खेव—पु. [दे.] घोड्यांना आवडणारें अेक प्रकारचें गवत.

खेवक*खेवट—पु. नावाडी; कोळी.

खेवट—पु. पटवाऱ्याजवळील पट्टेकऱ्यांच्या नांवांची यादी, जींत प्रत्येक पट्टेदाराचा हिस्सा लिहिलेला असतो.

खेवनहार—पु. नावाडी.

खेवा—पु. १ नावेचें भाडें. २ नावेंतून नदी ओलांडणें. ३ खेप.

खेवाअी—१ नांव हाकारण्याची मजुरी. २ हांकारणी (नावेची).

खेसारी—स्त्री. १ लाख. २ अेक प्रकारचें कडधान्य.

खेह, खेहर—स्त्री. १ धूळ. २ भस्म.

ख़ैर—स्त्री. [फा.] क्षेमकुशल. अव्य. असो; अस्तु; कांहीं हरकत नाहीं; ठीक.

ख़ैरख़्वाह—वि. [अ. + फा.] शुभचिंतक; हितचिंतक; हितेच्छु.

ख़ैरबाद—पु. [फा.] खुशाल रहा (निरोप घेतांना म्हणतात).

ख़ैरमक़दम—पु. [अ.] स्वागत (कोणी आलें असतां 'या, बसा' म्हणण्याची पद्धत).

ख़ैरात—स्त्री. [अ.] दान; पुण्य.

ख़ैरियत—स्त्री. [फा.] १ क्षेमकुशल; खुशाली. २ आनंदमंगल; कल्याण; हित.

खोंचा—पु. पहा 'खोनचा'

खोंचेवाला—पु. भेळवाला.

खोंडर—पु. झाडाची ढोली; कोटर.

खोंडा—वि. १ बोथरा. २ पंगु.

खोंरा—पु. [दे.] घरटें.

खोंपा—पु. वेणी; बुचडा.

खोंसना— क्रि. स. खोचणें; खुपसणें; खोंवणें.

खोखला—वि. पोकळ

खोज—स्त्री. १ शोध; तपास. २ ठसा; निशाणी. [धुंडाळणें.

खोजना—क्रि. स. शोधणें; हुडकणें;

खोजबीन—स्त्री. संशोधन.

ख़ोजा—पु. [फा.] पाहा 'ख्वाजा'

खोट—स्त्री. १ दोष; खोड. २ भेसळ; खोट. वि. दुष्ट; अवगुणी.

खोटा—वि. खोटा; असत्य. (मु.) **खोटी खरी सुनाना**-दटावणें; झिडकारणें.

खोटता*—*स्त्री.* खोटेपणा.

खोटाअी—*स्त्री.* १ खोटेपणा; दुष्टावा. २ कपट; द्वेष. ३ दोष; वैगुण्य.

खोड—*स्त्री.* भुताचा किंवा देवाचा कोप. [तलि पोकळी; डोली.

खोड़रा—*पु.* जुन्या वृक्षाच्या खोडां-

खोडा—*वि.* ज्याचे पुढील दोन-तीन दांत पडले आहेत असा.

ख़ोद—*पु.* [फा.] शिरस्त्राण.

खोद्ना—*क्रि.स.* १ अुकरणें;खणणें. २ कोरणें; नक्षीकाम करणें. ३ चेतावीणें;अुत्तेजन देणें.४खरवडणें.

खोद्वाना—*क्रि. स.* खणाविणें.

खोदाअी—*स्त्री.* १ खणण्याचें काम; खोदणी. २ खणण्याची मजुरी.

खोना—*क्रि. स.* १ गहाळ करणें; हरवणें; गमावणें. २ विसरणें; टाकून येणें. ३ नासाडी करणें.*क्रि. अ.* गमावणें; गहाळ होणें.

खोन्चा—*पु.* [फा.] भेळवाल्याचा हारा ठेवण्याचा कामट्याचा स्टँड किंवा परात.

खोपड़ा—*पु.* १ डोक्याची कवटी. २ डोकें.३ नारळाचा गुंड; नारळ.

खोपड़ी—*स्त्री.* १ कवटी. २ डोकें. (मु.) **अंधी** अथवा **औंधी खोपड़ीका**—मूर्ख; बेअकली. **खोपडी खा जाना** अथवा **चाट जाना**—डोकें पिकविणें.

खोपा—*पु.* १ छप्पराचा कोपरा. २ घराचा रस्त्याला लागून असलेला कोपरा. ३ तीन पेडी वेणी. ४ वेणी.

खोम*—*पु.* [*अ.*] १ जाति. २ समूह; झुंड.

खोया—*पु.* खवा.

खोर—*स्त्री.* १ अरुंद गल्ली; बोळ. २ जनावरांना चारा द्यावयाची डोणी.

खोरना*—*क्रि.अ.*स्नान करणें;न्हाणें.

खोरा—*पु.* १ फुलपात्र; पेला; पाणी पिण्याचें भांडें. २ वाडगा.

खोरि*—*स्त्री.* १ अरुंद गल्ली;बोळ. २ दोष; अवगुण. ३ चंदनाचें आडवें गंध. [चादर. **खोली**—*स्त्री.*

खोल—*पु.* १ खोळ; अभ्रा; २ जाड

खोलना—*क्रि. स.* १ अुघडणें. २ सोडणें. ३ मोकळें करणें; खुलें करणें. ४ काढणें (दार वगैरे). ५ प्रकट करणें. ६ भोंक पाडणें.

खोह—*स्त्री.* गुहा; कंदरा; गुंफा.

खौफ़—*पु.* [*अ.*] भीति; भय; दहशत. [भयानक.

ख़ौफ़नाक—*वि.* [फा.] भयंकर;

खौर—*स्त्री.* १ त्रिपुंड्र; चंदनाचें आडवें गंध. २ स्त्रियांचा अेक दागिना. ३ चंदनाची अुटी.

खौरना–*क्रि. स.* गंध लावणें.

खौरा–*पु.* खवडा; अेक प्रकारची खरूज. [अुकळणें; सळसळणें.

खौलना–*क्रि. अ.* अुतास येणें;

खौलाना– *क्रि. स* कढविणें; अुकळाविणें.

ख्यात–*वि.* विख्यात; प्रसिद्ध. **ख्याति**–*स्त्री.* ख्याति; प्रसिद्धि.

ख़्याल–*पु.* [*अ.*] १ लक्ष; ध्यान. २ विचार. ३ कल्पना. ४ स्मरण; आठवण. ५ आदर. ६ मत. **ख़्याली**–*वि.* कल्पित. (मु.) **ख़्याली पुलाव पकाना**–मनाचे मांडे खाणें; मनोराज्य करणें. **ख़्याल रखना**–लक्ष ठेवणें; लक्ष असणें.

ख़्वाजा–*पु.* [फा.] १ घरधनी. २ सरदार; पुढारी. ३ प्रतिष्ठित व्यक्ति. ४ अंतःपुरांतील हिजडा नोकर; कंचुकी. [२ स्वप्न.

ख़्वाब–*पु.* [फा.] १ झोंप; निद्रा.

ख़्वार–*वि.* [फा.] १ खाणारा; भक्षण करणारा. २ दुर्दशाग्रस्त. ३ तिरस्करणीय.

ख़्वाह–*वि.* [फा.] अिच्छुक. *स्त्री.* अिच्छा; कामना. अव्य. अथवा; किंवा; नाहींतर.

ख़्वाहमख़्वाह–*क्रि. वि.* [अ.] १ जबर्दस्तीनें. २ अवश्य; जरूर.

ख़्वाहाँ–*वि.* [फा.] अिच्छिणारा; अभिलाषी.

ख़्वाहिश–*स्त्री.* [फा.] अिच्छा; अभिलाषा; आकांक्षा. **ख़्वाहिश-मंद**–*वि.* अिच्छुक.

ग

गंग-बरार–*पु.* [*सं.*+फा.] मळीची जमीन; नदीचा प्रवाह बदलल्यामुळें वर आलेला जमिनीचा भाग.

गंग-शिकस्त–*पु.* [*सं.* + फा.] प्रवाहानें वाहून गेलेली जमीन.

गंगाजमनी–*वि.* १ दोन रंगांचा. २ भेसळ; सरमिसळ.

गंगाजमनी–*स्त्री.* अनेक डाळी मिसळून केलेलें वरण.

गंगाजली–*स्त्री.* गंगेचें पाणी भरून ठेवण्याची सुरअी.

गंगाद्वार–*पु.* हरिद्वार.

गंगाल–*पु.* घंगाळ.

गंगालाभ–*पु.* मृत्यु.

गंगासागर–*पु.* जेथें गंगानदी समुद्राला मिळते तें कलकत्त्याजवळील तीर्थक्षेत्र.

गंगोझ*–*पु.* गंगोदक; गंगाजल.

गंगोत्तरी–*स्त्री*· गंगोत्री; गंगेच्या अुगमाचें हिमालयांतील स्थान.

गंज–*पु*· १ डोक्याचे केस गळून पडण्याचा रोग;टक्कल.२ डोक्यावर पुरळ होणें.

गंज–*पु*· [फा.] १ ढीग; रास. २ धान्याचा बाजार; मंडी. ३ खजिना. ४ वस्तूंचा संचय.

गंजन–*पु*· १ अवज्ञा; तिरस्कार. २ नाश. ३ दुःख; पीडा. **गंजना**–*क्रि· स·* १ नाश करणें; चक्काचूर करणें. २ अवज्ञा करणें.

गंजा–*पु*· १ टक्कल पडलेला माणूस; टकल्या. २ डोक्याचे केस गळून पडण्याचा रोग.

गँजिया–*स्त्री*· १ गवत भरून नेण्याची जाळी. २ सुताची विणलेली जाळीदार पिशवी.

गंजी-*स्त्री*·[अिं.]गंजीफरास;बनियन.

गंजी–*स्त्री*·[फा.] रास; ढीग; गंज.

गंजीफा–*पु*· आठ रंगांच्या ९६ पत्त्यांनीं खेळावयाचा खेळ;गंजीफा.

गँजेड़ी -*वि*· गांजा पिणारा.

गँठकटा–*पु*· खिसेकापू.

गँठजोड़ा, गँठबंधन–*पु*· विवाहाचे वेळीं वर व वधूच्या पदरांची गांठ बांधण्याची पद्धत; मैत्री.

गंड–*पु*· १ गाल. २ कानशील. ३ फोड. ४ गांठ. ५ चिह्न; खूण.

गंडकी–*स्त्री*· अुत्तर भारतांतील अेक नदी.

गंडमाला–*स्त्री*· गंडमाळा नांवाचा रोग.

गँडरा–*पु*· } १अेक प्रकारचें गवत.
गँडरी–*स्त्री*· } २अेक प्रकारचें धान्य.

गंडा–*पु*· १गांठ. २ मंतरलेला दोरा. ३चार वस्तूंचा समूह. ४ घोड्याच्या गळ्यांतील कवड्यांची माळ. ५ पोपटाचा कंठ. (मु.) **गंडाताबीज करना**—मंत्रतंत्र अगर गंडादोरा करून रोग बरा करणें.

गँडासा–*पु*· १ परशु. २ गवत कापण्याचा कोयता.

गँड़ेरी–*स्त्री*· अुंसाची गंडेरी; करवा.

गंता–*पु*· जाणारा.

गंद्गी–*स्त्री*· [फा.] १ अस्वच्छता; गलिच्छपणा; घाण. २ विष्ठा. ३ अपवित्रपणा; अशुद्धता.

गंद्ना–*पु*· अेक प्रकारचा मसाला (कांदा किंवा लसुणीच्या मसाल्यासारखा).

गँद्ला-*वि*·[फा.]घाणेरडा; अस्वच्छ; गलिच्छ.

गंदा–*वि*·[फा.]१घाणेरडा;गलिच्छ. २ मळकट; अस्वच्छ.

गंदुम– *पु*·[फा.] गहूं. **गंदुमी** *वि*· निमगोरा; गव्हाळी रंग.

गंध–*स्त्री*· १ वास; सुगंध. २ गंध;

चंदन. ३ लेशमात्र.

गंधबिलाव—*पु.* अेक प्रकारचें आफ्रिकेंतील मांजर. याच्या अंगांतून सुगंधी द्रव्य काढलें जातें.

गंधर्व—*पु.* १ पुराणानुसार देवयोनींतील अेक वर्ग; गंधर्व मुख्यतः संगीतप्रवीण असतात. २ पाटाचा नवरा. [घाण करणें.

गंधाना–*क्रि. स.* दुर्गंधित करणें;

गंधाबिरोजा–*पु.* [सं. + ?] अेका झाडाचा औषधी चीक; **गंधाबिरोझा**–*पु.* देवदारचा डिंक.

गंधी–*पु.* १ अत्तरें, सुगंधी तेलें अि. विकणारा. २ अेक प्रकारचें गवत. ३ अेक किडा.

गंधीला*–*वि.* घाणेरडा. [शांत.

गंभीर–*वि.* गंभीर; गहन; गूढ; खोल;

गँवँ*–*स्त्री.* १ संधि; वेळ; योग. २ अुपाय; युक्ति. ३ हेतु; मतलब. ४ पाळत.

गँवअी–*स्त्री.* १ लहान गांव; खेडें. २ खेड्यांतील वस्ती.

गँवना*–*क्रि. अ.* जाणें.

गँवरमसला–*पु.* [सं. + अ.] १ ग्रामीण वाक्‌प्रचार किंवा म्हण. खेडवळांचा वाक्‌प्रचार.

गँवाना–*क्रि. स.* १ कालक्षेप करणें; वेळ घालविणें. २ हरविणें; गमविणें.

गँवार-रू–*वि.* १ खेडवळ; गांवठी. २ असभ्य; अशिष्ट. ३ अडाणी; मूर्ख.

गँवारी–*स्त्री.* १ खेडवळपणा; अडाणीपणा. २ मूर्खता. ३ अडाणी. *स्त्री. वि.* १ अडाणी; गांवढळ. २ कुरूप. [स्त्री.

गँवेली—*स्त्री.* खेडवळ स्त्री; अडाणी

गँस*—*पु.* १ हाडवैर. २ वर्मी लागणारी गोष्ट.

गँस*–*स्त्री.* बाणाचें टोंक.

गँसना*–*क्रि. स.* १ घट्ट आंवळून बांधणें; जखडणें. २ विणतांना धागे घट्ट करणें.

गँसीला–*वि.* १ घट्ट; मजबूत विणीचा; दणकट. २ अणकुचीदार.

गअींद–१ गजेंद्र. २ मोठा हत्ती.

गअीबहोर–*वि.* १ हरवलेली वस्तु पुन्हां मिळविणारा. २ बिघडलेल्या कामाची घडी बसविणारा.

गअू—*स्त्री.* गाय.

गगन–*पु.* आकाश.

गगनभेड—*स्त्री.* सारस पक्षी.

गगरा—*पु.* घागर. [लहान घागर.

गगरिया, गगरी–*स्त्री.* कळशी;

गच–*पु.* [अनु.] १ फरशीची जमीन. २ गच्ची. ३ चुनेगच्ची बनवावयाचा मसाला.

गचकारी, गचगिरी–*स्त्री.* [अनु.

+ फा.] चुनेगच्चीचें काम.

गचाका–*क्रि. वि.* भरपूर.

गचाका–*स्त्री.* [दे.] तारुण्यानें मुसमुसलेली स्त्री.

गछना*–*क्रि. अ.* जाणें. *क्रि. स.* चालवून घेणें; निभावणें.

गज–*पु.* हत्ती

गज़–*पु.*[फा.] १ वार. २ ३६ अिंच लांबीची पट्टी. ३ अेक प्रकारचा तीर.

ग़ज़क़–*स्त्री.* [फा.] १ दारू प्याल्या. नंतर तोंडाची घाण जाण्यासाठीं खावयाचा पदार्थ (मेळ, भजीं, अि.) २ न्याहारी; फराळ. ३ तिळाची वडी.

गजगाह–*पु.* हत्तीची झूल.

ग़ज़नफ़र–*पु.*[*अ.*] १ सिंह. २ वाघ.

ग़ज़ब–*पु.* [*अ.*] १ गहजब; राग; संताप. २ जुलूम; अन्याय. ३ आपत्ति. ४ अनपेक्षित गोष्ट. (मु,) **ग़ज़बका**–१ विलक्षण; कमालीचा. २ अत्यंत वाओीट. **ग़ज़ब ढाना**–जुलूम करणें.

गजर–*पु.* गजर (घड्याळ, घंटा, वाद्य अि.) (मु.) **गजरदम**– भल्या पहाटेस. [**गजरी**–*स्त्री.*

गजरा–*पु.* [दे.] गाजराचा पाला;

गजरा–*पु.* [दे.] १ वेणी. १ हार. ३ वेणींतील अगर हातांतील गजरा. ४ अेक प्रकारचें रेशमी कापड. **स्त्री-गजरी**– [पाला.

गजरौट–*स्त्री.* [दे.] १ गाजराचा

ग़ज़ल–*स्त्री.* [*अ.*] फारसी किंवा अुर्दूतील अेक प्रकारची कविता; गझल. [रवी.

गजही–*स्त्री.* दूध घुसळण्याची मोठी

गज़ी–*स्त्री.* [फा.] कमी पन्हयाचें जाडेंभरडें कापड; मांजरपाट.

गजी–*पु.* हत्तीवर बसणारा.

गजी–*स्त्री.* हत्तीण.

गज्झा–*पु.* बुडबुडा. [दाट; जाड.

गझिन–*वि.* घट्ट विणींचें (कापड);

गटकना–*क्रि. स.*[अनु.] १ गिळणें; गट्ट करणें. २ गडप करणें; लांबविणें.

गटगट–*पु.* [अनु.] गटगट आवाज(पितांना होणारा आवाज).

गटपट–*स्त्री.* [अनु.] १ गाढ स्नेह; दाट परिचय. २ निकट सहवास.

गट्टा–*पु.* १ मनगट. २ पायाचा घोंटा.

गट्ठर–*पु.* मोठें गाठोडें; बोजकें.

गट्ठा–*पु.* १ भारा; मोळी; ओझें; कांदा किंवा लसूण अि. ची गांठ. ३ मोठें गाठोडें किंवा गठा.

गठन–*स्त्री.* घडण.

गठना–*क्रि. अ.* १ सांधलें किंवा जोडलें जाणें; जुळणें. २ लांब टाक्याची शिवण असणें. ३ वीण

घट्ट असणें. ४ गुप्त विचारांत सामील होणें. ५ वश होणें; गठला जाणें. ६ दाट मैत्री असणें; दृढ संबंध होणें. (यौ.) **गठा बदन**—प्रमाणबद्ध-कसलेलें शरीर.

गठबंधन—पु. पाहा 'गँठ जोडा'.

गठरी—स्त्री. १ गाठोडें; बोचकें. २ सांठविलेली संपत्ति. (मु.) **गठरी मारना**—ठकविणें; लांबविणें.

गठवाना—क्रि. स. १ गांठविणें; गांठून घेणें. २ जोड बसविणें; शिववून घेणें.

गठाना—क्रि. स. जाड वस्तूंची शिलाअी करणें; गांठविणें.

गठिया—स्त्री. १ ओझ्याचें पोतें; गोणी. २मोठें गाठोडें. ३ संधिवात.

गठियाना—क्रि. स. १ गांठ मारणें. २ वस्त्रांत बांधून घेणें.

गठीला—वि. गांठी गांठी असलेला.

गठीला—वि. १प्रमाणबद्ध; डौलदार. २ कसलेला; मजबूत; बळकट.

गठौत-ती—स्त्री. १ मैत्री; स्नेह. २ अेकत्र जमून नंतर झालेला निश्चय किंवा बेत. [तट. ३ खड्डा.

गड—पु. १ अडोसा. २ आवार;

गडगड—स्त्री. [अनु.] १ मेघ गरजण्याचा आवाज; गडगडाट. २ पोटांतील गुरगुर; आवाज.

गडगडा—पु.[अनु.] अेक प्रकारचा हुक्का; गुडगुडी.

गुडगडाना—क्रि.अ.कडाडणें;गडगड आवाज होणें. क्रि. स. गडगड आवाज करणें. **गडगडहाट**—स्त्री. गडगडाट; कडाडण्याचा आवाज.

गडदार—पु. [सं.+फा.] १ माहूत. २माजलेल्या हत्तीबरोबर चालणारा नोकर.

गडना—क्रि. अ. १ बोचणें; टोचणें. २ दुखणें; वेदना होणें; सलणें. ३ दबलें जाणें; गाडलें जाणें; पुरलें जाणें. ३ स्थिर होणें; जम बसणें.

गडपना—क्रि. स.[अनु.] १ गिळणें; गिळंकृत करणें. २ बळकावणें.

गडप्पा—पु. १ खळगा; खड्डा. २ ज़ाळ्यांत सांपडण्याची जागा.

गडबडाना—क्रि. अ. १ गोंधळणें; घोंटाळ्यांत पडणें. २ बिघडणें; अव्यवस्थित होणें. ३ अस्ताव्यस्त होणें. क्रि. स. भ्रमांत पाडणें; गोंधळांत पाडणें. ~२ बिघडवून टाकणें; बिघडविणें. [अुपद्व्यापी.

गडबडिया—वि.अुपद्रवी; गडबड्या;

गडमड—पु. गडबड; गोंधळ; घाल-मेल. [मेंढपाळ.

गडरिया, गडेरिया—पु. धनगर;

गडहा—पु. खळगा; खड्डा.

गडही–*स्त्री*· लहान खळगा.

गडा–*पु*· रास; ढीग.

गडा–*वि*· पुरलेला; गाडलेला. (मु.) **गडे मुर्दे अुखाडना**–अुखाळ्या पाखाळ्या काढणें.

गडाकू–*स्त्री*· अेक प्रकारची मासोळी.

गडाना–*क्रि· स*· टोंचणें; भोंसकणें; खुपसणें.

गडाना–*क्रि.स*· दुसऱ्याकडून पुरणें.

गडायन*– *वि*· बोंचणारा; टोंचणारा.

गडारी–*स्त्री*· १ वर्तुळ; गोल रेषा. २ आडव्या धारी (वस्त्राच्या).

गडारी–*स्त्री*· कप्पी; चाक; गिरकी.

गडारीदार–*वि*.[सं+फा.] आडव्या रेषा असलेलें; धारीदार (कापड)

गडुअी–*स्त्री*· तोटी असलेली लोटी; झारी. [गडवा.

गडुवा–*पु*· तोटीदार लोटा; गडू;

गडोना–*क्रि· सं*· पाहा 'गडाना',

गडोल–*पु*· १ घांस. २ गूळ.

गडोलना–*पु*•[दे.] पांगुळगाडा.

गड्डाम–*वि*· पाजी; नीच.

गड्डालिका–*स्त्री*· अंधानुकरण.

गड्डी–*स्त्री*· चवड; चळत; रास;ढीग.

गड्ढा–*पु*· गड्ढा; खळगा; खड्डा.

गढंत–*वि*· कल्पित; बनावट (गोष्ट).

गढ–*पु*· १ गड; किल्ला. २ खाअी; खंदक. [डौल.

गढन–*स्त्री*· घडण; बनावट; घाट;

गढना–*क्रि· स*· १बनविणें. घडविणें. २ बनवून सांगणें; खोटेंनाटें रचणें.

गढ़पति–*पु*· किल्लेदार.

गढा–*पु*· पाहा 'गडहा'

गढाअी–*स्त्री*· १ घडणावळ. २ घडविण्याचें काम.

गढाना–*क्रि· स*· घडविणें; बनविणें;

गढाना *क्रि· अ*· कष्टकर वाटणें; दुःसह होणें.

गढिया–*पु*· घडणकाम करणारा.

गढी–*स्त्री*· लहान किल्ला.

गढैया–*वि*· घडविणारा; रचणारा.

गण–*पु*· १ समूह; समुदाय. २ श्रेणी. ३ छंदशास्त्रांतील तीन वर्णांचा अेक गट. ४ दूत; सेवक

गणक–*पु*· १मोजणारा २ज्योतिषी.

गणतंत्र–*पु*· लोकशाही.

गणन–*पु*· } गणती; हिशेब; संख्या.

गणना–*स्त्री*· } [संघराज्य.

गणराज्य–*पु*· लोकशाही पद्धतीचें

गणित–*पु*· गणित.

गणितज्ञ–*वि*· १ गणिती. २ज्योतिषी.

गणेश–*पु*· गणपति. (यौ.) **गणेशकुसुम**–लाल कण्हेर. **गणेशभूषण**–शेंदूर. [माननीय.

गण्य–गण्यमान्य–*वि*· प्रतिष्ठित;

गत–*वि.* १ झालेला; व्यतीत. २ मेलेला. ३ विरहित. *स्त्री.* १ गत; अवस्था. २ वाद्यांची गत; वादन (सतार, वीणा अि.). ३ दुर्दशा; दुर्गति. ४ अुपयोग. ५ नाचण्याचा ढंग; तऱ्हा. (मु.) **गत बनाना**–दुर्दशा करणें.

गतका–*पु.* गदगा (फरीगदगा).

गतालखाता; गत्तालखाता–*पु.* [*सं.* + *अ.*] बुडित खातें.

गति–*स्त्री.* १ वेग. २ गत. स्थिति. ३ शिरकाव. ४ दैव. ५ गम्य.

गतिविधि–*स्त्री.* रागरंग; हालचाल; रंगढंग; परिस्थिति.

गत्ता-*पु.* [दे.] पुठ्ठा; पुष्टिपत्र.

गथ–*पु.* १ धनसंपत्ति. २ माल. ३ झुंड; समूह.

गथना*–*क्रि.स.* १ गुंफणें; ओवणें. २ गोष्टी बनविणें; थापा देणें.

गद–*पु.* १ व्याधि. २ विष.

गदका–*पु.* पाहा 'गतका'

गदकारा–*वि. पु.* [अनु.] मअू; गुबगुबीत. [२ बंड; अुठावणी.

ग़दर–*पु.*[*अ.*] १खळबळ; दंगाधोपा.

गदरा–*वि.* अर्धाकच्चा.

गदराना–*क्रि. अ.* [*अ.*] १ पिकणें; बहर येणें. २ यौवनावस्थेंत अंग भरणें. डोळ्यांस चिपडें येणें.

गदला–*वि.* [फा.] पाहा 'गँदला'.

गदहपचीसी–*स्त्री.* गद्धेपंचविशी.

गदहपन–*पु.* गाढवपणा; मूर्खपणा.

गदहा–*पु.*१गाढव.२मूर्ख; बेअकली.

गदा–*स्त्री.* गदा. [२ भिकारी.

गदा–*पु.* [फा.] १ भिक्षुक; फकीर.

गदाअी–*स्त्री.* [फा.] भिक्षावृत्ति. *वि.*१तुच्छ; नीच; क्षुद्र.२वाह्यात; रद्दी; कुचकामाचा. [रजअी.

गदेला–*पु.* [अनु.] जाड गादी किंवा

गद्गद्–*वि.* सद्गदित; आनंदाचें भरतें आलेला.

गद्दर–*वि.* [दे.] अर्धवट पिकलेला.

गद्दा–*पु.* [अनु.] १ जाड गादी. २ गठ्ठा; भारा (गवत, कापूस वगैरेचा). [बेअिमान; कृतघ्न.

गद्दार–*वि.* [*अ.*] १ बंडखोर. २

गद्दी–*स्त्री.* १ गादी. २ घामोळें (खोगीराखालीं घालावयाचें). ३ अधिकारपद. ४ तळहात किंवा तळपाय.

गद्दीनशीन–*वि.* [अनु. + फा.] १ गादीवर बसलेला; सिंहासनारूढ. २ वारस.

गधा–*पु.* गाढव. [२ झुंड; समूह.

गन*–*पु.* १ गण; सेवक; अनुचर.

गनगौर–*स्त्री.* चैत्र शुद्ध तृतीया; गौरी बसण्याचा दिवस.

ग़नी–पु. [अ.] धनवान्; श्रीमंत.

ग़नीम-पु. [अ.] १ लुटारू; डाकू. २ शत्रु; वैरी; गनीम.

ग़नीमत–स्त्री. [अ.] १ लुटीचा माल. २ दुःखांत सुखाची गोष्ट. ३ सहजासहजीं हातीं लागलेली वस्तु.

गन्ना–पु. ऊंस.

गप, गप्प–स्त्री. १ गप्प; थाप; बनावट गोष्ट. २ अफवा. ३ बढाअी; गप्पागोष्टी. (यौ.) **गपशप**– १ अिकडच्या तिकडच्या गोष्टी. २ गप्पा.

गप–पु. [अनु.] १ अेकदम पदार्थ गिळल्यानें होणारा आवाज. २ भक्षण. (यौ.) **गपागप**–अेकदम; झटदिशीं.

गपकना–क्रि. अ. [अनु.] गिळणें; घशांत टाकणें; गिळंकृत करणें.

गपडचौथ स्त्री. १ भरमसाट किंवा विसंगत गप्पा. २ निरर्थक बडबड.

गपना*–क्रि. स. गप्पा मारणें.

गपोडा–पु. गप्प; थाप; बनावट गोष्ट.

गपोडिया–पु. थापाड्या; गप्पीदास.

गपोडेबाज़ी–स्त्री. [हि. + फा]. थापेबाजी.

गप्पा–पु. फसवेगिरी; कपट.

गप्पी–वि. थापेबाज; गप्पीदास.

गफ़–वि. [फा.] घट्ट व दाट विणीचें (कापड).

गफ़लत–स्त्री. [अ.] १ निष्काळजीपणा; बेपर्वाअी. २ चूकभूल.

गफ़ूर–वि. [अ.] क्षमा करणारा (परमेश्वराचें अेक विशेषण).

गफ्फा–पु. [अनु.] १ मोठा घास. २ लाभ; फायदा.

ग़फ़्फ़ार–वि. [अ.] अत्यंत दयाळु (अीश्वर) [तफर.

ग़बन–पु. [अ.] ठेवीची अफरा-

गबरू–वि. [फा.] १ तरणाबांड; भर ज्वानींतला. २ भोळा; अननुभवी. [व मजबूत कापड.

गबरून–पु. [फा.] रेघारेघांचें जाड

गब्बर–वि. १ गबर; श्रीमंत. २ घमेंडी; गर्विष्ठ. ३ मठ्ठ; आळशी.

गभीर–वि. पाहा 'गंभीर'.

गभुआर–वार–वि. १ जावळ न काढलेला. २ जन्मल्यापासून ठेवलेलें (जावळ). ३ अज्ञ; नादान.

गम–स्त्री. प्रवेश; गति (अेखाद्या विषयामध्यें अगर वस्तूमध्यें).

ग़म––पु. [अ.] १ दुःख; शोक. २ चिंता; काळजी. (मु.) **ग़म खाना**–दुःख सहन करणें.

गमक–पु. १ गमन करणारा; जाणारा. २ सूचक. ३ तबल्याचा गंभीर आवाज.

गमक–*स्त्री*· सुगंध; घमघमाट [शील.
ग़मख़ोर–*वि*.–[*अ*· + फा.]सहन-
ग़मग़लत–*पु*· [*अ*·] १ मनो-
रंजनाचें साधन. २ खेळ; तमाशा.
३ मद्य; दारू.
ग़मगीं–ग़मगीन–*वि*· [*अ*· + फा.]
१ अुदास; खिन्न. २ दुःखी.
ग़मगुसार–*वि*· [अ + फा] दुस-
ऱ्याचें दुःख दूर करणारा.
गमछा–*पु*· १ टॉवेल. २ पंचा.
ग़मज़ा–*पु*· [*अ*·] प्रेमिकेचा नखरा
किंवा हावभाव.
गमत–*पु*·१रस्ता; मार्ग. २ व्यवसाय.
गमन–*पु*· जाणें.
गमना*–*क्रि*· *अ*·जाणें; गमत जाणें.
गमला–*पु*·[?] १ रोप लावण्याची
मातीची कुंडी; २ कमोड.
गमाना*–*क्रि*· *स*· १ गमविणें;
वेळ घालविणें. २ हरविणें.
ग़मी–*स्त्री*· [*अ*·] १ मरणानंतरचा
शोक. २शोकाचा काल; सुतक.
३ मृत्यु; निधन.
ग़म्माज़–*पु*·[*अ*·]चहाडखोर; निंदक.
गयंद*–*पु*· गजेंद्र. [४ प्राण.५पुत्र.
गय—*पु*·१ घर. २ धन. ३आकाश.
गय*–- *पु*· हत्ती.
गया–(जाना *क्रि*· *अ*· चें भूत-
कालिक रूप) गेला. (मु.) **गया
गुज़रा–गया बीता**-अत्यंत निकृष्ट
अवस्थेस पोंचलेला; वांया गेलेला.
गयावाल— *पु*· गयेंतील पंड्या.
गर– *पु*· १ रोग. २ विष; गरळ.
गर*— *पु*· गळा; मान.
गरक–*वि*· पाहा 'ग़र्क़' [बुडलेला.
ग़रक़ाब– *वि*· [*अ*·] पाण्यांत
ग़रक़ी— *स्त्री*· [*अ*·] १ बुडी;
डुबकी. २ अतिवृष्टि. ३ अुतरती
जमीन. ४ पाण्याच्या पृष्ठभागा-
खालील जमीन; तळ.
गरगज–*पु*· १ किल्ल्याचा बुरुज.
२ अुंच टेकाड; टेकडी. ३ नावेचें
लाकडी छत. ४ फांशीचा तख्ता.
गरगरा–*पु*· मोटेचें किंवा विहिरी-
वरील पाणी ओढण्याचें चाक;कप्पी.
गरचे–*अ*· [फा.] यद्यपि; जरी.
गरजन*–*पु*· गर्जना; मोठा आवाज.
गरजना—*क्रि*· *अ*· गरजणें.
ग़रज़—*स्त्री*·[*अ*·] १ गरज; जरूरी.
२ आशय; तात्पर्य; प्रयोजन.
३ अिच्छा. ४ अुद्देश्य. (यौ.)
अल ग़रज़–तात्पर्य असें कीं;
सारांश काय कीं.
ग़रज़मंद— *वि*· [*अ*· + फा.]
गरजू; अिच्छुक. [स्वार्थी.
ग़रज़ी– *वि*· [*अ*·] आपमतलबी;
गरदन–*स्त्री*· [फा.] मान; गळा.

(मु.) **गरदन अुठाना**–विरोध करणें. **गरदन मारना**–गळा कापणें; ठार मारणें. **गरदनियाँ**–*स्त्री.* गचांडी.

गरदनी–*स्त्री.* [फा.] १ घोड्याच्या अंगावर घालण्याचें कापड; २ कुस्तीचा अेक पेंच. ३ डोळयांत घालावयाची हंसळी. ४ सदऱ्याचा किंवा अंगरख्याचा गळा.

गरदा—*पु.* [फा.] धूळ; माती; केरकचरा.

गरदी–*स्त्री.* [फा.] भटकणें, फिरणें.

गरदूँ—*पु.* [फा.] १ आकाश. २ छकडा; गाडी.

गरनाल–*पु.* मोठ्या तोंडाची तोफ.

गरब*—*पु.* १ गर्व; अभिमान. २ हत्तीचा मद. **गरबअी**–*स्त्री.* गर्विष्ठपणा; ताठरता. **गरबित**–*वि.* घमेंडखोर; गर्विष्ठ

गरबना-बाना*–*क्रि.अ.* गर्व करणें.

गरबाँही—*स्त्री.* पाहा 'गल बाँही'

गरभाना–*क्रि. अ.* १ गर्भवती होणें. २ लोंब्या येणें.

गरम–*वि.* [फा.] गरम; कढत; अून्ह; अुष्ण. (मु.) **गरम चोट**–ताजा घाव. [पक्ष.

गरमदल–*पु.* [फा.+सं.] जहाल

गरमागरम–*वि.* [फा.] गरम; अुष्ण. **गरमागरमी**–*स्त्री.* १ आवेश; अुत्साह. २ बाचाबाची; भांडण.

गरमाना–*क्रि. अ.* [फा.] १ गरम होणें; अून होणें. २ मस्त होणें. ३ रागावणें. ४ आवेश चढणें. *क्रि. स.* तापविणें. **गरमाहट**–*स्त्री.* अुष्णता.

गरमी–*स्त्री.* [फा.] १ अुष्णता; तापमान. २ अुन्हाळा. ३ राग; क्रोध. ४ आवेश; अुत्साह. ५ अुष्णता; लाही. ६ अेक स्पर्शजन्य रोग. [मु] **गरमी निकालना**–गर्व हरण करणें; घमेंड अुतरविणें.

गरमीदाना–*पु.* [फा.+सं.] घामोळें.

गरराना*–*क्रि.अ.* [अनु.] गरजणें; मोठा आवाज करणें.

गरह*–*पु.* १ ग्रह. २ संकट; अरिष्ट.

गराँ–*वि.* [फा.] पाहा 'गिराँ'.

गराँव–*पु.* जनावराच्या गळयास बांधण्याचा दुहेरी दोर. [कप्पी.

गराडी–*स्त्री.* [अनु.] विहिरीचें चाक;

गराना*–*क्रि. स.* १ गाळणें. २ पिळणें. [२ जडपणा.

गरानी–*स्त्री.* [फा.] १ महागाअी.

गरारा–*पु.* [फा.] गुळणी; चूळ.

गरास*–*पु.* १ ग्रास; घास. २ पकड.

गरिमा–*स्त्री.* १ गौरव; मोठेपणा. २ गर्व; अहंकार.

गरियार—*वि.* सुस्त; आळशी (जनावर). [(फळांतील).
गरी—*स्त्री.* १ खोबरें. २ गर
ग़रीब—*वि.* [अ.] १ निर्धन; गरीब. १ दीन; हीन. ३ विदेशवासी. ४ विचित्र. **ग़रीबख़ाना**—*पु.* [अ.+फा.] या गरीबाचें घर; माझें घर. **ग़रीबी**—*स्त्री.* १ दारिद्य; निर्धनता. २ नम्रता.
ग़रीबनिवाज़—*वि.* [अ. फा.] गरीबांवर दया करणारा; दयाळु.
गरीबपरवर—*वि.* [अ.+फा.] गरीबांचा कैवारी; कनवाळु.
गरुआओ-वाओ*— १ जडत्व; गुरुत्व. २ मोठेपणा.
ग़रूर—*पु.* [अ.] गर्व; घमेंड.
गरेबान—*पु.*[फा.] गळपट्टी; सदरा, कुडतें अि. चा गळ्यावरील भाग. (मु.) **गरेबान फाड़ना**—दुःखानें आक्रोश करणें. **गरेबानमें मुँह डालना**—शरमिंदा होणें.
गरैयाँ— *स्त्री.* दावें.
गरोह—*पु.*[फा.] झुंड; टोळी; समूह.
ग़र्क़—*वि.* [अ.] ·१ बुडालेला. २ तल्लीन.
गर्जन—*पु.* गर्जना; ओरडणें. (यौ.)—**गर्जन तर्जन**—१ धाकदपटशा. २ जळफळाट.
गर्त्त—*पु.* १ खड्डा. २ कपार. ३ घर. ४ रथ. ५ जलाशय. ६ नरक.
गर्द— *स्त्री.* [फा.] धूळ; माती; राख. (यौ.) **गर्दगुबार**- धूळ; केरकचरा.
गर्दख़ोर-ख़ोरा—*वि.* [फा.] मळखाऊ; लवकर न मिळणारें. *पु.* पायपुसणें.
गर्दन—*स्त्री.* [फा.] पाहा 'गरदन'. (यौ.) **गर्दनतोड बुखार**—मेनिनूजायटिस रोग.
गर्दना—*पु.* [फा.] गचांडी.
गर्दभ—*पु.* गाढव.
गार्दिश—*स्त्री.*[फा.] १ फेरा; चक्कर. २ चक्र (दैव). ३ विपत्ति; संकट.
गर्म, गर्मागर्म, गर्मी—पाहा 'गरम' 'गरमागरम', 'गरमी'.
गर्वी—गर्वीला—*वि.* १ अभिमानी. २ घमेंडखोर; अहंकारी.
गर्हणीय—गर्ह्य— *वि.* निंदनीय.
गर्हा—*स्त्री.* निंदा. **गर्हित**—*वि.* निंद्य; निंदा केला गेलेला.
गलकंबल—*पु.* पोळी (गाय, बैल अि. च्या मानेखालील लोंबता भाग).
गलका—*पु.* १ हाताच्या किंवा पायाच्या बोटाला होणारा फोड. २ अेक प्रकारचा चाबूक किंवा कोरडा. [·गलबला.
गलगंज—*पु.* गोंगाट; कोलाहल;

गलगंड–पु. गालगुंड.

गलगुच्छा–पु. पाहा 'गलमुच्छा'.

गलगुथना–वि. गलेलठ्ठ; फोपसा.

गलचौर–स्त्री. गप्पागोष्टी.

गलजोड–पु. दोन बैलांना अेकत्र बांधावयाची दोरी.

गलझंप–पु. हत्तीच्या मानेवरील झूल किंवा साखळदंड (लोखंडी).

ग़लत–वि. [अ.] १ चुकीचें; चुकलेलें. २ अशुद्ध. ३ असत्य; खोटें.

गलतकिया–पु. [सं.+फा.] गिरदी.

ग़लतफ़हमी–स्त्री. [अ.+फा.] १ गैरसमज. २ भ्रम; घोंटाळा(समजुतीचा.)

ग़लती— स्त्री. [अ.] चूक; भूल.

गलथना·पु. अजागलस्तन; अजागळ.

गलथैली — स्त्री. माकडाच्या गालांतील थैली.

गलन–पु. १ पतन; पडणें. २ गळणें.

गलना—क्रि. अ. १ विरघळणें. २ वितळणें; द्रवीभूत होणें. ३ शिजणें. ४ रोडावणें; सुकणें (शरीर). ५ हातपाय आंखडणें.

गलफडा-पु.गालफड. **गलफाँसी**-स्त्री. गळफांस. **गलफूट**–स्त्री. वडवड करण्याची संवय.

गलबाँही–स्त्री. कंठालिंगन; गळ्यांत हात घालणें. [प्रभाव. ३ आधिक्य.

ग़लबा-पु. [अ.] १ प्राधान्य. २

गुलमुच्छा–पु. कल्ला; गुलमिशा.

गलवाना–क्रि. स. १ विरघळविणें (दुसऱ्याकडून). २ झिजवून घेणें.

गला–पु. १ गळा. २ गळा (कपड्याचा). ३ कंठ (आवाज) (मु.)

गला काटना अथवा **रेतना**— १ गळा कापणें. २ अतिशय त्रास देणें. **गला घुटना**–श्वास थांबणें. **गला घोंटना**–१ गळा दाबणें. २ दडपून टाकणें. ३ गळा दाबून मारणें. **गला छुटना**-ब्याद टळणें. **गला छुडाना**–तावडींतून सुटणें. **गला फाडना**–जोरानें ओरडणें. **गला रेतना** — गळा कापणें. **गले अुतरना**–१ पटणें; मनांत ठसणें. २ ध्यानीं येणें. **गले पडना**–गळ्यांत पडणें; अिच्छेविरुद्ध करावें लागणें. **गले बाँधना, गले मढना** – गळ्यांत बांधणें; अिच्छेविरुद्ध घ्यावयास लावणें. **गले लगाना**–आलिंगन देणें.

गलाना–क्रि. स. १ विरघळविणें. २ संपविणें. ३ खर्च करणें. ४ शिजविणें.

गलावट–स्त्री. १ वितळण्याचा भाव. २ अेखादी वस्तु वितळविणारा पदार्थ (टांकणखार वगैरे).

गलासडा–वि. सडलेला; कुजलेला.

गलानि*–*स्त्री.* १ ग्लानि; थकवा. २ दुःख; खेद. ३ पश्चात्ताप.

गलित–*वि.* जीर्ण.

गली–*स्त्री.* १ गल्ली; बोळ. २ मोहल्ला; आळी. (मु.) **गलियाँ झाँकना**–वेश्यागमन करणें. **गली गली मारे मारे फिरना**–दारोदार (पोटासाठीं) हिंडणें.

गलीचा–पु. [अ.] गालिचा.

ग़लीज़–*वि.* [अ.] १ घाणेरडा; गलिच्छ. २ अस्वच्छ; अशुद्ध. ३ दळदार; भरीव. पु. १ घाणेरडी वस्तु; केरकचरा. २ विष्ठा. [पासोडी.

गलेफ़–पु. [अ.] १ खोळ. २ रजअी;

गलेबाज़–*वि.* [सं. + फा.] गोड आवाजाचा; सुरेख गळ्याचा.

गलौआ–पु. माकडांच्या गालफडांतील विशिष्ट पिशवी जिच्यांत ते खाद्यपदार्थ भरून ठेवतात.

गल्प–*स्त्री.* १ लघुकथा. २ थाप; बनावट गोष्ट. ३ आत्मप्रौढी.

ग़ल्ला–पु. [अ.] १ पीक; शेताचें उत्पन्न २ धान्य; अन्नसामग्री. ३ दुकानांत दररोज जमणारी रोकड

गल्ला–पु. [अ.] गडबड; आरडाओरड. [(जनावरांचा).

गल्ला–पु. [फा.] झुंड; कळप

ग़ल्लाफ़रोश–पु. [अ. + फा.] धान्याचा व्यापारी.

गल्लेबान–पु. [फा.] धनगर.

गवँ–गव–*स्त्री.* १ संधि; सुयोग. २ अुपाय; युक्ति. (मु.) **गवँसे**–१ संधि साधून. २ गुपचुप; हळूच.

गवन*–पु. गमन. [जाण्याचा संस्कार.

गवनचार–पु. वधूचा वराचे घरीं

गवनना*–*क्रि.अ.* जाणें; गमन करणें.

गवर्नर–पु. [अिं] गव्हर्नर; राज्यपाल.

गवर्नरी–*स्त्री.* [अिं] १ हुकमत; शासन. २ गव्हर्नरचा अधिकार, पद.

गवाछ*–पु. गवाक्ष; झरोका.

गवारा–*वि.* [फा.] १ मनपसंत; अनुकूल. २ सह्य; अंगीकार करण्याजोगा.

गवास पु. कसाअी; हत्या करणारा.

गवाह–पु. [फा.] साक्षीदार; साक्षी.

गवाही–*स्त्री.* साक्ष.

गवेषणा–*स्त्री.* शोध; संशोधन.

गवेषी–*वि.* शोधक.

गवैहाँ–*वि.* गांवकरी; खेडूत.

गवैया–पु. गवयी.

ग़श–पु. [अ.] मूर्च्छा; ग्लानि. [मु.] **ग़श खाना**–मूर्च्छा येणें; बेशुद्ध होणें. [दौरा. २ पहारा; गस्त.

गश्त–पु. [फा.] १ भ्रमण; फिरती;

गश्ती–पु. [फा.] पहारेकरी. *वि.* फिरणारा; हिंडणारा. **गश्ती चिट्ठी**–

परिपत्र.स्त्री. कुलटा; व्यभिचारिणी.
गसना–क्रि. स. १ ग्रासणें; डसणें २ पाहा 'गँसना'
गसीला-वि. १घट्ट; आंवळून बांधलेलें. २ दाट विणीचें (कापड अि.).
गहगह-गहा*–वि. प्रफुल्लित; आल्हादित. क्रि. वि. जोरजोरानें (बाजा, वाद्य अि.).
गहगहाना–क्रि. अ. १ आनंदित होणें; प्रसन्न होणें. २ बहर येणें; फुलणें. चांगलें पीक येणें.
गहगहे–क्रि. वि. १ आनंदपूर्वक. २ थाटामाटानें. [गढूळ करणें.
गहडोरना–क्रि. स. [दे.] पाणी
गहन–पु. १ ग्रहण. २ कलंक. ३ दुःख; कष्ट.
गहन–वि. १ गंभीर; खोल. २दुर्गम; घन; निबिड. पु. १ खोली; खोलपणा. २ दुर्गम स्थान.
गहन-स्त्री. १ पकड. २ हट्ट;आग्रह.
गहना–पु. १ दागिना; अलंकार. २ गहाण; तारण.
गहना–क्रि. स. पकडणें; धरणें.
गहनि*– स्त्री. हट्ट; दुराग्रह.
गहबर–वि. १ गहिंवरलेला; व्याकुळ. २ दुर्गम ३ प्रेमविव्हळ.
गहबरना*–क्रि. अ. १ गहिंवरणें. २ व्याकुळ होणें; घाबरणें.
गहर-रु–स्त्री. [?] अुशीर; विलंब.
गहर–वि. गहन; गूढ.
गहरा–वि. १ खोल; अथांग. २ पुष्कळ. ३ बळकट;मजबूत. ४ घट्ट; दाट. (मु.) **गहरी घुटना** अथवा **छनना**–दाट मैत्री असणें. **गहरी साँस**–दीर्घ अुसासा; निःश्वास. **गहरे लोग**–चतुर व पाताळयंत्री लोक. [क्रि. स. खोल करणें.
गहराना–क्रि. अ. खोल होणें.
गहराअी–स्त्री. खोली; खोलपणा.
गहवारा–पु. [फा.] १ पाळणा. २ झोंपाळा.
गहीर–वि. गंभीर.
गाँछना–क्रि. स. गुंफणें.
गाँज–पु. [फा.] रास; ढीग. **गाँजना**–क्रि. स. रास लावणें; ढीग रचणें.
गाँजा–पु. गांजा.
गाँठ–स्त्री. १ गांठ. २ गाठोडें. ३ अवयवांचा सांधा. ४ पेर (अूस, बांबू, बोट अि.) ५ गवताचा भारा; ओझें; गठ्ठा. (मु.) **गाँठकट**–पु. १ खिसेकापू. २ ठकविणारा. **गाँठका पूरा**–श्रीमंत. [गड्डा.
गाँठगोभी–स्त्री. कोबीचा अेक प्रकार;
गाँठदार–वि. गांठी-गांठीचा.
गाँठना–क्रि. स. १ गांठ मारणें; २ टाके मारणें; ठिगळ लावणें.

३ जोडणें. ४ वळवून घेणें; वश करणें; गठवणें. ५ गांठणें; जोडणें. (माळ अि.). (मु.) **मतलब गाँठना**–स्वार्थ साधणें.

गाँठी*– *स्त्री*. गांठ.

गाँडा–*पु*. १ झाड. २ फांदी किंवा देठाचा लहान भाग (खंड). ३ अुसाची गंडेरी.

गाँथना–*क्रि. स*. गुंफणें; गांठविणें.

गाँव–*पु*. गांव; खेडें.

गाँस–*स्त्री*. १ गांठ २ बंधन; अटकाव. ३ वैर; द्वेष. ४ बाणाचें पोलादी टोंक. ५ देखरेख. ६ अडचण. ७ रहस्य.

गाँसना–*क्रि. स*. १ गुंफणें. २ टोंचणें; भोंक पाडणें. ३ ठांसून भरणें. ४ ताणा घट्ट करणें. ५ ताब्यांत ठेवणें; मुठींत ठेवणें.

गाँसी–*स्त्री*. १बाणाचें टोंक;२ भाला आदि हत्यारांचा फाळ. ३ गांठ. ४ कपट. ५ किंतु.

गाँहक–*पु*. ग्राहक; गिऱ्हाअिक.

गाअिगोठ*–*स्त्री*. गोशाळा.

गागर–री*–*स्त्री*. कळशी; लहान घागर. [तलम कापड.

गाच–*स्त्री*. [अि.] बारीक जाळीदार

गाछ–*पु*. १ झुडुप; रोपटें. २ झाड; वृक्ष.

गाज–*स्त्री*. १ विजेचा कडकडाट. २ वीज. ३ आरडाओरड; गर्जना.

गाजना–*क्रि. अ*. ओरडणें; गर्जना करणें.

ग़ाज़ा–*पु*. [फा.] तोंडाला लावण्याचें अेक प्रकारचें सुगंधित चूर्ण; पावडर.

ग़ाज़ी–*पु*. [*अ*.] १ परधर्मीयांवर जय मिळविणारा; २ वीर; योद्धा.

गाटर–*पु*. [अि.] तुळअी; गर्डर.

गाटर–*स्त्री*. [दे.] बैलाच्या मानेवरील जूं ज्यावर ठेवलेलें असतें तें गाडीचें जाड लांकूड.

गाडना–*क्रि. स*. १ पुरणें; गाडणें. २ रोवणें; खोवणें.

गाडर–*स्त्री*. मेंढी.

गाडी–*स्त्री*. गाडी. **गाडीवान**–*पु*. गाडी हांकणारा; गाडीवाला.

गाढ–*वि*. १ अधिक; पुष्कळ. २ मजबूत. ३ दाट. ४ खोल. ५ कठिण.

गाढा–*वि*. १ खोल. २ दाट. ३ घट्ट विणीचें (कापड). ४ कठिण (मु). **गाढे की कमाअी**–कष्टाची कमाअी. [२ दृढतापूर्वक.

गाढे–*क्रि. वि*. १ चांगल्या प्रकारें.

गात-गात्र–*पु*. गात्र; शरीर. [पद्धत.

गाती–*स्त्री*. वस्त्र नेसण्याची अेक

गाद–*स्त्री*. तेल वगैरेच्या तळाशीं

बसणारा गाळ; चिकटा.
गादड–पु. पाहा **'गीदड'** [(पीक).
गादा–पु. अर्धवट पिकलेलें धान्य
गाध–पु. १ जागा; स्थान. २ पाण्याचा तळ भाग. ३ नदीचा प्रवाह; धारा. ४ लोभ. [किंचित्.
गाध–वि. १ उथळ. २ थोडा;
गाना–पु. गाणें; गीत.
गाना–क्रि. स. गाणें; स्तुति करणें.
ग़ाफ़िल–वि. [अ.] बेसावध; गाफील.
गाभ–पु. पशूचा गर्भ. [गीर.
गाभा–पु. कोंब; पालवी; झाडांतील
गाभिन–स्त्री. गर्भिणी; गाभण.
गाम*–पु. गांव.
गाय–स्त्री. गाय.
गायक–पु. गवअी.
गायगोठ–स्त्री. गोठा.
ग़ायत–वि. [अ.] १ अत्यंत; अत्यधिक. २ बेहद्द. ३ असामान्य.
ग़ायब–वि. [अ.] अदृश्य; लुप्त.
ग़ार–पु. [अ.] १ खोल खळगा; गुंफा; गुहा.• [लुटालूट. २ नाश.
ग़ारत–वि. [अ.] गारद; नष्ट. पु. १
गारद–स्त्री. [अिं.] पहारेकरी शिपायांची टोळी; गारदी.
गारना–क्रि. स. १ पिळणें (पाणी). २ अुगाळणें; रस काढणें. ३ सोडणें; त्यागणें.
गारना–क्रि. स. नष्ट करणें.
गारा–पु. गिलावा.
गारी–स्त्री. १ शिवी. २ कलंक.
गारुडी–पु. सर्पमांत्रिक. २ गारुडी.
गारो*–पु. १ गर्व; अभिमान. *२ प्रतिष्ठा; मान.
गाल – पु. गाल. (मु.) **गाल बजाना**–बढाअी मारणें. (कालके) **गालमें जाना**–मृत्युमुखीं पडणें.
गालगूल*–पु. [सं.+अनु.] अद्वातद्वा गोष्टी.
गाला–पु. निवडलेला कापूस; पेळू. (मु.) **रूअीका गाला**–अतिशय अुज्ज्वल; पांढरा स्वच्छ.
गाला–पु. फाजील बोलण्याची संवय; वाचाळपणा. [३ वरचढ.
ग़ालिब–वि. [अ.] १ श्रेष्ठ. २ विजयी.
ग़ालिबन्–क्रि. वि. [अ.] बहुतेक; बहुधा; संभवतः.
गाली–स्त्री. शिवी (मु.) **गाली खाना**–शिव्या खाणें.
गाली गलौज–स्त्री. [सं.+अनु.] शिवीगाळ. [शिवीगाळ.
गालीगुफ़्ता–पु. [सं. + फा.]
गालू–वि. १ घमेंडखोर. २ बाताड्या; गप्पीदास.
गाव–पु. [फा] गाय; बैल.
गाव-कुशी–स्त्री. [फा.] गोवध.

गाव-तकिया-*पु.* [फा.] लोड; मोठा तक्क्या.
गावदी-*वि.* मठ्ठ; निर्बुद्ध; बेअकली.
गावदुम-*वि.* [फा.] १ निमुळता. २ अुतरता.
गास*-*पु.* संकट; आपत्ति.
गाह-*पु.* १ बुडी मारणारा. २ मर्मज्ञ; विषयांत खोल जाणार.
गाह*-*पु.* १ पकड. २ मगर.
गाह-*स्त्री.* [फा] १ स्थान; जागा. २ वेळ; समय. (यौ.) **गाहे गाहे**-कधीं कधीं; अधूनमधून.
गाह गाह-*क्रि.वि.*[फा.]कधीं मधीं.
गाहक-*पु.* ग्राहक; गिऱ्हाअीक. (मु.) **जी** अथवा **प्राण का गाहक**—प्राण घेण्यासाठीं टपून बसलेला.
गाहकताअी*-*स्त्री.* गुणग्राहकता.
गाहना-*क्रि. स.* १ बुडी मारणें. २ मंथन करणें. ३ पकडणें.
गाहा—*स्त्री.* १ गाथा; कथा. २ वार्ता; वृत्तान्त.
गाही-*स्त्री.* फाडें (पांचांचा गट).
गिंजना—*क्रि. अ.* विसकटल्यामुळें खराब होणें; वाअीट होणें (विशेषतः कपडे).
गिचपिच, गिचर-पिचर—*वि.* [अनु.] अस्पष्ट;गिचमिड (अक्षर).
गिजगिजा—*वि.* [अनु] गिजगिजीत; गिळगिळीत; मोकळा नसलेला (भात वगैरे).
ग़िज़ा—*स्त्री.* [अ.] अन्न; खाद्य पदार्थ; भोजन.
गिटकिरी-*स्त्री.* [अनु.] गिरकी; तान घेतेवेळीं आवाजांत अुत्पन्न होणारा कंप.
गिटपिट-*स्त्री.* [अनु.] बडबड. (मु.) **गिटपिट करना**-मोडकें तोडकें अिंग्रजी बोलणें.
गिट्टक-*स्त्री.* चिलमींतील खडा.
गिट्टी—*स्त्री.* १ खडी; रस्त्यावर टाकावयाचे लहान दगड. २ मडक्याचे तुकडे. ३ चिलमींतील खडा.
गिडगिडाना-*क्रि. अ.* [अनु.] गयावया करणें. **गिडगिडाहट**-*स्त्री.* गयावया; अत्यंत आर्जवानें केलेली विनंती.
गिद्ध-*पु.* गिधाड.
गिनती—*स्त्री.* १ संख्या मोजणें; गणना. २ संख्या. ३ हजेरी. (मु.) **गिनतीके**-बोटांवर मोजण्याअितकें थोडें.
गिनना-*क्रि. स.* १ मोजणें. २ हिशेब करणें. ३ महत्त्वाचें समजणें.
गिनवाना, गिनाना-*क्रि. स.* मोजविणें.

गिन्नी–स्त्री· गिरकी; चक्कर.

गियान*–पु· ज्ञान.

गिरगिट– पु· सरडा. (मु.) **गिरगिट की तरह रंग बदलना** – सरड्याप्रमाणें रंग बदलणें; घटकेंत मत बदलणें.

गिरगिरी–स्त्री· [अनु.] चक्री; भिंगरी; किरकिरें (लहान मुलांचें खेळणें).

गिरजा, गिरजाघर–पु· [पोर्तु.] चर्च; ख्रिस्ती प्रार्थनेची जागा.

गिरदा–पु· [फा.] १ गोल तक्क्या; गिरदी. २ घेरा; चक्कर. ३ गोल तबक. ४ हुक्क्याखालीं ठेवावयाचा सतरंजीचा तुकडा. ५ गोल वडी. ६ अेक पक्वान्न.

गिरदाब–पु·[फा]पाण्यांतील भोंवरा.

गिरना–क्रि· अ· १ पडणें. २ खालीं येणें; अवनति होणें. ३ मिळणें; संयोग होणें. ४ तुटून पडणें. ५ झडणें. ६ मारलें जाणें.

गिरफ्त–स्त्री· [फा.] पकड; ताबा.

गिरफ्तार–वि· गिरफदार; पकडलेला. **गिरफ्तारी**-स्त्री· अटक; धरपकड. [पाडण्याचें यंत्र.

गिरमिट–पु·[अिं.] लाकडाला छेद

गिरमिट–पु· [अिं.] कामासंबंधींचा करार; या कराराप्रमाणें मजुरांना काम करावयास लावण्याची प्रथा.

गिरवान*–पु· देव; देवता.

गिरवान*–पु· [फा.]१ सदरा अि. ची मानेवरील पट्टी. २ मान; गळा.

गिरवी–वि· [फा.] गहाण ठेवलेलें; गहाण. [आसक्त.

गिरवीदा–वि· [फा.] मोहित;

गिरस्ती–स्त्री· गृहस्थी; संसार.

गिरह—स्त्री· [फा.] १ गांठ. २ खिसा. ३ पेर; जोड. ४ गिरा (सव्वा दोन अिंचांचें माप) ५ कोलांटी; गिरकी. **गिरहदार**– वि· १ गांठीगांठींचा. २ खिसे असलेला. (मु.) **गिरहमें बाँध लेना** –खूणगांठ बांधणें; लक्षांत ठेवणें.

गिरहकट—वि· [फा. + सं·] खिसेकापू.

गिरहबाज—पु· [फा.] गिरकी घेणारें (अुडतांना); गिरेबाज; अेक कबूतर. [स्त्री· गृहिणी.

गिरही*–पु· गृहस्थ. **गिरहिनी**–

गिराँ—वि· [फा.] १ महाग; मूल्यवान्. २ जड. ३ अप्रिय.

गिरा–स्त्री· १ वाणी. २ कविता.

गिराना—क्रि· स· १ पाडणें. २ अुतरविणें. ३ कमी करणें. ४ स्थानभ्रष्ट करणें. ५ खालीं सोडणें; टाकणें. ६ पराभूत करणें.

७ लढाओंत ठार करणें.

गिरानी–*स्त्री.* महागाओी.

गिरामी–*वि.* [फा.] पूज्य (यौ.) **नामी गिरामी**–अत्यंत प्रसिद्ध.

गिरि–*पु.* पर्वत; डोंगर.

गिरियाँ–*वि.* [फा.] रडणारा; विलाप-[करणारा.

गिरिया–*पु.* [फा.] रुदन; विलाप.

गिरी–*स्त्री.* बीच्या आंतील भाग; गर.

गिरेबान–*पु.* [फा.] पाहा 'गरेबान'.

गिरो–*वि.* [फा.] गहाण.

गिर्द—अव्य. [फा.] आसपास; भोंवताली. **अिर्द गिर्द**–आसपास, भोंवताली.

गिल—*स्त्री.* [फा.] १ माती; गिलावा. **गिलकार**–*पु.* गिलावा लावणारा गवंडी. **गिलकारी**–*स्त्री.* गिलाव्याचें काम.

गिलट–*पु.* [अिं.] १ गिलीट. २ सोन्याचा मुलामा देण्याचें काम.

गिलटी–*स्त्री.* १ सांध्यांतील गांठ. २ प्लेगची गांठ.

गिलना–*क्रि. स.* १ गिळणें. २ मनांतल्या मनांत ठेवणें.

गिलबिलाना–*क्रि. अ.* [अनु.] पुटपुटणें.

गिलम–*स्त्री.* [फा.] १ लोकरीची मऊ बिछाओीत; गालिचा. २ मऊ गादी. *वि.* मऊ; नरम.

गिलहरी–*स्त्री.* खार (प्राणी).

गिला–*पु.* [फा.] १ तक्रार. २ निंदा; कागाळी.

गि़लाफ़–*पु.* [अ.] १ खोळ; अभ्रा. २ लेप (पांघरण्याचा). ३ म्यान.

गिलावा–*पु.* [फा.] गिलावा; लिंपण.

गिलास–*पु.* [अिं.] पेला; पाणी [पिण्याचें लांब भांडें.

गिलोला–*पु.* [फा.] गोफणींतील दगड; गलोल-खडा (मातीची गोल गोटी).

गिलौरी–*स्त्री.* [दे.] विडा.

गिलौरीदान–*पु.* [दे.+फा.] पान ठेवण्याचा डबा; विड्याचा डबा.

गिल्ली–*स्त्री.* [दे.] विटी.

गींजना–*क्रि. स.* [दे.] चोळा-मोळा करणें.

गीत–*पु.* गाणें; भावगीत.

गीदड–*पु.* खोंकड; कोल्हा. (यौ.) **गीदड भबकी**–अुसनें अवसान; ओढून चंद्रबळ; रागाचा आव आणणें. *वि.* भित्रा; नेभळट.

गीदी–*वि.* [फा.] १ भित्रा. २ मूर्ख. ३ निर्लज्ज. ४ हिजडा.

गीध—*पु.* गिधाड.

गीला—*वि.* भिजलेला; आर्द्र.

गुंग—*पु.* मुकेपणा. **गुंग-गुंगा**—*वि. पु.* मुका; मूक.

गुंगी—*स्त्री.* दुतोंडी साप; बांडगूळ.

गुंचा—*पु.* [*अ.*] कळी.

गुंज—*स्त्री.* गुंजारव; मधुर ध्वनि.

गुंजन—*पु.* गुंजारव; गुणगुण.

गुंजना—*क्रि. स.* गुणगुणणें; गुंजन किंवा गुंजारव करणें. [भुंगा.

गुंजनिकेतन—*पु.* मधुकर; भ्रमर;

गुँजा—*स्त्री.* गुंज; गुंजेची वेल.

गुंजाअिश—*स्त्री.* [फा.] १ जागा (सामावण्यासाठीं किंवा भरण्यासाठीं); गुंजाअीस. २ सोय.

गुंजान—*वि.* [फा.] दाट; सघन.

गुंजार—*पु.* गुंजारव.

गुंठा—*पु.* [?] अेक प्रकारचा खुजा घोडा; तट्टू. *वि.* खुजा; ठेंगणा.

गुंडअी—*स्त्री.* गुंडगिरी.

गुँडली—*स्त्री.* चुंबळ (कपडयाची किंवा दोरीची विणलेली).

गुंडा—*वि.* गुंड; बदमाश; बदफैली **गुंडापन**—*पु.* गुंडगिरी.

गुँथना—*क्रि. अ.* १ गुंता होणें. २ ओंवलें जाणें.

गुँधना—*क्रि. अ.* तिंबणें; मळणें. **गुँधाअी, गुँधावट**—*स्त्री.* तिंबणें किंवा मळणें. २ तिंबण्याची किंवा मळण्याची मजुरी.

गुँधवाना—*क्रि. स.* तिंबविणें; मळून घेणें.

गुंबज, गुंबद—*पु.* [फा.] घुमट; घराचें वर्तुळाकार छत.

गुंबा—*पु.* टेंगूळ.

गुंभी*—*स्त्री.* अंकुर.

गुआ—*पु.* चिकणी सुपारी.

गुअियाँ-*पु. स्त्री.* साथीदार; भिडू; मित्र; मैत्रीण.

गुग्गुल—*पु.* गुग्गुळ. [चलत.

गुची—*स्त्री.* विड्याच्या शंभर पानांची

गुच्ची-*स्त्री.*[अनु.]गल (विटीदांडूच्या किंवा गोट्यांच्या खेळांतील). **गुच्ची पारा-पाला**—*पु.*गल करून त्यांत कवडया फेंकावयाचा खेळ.

गुच्छा—*पु.* १ फुलांचा गुच्छ. २ जुडगा. ३ तुरा (फेट्यांतील).

गुज़र—*पु.* [फा.] १ गुजराण; निर्वाह. २ प्रवेश; पोहोंच. (यौ.) **गुज़र-बसर**—*पु.* गुजराण; अुदरनिर्वाह.

गुज़रगाह—*स्त्री.* [फा.] १ रस्ता; वाट. २ नदी ओलांडण्याची जागा; अुतार.

गुज़रना—*क्रि.अ.* [फा.] १ कालक्षेप होणें. २ अेखाद्या ठिकाणावरून पुढें जाणें. ३ निर्वाह होणें. ४ गुदरणें; ओढवणें. (मु.) **किसी पर गुज़रना**—अेखाद्यावर प्रसंग बेतणें. **गुज़र जाना**—मरण पावणें.

गुज़रबान-पु॰ [फा.] नावाडी.

गुज़रान-पु॰ पाहा ' गुज़र '.

गुजरी-स्त्री॰ मनगटी.

गुज़री-स्त्री॰ [फा.] तिसऱ्या प्रहरीं रस्त्याच्या कडेला भरणारा बाजार.

गुजरिया, गुजरेटी-स्त्री॰ गवळण; गोपी. [मागचा; भूतकालीन.

गुज़श्ता—वि॰ [फा.] व्यतीत;

गुज़ारना—क्रि॰ स॰ [फा.] १ निर्वाह करणें; दिवस कंठणें. २ पोहोंचविणें; समोर ठेवणें.

गुज़ारा—पु॰ [फा.] १ अुपजीविका; चरितार्थ. २ अुपजीविकेसाठीं दिली जाणारी रक्कम. ३ जकातीचें नाकें. [विनंती.

गुज़ारिश—स्त्री॰ [फा.] निवेदन;

गुज़ीर—पु॰ [फा.] १ सुटका. २ अुपाय. ३ साधन. (यौ.) **नागुज़ीर**-अनिवार्य; अपरिहार्य.

गुझरोट-रौट, गुझौट*—पु॰ सरकुती.

गुझिया—स्त्री॰ करंजी.

गुट-पु॰पाहा'गुट्ट'. [आवाज काढणें.

गुटकना-क्रि॰ अ॰ कबूतराप्रमाणें

गुटका—पु॰ १ गोळी; गुटिका. २ लहान आकाराचें पुस्तक.

गुटबंदी-गुटबाज़ी-स्त्री॰ गटबाजी; कंपूशाही.

गुटरगूँ—स्त्री॰.कबूतरांचा आवाज.

गुटिका—स्त्री॰ [अनु.] सिद्धी प्राप्त करून देणारी जडी-बुटी.

गुट्ट—पु॰ गट; कंपू.

गुठ्ठल— वि॰१ मोठी कोय किंवा बी आंत असलेलें(फळ).२ निर्बुद्ध; मठ्ठ. ३ कोयीच्या आकाराचा.पु॰ गांठ.

गुठली—स्त्री॰ कोय.

गुडंबा—पु॰ गुळांबा.

गुड— पु॰ गूळ. [आवाज.

गुडगुड—पु॰ [अनु.] गुडगुड असा

गुडगुडाना—क्रि.अ॰ [अनु] गुडगुड आवाज होणें. **गुडगुडाना**-क्रि.स॰ हुक्का पिणें. **गुडगुडाहट**-स्त्री॰ आवाज.

गुडगुडी-स्त्री॰ (अनु.) हुक्का.

गुडधनियाँ - गुडधानी - स्त्री॰ गुळपापडीचे लाडू.

गुडमुड-गुडमुडी—स्त्री॰ मुटका करून बसणें; गुडघ्यांत डोकें घालणें.

गुडाकू-पु॰ गोड तंबाखू; गुडाखू.

गुडिया-स्त्री॰ बाहुली. (मु.) **गुडियोंका खेल**-पोरखेळ; सोपें काम.

गुड्डा-पु॰ कपड्याची मोठी बाहुली. (मु.) **गुड्डा बाँधना**—निंदा करीत फिरणें.

गुड्डी-स्त्री॰ १ गुडघ्याची वाटी. २ लहान गुडगुडी; हुक्का.

गुड्डी—*स्त्री·* पतंग.

गुणा—*पु·* गुणाकार.

गुणानुवाद—*पु·* प्रशंसा; गुणगान.

गुणी—*वि·* गुणवान् ;तज्ञ; कारागीर.

गुणी—*पु·*१ निपुण पुरुष; २ मांत्रिक.

गुत्थमगुत्था—*पु·* १ गुंतागुंत. २ २ हातघाई.

गुत्थी—*स्त्री·* गुंता; गांठ.

गुथना—*क्रि· अ·* १ गुंफलें जाणें. २ गुंतागुंत होणें.३ कुस्तींत अेकमेकांशीं भिडणें.

गुदकार—कारा, गुदगुदा—*वि·* १ गलेलठ्ठ; मांसल. २ मअू.

गुदगुदाना—*क्रि· अ·* १ गुदगुल्या करणें. २ विनोद करणें; हंसविणें. ३ अुत्कंठित करणें.**गुदगुदी**—*स्त्री·* गुदगुली. २ अुत्कंठा.३ आल्हाद; अुल्हास.

गुदड़ी—*स्त्री·* गोधडी. (मु.) **गुदडीमें लाल**—अुकिरडयावर हिरा. **गुदड़ी बाजार** —*पु·* जुना बाजार; चोरबाजार.

गुदरना*—*क्रि· अ·* [फा.] गुदरणें; ओढवणें. *क्रि· स·* निवेदन करणें; मांडणें.

गुदांकुर—*पु·* मूळव्याध.

गुदाज़—*वि·* [फा.] १ लठ्ठ; मांसल २ कोमल; दयाळू.

गुदाना—*क्रि· स·* गोंदविणें.

गुदाम—*पु·* [अिं.] वखार, गोदी.

गुदारा*—*पु·* [फा.] नावेंतून नदी ओलांडून पैलतीरीं जाणें.

गुद्दा—*पु·* पाहा ‘ गूदा ’

गुद्दी—*स्त्री·* १ फळांतील गर २ डोळ्याच्या मागील भाग. ३ तळव्याचा मांसल भाग.

गुन*—*पु·* गुण.

गुनगुना—*वि·* कोंबट.

गुनगुनाना—*क्रि· अ·* [अनु.] १ गुणगुणणें. २ नाकांत बोलणें.

गुनना—*क्रि.स·* १ गुणणें.२मोजणें. ३ घोकणें. ४ विचार करणें.

गुनहगार—*वि·* [फा.] गुन्हेगार; अपराधी. २ पापी.

गुनहगारी—*स्त्री·* [फा.] गुन्हेगारी.

गुनही*—*पु·* [फा.] गुन्हेगार.

गुना—*पु·* पट; आवृत्ति. (अुदा. दुगुना.)

गुनाह—*पु·* [फा.] १ गुन्हा; अपराध. २ पाप.

गुनिया—गुनी—*पु·* गुणी व्यक्ति.

गुपाल—*पु·* १ गवळी. २ श्रीकृष्ण.

गुप्तचर—*पु·* हेर; गुप्त पोलीस.

गुप्ती—*स्त्री·* गुप्ती नांवाचें हत्यार.

गुम्फा—*पु·* १ फुलांचा गुच्छ २ टोपीचा गोंडा.

गुफा—*स्त्री·* गुहा; गुंफा.

गुफ़्त–*स्त्री.* [फा.] भाषण; संभाषण.
गुफ़्तगू–गुफ़्तार—*स्त्री.* [फा.] संभाषण; बातचीत.
गुबरैला–*पु.* शेणकिडा.
गुबार—*पु.* [अ.] १ धूळ. २ मनांत दडपून ठेवलेला राग, द्वेष, दुःख अि.
गुबारा– *पु.* } फुगा.
गुब्बारा–*पु.* }
गुम–*वि.* [फा.] हरवलेला; गमावलेला. २ अप्रसिद्ध; गुप्त; लपलेला.
गुमनाम–*वि.* १ निनांवी. २ अप्रसिद्ध; अज्ञात.
गुमजी–*स्त्री.* [फा.] घुमट.
गुमटा–*पु.* टेंगूळ.
गुमटिहा–*पु.* [फा.] नाकेदार.
गुमटी—*स्त्री.* [फा.] घराच्या छताचा सर्वांत अुंच भाग; घुमट.
गुमर–*पु.*[फा.] १ अभिमान; घमेंड. २ अढी; दीर्घ-द्वेष. ३ कुजबुज.
गुमराह–*वि.* [फा.] १ कुमार्गी; वाअीट आचरणाचा. २ मार्ग चुकलेला.
गुमसुम–*वि.* [अनु.] गप्प; स्तब्ध.
गुमान–*पु.* [फा.] १ अनुमान; अंदाज; अदमास. २ गर्व; अहंकार. ३ वाअीट लोकमत. **गुमानी**—*वि.* गर्विष्ठ.
गुमाना–*क्रि. स.* पाहा 'गँवाना'.
गुमाश्ता–*पु.* [फा.] गुमास्ता.
गुम्मा–*वि.* [फा.] घुम्या; कमी बोलणारा. [मख्खी.
गुर–*पु.* १ गुरुमंत्र; सल्ला. २ रहस्य;
गुरगा–*पु.* १ चेला; शिष्य. २ नोकर.
गुरगाबी—*पु.* [फा.] पुढें रुंद असलेला जोडा.
गुरच-*पु.* गुळवेल. [२ हिंमत; साहस.
गुरदा–*पु.* [फा.] १ यकृत; कोठा.
गुरबत–*स्त्री.* [अ.] १ परदेशांत निवास. २ सफर; प्रवास. ३ पराधीनता.
गुरबा–*पु.* [अ.] 'गरीब' चें बहु.
गुरबा परवरी–*स्त्री.* [अ. + फा.] गरीबांचें पालनपोषण; दीनदयालुता.
गुराब–*पु.*[दे.] तोफेची गाडी.
गुरबी*–*वि.* गर्विष्ठ.
गुराअी*–*स्त्री.* गोरेपणा.
गुरिया–*स्त्री.* मणि.
गुरुआअी–*स्त्री.* १ गुरूचें कर्तव्य किंवा धर्म. २ धूर्तता; चलाखी.
गुरुआनी–*स्त्री.* १ गुरुपत्नी. २ शिक्षिका.
गुरुकुल–*पु.* गुरूचें घर; गुरुगृहींची शाळा. [माणूस.
गुरुघंटाल–*पु.* चलाख, धूर्त, चतुर
गुरुच–*स्त्री.* पाहा. 'गुरच'

गुरुता–स्त्री· १ जडपणा (वजन). २ मोठेपणा; महत्त्व. ३ गुरुपण (गुरूचें कर्तव्य). [गुरुत्वाकर्षण.

गुरुत्वाकर्षण–पु· पृथ्वीचें आकर्षण.

गुरुद्वारा–पु· १ गुरु, महंत अि. चें निवासस्थान. २ शीखांचें मंदिर.

गुरुबिनी*–स्त्री· गर्भवती स्त्री·

गुरुभाअी–पु· गुरुबंधु.

गुरूब–पु· [अ·] अस्त.

गुरूर–पु· [अ·] पाहा 'ग़रूर'.

गुरेज़–स्त्री· [फा.] १ अलिप्तता; दूर राहाणें. २ पळ काढणें. ३ विषयांतर.

गुरेरना· क्रि·स· डोळे वटारून पाहणें.

गुरेरा, गुलेला–पु· [फा.] गोफणींतील दगड; गलोल खडा.

गुर्ज़–पु· [फा.] गदा; सोटा. **गुर्ज़बर्दार**–गदाधारी सैनिक.

गुर्राना–क्रि· अ· [अनु.] १ गुरगुरणें. २ गुरकावणें. ३ क्रोधानें कर्कश आवाजांत ओरडणें.

गुर्विणी–वि· स्त्री· गर्भवती.

गुल–पु· [फा·] १ फूल. २ गुलाबाचें फूल. ३ रंगीबेरंगी ठिपका (पशूंच्या शरीरांवरील). ४ शरीरावर डाग दिल्याचें चिह्न. ५ हंसतांना गालाला पडणारी खळी. ६ वातीचा जळलेला भाग. ७ निखारा; विस्तव. (मु.) **गुल कतरना**–कागदाचीं किंवा कापडाचीं फुलें बनविणें, नक्षी तयार करणें. **गुल खिलना**– १ अघटित गोष्ट होणें. २ तंटाबखेडा होणें. **चिराग़ गुल करना**–दिवा विझविणें.

गुल—पु· [फा.] आरडाओरड; हलकल्लोळ. [गुलबाशीचें फूल.

गुलअब्बास—पु· [फा. + अ·]

गुलक़न्द–पु· [फा.] गुलकंद.

गुलकारी–स्त्री· [फा.] नक्षीकाम; वेलबुट्टीचें काम. [आरडाओरड.

गुलगपाडा–पु· [अ· + सं·]

गुलगीर–पु· [फा.] दिव्याची वात कापण्याची कात्री.

गुलगुल–वि· मऊ; कोमल.

गुलगुला–पु· अेक गोड पक्वान्न.

गुलगोथना—पु· ठेंगणा, गलेलठ्ठ मनुष्य; फुगीर गालाचा व अंगाचा माणूस.

गुलचा–पु· १ गालगुचा. २ प्रेमळपणानें गालावर मारलेली चापटी. **गुलचाना-गुलचियाना**–क्रि· स· गालगुचा घेणें.

गुलचीं–वि· [फा.] १ फुलें तोडणारा; माळी. २ तमासगीर.

गुलछर्रा—पु· स्वैर व स्वच्छंद

भोगविलास; (मु.) **गुलछर्रा अुडाना**–मौज करणें; चैन करणें.

गुलज़ार–पु· [फा.] बाग; बगीचा. *वि*·सुंदर;रम्य; शोभिवंत;हिरवेंगार.

गुलतराश–पु· [फा.] १ दिव्याची वात कापावयाची कात्री. २ दिवे विझविणारा नोकर. ३ बागेंतील झाडें कापण्याची माळ्याची कात्री.

गुलतुर्रा–पु· [फा.] लाल रंगाच्या फुलांचें अेक झाड.

गुलदस्ता–पु· [फा.] फुलांचा गुच्छ.

गुलदान–पु· [फा.] फुलदाणी.

गुलदुम–पु· [फा.] बुलबुल पक्षी.

गुलनार–पु· [फा.] १ डाळिंबाचें फूल. २ डाळिंबी रंग (गर्द व लाल रंग).

गुलफ़ाम–पु· [फा.] १ गुलाबी रंगाचा. २ अत्यंत सुंदर.

गुलबकावली–*स्त्री*· [फा. + सं·] बकावलीचें फूल(पांढरें व सुवासिक).

गुलबदन–पु· [फा.] अेक प्रकारचें अुभ्या रेघांचें रेशमी कापड. *वि.* गुलाबासारखा सुंदर व कोमल शरीराचा; अत्यंत सुंदर. [पाकळी.

गुलबर्ग–पु· [फा.] गुलाबाची

गुलमा–पु· आवाळू; टेंगूळ.

गुलमेंहदी–*स्त्री*· [फा.] आश्विनांत फुलणारें अेक लहानसें झाड (याला अेकेरी पाकळ्यांचीं अनेक रंगांचीं फुलें येतात).

गुलमेख–*स्त्री*· [फा.] खिळा.

गुलरू–*वि*· [फा.] गुलाबासारखा चेहरा असणारा; अतिशय सुंदर.

गुलशन–पु· [फा.] बाग; बगीचा.

गुलशब्बो—*स्त्री* [फा] रातराणीचें फूल.

गुलसिताँ–पु·[फा.]पाहा 'गुलिस्ताँ'.

गुलाब–पु· [फा.] १ गुलाब. २ गुलाबपाणी.

गुलाबजामुन—पु· [फा. + सं·] गुलाबजंबु; गुलाबजाम (अेक पक्वान्न). [दाणी.

गुलाबपाश—पु· [फा.] गुलाब-

गुलाम–पु· [अ·] १ गुलाम; दास. २ सेवक; नोकर. [दास्य.

गुलामी-*स्त्री*· [अ·] गुलामगिरी;

गुलिस्ताँ–पु· [फा.] बाग; वाटिका.

गुलू–पु· [फा.] १ गळा, २ आवाज.

गुलूबंद–पु· [फा.] १ गळपट्टा. २ गळ्यांतील दागिना.

गुलेल–*स्त्री*· [फा.] गोफण.

गुलेलगल्ला–पु· गोफणींतून फेंकावयाचा दगड किंवा मातीची गोळी.

गुल्फ–पु· घोटा (पायाचा).

गुल्ला–पु· [फा.] १ गोफणींतून मारावयाची मातीची गोळी; खडा.

२ आरडाओरडा. [भडक फूल.
गुल्लाला–पु. [फा.] अेक लाल
गुल्ली–स्त्री. १ विटी; गिल्ली. २ कोय; बीं. ३ मोहाचें बीं. ४ मधाचें पोळें. [सुपारी.
गुवाक–पु. १ सुपारी. २ चिकणी
गुसाँअी*—पु. गोसावी; विरक्त साधु; जितेंद्रिय.
गुस्ताख़—वि. [फा.] अशिष्ट; अमर्यादशील; धृष्ट. **गुस्ताख़ी**–स्त्री. बेअदबी; अनादर; धाष्टर्य.
गुस्ल—पु. [अ.] स्नान. (यौ.) **गुस्लखाना**–पु. स्नानगृह.
गुस्ले मैयत–पु. [अ.] मृत व्यक्तीच्या शवाला घालण्यांत येणारें स्नान.
गुस्ले सेहत–पु. [अ.] आजारांतून बरें झाल्यानंतर करण्यांत येणारें स्नान. [क्रोध.
गुस्सा—पु. [अ.] घुस्सा; राग; (मु.) **गुस्सा अुतरना या निकलना**–क्रोध शांत होणें. **गुस्सा अुतारना**–अेखाद्यावर राग काढणें. **गुस्सा चढना**–राग येणें. **गुस्सा थूक देना**–मनांतून राग काढून टाकणें. **गुस्सा पी जाना**–राग आवरणें; सहन करणें. **गुस्सेसे लाल पीला होना**–अत्यंत क्रुद्ध होणें. [रागीट.
गुस्सावर - गुस्सैल वि. [अ.]

गुहर–पु. [फा.] मोती.
गुहराना–क्रि. स. हांक मारणें.
गुहाँजनी–स्त्री. रांजणवाडी.
गुहाअी—स्त्री. गुंफण्याची मजुरी.
गुहार–रि–स्त्री. धांवा; करुण हांक.
गूँगा–वि. [फा.] मुका; मूक.
गूँजना–क्रि. अ. १ गुंजारव करणें. २ प्रतिध्वनि होणें. **गूँज**–स्त्री. १ गुंजन. २ प्रतिध्वनि. [चालणें.
गूँथना–क्रि. स. १ गुंफणें. २ टाके
गूँधना–क्रि. स. तिंबणें; मळणें.
गूजर–पु. १ गवळी. २ क्षत्रियांची अेक जात. [२ गवळण.
गूजरी–स्त्री. १ गूजर जातीची.
गूझा–पु. १ मोठी करंजी. २ फळांतील रेषा. **गुझिया**–स्त्री. करंजी.
गूथना–पाहा ' गूँथना '.
गूदड़–पु. जुना फाटलेला कपडा.
गूदा–पु. १ गर; मगज. २ मेंदू.
गून—स्त्री. नाव ओढण्याचा दोर (सोल.)
गून–गूना–पु. [फा.] १ रंग; वर्ण; २ प्रकार. (यौ.) **गूनागूँ**–रंगीबेरंगी; तऱ्हेतऱ्हेचें.
गूमडा–पु. बेंड; जखम; सूज; आवाळूं.
गूल–पु. [अ.] वनदेव.
गूलर–पु. १ औदुंबराचें झाड. २ अुंबराचें फळ. (मु.) **गूलर**-

का फूल-अुंबराचें फूल (दुर्लभ व्यक्ति अथवा वस्तु)
गूह-पु. विष्ठा.
गृहस्थ-पु. गृहस्थ; संसारी माणूस. **गृहस्थी**—स्त्री. १ गृहस्थाश्रम. २ गृहस्थी. संसार. ३ घरदार; शेतवाडी.
गेंडना-क्रि. स. १ शेताभोंवतीं कुंपण घालणें. २ घेरणें.
गेंडली-स्त्री. वेटोळें; कुंडलाकृति.
गेंडा—पु. १ अुसाच्या वरचीं पानें. २ अूस.
गेंडुरी-स्त्री. १ चुंबळ. २ सापाचें [वेटोळें.
गेंद—पु. चेंडू.
गेंदवा-गेंदुवा-पु. लोड; तक्क्या.
गेंदा-पु. झेंडूचें झाड अथवा फूल.
गेटिस-पु. [अिं.] गार्टर.
गेडना—क्रि. स. १ शेताभोंवतीं बांध घालणें;कुंपण घालणें. २घेरणें; वेढणें.
गेदा—पु.पंख न फुटलेलें पक्ष्याचें पिलूं.
गेय—पु. गाणें. वि. गाण्यास योग्य.
गेरना—क्रि.स. १ पाडणें; टाकणें. २ फेंकणें; अुधळणें.
गेरुआ-वि.गेरूच्या रंगाचा;भगवा.
गेसू—पु. [फा.] केसांची बट.
गेह*—पु. घर.
गेहनी*—स्त्री. गृहिणी; घरधनीण.
गेही*—पु. गृहस्थ.
गेहुँआ—वि. गव्हाच्या रंगाचा.
गेहूँ—पु. गहूं.
गैंडा—पु. गेंडा.
गैंती—स्त्री. कुदळ.
गैन*—पु. गल्ली; बोळ.
ग़ैब-पु.[अ.] १ अप्रत्यक्ष;अपरोक्ष. २ गैरहजर. **ग़ैबत**-स्त्री. चुगली; पाठीमागें केलेली निंदा. **ग़ैबी**-वि. १ गुप्त; लपलेला. २ परका;अज्ञात.
गैयर*—पु. हत्ती.
गैया—स्त्री. गाय.
गैरंटी—स्त्री. [अिं.] ग्यारंटी; [खात्री.
ग़ैर—वि. [अ.] १ अन्य; दुसरा. २ परका. ३ 'अ' ह्या निषेध किंवा विरोधदर्शक अुपसर्गासारखा अर्थ व प्रयोग (अुदा. गैरवाजिब).
ग़ैरत—स्त्री. [अ] १ लाज; शरम. २ अब्रू; शील. [विनयी.
ग़ैरतमंद-वि.[अ.+फ.] लज्जाशील;
ग़ैरमनकूला-वि. [अ.] स्थावर; अचल. [वाहित स्त्री. २ रखेली.
ग़ैरमनकूहा-वि.स्त्री.[अ.] १ अवि-
ग़ैरमामूली—वि.[अ.]असाधारण.
ग़ैरमुनासिब-वि. [अ.] अयोग्य; अनुचित.
ग़ैरमुमकिन-वि.[अ.] असंभाव्य; अशक्य.

ग़ैरवाजिब—*वि.* [अ.] गैरवाजवी; अयोग्य.

ग़ैरहाज़िर—*वि.* [अ.] गैरहजर. **ग़ैरहाज़िरी**—*स्त्री.* गैरहजेरी. अनुपस्थिति.

गैरिक—*पु.* १ गेरू; काव. २ सोनें.

गैल—*स्त्री.* मार्ग; रस्ता.

गोंईं—*स्त्री.* बैलांची जोडी.

गोंठ—*स्त्री.* धोतराचा कमरेभोंवतीं गुडाळलेला भाग.

गोंठना—*क्रि. स.* टोंक वांकविणें.

गोंठना—*क्रि. स.* वेढा देणें.

गोंडा—*पु.* १ आवार; गोठा. २ गांव; खेडें. [सारखें अेक झाड.

गोंदी—*स्त्री.* [फा.] बकुळीच्या झाडा-

गो—*स्त्री.* १ गाय. २ अिंद्रिय. ३ पृथ्वी. ४ किरण.

गो—*अ.* [फा.] जरी; यद्यपि. **गोकि**-जरी; यद्यपि.

गोअिठाँ—*पु.* गोवरी.

गोअिंदा—*पु.* [फा.] १ वक्ता. २ हेर; गुप्तचर. [सहचर; सवंगडी.

गोअियाँ, गोअी—*पु. स्त्री.* भिडू;

गोअू*-*वि.* लपविणारा. [गोहत्या.

गोकुशी—*स्त्री.* [सं+फा.] गोवध;

गोखा—*पु.* झरोका.

गोज़—*पु.* [फा.] अपान वायु; पाद

गोजर—*पु.* कानकीड; कुरटी.

गोट—*स्त्री.* किनारी; फीत.

गोट—*स्त्री.* मंडळ; जमात.

गोट—*स्त्री.* सोंगटी; नरद.

गोटा—*पु.* १ किनारी; फीत. २ सुपारी, वेलदोडे, बदामगर अि. अेकत्र मिसळून केलेली मुखशुद्धि. ३ भाजलेले धणे. ४ शुष्क झालेला मळ.

गोटी—*स्त्री.* १ गोटी. २ सोंगटी; नरद. ३ फायद्याची बाब. (मु.) **गोटी जमना**—युक्ति सफल होणें.

गोठ—*स्त्री.* गोठा. २ श्राद्धकर्म. ३ सहल; सफर.

गोड—*पु.* पाय.

गोडअित—*पु.* गांवचा पहारेकरी.

गोडना—*क्रि. स.* खोदणें; खणणें; अुफाळणें. **गोड़ाअी**—*पु.* १ खणणें. २ खणण्याचें काम. ३ खोदण्याचा मोबदला.

गोडाना—*क्रि. स.* खणविणें.

गोडापाअी—*स्त्री.* सारखी येजा.

गोत—*पु.* गोत्र; वंश. २ समूह.

गोतम—*पु.* गौतम ऋषि.

गोतमी—*स्त्री.* अहिल्या.

ग़ोता—*पु.* [अ.] बुडी (यौ.) **ग़ोताखोर**—*पु.* पाणबुड्या. **ग़ोतामार**—*पु.* पाणबुडी. (मु.) **ग़ोता खाना**-सकटांत सांपडणें; गोत्यांत सांपडणें. **ग़ोता मारना**-बुडी मारणें.

गोतिया-गोती-*वि.* गोत्रज; आप्त.
गोद—*स्त्री.* [अ.] मांडी; अुत्संग; कूस. (मु) **गोद का**-लहान मूल. **गोद बैठना**-दत्तक जाणें. **गोदमें**-मांडीवर; कडेवर. **गोद भरना**-१ ओटी भरणें. २ मूल होणें. **गोद लेना**-१ दत्तक घेणें. २ कडेवर घेणें.
गोदनहारी-*स्त्री.* गोंदण्याचा धंदा [करणारी स्त्री
गोदना-*क्रि. स.* १ टोंचणें. २ गोंदणें पु. शरीरावर गोंदलेलें चिह्न.
गोदाम—*पु.* [अिं.] गोडाअुन; कोठार; वखार.
गोधूलि } **गोधूली** } *स्त्री.* संध्याकाळची वेळ.
गोन-*स्त्री.* गोणी; पोतें.
गोनर्द-*पु.* नागरमोथा.
गोना*-*क्रि. स.* लपविणें; छपविणें.
गोनिया—*स्त्री.* गुण्या (गवंड्याचें हत्यार).
गोनिया-*पु.* ओझीं वाहणारा.
गोपद—*पु.* गाअीचा खुर.
गोपना*-*क्रि. स.* लपविणें; छपविणें.
गोपनीय-*वि.* लपविण्यास योग्य; गुप्त.
गोफन-ना-*पु.* गोफण. [लेलें पान.
गोफा-*पु.* सुअिरा; पूर्ण न अुघड-
गोबर—*पु.* १ गाअीचें शेण. २ शेण. (मु.) **गोबरगणेश**-*वि.* १ ओबडधोबड. २ मूर्ख; बेअकली. **गोबरी**—*स्त्री.* १ गोवरी. २ शेणाचें सारवण किंवा लिंपण.
गोभा-*स्त्री.* आनंदाची लहर.
गोभी-*स्त्री.* फुलवर.
गोमुखी-*स्त्री.* गाअीच्या तोंडाच्या आकाराची जप करण्याची पिशवी.
गोया-*क्रि. वि.* [फा.] अर्थात्; जणूं काय. *वि.* बोलणारा.
गोर—*पु.* [फा.] कबर; थडगें. (यौ.) **गोरे गरीबाँ**-ज्या ठिकाणीं परकीय व गरीब लोकांचे मृतदेह पुरण्यांत येतात तें स्मशान.
गोर—*वि.* गौरवर्णीय; गोरा.
गोरटा*—*पु.* गोरा माणूस.
गोरटी—*स्त्री.* गोरी स्त्री.
गोरकन-*पु.* [फा.] कबर खोदणारा.
गोरखअिमली-*स्त्री.* १ कल्पवृक्ष. २ अेक वृक्ष.
गोरखधंधा—*पु.* १ गुंतागुंतीचें प्रकरण. २ कोडें; कूट प्रश्न.
गोरखर-*पु.* [फा.] जंगली गाढव.
गोरस-*पु.* १ गाअीचें दूध, दही, ताक अि. २ अिंद्रियसुख; भोग; विलास. **गोरसी**-*स्त्री.* दूध गरम करण्याची शेगडी.
गोरा-*वि.* गौरवर्णीय. *पु.* पाश्चि-

मान्य मनुष्य (युरोपिअन). (यौ.) **गोरा चिट्टा**–गोरापान.
गोराअी*—*स्त्री.* सौंदर्य; गोरेपणा. **गोरी**—*स्त्री.* सुंदर स्त्री.
गोरू—*पु.* जनावर.
गोरोचन—*पु.* गोरोचन.
गोल—*वि.* गोल; वाटोळा. (मु.) **गोल बात**–संशयित भाषण. **गोलगोल**—मोघम. **गोलमटोल**–वाटोळा; गरगरीत.
ग़ोल–*पु.* [*अ.*] झुंड; समूह; टोळी.
गोलगप्पा—*पु.* [*सं.* + अनु.] तिखटमिठाची भरीव व लहान पुरी.
गोलमाल-*पु.* गडबड-गुंडा; घोंटाळा.
गोलमिर्च–*स्त्री.* काळें मिरें.
गोलाअी—*स्त्री.* वाटोळेपणा; गोलपणा.
गोला–*पु.* गोळा.
गोली–*स्त्री.* १ गोळी (औषधाची). २ बंदुकीची गोळी. ३ गोटी.
गोलीकाण्ड–*पु.* गोळीबार.
गोश–*पु.* [फा.] कान.
गोशमाली–*स्त्री.* [फा.] १ कान पिरगळण्याची शिक्षा; कानपिचकी. २ शिक्षा; दंड; तंबी.
गोशवारा–*पु.* [फा.] १ सारांश; अहवाल. २ कुंडल. ३ शिरपेच. ४ मोती.
गोशा—*पु.* [फा.] १ गोषा. २ कोपरा. ३ अेकान्त-स्थान. ४ दिशा; बाजू. (यौ.) **गोशानशीन**–*वि.* पडदानशीन (*स्त्री*).
गोश्त–*पु.* [फा.] मांस.
गोसाअी–गोसैयाँ–*पु.* १ गोसावी. २ अीश्वर; प्रभु.
गोह—*स्त्री.* घोरपड.
गोहन*—*पु.* १ सहचर; सवंगडी; मित्र. २ सहवास; संगत.
गोहरा—*पु.* मोठी गोवरी.
गोहराना—*क्रि. अ.* हांक मारणें; बोलविणें.
गोहार–री—*स्त्री.* १ धांवा; रक्षणासाठीं करुण हांक. २ आरडाओरड.
गोही*–*स्त्री.* गुपित; गुप्त गोष्ट.
गौं–*स्त्री.* १ सुयोग; संधि. २ गरज; मतलब. ३ रीत; प्रकार. (यौ.) **गौं घात**—योग्य संधि (मु.) **गौंका यार**–मतलबी; स्वार्थी. **गौं पडना**–गरज पडणें.
गौ-*स्त्री.* गाय.
गौख–*स्त्री.* १ गवाक्ष; झरोका. २ ओटा. **गौखा**–*पु.*
गौखा—*पु.* गाअीचें कातडें.
गौगा—*पु.* [फा.] १ आरडाओरड. २ अफवा; लोकापवाद.
गौतमी—*स्त्री.* पाहा ‘ गोतमी ’

गौन*—पु. गमन.

गौनहाअी—वि. स्त्री. नवऱ्याच्या घरीं गेलेली स्त्री. [मुलीची.)

गौनहार—स्त्री. पाठराखण (नवऱ्या

गौनहारिन, गौनहारी—स्त्री. नायकीण; गाण्याचा धंदा करणारी स्त्री.

गौना—पु. वराचें वधूसह स्वगृहीं गमन (लग्नांतील अेक संस्कार).

गौनु*—पु. गमन; प्रयाण.

ग़ौर—पु. [अ.] सूक्ष्म विचार; चिंतन. २ बारकाअीनें लक्ष देणें.

गौरिया—स्त्री. [?] १ मातीची गुडगुडी; हुक्का. २ चिमणी (पक्षी).

गौरीचंदन—पु. लालचंदन; रक्तचंदन.

गौरैया—स्त्री. चिमणी (पक्षी).

गौहर—पु. [फा.] १ मोती. २ बुद्धिमत्ता. ३ वस्तूची मूळ प्रकृति.

ग्याति*—स्त्री. ज्ञाति; जात.

ग्यान*—पु. ज्ञान.

ग्यारस—स्त्री. अेकादशी तिथि.

ग्यारह—वि. अकरा.

ग्रंथ—पु. ग्रंथ; पुस्तक. **ग्रंथचुंबन**—पु. स्थूल वाचन. [शिखांचा धर्मग्रंथ.

ग्रंथसाहब—पु. [सं. + फा.]

ग्रंथि—स्त्री. गांठ.

ग्रंथिज्वर—पु. गांठीचा ताप; प्लेग.

ग्रंथिबंधन—पु. पाहा 'गठबंधन'.

ग्रंथिल—वि. गांठी असलेला.

ग्रसना—क्रि. स. १ ग्रासणें. १ घट्ट आंवळून धरणें. **ग्रसित**—वि. ग्रस्त.

ग्रह—पु. १ सूर्याभोंवती फिरणारा ग्रह. २ अत्यंत दुःख देणारा. ३ नवाची संख्या.

ग्रांडील—वि. [अिं.] खूप अुंच.

ग्रामीण—वि. खेड्यासंबंधीं.

ग्रामोफोन—पु. [अिं.] फोनो; फोनोग्राफ. [२ अडाणी; खेडवळ.

ग्राम्य—वि. १ गांवासंबंधी; ग्रामीण.

ग्रास—पु. घास.

ग्रासना—क्रि. स. १ ग्रासणें; व्यापून टाकणें. २ कष्ट देणें; त्रास देणें.

ग्राह—पु. १ मगर. २ ग्रहण (चंद्र-सूर्य). ३ पकडणें [करणारा.

ग्राहक—पु. गिऱ्हाअीक; खरेदी

ग्रीखम, ग्रीषम*—पु. ग्रीष्म ॠतु.

ग्लेसियर—पु. [अिं.] हिमनदी; बर्फाचा प्रवाह.

ग्वारफली—स्त्री. गवारीची शेंग.

ग्वाल—ला—पु. गवळी. **ग्वालिन**—गवळण. [जमीन.

ग्वैंडा*—पु. गांवाच्या आसपासची

ग्वैंडे—क्रि. वि. निकट; जवळ; समीप.

ग्वैयाँ—पु., स्त्री. भिडू; गडी; साथी.

घ

घँघरा—पु. घागरा.
घँघोलना–क्रि. स. १ अेखादा पदार्थ विरघळविणें; घोळणें; ढवळणें. पाणी गढूळ करणें.
घंटा—पु. १ घंटा. २ तास.
घंटाघर–पु. घड्याळ दूरवरून दिसावें यासाठीं बांधलेला अुंच मिनार; घड्याळ-मिनार.
घंटी–स्त्री. १ लहान घंटा. २ घंटेचा आवाज. ३ घुंगुर. ४ पडजीभ.
घअी*–स्त्री. १ पाण्यांतील भोंवरा. २ खांब; स्तंभ. [परकर.
घघरा–पु. **घघरिया** स्त्री. घागरा;
घघोट*–स्त्री. [अनु.] गर्जना.
घट–पु. १ घागर. २ शरीर. [अुतरलेला.
घट–वि. १ कमी झालेला. २
घटक–पु. १ लग्नांत मध्यस्थी करणारा; लग्न जुळवून देणारा. २ वंशपरंपरा सांगणारा अुपाध्याय. ३ दलाल. [घरघर.
घटका–पु. मृत्युसमयीं लागलेली
घटती–स्त्री. १ अुणीव; कमतरता. २ अप्रतिष्ठा; मानहानि. [३ अस्तित्व.
घटन–पु. १ घडण. २ अुपस्थिति.
घटना—क्रि. स. १ कमी होणें; घटणें. २ पुरेसें न अुरणें.
घटना–क्रि. अ. १ लागू पडणें; योग्य असणें. २ होणें; घडणें.
घटना–स्त्री. प्रसंग; गोष्ट; घटना.
घटबढ—स्त्री. न्यूनाधिक्य; चढअुतार (किंमत वगैरे). [घेणारा.
घटवाअी—पु. नदीघाटावरील कर
घटवाना—क्रि. स. कमी करविणें; अुतरविणें.
घटवार–पु. १ नदीच्या कांठावरील जकात वसूल करणारा. २ नावाडी. ३ घाटावरील भिक्षुक. [ढग.
घटा–स्त्री. मेघसमूह; भरून आलेले
घटाटोप–पु. १ ढगांची दाटी; सर्व दिशांनीं भरून आलेले ढग. २ पडदा.
घटाना–क्रि. स. १ कमी करणें. २ वजा करणें. ३ अप्रतिष्ठा करणें.
घटाव–पु. १ कमतरता; न्यूनता. २ पूर ओसरणें; ओहोटी. ३ अवनति.
घटिया—वि. १ साधारण प्रतीचा; बेताबाताचा. २ स्वस्त. ३ अधम.
घटिहा–वि. १ कावेबाज; संधिसाधु. २ दगलबाज; विश्वासघातकी. ३ हुशार; चलाख. ४ दुष्ट. ५ व्यभिचारी. [हानि; नुकसान.
घटी–स्त्री. १ कमतरता; अुणीव. २
घटोत्कच–पु. महाभारतकाळीं भीम

व हिडिंबा यांच्यापासून जन्मलेला मुलगा. [मुळें अुमटलेली खूण.

घट्टा–*पु.* घट्टा; सारखें घांसलें गेल्या-

घडघडाना–*क्रि. अ.* [अनु.] गडगडणें; घडघड आवाज होणें.

घडघडाहट–*स्त्री.* [अनु.] गडगडाट.

घडनअी, घडनैल–*स्त्री.* घागरींना बांबू बांधून डबकें अथवा लहान नदी ओलांडण्याकरितां तयार केलेली तात्पुरती लहानशी नाव.

घडा—*पु.* मोठी घागर. (मु.) **घडों पानी पड जाना**–लाजेनें मान खालीं घालणें.

घडिया–*स्त्री.* मूस; सोनें व चांदी वितळविण्याचा मातीचा लहान प्याला.

घडियाल—*पु.* मगर. २ घंटा.

घडियाली–*पु.* घंटा वाजविणारा.

घडी–*स्त्री.* १ घड्याळ. २ घटका. ३ वेळ; संधि. ४ योग्य वेळ. (मु.)**घडीघडी**–पुनः पुन;वारंवार.

घडीदिया–*पु.* मृताच्या जागेवर ठेवण्यांत येणारा दिवा अथवा घागर. [घड्याळजी.

घडीसाज़–*पु.* [स॰ + फा.]

घडौंची—*स्त्री.* घडवंची; तिवअी.

घतिया–*पु.* घात करणारा माणूस; धोकेबाज.

घतियाना–*क्रि.स.* १फसविणें; घात करणें. २ चोरून ठेवणें; लपविणें.

घन–*पु.* १ढग. २घनफळ. ३घट्टपणा.

घन–*वि.* १ भरीव. २ कठिण. ३ दाट. ४ घट्ट. ५ मोठा.

घनकोदंड—*पु.* अिंद्रधनुष्य.

घनघनाना—*क्रि. अ.* [अनु.] घणघण आवाज होणें.

घनघनाहट–*स्त्री.* [अनु.]घणघणाट.

घनघोर—*वि.* १ दाट; घनदाट; गर्द. २ भीषण. *पु.* १ मेघगर्जना. २ कठोर; ३ भीषण ध्वनि.

घनचक्कर—*वि.* १ विक्षिप्त; चक्रम्. २ मूर्ख. ३ अुनाडटप्पू.

घननाद–*पु.* १ ढगांचा गडगडाट. २ रावणाचा मुलगा; मेघनाद.

घनफल—*पु.* घनफळ.

घनबेल—*वि.* वेलबुट्टीदार.

घनमूल—*पु.* घनमूळ.

घना—*वि.*१ दाट; गाढ. २ भरीव; भरदार. ३ दाट पालवी असलेला. ४दाट वस्ती असलेला.५ निकटचा; जवळचा; घनिष्ठ.६ पुष्कळ.

घने—*वि.* पुष्कळ; अधिक; अनेक.

घनेरा-रे*–*वि.* अतिशय; पुष्कळ.

घनो*—*वि.* दाट; गाढ; भरीव.

घपची–*स्त्री.* दोन्ही हातांची मिठी; पक्कड.

घपला–पु.[अनु.] गुंतागुंत; घोटाळा.

घवडाना–क्रि. अ. पाहा 'घबराना'.

घबराना क्रि. अ. १ घाबरणें. २ गडबडणें; भांबावणें; गोंधळणें. ३ अुतावीळ होणें. क्रि. स. घाबरविणें; भांबावून टाकणें.

घबराहट—स्त्री. १ भीति. २ गोंधळ. ३ घाअी; अुतावीळपणा. ४ अुद्विग्नता. ५ बेचैनी; तगमग; तळमळ.

घमंड—पु. १ घमेंड; अहंकार. २ वृथाभिमान; फाजील आत्मविश्वास.

घमंडी-वि. घमेंडखोर; अहंकारी; मगरूर.

घमकना— क्रि. अ. [अनु.] मोठा आवाज होणें. [धपाटा (आवाज).

घमका—पु. [अनु.] सपाटा; ठोसा;

घमर—पु. [अनु.] नगाऱ्याचा किंवा ढोलक्याचा आवाज.

घमसान—वि. [अनु.] घनघोर; तुंबळ (युद्ध).

घमाका—पु. [अनु.] १ धडाका; आघात. २ 'घमघम' आवाज.

घमाघम—स्त्री. [अनु.] धामधूम; गडबड.

घमासान—वि. पाहा 'घमसान'.

घमोअी—स्त्री. [?] बांबूला लागणारी कीड.

घमोय-स्त्री. [दे.] कांटेदार झुडुप.

घर—पु. १ घर; निवासस्थान. २ जन्मभूमि. ३ घराणें; कुळ. ४ कार्यालय. ५ मूळ कारण. ६ संसार. ७ खोली. (मु.) **मनमें घर करना**–अेखादी वस्तु पसंत पडणें व प्रिय होणें. **घर घालना**—१ कुळाला बट्टा लावणें. २ कुटुंबांत असंतोष माजविणें. **घरका न घाटका**–घरचा न दारचा. **घर बैठे**–बसल्याबसल्या. **घर फूँक तमाशा करना**–अुधळपट्टी करणें; ख्यालीखुशालींत पैसा अुडविणें. **घर बसना**– १ सुखी व संपन्न होणें. २ लग्न होणें. ३ सून येणें.

घरघराना—क्रि. अ. [अनु.] घरघरणें; खरखरणें (घसा).

घरघराहट–स्त्री. [अनु.] घरघर.

घरघालन— वि. १ घरबुडव्या; कुळाला बट्टा लावणारा; कुलटा. २ कुटुंबांत असंतोष माजवणारा.

घरजाया—पु. गुलाम; दास; सेवक.

घरदुआर-घरद्वार–पु.यौ. घरदार.

घरनी—स्त्री. गृहिणी; घरधनीण.

घरफोरी – स्त्री. कुटुंबांत कलह माजविणारी स्त्री.

घरबसा–पु. १ प्रियकर; जार; अुपपति. २ पति. **घरबसी**–स्त्री. रखेली.

घरबार—पु. १ घरदार. २ संसार.
घरबारी—पु. संसारी; मुलेंबाळें असलेला.
घरमकर*—पु. सूर्य.
घरवात—स्त्री. १ घरांतील सामान किंवा संपत्ति. २ संसार; गृहस्थी.
घरवाला— पु. [सं. + फा.] १ घराचा मालक. २ नवरा. ३ कर्तासवरता पुरुष.
घरवाली —स्त्री. [सं.+फा.]बायको.
घरहाँअी*—स्त्री. १ चुगलखोर. स्त्री. २ घरांत भांडण लावणारी किंवा फूट पाडणारी स्त्री.
घरा*—पु. मोठी घागर. [सांतील.
घराअु—वि. १ घरगुती. २ आप-
घराती–पु. वधूपक्षाकडील मंडळी.
घराना—पु. घराणें; कुळ; वंश.
घरिया–स्त्री. मूस. [थोडा वेळ.
घरीक*—क्रि. वि. क्षणभर;
घरू—वि. घरगुती; घरचा.
घरेलू—वि. १ घरगुती. २पाळीव. ३ स्वकीय; आप्तेष्ट.
घरौना–पु. १ घर. २ घरकुल.
घरौंदा–धा—पु. १ घरकुल. २ लहान घर. [खरखर.
घर्रा—पु. [अनु.] घशाची घरघर;
घलुआ—पु. धार; वर्तावळा; ठरीव माप घातल्यानंतर किंचित् अधिक घालणें. [फळांचा.
घवद*—स्त्री. [दे.] घोंस; घड
घवरि*—स्त्री. घोंस;घड (फळांचा).
घसखुदा—पु. १ गवत कापणारा. २ मूर्ख;अडाणी माणूस. [घासटणें.
घसना—क्रि. अ. घांसणें; चोळणें;
घसिटना—क्रि. अ. ओढलें जाणें.
घसियारा—पु. गवत कापणारा, विकणारा. **घसियारिन–री**–स्त्री.
घसीट—स्त्री. १ घाअीनें खरडलेला मजकूर. २ खरडणें. वि. खरडलेला; घाअीनें लिहिलेला.
घसीटना–क्रि. स. १ फरफटणें; ओढणें. २ गुंतविणें; बळेंच ओढणें (कामांत). ३ खरडणें; घाअीनें लिहिणें.
घस्सा–पु. [दे.] धक्का; रेटा.
घहरना, घहराना–क्रि. अ. [अनु.] गरजणें; मोठा आवाज करणें.
घाँ*–स्त्री. दिशा; बाजू.
घाँघरा–पु. [दे.] लहंगा; मोठा परकर; घागरा.
घाँटी–स्त्री. घाटी (जनावरांच्या गळ्यांतील); घंटा. [अेक गाणें.
घाँटो–पु. चैत्रांत गाअिलें जाणारें
घाँही*–पु. बाजू; दिशा.
घा*–स्त्री. बाजू; दिशा.
घाअि*–पु. घाव; जखम.

घाअिल*–*वि.* घायाळ; जखमी.
घाअी–*स्त्री.* १ (दोन बोटांमधील) बेचकें. २ घाव, जखम.
घाअु*–*पु.* घाव; जखम. [करणारा.
घाअूघप–*वि.* मुकाट्यानें गडप
घाघ–*पु.*[दे.] धूर्त; कावेबाज माणूस.
घाघरा–*पु.* मोठा परकर; लहंगा.
घाघरा–*स्त्री.* शरयू नदी.
घाट–*पु.* १ नदीचा घाट. २ पर्वतांतील अुंचसखल मार्ग. ३ दिशा; बाजू. ४ तऱ्हा; पद्धत; वर्तणूक. ५ तलवारीची धार. ६ डोंगर. (मु.) **घाटघाटका पानी पीना**–बारा गांवचें पाणी पिणें. [पंड्या.
घाटवाल–*पु.* घाटावरील ब्राह्मण;
घाटा–*पु.* तोटा; नुकसान.
घाटारोह*–*पु.* नदीकाठची जागा अडविणें किंवा राखून ठेवणें.
घाटि*–*वि.* न्यून; थोडें; कमी.
घाटिया–*पु.* १ नदीकांठचा अुपाध्याय. २ गंगापुत्र. [सखल भाग.
घाटी–*स्त्री.* दरी; दोन पर्वतांमधील
घात–*पु.* १ आघात; प्रहार; धक्का. २ वध; हत्या. ३ अहित; वाअीट चिंतणें. ४ क्लांति. ५ डाव (साधणें). संधि; टपून बसणें. (मु.) **घातमें होना**–टपून बसणें. **घात लगाना**–युक्ति योजणें.

घातक, घातकी–*पु.* घात करणारा; घातकी. **घातिनी**–*वि. स्त्री.* घात करणारी; घातकी. **घाती**–*वि.* घात करणारा.
घान–*पु.* घाणा (अेक वेळची मूठ).
घाम–*पु.* अून्ह.
घामड–*वि.* १ अुन्हामुळें व्याकुळ झालेलें (जनावर). २ मूर्ख.
घाय*–*पु.* जखम; घाव.
घायल–*वि.* घायाळ; जखमी.
घाल-ला–*पु.* धार; मापापेक्षां थोडें वर घालणें. [२ नाश करणें.
घालना–*क्रि. स.* १ घालणें; ठेवणें.
घालमेल–*पु.* १ स्नेह; घनिष्ठता. २ वस्तूंचें मिश्रण.
घाव–*पु.* जखम; व्रण. (मु.) **घावपर नमक छिडकना**–जखमेवर मीठ चोळणें.
घास–*स्त्री.* १ गवत; चारा. (मु.) **घास काटना, खोदना** अथवा **छीलना**—फुकट वेळ घालविणें; फालतू काम करणें.
घासपात–*स्त्री.* (यौ.) पालापाचोळा.
घासफूस–*स्त्री.* यौ. केरकचरा; गवत वगैरे.
घिग्घी–*स्त्री.* [अनु.] १ हुंदका. २ बोबडी (वळणें). (मु.) **घिग्घी बँध जाना**–बोबडी वळणें.

घिघियाना–क्रि॰ अ॰ [अनु.] केविलवाणें होऊन विनंती करणें; गयावया करणें.

घिचपिच–स्त्री॰ १ जागेचा संकोच; जागेची अडचण. २ गर्दी; दाटी.

घिन—स्त्री॰ १ घृणा; तिरस्कार. २ शिसारी; किळस; जगुप्सा.

घिनाना–क्रि॰ अ॰ घृणा करणें; तिरस्कार करणें.

घिनावना, घिनौना–वि॰ १ शिसारी उत्पन्न करणारा; किळसवाणा; घाणेरडा. २ तिरस्करणीय; त्याज्य.

घिया—पु॰ [दे.] दुध्या भोपळा.

घियाकश–पु॰[दे.+फा.] किसणी.

घियातोरी–स्त्री॰ घोसाळें; गिलकें.

घिरना–क्रि॰ अ॰ १ वेढलें जाणें; घेरलें जाणें. २ अेकत्र होणें.

घिरनी–स्त्री॰ १ खराडी; कप्पी; चाक. २ दोर वळण्याचें चाक; खराडी.

घिराअी–स्त्री॰ १ घेरा; परीघ; वेढा. २ गुरें चरावयास नेण्याचें काम किंवा मोबदला.

घिराव–पु॰ घेर; घेरा; परीघ.

घिसघिस– स्त्री॰ दिरंगाअी; दीर्घसूत्रीपणा.

घिसना–क्रि॰ स॰ रगडणें, घासणें; अुगाळणें. क्रि॰ अ॰ झिजणें.

घिसवाना–क्रि॰ स॰ घासून घेणें; घासविणें; अुगाळून घेणें.

घिसाअी–स्त्री॰ घासण्याचें काम किंवा घासणावळ.

घिस्सा–पु॰ १ घासण्याची क्रिया. २ धक्का; ठोसा; रेटा. ३ ठेंच.

घी—पु॰ तूप; घृत. (मु.) **घीके चिराग (दिये) जलाना**—१ आनंदोत्सव करणें. २ चैन करणें.

घीकुवाँर–पु॰ कोरफड.

घुँअँ, घुँअँयाँ–स्त्री॰ [दे.] अळवाचा कांदा; अळकुडी.

घुँघची—स्त्री॰ गुंज. [घुगऱ्या.

घुँघनी—स्त्री॰ [अनु.] अुसळ;

घुँघरारे-राले–वि॰ कुरळे (केंस).

घुँघरू–स्त्री॰ [अनु.] १ घुंगुर. २ घुंगुरांचा सर. ३ घागरी.

घुंडी–स्त्री॰ १. गुंडी॰ बटण. २ हातांत किंवा पायांत घालण्याच्या कड्याच्या तोंडाजवळील गांठ.

घुग्घी—स्त्री॰[दे.] धनगराची किंवा शेतकऱ्याची कांबळी; कुंची (ही अून-पावसापासून बचाव करण्या-करितां वापरतात).

घुग्घू—पु॰ घुबड.

घुघुआना–क्रि॰ अ॰ १ घुबडाचें ओरडणें. २ मांजराचें गुरगुरणें.

घुटकना—क्रि॰ [अनु.] १ घोट घोट पिणें. २ गिळणें.

घुटना—*क्रि. अ.* श्वास कोंडणें; जीव गुदमरणें. (मु.) **घुट घुट-कर मरना**—गुदमरून मरणें.

घुटना—*पु.* गुडघा. (मु.) **घुटना टेकना**—गुडघे टेकून बसणें. **घुटने टेकना**—हरणें; शरण जाणें.

घुटन्ना—*पु.* गुडघ्यापर्यंतचा पायजमा.

घुटरूँ—*पु.* गुडघा.

घुटवाना—*क्रि. स.* १ घोटविणें. घोटून घेणें. २ हजामत करविणें.

घुटाई—*स्त्री.* १ घोटण्याचें काम. २ घोटणावळ.

घुटाना—*क्रि. स.* घोटवून घेणें.

घुट्टरुन–रुवन—*क्रि. वि.* गुडघ्यानें (चालणें, रांगणें). [बाळगोळी.

घुट्टी—*स्त्री.* [अनु.] बाळगुटी;

घुडकना—*क्रि.स.* दटावणें; धमकी देणें; वसकन् अंगावर येणें.

घुडकी—*स्त्री.* धमकी; दटावणी.

घुडचढा—*पु.* घोडेस्वार.

घुडचढी—*स्त्री.* वरानें घोड्यावर बसून वधूगृहीं जाण्याची पद्धत.

घुडदौड—*स्त्री.* १ घोडदौड. २ घोड-दौडीचें मैदान. ३ अेक प्रकारचा जुगार. ४ अेक प्रकारची मोठी नाव.

घुडसवार—[स.+फा.]घोडेस्वार.

घुडसाल—*स्त्री.* घोडशाळा; तबेला; घोड्यांची पागा.

घुन—*पु.* कीड; घुणा.

घुनघुना—*पु.* [अनु.] खुळखुळा.

घुनना—*क्रि. अ.* कीड लागणें. (लांकूड, धान्य वगैरे).

घुन्ना—*वि.* [अनु.] १ कुढ्या; मनांत अढी बाळगणारा. २ घुम्या.

घुप—*वि.* दाट (अंधार).

घुमक्कड—*वि.* भटक्या.

घुमक्कडी—*स्त्री.* भटकंती.

घुमटा—*पु.* भोंवळ; चक्कर. [दाटी.

घुमड—*स्त्री.* मेघांचा जमाव; मेघांची

घुमडना—*क्रि. अ.* १ ढग जमून येणें. २ अेकत्र होणें; जमणें.

घुमडी–री—*स्त्री.* [दे.] चक्कर; मूर्च्छा भोंवळ.

घुमरना, घुम्मरना*—*क्रि. अ.* १ ढग अेकत्रित येणें. २ मोठा आवाज होणें. ३ फिरणें.

घुमाना—*क्रि. स.* १ फिरविणें; २ परतविणें. वळविणें. [चक्कर.

घुमाव—*पु.* १ वळण; बांक. २फेरा;

घुमावदार—*वि.* गोलसर; घेरेदार.

घुरकना*—*क्रि. स.* दटावणें; भीति दाखवणें.

घुरघुर—*पु.* [अनु.] घरघर; खरखर.

घुरघुराना—*क्रि.अ.*[अनु.]'खरखर' आवाज होणें (घसा). [होणें.

घुरना*—*क्रि.अ.* मिसळणें; अेकजीव

घुरबिनिया–*स्त्री.* रस्त्यावरील केरकचऱ्याच्या ढिगांतून धान्य, कागद, कपडे वगैरे उपयुक्त वस्तु गोळा करण्याचा धंदा.

घुलना—*क्रि. अ.* १ विरघळणें; मिसळणें; अेकजीव होणें. २ रागानें निःसत्त्व होणें. (यौ.) **घुलघुलकर काँटा होना**–झिजून अशक्त होणें; वाळून जाणें. **घुलघुलकर बातें करना**–गुलगुल गोष्टी करणें. **घुलघुलकर मरना**–तिळतिळ झिजून मरणें.

घुलवाना–*क्रि. सं.* विरघळाविणें; वितळाविणें. [२ चघळणें.

घुलाना–*क्रि. स.* १ विरघळाविणें.

घुलावट–*स्त्री.* मिसळणें; अेकजीव होणें. [२ बोचणें; रुतणें.

घुसना–*क्रि. अ.* शिरणें; आंत जाणें.

घुसर पुसर —*स्त्री.* [दे.] कुजबुज.

घुसाना, घुसेड़ना— *क्रि. स.* १ घुसडणें; खुपसणें; आंत घालणें. २ टोंचणें; बोंचणें. [वरील भाग.

घूँघट–*पु.* घुंघट; ओढणीचा तोंडा-

घूँघर–*पु.* केसांचें नागमोडी वळण.

घूँघरवारे-वाले—*वि.* [अनु.] कुरळे.

घूँट–*पु.* [अनु.] घोट.

घूँटना–*क्रि. स.* [अनु.] पिणें; गिळणें; घोट घेणें. [गोळी.

घूँटी—*स्त्री.*[अनु]बाळगुटी; बाळ-

घूँसा–*पु.* ठोसा; बुक्की. २ हाताची मूठ. [खावयास घालतात तो किडा.

घूआ–*पु.*[दे.]बुलबुल अि.पक्ष्यांना

घूक—*पु.* घुबड.

घूमना–*क्रि. अ.* १ फिरणें; भटकणें; गमणें. २ वळणें. ३ परत येणें. प्रवास करणें.

घूरना–*क्रि. अ.* डोळे वटारून पाहणें; रागानें रोखून पाहणें.

घूरा–*पु.* १ केरकचरा. २अुकिरडा.

घूस—*स्त्री.* घूस.

घूस—*स्त्री.* लांच.

घूसखोर–*पु.* [सं.+फा] लांचखाअू.

घृणा—*स्त्री.* १ तिरस्कार; किळस. २ द्वेष.

घृत—*पु.* तूप.

घृतकुमारी—*स्त्री.* कोरफड.

घेंटा—*पु.* [अनु.] डुकराचें पिलूं.

घेघा–*पु.* [दि.] अन्ननलिका. २गळा.

घेर–*पु.* घेर; परीघ.

घेरघार–*स्त्री.* १ वेढा घालण्याची क्रिया. २ सभोंवतालचा फैलाव; पसारा. ३ खुशामत; विनंती.

घेरना–*क्रि.स.* १ घेरणें; वेढा घालणें; गराडा घालणें. २ गुरें चरावयास नेणें. ३ जागा ताब्यांत ठेवणें.

घेरा–पु. १ परीघ; वर्तुळ; वेढा. २ परिवेष्टित स्थान; वेढलेली जागा; आवार. (मु.) **घेरा डालना**–वेढा घालणें. **घेरा बाँधना**–वेढणें.

घेवर—पु. घीवर (पक्वान्न).

घैया–पु. कच्च्या दुधावरची निवळी; लोणी. [लांछन.

घैर–रू–रो–पु. [दे.] अपकीर्ति;

घोंघा— पु. [दे.] १ शंख. २ गोगलगाय. वि. मूर्ख.

घोंटना—क्रि.स. [अनु.] १ घोंट-घोंट पिणें. २ पचविणें.

घोंपना–क्रि.स. भोसकणें; घुसविणें.

घोंसला—पु. घरटें.

घोंसुआ*—पु. घरटें.

घोखना–क्रि.स. घोकणें; पाठ करणें.

घोटना—क्रि.स. १ घोटणें; वांटणें; घोटून बारीक पूड करणें. २ अभ्यास करणें; परिश्रम करणें. ३ दाबणें (गळा). ४ चिकण किंवा चकचकीत करणें.

घोटनी—स्त्री. लहान खल.

घोटवाना—क्रि. स. घोटवून घेणें; वांटवून घेणें.

घोटा—पु. १ बत्ता. २ घोटण्याची किंवा वांटण्याची क्रिया.

घोटाई–स्त्री. १ घोटण्याची किंवा वांटण्याची मजुरी; घोटणावळ. २ घोटण्याची क्रिया; घोटणी.

घोडा—पु. घोडा. (मु.) **घोडे बेचकर सोना**–खुशाल झोंपणें; ताणून देणें.

घोडानस—स्त्री. घोडशीर.

घोडिया–स्त्री. १ खुंटी. २ घोडा (तुळईखालचा). ३ घोडी. ४ छोटी घडवंची; घोडी.

घोर–वि. १ भयंकर. २ दाट; गाढ. ३ खोल. ४ वाईट. ५ पुष्कळ; अतोनात. ६ कठिण; टणक.

घोरा*—पु. १ खुंटा. २ घोडा.

घोरी—स्त्री. अघोरी (एक पंथ).

घोलना—क्रि.स. घोळणें; मिसळणें; एकजीव करणें. [२ गर्जना.

घोषणा—स्त्री. १ घोषणा; दवंडी.

घोसी—पु. गवळी.

घौद–पु. [दे.] घड; घोंस (फळांचा).

च

चंग—*स्त्री.* [फा.] अेक प्रकारचें डफासारखें वाद्य. [मोठा पतंग.
चंग—*स्त्री.* पतंग (कागदी);
चंगना*-*क्रि. स.* ओढणें; ताणणें; आवळणें.
चंगा—*वि.* १ निरोगी; धडधाकट. २ छान; सुंदर. ३ निर्मळ; शुद्ध.
चंगु*-*पु.* १ पंजा. २ पकड; तावडी.
चंगुल-*पु.* पंजा(मांजर,पक्षी अि.चा) (मु.) **चंगुलमें फँसना**-पकडींत-तावडींत सांपडणें.
चँगेर-री-*स्त्री.* १ करंडी. २ फुलाची परडी व टोपली. ३ पखाल.
चंच-चु*-चोंच. *पु.* १ अेरंडाचें झाड. २ हरीण.
चंचरीक—*पु.* भुंगा; भ्रमर.
चंचल—*वि.* चंचल; अस्थिर.
चंचला-*स्त्री.* १ लक्ष्मी. २ वीज.
चंट*—*वि.* १ धूर्त; कावेबाज. २ हुशार; चलाख.
चंड-*वि.* १ अुग्र; प्रखर. २ बलवान्. ३ कठिण; बिकट. ४ रागीट; चिडचिडा.
चडता*—*स्त्री.* प्रबलता.
चँडाअी*—*स्त्री.* १ घाअी; त्वरा; जलदी. २ जबरदस्ती.
चंडाल—*पु.* चांडाळ; डोंब. (मु.) **चंडालचौकडी**-चांडाळ चौकडी; बदमाष लोक. [मादक पादर्थ.
चंडू—*पु.* अफूपासून तयार केलेला
चंडूखाना—*पु.* [सं.+फा.] चंडू, चरस वगैरे सेवन करण्याचा अड्डा.
चंडूबाज़—*पु.* [सं.+फा.] चंडू पिणारा.
चंडूल-*पु.* [दे.] चंडोलपक्षी.
चंडोल-*पु.* अेक प्रकारची पालखी.
चंद—*वि.* [फा.] थोडे; कांहीं.
चंदन—*पु.* १ चंदनाचें झाड. २ चंदनाचें खोड. ३ चंदनाचा लेप; अुटी.
चंदरोज़ा—*वि.* [फा.] थोडया दिवसांचा; तात्पुरता. [टकल्या.
चँदला—*वि.* टक्कल पडलेला;
चँदवा—*पु.* १ चांदवा. २ अेक प्रकारचा लहान मंडप व छत.
चंदाँ—*क्रि. वि.* [फ़ा.] १ अेवढा; अितका. २ अितका वेळ.
चंदा—*पु.* चंद्र. [२ दान; देणगी.
चंदा—*पु.*[फा.] १ वर्गणी; पट्टी.
चंदावल—*पु.* [फा.] सैन्याच्या पिछाडीचें रक्षण करणारे सैनिक.
चँदोवा—*पु.* पाहा ' चँदवा '.

चँदिया—स्त्री. १ टाळू; कवटी. २ दामटी; लहान पोळी;चानकी.

चंद्रमा—पु. चंद्र.

चंद्रहास—पु. १ रावणाच्या तलवारीचें नांव. २ तलवार; खड्ग.

चंद्रिका—स्त्री. चांदणें; मोराच्या पिसाऱ्यावरील डोळा. [पिवळसर.

चंपई—वि. चांफ्याच्या रंगाचा;

चंपत—वि.[दे.] गडप झालेला; पसारझालेला;निसटलेला;पळालेला.

चँपना—क्रि. अ. १ ओझ्याखालीं दबणें; चेपलें जाणें. २ व्याकुळ होणें. क्रि. स. चेपणें; दाबणें.

चंपा—पु. चांफा

चँवर—पु. १ चवरी. २ झालर. ३ घोडा अि. च्या डोक्यावर लावावयाचा तुरा.

चँवरढार—पु. चवरी ढाळणारा.

चँवरी—स्त्री. १ चवरी २ तिबेट मधील अेक प्रकारची गाय; नीलगाय.

चअुर*—पु. चवरी.

चअुहट्ट*—पु.चौक;चौरस्ता;बाजार.

चक—पु. १ चकवा;चक्रवाक (पक्षी). २ अेक प्रकारचें खेळणें; चक्री. ३ चाक. ४ जमिनीचा तुकडा. ५ खेडें. ६ विपुलता. ७ अधिकार. वि. भरपूर; पुष्कळ. (मु.) **चक जमना**—बस्तान बसणें.

चकअी—स्त्री. चक्रवाक पक्ष्याची मादी; चकवी. [खेळणें.

चकअी—स्त्री. चक्र; अेक प्रकारचें

चकचकाना—क्रि.अ. [अनु.] १ थेंब थेंब बाहेर येणें. २ ओलेंचिंब होणें; भिजणें.

चकचौंधना—क्रि. अ. अतिशय प्रकाशामुळें डोळे दिपणें; अंधेरी येणें. **चकचौंध,चकाचौंध**—स्त्री. डोळे दिपणें; थक्क होणें.

चकडोर—स्त्री. चक्रीला (खेळणें) गुंडाळलेला दोरा.

चकती—स्त्री. १ ठिगळ. २ चकती; कापडाची किंवा चामड्याची पट्टी.

चकत्ता—पु. १ चकंदळ; नायट्याचा डाग किंवा चट्टा. दांतानें चावल्याचा व्रण; खूण. ३ गांध; फोड; अवाळूं (खाजविल्यामुळें झालेलें).

चकना*—क्रि. अ. १ चकित होणें; विस्मित होणें. २ साशंक होणें'

चकनाचूर—वि. [अनु.] चक्काचूर.

चकपकाना—क्रि. अ. कावरेंबावरें होणें; स्तिमित होणें.

चकफेरी—स्त्री. प्रदक्षिणा; फेरी.

चकबंदी—स्त्री. [सं.+फा.] जमिनीचे लहान लहान तुकडे पाडणें; धुरे पाडणें. [२ नुकसान; तोटा; हानि

चकमा—पु. १ हूल; फसवणूक

चकरबा–पु.१ अनवस्था प्रसंग;पेंच; २ घोंटाळा; भानगड.

चकराना–*क्रि. अ.* १ चक्कर येणें; घेरी येणें. २ बुचकळ्यांत पडणें. ३ घाबरणें.

चकरी–*स्त्री.* १ चक्री; फिरकी. २ जातें. *वि.* अस्थिर; चंचल.

चकला–पु. पोळपाट. २ जातें. ३ विभाग; प्रदेश. ४ वेश्यांचा शहरांतील राहण्याचा भाग.

चकला–*वि.* रुंद. [लहान सहाण.

चकली—*स्त्री.* १ कप्पी; चाक. २

चकलेदार–पु. [सं.+फा.] अेखाद्या प्रदेशाचा सरकारी अधिकारी किंवा कर वसूल करणारा.

चकवा–पु. चक्रवाक (पक्षी).

चकहा*—पु. चाक; चक्र.

चका*–पु.१चाक.२ चकवा पक्षी.

चकाचक–*वि.* [अनु.] रसभरित; रसाळ*क्रि.वि.*चापून दाबून;भरपूर.

चकाबू–पु. चक्रव्यूह.

चकितवंत*–*वि.* आश्चर्ययुक्त; विस्मयकारक. [घेणें.

चकोटना–*क्रि.स.*[अनु.] चिमटा

चकोतरा–पु.ओीडलिंबू;साखरलिंबू;

चकोर-पु.चातक पक्षी.**चकोरी**-*स्त्री.*

चक्क–पु. १ चकवा पक्षी. २ कुंभाराचें चाक.

चक्कर–पु. १ चाक; गोल वस्तु. २ फेरा; चक्र ३ परिभ्रमण. ४ गोंधळ; घोंटाळा.

चक्कवअि*— *वि.* चक्रवर्ती; सार्वभौम (राजा).

चक्कवा–पु. चक्रवाक; चकवा.

चक्का–पु. १ चाक. २ चाकाच्या आकाराची गोल वस्तु. ३ गोटा; दगड.

चक्का–पु. घट्ट गोळा.

चक्की–*स्त्री.* जातें.

चक्कू–पु. [तु.] चाकू.

चक्खी—*स्त्री.* [दे.] स्वादिष्ट व खमंग पदार्थ (भेळ, भर्जी वगैरे).

चक्र—पु. १ चाक (गाडीचें, कुंभाराचें अि.). २ वर्तुळ. ३ तळहातावरील चक्र ४ चक्रवाक पक्षी.

चक्रधर—पु. १ विष्णु; कृष्ण. २ जादूगार. ३ ग्रामप्रमुख.

चक्रपाणी—पु. विष्णु.

चक्रवर्ती–पु. सम्राट्; सार्वभौम.

चक्रवृद्धि व्याज–पु. (यौ.) चक्रवाढ व्याज.

चख*–पु. १ डोळा. २ दृष्टि.

चख़–*स्त्री.* [फा.]१ झगडा; भांडण. २ आरडाओरड; गिल्ला. (यौ.) **चख़चख़**–बोलाचाली; तंटा. *वि.* १ वाअीट; खराब. २ दुष्ट.

चखना–*क्रि॰ स॰* चाखणें; चव घेणें; स्वाद घेणें.

चखाचखी–*स्त्री॰* [फा.] १ वैमनस्य; वैर; बेबनाव. २ भांडण; तंटा.

चखाना–*क्रि॰ स॰* चाखावयास देणें. खाअू घालणें. [भांडखोर.

चखिया—*पु॰* तक्रार करणारा;

चखु*–*पु॰* चक्षु; डोळा.

चखोडा–*पु॰* १ तीट (दृष्ट लागूं नये यासाठीं). २ गालबोट. [हुशार.

चगड–*वि॰* [दे.] चलाख; धूर्त;

चचा–*पु॰* चुलता; काका.

चचिया–*वि॰*चुलत्याच्या बरोबरीचा; चुलत. **चचिया ससुर**–चुलत सासरा.

चचींडा—*पु॰* [दे.] पडवळ.

चचेरा–*वि॰*चुलत्यापासून जन्मलेला; चुलत. **चचेरा भाअी**—चुलत भाअू. [दांतांनीं दाबून चोखणें.

चचोडना–*क्रि॰स॰* [अनु.] चोखणें;

चट–*क्रि॰ वि॰* चटकन्; झटदिशीं; ताबडतोब. *वि॰* चट्ट; चाटून-पुसून खाल्लेला. (मु.) **चट कर जाना**–खाअून मट्ट करणें. [चीं खूण.

चट*–*पु॰* १ डाग; चिह्न. २ जखमे-

चटक–*स्त्री॰* वेग; गति; चपळाअी. *क्रि॰ वि॰* चटपट; वेगानें.

चटक–*पु॰* चिमणा.

चटक–*स्त्री॰* कांति; चमक; दीप्ति; सौंदर्य. *वि॰* चमकदार; सुंदर.

चटकदार–*वि॰* [*सं॰* + फा.] १ चमकदार; कांतियुक्त. २ स्वादिष्ट; रुचकर.

चटकना—*क्रि॰ अ॰* [अनु.] १ तडकणें; अुलणें; तिडतिडणें. २ अुमलणें. ३ खटका अुडणें. ४ चिडणें. ५ विसरणें; *पु॰* थप्पड; चपराक. [दाराचा.

चटकनी—*स्त्री॰* [अनु.] बोल्ट

चटक-मटक—*स्त्री॰* [अनु.] थाटमाट; नटणें-मुरडणें; नट्टापट्टा.

चटकाना—*क्रि॰स॰*[अनु.] १ चटचट शब्द करणें. २ चिडविणें. ३ वेगळें करणें; पृथक् करणें. (मु.) **जूतियाँ चटकाना**–जोडे झिजविणें;वणवण करणें;दारोदार हिंडणें.

चटकारा–*वि॰* १ भडक;चकचकीत. २ चंचल;चपल. ३ स्वादिष्ट;रुचकर.

चटकाली—*स्त्री॰*पक्ष्यांची रांग.

चटकीला–*वि॰* १चमकदार; भडक. २ खमंग; चमचमीत.

चटखना–*क्रि॰ अ॰* पाहा 'चटकना'.

चटचटाना—*क्रि॰ अ॰* तडतडणें; तडकणें; फुटणें.

चटनी–*स्त्री॰* चटणी. [ताबडतोब.

चटपट — *क्रि॰ वि॰* झटपट;

चटपटा—*वि.* [अनु.] चुरचुरीत; खमंग; रुचकर.

चटपटी—*स्त्री.* [अनु.] १ आतुरता; घाओी; अुत्कंठा. २ चुटपुट.

चटशाला, चटसार*— *स्त्री.* मुलांची शाळा.

चटाओी—*स्त्री.* चटओी.

चटाक ख–*पु.* [अनु.] लांकूड मोडण्याचा आवाज.

चटाका-खा—*पु.*[अनु] कडाका; कडाडण्याचा किंवा मोडण्याचा आवाज.

चटाना-*क्रि.स.*[अनु.] १ चाटविणें; खावविणें. २ लांच देणें. ३ धार लावणें.

चटापटी–*स्त्री.* [अनु.] घाओी.

चटावन–*पु.* [अनु.] अुष्टावण.

चटियल—*वि.* ओसाड; वैराण (मैदान); माळरान.

चटुल—*वि.* १ चपल, चंचल; तरतरीत. २ सुंदर; मनोहर.

चटोरा–*वि.* [अनु.] १ लालचावलेला, चटावलेला (खाण्यासंबंधीं). २ स्वादलोलुप. **चटोरापन**-*पु.*चांगले पदार्थ खाण्याची चट.

चट्टान—*स्त्री.* [दे.] खडक.

चट्टा-बट्टा–*पु.* [अनु.] १ मुलांचीं लांकडी खेळणीं. ३ जादुगाराच्या पोतडींतील गोटे गोळ्या अि.(मु.) **अेकही थैलीके चट्टेबट्टे**–अेका माळेचे मणी. **चट्टेबट्टे लड़ाना**–लावालावी करणें.

चट्टी—*स्त्री.* [दे.] १ मुक्कामाची जागा; यात्रेकरूंची अुतरण्याची जागा. २ नुकसान; हानि.

चट्टू—*वि.* [अनु.] चटावलेला; लालचावलेला.

चड्डा–*पु.* [दे.] मांडीचा वरील सांधा.

चड्डी–*स्त्री.* लंगोट; जांघिया.

चड्डी–*स्त्री.*[दे.] कुरघोडीचा खेळ.

चढना—*क्रि.अ.* १ चढणें; वर जाणें. २ अधिक होणें; चढणें (पाणी, भाव, स्वर, आवाज अि.). ३ चढाओी करणें; चाल करणें. ४ तंबोरा, सतार अि. ची तार चढणें; ताणणें. ५ नोंद होणें; लिहिलें जाणें. ६ कर्ज देणें.

चढवाना–*क्रि.स.* चढवून घेणें.

चढाओी–*स्त्री.* १ चढणें. २ चढण. ३ हल्ला; आक्रमण.

चढा-अुतरी–*स्त्री.*चढअुतार करणें.

चढा-अूपरी, चढाचढी— *स्त्री.* चढाओढ. [२ अर्पण करणें;वाहणें.

चढाना–*क्रि.स.* १ चढविणें;वर नेणें.

चढाव–*पु.* १ वाढ; वृद्धि. २ चढण. ३ प्रवाहाच्या अुलट दिशेनें जाणें.

(यौ.)**चढाव अुतार**–चढ-अुतार; अुंच-सखल जागा.

चढावा—*पु.* १ विवाहसमयीं वर-पक्षाकडून वधूला घालावयास दिला जाणारा दागिना. २ देवाला अर्पण केलेली वस्तु (नैवेद्य). ३ अुतारा.४ अुत्तेजन. (मु.) **चढावा बढावा देना**–अुत्साह वाढविणें; अुत्तेजन देणें.

चढोत्री—*स्त्री.* [दे.] मूर्ति किंवा पोथी वगैरे पुढें ठेवण्यांत येणारी दक्षिणा; बिदागी.

चतुरंग–*पु.* १ बुद्धिबळ. २ सैन्याचे चार भाग (हत्ती, घोडेस्वार, रथी व पायदळ).

चतुर–*वि.*हुशार;प्रवीण;धूर्त;चपळ.

चतुरअी-राअी—*स्त्री.* १ चातुर्य; हुशारी. २ धूर्तपणा; चलाखी.

चतुर्मास–*पु.* चातुर्मास (पावसाळ्यांतील चार महिने).

चद्दर–*स्त्री.* [फा.] १ चादर.२नदीच्या प्रवाहावरील पाण्याची पातळी (धारेजवळील); सपाट व स्थिर असा जलपृष्ठाचा भाग.

चनखना–*क्रि.स.* चिडणें; रागावणें.

चना–*पु.* चणा; हरबरा. (मु.) **नाकों चने चबवाना**–सतावणें; हैराण करणें; नाकीं नअू आणणें.

चपकन—*स्त्री.* [अनु.] १ अेक प्रकारचा लांब अंगरखा. २कोयंडा.

चपकना–*क्रि.अ.*[अनु,]१चिकटणें. २ लागून असणें; जुळलेलें असणें.

चपटा, चिपटा–*वि.* चपटा; बसलेला; दबलेला.

चपडा–*पु.* लाखेचा तुकडा

चपत—*स्त्री.* १ चापट; चपराक; थप्पड.२ हानि; नुकसान; चाट.

चपना–*क्रि.अ.* १ दबणें. २ शरमणें; लज्जित होणें.

चपनी– *स्त्री.* १ पणती. २ वाटी. ३ संन्याशाचा कंमडलू.[ताबडतोब.

चपरा—*क्रि.वि.* [अनु.] झटपट;

चपरासा—*स्त्री.* [फा.] शिपायाचा पट्टा (बिल्ल्यासह). **चपरासी**–*पु.* शिपाअी;पट्टेवाला. [२ चटदिशीं.

चपरि*—*क्रि. वि.* १ चपळाअीनें

चपल—*वि.* १ चपळ. २ क्षणिक. ३ अुतावळा. ४ चलाख.

चपाना—*क्रि. स.* १ चेपून घेणें; रगडून घेणें. २ लाजविणें.

चपेट—*स्त्री.* १ थपाटा; थप्पड. २ संकट; आपत्ति; दडपण. ३ पकड; ताबा.

चपेटना—*क्रि. स.* १ पकडून दाबणें. २ दटावणें; धमकाविणें. ३ जबरदस्तीनें पळविणें.

चपेरना*—*क्रि. स.* चेपणें; दाबणें.

चप्पड—*पु.* लाकडाची साल; चीप; ढलपा; छिलका.

चप्पन—*पु.* [दे.] तसराळें.

चप्पल—*पु.* [दि.] चप्पल; पायतण.

चप्पा—*पु.* १ चार अंगुळें जमीन. २ जमिनीचा लहानसा तुकडा. ३ चतुर्थांश. ३ थोडा भाग.

चप्पी—*स्त्री.* चेपणें; चंपी.

चप्पू—*पु.* अेक प्रकारचें वल्हें. [खाणें.

चबाना—*क्रि. स.* चावून चावून

चबूतरा—*पु.* चवुतरा; ओटा.

चबेना—*पु.* चबीना; भाजलेलें धान्य (हरबरे अि.). [रीचे पदार्थ.

चबेनी—*स्त्री.* फराळाचें किंवा न्याहा

चभाना—*क्रि. स.* जेवावयास घालणें.

चभोकना-चभोनना—*क्रि. स.* [अनु.] १ खूप चोपडणें; फासणें. २ बुचकळून काढणें (तेलांत, तुपांत); बुडवून काढणें.

चमक—*स्त्री.* प्रकाश; शोभा, चमक.

चमक-दमक—*स्त्री.* १लखलखाट. २ शोभा; दीप्ति.

चमकना—*क्रि. अ.* १ चमकणें; प्रकाशणें; लखलखणें; २ भरभराट होणें. ३ दचकणें; ३ लचक भरणें; चमक भरणें.

चमकाना—*क्रि. स.* १ चकचकीत करणें; अुजळा देणें. २ दचकाविणें भिवविणें. [२ भपकेदार.

चमकीला—*वि.* १ भडक; चकचकीत.

चमकौवल—*स्त्री.* चकचकीत करणें.

चमगादड़—*पु.* वटवाघूळ.

चमचम—*स्त्री.* [दि.] अेक प्रकारची बंगाली बर्फी; मिठाअी.

चमड़ा—*पु.* १ चामडें; कातडें. २ त्वचा. (मु.) **चमड़ा अुधेडना** अथवा **खींचना**—१ कातडें सोलणें. फोडून काढणें; खूप चोप देणें.

चमडी—*स्त्री.* १ कातडें २ साल.

चमन—*पु.* [फा.] १ बगीचा; बाग. २ रमणीय स्थान.

चमर—*पु.* [स.] १ चवरी. २ वनगाय.

चमरख—*पु.* रहाटाच्या सळअीला लावलेला कातडी तुकडा (चकती).

चमरौटी—*स्त्री.* चांभारवाडा.

चमरौधा—*पु.* चामड्यानें शिवलेला ओबडधोबड जोडा.

चमला—*पु.* [दे.] भिक्पापात्र.

चमाचम—*वि.* चकच्कीत.

चमार—*पु.* चांभार; **चमारिन**—*स्त्री.* चांभारीण. **चमारी**—*स्त्री.* १ चांभारीण. २ चांभाराचें काम.

चमेली—*स्त्री.* चमेली.

चमोटा—*पु.* धार लावण्याचा कातड्याचा मोठा तुकडा. **चमोटी**

—स्त्री· १ चाबूक; कोरडा. २ वेत; छडी.

चमौंवा—पु· जुनापुराणा जोडा.

चम्मच—पु· [फा.] चमचा.

चयन—पु· १ संग्रह; संचय. २ निवड. ३ क्रमवार ठेवणें; रचणें.

चर–चरक–पु· १ दूत; जासूद. २ हेर; गुप्तचर. ३ प्रवासी; मुशाफिर.

चरकटा—पु· गवत किंवा चारा कापून आणणारा माणूस. २ कमी प्रतीचा किंवा साधारण माणूस.

चरका—पु· [फा.] १ जखम. २ कपट; फसवणूक. ३ चरका; चटका; डाग.

चरख—पु· [फा.] १ चरक; चाक. २ चरका. ३ कुंभाराचें चाक; आकाश. ४ गोफण.

चरखी–स्त्री· [फा.] १ चाका-सारखी फिरणारी वस्तु. २ लहान चरखा. ३ पाणी काढण्याची कप्पी.

चरचना–क्रि· स· लेप लावणें; चार्चिणें; उटी लावणें.

चरचराना—क्रि· अ· [अनु.] चरचरणें; झणझणणें, वेदना होणें.

चरन*—पु· चरण; पाय.

चरना—क्रि· स· चरणें.

चरना—क्रि· अ· हिंडणें; फिरणें.

चरनि*स्त्री· चाल.

चरनी—स्त्री· १ गुरें चारण्याची जागा; गायरान. २ गुरांना वैरण घालण्याची पाटी; ३ वैरण; चारा.

चरपट—पु· १ धपाटा; थपड; थप्पड. २ अचल्या; चोर.

चरपरा—वि· [अनु.] झण-झणीत; तिखट. **चरपराहट**–स्त्री· १ तिखटपणा; झणझणीतपणा. २ द्वेष, मत्सर. ३ जखमेची आग; तिर्डीक. [(दुसऱ्याच्या जिवावर).

चरपौती–स्त्री· [दे.] मौज मारणें;

चरब –वि· [फा.] १ चिकण. २ स्थूल; जाड. ३ चपळ.

चरबाँक–बाक–वि· धूर्त; चलाख; कावेबाज. [प्रतिकृति.

चरबा—पु· [फा.] नक्कल;

चरबी—स्त्री· चरबी [काष्ठेचा.

चरम–वि· अंतिम; शेवटचा; परा-

चरमर–पु· [अनु.] जोड्याचा किंवा अितर वस्तूचा कर्र कर्र असा आवाज. [कर्र असा आवाज होणें.

चरमराना–क्रि· अ· [अनु.] कर्र

चरवाअी–ही—स्त्री· १ गुरें चार-ण्याची मजुरी. २ गुरें चारण्याचें काम·

चरवाना–क्रि· स· चारविणें; चार-ण्याचें काम दुसऱ्याकडून करून घेणें.

चरवाहा—पु· गुराखी.

चरवैया–पु· गुरें चारणारा; गुराखी.

चरस—पु॰ १ मोट. २ मादक पदार्थ; चरस. **चरसी**–पु॰ १ मोट हांकणारा; २ चरस पिणारा.

चरसा—पु॰ १ गाअींचें किंवा म्हशीचें कातडें. २ मोट.

चरागाह—पु॰ [फा.] गायरान; कुरण. [गप्पागोष्टींत गुंतविणें.

चराना—क्रि॰ स॰ १ चारणें. २

चराव*–स्त्री॰ [दे.] बडबड; बकवा.

चरिंदा-पु॰[फा.]चरणारा प्राणी; पशु.

चरितार्थ—वि॰ १ कृतार्थ; कृतकृत्य. २ तंतोतंत लागू पडणारा.

चरित्तर–पु॰ १ चरित्र. २ चालचलणूक; बागणूक (विशेषतः स्त्रियांची). २ नखरेलपणा.

चरित्र–पु॰ १ चरित्र. २ शील.

चरित्र-चित्रण–पु॰ स्वभाव-चित्रण; स्वभाव-रेखन.

चरी—स्त्री॰ १ कुरण; गायरान. २ हिरवा चारा (कडबा).

चरु—पु॰ यज्ञाकरितां शिजविलेलें अन्न किंवा त्याचें भांडें. २ कुरण. ३ यज्ञ.

चरेरा—वि॰ [अनु.] १ चिरक्या आवाजाचा; कर्कश. २ खडबडीत; खरखरीत. [णारा; गुराखी.

चरैया—पु॰ चरणारा. २ चार-

चरैला–पु॰ [दे.] अेकावेळीं चार भांडीं ठेवतां येईल अशी चूल; चौमुखी चूल. [(लांकूड).

चरैला–वि॰ स्त्री॰ [दे.] फोडलेलें

चर्ख–पु॰ पाहा 'चरख'.

चर्खा–पु॰[फा.] १ चरखा. २ रहाट.

चर्चक—पु॰ चर्चा करणारा.

चर्ब—वि॰ [फा.] १ गुळगुळीत. २ स्थूल. ३ चपळ. (यौ.) **चर्बज़बान**–खुशामत्या; गोडबोल्या.

चर्राना—क्रि॰ अ॰ [अनु.] १ चुरचुरणें. २ अतिशय अिच्छा होणें. ३ रुक्षपणामुळें तडतडणें; फाटणें.

चर्री–स्त्री॰ [अनु.] मर्मी लागणारी गोष्ट. [२ मृत्यु.

चलचलाव—पु॰ १ प्रवास; यात्रा;

चलता—वि॰ १ चालू; प्रचलित. २ तरतरीत; हुशार. ३ कार्यक्षम. (मु.) **चलता पुर्ज़ा**–गडबड्या; धडपड्या. **चलते बनना**–निघून जाणें.

चलती-स्त्री॰ १ चलती; प्रगति. २ आदर; सन्मान वि॰ चालू.

चलन–पु॰ १ चाल; गति. २ रीतिरिवाज; पद्धत. ३ चलन, व्यवहारांत येणारी गोष्ट. [२ टिकाअू.

चलनसार–वि॰ १ चालू; प्रचलित.

चलना—क्रि॰ अ॰ १ चालणें; गमन करणें; अेका ठिकाणाहून

दुसरीकडे जाणें. २ निर्वाह होणें. ३ प्रवाहयुक्त होणें; वाहणें. ४ वाढणें; भरभराट होणें. ५ प्रभावी किंवा परिणामकारक होणें. ६ आरंभ होणें. ७ चालू असणें. ८ टिकणें. ९ लागू होणें (मु.) **पेट चलना**–१ जुलाब होणें. २ निर्वाह होणें. **चल बसना**–मृत्यु होणें. **अपने चलते**–१ आपल्या जीवभर; स्वतः असेपर्यंत २ यथाशक्ति.

चलनी—*स्त्री.* चाळणी.

चलवाना—*क्रि. स.* चालविणें; चालावयास लावणें.

चलाअू–*वि.* १ टिकाअू; मजबूत. २ तात्पुरता; कामचलाअू.

चलाका*—*स्त्री.* वीज.

चलाचल*—*स्त्री.* गति; चाल.

चलाचल*—*वि.* चंचल; चपल.

चलाचली—*स्त्री.* १ निघण्याची घाअी; गडबड २ निघण्याची तयारी किंवा वेळ. *वि.* निघावयास तयार झालेला.

चलान—*स्त्री.* १ गिरफदारी; अटक. २ मालाची रवानगी. ३ मालाचें बीजक. ४ आलेला किंवा धाडलेला माल. ५ रवानगी.

चलाना—*क्रि. स.* १ चालविणें; जावयास लावणें; चालना किंवा गति देणें. २मारणें (नेम, बंदूक). ३ अुपयोगांत किंवा व्यवहारांत आणणें.

चलावा—*पु.* १ रीति, चाल. २ आचरण. ३ द्विरागमन.४ अुतारा.

चवन्नी–*स्त्री.* पावली; चार आणे.

चवा*–*स्त्री.* अेकदम चोहों बाजूंस वाहाणारा वारा.

चवाअी–अू,चवैया*–*पु.*१ निंदक; बदनामी करणारा. २ चुगलखोर.

चवाव–*पु.* १ लोकापवाद; अफवा. २ निंदा; बदनामी.

चश्म–*स्त्री.* [फा.] डोळा; नेत्र.

चश्मक–*स्त्री.* [फा.] १ चष्मा. २ डोळयांनीं खूण करणें, ३भांडणतंटा.

चश्मदीद–*वि.* [फा.] डोळयांनीं प्रत्यक्ष पाहिलेलें; खरें.

चश्मनुमाअी–*स्त्री.* [फा.] डोळे वटारणें; धमकी.

चश्मपोशी–*स्त्री.* [फा.] दुसऱ्याच्या दोषांकडे दुर्लक्ष करणें किंवा डोळेझांक करणें.

चश्मा–*पु.* [फा.] १ चाळिशी; अुपनेत्र; चष्मा. २ पाण्याचा झरा.

चष*–*पु.* चक्षु; डोळा.

चषचोल*–*पु.* डोळयाची पापणी.

चषक-चसक—*पु.* १ मद्याचा पेला. २ मध.

चसक—*स्त्री.* [दे.] पीड़ा; वेदना.

चसकना—*क्रि. अ.* [दे.] ठणकणें; वेदना होणें.

चसका—*पु.* १ चटक; आवड; आस्वाद; गोडी. २ नाद; संवय; व्यसन.

चसना—*क्रि. अ.* [फा.] चिकटणें.

चस्पाँ—*वि.* [फा.] चिकटविलेला; डकविलेला.

चहकना—*क्रि. अ.* [अनु] किलबिल करणें. **चहक**—*स्त्री.* चिवचिव; किलकिलाट; किलबिल.

चहचहा—*पु.* [अनु.] १ किलबिल; किलकिलाट. २ विनोद; थट्टा. *वि.* आनंदित व अुत्साहित करणारा.

चहचहाना—*क्रि. अ.* [अनु.] चिवचिवणें; किलबिल करणें.

चहबच्चा—*पु.* [फा.] १ पाण्याचा हौद; खड्डा. २ धान्य सांठविण्याचें तळघर.

चहर*—*स्त्री.* १ आनंदोत्सव; आनंदीआनंद. २ आरडाओरड; कल्लोळ. [होणें; प्रसन्न होणें.

चहरना—*क्रि.अ.* [अनु.] आनंदित

चहल—*स्त्री.* [अनु.] चिखल; गाळ.

चहल—*स्त्री.* आनंद; अुल्हास; अुत्साह.

चहलक़दमी—*स्त्री.* [अनु. + फा.] सहल; शतपावली.

चहलपहल—*स्त्री.* [अनु.] १ आनंद; अुल्हास; अुत्साह. २ धामधूम.

चहला—*पु.* चिखल; गाळ.

चहार—*वि.* [फा.] चार.

चहारदीवारी—*स्त्री.* [फा.] आवाराची भिंत (चोहों बाजूंची).

चहार शम्बा—*पु.* [फा.] बुधवार.

चहारुम—*वि.* [फा.] १ चौथा. २ अेक चतुर्थांश. [चारी.

चहुँ-हूँ*—*वि.* चार (संख्या);

चहेता—*वि.* आवडता; लाडका.

चहोरना—*क्रि. अ.* [दे.] १ अेका जागेवरून अुपटून दुसरीकडे लावणें. (रोप). २ सांभाळणें; देखरेख करणें.

चाँईं—*वि.* [दे.] १ धूर्त; ठग; कपटी; बिलंदर. २ अुचल्या.

चाँक—*पु.* धान्याच्या राशीवर रेघा ओढण्याची काठी.

चाँकना—*क्रि. स.* खळ्यांतील धान्याच्या राशीभोंवतीं रेघ ओढणें व त्यावर खुणा करणें.

चाँचर-रि—*स्त्री.* वसंतऋतूंत गायिला जाणारा अेक राग.

चाँचु*—*पु.* चोंच.

चाँटा—*पु.* [अनु.] चपराक; थप्पड.

चाँटी—*स्त्री.* [अनु.] मुंगी.

चाँड—*स्त्री.* टेकू; आधार. *वि.* १ प्रबळ;

बलवान्. २ अुग्र. ३ तृप्त. संतुष्ट.
चाँडना–*क्रि. स.* [?] १ खोदणें; खणणें. २ अुपटणें;अुध्वस्त करणें.
चांडाल—*पु.* १ चांडाळ;अस्पृश्य. २ दुष्ट.
चाँडिला*–*वि.* १ प्रबळ; बलवान्. २ खोडकर; खट्याळ. ३ अधिक; पुष्कळ. [अत्यंत सुंदर व्यक्ति.
चाँद–*पु.*चंद्र.(मु.)**चाँदका टुकडा**-
चाँदतारा–*पु.* १ अेक प्रकारची झिरझिरीत मलमल, जीवर टिकल्या असतात. २ मोठा पतंग.
चाँदनी–*स्त्री.* १ चांदणें. २ मोठी पांढरी चादर. ३ चांदवा; छत.
चांदमारी—*स्त्री.* भिंतीवर निशाण किंवा खूण करून बंदुकीनें नेम मारण्याचा अभ्यास.
चाँदी–*स्त्री.* चांदी. [कीचा घोडा.
चाँप–*स्त्री.* १ चाप; दाब. २ बंदु-
चाँपना—*क्रि. स.* १ दाबणें; पकडींत चेपून धरणें. २ बळ-कावणें; दाबून ठेवणें.
चाअु*–*पु.* आवड; गोडी; रुचि.
चाक—*पु.* [फा.] तडा; फट.
चाक—*वि.* [तु.] १ दृढ; मजबूत २ धट्टाकट्टा.
चाकचक—*वि.* [तु. + अनु.] चारीहि बाजूंनीं मजबूत;सुरक्षित.

चाकना—*क्रि. स.* मर्यादा ठरवि-ण्याकरितां भोंवतालीं वर्तुळाकार रेघ काढणें (विशेषतः खळ्या-भोंवतीं) व त्यावर खुणा करणें.
चाकर–*पु.* [फा.] चाकर; नोकर; सेवक.
चाकरी–*स्त्री.* [फा.] नोकरी; सेवा.
चाकू—*पु.* [फा.] चाकू; सुरी.
चाक्षुष—*वि.* डोळ्यांसंबंधीं.
चाचर-रि*—*स्त्री.* शिमग्याच्या अुत्सवांतील नाचरंग.
चाचरी–*स्त्री.* योगांतील अेक मुद्रा.
चाचा—*पु.* काका.
चाची–*स्त्री.* काकी.
चाट–*स्त्री.* [अनु.] १ चट; चटक; गोडी; लालसा. २ नाद; खोड; व्यसन. ३ खमंग पदार्थ (बटाटे-वडा अि.)
चाटना—*क्रि. स.* [अनु.] चाटणें.
चाटु—*पु.* १ गोडगोड गोष्टी. २ खुशामत;हांजीहांजी. **चाटुकार**–*पु.*हांजीहांजी करणारा; खुशामत्या. **चाटुकारी**–*स्त्री.* खोटी स्तुति; खुशामत.
चाड*–*स्त्री.* १प्रेम;प्रीति.२ आवड.
चाढा*–*पु.* प्रियकर; प्रेमी.
चातक—*पु.* चातक; चक्रवाक पक्षी.

चातुरी—स्त्री॰ १ चातुर्य २ धूर्तपणा.
चादर—स्त्री॰ [फा.] पलंगपोस; चादर. २पांघरण्याचें वस्त्र;पासोडी. ३ धबधब्याचें पाणी पडत असतांना पाण्याच्या पातळीचा दिसणारा समपृष्ठभाग. ४ अेखाद्या धातूचा चोकोनी पत्रा.
चादरा—पु॰ [फा.] पासोडी.
चाप—पु॰ धनुष्य. स्त्री॰ १ दाब. २ पायांचा आवाज; चाहूल.
चापना—क्रि॰ स॰ दाबणें.
चापलूस—वि॰ [फा.] खुशामत करणारा. **चापलूसी**-स्त्री॰खुशामत
चाबना-क्रि॰ स॰ १ चर्वण करणें; चावणें. २ खूप खाणें; चापणें.
चाबी-भी—स्त्री॰ चावी; किल्ली.
चावुक—पु॰ चाबूक; हंटर.
चाम—पु॰ कातडें; चामडें. (मु.) **चामके दाम चलाना**-अन्याय करणें;चामड्याचीं नाणीं चालविणें.
चामीकर—पु॰ सोनें; सुवर्ण. वि॰ सोनेरी. [स्त्री॰ चहापाणी.
चाय-स्त्री॰[ची.] चहा. **चायपाना**.
चायक*-पु॰ अिच्छुक.
चार-वि॰ चार (मु.) **चार चाँद लगना**—कळस चढणें; शोभा वाढणें. **चार दिनकी चाँदनी**—थोडे दिवस टिकणारें सुख. **चार सौ बीस**-लबाड; अट्टल बदमाष.
चार-आओीना-पु॰ [फा.] चिलखत.
चारखाना—पु॰ [फा.] चौकटी असलेलें कापड.
चारजामा-पु॰ [फा.]॰जीन; खोगीर.
चारण—पु॰ भाट; स्तुतिपाठक-**चारणी**-स्त्री॰ [तट.
चारदीवारी—स्त्री॰ [फा.] आवार;
चारना*-क्रि॰ स॰ चारणें.
चारनाचार-क्रि॰ वि॰[फा.] नाअिलाजानें; लाचार होऊन.
चारपाओी-स्त्री॰ बाज; खाट.
चारयारी-स्त्री॰ [सं॰+फा.] १ चार मित्रमंडळी; चौकडी. २ सुन्नी मुसलमानांचे पहिले चार खलिफा.
चारा-पु॰ चारा; गवत.
चारा-पु॰[फा.] १ अुपाय; अिलाज. २ अधिकार; ताबा. [दावा.
चाराजोओी-स्त्री॰ [फा.] फिर्याद;
चारु-वि॰ सुन्दर; मनोहर.
चाल-स्त्री॰ १चाल; गति. २ चालण्याची ढब. ३ वागणूक; वर्तणूक. ४ रीति-रिवाज; प्रथा. ५ युक्ति; क्लृप्ति. ६ बुद्धिबळाच्या खेळांत मोहऱ्यानें केलेली खेळी. ७ हालचाल, खळबळ. ८ घडण; बनावट. ९ कावा. १० तऱ्हा; पद्धत.

चालचलन—पु. वर्तन; वागणूक; आचरण. [२ तऱ्हा; पद्धत; चाल.
चालढाल—स्त्री. आचरण; वागणूक.
चालन—पु. १ कोंडा. २ चाळण.
चालना*—क्रि. स. १ हलविणें; डोलविणें; २ चाळणें. ३ नेणें. क्रि. अ. चालणें. [वस्ताद; काबेबाज.]
चालबाज़—वि. [सं. + फा.] धूर्त;
चालाक—वि. [फा.] १ चतुर; दक्ष; चलाख. २ धूर्त; लबाड. **चालाकी**—स्त्री. हुशारी; चलाखी; चाणाक्षपणा. २ धूर्तपणा; लुच्चेगिरी.
चालान—पु. पाहा 'चलान'.
चाली—वि. १ कपटी; धूर्त; कावेबाज; बेरकी. २ खोडकर; अुपद्रवी.
चालीस—वि. चाळीस.
चालीसा—पु. १ चाळीस वस्तूंचा संग्रह. २ चाळीस दिवस.
चाव—पु. १ आवड; गोडी; रुचि. २ प्रेम; प्रीति. ३ अुत्कंठा. ४ लाड; कौतुक
चावल—पु. १ तांदूळ. २ भात.
चाशनी—स्त्री. [फा.] साखरेचा अगर गुळाचा पाक.
चाष—पु. तास पक्षी.
चाष*—पु. डोळा.
चास—पु. १ शेती. २ नांगरणी.
चासा—पु. १ नांगर हांकणारा. २ शेतकरी.
चाह*—स्त्री. १ खबर; बातमी. २ मर्म.
चाह—स्त्री. १ अिच्छा; अभिलाष; आवड. २ प्रेम; प्रीति. ३ आदर; वाहवा; चाहा. ४ आवश्यकता; गरज; मागणी.
चाहना—क्रि. स. १ अिच्छा करणें; चाहणें. २. आवडणें; प्रेमकरणें. ३ मागणें; याचना करणें.
चाहि*—अव्य. पेक्षां;—च्या पेक्षां.
चाहिये—अव्य. हवें; पाहिजे.
चाही—वि. स्त्री. आवडती; लाडकी.
चाहे—अव्य. वाटल्यास; अिच्छा असल्यास.
चिंआँ—पु. चिंचोका.
चिंअुँटा—पु. [अनु.] मुंगुळा.
चिंअुँटी—स्त्री. मुंगी. (मु.) **चिंअुँटीके पर निकलना**—मृत्यु ओढवून घेण्यासारखें कृत्य करणें; मरण्याचीं लक्षणें दिसूं लागणें.
चिंघाडना—क्रि. अ. आरोळी ठोकणें; गर्जणें (श्वापदांचें); चीत्कार करणें. **चिंघाड**—स्त्री. १ आरोळी; गर्जना (जनावरांची). २ चीत्कार.
चिंचिनी*—स्त्री. १ चिंचेचें झाड. २ चिंच.
चिंतना—क्रि. स. १ ध्यान करणें; स्मरण करणें. २ विचार करणें; चिंतणें.
चिंतवन*—पु. चिंतन.

चिंता–*स्त्री*· चिंता; काळजी.

चिंदी–*स्त्री*· [दे.] चिंधी. (मु.) **हिंदी की चिंदी निकालना**–विनाकारण कीस काढणें (क्षुल्लक गोष्टीसाठीं).

चिउडा, चिडवा–*पु*· पोहे.

चिक—*स्त्री*· [तु.] १ बांबूच्या बारीक कामट्यांचा पडदा; चिकाचा पडदा.

चिक–*स्त्री*· [दे.] कमरेंत भरलेली अुसण किंवा चमक (अेका बाजूवर ताण पडल्यानें होणारी). [चिपीत

चिकट–*वि*· १ चिकट. २ घाण; चिप·

चिकटना–*क्रि.अ*· चिपाचिपीत होणें.

चिकना–*वि*· १ गुळगुळीत; तुळतुळीत. २ ओषट; तेलकट. ३ सफाअीदार; सुंदर. ४ निसरडें. घसरडें; ५ लाघवी; लाडीगोडी लावणारा. (मु.) **चिकनी चुपडी बातें**–गोडगोड गोष्टी; कृत्रिम मधुर भाषण. **चिकनापन**-*पु*·**चिकनाअी चिकनाहट**–*स्त्री*· स्निग्धपणा; गुळगुळीतपणा. [स्निग्धता.

चिकनाअी–*स्त्री*· १ चिकणपणा.

चिकनाना–*क्रि.स*· १ स्निग्ध पदार्थ चोपडणें; चोपडें करणें. २ गुळगुळीत करणें. ३ व्यवस्थित करणें.

चिकनिया—*वि*· छानछोकी करणारा; अलबेला; रंगेल. [गर्जना.

चिकार–*पु*· श्वापदांची आरोळी;

चिकारना–*क्रि. अ*· चीत्कार करणें; चीं चीं करणें; आरोळी ठोकणें.

चिकारा–*पु*· सारंगीसारखें वाद्य. २ हरिणाच्या जातीचा प्राणी.

चिकित्सा–*स्त्री*· १ चिकित्सा; अुपाय; अिलाज. २ वैद्यकी धंदा.

चिकित्सक-*पु*· वैद्य.

चिकुर–*पु*· १ डोक्याचे केस. २ पर्वत. ३ सरपटणारे प्राणी. ४ खार. ५ चिचुंद्री.

चिक्कट—*पु*· किटण; तेलाची चिकटी; मळ. *वि*· मळकट; किटलेलें; मलिन.

चिक्कन–*वि*· चिकण; गुळगुळीत.

चिक्कन–*पु*· सुपारी. **चिक्का**–*पु*· सुपारी.

चिचडा–*पु*· [दे.] आघाडा.

चिचडी–*स्त्री*· [?] गोचिड.

चिजारा–*पु*· [फा.] कारागीर; गवंडी. [तुकडा. २ चिठ्ठी.

चिट–*स्त्री*· १ कागद किंवा कपड्याचा

चिटकना–*क्रि. अ*· [अनु.] १ तिडतिडणें; तडतड शब्द होणें. २ चिडणें.

चिटकनी–*स्त्री*· [दे.] खिटी.

चिटकाना–*क्रि.स*· [अनु.] १ कड-

कड शब्द करणें; ताडकन् मोडणें. २ चिडविणें; खिजविणें.

चिटनवीस—पु. [सं. + फा.] कारकून; लेखक.

चिट्टा—वि. पांढरा; धवल.

चिट्टा—पु. [?] हरबऱ्याच्या झाडावर चढविणें; फुगाविणें.

चिडवा—पु. पोहे.

चिट्ठा—पु. १ खातेवही; हिशेबाची वही. २ ताळेबंद. ३ गोषवारा; जमाखर्चाची यादी. (मु.) **कच्चा चिट्ठा**—सविस्तर वृत्तांत (कांहीं अेक न लपवितां); बित्तं बातमी.

चिट्ठी—स्त्री. १ पत्र. २ आज्ञापत्र.

चिट्ठीपत्री—स्त्री. १ पत्र. २ पत्रव्यवहार. [वांटणारा; पोस्टमन.

चिट्ठीरसाँ—पु. [सं. + फा.] पत्रें

चिडचिडाना—क्रि. अ. [अनु.] १ अुलणें. २ तिडतिडणें. ३ तडकणें. ४ चिडणें; रागावणें. **चिडचिडा**—वि. चिडखोर; त्रासिक.

चिडिया, चिडी—स्त्री. चिमणी; पक्षी. [प्राणिसंग्रहालय; अजबखाना.

चिडियाख़ाना—पु. [सं. + फा.]

चिडीमार—पु. पारधी.

चिढ—स्त्री. १ चिरड; चीड; अप्रसन्नता. २ तिटकारा; तिरस्कार.

चिढना—क्रि. अ. [अनु.] १ चिडणें; कावणें; रागावणें; नाखुश होणें. २ द्वेष करणें; मनांत अढी धरणें.

चिढाना—क्रि. स. [अनु.] १ चिडविणें; खिजविणें. २ अुपहास करणें; वेडावणें.

चित्—स्त्री. चैतन्य; ज्ञान.

चित—पु. मन; चित्त.

चित*—पु. दृष्टि; कटाक्ष.

चितकबरा—वि. कवरा; रंगीबेरंगी; ठिपकेदार.

चितचोर—पु. वि. मनमोहक.

चितला—वि. ठिपक्याठिपक्यांचा, कवरा (जनावर). [कटाक्ष.

चितवन-नि—स्त्री. नजर; दृष्टि;

चितवना*—क्रि. स. पाहाणें; अवलोकन करणें. [लक्ष्य वेधणें.

चितवाना*—क्रि. स. दाखविणें;

चिताना—क्रि. स. सावध करणें. २ आठवण करून देणें; जागें करणें.

चितावनी—स्त्री. चेतावणी, सूचना; अिशारा.

चितु*—पु. १ चित्त; लक्ष्य. २ मन.

चितेरा-ला—पु. चित्रकार. **चितेरिन चितेरी**—स्त्री. [नजर.

चितौन-नि*—स्त्री. कटाक्ष; दृष्टि;

चित्ती—स्त्री. ठिपका; डाग; बिंदु.

चित्तौर—पु. चितोड शहर.

चित्र—पु. चित्र; तसवीर.

चित्रकारी–स्त्री· चित्रकला.
चित्रशाला–स्त्री· चित्रशाळा.
चित्रसारी–स्त्री· १ चित्रांनीं सुशोभित महाल. २ रंगमहाल.
चित्राल–पु· चित्रळ प्रदेश (काश्मीर व पाकिस्तानच्या दरम्यान).
चिथडा–पु· चिंधी; फाटका कपडा.
चिथाडना–क्रि· स· १ चिंध्या करणें; फाडणें. २ अपमान करणें.
चिनक–स्त्री· जळजळ; चुणचुण.
चिनगारी, चिनगी–स्त्री· ठिणगी. (मु.)**आँखोंसे चिनगारी छूटना**-क्रोधानें डोळे लाल होणें.
चिनाना–क्रि· स· विटांनीं अथवा दगडांनीं भिंत बांधणें; रचणें.
चिनार–पु· [दे.] अेक अुंच झाड.
चिनिया–वि· [दे.] साखरेसारखा पांढरा सफेत.
चिनिया-केला—पु· [दे. + सं·] लहान जातीचें गोड केळें.
चिनिया बदाम–पु· [दे. + फा.] शेंगदाणा; भुअीमूग (भाजलेला).
चिन्हाना–क्रि·स· ओळख पटविणें.
चिन्हानी–स्त्री· खूण; चिह्न. २ स्मृतिचिह्न; स्मारक.
चिन्हारी*–स्त्री· ओळख; खूण.
चिपकना–क्रि·अ·[अनु.] चिकटणें; लिपटणें; डकलें जाणें.
चिपकाना–क्रि·स·[अनु] चिकटविणें डकविणें.
चिपाचिपा-वि· चिकट; चिकचिकीत.
चिपचिपाना–क्रि· अ· [अनु.] चिकट होणें; चिकचिकणें.
चिपटना–क्रि·अ· पाहा.'चिपकना'
चिपटाना–क्रि·स· पाहा 'चिमटाना'
चिपटा—वि· चपटा; बसकट; चेपटलेला.
चिपडी, चिपरी–स्त्री· गोवरी; शेणी.
चिप्पड–पु· १ पातळ सपाट तुकडा (लांकूड, कागद, दगड अि.). २ लांकडाची साल; चीप; ढलपा. ३ तासून निघालेला लांकडाचा भाग.
चिप्पी—स्त्री· चीप; पातळ सपाट लहान तुकडा.
चिबुक–पु· हनुवटी.
चिमटना–क्रि· अ· [अनु.] १ चिकटणें. २ बिलगणें; कवटाळणें. ३ घट्ट धरणें; आवळणें.
चिमटा—पु· [अनु.] चिमटा.
चिमटी–स्त्री· लहान चिमटा.
चिमटाना—क्रि· स· [अनु.] १ चिकटविणें. २ भिडविणें; अगदीं जवळ आणणें.
चिमडा–वि· चिंवट; चामट.
चिमनी–स्त्री·[अिं.] धुराडें; चिमणी.
चिर—वि· सदैव टिकणारा.

चिरकीं—*वि.* [फा.] गलिच्छ; घाणेरडा. [कपडा; चिरगूट.
चिरकुट—*पु.* लक्तर; फाटका
चिरजीवी—*वि.* १ चिरंजीव; दीर्घायुषी. २ अमर.
चिरना—*क्रि. अ.* १ चिरणें; फाटणें. २ चीर पडणें.
चिरवाओ, चिराओ—*स्त्री.* चिरण्याची किंवा कापण्याची मजुरी किंवा काम. [कापविणें.
चिरवाना—*क्रि. स.* चिरविणें;
चिराग़—*पु.* [फा.] दीप; दिवा. (मु.) **चिराग़ तले अँधेरा**—दिव्याखालीं अंधार. **चिराग़ बढ़ जाना**—दिवा विझणें. **चिराग़ सहरी होना**—मरणोन्मुख होणें.
चिराग़दान—*पु.* [फा.] दिवा ठेवण्याचा आधार; ठाणवओ.
चिराना—*क्रि. स.* चिरवून घेणें; कापवून घेणें. [जळण्याची घाण.
चिरायँध—*पु.* चामडें, केस अि.
चिरायता—*पु.* काडे चिराओत.
चिरौंजी—*स्त्री.* चारोळ्या.
चिरौरी—*स्त्री.* [दे.] झगडा; हुज्जत; बाचाबाची.
चिलक—*स्त्री.* १ चकाकी; झळक. २ तिडिक; ठणका; चमक.
चिलकना—*क्रि. अ.* १ लखलखणें; चमचम करणें. २ ठणकणें; ठसठसणें; राहूनराहून कळ अुठणें.
चिलगोजा—*पु.* [फा.] अेक प्रकारचा मेवा. (सुकें फळ)
चिलचिलाता—*वि.* [अनु.] कडक; रखरखीत (अून्ह).
चिलबिला-ल्ला—*वि.* चुळबूळ करणारा; चळवळ्या; चंचल.
चिलम—*स्त्री.* [फा.] चिलिम; चिलीम.
चिलमची—*स्त्री.* [तु.] हात धुणें, गुळणा करणें अि. साठीं असलेलें अेक रुंद तोंडाचें भांडें; तस्त.
चिलमची—*स्त्री.* [फा.] चिलीम ओढणारा.
चिलमन—*स्त्री.* [फा.] चिकाचा पडदा.
चिल्ल-पों—*स्त्री.* [सं. + अनु.] आरडाओरड; ओरडा.
चिल्ला—*पु.* [फा.] चाळीस दिवसांचा अवधि. (मु.) **चिल्लेका जाड़ा**—कडाक्याची थंडी.
चिल्ला—*पु.* [दे.] अुडदाच्या किंवा मुगाच्या पिठाची तुपांत तळलेली रोटी.
चिल्लाना—*क्रि. अ.* ओरडणें; आरडाओरड करणें. **चिल्लाहट** *स्त्री.* आरडाओरड. [होणें.
चिहुँकना—*क्रि. अ.* दचकणें; चकित
चिहुँटना—*क्रि. अ.* चिमटा घेणें.

(मु.) **चित्त चिहुँटना**–मनाला बोचणें; लागणें. **चिहुँटी**–*स्त्री.* चिमटा; चिमकोरा.
चिहुर*–*पु.* डोक्याचे केस.
चीं—*स्त्री.* [फा.] चेहऱ्यावरील सुरकती किंवा आंठी (मु.) **चीं–ब–जबीं होना**–कपाळाला आठ्या घालणें; नाराज होणें. [तोंड वर करणें.
चीं–चपड़–*स्त्री.* [अनु.] प्रत्युत्तर;
चीं–चीं–*स्त्री.* [अनु.] चिवचिव; किलबिल. [*स्त्री.* मुंगी.
चींटा–*पु.* [अनु.] मुंगळा. **चींटी**–
चींक–*स्त्री.* आरोळी; किंचाळी.
चीकट–*पु.* तेलाचें किटण; गाळ. *वि.* मलिन; घाणेरडा.
चीकना–*क्रि.अ.* किंचाळणें; ओरडणें.
चीख–*स्त्री.* आरोळी; किंचाळी.
चीख़ना–*क्रि.स.* ओरडणें; किंकाळणें.
चीखना–*क्रि. स.* चाखणें; स्वाद घेणें.
चीज–*स्त्री.* [फा.] १ वस्तु २ दागिना. ३ पद; चीज (गाणें). ४ विलक्षण वस्तु. ५ महत्त्वाची वस्तु.
चीठ–*स्त्री.* चिखल; घाण. [वही.
चीठा–*पु.* [दे.] खातें; जमाखर्चाची
चीड–*पु.* देवदारासारखा अेक वृक्ष.
चीत*–*पु.* चित्रा नक्षत्र.
चीतना–*क्रि. स.* १ विचार करणें. २ आठवण करणें. ३ चित्र काढणें.
चीतल–*पु.* [दे.] चितळ; हरिणाची अेक जात. [वनस्पति.
चीता—*पु.* १ चित्ता. २ चित्रक
चीता–*वि.* विचार केलेला.
चीत्कार–*पु.* आरोळी; कर्कश आवाज.
चीथना–*क्रि. स.* १ फाडणें, चिंध्या करणें; तुकडे तुकडे करणें. २ ओरखडणें.
चीना बदाम—*पु.* [दे. + फा.] भुअीमुगाची शेंग (भाजलेली).
चीनी–*स्त्री.* [दे.] साखर.
चीनीकपूर–*पु.* [दे.] अेक प्रकारचा कापूर. [माती.
चीनीमिट्टी–*स्त्री.* [दे. + सं.] चिनी
चीन्ह-न्हा*–*पु.* चिह्न; खूण.
चीन्हना–*क्रि. स.* ओळखणें.
चीपड—*पु.* [दे.] डोळ्यांतील घाण; चिपाड.
चीमड–*वि.* चिवट; चामट.
चीर–*पु.* १ कापड; वस्त्र. २ वृक्षाची साल. ३ गाअीचा सड. ४ चिंधी; चिरगुट. [गाचें कातडें.
चीर–चरम*–*पु.* मृगचर्म; हरि-
चीरना–*क्रि. स.* फाडणें; चिरणें.
चीरफाड–*स्त्री.* १ चीरफाड. २ शस्त्राचिकित्सा.
चीरा–*पु.* १ जखमेंतील चिरा किंवा कांप. २ फेटे बनविण्याचे कामीं अुप-

योग होतो असा रंगीत कपडा. ३ सीमा किंवा हद्दीवरील दगड. (मु.) **चीरा लगाना**–फोड चिरणें; ऑपरेशन करणें.
चील–*स्त्री*· घार. [पक्कान्न; घावन.
चीला–*पु*· [दे] घारग्यासारखें अेक
चीवर– *पु*· संन्याशाचा फाटका कपडा.
चुंगल–*पु*· पंजा.
चुंगी–*स्त्री*· [·फा.] शहरांत येणाऱ्या मालावरील कर; जकात.
चुंगीघर–*पु*·[फा.+ सं·] जकातनाकें.
चुंडा–*पु*· विहीर.
चुंडित*–*वि*· शेंडी असणारा.
चुँदरी–*स्त्री*· चुनडी;बुट्टीदार लुगडें.
चुंदी–*स्त्री*· शेंडी. [डोळे दिपणें.
चुँधलाना, चुँधियाना–*क्रि· अ*·
चुंधा–*वि*· पिचक्या किंवा बारीक डोळ्यांचा.
चुंवना-*क्रि· स*·चुंबणें.
चुअना*-*स्त्री· अ*· टपकणें; झिरपणें; वळणें.
चुआअी–*स्त्री*· टपकणें. [खड्डा.
चुआन–*स्त्री*· १ पाण्याचा पाट. २
चुआना–*क्रि· स*· थेंबथेंब गाळणें; टपकविणें; पाझरविणें.
चुकंदर-*पु*· [फा.] बीट; अेक कंद. यापासून साखर तयार करतात.
चुकचुकाना–*क्रि· अ*· १ पाझरणें; झिरपणें; स्रवणें. २ घामाघूम होणें.
चुकना–*क्रि· अ*· १ संपणें; समाप्त होणें (काम; गोष्ट). २ बेबाक होणें; चुकतें होणें. ३ ठरणें; निश्चित होणें. ४ चुकणें; चूक होणें. ५ हुकणें; व्यर्थ जाणें.
चुकाना–*क्रि· स*· चुकतें करणें; फेडणें (देणें); भागविणे. [भांडें.
चुक्कड़–*पु*· पाणी पिण्याचें मातीचें
चुग़द–*पु*· [फा.] १ घुबड. २ मूर्ख; बेअकली.
चुगना–*क्रि· स*· टिपणें; धान्याचा अेक अेक दाणा वेंचून खाणें (पक्ष्यांचें).**चुगाअी**–*स्त्री*·पक्ष्यांचे दाणे टिपणें.
चुग़लख़ोर–*पु*· [फा·] चहाडी करणारा. **चुग़लख़ोरी**– *स्त्री*· चुगली; चहाडी.
चुगली–*स्त्री*· [फा.] चहाडी.
चुगाना–*क्रि· स*· पक्ष्यांना दाणा घालणें.
चुचकारना–*क्रि· स*· चुचकारणें.
चुचकारी–*स्त्री*· [अनु.] चुचकारण्याची क्रिया किंवा भाव.
चुचके-पुचके–*वि*·[अनु.] खप्पड; बसलेले (गाल). [झिरपणें.
चुचाना–*क्रि· अ*· गळणें; टपकणें.

चुटकना–*क्रि. स.* चाबूक मारणें.

चुटकी–*स्त्री.* [अनु.] १ चिमूट; चिमटी. २ चुटकी. (मु.) **चुटकी बजाते** अथवा **चुटकियों में**–झटपट; चुटकीसरसें. **चुटकी भरना**–१ चिमटा घेणें. २ मनाला लागेल असें बोलणें.

चुटकुला–*पु.* चुटका; विनोदी गोष्ट. (मु.) **चुटकुला छोडना**–विनोदी गोष्ट सांगणें.

चुटिया–*स्त्री.* शेंडी; शिखा.

चुटीला, चुटैल–*वि.* जखमी; घायाळ.

चुडिहारा–*पु.* कासार; बांगड्या विकणारा.

चुडैल–*स्त्री.* १ डाकीण; हडळ. २ [कुरूप स्त्री.

चुनचुनाना–*क्रि. अ.* [अनु.] चुणचुणणें; चरचरणें. **चुनचुना**–*वि.* चुणचुणणारें; चरचरणारें.

चुनट, चुनन–*स्त्री.* चुन; सुरकुती; निरी; दुमड; वळी.

चुनना–*क्रि. स.* १ वेंचणें; निवडणें; २ व्यवस्थेशीर रीतीनें लावणें; सजविणें. ३ रचणें (भिंत; अिमारत अि.). (मु.) **दीवारमें चुनना** भिंतींत चिणणें; ठार मारणें.

चुनरी–*स्त्री.* २ चुनडी; ठिपक्याठिपक्यांचें अेक प्रकारचें लुगडें. २ अेक प्रकारचें रत्न.

चुनवाना, चुनाना–*क्रि. स.* वेंचविणें; दुसऱ्याकडून निवडून घेणें; पसंत करविणें.

चुनाअी–*स्त्री.* १ निवड. २ निवडण्याची किंवा वेंचण्याची मजुरी.

चुनाँचे–*अव्य.* [फा.] १ जसें; अुदाहरणार्थ. २ याकरितां.

चुनाव–*पु.* १ निवड, निवडण्याचें काम. २ निवडणूक.

चुनिंदा–*वि.* १ निवडक; वेंचक. २ अुत्तम; अुत्कृष्ट.

चुनौटी–*स्त्री.* चुन्याची डबी; चुनाळें.

चुनौती–*स्त्री.* १ आह्वान. २ अुत्तेजन; प्रोत्साहन.

चुन्नी–*स्त्री.* १ हिऱ्याचा किंवा माणिकाचा बारीक कण. २ चूण; चूरकणी. ३ लांकडाची भुशी.

चुप–*वि.* गप्प; स्तब्ध; चूप. **चुपका**–*वि.* निमूट; गप्प; चुप. **चुपकी**–*स्त्री.* **चुपचाप**–*अव्य.* मौन; स्तब्ध.

चुपडना–*क्रि. स.* [अनु.] १ चोपडणें; माखणें; लेपणें. २ गोड गोड बोलणें.

चुप्पा–*वि.* घुम्या; मुखस्तंभ.

चुप्पी–*स्त्री.* मौन; गुपचुप बसणें. (मु.) **चुप्पी साधना**–मूग गिळून स्वस्थ बसणें.

चुबलाना-भलाना-*क्रि.स.*[अनु.] चघळणें; तोंडांत घोळणें.

चुभकना-*क्रि. अ.* [अनु.] गटंगळी खाणें. **चुभकी**-*स्त्री.* डुबकी; गटंगळी.

चुभना-[अनु.] १ टोंचणें; बोंचणें. २ घुसणें; शिरणें (सुई; कांटा). ३ सलणें; जाचणें; जाचक होणें.

चुभाना-चुभोना-*क्रि.स.* [अनु.] टोंचणें; घुसविणें; खुपसणें.

चुमकारना-*क्रि.स.* ओठानें चूं चूं असा शब्द करून गोंजारणें; आंजारणें गोंजारणें.

चुम्मा-*पु.* [द.] चुंबन; मुका.

चुर-*पु.* [दे] गुंफा.

चुर-*-*वि.* बहुत; अधिक.

चुरकन-*पु.* चुरा; भुसा.

चुरकुट-चुरकुस *वि.* [दे.+सं.] चक्काचूर; तुकडेतुकडे.

चुरना-*क्रि. अ.* १ खदखदणें; शिजणें. २ सल्लामसलत होणें.

चुरमुर-*पु.* [अनु.] कुरकुर असा आवाज (कडक पदार्थ मोडतांना).

चुरमुरा-*वि.* कुरकुरीत.

चुरमुराना-*क्रि.अ.* [अनु.] (मोडतांना) कुरकुर असा आवाज होणें.

चुरवाना-*क्रि.स.* १ चोरी करविणें. २ स्वयंपाक करविणें.

चुरा*-*पु.* चुरा; चूर्ण.

चुराना-*क्रि. स.* १ चोरणें. २ लपविणें. ३ कामांत कसूर करणें; अंग चोरणें. (मु.) **चित्त चुराना**-मोहून टाकणें. **आँखें चुराना**-तोंड लपविणें.

चुराना-*क्रि. स.* शिजविणें.

चुरी*-*स्त्री.* बांगडी.

चुरू*-*पु.* ओंजळ; पसा.

चुलचुलाना-*क्रि. अ.* खाज, कंड, सुटणें. **चुलचुली**-*स्त्री.* खाज; कंड.

चुलबुलाना-*क्रि. अ.* १ चुळबुळ करणें. २ अधीर होणें. **चुलबुला**-*वि.* १ चुळबुळ करणारा; चंचल. २ खोडकर. **चुलबुलापन**-*पु.* १ खोडकरपणा; खेळकरपणा. २ चुळबुळ; चंचलता. **चुलबुलाहट**-*स्त्री.* चुळबुळ; अधीरता; चंचलता.

चुलाना-*क्रि. स.* थेंब थेंब गाळणें; टपकविणें.

चुल्लू-*पु.* पसा; ओंजळ (मु.) **चुल्लू भर पानी में डूब मरो**-लाज वाटूं दे.

चुवना*-*क्रि. अ.* झिरपणें.

चुवाना*-*क्रि. स.* थेंब थेंब गाळणें.

चुसना-*क्रि. अ.* चोखलें जाणें.

चुसकी-*स्त्री.* १ घोंट; घुटका. २ झुरका. **चुसनी**-*स्त्री.* १ चोखणी;

चोखणें. २ लहान मुलांना दूध पाजावयाची बाटली.

चुसाना—*क्रि. स.* चोखविणें.

चुस्त—*वि.* [फा.] १ घट्ट; आवळ; तंग. २ चपळ; तरतरीत; चलाख. ३ दृढ; मजबूत. [पणा; चपळाओ.

चुस्ती—*स्त्री.* [फा.] चलाखी; तरतरीत-

चुहचुहाना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ पक्ष्यांचें किलबिलणें; चिवचिव करणें. **चुहचुहा, चुहचुहाता**—*वि.* १ चिवचिव अशा आवाजाचा. २ मधुर; रसाळ. [दाबणें.

चुहटना—*क्रि. स.* [दे.] तुडविणें;

चुहल—*स्त्री.* [अनु.] विनोद; थट्टा; मस्करी. [थट्टेखोर; मस्कऱ्या.

चुहलबाज़—*वि.* [अनु. + फा.]

चुहुँटी—*स्त्री.* [दे.] चुटकी.

चूँ—*क्रि. वि.* [फा.] १ म्हणून; यासाठीं. २ जर. (मु.) **चूँ तक न करना**—ब्र देखील न काढणें. **चूँ व चिरा करना**—हुज्जत घालणें.

चूँ कि—*क्रि. वि.* [फा.] कारण कीं; यासाठीं कीं.

चूँ चूँ—*पु.* [अनु.] चिंवचिंव.

चू—अव्य. [फा.] १ समान. २ जेव्हां. ३ जर.

चूक—*स्त्री.* [दे.] चूक.

चूकना—*क्रि. अ.* १ चुकणें; चूक करणें; २ संधि घालविणें.

चूची—*स्त्री.* स्तन. [२ तरुण.

चूज़ा—*पु.* [फा.] १ कोंबड्याचें पिलूं.

चूड़ाँत—*पु.* पराकाष्ठा; शेवटची मर्यादा. *क्रि. वि.* बहुत; अधिक.

चूड़ा—*स्त्री.* [दे.] १ शेंडी. २ शिखर.

चूड़ा—*पु.* [दे.] लग्नचुडा.

चूडाकरण—*पु.* जावळ अथवा शेंडी ठेवण्याचा संस्कार.

चूडामणि—*पु.* १ डोकींत घालावयाचा अेक दागिना. २ सर्वश्रेष्ठ व्यक्ति. [रेकॉर्ड; ध्वनिमुद्रिका.

चूड़ी—*स्त्री.* १ बांगडी; कांकण. २

चूड़ीदार—*वि.* [सं. + फा.] गोल घेरे असलेली. **चूड़ीदार पायजमा**—तंग व गोल घेरे असलेली चुणीदार विजार.

चूतड—*पु.* कुल्ला; ढुंगण; नितंब.

चूतिया—*वि.* मूर्ख; अुपटसुंभ.

चून—*पु.* पीठ; भुगा; चूर्ण.

चूना—चुना. [टपकणें; झिरपणें.

चूना—*क्रि. अ.* थेंब थेंब गळणें;

चूनादानी—*स्त्री.* [सं. + फा.] चुन्याची डबी.

चूनी—*स्त्री.* १ चूण (जनावरांना घालण्याची); भुसा. २ कण्या.

चूमना—*क्रि. स.* मुका घेणें; चुंबणें.

चूमा—पु. चुंबन; मुका.
चूर—वि. १ तल्लीन, गुंग २ धुंद.
चूर—पु. चुरा; चूर्ण. (मु.) **चूरचूर करना**—तुकडे तुकडे करणें; भुगा करणें.
चूरन-पु. चूर्ण; भुकटी.
चूरमा-पु. चुरमा.
चूरमूर-पु. [दि.] जोंधळ्याचें किंवा बाजरीचे सड; खुंट.
चूरा-पु. चूर्ण; भुगा.
चूल-पु. १ शिखा; शेंडी. २ केस.
चूल—स्त्री. [दे.] कुसू; सांधा करण्यासाठीं लाकडाचा निमुळता केलेला भाग.
चूल्हा-पु. चूल; शेगडी.
चूसना-क्रि. स. चुंफणें; चोखणें; शोषून घेणें.
चूहडा, चूहर-पु.[?] भंगी; मेहेतर.
चूहा-पु. [अनु.] उंदीर. [सांपळा.
चूहादान-पु.[अनु.+फा.] उंदराचा
चेचक—स्त्री. [फा.] देवीचा रोग.
चेटक-पु. १ सेवक; नोकर. २ दूत. ३ थाटमाट. ४ जादुगिरी.
चेटकी—पु. १ चेटूक करणारा; जादूगार. २ कुतूहल दाखविणारा; चमत्कार दाखविणारा. स्त्री चेटकीण.
चेटी-स्त्री. दासी.
चेत-पु. १ चेतना; सावधानता; जागृति. २ स्मरण; आठवण.
चेतना-स्त्री. चेतना, शुद्धि; शुद्धीवर असणें. [जागें होणें.
चेतना—क्रि. अ. सावध होणें.
चेताना-क्रि. स. सावध करणें; अिशारा देणें.
चेतावनी-स्त्री. चेतावणी; अिशारा.
चेतिका*-स्त्री. चिता.
चेर-रा*-पु. १ नोकर. २ शिष्य.
चेराअी*—स्त्री. दास्यत्व.
चेरी—स्त्री. नोकरी; सेवा; दासी.
चेला—पु. १ शिष्य. २ शागीर्द.
चेलिन, चेली—स्त्री. शिष्या; विद्यार्थिनी.
चेष्टा-स्त्री. १ प्रयत्न; अुद्योग. २ अंगविक्षेप. ३ कामना; अिच्छा.
चेहरा-पु. [फा.] १ चेहरा; तोंड. २ पुढचा भाग. (मु.) **चेहरा अुतरना**— तोंड अुतरणें. **चेहरा होना**—सैन्यांत दाखल होणें.
चैत-पु. चैत्र महिना.
चैती-१ चैत्र महिन्यांत येणारें पीक (रब्बीचें पीक). २ चैत्रांत गायिला जाणारा विशिष्ट संगीत प्रकार.
चैन-पु.चैन; आराम; सुख.(मु.) **चैन अुड़ाना**-चैन करणें. **चैनकी नींद सोना**-निश्चिंत मनानें राहाणें. **चैनकी बन्सी बजाना**-चैन करणें.

चैला–पु· १ फोडलेलें लांकूड. २ जळण.

चोंगा–पु· [?] नळकांडें; पोकळ नळी (वस्तु वगैरे ठेवण्यासाठीं कागद, टिन अि.ची).

चोंच–स्त्री· चोंच; तोंड.

चोंच—वि· १ अगाअू; शिष्ट. २ धूर्त; चलाख.

चोंचाल-वि·चवचाल;चंचल; अुल्लू.

चोंचोंका मुरब्बा–पु·[यौ.] गडबड; गोंधळ; चुथडा.

चोंथ–पु· [अनु.] शेणाचा पोहटा.

चोआ–पु· अेक सुगंधित द्रव्य.

चोकर–कोंडा; भुसा.

चोखा–वि· १ चोख;खरा.२अुत्तम; श्रेष्ठ. ३ स्वच्छ; शुद्ध. पु· तिखट-मीठ लावलेले बटाटे किंवा भाजी.

चोग़ा–पु· [तु.] पोकळ, पायघोळ अंगरखा.

चोज–पु· [?] १ व्याजोक्ति; अुपहासगर्भित विनोद. २ सुभाषित.

चोट–स्त्री· १ आघात; प्रहार; टोला. २ घाव; जखम.

चोटी–स्त्री· १ शेंडी. २ शिखर. (मु.) **चोटीका पसीना अेडीतक बहाना**–खूप परिश्रम करणें; घाम गाळणें.

चोट्टा–पु· चोर; चोरटा.

चोप*–पु· १ अिच्छा; मनीषा. २ आवड; रुचि. ३ अुत्साह.

चोपी–वि·१अिच्छुक. २ अुत्साही.

चोपना*–क्रि· अ· मोहित होणें; आसक्त होणें.

चोब–स्त्री· [फा.]१ तंबूचा खांब. २ नगारा वाजविण्याची कामटी. ३ सोनें किंवा चांदीचा मुलामा दिलेला दंडा. ४ सोटा; दंड.

चोबा–पु· [फा.]भात (शिजविलेला).

चोर–पु· चोर.

चोरकट–पु· चोर; अुचल्या.

चोरख़ाना–पु·[हि+फा.] चोरकप्पा.

चोरथन—वि· स्त्री· धारेच्या वेळीं दूध चोरून ठेवणारी गाय, म्हैस वगैरे.

चोरी–स्त्री· चोरी.

चोल–पु· १ चोळी. २ अंगरखा. ३ वल्कल. ४ कवच. ५ अेक लता. (हिच्यापासून लाल रंग निघतो).

चोलनी–पु· १ कफनी. २ शरीर.

चोलरंग–पु· पक्का लाल रंग.

चोला—पु· १ पायघोळ अंगरखा; साधूंची पायघोळ कफनी. २ अंग; शरीर. (मु.) **चोला छोड़ना**–प्राणत्याग करणें. **चोला बदलना**–देहांतर करणें.

चोली—*स्त्री·* चोळी. (मु.)**चोली-दामनका साथ**-घनिष्ट मैत्री.
चौंक-*पु·* दचक.
चौंकना-*क्रि.अ·* दचकणें; बिचकणें.
चौंकाना-*क्रि· स·* दचकविणें; दिपविणें. [दिपणें.
चौंघ-*स्त्री·* लखलखाटामुळें डोळे
चौंधियाना-*क्रि· अ·* दिपणें; प्रकाशानें डोळे दिपणें.
चौंरी—*स्त्री·* १ चवरी. २पांढऱ्या शेपटीची गाय. ३वेणीचा आगवळ.
चौआ—*पु·* १ चतुष्पाद जनावर. २हाताचीं चार बोटें.
चौक-*पु·*१चौक.२रांगोळी घातलेली जागा.(मु.) **चौक पूरना**-रांगोळी घालणें.
चौकडी-*स्त्री·* १ चौखुर धांवणें (हरिणाचें). २लांब उडी. ३ चार माणसांचा समूह; चौकडी. (मु.) **चौकडी भूल जाना**—अत्यंत घाबरणें; कांहीं न सुचणें.
चौकन्ना—*वि·* सावध; जागा; जागरूक.
चौकस-*वि·* १ सावध; जागरूक. २ ठीक; बरोबर. **चौकसी**-*स्त्री·* सावधगिरी; हुशारी; खबरदारी.
चौका—*पु·* १ स्वयंपाकाची जागा. २ चौकोनी तुकडा. ३ चौक.
चौकी—*स्त्री·* १ नाकें; चौकी. २ चौरंग. ३ पडाव; मुक्कामाची जागा. ४ पहारा. ५ लहान पोळपाट. ६ देवास किंवा परीस अर्पण केलेल्या वस्तू.
चौकोर-*वि·* चौकोनी.
चौखंड-*पु·* १ चार मजली घर. २ चार चौकी वाडा.
चौखट-*पु·* चौकट.
चौखटा-*पु·* चौकट; फ्रेम.
चौखूँट-*पु·* चारी दिशा; भूमंडळ. *क्रि· वि·* चोहींकडे.
चौखूँटा—*वि·* चौकोनी.
चौगान-*पु·* [फा.] १ अेक प्रकारचा चेंडूचा खेळ; पोलो. २ पोलोचें मैदान. ३ नगारा वाजविण्याच्या कामट्या.
चौगिर्द—*क्रि· वि·* [स· + फा.] चोहोंकडे; चोहों बाजूंस.
चौगुना—*वि·* चौपट.
चौगोशिया—*स्त्री·* [फा.] चार टोकांचें टोपडें.
चौघड-*पु·* दांतांच्या हिरड्या.
चौघडा-*पु·* चार कप्पे असलेला विड्याचा डबा.
चौचीर-*वि·* चिंधड्या.
चौडा—*वि·* रुंद. **चौडाअी**-*स्त्री·* **चौडान**-*स्त्री·* रुंदी.

चौतनी—स्त्री· चार बंदांचें टोपडें.
चौतरा–पु·चबुतरा.
चौथ–स्त्री·१चतुर्थी.२चौथा हिस्सा; चतुर्थांश. **चौथा**–वि· चवथा.
चौथपन*–पु· म्हातारपण.
चौथाअी—स्त्री· चौथाअी; अेक चतुर्थांश.
चौदस—स्त्री· चतुर्दशी.
चौदह–वि· चौदा.
चौधरी–पु·ज्ञातीचा प्रमुख.
चौपअी–चौपाअी— स्त्री· चौदा मात्रांचा अेक छंद.
चौपट–वि· नष्ट; नाश झालेला. **चौपटा**–वि· नाश करणारा.
चौपड—स्त्री· पाहा 'चौसर'.
चौपाया–पु· चतुष्पाद प्राणी (गाय, म्हैस अि.).
चौपाल–पु· १ वरून छप्पर असलेली, पण चोहों बाजूंनीं खुली अशी बसण्याची जागा. २ बैठक. ३ ओसरी. ४ दालन. ५ चावडी. ६ पालखी.
चौबगला–पु· [स·+फा.]बाराबंदी.
चौबा } **चौबे** } पु· चतुर्वेदी ब्राह्मण.
चौबारा—पु·दुसऱ्या मजल्यावरील बसण्याची मोकळी जागा.
चौबारा—क्रि· वि· चौथ्यांदा.
चौबीस—वि· चोवीस.
चौभड–स्त्री· दाढ. [चारमजली.
चौमंज़िला—वि· [स· + फा.]
चौमासा—पु· चातुर्मास. **चौमासिया**–वि· चातुर्मासांत होणारा.
चौमुखा–वि· चारी बाजूंस; चार तोंडांचा. [चौरस्ता; चौक.
चौमुहानी—स्त्री· [सं· + फा.]
चौरंग–पु· तलवारीचा हात; खेळ. वि· तलवारीच्या वारानें कापला गेलेला.
चौरंगा–वि· चार रंगांचा.
चौरस–वि· १ चौरस. २ सपाट.
चौरस्ता–पु· चौक.
चौरा–पु· १ चबुतरा. २ समाधिस्थानाचा चबुतरा. ३ घरांतील दालन; सोपा. ४ चवळीची शेंग.
चौराअी–स्त्री· चवळीची पालेभाजी.
चौरानबे–वि· चौऱ्याण्णव.
चौरासी–वि· चौऱ्यांशी.
चौराहा–पु· चौक; चौरस्ता.
चौरी–स्त्री· लहान चबुतरा.
चौरेठा–पु·ओल्या तांदुळाची पिठी.
चौल–पु· मुंडण; जावळ.
चौवन–वि·चोपन्न.
चौवा–पु· चारी बोटांभोंवतीं गुंडाळला जाणारा दोरा; चार अंगुळें.
चौवालीस–वि· चव्वेचाळीस.

चौसर–पु. १ चौपट; सोंगट्यांचा खेळ. २ सोंगट्यांचा पट.

चौसर–पु. चार लडींचा हार.

चौहट्टा–पु. १ चौक; चौरस्ता. २ चोहोंकडून दुकानें असलेला चौक.

चौहद्दी–स्त्री. [सं. + फा.] चारी बाजूंची हद्द.

चौहत्तर–वि. चौऱ्याहत्तर.

चौहरा–वि. चार पदरी; चौघडीचा; चौपदरी.

छ

छंग*–पु. १ अुत्संग; मांडी; कूस. २ छाती.

छंगुलिया, छंगुली*–स्त्री. करंगळी.

छँटना–क्रि. अ. १ अलग होणें. दूर होणें. २ निवडलें जाणें. ३ साफ होणें; स्वच्छ धुतलें जाणें. ४ अशक्त होणें. (मु.) **छँटा हुआ**–१ निवडलेला. २ धूर्त; कावेबाज.

छँटवाना–क्रि. स. १ निवड करून घेणें. २ कापविणें; तोडून घेणें. ३ सोलविणें.

छँटाअी–स्त्री. कापणें, निवडणें, धुणें अि. काम व त्याची मजुरी.

छँडना–क्रि. स. १ टाकणें; सोडणें २ कांडणें; कुटणें. [काढून घेणें.

छँडाना*–क्रि. स. हिसकावून घेणें;

छंद–पु. १ छंद. २ अभिलाषा; अिच्छा. ३ नाद; बंधन. ४ कपट; फसवणूक. ५ युक्ति.

छः–वि. सहा.

छअी–वि. क्षयी; क्षय होणारा किंवा झालेला. पु. चंद्र.

छकडा–पु. [दे.] मालाची वाहतूक करणारी बैलगाडी.

छकडी–स्त्री. १ सहांचा समूह; गट. २ सहा भोयांनी अुचलावयाची पालखी. ३ सहा घोड्यांची गाडी.

छकना–क्रि. अ. १ तृप्त होणें; संतुष्ट होणें (खाअून पिअून). २ दारू पिअून तर्र होणें. [२ त्रासणें.

छकना–क्रि. अ. १ चकणें; फसणें.

छकाना–क्रि. स. १ खावयास प्यावयास देअून तृप्त करणें. २ मद्यानें अुन्मत करणें.

छकाना–क्रि. स. १ चकविणें; आश्चर्यचकित करणें. २ त्रास देणें.

छक्का–पु. १ छक्का (पत्त्याच्या खेळांतील). २ सहांचा समूह किंवा सहा भागांची वस्तु. ३ द्यूतांतील अेक डाव. (मु.) **छक्का**

पंजा–छक्के पंजे; डावपेंच. **छक्के छूटना**–१ बुद्धि ताळ्याबर न राहणें. २ धीर सुटणें.

छगडा–*पु.* बोकड.

छगन*–*वि.* छबकडा; सोनुला; लहान मुलांस लाडानें म्हणावयाचा शब्द. *पु.* लहान मूल; आवडतें मूल.

छगल–*पु.* बकरा.

छगुनी–*स्त्री.* करंगळी.

छछिआ–छछिया — *स्त्री.* ताक पिण्याचें किंवा मापण्याचें अेक लहान भांडें.

छछूँदर–*पु.* १ घूस. २ अेक प्रकारचा ताअीत. ३ फटाक्याचा अेक प्रकार (चिंसुद्री).

छजना–*क्रि. अ.* १ खुलून दिसणें; शोभणें; अुठावदार दिसणें. २ योग्य असणें; साजेसें असणें.

छज्जा–*पु.* १ सज्जा; गॅलरी. २ छताचा भिंतीच्या पुढें आलेला भाग.

छटकना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ निसटणें; सटकणें. २ दूर दूर राहणें. ३ अुडी घेणें. ४ तावडींतून सुटणें.

छटकाना–*क्रि. स.* [अनु.] १ निसटूं देणें; सटकूं देणें. २ हिसडा देअून पकडींतून सोडविणें. ३ ओढून काढणें (पकडींत किंवा दाबाखालीं असलेल्या वस्तूस).

छटपटाना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ तडफडणें; हातपाय झाडणें. २ तळमळ होणें; बेचैन होणें.

छटपटी–*स्त्री.* १ तळमळ; बेचैनी, घाबरें. २ तीव्र अुत्कंठा.

छटाँक–*स्त्री.* छटाक (वजन).

छटा—*स्त्री.* १ प्रकाश; दीप्ति. २ सौंदर्य; शोभा. ३ वीज.

छटा—*वि.* १ निवडक. २ धूर्त; बनेल. ३ पक्का.

छठ–*स्त्री.* षष्ठी (तिथि).

छठा–*वि.* सहावा.

छठी–*स्त्री.* जन्मानंतर सहाव्या दिवशीं होणारी पूजा किंवा संस्कार; सहावी. (मु.) **छठीका दूध याद आना**–हैराण होणें; ब्रह्मांड आठवणें.

छड़–*स्त्री.* १ गज; आकडा. २ लांब व पातळ काठी. [दागिना.

छडा–*पु.* पायांत घालावयाचा

छडा— *वि.* अेकटा; अेकाकी,

छडिया–*पु.* पहारेकरी.

छत*–*पु.* क्षत; घाव; जखम.

छत–*स्त्री.* १ छत; चांदवा. २ गच्ची.

छत*–*क्रि. वि.* असून देखील; राहून.

छतगीर–छतगीरी— *स्त्री.* [*सं.*+फा.] छत; चांदवा.

छतरी—स्त्री· १ छत्री. २ मंडप. ३ समाधीवरील छत्री. ४ कबुतरांसाठीं बांधलेला बांबूंचा ताटवा.

छतिया*—स्त्री· छाती; वक्षस्थळ.

छातियाना—क्रि· स· १ आलिंगन देणें; कवटाळणें. २ बंदूक उडवतेवेळीं मूठ (कुंदा) छातीस लावणें.

छातिवन—पु· सप्तपर्णी; अेक वटवृक्ष.

छतीसा—वि· १ चतुर; शहाणा. २ धूर्त; कावेबाज.

छत्ता—पु· १ छत्री. २ मधमाशांचें पोळें. ३ छत्रीसारखी दूरवर पसरलेली वस्तु.

छत्तीस—वि· छत्तीस. (मु.) **छत्तीसका रिश्ता**—छत्तीसाचा आंकडा; वैर.

छत्रछाया—स्त्री· कृपाछत्र.

छत्रबंधु—पु· हीन कुळांत जन्मलेला क्षत्रिय.

छत्राक—पु· कुत्र्याची छत्री; अळंबें.

छद—पु· आवरण. [हिस्सा.

छदाम—पु· छदाम; पैशाचा चौथा

छद्मी—वि· कृत्रिम वेश धारण करणारा; कपटी; फसव्या.

छन, छनक*—पु· अेक क्षण.

छनक—पु· [अनु.] १ छनछन असा आवाज; झणत्कार. २ छनछन आवाज होणें. ३ सटकणें; पसार होणें; दचकून पळणें. **छनकना**—क्रि· अ·

छनकाना—क्रि·अ· [अनु.] १ सावध करणें; जागें करणें. २ छनछन आवाज करणें.

छनछनाना—क्रि· अ· [अनु.] १ छनछन आवाज होणें. २ अुकळत्या तेलांत पाणी पडल्यामुळें तडतड आवाज निघणें. २ झंकार होणें.

छनदा*—स्त्री· रात्र.

छनना—क्रि· अ· १ गाळलें किंवा चाळलें जाणें. २ छिद्रें पडणें; चाळणी होणें. ३ चौकशी होणें. ४ कढअींतून तळलेला पदार्थ बाहेर काढणें. ५ अंमल चढणें. ६ लागणें; जखम होणें (मु.) **गहरी छनना**—गाढ मैत्री असणें. [चाळवून घेणें.

छनाना—क्रि· स· गाळवून किंवा

छनिक*-वि· क्षणिक; क्षणभंगुर.

छन्न—पु· [अनु.] तापलेल्या पदार्थावर पाणी पडल्यानें होणारा आवाज.

छप—स्त्री· [अनु.] अेखादी वस्तु पाण्यांत अेकदम पडल्याचा आवाज. क्रि· वि· सप् सप् (पाअूस पडण्याचा) आवाज.

छपका-छपाका—पु· डोक्यावर घालण्याचा अेक अलंकार.

छपका-पाका—*पु.* [अनु.] १ पाण्यांत हातपाय मारण्याची क्रिया. २ पाण्याचा सपका.
छपद्—*पु.* भ्रमर; भुंगा.
छपन*—संहार; नाश.
छपना—*क्रि. अ.* १ छापलें जाणें. २ चिह्नांकित होणें. ३ देवी टोचल्या जाणें. [असलेला पलंग.
छपरखट-खाट—*स्त्री.* मच्छरदाणी
छपरी* – *स्त्री.* झोपडी; मठी.
छपवाना—*क्रि. स.* छापवून घेणें.
छपा—*वि.* छापलेला; मुद्रित.
छपाना—*क्रि. स.* छापवून घेणें.
छपाअी—१ छापण्याचें काम; मुद्रण. २ छापण्याची मजुरी.
छप्पन—*वि.* छप्पन्न. [छंद (षट् पद).
छप्पय—*पु.* सहा चरणांचा अेक
छप्पर—*पु.* छप्पर; छत. (मु.) **छप्पर पर रखना**—सोडून देणें; चर्चा न करणें. **छप्पर फाड़कर देना**– अकल्पितपणें देणें (दान, देणगी). [२ कांति. ३ फोटो.
छवि—*स्त्री.* १ शोभा; सौंदर्य.
छबीला—*वि.* देखणा; सुंदर.
छब्बीस—*वि.* सव्वीस.
छमकना—*क्रि. अ.* [अनु.] घुंगुर बांधून नाचणें. [आवाज.
छमछम—*स्त्री.* नूपुर, पैंजण अि.चा
छमछमाना—*क्रि. अ.* [अनु.] ‘छमछम’ आवाज चालणें.
छमना*—*क्रि. स.* क्षमा करणें.
छमा—*स्त्री.* माफी; क्षमा.
छमासी—*स्त्री.* षण्मासिक श्राद्ध.
छमाही—*वि* सहामाही.
छमुख—*पु.* षडानन; कार्तिकेय.
छय*—*पु.* क्षय; नाश.
छर*—*पु.* कपट; फसवणूक.
छरछर—*पु.* छमछम (छडी मारल्याचा आवाज). [आग होणें.
छरछराना—*क्रि. अ.* चुरचुरणें;
छरना—*क्रि. अ.* गळणें; टपकणें; झरणें; झिरपणें. [टाकणें.
छरना*—*क्रि. स.* १ फसविणें. २ मोहून
छरभार*—*पु.* १ कामाची जबाबदारी किंवा बोजा. २ भानगड; बखेडा.
छरहरा—*वि.* १ अत्यंत चपळ. २ हलक्या अंगाचा; सडपातळ.
छरा—*पु.* १ वाळा. २ लड. ३ नाडी (विजारीची). ४ दोर.
छरीला—*पु.* दगडफूल.
छर्दि—*स्त्री.* वांति; उलटी.
छर्रा—*पु.* [अनु.] छर्रा; बंदुकीची बारीक गोळी. [बहाणा. ३ धूर्तता.
छल—१ कपट; फसवणूक. २ मिष;
छलक, छलकन—*स्त्री.* अुसळी; अुसळून बाहेर येणें.

छलकना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ ओसंडणें; हिसळणें. २ अुसळून बाहेर पडणें; सांडणें.

छलकना—*क्रि.स.* [अनु.] अुसळविणें; हिसका देऊन सांडणें.

छलछंद—*पु.* (यौ.) कपट; फसवाफसवी.

छलछलाना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ झुळझुळ वाहणें (पाणी). २ भरपूर असणें (पाणी).

छलछिद्र—*पु.* फसवेगिरी; कपटी वागणूक; लबाडी.

छलना—*क्रि. स.* फसविणें. प्रतारणा करणें; वंचना करणें. *स्त्री.* कपट; वंचना.

छलनी—*स्त्री.* चाळणी. (मु.) **कलेजा छलनी होना**—दुःखानें हृदय विदीर्ण होणें.

छलाँग—*स्त्री.* लांब अुडी.

छला*—*पु.* १ आंगठी. २ आभा; दीप्ति; चमक.

छलाना—*क्रि.स.* प्रतारणा करविणें; फसविणें (दुसऱ्याकडून).

छलावा—*पु.* १ मधूनच दिसून नाहींसा होणारा भुताचा वगैरे प्रकाश. २ आग्या वेताळ. ३ जादू; अिन्द्रजाल.

छलिया, छली—*वि.* १ फसव्या; लबाड. २ कपटी. [वर्तुळाकार वस्तु.

छल्ला—*पु.* १ छल्ला; वेढें. २ वलय;

छवा—*पु.* वछडा; पशूचा छावा.

छवाअी—*स्त्री.* शाकारण्याचें काम व त्याची मजुरी; शाकारणी.

छवाना*—*क्रि. स.* शाकारून घेणें.

छवि—*स्त्री.* १ शोभा; सौंदर्य. २ तसबीर.

छवैया—*पु.* छप्पर तयार करणारा; शाकारणी करणारा.

छहरना-राना*—*क्रि. अ.* चौफेर पसरणें; अस्ताव्यस्त होणें; विसकटणें.

छहियाँ-छाँ—*स्त्री.* छाया; सावली.

छाँगना—*क्रि. स.* डहाळी किंवा फांदी तोडणें.

छाँगुर—*पु.* सहा बोटें असलेली व्यक्ति.

छाँछ, छाछ—*स्त्री.* ताक; मठ्ठा.

छाँट—*स्त्री.* १ निरुपयोगी टाकाअू वस्तु (कागदाची रद्दी, चिंध्या अि.) २ कात्रण. ३ कातरणें; कापणें.

छाँटना—*क्रि.स.* १ निवडणें (धान्य). २ निवड करणें; पसंत करणें. ३ कापणें; छाटणें. ४ अलग करणें; वेगळें करणें. ५ संक्षिप्त करणें. ६ स्वच्छ करणें.

छाँडना*—*क्रि. स.* सोडणें; टाकणें; सोडून देणें. [ण्याची दोरी.

छाँद—*स्त्री.* जनावरांचे पाय बांध-

छाँदना—*क्रि.स.* १ आवळून बांधणें;

जखडणें. २ कळवा देणें; खोडा घालणें (जनावरांना).

छाँव–*स्त्री*· छाया; सावली.

छाँह–ही–*स्त्री*·१ छाया; २ सावलीची जागा. ३ आश्रय; आश्रयस्थान. ४ प्रतिबिंब. ५ भूतबाधा. (मु.)**छाँह न छूने देना**–सावलीला देखील अुभें राहूं न देणें. **छाँह बचाना**–दूर राहणें; संबंध टाळणें.

छाँहगीर–*पु*·[सं.+फा.]१ राजछत्र. २ आरसा.

छाक–*स्त्री*·१ दुपारचें जेवण. २ तृप्ति; अिच्छापूर्ति. ३ अंमल; नशा.

छाकना—*क्रि· अ·* १ तृप्त होणें. २ निशेंत मस्त होणें; खाअून अुन्मत्त होणें.

छाग–*पु*· बकरा; बोकड.

छागल—*पु*· बकरा; बकऱ्याच्या कातड्याची वस्तु.

छाछ—*स्त्री*· ताक.

छाज–*पु*· १ सूप. २ छप्पर. ३ सज्जा.

छाजन–*पु*·१ आच्छादन. २ वस्त्र. *स्त्री*· १ छप्पर; कौलार. २ कौलें शाकारण्याचें काम (यौ.) **भोजन-छाजन**-जेवणखाण व कपडालत्ता; अन्नवस्त्र.

छाजना–*क्रि· अ·* शोभून दिसणें; खुलून दिसणें.

छाता—*पु*· छत्री.

छाती–*स्त्री*· १ छाती; वक्षः स्थल. २ स्तन. ३ हृदय. ४ साहस; हिंमत. (मु.) **छाती जुड़ाना**–मन शांत व प्रफुल्लित करणें. **छाती ठंडी होना**—अभिलाषा पूर्ण होणें. **छातीपर पत्थर रखना**–दुःख सहन करण्यासाठीं मन कठोर करणें. **छातीपर मूँग** अथवा **कोदो दलना**-अेखाद्याच्या समोर त्याच्या विषयींच वाअीट बोलणें; वर्मी घाव घालणें. **छातीपर साँप लोटना**–१ अत्यंत दुःख होणें. २ मत्सरानें जळफळाट होणें. **छाती फटना**—दुःखानें हृदय व्यथित होणें.

छात्रवृत्ति-*स्त्री*·शिष्यवृत्ति; स्कॉलर-[शिप.

छात्रालय–*पु*· विद्यार्थी-वसतिगृह.

छादन–*पु*·आच्छादन; आवरण.

छान–*स्त्री*· छप्पर.

छानना–*क्रि.स*· १ गाळणें. चाळणें. [२ पूर्ण विचार. ३ निवडणें; निवड करणें. ४ पडताळून पाहणें. ५ तपास करणें. ६ मादक पेय पिणें.

छान-बीन—*स्त्री*· १ तपास; शोध.

छाना—*क्रि· स·* १ पसरविणें. २ झांकणें; आच्छादणें. ३ शाकारणें; छप्पर घालणें. *क्रि· अ·* १ राहणें; मुक्काम करणें. २ फैलणें; पसरणें.

छापना–*क्रि. स.* छापणें.

छापा—*पु.* [सं.] १ ठसा; छाप. २ मुद्रा; ठशाचें चिह्न; सील. ३ मुद्रा; मोहर. ४ रात्रींचा शत्रूं-वर हल्ला; छापा.

छापाख़ाना–*पु.*[स.फा.] छापखाना.

छाम*–*वि.*[सं.]क्षीण;दुबळा;कृश.

छाया–*स्त्री.* सावली; छाया. [यौ.]

छायावाद–*पु.* हिन्दी काव्यांतील अेक पंथ; रहस्यवाद. [राख.

छार—*पु.*१ क्षार.२ मीठ.३ भस्म;

छाल–*स्त्री.* झाडाची साल; वल्कल.

छालना–*क्रि. अ.* [सं.] १ गाळणें. २ छिद्रें पाडणें; चाळणी बनविणें.

छाला–*पु.*१साल.२ चामडें. ३ अंग भाजल्यामुळें किंवा सोलल्यामुळें निघालेलें सालडें. [(पांढरी).

छालिया, छाला—*स्त्री.* सुपारी

छावना*–*क्रि.स.* शाकारणें.

छावनी–*स्त्री.*१ छप्पर. २ सैन्याची मुक्कामाची जागा; छावणी.

छावा–*पु.* १ पुत्र; मुलगा. २ बछडा (जनावराचा). ३ जवान हत्ती.

छाह*— ताक.

छिछ–*स्त्री.* [अनु.] शितोडा; थेंब.

छिँडाना*–*क्रि. स.* हिसकावून घेणें.

छिगुनी—*स्त्री.* करंगळी.

छिछला—*वि.* अुथळ.

छिछोरा—*वि.* क्षुद्र, छछोर.

छिछोरापन–*पु.* छचोरपणा.

छिटकना—*क्रि. अ.* १ विखुरणें; पसरणें; २ प्रकाशाचे किरण चोहों-कडे पसरणें. [विखुरविणें.

छिटकाना—*क्रि. स.* पसरविणें;

छिटपुट–छिटफूट—*वि.* फुटकळ; किरकोळ.

छिडकना–*क्रि.स.* शिंपडणें; शिंपणें.

छिडकाओ–*स्त्री.* शिंपणें, सडा.

छिडकाव—*पु.* सडा.

छिडकवाना—*क्रि. स.* शिंपवून घेणें (दुसऱ्याकडून).

छिडना–*क्रि.अ.* आरंभ होणें; चालू होणें; सुरुवात होणें.

छितरना *क्रि. अ.* विखुरणें; पसरणें.

छितराना—*क्रि. अ.* विखुरणें; अस्ताव्यस्त पसरणें (बारीक तुकडे किंवा कण). *क्रि. स.* विसकटणें; अुसकटून टाकणें;अस्ताव्यस्त करणें.

छिति*–*स्त्री.* १ पृथ्वी. २ क्षिति.

छितिज—*स्त्री.* क्षितिज.

छितिरुह*—*पु.* झाड.

छिदना—*क्रि. अ.* १ भोंक पडणें; भोकें भोकें असणें. २ बोचणें; टोंचणें. ३ जखमी होणें.

छिदाना–*क्रि.स.* १ भोंक पाडविणें. २ टोंचविणें; बोचाविणें; छेदविणें.

छिद्र–*पु*. १ छिद्र; भोंक. २ दोष; व्यंग.

छिन*–*पु*. क्षण. **छिनक***–*क्रि*. *वि*. क्षणभर.

छिनकना–*क्रि*. *स*. शिंकरणें.

छिनछबि*–*स्त्री*. वीज.

छिनदा–*स्त्री*. रात्र.

छिनना–*क्रि*. *अ*. हिसकावून घेतलें जाणें; हरण केलें जाणें.

छिनवाना; छिनाना–*क्रि*. *स*. हिसकावून घेण्याचें काम दुसऱ्याकडून करविणें.

छिनाल–*वि*. *स्त्री*. व्यभिचारिणी; कुलटा; परपुरुषगमिनी. **छिनाला**–*पु*. व्यभिचार; अनुचित संबंध.

छिपकली–*स्त्री*. [दे.] पाल.

छिपना–*क्रि*. *अ*. लपणें; आड होणें; दडणें.

छिपाना–*क्रि*. *अ*. लपाविणें; गुप्त ठेवणें; दडाविणें.

छिपाव–*पु*. लपवालपवी; गौप्य.

छिमा–*स्त्री*. क्षमा.

छिया–*स्त्री*. १ त्याज्य व घृणित वस्तु. २ विष्ठा. (मु) **छिया छरद करना**–छीः थू करणें; त्याज्य समजणें.

छिरकना, छिलकना*–*क्रि*. *स*. शिंपडणें.

छिरेटा–*पु*. अेक प्रकारचा वेल.

छिलका–*पु*. साल; टरफल.

छिलना–*क्रि*. *अ*. १ तासलें जाणें. २ सालटें निघणें.

छिलाना–*क्रि*. *स*. सोलून घेणें.

छींक–*स्त्री*. शिंक. **छींकना**–*क्रि*. *अ*. शिंकणें; शिंक येणें.

छींका–*पु*. पाहा ' छीका '.

छींट–*स्त्री*. १ शिंतोडा. २ चिटाचें कापड (वेलबुट्टीचें).

छींटा–*पु*. १ शिंतोडा. २ वळवाचा पाअूस. ३ ठिपका; डाग; खूण; वण. (मु.) **छींटा कसना**–टोमणा मारणें.

छीका–*पु*. १ शिंकें. २ बैलाच्या तोंडावर बांधावयाचें दोरीचें जाळें. ३ दोरखंडाचा झुलता पूल. ४ जाळीदार खिडकी.

छीछडा–*पु*. वाअीट मांसाचा तुकडा.

छीछालेदर–*स्त्री*. [अनु.] दुर्दशा; दुर्गति; छीःथू.

छीजना–*क्रि*. *अ*. झिजणें; सुकणें; कमी होणें. **छीज**–*स्त्री*. १ झीज; नुकसान. २ कमतरता.

छीति*–*स्त्री*. क्षति; हानि.

छीतीछान*–*वि*. छिन्नविच्छिन्न.

छीन*–*वि*. क्षीण, अशक्त.

छीनना–*क्रि*. *स*. १ हिसकावून घेणें; हिसकावणें. २ टाकी लावणें (छन्नीनें). ३ कापणें; अलग करणें.

छीना-झपटी–*स्त्री*. १ खेंचाखेंच.

२ ओढाताण; हिसकाहिसकी.

छीप-*वि.* चपळ वेगवान्.

छीप-*स्त्री.* १ छाप; ठसा; डाग. २ अंगावर चट्टे अुठण्याचा रोग.

छीपी—*पु.* १ कपड्यावर बेलबुट्टी काढणारा. २ शिंपी. [चीट.

छीवर-*स्त्री.* छिटाचें जाड कापड;

छीमी-*स्त्री.* शेंग.

छीर*-*पु.* क्षीर; दूध.

छीरज*-*पु.* दहीं.

छीरप*—*पु.* बालक; बच्चा.

छीरफेन*—*पु.* दुधावरची साय; मलअी

छीलना-*क्रि. अ.* १ सोलणें; तासणें २ खरडणें; खरवडून काढणें.

छीलर-*पु.* अुथळ डबकें.

छुआछूत—*स्त्री.* १ स्पर्शास्पर्श; शिवाशीव. २ स्पर्शास्पर्श विचार.

छुअीमुअी-*स्त्री.* लाजाळूचें झाड.

छुच्छी-*स्त्री.* १ बारीक पोकळ नळी किंवा फुंकणी. २ चमकी. ३ चोखणें.

छुट*-*अव्य.* शिवाय; व्यतिरिक्त.

छुटकाना*—*क्रि. स.* १ सोडविणें. २ सोडणें; मुक्त करणें.

छुटकारा—*पु.* १ सुटका; मुक्तता; मोकळीक. २ त्रास किंवा संकटांतून मुक्तता.

छुटाना-*क्रि. स.* पाहा 'छुडाना'.

छुट्टा—*वि.* १ मोकळा; सुटा सुटसुटीत. २ अेकटा.

छुट्टी—*स्त्री.* १ सुटका; मुक्तता. २ सवड; फुरसत. ३ सुट्टी; रजा. ४ जाण्याची परवानगी. (मु.) **छुट्टी पाना**—सुटका होणें.

छुडवाना—*क्रि. स.* दुसऱ्याकडून सोडवून घेणें.

छुडाना—*क्रि. स.* १ सोडविणें; (बांधलेली, गुंतलेली वस्तु); मुक्त करणें. २ कामावरून काढणें. ३ व्यसनांतून सोडविणें.

छुत्*—*स्त्री.* क्षुधा; भूक.

छुतहरा-*वि.* अशुद्ध; अपवित्र.

छुतिहर-*पु.* १ कुपात्र; नीच माणूस. २ विटाळलेलें भांडें अथवा घडा.

छुतिहा-*वि.* १ अस्पृश्य. २ कलंकित; दोष असलेला.

छुतैला-*वि.* स्पर्शजन्य; सांसर्गिक.

छुद्र-*वि.* क्षुद्र; लहान.

छुधा-*स्त्री.* क्षुधा; भूक.

छुधित—*वि.* क्षुधित; भुकेला.

छुपना—*क्रि. अ.* लपणें.

छुपाना-*क्रि. स.* लपविणें.

छुभित*—*वि.* १ क्षुब्ध झालेला. २ २ घाबरलेला.

छुभिराना*—१ क्षुब्ध होणें; विचालित होणें. २ घाबरणें.

छुरा—पु· १ सुरा. २ न्हाव्याचा वस्तरा. **छुरी**--स्त्री· सुरी; चाकू.
छुलछुलाना—क्रि· अ· ठिबकणें.
छुलाना—क्रि· स· १ स्पर्श करणें; शिवणें. २ स्पर्श करविणें; शिवविणें.
छुवाना·क्रि· स· पाहा ' छुलाना '.
छुवाव—पु· १ स्पर्श. २ संबंध. ३ अुपमा.
छुहना*—क्रि· अ· १ स्पर्श करणें. २ रंग दिला जाणें; लिंपलें जाणें.
छुहारा—पु· १ खारीक. २ खजूर; (पेंड).
छूँछा—वि· १ रिकामा; रिक्त. २ निःसार; निःसत्त्व. ३ निर्धन.
छू–पु· [अनु.] मंत्र म्हणून फुंक मारण्याचा आवाज. (यौ.) **छूमंतर**–पु·जादू. (मु.) **छूमंतर–होना**–पळून जाणें; अदृश्य होणें.
छूट–स्त्री·१ सुटका; मुक्तता. २ सूट (पैशाची). ३ अवकाश; रिकामपणा. ४ शिवीगाळ.
छूटना–क्रि· अ· १ सुटणें. २ मुक्त होणें. ३ सैल होणें. ४ सुटणें; बाकी राहणें; करावयाचें राहणें; विसरून राहणें. ५ रवाना होणें; प्रस्थान करणें. ६ सुटणें (तीर, बंदूक). ७ भंग पावणें; मोडणें (व्रत).८ पाणी सुटणें. ९ कामावरून निघणें किंवा काढलें जाणें. १० विभक्त होणें; वियोग होणें.
छूत–स्त्री· विटाळ; स्पर्श. (यौ.) **छूतकी बीमारी**–सांसर्गिक रोग.
छूतछात–स्त्री·शिवाशिव; विटाळ.
छूना–क्रि· अ· स्पर्श होणें. क्रि· स· १ स्पर्श करणें; शिवणें. २ लिंपणें.
छेंकना—क्रि· स· १ अडविणें; आडकाठी करणें. २ आच्छादित करणें. ३ रेघा ओढून मर्यादा घालणें; जागा धरून बसणें.
छेंक–छिद्र; भोंक.
छेडछाड स्त्री·अडवणूक; आडकाठी.
छेडना–क्रि· स· १ खोडी करणें; छेडणें. २ कुचेष्टा करणें. ३ त्रास देणें; छळणूक करणें. ४ थट्टामस्करी करणें. ५ कार्यारंभ करणें.
छेड़वाना–क्रि· स· खोडी करविणें; दुसऱ्याकडून चेष्टा करविणें.
छेत्र–पु· १ क्षेत्र; स्थान. २ शेत.
छेद—पु· छिद्र; भोंक.
छेदना–क्रि· स· १ भोंक पाडणें; छेदणे. २ कापणें. [चोथा; चक्का.
छेना—पु· दुधाची नासकवणी किंवा
छेनी–स्त्री· १ किंकरें; सुताराचें लांकडास भोंक पाडण्याचें अेक हत्यार २ छिन्नी; टाकी.
छेम*–पु· क्षेमकुशल.

छेरी–छेली–स्त्री· बकरी; शेळी.
छेह*–पु· १नाश. २ आघात; वार.
छेह*–स्त्री· राख; माती.
छेह–स्त्री· छाया.
छै–वि· सह्य. स्त्री· क्षय; नाश.
छैया*–पु· लहान मुल; छवकडा.
छैल*–पु· नखरेबाज माणूस; रंगेल माणूस.
छैलचिकनियाँ–पु· [दे.] नखरेबाज व्यक्ति; आंबटशोकी.
छैलछबीला, छैला–पु· [दे.] थाटमाट करणारा पुरुष; नखरेबाज व्यक्ति.
छौंक–स्त्री· फोडणी. [फोडणीस टाकणें.
छौंकना–क्रि· स· फोडणी देणें;
छौंकडा–पु· पोरगा. लहान मुलगा.
छोकडापन–पु· १ पोरपण. २ बाल्यावस्था.
छोटा–वि· १लहान. २कमी वयाचा. ३ सामान्य; तुच्छ. ४ थोडा. छोटाओ–स्त्री· १ लहानपण. २ नीचपणा. छोटापन–स्त्री· १ लहानपण, बालपण. (मु.) छोटी हाज़िरी–स्त्री· सकाळची न्याहारी.
छोटा लाट–पु· [सं.+अं.] गव्हर्नर.
छोडना–क्रि.स· १ सोडणें. २ फेंकणें; टाकणें. ३ वगळणें. (मु.) छोडकर–अतिरिक्त; शिवाय. [सोडविणें.
छोडवाना–क्रि· स· दुसऱ्याकडून
छोडाना–क्रि· स· १ सोडाविणें; विलग करणें. २ बडतर्फ करणें.
छोनिप*–पु· राजा.
छोनी*–स्त्री· पृथ्वी.
छोप–पु· १गिलावा; थर. २ गिलाव्याचें काम. ३आघात. ४ अडोसरा.
छोपना–क्रि· स· थापणें; लिंपणें; बुजविणें; भरून टाकणें.
छोभना*–क्रि.अ· १ रमणें; तल्लीन होणें. २ क्षुब्ध होणें. [दिसणारा.
छोभित*–वि· शोभिवत; खुलून
छोभित*–वि· क्षुब्ध; विचलित.
छोर–पु· १ टोंक; शेवट. २ सीमा; हद्द. ३ किनार; कांठ. (यौ.) ओर-छोर–आदि-अन्त; ठावठिकाणा.
छोरा–पु· पोरगा; मुलगा. छोरी–स्त्री· पोरगी; मुलगी. [यौ.] छोरा-छोरी–स्त्री· हिसकाहिसकी.
छोलना*–क्रि.स· सोलणें; खरडणें.
छोह–पु· १ ममता; प्रेम. २ अनुग्रह कृपा. छोहना–क्रि· अ· १ क्षुब्ध होणें; विचलित होणें. २प्रेम करणें.
छोहरा–पु· छोकरा; मुलगा.
छोहरी–स्त्री· मुलगी.
छोहाना–क्रि· स· प्रेम करणें.
छोहिनी*–स्त्री· अक्षौहिणी.
छौंकना–क्रि· स· [अनु.] फोडणी देणें; भाजी फोडणीस घालणें.
छौना–पु· पशूचा बच्चा; पिल्लूं.
छौलदारी–स्त्री· [दे.] लहान तंबू; राहुटी.

ज

जंक्शन–पु.[अिं.]१ संगम; सांधा. २ ज्या ठिकाणीं दोन किंवा अधिक आगगाड्यांचे रस्ते अेकत्र मिळतात तें स्टेशन.

जंग–पु. [फा.] लढाअी; युद्ध. **जंगजू**–वि. १ युद्धास तत्पर. २ भांडखोर.

जंग–पु. [फा.] गंज; तांबेरा.

जंगम–वि. चल; अेका जागेवरून दुसऱ्या जागीं नेता येण्यासारखी वस्तु.

जंगल–पु.१अरण्य; वन. २वाळवंट.

जँगला–पु. [पोर्तु.] खिडकी; दार किंवा सज्जांत लावलेले गज.

जंगली–वि. १ रानांत अुत्पन्न होणारें. २ जंगलांत राहणारा; वन्य; रानटी. ३ जंगलासंबंधीं.

जंगार–पु.[फा.]तांब्याचा निळसर क्षार; तांब्यावर चढणारा निळा गंज.

जंगी–वि.[फा.] १ लढाअीसंबंधीं. २ लढाअू. ३ सैनिक; फौजी. ४ मोठा; धिप्पाड. [सेनापति.

जंगी लाट–पु. [फा.+अिं.] सर

जंघा–स्त्री. मांडी.

जँचना–क्रि.अ. १ तपासणी होणें; परीक्षा होणें. २ योग्य किंवा लायक ठरणें. ३ पटणें; प्रतीत होणें; अुमजणें. **जँचा**–वि. तपासलेला.

जंजार, जंजाल–पु. १ घोटाळा; भानगड; दगदग; जजाळ. २ गुंतागुंत; बंधन. ३ मोठें जाळें. ४ अुपद्व्याप.

ज़ंजीर–स्त्री. [फा.] १ साखळी; शृंखला. २ बेडी. ३ दाराची कडी.

जंतर–पु. १ यंत्र; कळ. २ मंतरलेला ताअीत. ३ अेक दागिना.

(यौ.) **जंतर-मंतर**–पु. १ जादूटोणा. २ वेधशाळा.

जंतरी–स्त्री. १ पंचांग. १ जंत्री. ३ धातूच्या तारा काढण्याचें लहानसें यंत्र. ४मांत्रिक; जादूटोणा करणारा. ५ वाद्य वाजविणारा.

जँतसार—स्त्री. जातें रोवण्याची जागा. [यंत्र. २ यंत्र; कळ.

जंता–पु.१धातूच्या तारा काढण्याचें

जंतु–पु.प्राणी; जनावर(कीटक नव्हे).

जंत्र—पु. १ गळ्यांतील ताअीत. २ यंत्र; कळ. ३ कुलूप.

जंत्रित–वि. बंद; भरलेला.

जंत्री—पु.१ वाद्य. २ वीणा वाजविणारा; वाद्य वाजविणारा.

जंबीर–*पु.* लिंबाचा अेक आंबट प्रकार. **जंबीरी नीबू**–*पु.*
जंबु–*पु.* जांभूळ (फळ).
जँभाअी–*स्त्री.* जांभअी.
जँभाना–*क्रि. स.* जांभअी देणें.
जअी–*स्त्री.* जव; जवाचे कोवळे अंकुर.
ज़अीफ़–*वि.* [अ.] १ दुर्बळ; कमजोर. २ वृद्ध; म्हातारा. **ज़अीफ़ी**–*स्त्री.* १ वार्धक्य; म्हातारपण. २ अशक्तपणा.
जकंद्–*स्त्री.* [फा.] अुडी; झेंप.
ज़क–*स्त्री.* [अनु.] १ पराभव. २ हानि; तोटा. ३ लाज. [२ नाद; छंद.
जक–*स्त्री.* [अनु.] २ हट्ट; दुराग्रह.
जक–*पु.* १ कंजुष मनुष्य. २ धनाची राखण करणारें भूत.
जकड–*स्त्री.* जखड; ताण.
जकडना–*क्रि. स.* १ जखडणें. २ घट्ट आवळून बांधणें; करकचून बांधणें. (मु.) **जकडबंद करना**–१ करकचून बांधणें. २ मुठींत ठेवणें.
जकना*–*क्रि. अ.* [अनु.] आश्चर्यचकित होणें; स्तिमित होणें.
ज़कात–*स्त्री.* [अ.] १ दान. २ कर; जकात.
ज़कावत–*स्त्री.* [अ.] बुद्धिमत्ता.
ज़की–*वि.* [अ.] बुद्धिमान्.
जकित*–*वि.* १ चकित; विस्मित.
ज़ख़ामत–*स्त्री.* [अ.] जाडी; स्थूलता.
ज़ख़ीम–*वि.* [अ.] जाडजूड; मोठा.
ज़ख़ीरा–*पु.* [अ.] १ कोठी; कोठार. २ ढीग. ३ खजिना. ४ वस्तुसंग्रहालय.
ज़ख़्म–*पु.* [फा.] जखम; घाव; आघात. (मु) **ज़ख़्म ताजा या हरा हो जाना**—भूतकालीन दुःखाची पुनः आठवण होणें.
ज़ख़्मी–*वि.* [फा.] जखमी; घायाळ.
जगत्–*पु.* जग.
जगत्सेठ–*पु.* मोठा सावकार; श्रेष्ठ.
जगत–*स्त्री.* विहिरीभोंवतीं बांधलेला चबुतरा.
जगतसेठ–*पु.* धनाढ्य व्यापारी.
जगना–*क्रि. अ.* १ जागें होणें; अुठणें (झोपेंतून). २ सावध होणें. ३ जागृत होणें (देवी, देवता अि.). ४ अुत्तेजित होणें. ५ धुमसून पेट घेणें (विस्तव).
जगमगाना–*क्रि. अ.* [अनु.] चमकणें; लखलखणें. **जगमगाहट**—*स्त्री.* चकाकी; लखलखाट. [अुठविणें.
जगवाना–*क्रि. स.* जागें करविणें;
जगह–*स्त्री.* [फा.] १ जागा; स्थान. २ हुद्दा; पद. ३ संधि.
जगाना–*क्रि. स.* १ जागें करणें. २ सावध करणें. ३ शुद्धीवर आणणें. ४ विस्तव फुलविणें.

जगार*—*स्त्री.* जाग्रण.

जगीला*–*वि.*जाग्रणामुळें आळसा-वलेला; झोंपेस आलेला.

जग्य–*पु.* यज्ञ. [२ त्याज्य; गर्ह्य.

जघन्य–*वि.* १ अंतिम; पराकाष्ठेचा.

जचना–*क्रि.* *अ.* पाहा ' जँचना '.

ज़च्चा–*स्त्री.* [फा.] बाळंतीण.

ज़च्चाखा़ना—*पु.* सूतिकागृह; बाळंतिणीची खोली.

जज–*पु.* [अिं.] न्यायाधीश.

जजी-*स्त्री.*[अिं.]न्यायाधीशाचें काम.

जजमान–*पु.* यजमान.

जज़र व मद्–*पु.* [*अ.*] समुद्राची भरती–ओहोटी.

जजा़–*स्त्री.* [*अ.*] १ मोबदला. २ प्रतिकार. ३ परिणाम.

जज़ायर–*पु.* [*अ.*]द्वीपसमूह; बेटें.

जज़िया–*पु.* [*अ.*] जिझिया कर.

जज़ीरा–*पु.* [*अ.*] द्वीप; बेट.

जज़ीरानुमा–*पु.* [*अ.*] द्वीपकल्प.

जज़्ब-*पु.*[*अ.*] १ आकर्षण. २ शोषण.

जज़्बा-*पु.* [*अ.*] भावना; आवेश.

जज़्बात–*पु.* [*अ.*] भावना (अनेक).

जटना–*क्रि.* *स.* ठकविणें लुबाडणें.

जटा-*स्त्री.* १केसांच्या जटा. २पारंब्या.

जटाना—*क्रि.* *स.* दुसऱ्याकडून ठकविणें.

जटाजूट–*पु.* लांब जटा.

जटामासी–*स्त्री.* सुगंधित मसाला. (काष्ठौषधि).

जटिल–*वि.* गुंतागुंतीचा; बिकट.

जठर–*पु.* पोट. *वि.* वृद्ध; म्हातारा.

जठेरी–*स्त्री.*जख्खड म्हातारी. [मूळ.

जड–*स्त्री.* १ वृक्षाचें मूळ. २ पाया;

जडता–*स्त्री.* जडता; अचेतनता.

जडना–*क्रि.* *स.*१ जडविणें. २ बस-विणें; ठोकणें; मारणें. ३ मारणें; प्रहार करणें. ४ चुगली सांगणें.

(मु.) **नाल जड़ना**–नाल मारणें.

जडवाना,जडाना–*क्रि.* *स.* जडवून घेणें. **जडाअी**–*स्त्री.* जडविण्याचें काम. **जडाअू**–*वि.* ज्यावर रत्न किंवा इतर पदार्थ जडविले आहेत असा; जडविण्यास योग्य.

जडावर—*पु.* थंडींत घालावयाचे कपडे; गरम कपडे. [जवाहिऱ्या.

जडिया–*पु.*जडावाचें काम करणारा;

जडी–*स्त्री.* औषधी वनस्पति; जडी-बुटी. [यौ.] **जडीबूटी**–*स्त्री.* जडीबुट्टी; औषध.

जत*–*वि.* जितका.

जतन*—*पु.* यत्न; प्रयत्न.

जतनी—*पु.* १ प्रयत्नशील पुरुष; अुद्योगी पुरुष. २ हुशार;तरतरीत. *वि.* प्रयत्नशील.

जतलाना, जताना—*क्रि.* *स.* १

बजावणें; खडसून सांगणें. २ जाणीव करून देणें; पूर्वसूचना देणें.
जति–ती*–पु. यति; संन्यासी.
जतु—पु. १ डिंक. २ लाख. ३ शिलाजीत. [२ कुटि; झोपडी.
जतुगृह—पु. १ लाखेचें घर.
जतेक*-क्रि. वि. जितका. [तुकडी.
जत्था–पु. १ झुंड; टोळी. २ जथा;
जद्पि–अ. यद्यपि; जरी.
जदल—पु. [अ.] युद्ध; भांडण.
जदीद—वि. [अ.] नवीन.
जद्द—पु. [अ.] प्रयत्न. (यौ.) **जद्दो जहद्**–धडपड; धांवपळ.
जन–पु. लोक; जनता.
ज़न–स्त्री. [फा.] १ स्त्री. २ पत्नी.
जनक–पु. १ बाप; पिता. २ जनक राजा. [राजाचे भाअूबंद.
जनकौर*–पु. १ जनकपूर. २ जनक
ज़नख़ा–वि. पु. [फा.] १ नपुंसक; हिजडा. २ बायकी हावभाव करणारा; नाचणारा.
जनतंत्र–पु. लोकशाही.
जनता–स्त्री. लोक; प्रजा. [करणें.
जनना–क्रि. स. जन्म देणें; अुत्पन्न
जननी–स्त्री. माता; आअी.
जनपद–पु. १ वस्ती; गांव. २ प्रदेश.
जनम—पु. जन्म.
जनमना–क्रि. अ. जन्मणें; जन्म घेणें.
जनम-घूँटी–स्त्री. बाळगुटी. (मु.) **जनमघूँटीमें पडना**–बाळकडू मिळणें; संवय असणें.
जनम-सँघाती–पु. जन्माचा सोबती.
जनमाना–क्रि. स. जन्म देणें.
जनयिता–पु. पिता; बाप.
जनरव–पु. १ किंवदंती; अफवा. २ बदनामी. ३ गोंधळ; कोलाहल.
जनरल–पु. [अिं.] सेनापति; मुख्य अधिकारी.
जनवरी–पु. [अिं.] जानेवारी.
जनश्रुति–स्त्री अफवा.
जनवास–सा—पु. १ जानोसा; वरपक्षास राहण्यासाठीं दिलेली जागा. २ सभा.
जनसंख्या–स्त्री. लोकसंख्या.
जनसाधारण–पु. [यौ.] सामान्य जनता. [२ सुअिणीची फी.
जनाअी–स्त्री. १ सुअीण; दाअी.
जनाज़ा–पु. [अ.] १ शव; प्रेत. २ तिरडी.
ज़नानख़ाना–पु [फा.] अंतःपुर.
जनाना–क्रि. स. बजावणें; जतावणें.
जनाना–क्रि. स. बाळंतपण करणें.
ज़नाना–वि. [फा.] १ स्त्रियांसंबंधीं. २ नपुंसक. ३ भित्रा; नेभळट. पु.

१ अंत:पुर; गोशा. २ स्त्री; पत्नी. ३ हिजडा. **ज़नानापन**–पु. स्त्रीत्व.
जनाब–पु. [अ.] महाराज; महाशय.
जनाव पु. जाणीव; सूचना; अिशारा.
जनि*–स्त्री. १ जन्म; अुत्पत्ति. २ स्त्री. ३ आअी; माता. ४ भार्या; पत्नी. ५ जन्मभूमि.
जनि*– अव्य. नाहीं; नको; न.
जनियाँ*–स्त्री. [फा.] प्रियतमा; प्रिया.
जनी–स्त्री. १ दासी. २ आअी. ३ मुलगी. वि. स्त्री. जन्मलेली; अुत्पन्न.
जनु–क्रि. वि. जणुं काय; जसें.
जनूब–स्त्री. [अ.] दक्षिण दिशा.
जनेअू–व—पु. १ जानवें. २ अुपनयन; मुंज.
जनेत–स्त्री. वरात (लग्नाची).
जनेसु*– पु. राजा.
जनैया–वि. माहितगार; जाणणारा.
जन्नत–स्त्री. [अ.] स्वर्ग. [आयुष्य.
जन्म—पु. १ जन्म; अुत्पत्ति. २
जन्मना–क्रि. अ. जन्मणें; जन्मास येणें.
जन्मपत्री–स्त्री. जन्मपत्रिका.
जन्माना—क्रि. स. जन्म देणें; जन्मास घालणें.
जन्मान्तर–पु. पुनर्जन्म; दुसरा जन्म.
जन्य—पु. १ साधारण मनुष्य. २ लोकापवाद; अफवा. ३ पुत्र; मुलगा. ४ युद्ध; लढाअी. ५ जन्म. ६ राष्ट्र. वि. १ राष्ट्रीय. २ अुद्भूत. ३ अुत्पन्न झालेला.
जप—पु. जप. (यौ.) **जपतप**–पु. जपजाप्य; पूजापाठ.
जपना–क्रि. स. जप करणें. **जपनी**–स्त्री. जपमाळ; गोमुखी.
जफ़ा–स्त्री. [फा.] १ सक्ती. २ जुलूम; अत्याचार. ३ आपत्ति; संकट.
जफ़ाकश–वि. [फा.] कष्ट सहन करणारा; सहनशील. [शिटी; शीळ.
जफ़ील–स्त्री. [अ.] शिटीचा आवाज;
जब–क्रि. वि. जेव्हां. (मु.) **जबजब**–जेव्हां जेव्हां. **जबतब**–जेव्हां तेव्हां; नेहमीं.
जबडा—पु. जबडा.
जबर–वि. [अ.] १ बलवान्; शक्तिवान्. २ दृढ; मजबूत. **जबरअी**–स्त्री. बळजबरी; अत्याचार.
ज़बरदस्त–वि. [अ.+फा.] जबर्दस्त; बळकट. [चार; जुलूम; अन्याय.
ज़बरदस्ती–स्त्री. [अ.+फा.] अत्या-
जबरन्–क्रि. वि. [अ.] बळजबरीनें.
जबरा–वि. [अ.] जबरदस्त; बळकट.
जबरा–पु. [अिं.] झेब्रा; अेक प्रकारचें घोड्यासारखें जनावर.
ज़बह–पु. [अ.] हिंसा; गळ्यावर

सुरी चालवून केलेली हत्या.

ज़बान–स्त्री·[फा.] १ जीभ. २ बात; भाषा. ३ प्रतिज्ञा; वायदा. ४ बोलण्याची पद्धत; संभाषण. **ज़बान–ज़द**-वि·प्रचलित. (मु.) **ज़बान खींचना**–अुद्धटपणाबद्दल कठोर शासन करणें. **ज़बान खुलना**–अुद्धटपणें बोलणें. **ज़बान खोलना**-तोंड अुघडणें. **ज़बान पकडना**–बोलूं न देणें. **ज़बानपर ताला लगाना**–तोंडाला कुलूप घालणें. **ज़बान हिलाना**–तोंडांतून शब्द काढणें.

ज़बानदराज़–वि· [फा.] अुमेट.

ज़बानबंदी—स्त्री· [फा.] लेखी अुत्तर; जबानी.

ज़बानी–वि·[फा.] तोंडी; मौखिक. (यौ.) **ज़बानी याद करना**–तोंडपाठ करणें.

ज़बून–वि·[फा.] वाअीट; खराब.

ज़ब्त–पु· [अ.] जप्त केलेली वस्तु. वि· १ जप्त केलेलें. २ सहन केलेलें; संयमित.

जब्बार–वि·[फा.] जुलूम करणारा.

जब्र–पु· [अ.] १ जबरदस्ती. २ जुलूम; अत्याचार.

जमघट–पु· जमाव; गर्दी.

ज़मज़म–पु·[अ.] मक्केतील काव्याजवळील पवित्र विहीर.

जमना–क्रि· अ· १ थिजणें; गोठणें; जमणें. २ जम बसणें; आसन स्थिर होणें. ३ संवय होणें. ४ रंग चढणें; रंगणें (गाणें अि.).

जमना–क्रि· अ· अुगवणें; अुपजणें; अुत्पन्न होणें.

जमना—स्त्री· यमुना नदी.

जमनिका*–स्त्री· [दे.] पडदा.

जमराज–पु· यमराज.

जमलोक–पु· यमलोक; नरक.

जमवट–स्त्री· विहिरीच्या बुडाशीं बसविलेला लांकडाचा गोलाकार तक्ता (चिखल वर येअूं नये म्हणून).

जमहूर–पु·[अ.] १ जनता. २ राष्ट्र. **जमहूरियत**–स्त्री· लोकशाही.

जमा–वि·[अ.] १ अेकत्र केलेला. २ अेकूण मिळविलेला. ३ जमा (पैसे). स्त्री· १ संचित धन; मुद्दल. २ भांडवल; धन. ३ मालगुजारी; जमीनमहसूल. ४ बेरीज (गणित).

जमाअी--पु· जामात; जांवअी.

जमाअत– } स्त्री· [अ.] १ जात; जमात. २ कक्षा; वर्ग.
जमात– }

जमादात–स्त्री· [अ.] दगड व खनिज पदार्थ.

जमादार—पु· [फा.] शिपायांचा नाअीक; जमादार.

ज़मानत—स्त्री· [अ·] जामीन. जामीनकी.

जमाना—क्रि· स· १ जमविणें; गोळा करणें. २ विरजण घालणें.

जमाना—पु·[अ·] समय; वेळ; काळ.

ज़मानासाज़—वि· [अ· + फा.] संधिसाधू; स्वार्थसाधू.

जमाबंदी-स्त्री·[फा.]कुळांच्या जमीन महसुलाची नोंद असलेली वही.

जमामार-वि· [अ· + स·] दुसऱ्याचे पैसे बळकावून बसणारा.

जमाल—पु· [अ·] सौंदर्य; रूप.

ज़मावडा—पु· जमाव; गर्दी.

ज़मींदारतंत्र-वाद—पु· [फा. + स·] सरंजामशाही; जमीनदारी पद्धति. [जामशाही.

ज़मींदारशाही—स्त्री· [फा.] सरं-

ज़मींकंद-पु· [फा. + सं·] सुरण.

ज़मीन-स्त्री·[फा.] भूमि;जमीन (मु.) **ज़मीन आसमान एक करना** या **ज़मीन आसमानके कुलाबे मिलाना**—भगीरथ प्रयत्न करणें. **जमीन आसमानका फ़रक़**—आकाश पाताळाचें अंतर.

जमीनदोज़—वि· [फा.]जमीनदोस्त.

ज़मीमा-पु· [अ·] परिशिष्ट.

ज़मीर-पु· [अ·] १ मन. २ विवेक. ३ सर्वनाम (व्याकरण). ४ सदसद्विवेकबुद्धि.

जमैयत—स्त्री· [अ·] १ मनाची शांति. २ सेना; फौज.

जम्हाई—स्त्री· जांभई.

जयघोष—पु· जयजयकार.

जयजीव*-पु· नमस्काराचा प्रकार; ‘ जय असो व जगा ’.

जयना*—क्रि· अ· जय होणें.

जया—स्त्री· १ दुर्गा. २ पार्वती. ३ पताका; ध्वज. वि· जय देणारी.

जयी—वि· विजयी.

जर*—पु· वृद्धावस्था; म्हातारपण.

ज़र—पु· [फा.]१ सोनें. २ संपत्ति; धन. [पक्षी.

जरकटी—पु· [दे.] एक शिकारी

ज़रकस-सी—वि· [फा.] जरीचा.

ज़रकोब—पु· [फा.] वर्ख, वेगड इ. बनविणारा.

ज़रखेज़—वि·[फा.] सुपीक (जमीन).

जरछार-वि·भस्मीभूत;नष्ट. [कठिण.

जरठ—वि· १ जीर्ण; वृद्ध. २ कर्कश;

जरतुश्त-दुश्त—पु· [फा.] पारसी धर्मसंस्थापक—झरतुष्ट्र.

ज़रद—वि· [फा.] पिवळा; पीत.

ज़रदा; जर्दा—पु· [फा.] १ साखरभातासारखें एक पक्वान्न. २ जर्दा (तंबाखू). ३ पिवळ्या रंगाचा घोडा.

ज़रदालू—पु· [फा.] जरदाळू.

ज़रदोज़—[पु. फा.] जरतारीचें काम करणारा.

ज़रदोज़ी—स्त्री. [फा.] जरतारीचें काम.

जरन*—स्त्री. १ जळजळ; दाह; मानसिक ताप.

ज़रब—स्त्री. [अ.] १ आघात; मार. २ गुणाकार. (मु.) **ज़रब देना**—चडवणें; ठोकणें. **ज़रब ख़फ़ीफ़**—हलका घाव. **ज़रब शहीद**—जबर दुखापत; घाव.

जरबीला*-वि. [फा.]सुंदर;रमणीय.

ज़रर—पु.[अ.] १ अिजा; आघात; मार. २ तोटा; हानि; नुकसान.

जरा—स्त्री. म्हातारपण.

ज़रा—वि., क्रि. वि. [अ.] थोडा; किंचित्; कमी.

ज़राअत—स्त्री. [अ.] १ शेती; शेतकी काम. २ जिराअित जमीन; लागवड केलेली जमीन. ३ पीक.

ज़राअत-पेशा—पु. [अ.+फा.] शेतकरी; किसान.

ज़राफ़त—स्त्री. [अ.] हास्यविनोद.

जराव*—वि. [सं.] जडाअू.

जरायम—पु.[अ.] गुन्हे; अपराध. ('जुर्म'चें बहु.) (यौ.) **जरायम पेशा**—गुन्हेगार जमातीचे लोक.

ज़रिया—पु. [अ.] १ संबंध; वशिला. २ हेतु; कारण. ३ अुपाय.

ज़री—स्त्री. [फा.] जरीचें काम.

जरीदा-वि. [फा.]अेकटा;अेकाकी.

ज़रीफ़—पु. [अ.] विनोदी; थट्टेखोर माणूस. २ बुद्धिमान्.

जरीब—स्त्री. [अ.] मोजणीची सांखळी (जमीन, शेत).

जरीवाना—पु. [फा.] दंड.

ज़रीया—पु. पाहा 'ज़रिया'.

ज़रूर—वि. [अ.] १ जरूरी; आवश्यक.२ अनिवार्य. क्रि. वि. अवश्य.

ज़रूरत—स्त्री. [अ.] जरूर; आवश्यकता; गरज.

ज़रूरियात—स्त्री. [अ.] गरजा; आवश्यकता; ('ज़रूरी'चें बहु.)

ज़रूरी—वि. [अ.] जरूरीचा; आवश्यक.

ज़र्क़बर्क़—वि. [अ.] झगझगीत, भडकदार.

ज़र्द—वि. [फ़ा.] पिवळा; जर्द.

ज़र्दरू—वि. [फा.] ज्याचा चेहरा फिका पडला आहे असा; लज्जित.

ज़र्दा—स्त्री. [फा.] १ पिवळेपणा. २ मोहर. ३ अंड्यांतील पिवळा भाग. ४ पाहा 'जरदा'.

ज़र्दी स्त्री.—[फा.] पिवळेपणा.

ज़र्बुलमसल—स्त्री. [अ.] म्हण; लोकोक्ति.

ज़र्रा—पु. [अ.] कण; अणुरेणु;अंश.

जर्राह—पु. [अ.] शस्त्रवैद्य.

जल—पु. १ जळ; पाणी. २वाळा. ३ पूर्वाषाढा नक्षत्र.

जल चादर—स्त्री. [सं.+फा.] पाण्याचा शांत व स्थिर असा पृष्ठभाग.

ज़लज़ला—पु. [अ.] भूकंप.

जलडमरूमध्य—पु. सामुद्रधुनी.

जलन—स्त्री. १ जळजळ; दाह; आग. २ ओीर्ष्या; असूया; मत्सर.

जलना—क्रि. अ. १ जळणें. २ पेटणें. ३ओीर्ष्या, द्वेष करणें; कुढणें. ४ पोळणें; भाजणें. (मु.) **जली कटी** या **जली भुनी बात**— मर्मभेदक व अत्यंत अप्रिय कथन.

जलपना—क्रि. अ. वल्गना करणें; फुशारकी मारणें; बढाओी मारणें.

जलपान—पु. न्याहारी; फराळ.

जलप्रपात—पु. धबधबा.

जलप्लावन— पु. १ महापूर. २ प्रलय. [होणारा वेत.

जलबेत-पु. जलाशयाजवळ अुत्पन्न

जलभँवरा-पु. पाण्यावर अत्यंत जलद चालणारा काळा किडा; निवळी.

जलयान–पु. जहाज. ['जल्वा'.

जलवत स्त्री. } पहा 'जल्वत'
जलवा पु. }

जलवाना–क्रि. स. आग लावविणें.

जलवायु–स्त्री. हवापाणी.

जलसा–पु. [अ.] १ सभा; अधिवेशन. २ समारंभ; अुत्सव. ३ जलसा; मैफल (गाणें-बजावणें.)

जलहरी–स्त्री. अभिषेकपात्र.

जलाजल—पु. [अनु.] झालर; नक्षीदार काठ.

जलातन–वि. १ चिडखोर;रागीट; तापट. २ द्वेषी; मत्सरी.

जलाना– क्रि. स. १ जाळणें. २ पेटविणें; लावणें (दिवा). ३ जाळून राख करणें. ४ पोळविणें; भाजविणें. ५ द्वेष किंवा ओीर्ष्या अुत्पन्न करणें; भडकविणें. [मत्सर.

जलापा— पु. ओीर्ष्या; असूया;

जलाल— पु. [अ.] १ तेज; प्रकाश; प्रभा. २ प्रभाव; दरारा; वचक.

जला–वतन— वि. [अ.] देशांतून हद्दपार केलेला. **जला–वतनी**-स्त्री. हद्दपारी.

जलावन–पु. अिंधन; जळण;सरपण.

जलाहल— वि. जलमय प्रदेश.

जलील– वि. [अ.] श्रेष्ठ; बडा.

ज़लील - वि. [अ.] १ तुच्छ. २ अपमानित. [२ वरात.

जलूस– पु. [अ.] १ मिरवणूक.

जलेबी–स्त्री. १ जिलबी. २ वेटोळें.

जलोका–जलौका–स्त्री. जळू.

जल्द–क्रि.वि. [अ.] जलद; लवकर.

जल्दबाज़–*वि.* [*अ.* + फा.] घाओी करणारा; लवकर काम करणारा.

जल्दी—*स्त्री.* [*अ.*] घाओी; तांतडी. *क्रि. वि.* लौकर.

जल्पना– *क्रि. अ.* मिजास दाखविणें; शेखी मिरविणें. [२ क्रूर मनुष्य.

जल्लाद्–*पु.* [*अ.*] १ फांशी देणारा.

जल्वत-*स्त्री.* [*अ.*]प्राकट्य;जाहीरपणा.

जल्वा— *पु.* [*अ.*] शोभा.

जल्वागाह—*स्त्री.* [*अ.* + फा.] १ आपली शोभा दाखविण्याचें स्थान. २ जग.

जल्सा–*पु.* पाहा 'जलसा'.

जवाँमर्द्–*वि.* [फा.] शूरवीर; मर्द.

जवाँ–जवान–*वि.* [फा.]१ तरुण. २वीर. ३ शिपाओी. **जवानी**–*स्त्री.* तारुण्य; यौवन.

जवाव–*पु.* [*अ.*] १ जबाब; अुत्तर. २ फेड; बदला. ३ बरोबरीची किंवा जोडीची वस्तु. ४ नोकरी-वरून काढल्याचा हुकूम. (यौ.) **जवाब दावा**–*पु.*कोर्टांत वादीच्या अर्जास प्रतिवादीनें दिलेलें अुत्तर.

जवावदेह—*वि.* [*अ.* + फा.] जबाबदार. [('जाब्ता'चें बहु.)

ज़वावित–*पु.* [*अ.*] नियम; कायदे

जवाबी–*वि.* [*अ.*] अुत्तराचें.(यौ.) **जवाबीकार्ड**–जोडकार्ड.

ज़वाल–*पु.* [*अ.*] १ अवनति. २ जंजाळ; संकट.

जवाहर–*पु.* [*अ.*] जवाहीर; रत्न.

जवाहरात–*पु.* [*अ.*] रत्नें; जड-जवाहीर. [समारंभ. २आनंद; हर्ष.

जशन, जश्न–*पु.*[फा.] १ अुत्सव;

जस*–*क्रि. वि.* जसा.

जस*-*पु.* यश; कीर्ति.

जसुधा–जसुमती–*स्त्री.* यशोदा.

जस्ता-*पु.* जस्त.

जहँ*–*क्रि. वि.* जेथें.

जहँडना–डाना—*क्रि. अ.* १नुक-सान सोसणें. २ फसणें.

जहद्–*स्त्री.* [*अ.*] प्रयत्न; परिश्रम.

जहदा–*पु.* [?] दलदल. [समज.

ज़हन–*पु.* [*अ.*] बुद्धि; धारणा;

जहना*–*क्रि.स.* १ सोडणें;टाकणें. २ नाश करणें.

जहन्नुम—*पु.* [*अ.*] नरक. (नु.) **जहन्नुममें जाय**–चुलींत जावो.

ज़हमत–*स्त्री.* [*अ.*] १ आपत्ति; संकट. २ झंझट; बखेडा;भानगड.

ज़हर–*पु.* [फा.] विष. (नु.) **ज़हर अुगलना**–मर्मभेदक शब्द बोलणें; वाक्प्रहार करणें. **ज़हरका घूँट पीना**–अपमान गिळून गप्प बसणें. **ज़हरकी पुडिया**–अति भयंकर.

ज़हरबाद–*पु.* [फा.] काळपुळी.
ज़हरमोहरा–*पु.* [फा.] अेक काळा दगड (यानें सापाचें विष अुतरतें अशी समजूत आहे).
ज़हरीला–*वि.* [फा.] विषारी.
जहल–*पु.*[*अ.*]अज्ञान;अडाणीपणा.
जहाँ *पु.* [फा.] जग.
जहाँ,—*क्रि. वि.* जेथें; ज्या ठिकाणीं. (मु.) **जहाँका तहाँ**–जेथल्या तेथें. **जहाँ तहाँ**–१ अितस्ततः. २ अिकडेतिकडे; सर्वत्र.
जहाँपनाह–*पु.* [फा.] १ विश्वाचें रक्षण करणारा. २ सम्राटाचें संबोधन.
जहाज़–*पु.* [*अ.*] जहाज.
जहान–*पु.* [फा.] जग; दुनिया.
जहालत–*स्त्री.* [*अ.*] अज्ञान.
जहिया*–*क्रि. वि.* जेव्हां.
जहीं*–*क्रि. वि.* कोठेंहि.
ज़हीन–*वि.*[*अ.*] हुशार; बुद्धिमान्. तैलबुद्धीचा. [मदतनीस.
जहीर—*पु.* [*अ.*] साहाय्यक;
ज़हूर—*पु.* [*अ.*] १ प्रकाशन; प्रकट होणें. २अुत्पन्न होणें; आरंभ. (मु.) **जहूरमें आना**–प्रकट होणें
जहेज़—*पु.* [*अ.*] लग्नांत वरपक्षाला दिलें जाणारें धन; हुंडा, करणी वगैरे.

जाँ–*स्त्री.* [फा.] पाहा 'जान'.
जाँगडा–*पु.* [दे.] भाट; चारण.
जाँगर–*पु.* ताकद; सामर्थ्य.
जाँगलू—*वि.* [फा.] खेडवळ; अडाणी. [चड्डी; जंघा.
जाँघ–*स्त्री.* मांडी. **जाँघिया**–*पु.*
जाँच–*स्त्री.* १ परीक्षा; तपासणी. २ शोध; चौकशी. (यौ.) **जाँच पडताल**–*पु.* शोध; चौकशी.
जाँचक*—*पु.* याचक; भिकारी.
जाँचना–*क्रि.स.* तपासणें; पारखणें.
जाँत, जाँता–*पु.* जातें.
जाँफ़िशानी–*स्त्री.* [फा.] खूप मेहनत; जिवावर अुदार होणें.
जाँ–ब–लब—*वि.* [फा.] मरणोन्मुख; मरणासन्न.
जाँबाज़–*वि.* [फा.] १खूप परिश्रम करणारा. २जिवावर अुदार होणारा; तळहातावर शिर घेणारा.
जाँवर*–*पु.* गमन.
जा*—सर्व. १जो. २ ज्या (विभक्ति प्रत्यय लागतांना होणारें रूप.)
जा–*स्त्री.* [फा.] जागा; ठिकाण. (यौ.) **जा-ब-जा**–ठिकठिकाणीं.
जा–*वि.* [फा.] योग्य. (यौ.) **जा–बे–जा**—योग्यायोग्य; बरेंवाअीट.
जाअी–*स्त्री.* कन्या.
जाकड–*पु.* [?] जांगड; दुकानांतून

मोघम आणलेला माल (पसंती-साठीं).

जाके*–सर्व. ज्याचा. अव्य.जाऊन.

जाको*–सर्व. ज्याला.

जाग–पु. यज्ञ; याग.

जाग–स्त्री. जागा; ठिकाण.

जाग–स्त्री. जागरण.

जागना–क्रि. अ. १ जागें होणें; झोंपेंतून अुठणें. २ जाग्रण करणें; जागें राहणें. ३ सावध होणें. ४ अुदयास येणें; नांवारूपास येणें; प्रज्वलित होणें. (मु.) **जागता**–साक्षात्; प्रत्यक्ष.

जागवलिक–पु. याज्ञवल्क्य.

जागीर–स्त्री. [फा.] जहागीर.

जागीरदार–पु. १ जहागीरदार. २ श्रीमंत; सरदार. [मागणारा.

जाचक—पु. याचक; भिकारी;

जाजरा*–वि. जर्जर; जीर्ण.

जा-ज़रूर–पु. [फा.] शौचकूप; संडास. [जाजम; गालिचा.

जाजम, जाजिम–स्त्री. [फा.]

जाठ–पु. गुऱ्हाळांतील ओंडका.

जाडा—पु. १ थंडी; गारठा. २ हिंवाळा; शीतकाल. [२ जात.

ज़ात–स्त्री. [अ.] १ शरीर; देह.

जातना–स्त्री. १ यातना; कष्ट. २. यमयातना.

जातँपात–स्त्री. जातपात; ज्ञाति.

जातसपति–पु. वरुण.

जाति–स्त्री. जात; जमात. २ जन्म.

ज़ाती–वि. [अ.] १ व्यक्तिगत. २ आपला; स्वतःचा. [संबंधीं.

जातीय–वि. १ राष्ट्रीय. २ जाती-

जाते*–अव्य. ज्यामुळें.

जात्रा–स्त्री. यात्रा.

जादूगर–पु. [फा.] जादूगार.

जादूगरी–स्त्री. जादूगिरी.

जान–स्त्री. [फा.] १ प्राण; जीव. २ बळ; सामर्थ्य. ३ सार; तत्त्व. (मु.) **जान आना**–शोभा येणें. **जानका गाहक**–जीव घेणारा. **जानके लाले पडना**–जिवावर बेतणें. **जान खाना**–त्रास देणें; हैराण करणें. **जान छुडाना** या **बचाना**-भानगडीतून सुटका करून घेणें. **जान जोखों**—जीव संकटांत घालून. **जान देना**–जीव टाकणें; तळमळणें. **जानपर खेलना**–जीव धोक्यांत घालणें. **जान हथेलीपर लेना**–तळहातावर शिर घेणें.

जान–स्त्री. १ अनुमान; अंदाज. २ ज्ञान; माहिती. (यौ.) **जान पहचान**–परिचय; ओळख.

जानकार—वि. १ माहितगार; तज्ज्ञ. २ चतुर; कुशल.

जानकारी–*स्त्री*. माहिती; ज्ञान.
जानदार–*वि*.[फा.] सजीव; जिवंत.
जाननहार–*वि*. जाणणारा.
जानना–*क्रि. स*. १ जाणणें; समजावून घेणें. २ ओळखणें; माहिती असणें. [जाणतेपणा.
जानपना–*पु*. चातुर्य; बुद्धिमत्ता;
जानमनि–*पु*. ज्ञानी पुरुष.
जानमाज़–*स्त्री*. [फा.] ज्याच्यावर बसून नमाज पढतात तें आसन
जानवर–*पु*. [फा.] १ जनावर; पशु. २ प्राणी; जीव.
जानशीन–*वि*. [फा.] वारसदार.
जानहु--*अव्य*. समजा; गृहीत धरा.
जानाँ–*पु*. *स्त्री*. [फा.] प्रेमपात्र, प्रियतमा.
जाना–*क्रि. अ*. १ जाणें. २ अलग होणें. ३ नुकसान होणें. ४ हरवणें; गमावणें. ५ गुजरणें; येऊन ठेपणें. ६ नष्ट होणें.
जानि–*स्त्री*. भार्या; पत्नी.
जानिब–*स्त्री*. [अ.] दिशा; बाजू.
जानिबदार–*वि*. [फा]पक्षपाती; तरफदार.
जानी–*वि*. [फा.] प्राणांशीं संबंध असणारा. (मु.) **जानी दोस्त**–जीवश्च कंठश्च मित्र. **जानी दुश्मन** —हाडवैरी.
जानुपाणि, जानुपानि*–*क्रि. वि*. रांगत (हात व गुडघे टेकत)चालणें.
जानु–*पु*. गुडघा.
ज़ानू–*पु*. [फा.] १ मांडी; जांघ. २ गुडघा. (मु.) **दो ज़ानू बैठना**–गुडघे टेकणें.
जापक–*पु*. जप करणारा. [खोली.
जापा–*पु*. सूतिकागृह; बाळंतिणीची
जाफ़त–*स्त्री*. [अ.] मेजवानी.
जाफ़रान–*पु*. [अ.] केशर.
जाफ़रानी–*वि*. केशरी.
जाफरी–*स्त्री*. [अ.] १ कामठ्यांचा तट्या. २ झेंडूचें फूल.
ज़ाप्ता–*पु*. [अ.] नियम; कायदा. (यौ.) **ज़ाप्ता दीवानी**–*पु*. दिवाणी कायदा. **ज़ाप्ता फौजदारी**—*पु*. फौजदारी कायदा.
जाम—*पु*. याम; प्रहर.
जाम–*पु*. [फा.] पेला. [कापड.
जामदानी–*स्त्री*. [फा.] बुट्टीदार
जामन–*पु*. विरजण.
जामा–*पु*. [फा.] पोशाख; (मु.) **जामे से बाहर होना**–अत्यंत क्रुद्ध होणें.
जामा–*वि*. १ जमा करणारा. २सर्व; एकूण. (यौ.) **जामा मसजिद**–शहरांतील मोठी व मुख्य मशीद.
जामिक*—*पु*. पहारेकरी; मंत्री.

ज़ामिन–*पु.* [अ.] दुसऱ्यास जामीन राहणारा.
जामिनी—*स्त्री.* रात्र.
जामुन–*पु.* जांभूळ.
जामुनी-*वि.* जांभळ्या रंगाचा.
जामें*–अव्य. १ ज्यांत. २ तर; यासाठीं कीं.
जाय–*स्त्री.* [फा.] जागा; स्थान.
ज़ायक़ा–*पु.* [अ.] चव; स्वाद. **ज़ायक़ेदार**–*वि.* चवदार; चविष्ट.
ज़ायचा–*पु.* [फा.] जन्मपत्रिका;
जायज़–*वि.* [अ.] उचित. योग्य.
जायज़ा–*पु.* [अ.] १ तपासणी; सिंहावलोकन. २ हजेरी.
जायदाद—*वि.* [फा.] जमीन-जुमला; मालमत्ता.
जायनमाज—*स्त्री.* [फा.] नमाज पढतांना जमिनीवार अंथरावयाची लहानशी सतरंजी.
जाया—*स्त्री.* पत्नी.
ज़ाया—*वि.* [अ.] नष्ट.
जाये- जायो-*वि. पु.* मुलगा; पुत्र.
जार–*पु.* उपपति; यार.
ज़ार–*पु.* [फा.] जागा; स्थान. (यौ.) **सब्ज़ ज़ार**–हिरवेंगार मैदान. *वि.* अत्यंत अधिक. (मु.) **ज़ार ज़ार रोना**—खूप रडणें. **ज़ार-व-क़तार**–सतत; निरंतर.
जारत–*स्त्री.* पाहा 'जियारत'.
ज़ारशाही–*स्त्री.* [अिं. + फा.] रशियाच्या झार बादशहाची राजवट.
जारी–*वि.* [अ.] प्रचलित; चालू.
जारी–*स्त्री.* जारकर्म.
जाल–*पु.* १ मासे किंवा पक्षी धरण्याचें जाळें. २ पाश; जाळें. ३ कोळ्याचें जाळें. (फसविण्याची युक्ति). **जालदार**–*वि.* जाळीदार.
जाल–*पु.* [अ.] कपट; फसवेगिरी.
जालसाज़-*पु.* [अ. + फा.] ठग; फसव्या. **जालसाजी**–*स्त्री.* १ लबाडी; फसवेगिरी. २ खोटे कागद अगर नाणीं बनविणें.
जाला–*पु.* १ कोळ्याचें जाळें. २ डोळ्यांतील सारा. ३ जाळें. ४ रांजण (पाणी भरून ठेवण्याचा).
जालिका–*स्त्री.* १ समूह. २ जाळी.
ज़ालिम–*वि.* [अ.] जुलूम करणारा; क्रूर.
ज़ालिमाना–*वि.* [अ.] जुलमी.
जालिया–*वि.* फसव्या; ठग.
जाली–*वि.* [अ.] बनावटी; खोटा.
जाली–*स्त्री.* १ जाळी. २ कशीदा. ३ जाळीदार कापड. ४ आंब्यांतील केसर; रेषा.
ज़ाविदाँ–*क्रि. वि.* [फा.] सदैव;

हमेशा. *वि.* सदैव टिकणारा; अविनाशी.

ज़ाविया–*पु.* [अ.] कोण; कोना.

ज़ावेद—*वि.* [फा.] स्थायी; अविनश्वर.

जासु*–*वि.* ज्याचा.

जासूस–*पु.* [अ.] जासूद; हेर. **जासूसी**–*स्त्री.* हेराचें काम.

जाह–*पु.* [अ.] १ श्रेष्ठ पद; किताब. २ प्रतिष्ठा.

जाहि—*वि.* ज्याला.

ज़ाहिद–*पु.*[अ.] अुपासक; धर्मनिष्ठ.

ज़ाहिर–*वि.* [अ.] १ जाहीर; प्रकट. २ माहीत असलेला.

ज़ाहिरदार—*वि.* [अ.+फा.] दिखाअू. **जाहिरदारी**— *स्त्री.* दिखाअूपणा.

ज़ाहिरा–*क्रि. वि.* [अ.] १ प्रत्यक्ष; अुघड. २ वरवर पाहतां; सकृत्-दर्शनीं. **ज़ाहिरी**—*वि.* वरून दिसणारा; बाह्य.

जाहिल—*वि.* [अ.] १ मूर्ख; अज्ञानी. २ अशिक्षित. [फूल.

जाही–*स्त्री.* जाअीसारखें अेक सुगंधी

ज़िंद—*पु.* [अ.] भूत.

ज़िंदगानी– } *स्त्री.*[फा.]१ आयुष्य;
ज़िंदगी.– } जीवन.२वय; अुमर.

ज़िंदाँ–*पु.*[फा.] तुरुंग; बंदिशाळा.

ज़िंदा-*वि.*[फा.] जिवंत.(यौ.)**ज़िंदादिल**–*वि.* १ आनंदी; प्रसन्न. २ विनोदी. **जिन्दादिली**–रसिकता; विनोदी वृत्ति.

जिंस—*स्त्री.* [अ.] १ प्रकार; तऱ्हा. २ वस्तु; जिन्नस. ३ सामान; सामग्री. ४ धान्य.

जिंसवार—*पु.*[अ. + फा.]पेरणीचें नोंदणीबुक (ज्यांत तलाठी शेतांतील धान्यांची नांवें लिहितो). *वि.* जिन्नसवार; क्रमवार.

जिअु*–*पु.* जीव.

ज़िक्र—*पु.* [अ.] अुल्लेख; चर्चा.

जिगर—*पु.* [फा.] १ हृदय. काळीज. २ मन; चित्त. **जिगरी**–*वि.* १ घनिष्ठ; जीवश्च कंठश्च. २ अंतःकरणांतली (गोष्ट); हृदयापासूनची.

जिगरा—*पु.* [फा.] साहस; हिंमत.

ज़िच–ज़िच्च—*स्त्री.* [फा.] १ नाअिलाज; असहाय्यता; पेंच; अडवणूक. २ बुद्धिबळाच्या खेळांतील पेंचप्रसंग.

जित*—*पु.* विजय. *वि.* जिंकलेला.

जित*–*क्रि. वि.* जिकडे.

जितना–*वि.* जितका.

जितवना*– *क्रि. स.* अुघड करणें; प्रकट करणें.

जितवाना, जिताना— *क्रि. स.* जिंकविणें.

जिते*— *वि.* जितके.

जितै— *क्रि. वि.* जेथें; जिकडे.

जितो*— *वि.* जितका.

ज़िद्— *स्त्री.* [*अ.*] १ हट्ट; दुराग्रह. २ वैर; शत्रुत्व. **जिद्दी**— *वि.* हट्टी; दुराग्रही.

जिधर—*क्रि. वि.* जिकडे; जेथें.

जिन— *स.* १ जे. २ ज्यांनीं. ३ ज्यांचा ('जिस' चें बहु.)

जिन— *पु.* [*अ.*] भूत.

ज़िना— *पु.* [*अ.*] परस्त्रीगमन; व्यभिचार. **ज़िनाकार**-*वि.* व्यभिचारी. **जिनाकारी**—*स्त्री.* जबरी संभोग; व्यभिचार.

जिनिस—*स्त्री.* पाहा 'जिंस'.

ज़िन्दगानी, जिन्दगी, ज़िन्दाँ— पाहा 'जिंदगानी' वगैरे.

जिन्स *स्त्री.* [*अ.*] १ लिंग. २ पाहा 'जिंस' वगैरे

जिन्सी— *वि.* [*अ.*] लैंगिक.

जिबरील—*पु.* पाहा 'जिब्राईल'.

जिन्ह*— *स.*, ज्यांचा.

ज़िबह—*पु.* पाहा 'ज़बह'.

जिब्राईल— *पु.* [फा.] अेक देवदूत. २ गॅब्रील.

जिमाअ— *पु.* [*अ.*] स्त्रीसंभोग.

जिमाना— *क्रि. स.* खाअू घालणें; जेवावयास घालणें.

जिमि*— *क्रि. वि.* जसें; ज्या प्रकारें. [जबाबदारी. २ देखरेख.

ज़िम्मा—*पु.* [*अ.*] १ जिम्मा; हमी;

ज़िम्मादार, ज़िम्मेदार—*पु.* [*अ.* + फा.] जबाबदार; उत्तरदायी. **जिम्मेदारी**—*स्त्री.* जबाबदारी.

जिम्मावार, जिम्मेवार—*पु.* [*अ.*] जबाबदार; अुत्तरदायी. **जिम्मेवारी**—*स्त्री.* जबाबदारी; अुत्तरदायित्व. [हृदय.

जिय*— *पु.* जीव; चित्त; मन;

जियन*— *पु.* जीवन. [देणारा.

जियवधा—*पु.* मांग; खुनी; प्राणदंड

जियरा*— *पु.* जीव.

ज़िया, ज़ियान—*पु.* [फा.] १ हानि; नुकसान. २ तोटा. [२ पालन करणें.

ज़ियादा—*वि.* पाहा 'ज्यादा'.

जियाना*— *क्रि. स.* जगविणें.

ज़ियाफ़त— *स्त्री.* [*अ.*] १ मेजवानी. २ पाहुणचार; आतिथ्य.

ज़ियारत—*स्त्री.* [*अ.*] तीर्थयात्रा.

जियारी*—*स्त्री.* १ जीवन; आयुष्य. २ अुपजीविका. [२ झुंड.

जिरगा— *पु.* [तु.] १ गट; टोळी.

जिरह— *स्त्री.* [*अ.*] १ हुज्जत; तक्रार. २ अुलट तपासणी.

ज़िरह–*स्त्री*·[फा.] कवच; चिलखत. **ज़िरही**– *वि*· चिलखत घातलेला; कवचधारी.

ज़िला–*स्त्री*·[*अ*·] चकाकी; पॉलिश. (मु.) **ज़िला देना**—घांसून चकचकीत करणें; पॉलिश करणें.

ज़िला–*पु*· [*अ*·] जिल्हा.

ज़िलादार, ज़िलेदार—*पु*· [*अ*·+ फा.] जमीनदाराचा खंड वसूल करणारा अधिकारी.

ज़िलाधीश *पु*·[*अ*· + सं.]जिल्ह्याचा मुख्य अधिकारी; कलेक्टर.

जिलाना–*क्रि·स*· १ जीवदान देणें. २ रक्षण करणें. ३ पालनपोषण करणें.

ज़िलाकार, ज़िलासाज़—*पु*· [*अ*· + फा.] हत्यारें अित्यादींना धार लावणारा.

जिल्द—*स्त्री*·[*अ*·] १ पुष्टिपत्र; पुस्तकाचा पुठ्ठा. २ चामडी; त्वचा. ३ कातडें.

जिल्दबंद, जिल्दसाज़—*पु*·[*अ*·+ फा.] पुस्तकांची बांधणी करणारा; बुकबाअिंडर.

ज़िल्लत—*स्त्री*· [*अ*·] १ अनादर; अपमान. २ दुर्दशा; दुर्गति.(मु.) **ज़िल्लत अुठाना या पाना**– अपमानित होणें.

जिस्ता—*पु*· जस्त.

जिस्म—*पु*· [*अ*·] शरीर; देह.

जिस्मानी—*वि*· [*अ*·] शारीरिक.

जिह*—*स्त्री*· धनुष्याची दोरी.

ज़िहन—*पु*· [*अ*·] बुद्धि; अक्कल. (मु.) **ज़िहन खुलना**–बुद्धीचा विकास होणें. **ज़िहननशीन होना**- लक्षांत येणें; ठसणें. **ज़िहन लडाना**- डोकें चालविणें; खूप विचार करणें.

जिहाद—*पु*· [*अ*·] धर्मयुद्ध.

जिह्वा—*स्त्री*· जीभ.

जी—*पु*· १ चित्त; हृदय; मन. २ प्रकृति; तब्येत. ३ शक्ति; धैर्य. ४ निश्चय; संकल्प. (मु.) **जी अुचटना**- अथवा **अुड़ जाना**-मन विटणें; मन अुडणें. **जी खट्टा होना**–विरक्त होणें; मन अुडून जाणें. **जी खोलकर**–मनमुराद; मनमोकळेपणानें. **(जितना) जी चाहे**–यथेच्छ. **जी चुराना**–अंगचोरपणा करणें; काम चुकविणें. **जी छोटा करना**- १ चिक्कूपणा करणें. २ अुदास होणें. **जी टँगा रहना**-अथवा **होना**– चिंतित असणें. **जी निढाल होना**· मन ठिकाणावर नसणें; थकून जाणें. **जी पर आ बनना**-जीवावर बेतणें. **जी भर आना**–हृदय भरून येणें (दुःखानें). **जी भर कर**– यथेच्छ.

जी लगना–लक्ष लागणें.
जीअ–अु*–पु. जीव.
जीअन*–पु. जीवन.[चा नवरा).
जीजा–पु. मेहुणा (वडील वहिणी-
जीजी–स्त्री. वडील बहीण.
जीट–स्त्री. [दे.] मिजास; शेखी.
जीत–स्त्री. १ जय. २ फायदा.
जीतना–क्रि.स. जिंकणें; विजय मिळ-
विणें.[किंवा मापांत किंचित् अधिक.
जीता–वि. १ जिवंत. २ वजनांत
जीन*–वि. १ वृद्ध. २ जुना.
जीन–पु. [फा.] खोगीर. (यौ.)
ज़ीन–पोश–पु. खोगिरावर
घालण्याचें कापड.
ज़ीनत–स्त्री. [फा.] शोभा.
ज़ीनसवारी–स्त्री. [फा.] खोगीर
घालून घोड्यावर बसणें.
ज़ीना–पु. [फा.] जिना; शिडी.
जीना–क्रि. अ. १ जिवंत राहणें.
२ प्रसन्न होणें. (मु.) जीता
जागता–जिवंत; धट्टाकट्टा. जीती
मक्खी निगलना–हेतुपुरस्सर
अन्याय किंवा अनुचित काम करणें.
ज़ीफ़हम– वि. [अ.] समंजस;
हुशार; बुद्धिवान्.
जीभ–स्त्री. १जीभ. २जीभ(धुनकणीला
असलेला चामड्याचा तुकडा).
जीमना– क्रि. स. जेवणें.
जीय*–पु. जीव.
जीयति*–स्त्री. जिवन; आयुष्य.
जीर–पु. १ फुलाचें केसर. २ जिरें.
जीरन, जीर्ण–वि. जीर्ण.
जिरा–पु. जिरें.
जीवट–पु. धाडस; हिंमत.
जीवन–पु. १ जीवन. २ आयुष्य.
३ पाणी. (यौ.) जीवनयापन–
आयुष्य चालविणें; निर्वाह.
जीवनी-स्त्री. चरित्र. वि. जीवन
कंठणारा.
जीवन्मृत–वि. १ दुःखी २ अपेशी.
जीवरा* पु.जीव;प्राण. जीवरि–पु.
जिवन.
जीवा-जून*–पु.जीवजंतु;प्राणिमात्र.
जीह, जीहि*–स्त्री. जीभ.
जीहा*–स्त्री. जिह्वा; जीभ.
जु*–वि. जो.
जुआँ–स्त्री. लीख; अूं.
जुआ–पु.जुगार. जुआरी–पु.जुगारी.
जुआचोर–पु. ठग; फसव्या.
जुकाम–पु. पडसें; सर्दी. [३ पिढी.
जुग*–पु. १ युग. २ जोडी, युग्म.
जुगजुगाना–क्रि. अ. १ लुकलुकणें.
२ अुन्नति होणें; वर येणें.
जुगत, जुगुत–स्त्री. १ अुपाय,युक्ति.
२ व्यवहारचातुर्य; हातचलाखी.
जुगनी–स्त्री.काजवा.

जुगनू—पु॰ काजवा.

जुगराफिया—पु॰ [अ॰] भूगोल.

जुगवना—क्रि॰ स॰ १ अेकत्र करणें; सांठविणें. २ काळजीपूर्वक ठेवणें.

जुगालना—क्रि॰ अ॰ रवंथ करणें. **जुगाली**—स्त्री॰ रवंथ.

जुज़-पु॰ [अ.अ॰] १ फॉर्म (छपाअी). २ भाग; हिस्सा. अव्य. शिवाय; अतिरिक्त. [कांहींसा.

जुज़वी—वि॰ [अ॰] थोडा; किंचित्;

जुज्झ—स्त्री॰ लढाअी; युद्ध. **जुझाअू**—वि॰ युद्धविषयक; लढाअीचा. **जुझार**—वि॰ लढाअू; वीर. [टोळी.

जुट—स्त्री॰ १ जोडी; युग्म. २ गट;

जुटना—क्रि॰ अ॰ १ सांधलें जाणें; संयुक्त होणें; संबद्ध होणें. २ गुंतणें; गुंडाळलें जाणें. ३ संघटित होणें. ४ कामाला लागणें. [असलेला.

जुटली—वि॰ केसाच्या लांब जटा

जुटाना—क्रि॰ स॰ १ सांधणें; जोडणें. २ अेकत्र करणें; जमविणें; संघटन करणें. [(गवत वगैरेची).

जुट्टी—स्त्री॰ लहान पेंढी; जुडी

जुठारना—क्रि॰ स॰ अर्धवट खाअून टाकणें; अुष्टें करणें. **जुठिहारा**—पु॰ अुष्टें-खरकटें खाणारा.

जुडना—क्रि॰ अ॰ १ जुटणें; संयुक्त होणें. २ संबद्ध होणें. ३ संभोग करणें. ४ अेकत्रित होणें; संघटित होणें. [अेक रोग.

जुडपित्ती—स्त्री॰ नायटा, त्वचेचा

जुडवाँ—वि॰ जुळें. पु॰ जुळीं मुलें.

जुडाअी—स्त्री॰ गवंडीकाम किंवा त्याची मजुरी.

जुडाना—क्रि॰ अ॰ १ थंड होणें; गार होणें. २ संतुष्ट होणें; प्रसन्न होणें. क्रि॰ स॰ १ गार करणें. २ संतुष्ट करणें.

जुतना—क्रि॰ अ॰ १ जुंपणें (गाडी, नांगर). २ कामास जुंपणें किंवा लागणें. [जुंपून घेणें.

जुतवाना—क्रि॰ स॰ दुसऱ्याकडून

जुताअी—स्त्री॰ जुंपणी; नांगरण्याचें काम; मळणी.

जुतियाना—क्रि॰ स॰ जोड्यानें मारणें. २ अपमान करणें.

जुत्थ*—पु॰ झुंड; समूह; जथा.

जुदा—वि॰ [फा.] वेगळें; पृथक्; अलग **जुदाअी**-स्त्री॰ वियोग; विरह.

जुद्ध*—पु॰ युद्ध.

जुन्नार—पु॰ [अ.] यज्ञोपवीत; जानवें.

जुन्हारी—स्त्री॰ ज्वारी; जोंधळा.

जुन्हअी, जुन्हैया—स्त्री॰ १ चांदणें. २ चंद्र.

जुपै*—अव्य. जर.

जुफ्त—पु॰ [फा.] जोडी; युग्म.

जुबराज—पु॰ युवराज.

जुमला—पु॰ [अ.] १ पूर्ण वाक्य. २ अेकूण बेरीज. वि॰ अेकूण. (यौ.) **फिलजुमला**—तात्पर्य हें कीं.

जुमा—पु॰ [अ.] शुक्रवार.

जुमेरात—स्त्री॰ [अ.] गुरुवार.

जुम्बिश—स्त्री॰ [फा.] १ गति; हालचाल. २ कंप.

जुरअत—स्त्री॰ [अ.] साहस; हिंमत; [धृष्टता.

जुरझरी—स्त्री॰ १ कणकण; ताप येण्यापूर्वीची कसकस. २ थंडी.

जुरना*—क्रि॰ अ॰ जोडलें जाणें; संयुक्त होणें.

जुरमाना—पु॰ [फा.] दंडाची [शिक्षा

जुराफ़ा—पु॰ [अ.] जिराफ.

जुर्म—पु॰ [अ.] गुन्हा; अपराध.

जुर्माना—पु॰ पाहा 'जुरमाना'

जुर्रा—पु॰ [फा] ससाणा (नर).

जुर्राब—स्त्री॰ [तु.] पायमोजा.

जुल—पु॰ फसवणूक.

जुलाअी—पु॰ [अिं.] जुलै महिना.

जुलाब, जुल्लाब—पु॰ [अ.] रेचक; जुलाब.

जुलाल—वि॰ [अ.] शुद्ध; स्वच्छ (पाणी.)

जुलाहा—पु॰ [फा.] विणकर; [कोष्टी; साळी.

जुलूस—पु॰ [अ.] मिरवणूक.

जुल्फ़—स्त्री॰ [फा.] डोक्याचे लांब सडक केस (पाठीवर रुळणारे); केसांच्या बटी; झुलूप.

जुल्म—पु॰ [अ.] जुलूम; अत्याचार; अन्याय. (मु.) **जुल्म ढाना**—अत्याचार करणें.

जुल्मत—स्त्री॰ [अ.] काळोख; अंधार.

जुल्मात—स्त्री॰ अंधारी जागा. (यौ.) **बहरे जुल्मात**—अटलँटिक महासागर.

जुल्लाब—पु॰ पाहा 'जुलाब'

जुस्तजू—स्त्री॰ [फा.] शोध; तपास; हुडकून काढण्याची धडपड.

जुहार—स्त्री॰ जोहार (क्षत्रियांतील नमस्कारपद्धति).

जुहारना—क्रि॰ स॰ मदतीची याचना करणें.

जुही—स्त्री॰ जुअीचें फूल अथवा झाड.

जूँ—स्त्री॰ अूं. (मु.) **कानों पर जूँ रेंगना**—डोकें ताळ्यावर येणें; शुद्धीवर येणें.

जूँ—क्रि॰वि॰ पाहा 'जों'.

जूआ—पु॰ १ जूं (बैलाच्या मानेवरील); जोखड. २ जात्याचा खुंटा.

जूआ—पु॰ जुगार.

जूआख़ाना—[सं॰ + फा.] जुगार खेळण्याची जागा.

जूआबाज़—[सं॰+फा.] जुगारी.

जूजू—पु. [अनु.] बागुलबोवा; भोकाडी.

जूझ–स्त्री. लढाओ; युद्ध.

जूझना*—क्रि. अ. १ लढणें; झुंजणें. २ लढून मरणें.

जूट—पु. केसांची बट.

जूठन—स्त्री. अुष्टें; खरकटें.

जूठा—वि. अुष्टा; अुच्छिष्ट.

जूडा—पु. १ आंबाडा; बुचडा. २ शेंडीची गांठ.

जूडी—स्त्री. थंडीताप.

जूता—पु. जोडा; पादत्राण. (मु.) **जूता अुठाना**-खुशामत करणें. **जूतों दाल बँटना**-आपसांत तंटा होणें.

जूताख़ोर— वि. [सं. + फा.] निर्लज्ज; बेशरम.

जूती-स्त्री. बायकांचा जोडा.

जूतीपैज़ार—स्त्री. [सं. + फा] १ जोडाजोडी (जोड्यानें केलेली मारामारी). २ भांडण.

जूथ-पु. झुंड; समूह.

जून-पु. समय; काळ; वेळ

जून-पु. गवत.

जूप-पु. द्यूत; जुगार. [होणें; जमणें.

जूमना*—क्रि. अ. [अ] अेकत्र

जूर*-पु. संचय.

जूरी-पु. [अिं.] न्यायालयांतील पंच.

जूस-पु. वरणाचें पाणी (पेजेप्रमाणें रोग्यास पाजतात).

जूसताक-पु. [सं+ फा] जुगाराचा अेक प्रकार. [निघणारी मळी.

जूसी-स्त्री. अुसाचा रस आटवितांना

जूह-पु. झुंड; समूह.

जूही-स्त्री. जुअीचें झाड.

जेंवना—क्रि. स. जेवणें; खाणें.

जेंवन-पु. जेवण; भोजन

जे, जेअि, जेअु, जेअू*—स. जो; जी; जें.

जेठ-पु. १ ज्येष्ठ महिना. २ वडील दीर वि. थोरला; मोठा.

जेठा-वि. वडील; मोठा.

जेठाअी-स्त्री. वडीलकी; मोठेपणा.

जेठानी-स्त्री. वडील जाअू.

जेठीमधु-स्त्री. ज्येष्ठमध.

जेठोत-पु. वडील दिराचा मुलगा.

जेतिक*—क्रि. वि. ज्या प्रकारें; जितक्या प्रमाणांत. [ज्या प्रकारें.

जेते-जेतो*—वि. जितका. क्रि. वि.

जेब-स्त्री. [अ.] खिसा. **जेबी**-वि. खिशांत ठेवण्याजोगा; अगदीं लहान.

जेबकट-पु. [अ.+सं.] खिसेकापू.

जेबखर्च-पु. किरकोळ खर्चाकरितां मिळालेले पैसे. [घड्याळ.

जेबघडी-स्त्री. [अ.+सं.] खिशांतील

जेर–*स्त्री.* [दे.] वार; जार (गर्भा-भोंवतालचें वेष्टण).
ज़ेर—*क्रि. वि.* [फा.] खालीं. *पु.* फारसी लिपींतील अेक चिह्न.
ज़ेर–अंदाज़—*पु.* [फा.] हुक्का ठेवावयाचें कापड. [धीन.
ज़ेर-तजवीज-*वि.* [फा.] विचारा-
ज़ेर-दस्त—*वि.* [फा.] १ अंतर्गत; आधीन. २ पराजित. [वर्तन.
ज़ेर व-ज़बर–*पु.* [फा.] कालपरि-
ज़ेर–साया—*क्रि. वि.* [फा.] आश्रयाखालीं.
ज़ेरबार—*वि.* [फा.] खर्च किंवा कर्जानें जेरीस आलेला. [२भोजन.
जेवनार–*स्त्री.* १ पंगत; जेवणावळ.
जेल–*पु.* [अिं.] तुरुंग.
जेलख़ाना–*पु.*[अिं. + फा.] तुरुंग.
जेवर—*पु.* [फा.] दागिना.
जेवरी–*स्त्री.* दोरी.
जेहन–*पु.* [अ.]१ धारणाशक्ति;बुद्धि. २ पाहा 'जिहन'.
जेहर-रि-*स्त्री.* [?] तोरड्या.
जेहलख़ाना–*पु.* [अिं.+फा] तुरुंग.
जेहि*–सर्व. ज्याला.
जै*–*स्त्री.* जय; विजय.
जैतून–*पु.* [अ.] ऑलिव्ह झाड.
जैनु*-*पु.* जेवण; आहार.
जैयद्–*वि.* [अ.] १अत्यंत मोठा; श्रेष्ठ. २बळकट. ३सुपीक. ४अुत्तम.
जैलदार–*पु.* [अ.+फा] महालकरी.
जैसा–*वि.* १ जसा; ज्या प्रकारचा. २ जितका; जेवढ्या प्रमाणांत *क्रि. वि.* जसें; ज्या प्रकारें. (मु.) **जैसे तैसे**-कसें तरी; मुष्किलीनें.
जैसे–*क्रि. वि.* ज्या प्रकारें; जसें.
जों–*क्रि. वि.* जसें; ज्या प्रकारें.
जोंक–*स्त्री.* जळू.
जों तों–*क्रि. वि.* जों जों; तों तों.
जोंधरी–*स्त्री.* १ जोंधळा; ज्वारी. २बाजरी (कांहीं ठिकाणीं).
जो–सर्व. जो.
जो–अव्य. यदि; जर.
जोअना, जोवना*– *क्रि. स.* १ वाट पाहणें. २ पाहणें. शोधणें; हुडकून काढणें. अवलोकन करणें.
जोअि*–*स्त्री.* पत्नी. बायको.
जोखता-*-*स्त्री.* योषिता; स्त्री.
जोखना–*क्रि. स.* १ जोखणें; तोलणें; वजन करणें. २ तपासणें.
जोखा–*पु.* हिशेब.
जोखिता–*स्त्री.* पाहा 'जोखता'.
जोखिम–*स्त्री.* अरिष्ट; आपत्ति; जोखीम.
जोग–*वि.* योग्य. *पु.* योग.
जोगडा–*पु.* गोसावडा; पाखंडी; ढोंगी.

जोगता–स्त्री· योग्यता.
जोगन, जोगिन, जोगिनी–स्त्री· योगीण; जोगीण.
जोगवना–क्रि· स· १ जतन करणें; राखणें. २ संचय करणें. ४ दुर्लक्ष करणें.
जोगानल–स्त्री· योगशक्तीनें अुत्पन्न झालेला अग्नि. [योगींद्र.
जोगिंद, जोगींद्र–पु· योगिश्रेष्ठ;
जोगिया, जोगी-पु· १ योगी. २ अेक राग (संगीत).
जोगोटा*–वि· योगी.
जोट*-पु· १ जोडी; युग्म. २ साथी; जोडीदार. वि· बरोबरीचा; समान.
जोटा*–पु· जोडी; युग्म.
जोड–पु· १ जोड; गांठ. २ बेरीज. ३ ठिगळ. ४ जोडीदार; बरोबरीचा. ५ बरोबरी; समानता. ६ मेळ; मिलाफ. ७ सांधा.
जोडन– स्त्री· विरजण.
जोडना–क्रि·स· १ जोडणें; जुळविणें. २ बेरीज करणें. ३ अेकत्र करणें.
जोडवाँ– वि· जुळीं (मुलें).
जोडवाअी–स्त्री· जोडून घेण्याचें काम किंवा मजुरी.
जोडवाना– क्रि· स· जोडवून घेणें; जुळवून घेणें. [२ पादत्राण; जोडा.
जोडा—पु· १ जोडा; जोडी; युग्म.
जोडाअी–स्त्री· पहा ‘जोडवाअी’.
जोत– स्त्री· जोतें; बैल जुंपतांना गळ्यांत जूं अडकविण्याचा पट्टा. २ नांगरट; नांगरणी.
जोतना– क्रि· स· १ जुंपणें. २ कामास लावणें. ३ नांगरणें.
जोत–ति–ती— स्त्री· १ जोत; ज्योत. २ तुपाचा दिवा.
जोतखी–तिखी*– पु· ज्योतिषी.
जोता– पु· जोतें. [किंवा मजुरी.
जोताअी– स्त्री· नांगरण्याचें काम
जोतिष–स–पु· भविष्य; ज्योतिषी.
जोधा*— पु· योद्धा.
जोन–नि*– स्त्री· योनि. [२ चंद्र.
जोन्ह–जोन्हाअी*–स्त्री· १ चांदणें.
जोपै–जौपै– अव्य. यद्यपि; जरी.
ज़ोफ़– पु· [अ·] १ म्हातारपण. २ अशक्तपणा; कमजोरी.
जोबन–पु· यौवन; तारुण्य.
ज़ोम– पु· [अ·] १ जोम; अुत्साह. २ आवेश. ३ अभिमान.
जोय*–स्त्री· पत्नी; बायको.
जोयना*– क्रि· स· दिवा लावणें; पेटविणें.
जोयसी–पु· ज्योतिषी. [पाहाणारा.
जोया– वि· [फा.] शोधणारा;
ज़ोर– पु· [फा.] १ जोर; बळ; शक्ति. २अुत्कर्ष; वाढ. ३अधिकार;

तावा. ४ आवेश. ५ वेग; गति. ६ आश्रय; आधार. (यौ.) ज़ोरशोर–धुमधडाका; धामधूम.
ज़ोरावर– *वि.* [फा.] बलवान्; सामर्थ्यवान्.
जोरी*–*स्त्री.* जोडी; युग्म.
जोरी*–*स्त्री.* [फा.] बळजबरी.
जोरू–*स्त्री.* पत्नी; बायको.
जोश– *पु.* [फा.] १ आवेश; अुत्साह; जोम. २ मनोवेग; मनाची अस्वस्थता. (मु.) **जोश खाना**– अुकळणें (यौ.)**जोश–व–ख़रोश** अुत्साह; आवेश.
जोशीला–*वि.* [फा.] आवेश–युक्त; जोमदार; भावनाप्रधान.
जोशन–*पु.* [फा.] १ बाजुबंद. २ चिलखत;कवच.[(वनस्पतीचा).
जोशाँदा–*पु.* [फा.] काढा
जोष–*स्त्री.* प्रेम; प्रीति.
जोष–जोषिता—*स्त्री.* स्त्री; नारी.
जोह–जोहन*—*स्त्री.* १ शोध; तपास. २ प्रतीक्षा; वाट पाहणें.
जोहना–*क्रि.स.* १ पाहणें. २ हुडकणें; तपास करणें. ३ वाट पाहणें.
जोहारना–*क्रि. अ.* लवून नमस्कार करणें; मुजरा करणें.
जोहार–*स्त्री.* नमस्कार; वंदन; प्रणाम.
जौं*–अव्य. जर.
जौंधैया*–*स्त्री.* चांदणें; ज्योत्स्ना.
जौंराभौंरा–*पु.* तळघर.
जौ–*पु.* जव (अेक धान्य).
जौजा–*स्त्री.* [अ.] बायको; पत्नी.
जौन*–सर्व. जो, जे.
जौन*–*पु.* यवन.
जौपै–अव्य. यद्यपि; जरी.
जौबन–*पु.* तारुण्य. [२ जोंपर्यंत.
जौलौं*––*क्रि. वि.* १ ज्याप्रमाणें.
जौहर––*पु.* [अ.] १ जवाहीर; रत्न. २ तत्त्व; सार; ३ जोहार; सती जाणें. **जौहरी**–*पु.* १ जवाहिऱ्या; जडजवाहीर विकणारा. २ रत्नपारखी.
ज्ञापक–*वि.* सूचक.
ज्ञापन––*वि.* दाखविण्याचें काम.
ज्ञापित–*वि.* दाखविलेला.
ज़्यादती–*स्त्री.* [अ.] १ अधिकता. २ अत्याचार; जबरदस्ती. [पुष्कळ.
ज्यादह–ज्यादा–*वि.*[अ.] अधिक;
ज्याफ़त–*स्त्री.* [अ.] १ मेजवानी. २ आदरातिथ्य.
ज्यामिति–*स्त्री.* भूमितिशास्त्र.
ज्यूँ*–अव्य. जसें; ज्या प्रकारें.
ज्यों*–*क्रि. वि.* १ जसें; ज्याप्रमाणें. २ ज्या क्षणीं. (यौ.) **ज्यों ज्यों**– जसजसें. **ज्यों त्यों**–कसेंबसें.
ज्योत्स्ना–*स्त्री.* चांदणें; चांदणीरात्र.

ज्योनार, ज्यौनार–*स्त्री*. १ जेवणावळ; मेजवानी. २ स्वयंपाक.

ज्यौ*-*अव्य*. जर. [उळक.

ज्वलंत–*वि*. अत्यंत स्पष्ट; धडधडीत;

ज्वार–*स्त्री*. ज्वारी; जोंधळा.

ज्वारभाटा-*पु*. भरती–ओहटी.

ज्वाला–*स्त्री*. ज्वाळा.

ज्वाल मुखी–*पु*. ज्वालामुखी पर्वत.

झ

झंकना–*क्रि. अ*. १ पश्चात्ताप करणें. २ शोक करणें; रडगाणें गाणें.

झंकार—*स्त्री*. झंकार; झणत्कार.

झंखड – *पु*. [अनु.] १ कांटेरी झाड किंवा झुडुप. २ पानें झडलेलें झाड. ३ निरुपयोगी; टाकाऊ वस्तूंचा समूह.

झंखना—*क्रि. अ*. पाहा ' झंकना '

झँगा —*पु*. [फा.] झगा; लहान मुलांचा अंगरखा.

झंझट–*स्त्री*.[अनु.] भानगड; तंटाबखेडा; विनाकारण त्रास; पंचाईत.

झंझर–*पु*. पाण्याचा खुजा.

झँझरा–*वि*. [अनु.] बारीक भोंकें असलेलें. **झंझरी**—*स्त्री*. १ जाळीदार वस्तु. २ जाळीची खिडकी.

झंझा––*पु*. झंझावात.

झंझी––*स्त्री*. [दे.] फुटकी कवडी.

झँझोडना–*क्रि. स*. हिसके मारणें; हिसडे देणें.

झंडा––*पु*. झेंडा; ध्वज.

झँडूला––*वि*. १ दाट पालवीचें (झाड). २ केसाळ. ३ जावळ न काढलेलें (मूल).

झंप––*पु*. लांब उडी.

झँपना–*क्रि. अ*. १ झांकलें जाणें. २ झेंप-झांप टाकणें; उडी मारणें. ३ लाजणें.

झँपरी—*स्त्री*. पालखीवरील पडदा.

झँपान––*पु*. डोली (डोंगरी मुलुखांतील).

झँपित—*वि*. आच्छादित; झांकलेलें.

झँपोला–*पु*. लहानशी टोपली.

झँवराना–*क्रि. अ*. १ काळें पडणें. २ कोमेजणें; फिकें पडणें.

झँवा-*पु*. वज्री; अंग घासण्याची खापरी.

झँवाना–*क्रि. अ*. १ काळें पडणें. २ अग्नि मंदावणें. ३ कोमेजणें. ४ वज्रीनें घांसलें जाणें.

झँसना––*क्रि. स*. १ ठगविणें; लुबाडणें. २ डोक्याला किंवा टाळूला तेल इ. चोळणें.

झऔँ-*स्त्री.* १ सावली; पडछाया. २ प्रतिबिंब. ३ झळक; प्रकाश.
झक--*स्त्री.* [अनु.] विक्षिप्तपणा; तऱ्हेवाओकपणा.
झककेतु--*पु.* कामदेव; मदन.
झकझक-*स्त्री.* [अनु.] १ हुज्जत. २ वटवट; बडबड.
झकझका—*वि.* [अनु.] चक-चकीत; लखलखीत; झगझगीत.
झकझकाहट-*स्त्री.* चकाकी; चकचकाट; लखलखाट.
झकझेलना, झकझोरना-*क्रि. स.* [अनु.] १ हिसके देणें; हिसडे देणें. २ खूप हलविणें; झटका देणें
झकझोर-रा-*पु.* झटका; हिसडा; हिसका. [चकीत; सफाओदार.
झकाझक—*वि.* [अनु.] चक-
झकोर-झकोरा-*पु.* १ वाऱ्याचा झोत. २ झुळूक. [झोत येणें.
झकोरना--*क्रि.अ.* [अनु.] वाऱ्याचा
झक्कड-*पु.* [अनु.] झंझावात; सोसाट्याचा वारा; तुफान वावटळ. *वि.* विक्षिप्त; विलक्षण.
झक्की— *वि.* [अनु.] १ वाचाळ; तोंडाळ. २ विक्षिप्त; तऱ्हेवाओक.
झख-*स्त्री.* १ पश्चात्ताप. २ लहान मासा. (मु.) **झख मारना**-झक मारणें; आपलें नुकसान करून घेणें.

झगडना-*क्रि. अ.* भांडणें.
झगडा—*पु.* [अनु.] भांडणतंटा. (मु.) **झगडा मोल लेना**—भांडण ओढवून घेणें; विकतचें श्राद्ध घेणें. **झगडे पालना**-भांडणतंटे करणें. [भांडखोर.
झगडालू-*वि.* [अनु.] भांडकुदळ;
झगला, झगा-*पु.* [दे.] झबलें.
झज्झर-*स्त्री.* खुजा; पाण्याचा माठ.
झझक--*स्त्री.* भीतीनें किंवा गांगरून थबकणें; घाबरणें; संकोच.
झझकन*-*स्त्री.* [अनु.] संकोच.
झझकना-*क्रि.अ.* [अनु.] १ घाबरून थबकणें. २ गांगरणें; गोंधळून जाणें. ३ रागावणें; त्रागा करणें. ४ सावध होणें.
झझकाना-*क्रि. स.* [अनु.] भय किंवा भीति दाखवून थबकाविणें किंवा थोपाविणें.
झझकारना-*क्रि. स.* [अनु.] १ दटावणें; दरडावणें. २ तुच्छ लेखणें.
झट-*क्रि. वि.* झटदिशीं; लवकर; लागलींच; झटकन्.
झटकना--*क्रि. स.* १ झाडणें; झटकणें. २ हिसडा देणें. ३ लुबाडून घेणें.
झटकारना-*क्रि.स.* १ झाडणें; झटकणें. २ हिसडा देणें; लुबाडून घेणें.

झटपट--अव्य. [अनु.] झटकन्; लगेच.

झटिति*–क्रि. वि. १ चटपट; झटपट २ विचार न करतां.

झड–स्त्री. पाहा ' झडी '.

झडन--स्त्री. झड.

झडना–क्रि.अ. झडणें; गळून पडणें.

झडप–स्त्री. झडप; अुडी.

झडपना–क्रि. अ. [अनु.] १ झडप घालणें; झुंजणें; भांडणें २ हिसकावून घेणें [पडलेलीं बोरें.

झडबेरी--स्त्री. [अनु. + सं.]

झडवाना—क्रि. स. झाडविणें.

झडाझड—क्रि.वि. [अनु.] सतत; सारखें.

झडी—स्त्री. [अनु.] १ झड; पावसाचा सतत वर्षाव. २ झोड.

झनकना–क्रि.अ.१ झनझन आवाज होणें. २ रागानें हातपाय आपटणें.

झनकार—स्त्री. पाहा 'झंकार'

झनझनाना-क्रि.अ.[अनु.] झणझण आवाज होणें.

झनिया–वि.१ झिरझिरीत; पातळ. २ विरळ;जाळीदार.३ किडकिडीत; अशक्त.

झन्नाहट—स्त्री [अनु.] झणत्कार.

झप—क्रि. वि. झटदिशीं; तावडतोब; त्वरेनें.

झपक–स्त्री. १ पापण्यांची झांपड; झांप. २ पापणी लवण्यास लागणारा वेळ; निमिष. ३ डुलकी; किंचित् झोप. [२ डुलकी घेणें.

झपकना–क्रि.अ.१ पापणी लवणें.

झपकाना–क्रि. स. [अनु.] वारंवार पापण्या लवविणें.[२ फसवणूक.

झपकी–स्त्री.[अनु.] १ गुंगी;झांपड.

झपकौंहा*–वि. [अनु.] डोळ्यांत झोंप भरलेला; तंद्रींत असलेला.

झपट–स्त्री. झटापट;झडप;भांडण.

झपटना–क्रि.अ. अेखाद्यावर तुटून पडणें.

झपना–क्रि.अ. [अनु.] (पापण्या) मिटणें; बंद होणें; डुलकी घेणें.

झपाना—क्रि. स. [अनु.] डोळे मिटविणें; बंद करविणें.

झपित—वि. [अनु] झांकलेला.

झपेट–स्त्री. झडप. [घालणें.

झपेटना—क्रि. स. [अनु.] झडप

झबरा–झबरीला–वि. [अनु.] झिपऱ्या असलेला-(कुत्रा); लांब केस असलेला. [असलेला.

झबरैला—वि. [अनु.] झिपऱ्या

झबा–पु. [अनु.] जरीचा गोंडा; गुच्छ; झुपका; गोटा; जुडगा.

झबार-रि*-स्त्री.[अनु.]तंटाबखेडा.

झब्बा-पु. पाहा ' झबा '.

झमक—*स्त्री·* १ चमक;तेज;लकाकी. २ अुजेड; प्रकाश. ३ नखरेबाज चाल.

झमकना—*क्रि.अ.*[अनु.]चमचमणें; चकचकणें. [विणें.

झमकाना—*क्रि. स.* [अनु.] चकाक-

झमकारा—*वि.* [अनु.] गडगड-णारे (मेघ). [लवणें.

झमना—*क्रि. अ.* [अनु.] वांकणें;

झमाका—*पु.* [अनु.] १ दागिन्यांचा ध्वनि.२ पाअूस पडतांना होणारा आवाज. ३ नखरा.

झमाझम—*क्रि. वि.* [अनु.] प्रकाशयुक्त; चकचकीत.

झमेला—*पु.* [अनु.] भानगड. बखोडा. **झमेलिया**—*वि.* भानगड करणारा. भांडखोर; अुपद्व्यापी.

झर—*स्त्री·* १झरा. २ पावसाची झड. ३ दाह; झळ.

झरक—*स्त्री.*—झळक. [झिडकारणें.

झरकना*—*क्रि.अ.* १ झळकणें. २

झरना—*पु.*१झरा;२धबधबा.[लागणें.

झरना—*क्रि. अ.* १ झिरपणें.२ झड

झरपना—*क्रि. अ.* [अनु] १ झोडपणें (पावसाचें). २ झडप घालणें; तुटून पडणें.

झरवी*—*स्त्री.* मासा.

झरसना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ होरपळून जाणें. २ कोमेजणें; सुकणें. [झरझर शब्द होणें.

झरहरना—*क्रि. अ.* [अनु.]

झराझर—*क्रि. वि.* [अनु.] १ अेकसारखें; लागोपाठ. २ वेगानें.

झरी—*स्त्री·* १ पावसाची सर; झड; २ झरा. ३ कर; भाडें. [गवाक्ष.

झरोखा—*पु·* [अनु.] झरोका;

झलक—*स्त्री·* १ चमक. २ छाया.

झलकदार—*वि.* [सं· + फा] चमकदार. [लखणें.

झलकना—*क्रि. अ.* चमकणें; लख-

झलकनि*—*स्त्री.* झळक.

झलका—*पु.* फोड. [दर्शविणें.

झलकाना—*क्रि. स.* चमकविणें;

झलझल—*स्त्री.* चमक; चकचकाट.

झलझलाना—*क्रि. अ.* [अनु.] चमकणें. **झलझलाहट**-*स्त्री.*चक-चकाट; चकाकी.

झलना—*क्रि. सं.* पंखा हालविणें (वाऱ्यासाठीं). *क्रि. अ.* हालणें; डोलणें.

झल-मल—*पु.* झगमग.

झलमलाना—*क्रि. अ.* मंद-मंद प्रकाश होणें; लुकलुकणें.

झलवाना—*क्रि. स.* पंखा चालविणें (दुसऱ्याकडून).

झलाझल—*वि.* [अनु.] लखलखीत.

झलाबोर- पु. कलाबतूनें भरलेला लुगड्याचा पदर.

झल्लाना-*क्रि. अ.* चिडणें; रागावणें [त्रागा करणें.

झल्लाहट-*स्त्री.* १ त्रासिकपणा. २ क्रोध.

झप-*पु.* लहान मासा.

झसना-*क्रि. स.* [अनु.] लुबाडणें [ठकविणें.

झहरना-झहराना*-*क्रि. अ.* [अनु] झरझर आवाज होणें. (पावसाच्या झडीचा आवाज).

झाँई-*स्त्री.* [अनु.] भोंवळ; [ग्लानि.

झाँई-*स्त्री.* १ छाया; पडछाया. २ सावली. २ अंधार. ३ धोका. ४ प्रतिध्वनि. (मु.) **झाँई बताना**-फसविणें.

झाँक-*स्त्री.* डोकावून पाहावयाची क्रिया.

झाँकना--*क्रि. अ.* डोकावणें; हळूच [पाहणें.

झाँकी-*स्त्री.* १ अेका दृष्टिक्षेपांत दिसणारें दृश्य. २ झाकी; सजावट. ३ झरोका.

झाँखना-पाहा 'झाँकना'.

झाँगला-*वि.* [दे.] ढिला अंगरखा.

झाँझ-*स्त्री.* १ झांज. २ दुष्टता.

झाँझन—*स्त्री.* [अनु.] पैंजण.

झाँझरी—*स्त्री.* [दे.] १ झांझ. २ पैंजण.

झाँप-*स्त्री.* १ झांकण. २ झापड.

झाँपना-*क्रि. स.* १ झांकणें; पांघरूण घालणें. २ शरमणें; लाजणें.

झाँवना-*क्रि. स.* हातपाय घासून धुणें; वज्रीनें घासणें.

झाँवर-*वि.* १ काळसर. २ कोमजलेला. ३ मलिन. ४ सुस्त.

झाँवाँ—*पु.* पाय घासण्याचा दगड; [वज्री.

झाँसना-*क्रि. स.* लुबाडणें; ठकविणें.

झाँसा—*पु.* फसवणूक.

झाऊ—*पु.* अेक प्रकारचें नदीकांटचें [झुडुप.

झाग—*पु.* पाण्यावरील फेस.

झाड-*पु.* झाड; वृक्ष. (मु.) **झाड फानूस**-कांचेची हंडी; झुंबर अि.

झाडझंखाड—*पु.* [सं. + अनु.] १ झाडेंझुडुपें. २ निरुपयोगी वस्तु.

झाडदार-*वि.* [सं. + फा.] दाट पालवीचें.

झाडन-*स्त्री.* १ केरकचरा. २ झटकणी. ३ झाडणी.

झाडना-*क्रि. स.* १ झाडणें; झटकणें. २ खरडपट्टी काढणें; झाडणें. ३ भूतपिशाच्च काढून टाकणें.

झाडफूँक-*स्त्री.* मांत्रिकाचा अुपचार.

झाडबुहार-*स्त्री.* झाडझूड; साफसूफ.

झाडा—*पु.* १ झडती; तपासणी. २ शौच. ३ शौचकूप.

झाडी-*स्त्री.* १ झाडी; झुडुपें. २ जंगल.

झाड़ू-*पु. स्त्री.* केरसुणी; झाडणी. (मु.) **झाड़ू मारना**-अपमान करणें.

झाडू लगाना–केर काढणें.
झापड—पु. थप्पड; चपराक.
झावर, झाबा—करंडी; टोपली; हारा.
झाम*—पु. गुच्छ; गोटा.
झायँझायँ–स्त्री. [अनु.] झणझण आवाज; वाऱ्याची सळसळ.
झावँझावँ–स्त्री. [अनु.] १ झन्झन् असा आवाज. २ बडबड; वटवट. ३ हुज्जत. [२ आंच; झळ.
झार-रि-री—वि. १ दाह; आग.
झारना–क्रि. स. १ केंस विंचरणें. २ निवडणें. [भाजल्यामुळें.
झारहीं*—अव्य. करपल्यामुळें;
झारी–स्त्री. झारी. तोटीचा गडू.
झाल–पु. झांज. स्त्री. तिखटपणा; झणझणीतपणा. [झाळणें.
झालना–क्रि. स. [?] डाग लावणें;
झिंगवा–स्त्री. अेक लहान मासा.
झिंगुली–स्त्री. [?] झगा.
झिझकना–क्रि.अ. [अ.] १ चिडणें; त्रागा करणें. २ भीतीमुळें थबकणें. ३ सावध होणें.
झिझकारना—क्रि. स. [अनु.] झिडकारणें; दटावणें. [ताण करणें.
झिझोडना–क्रि.स. [दे.] ओढा–
झिडकना—क्रि. स. [अनु.] झिडकारणें.
झिडकी–स्त्री. झिडकार; तिरस्कार; अपमान.
झिपना–क्रि. अ. शरमणें; लाजणें.
झिपाना–क्रि. स. लाजविणें.
झिलना–क्रि. अ. [?] १ शिरणें; घुसणें. २तृप्त होणें. ३ तल्लीन होणें.
झिलम–स्त्री. [अनु.] लोखंडी शिरटोप. [लुकलुकणें. २ कवच.
झिलमिल–स्त्री. [अनु.]१ झगमग;
झिलमिला–वि. [अनु.] १ विरळ; झिरझिरीत. २ चमकणारा. ३ अस्पष्ट. [लुकलुकणें.
झिलमिलाना–क्रि. अ. [अनु.]
झिलमिली–स्त्री. [अनु.] झिरझिरीत पडदा. २ चिकाचा पडदा.
झिल्लड–वि. झिरझिरीत; जाळीदार.
झिल्ली–स्त्री. १ विरविरीत पातळ पडदा. २ पापुद्रा.
झिल्ली–पु. घुरघुरा किडा; रातकिडा.
झींक–का—पु. [दे.] दळतांना जात्यांत घालावयाचा घांस; मूठ.
झींकना–झींखना—क्रि. अ. १ पश्चात्ताप करणें; पस्तावणें. २ रडगाणें गाणें.
झींगा–पु. अेक प्रकारचा मासा.
झींगुर–पु. [अनु.] घुरघुरा किडा.
झींसी–स्त्री. [अनु.] पावसाचे बारीक तुषार.

झीना–*वि.* पातळ; झिरझिरीत; विरविरीत.

झील–*स्त्री.* सरोवर.

झीलर-*पु.* लहान सरोवर.

झीवर–*पु.* कोळी. [खिजणें;कावणें.

झुंझलाना–*क्रि. अ.* [अनु.]चिडणें;

झुँझलाहट–*स्त्री.* [अनु.] त्रागा; चीड.

झुंड–*पु.* झुंड; समूह. [झुकणें.

झुकना–*क्रि. अ.* वांकणें; लवणें;

झुकराना–*क्रि.अ.* [?] धक्का बसणें.

झुकवाना–*क्रि. स.* झुकाविणें; वांकविणें (दुसऱ्याकडून).

झुकाना–*क्रि. स.* वांकविणें; लवविणें; झुकाविणें. [३ अुतार.

झुकाव–*पु.* १ बांक. २ कल; प्रवृत्ति.

झुटपुटा–*पु.* [अनु.] झुंझुरकें (पहांटे व सायंकाळीं); पहांटेचा अंधुक प्रकाश; संधिप्रकाश.

झुटुंग–*वि.* खवीस; केस वाढलेला.

झुठलाना–*क्रि.स.* १ खोटें ठरविणें. २ खोटेंनाटें सांगून फसविणें.

झुठाअी–*स्त्री.* खोटेपण; असत्यता.

झुठाना–*क्रि. स.* खोटें ठरविणें.

झुनक-*पु.* [अनु.] झणत्कार.

झुनकना–*क्रि. अ.* [अनु.]झुणझुण आवाज होणें.

झुनझुना–*पु.* [अनु.] खुळखुळा.

झुनझुनाना–*क्रि.अ.* [अनु.]झुणझुण आवाज होणें. [मुंग्या येणें.

झुनझुनी–*स्त्री.* [अनु.] हातापायांना

झुमका–*पु.* डूल (दागिना).

झुमना–*क्रि. अ.* झोक जाणें.

झुरझुरी–*स्त्री.*[अनु.] हुडहुडी.

झुरमुट—*पु.* १ झाडझुडुप. २ झुंड; समूह.

झुरना–*क्रि. अ.* १ वाळणें; कोरडें पडणें. २ झुरणें;दुःखानें क्षीण होणें.

झुरवाना–*क्रि. स.* झुरविणें.

झुरसना––*क्रि. अ.* १ भाजणें; होरपळून निघणें. २ अुन्हानें काळें पडणें.

झुर्री–*स्त्री.* सुरकुती; सळ.

झुलना–*पु.* झोपाळा [झुपका.

झुलनी—*स्त्री.* नथेंतील मोत्यांचा

झुलसना–*क्रि.अ.* पाहा 'झुरसना'.

झुलसवाना–*क्रि. स.* होरपळविणें.

झुलसाना–*क्रि. स.* भाजणें; जाळणें.

झुलाना–*क्रि. स.* १ झोका देणें; झुलविणें. २ ताटकळत ठेवणें.

झूँक–*पु.* वाऱ्याचा झोत.

झूंझल–*स्त्री.* [अनु] धुसफुस.

झूँटा–*पु.* झिंज्या

झूझना–*क्रि. अ.* झुंझणें.

झूठ–*पु.* खोटें; असत्य. (यौ.)

झूठमूठ–*क्रि. वि.* खोटेंनाटें.

झूठा–*वि.* १ खोटा; लबाड; खोटें बोलणारा. २ कृत्रिम; नकली.
झूमक–झूमका-*पु.* होळीच्या सणांत स्त्रियांचें घेरा करून झुलत-झुलत नाचतांना गावयाचें गाणें. २ कर्णफूल.
झूमडझामड–*पु.* खोटेंनाटें; अुपद्व्याप.
झूमना–*क्रि. स.* झुलणें; डुलणें; आंदोलणें. २ हालत-डुलत चालणें; झोके खाणें.
झूमर–*पु.* डूल.
झूर–रा—*वि.* १ वाळलेला; शुष्क. २ रिकामा; रिता. ३ अुष्टा.
झूरै–*क्रि. वि.* व्यर्थ; निरर्थक.
झूलन–*पु.* १ श्रावणांत हिंदोळ्या-वर बसून गाणीं म्हणण्याचा अुत्सव. २ झोका; हिंदोळा.
झूलना—*क्रि. अ.* झोका घेणें; आंदोलणें.
झूला—*स्त्री.* १ झोका; झोला; हिंदोळा. २ झोपाळा; पाळणा.
झेंपना–*क्रि. अ.* खजील होणें; लाजणें; शरमणें.
झेंपू–*पु.* [अनु.] शरमिंदा.
झेपना–*क्रि.अ.* पाहा 'झेंपना'
झेर*–*स्त्री.* [फा.] १ विलंब. २ तंटाबखेडा.
झेलना–*क्रि.स.* १ स्वतःवर ओढून घेणें; सहन करणें. २ ढकलणें. ३ पोहतांना पाणी कापणें.
झोंक–*स्त्री.* १ कल; प्रवृत्ति. २ झपाटा; जोर; वेग. ३ थाटमाट. ४ धामधूम.
झोंकना–*क्रि. स.* १ झुगारणें. २ विस्तवांत फेंकणें.
झोंकवाना–*क्रि. स.* फेंकविणें.
झोंका–*पु.* १ झोंका; हेलकावा. २ हिसडा; झटका. ३ झोक; थाटमाट.
झोंकाओी–*स्त्री.* १ झुगारणें. २ फेकणें.
झोंझ–*पु.* [दे.] घरटें.
झोंझल-*स्त्री.* [अनु.] चीड; चिरड; राग.
झोंटा–*पु.* १ आंबाडा. २ वेणी. ३ झिंज्या.
झोंपडा–*पु.* [अनु.] झोंपडें; झोंपडी.
झोंपडी–*स्त्री.* झोंपडी.
झोंपा–*पु.* [अनु.] गुच्छ; गोटा.
झोंटिंग—*वि.* केसाळ; झिपऱ्या असलेला. *पु.* भूत, वेताळ वगैरे.
झोरि–झोरी—१ झोळी. २ पोट.
झोरे–*क्रि. वि.* [?] निकट; जवळ; समीप.
झोल–*पु.* १ भाजीचा रस्सा. २ झोळ; पदर; घोळ. ३ चूकभूल. ४ कोळ्याचें जाळें.
झोलदार–*वि.* [सं. + फा.] झोळ असलेला.
झोला–*पु.* झोळी; पिशवी.
झोली–*स्त्री.* झोळी; थैली.

झौंर–पु. १ गुच्छ; गोटा. २ झुंड; समूह.

झौंरना–क्रि. अ. [अनु.] बळकावून बसणें; झडप घालून बळकावणें.

झौंसना–क्रि. स. भाजणें.

झौंसियत–स्त्री. अग्नीच्या ज्वाळा.

झौड–पु. [देश.] तंटा; भांडण.

झौर–पु. [अनु.] हुज्जत; तक्रार.

झौरना––क्रि. स. झटका देऊन हालविणें.

झौरे–क्रि. वि. [?] समीप; जवळ.

झौवा–पु. टोपली; पेटारा.

झौहाना–क्रि. अ. [अनु.] गुरकावणें; रागावणें.

ट

टंक–पु. शिक्का.

टँकना–क्रि. अ. १ टांके घालणें. २ नोंद करणें; टांचण करणें. ३ टाकी लावणें.

टँकवाना, टँकाना–क्रि. स. १ टांके घालून घेणें. २ टाकी लावून घेणें.

टंकार–स्त्री. टणत्कार; झंकार.

टंकारना–क्रि. स. धनुष्याची दोरी ओढून आवाज करणें.

टंकी––स्त्री. टांकी; पाणी सांठविण्याचें पीप.

टंकोर–पु. टणत्कार.

टंकोरना–क्रि. स. पाहा 'टंकारना'.

टँगडी–स्त्री. तंगडी.

टँगना–क्रि. अ. १ टांगलें जाणें; लोंबकळणें; लटकणें. २ फांसावर लटकणें. पु. कपडे टांगण्याची दोरी.

टँगरी–स्त्री. पाहा ' टँगडी '.

टंगारी–स्त्री. कुऱ्हाड.

टंच–वि. कृपण; कंजुष; बनेल.

टंटघंट–पु. [अनु] १ पूजेचें अवडंबर. २ काठकबाड; केरकचरा.

टंटा–पु. [अनु] १ तंटा; झगडा. २ अुपद्रव; दंगा.

टंडैल–पु. मजुरांचा मुकादम; तांडेल.

टअी*–स्त्री. युक्ति; अुपाय.

टकटका*–पु. टक लावून पाहणें. स्थिर व अेकाग्र दृष्टि.

टकटकी–स्त्री. टक; अेकसारखी नजर. (मु.) **टकटकी बाँधना**–टक लावून पाहणें.

टकटोना, टकटोरना––क्रि. स. १ चांचपडणें; हुडकणें. २ हातानें गुंडाळणें.

टकटोहना–क्रि. स. चांचपडणें.

टकराना–क्रि. अ. [अनु.] १ टक्कर होणें; आदळणें; आपटणें. २ दारोदार हिंडणें. क्रि. स. १ आदळणें; आपटणें. २ लढविणें; झुंजविणें.

टकसाल— *स्त्री.* टांकसाळ.
टकसाली—*वि.* १ चालू; प्रचलित; प्रमाणित. २ टांकसाळीचा. ३ व्यवहारांतील.
टका—*पु.* १ ढब्बू पैसा. २ पैसा. ३ धन; द्रव्य. (मु.) **टका-सा जवाब देना**—साफ नकार देणें. रोखठोक अुत्तर देणें. **टका-सा मुँह लेकर रह जाना**—शरमणें; लज्जित होणें. चिमणीअेवढें तोंड करणें.
टकासी—*स्त्री.* रुपयामागें दोन पैसे व्याजाचा दर.
टकुआ—*पु.* टकळी.
टकैत—*वि.* धनी; श्रीमंत.
टकोर—*स्त्री.* १ जखम; आघात; प्रहार (सौम्य प्रमाणांत). २ चपराक. ३ नगाऱ्याचा आवाज. ४ टणत्कार.
टकोरना—*क्रि. स.* १ हलका आघात करणें. २ शेकणें.
टखना—*पु.* पायाचा घोटा.
टगडी—*स्त्री.* तंगडी; पाय.
टचनी—*स्त्री.* भांड्यावर नक्षी कोरण्याची सुअी. [तयार झालेला.
टटका—*वि.* ताजा; नवीन, नुकताच
टटीबा—*पु.* [अनु.] कप्पी; चाक.
टटोलना—*क्रि. स.* १ चांचपडणें. २ शोधणें; हुडकणें. ३ ठाव घेणें (अंतःकरणाचा); ताडणें (अंतःकरण); अंतःकरणाचा भाव जाणणें. ४ पारख करणें.
टट्टर—*पु.* ताटवा; तट्टी.
टट्टी—*स्त्री.* १ तट्टया. २ पडदा. ३ पायखाना; शौचकूप. (मु.) **टट्टीकी आड (ओट) से शिकार खेलना**—लपून छपून डाव करणें; फसविणें. **धोखेकी टट्टी**—फसविणारी गोष्ट.
टट्टू—*पु.* [अनु] तट्टू; लहान घोडा. (मु.) **भाडे (किराये) का टट्टू**-पैसे घेऊन काम करणारा; वेठ करणारा.
टनकना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ अुन्हानें डोकें ठणकणें. २ ठणठण आवाज होणें. [प्रकृतीचा.
टनमन-ना—*वि.* टुणटुणीत; सुदृढ
टनाटन—*स्त्री.* [अनु.] टणटण (आवाज). [आच्छादन).
टप—*पु.* टप; तट्टया (गाडीवरील
टप—*पु.* [अं.] टाकी; टब.
टप—*स्त्री.* [अनु.] 'टप् टप्' असा आवाज.
टपक—*स्त्री.* [अनु.] १ टपकण्याची क्रिया. २ थांबून थांबून होणारी पीडा; वेदना; कळ.
टपकना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ थेंब थेंब गळणें; टपकणें (द्रव पदार्थ). २

गळणें; खालीं पडणें (फळ). ३ ठणकणें (वेदना). ४ झळकणें.

टपका–*पु.* १ गळून पडलेली वस्तु. २ पिकून पडलेलें फळ. ३ ठणका.

टपकाटपकी-*स्त्री.* [अनु.] पावसाची लहानशी सर; पाऊस पडणें; बुरबुर.

टपकाना–*क्रि. स.* [अनु.] १ थेंब थेंब गाळणें. २ अर्क काढणें.

टपना–*क्रि. स.* १ जेवणासाठीं ताटकळत बसणें; अुपाशीं राहणें. २ तिष्ठत बसणें; खोळंबणें.

टपरा–*पु.* [दे.] १ छप्पर. २ झोपडी.

टपाना–*क्रि. स.* जेवणासाठीं ताटकळत बसविणें.

टमटम–*स्त्री.* [अिं] अेक प्रकारची घोडागाडी; व्हिक्टोरिया.

टमटी-*स्त्री.* [दे.] अेक प्रकारचें भांडें.

टमाटर–*पु.* [अिं] टोमॅटो.

टर–*स्त्री.* [अनु.] १ कर्णकटु शब्द. २ असभ्य वचन. ३ बेडकाचा आवाज.

टरकना–*क्रि. अ.* १ निसटणें; सटकणें. २ बाजूला होणें; निघून जाणें.

टरकाना–*क्रि. स.* १ निसटण्यास प्रवृत्त करणें. २ धुडकावून लावणें. ३ टाळणें; घालवून देणें; हुसकावून देणें.

टरटराना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ बडबड किंवा वटवट करणें. २ अुद्दामपणें बोलणें.

टर्राना–*क्रि.* अ. [अनु.] अुर्मटपणानें अुत्तर देणें. **टर्रा**–*वि.* अुर्मट; अुद्दाम. **टर्रापन**–*पु.* अुर्मटपणा; अुद्दामपणा (भाषणांत).

टलना–*क्रि. वि.* १ निसटणें; निघून जाणें; सटकणें. २ नाहींसें होणें; न राहणें. ३ टळून जाणें. ४ आज्ञेचें अुल्लंघन करणें. ५ लांबणीवर टाकणें. (मु.) **अपनी बात से टलना**–प्रतिज्ञा पूर्ण न करणें.

टल्ला–*पु.* असत्य; निरर्थक काम.

टल्लेनवीसी–*स्त्री.* [दे. + फा.] टाळाटाळी; थापेबाजी; बहाणा.

टवाअी–*स्त्री.* व्यर्थ भटकणें; निष्प्रयोजन हिंडणें.

टस–*स्त्री.* [अनु.] ' टस ' असा आवाज (मु.) **टस से मस न होना**–अचल राहणें.

टसक–*स्त्री.* [अनु.] ठणका; राहून राहून होणारी पीडा; वेदना.

टसकना–*क्रि. अ.* १ निसटणें; बाजूला सरणें. २. ठणकणें; ठसठसणें. [प्रवृत्त करणें.

टसकाना–निसटूं देणें; निसटण्यास

टसुआ–*पु.* आंसूं; अश्रु.

टहना–पु॰ झाडाची मोठी फांदी.
टहनी–स्त्री॰ डहाळी; शाखा; फांदी.
टहल––स्त्री॰ १ सेवा; चाकरी. २ शुश्रूषा. (यौ.) **टहल टअी** अथवा **टहल टकोर**–१ सेवा. २ नोकरी; चाकरी.
टहलना–क्रि॰ अ॰ १ हिंडणें; फिरणें. २ सावकाश चालणें; फिरावयास जाणें; हवा खाणें; (मु.) **टहल जाना**–निसटणें; सटकणें.
टहलनी–स्त्री॰ १ दासी; मोलकरीण. २ दिव्याची वात सरकविण्याची काडी. [सावकाश चालविणें.
टहलाना–क्रि॰ स॰ फिरावयास नेणें;
टहलुआ, टहलू–पु॰ १ नोकर; सेवक. २ भटक्या. ३ ओढाळ (जनावर).
टहूका–पु॰ [दे.] १ कोडें. २ चुटका.
टहोका–पु॰ [अनु.] धक्का; हिसडा. (मु.) **टहोका खाना**–धक्का खाणें. **टहोका देना**–धक्का मारणें.
टाँक–स्त्री॰ १ तीन किंवा चार माशांचें वजन. २ अटकळ; अदमास. [लेखणीचें टोंक.
टाँक–स्त्री॰ १ लिखाण; अक्षर. २
टाँकना–क्रि॰ स॰ १ शिवणें; टांका घालणें; जोडणें. २ टाकीचे घाव घालणें. ३ टिपणें; लिहिणें. ४ लुबाडणें. ५ चट्ट करणें.
टाँका–पु॰ १ शिवण. २ ठिगळ. ३ टाके. ४ टाकी लावण्याची छन्नी. ५ पाण्याची टाकी किंवा हौद. ६ पाण्याचें पीप.
टाँकी–स्त्री॰ १ टाकी (हत्यार). २ छन्नी (टाकीनें घडलेलें चिह्न).
टाँग–स्त्री॰ पाय; टांग. (मु.) **टाँग अडाना**—विनाकारण व्यत्यय आणणें. **टांग तलेसे निकलना**–पराभव मान्य करणें.
टाँगन—पु॰ तट्टू.
टाँगना—क्रि॰ स॰ १ टांगणें; लटकावणें. २ फांसावर चढविणें.
टाँगा–पु॰ १ मोठी कुऱ्हाड. २ टांगा (गाडी).
टाँच—स्त्री॰ १ अडथळा; मोडता; मोडती. २ टांका (शिवण). ३ ठिगळ.
टाँचना–क्रि॰ स॰ १ टांके घालणें. २ कापणें.
टाँट–टाँटा—वि॰ [अनु.] १ कठिण; कडक; टणक. २ दृढ; मजबूत.
टाँड—स्त्री॰ १ सामान ठेवण्याची लांकडाची फळी. २ शेताची राखण करावयासाठीं घातलेला लहानसा मांडव. [लमाण; कुटुंब; परिवार.
टाँडा—पु॰ १ तांडा, काफला. २
टाँयटाँय—स्त्री॰ [अनु.] बडबड; वटवट. (मु.) **टाँयटाँय फिस्–**

काम थोडें पण बडबड फार; ऑफस.

टाट–*पु.* तरट. (मु.) **टाटमें पाट–की बखिया**–बुड्ढी घोडी लाल लगाम. **टाट अुलटना**–दिवाळें निघणें. [२ कवटी.

टाटर—*पु.* १ हाडांचा सांपळा.

टाटिका—*स्त्री.* तट्टया; पडदा.

टान–*स्त्री.* ताण.

टानना–*स्त्री. स.* [*सं.*] ताणणें; खेंचून धरणें.

टाप—*स्त्री.* १ कोंबडी ठेवण्यांचा कामटी पेटारा. २ घोड्याची टाप. ३ कोळयाचें जाळें (टोपलीच्या आकाराचें).

टापना—*क्रि. अ.* वस्तु मिळविण्यासाठीं हैराण होणें; वणवण फिरणें. *क्रि. अ.* अुडी मारणें.

टापा—*पु.* १ निर्जन व ओसाड मैदान. २ झांकण घालावयाचें टोपलें.

टापू—*पु.* १ बेट. २ प्रदेश; टापू.

टारना–*क्रि. स.* पाहा 'टालना'.

टाल—*स्त्री.* १ रास; ढीग. २ लांकूडफाट्याची वखार.

टाल—*स्त्री.* टाळाटाळी.

टालटूल, टालमटूल–टोल—*स्त्री.* टाळाटाळी.

टालना—*क्रि. स.* १ टाळणें; दूर करणें; बाजूला सारणें. २ नाहींसें करणें; राहूं न देणें. ३ स्थगित करणें; पुढें ढकलणें. ४ वेळ दवडणें. ५ हुसकून लावणें.

टाली—*स्त्री.* [दे.] जनावरांच्या गळ्यांतील घाट.

टिंड –*स्त्री.*
टिंडा–*पु.* } अेक फळभाजी.

टिकट—*पु.* [*अिं.*] १ तिकीट. २ कर; जकात.

टिकटघर–*पु.* [*अिं.* + *सं.*] जेथून तिकिटें विकण्यांत येतात तें टिकाण.

टिकटचेकर—*पु.* [*अिं.*] तिकिटें तपासणारा. [३ तिरडी.

टिकठी–*स्त्री.* १ तिकटी. २ तिवअी.

टिकडा, टिक्कड—*पु.* मोठी बाटी; गेट.

टिकना—*क्रि. अ.* १ टिकणें; स्थिर राहणें. २ विरघळलेल्या पदार्थाचें तळाशीं बसणें. ३ टिकाव धरून राहणें. [२ लहान वडी.

टिकली–*स्त्री.* [दे.] १ टिकली; तीट.

टिकस—*पु.* [*अिं.*] कर; जकात.

टिकाअू–*वि.* टिकणारा; मजबूत.

टिकाव–*स्त्री.* १ थांबण्याची क्रिया. २ पडाव.

टिकाना—*क्रि. स.* १ अुतरावयास जागा देणें; ठेवणें. २ टिकविणें.

टिकाव–पु. १ स्थिरता. २ पडाव; मुक्काम.

टिकिया—स्त्री. १ गोल लहान तुकडा. २ टिकली (कपाळावर लावतात ती). ३ वाटी; गाकर. ४ हुक्क्यांत घालावयाची तंबाखूची चकती.

टिकुली—स्त्री. टिकली; बिंदी.

टिकैत—पु. १ राजाचा वारसदार; युवराज. २ सरदार; अधिकारी.

टिक्कड–पु. [दे.] १ मोठी वडी. २ जाड रोटी; लाटी. [चिवळणें.

टिक्की–स्त्री. पाहा ' टिकिया '

टिघलना—क्रि. अ. वितळणें;

टिचन–वि.[इं.] १ हजर; तयार. २ तत्पर; उद्युक्त. [स्त्री. टिटवी.

टिटिह–हा–पु.टिटवा. **टिटिहरी**–

टिड्डी–स्त्री. टोळ.

टिढविडंगा–वि. वांकडातिकडा.

टिपका*–पु. [अनु.] थेंब; बिंदु.

टिपवाना–क्रि. स. लिहवून घेणें.

टिपारा–पु. [सं. + फा.] मुकुट; किरीट.

टिप्पणी–नी—स्त्री. टीका;टिप्पण.

टिमटिमाना–क्रि. अ. मंद जळणें; अंधुक प्रकाश देणें;धुगधुगी असणें.

टिरफिस–स्त्री. उद्धटपणा;उद्दामपणा.

टिहुनी–स्त्री. १ पायाचा घोटा. २ हाताचा कोपरा. [जात्याचा खुंटा.

टींडी–स्त्री. १ नांगराची मूठ. २

टीकरा–पु. [दे.] उंचवटा; टेकाड.

टीका–पु. १ टिळा; मुद्रा; गंध (आपापल्या संप्रदायानुसार). २ वाङ्‌निश्चय. ३ राज्याभिषेक. ४ ठिपका; डाग; चिह्न. ५ देवी काढणें. ६ टीका; आलोचना.

टीकाटिप्पणी–स्त्री. १ टीका;दोषदर्शन. २ खुलासा.

टीप–स्त्री. १ दाब; दडपण. २ उंच तान (गाण्याची). ३ नोंद; टिपण. ४ आंगठ्याचा ठसा. ५जन्मटिपण.

टीपना–क्रि. स. १ दाबणें. २ हळु हळू ठोकणें. ३ लिहिणें; टिपणें.

टीमटाम–स्त्री. [अनु.] १ डामडौल. २ टापटीप.

टीला–पु. १ टेकडी. २ मातीचा मोठा उंच ढीग. ३ उंचवटा.

टीस–स्त्री. ठणका;. ठसठस.

टीसना–क्रि. अ. [अनु.] थांबून थांबून वेदना होणें;ठणका लागणें.

टुंटा, टुंडा–वि. १ थोटें. २ फांद्या नसलेलें; मुंडें.

टुक–वि. अल्प; थोडें.

टुकडा–पु. तुकडा. **टुकडी**–स्त्री. १ लहान तुकडा. २ टोळी; झुंड.

टुकुर टुकुर–*क्रि. वि.* [अनु.] टकमकां.
टुच्चा–*वि.* तुच्छ; क्षुद्र.
टूँड–*पु.* किड्याची सोंड.
टूँडी–*स्त्री.* बेंबी.
टूक–*पु.* तुकडा.
टूटना–*क्रि. अ.* १ तुटणें; २ फुटणें. ३ सांधा निखळणें. ४ रोडावणें. ५ गति खुंटणें; व्यत्यय येणें.
टूटना*–*क्रि. अ.* संतुष्ट होणें; प्रसन्न होणें.
टूटा–*वि.* १ तुटलेला; खंडित. २ अशक्त; दुबळा.
टूठानि*–संतोष; समाधान.
टेंट–*स्त्री.* कनवट.
टेंट–*स्त्री.* कापसाचें बोंड. [झुडुप.
टेंटी–*स्त्री.* पानें नसलेलें कांटेदार
टेंटी–*पु.* [अनु] हुज्जत घालणारा.
टेंटुवा–*पु.* गळा.
टेंटें–*स्त्री.* [अनु.] १ निरर्थक बडबड, वटवट. २ पोपटाचा शब्द.
टेक–*स्त्री.* १ टेकण; टेकू. २ आश्रय, आधार. ३ दृढ निश्चय; टेक. ४ हट्ट; दुराग्रह. ५ सराव; संवय. ६ निश्चय; प्रतिज्ञा.
टेकना–*क्रि. स.* १ टेकणें. २ लवंडणें; विसांवा घेणें. [*स्त्री.* टेकडी.
टेकरा–*पु.* मोठी टेकडी. **टेकरी**–
टेकला*–*स्त्री.* नाद; छंद; वेड.
टेकान–*स्त्री.* टेकू; टेकण.
टेकाना–*क्रि. स.* अुचलून देण्यास मदत करणें.
टेकी–*पु.* १ दृढनिश्चयी माणूस; टेकीचा माणूस. २ हट्टी; दुराग्रही माणूस.
टेकुआ–*पु.* चरख्याची चाती.
टेकुरी–*स्त्री.* टकळी; चाती. २ दोर वळण्याचें चाक. २ अरी (चांभाराचें टोंचण्याचें हत्यार).
टेढबिडंगा–*वि.* वांकडातिकडा.
टेढा–*वि.* १ वांकडा; तिरपा. २ कठिण; दुष्कर. ३ अुर्मट; अुद्दाम. (मु.) **टेढी खीर**–दुष्कर, कठिण काम (यौ) **टेढामेढा**–*वि.* वेडा-वांकडा; वांकडातिकडा.
टेढाअी–*स्त्री.* वांकडेपणा.
टेढापन–*पु.* वक्रता; वांकडेपणा.
टेढे–*क्रि. वि.* वांकडेंतिकडें.
टेना–*क्रि. स.* १ धार लावणें; पाजळणें. २ मिशीकर पीळ देणें.
टेम–*स्त्री.* दिव्याची ज्योत.
टेर–*स्त्री.* १ धांवा; आर्त स्वरानें मारलेली हांक. २ तान; अुंच स्वर.
टेरना–*क्रि. स.* १ आर्त स्वरानें हांक मारणें; धांवा करणें. २ अुंच स्वरांत गाणें.

टेव–*स्त्री*. संवय; सराव; व्यसन.
टेसू–पु. पळसाचें फूल.
टैंक–पु. [अिं.] टँक; चिलखती [गाडी.
टैक्स–पु. [अिं.] कर.
टोंक-टोंका–पु. टोंक; किनारा.
टोंटा–पु. तोटी; नळ. **टोंटी**–*स्त्री*.
टोकना–*क्रि. स.* हटकणें; अडवणें.
टोकरा–पु. मोठी टोपली.
टोकरी–*स्त्री*. टोपली.
टोटका–पु. तोडगा; मंत्रतंत्र.
टोटकेहाअी–*स्त्री*. मंत्रतंत्र करणारी बाअी.
टोटा–पु. [सं.+ दे.] तोटा; हानि.
टोटा—पु. [सं.] १ तुकडा. २ काडतूस.
टोडी–*स्त्री*. १ तोडी राग. २ बेंबी.
टोनहा—*वि*. जादूटोणा करणारा; मांत्रिक.
टोनहाया–पु. जादूटोणा करणारा माणूस; मांत्रिक.
टोना–पु. जादूटोणा; मंत्रतंत्र.
टोप–पु. शिरस्त्राण; टोप.
टोपी–*स्त्री*. १ टोपी; २ कानटोपी.
टोल–*स्त्री*. १ संस्कृत पाठशाळा. २ टोळी; झुंड.
टोला–पु. १ पेठ; मोहल्ला; गंज; वस्तीचा अेक मोठा भाग. २दगड किंवा विटेचा तुकडा.
टोली–*स्त्री*. १ टोळी; झुंड. २ पेठ; विभाग; वस्तीचा लहान भाग.
टोह–*स्त्री*. १ तपास; चौकशी;शोध. २ देखरेख.
टोहना–*क्रि.स.* [दे.] १ धुंडाळणें; शोधणें. २ हात लावणें.
ट्रेन–*स्त्री*. [अिं.] आगगाडी.

ठ

ठंठ-*वि*.पानें नसलेला; बोडका(वृक्ष.)
ठंठार–*वि*. रिकामा.
ठंड, ठंडक, ठंडा, ठंडाअी–पाहा 'ठंढ, ठंढक, ठंढा, ठंढाअी.'
ठंढ–*स्त्री*. गारवा; गारठा; थंडी.
ठंढक–*स्त्री*. १गारवा; गारठा; थंडी. २ संतोष; तृप्ति.
ठंढा–*वि*. १ थंड; थंडगार. २ शांत; गंभीर. ३ विझलेला. ४ आवेश किंवा जोम नसलेला; अुदासीन. (मु.) **ठंढी साँस**–निःश्वास (दुःखाचा); अुसासा. **ठंढेठंढे**–१ मुकाट्यानें. २आनंदानें;हंसतखेळत.
ठंढाअी–*स्त्री*. गुलाबाच्या पाकळ्या, खरबुजाच्या बिया अित्यादि वस्तु टाकून बनविलेलें थंड पेय.

ठक-*स्त्री.* [अनु.] दोन वस्तूंचा अेकमेकांवर आपटण्याचा आवाज.
ठक-*वि.* थक्क; आश्चर्यचकित.
ठकठक-*स्त्री.* [अनु.] १ कटकट. २ टकटक आवाज. ३ तंटा झगडा; भानगड.
ठकठकाना--*क्रि. स.* [अनु.] १ ठोठावणें. २ टकटक करणें.
ठकुरसुहाती-*स्त्री.* खुशामत; आर्जव.
ठकुराअिन-*स्त्री.* मालकीण.
ठकुराअी-*स्त्री.* १ मोठेपणा; प्रौढी; टेंभा. २ ठाकुरांची जहागीर.
ठकुरानी-*स्त्री.* १ मालकीण. २ सरदाराची बायको.
ठग-*पु.* ठक; कपटी; धूर्त.
ठगना-*क्रि. स.* फसविणें; ठकविणें. *क्रि. अ.* फसणें; चकणें; फसविलें जाणें.
ठगनी—*स्त्री.* १ फसवणारी स्त्री. २ कुंटीण.
ठगपना-*पु.* फसवेगिरी; धूर्तपणा.
ठगमूरी-*स्त्री.* बेशुद्ध करणारी अेक वनस्पति (ठग, लुचे लोक वापरीत असत). [फसविणें.
ठगवाना—*क्रि. स.* दुसऱ्याकडून
ठगविद्या—*स्त्री.* फसवेगिरी.
ठगिन-नी-*स्त्री.* फसविणारी स्त्री.
ठगी-*स्त्री.* फसवेगिरी; धूर्तपणा.
ठगोरी--*स्त्री.* जादूटोणा.
ठट-ट्ट--*पु.* १ वस्तूंचा किंवा लोकांचा अेकाच ठिकाणी जमलेला थवा. २ रचना; सजावट; बनावट.
ठटकना--*क्रि. अ.* १ थबकणें; अडणें. २ नटणें; थाटमाट करणें.
ठटकीला--*वि.* सजलेला; नटलेला.
ठटना-*क्रि. स.* १ ठरविणें; निश्चित करणें. २ तयार करणें. ३ आरंभ करणें. *क्रि. अ.* १. अडणें; दृढ निश्चयानें अुभें राहणें. २ सुसज्जित होणें.
ठटनि*—*स्त्री.* रचना; बनावट.
ठटरी-*स्त्री.* १ हाडाचा सांपळा. २ गवत, चारा अि. बांधण्याचें जाळें. ३ तिरडी. ४ सांचा.
ठट्ट-*पु.* पाहा 'ठट'
ठट्टा—*पु.* थट्टा; विनोद.
ठठ—*पु.* पाहा ' ठट्ट '
ठठअी—*स्त्री.* थट्टामस्करी; विनोद.
ठठाना—*क्रि. स.* [अनु.] मारणें; चोप देणें. [जोरानें खिदळणें.
ठठाना—*क्रि. अ.* खदखदून हंसणें;
ठठेरा—*पु.* [अनु.] भांडीं बनविणारा; तांबट. **ठठेरी**—*स्त्री.* तांबटाची बायको किंवा त्याचें काम.
ठठोल—*पु.* थट्टेखोर; विनोदी.
ठठोली—*स्त्री* थट्टामस्करी; विनोद; चेष्टा. [करणें; दुखणें.
ठनकना—*क्रि. अ.* [अनु.] ठण-

ठनठन गोपाल—पु. [अनु.] १ दरिद्री; कंगाल; गरीब. २ पोकळ, दिखाऊ, निःसत्त्व वस्तु.

ठनना—*क्रि. अ.* १ ठरणें; निश्चित किंवा पक्कें होणें. २ तत्परतेनें कामाला सुरुवात होणें. ३ मनाचा निश्चय होणें. ४ उद्युक्त असणें; तयार असणें.

ठप्पा—पु. १ वेलवुट्टीचा कापडावर छापण्याचा ठसा; छाप. २ ठशानें काढलेली वेलवुट्टी.

ठमक—*स्त्री.* ठुमकत चालणें.

ठमकना—*क्रि. अ.* १ ठुमकत चालणें. २ थांवणें.

ठयना—*क्रि. स.* १ स्थापन करणें; बसविणें. २ ठाम निश्चयानें आरंभ करणें. ३ ठरविणें. *क्रि. अ.* स्थिर होणें; जमणें; बसणें.

ठरना—*क्रि. अ.* पाहा 'ठिठरना'

ठवनी—*स्त्री.* बसण्याची किंवा उभें राहण्याची ढब; बैठक; आसन.

ठस-*वि.*भरीव. [ताठा; टेंभा, तोरा.

ठसक—*स्त्री.* १ अभिमान; गर्व. २

ठसाठस—*क्रि. वि.* ठांसून भरलेला; भरगच्च.

ठहरना—*क्रि.अ.* १ थांबणें. २ (अेखाद्याच्या घरीं) अुतरणें; मुक्काम करणें; राहणें. ३ टिकाव धरणें; स्थिर राहणें. ४ वाट पाहणें. ५ निश्चित होणें; पक्कें होणें; ठरणें. ६ धीर धरणें. [२ ठराव; निर्धार.

ठहरान—पु. १ निश्चिति; स्थैर्य.

ठहराना-*क्रि. अ.* १ थांबविणें; अडविणें; आडकाठी करणें. २ अुतरून घेणें; जागा देणें. ३ ठरविणें; निश्चित करणें.

ठहरानी — *स्त्री.* हुंडा, करणी अित्यादींविषयीं केलेला करार.

ठहराव—पु. निश्चय; ठराव.

ठहाका—पु. [अनु.] खो खो करून हंसणें. [ठिकाण.

ठाँउँ*—*स्त्री.* ठाव; स्थान; जागा.

ठाँठ—*वि.* [अनु.] १ शुष्क; नीरस. २ दूध नसलेली; खाटी (गाय किंवा म्हैस) [भरणें.

ठाँसना—*क्रि. स.* ठासणें; खच्चून

ठाँह-पु. स्थान; जागा; ठिकाण.

ठाकुर—पु. १ देवदेवता. २श्रीकृष्ण. ३ क्षत्रियांची पदवी. ४ मालक; स्वामी. (यौ.) **ठाकुरद्वारा**—पु.देवस्थान; देवालय. **ठाकुरवाडी**—*स्त्री.*देवालय; मंदिर.

ठाट—पु. १तट्टया. २चौकट. ३सांचा; आराखडा. ४ थाटमाट; शृंगार; सजावट. ५ दिमाख; दिखाअूपणा ६ तऱ्हा; अैट. (मु.) **ठाट**

बदलना–वेष बदलणें.

ठाटना*–*क्रि.स.* १रचणें; बनविणें; निर्माण करणें.२दृढ संकल्प करणें.

ठाटबाट–*पु.* १ थाटमाट. २ पोकळ डौल; दिमाख. ३ दिखाऊपणा.

ठाटर—*पु.* १ तरट; २ थाटमाट. ३अस्थिपंजर. ४ कबूतरांचा अड्डा.

ठाठ–*पु.* पाहा ' ठाट '.

ठाढा*—*वि.* १ उभा राहिलेला. २ सबंध; पूर्ण. ३ उत्पन्न झालेला.

ठादर*–*पु.* [दे.] झगडा; तंटा.

ठान–*स्त्री.* १ ठाम निश्चय; संकल्प. २ कार्यारंभ.

ठानना–*क्रि. स.* ठाम निश्चय करणें; निश्चय करणें; ठरविणें.

ठाना*–*क्रि. स.* १ दृढ संकल्प करणें; निश्चय करणें. २ निश्चयपूर्वक कामाला आरंभ करणें.

ठाम—*पु.* स्थान; जागा; ठिकाण.

ठार–*पु.* १ कडाक्याची थंडी. २ हिमवर्षाव.

ठाला–*पु.* बेकारी; उद्योगधंदा नसणें. *वि.* बेकार; कामधंदा नसलेला; निरुद्योगी. [निवासस्थान.

ठाहर-रु*–१ ठिकाण;जागा.२ घर;

ठिंगना, ठेंगना–*वि.* ठेंगणा; खुजा.

ठिकठैना*–*पु.* व्यवस्था; बंदोबस्त.

ठिकाना–*पु.* १ ठिकाण; स्थान. २ ठावठिकाणा; पत्ता. ३ निवासस्थान; घर. ४ मर्यादा; सीमा. ५ व्यवस्था; बंदोबस्त. ६ स्थैर्य; निश्चितता.

ठिठकना–*क्रि.अ.* १ थबकणें; एका-एकीं थांबणें.२आश्चर्यचकित होणें; थक्क होणें. [काकडणें; कुडकुडणें.

ठिठरना, ठिठुरना–*क्रि. अ.* थंडीनें

ठिनकना–*क्रि. अ.* [अनु.] लहान मुलाचें थांबून थांबून रडणें.

ठिर–*स्त्री.* कडाक्याची थंडी.

ठिलिया–*स्त्री.* कळशी; लहान घागर.

ठिलुआ–*वि.* १ सुस्त; आळशी. २ निरुपयोगी; कुचकामी. ३ बेकार; निरुद्योगी.

ठीकरा–*पु.* १ भिक्षापात्र. २ फुटलेलें भांडें. ३ मातीच्या भांड्याचा लहान तुकडा; खापर.

ठीकरी–*स्त्री.* बारीक तुकडा; ठिकरी.

ठीका–*पु.* मक्ता; ठेका. [कंत्राटदार.

ठीकेदार–*पु.* [सं.+फा.] मक्तेदार;

ठीवन*–*पु.* थुंक; खाकरा; बेडका.

ठीहा–*पु.* १ ठोकळा. २ बसण्या-करितां तयार केलेली उंच जागा.

ठुंठ–*पु.* फांद्या व पानें नसलेला वृक्ष; वाळलेलें झाड.

ठुकना–*क्रि. स.* [अनु.] बेदम मार खाणें, चोप बसणें.

ठुकराना–*क्रि. स.* [अनु.] १ ठोकर

मारणें; लाथाडणें. २ क्षुद्र लेखणें. ३ धुडकावून लावणें.

ठुकवाना–*क्रि. स.* [अनु.] मार देवविणें; चोप देवविणें.

ठुड्डी—*स्त्री.* हनुवटी.

ठुमकना—*क्रि. अ.* [अनु.]स्फुंदणें.

ठुमकना—*क्रि.अ.*[अनु.]१ अुड्या मारीत चालणें (लहान मुलांचें). २ (पायांना घुंगरू बांधून)ठुमकत ठुमकत चालणें. [(पतंग अुडवितांना)

ठुमकी–*स्त्री.* [दे.] हिसका; झटका

ठुमरी–*स्त्री.* [दे.] संगीतांतील अेक प्रकार.

ठुर्री—*स्त्री.*गणंग.

ठुसना–*क्रि. अ.* ठांसलें जाणें.

ठूँठ–ठूँठा—*वि.* १ फांद्या व पानें नसलेलें (झाड).२ थोटा (मनुष्य); लुळापांगळा.

ठूँसना, ठूसना–*क्रि. स.* १ ठांसून भरणें;खच्चून भरणें.२चापून खाणें. ३ खुपसणें. ४ कोंवणें.

ठेंगा—*पु.* १ आंगठा. २सोटा; वडगा. (मु.) **ठेंगा दिखाना**–नकार देणें.

ठेंठी, ठेंपी–*स्त्री.* [दे.] १ कापसाचा बोळा (कानांतील). २ कानांतील मळ. [(तवल्याचा).

ठेका–*पु.* १ मक्ता. २ ठेका

ठेका—*पु.* १ टेकू; टेका. २ ठेका.

ठेकेदार—*पु.* पाहा ‘ ठीकेदार ’.

ठेगना*—*क्रि.स.* १टेकणें; आधार घेणें. २ मनाअी करणें; अनुमति न देणें.

ठेठ—*वि.* [दे.] १ अगदीं; केवळ. २ अस्सल; शुद्ध; थेट. *स्त्री.* ग्रामीण भाषा.

ठेलना–*क्रि. स.* ढकलणें; धक्का देणें; रेटणें. **ठेला**– *पु.* सामान वाहून नेण्याची हमालाची हातगाडी.

ठेलाठेल—*स्त्री.* गर्दी; खेंचाखेंची.

ठेस—*स्त्री.* १ मार; आघात. २ धक्का; ठेंच.

ठैयाँ—*स्त्री.* १ ठिकाण; स्थान; जागा. २ द्वितीयेचा प्रत्यय ‘ला.’

ठैयाँ—*अव्य.* जवळ; निकट.

ठोंक–*स्त्री.* चोपणी; जमीन सपाट करण्याचें काम.

ठोंकना–*क्रि.स.* [अनु.] १ ठोकणें; चोपणें. २ मारणें. ३ गाडणें.

ठोठी – *स्त्री.* १टरफल.२अफूचें बोंड.

ठोठरा—*वि.* पोकळ; रिकामा.

ठोडी– ढी—*स्त्री.* हनुवटी.

ठोस—*वि.* १ भरीव. २ मजबूत; वळकट. [काढणें.

ठोहना*—*क्रि. स.* शोधणें; तपास

ठौर–*पु.* ठिकाण; जागा. (मु.) **ठौर रहना**–१ जागच्या जागीं पडून राहणें. २ मरणें.

ड

डंक–पु. दंश; डंख. (मु.) **डंक मारना**–नांगी मारणें; दंश करणें.
डंका– पु. १ नगारा; डांगोरा; डंका. २ ढोलकें. (मु.) **डंके की चोटपर कहना**-जाहीरपणें सांगणें; दवंडी पिटून सांगणें.
डंकिनी-स्त्री. डाकीण; हडळ.
डंगर–पु. गुरेंढोरें.
डंगरा–पु. खरबूज.
डँगरी–स्त्री.[दे.] लांब काकडी.
डँगरी–स्त्री. [दे.] हडळ; डाकीण.
डँटैया–पु. दटावणारा;धमकावणारा.
डंटल–डंठल–पु. १ डहाळी. २ फळ, फूल अि. चा देंठ.
डंड–पु. १ सोटा; दंडा. २ दंड (हाताचा). ३ व्यायामाचा अेक प्रकार; जोर. ४ शिक्षा (दंड). (मु.) **डंड पेलना**–जोर कढणें.[करणारा.
डंडपेल– पु. पाहिलवान; कसरत
डंडवारा–पु.कुंपण; आवार. [कुंपण;
डंडा–पु.१ दंडुका;सोटा. २ आवार.
डँडिया–स्त्री. १पट्टे पट्टे असलेलें लुगडें. २ गव्हाची ओंबी. पु. कर वसूल करणारा.
डंडी–स्त्री. १ छडी. २ दस्ता; मूठ. ३ तराजूची दांडी. ४ फुलाचा, फळाचा दांडा किंवा देंठ. ५ दंडी (संन्याश्याचा अेक प्रकार).[हुडकणें.
डँडोरना–क्रि.स. [अनु.] धुंडाळणें;
डंडौत*–पु. दंडवत; प्रणाम.
डंबर–पु. १ थोतांड; पाखंड. २ अेक प्रकारचा चांदवा. ३ विस्तार. **मेघडंबर**–मोठा शामियाना; तंबू.
डँवरुआ–पु.संधिवात. [गोंधळलेला.
डँवाडोल–वि.डळमळीत; विचालित;
डंस–पु. १ मोठा डांस. २ विषारी किडयांनीं डंख मारलेली जागा.
डकराना–क्रि.अ. [अनु.] डरकाळी फोडणें; गरजणें.
डकार–पु. [अनु.] ढेकर.
डकारना–क्रि.अ. [अनु.] १ ढेकर देणें. २ पर द्रव्याचा अपहार करणें. ३ डरकाळी फोडणें.
डकैत–पु. डाकू; लुटारू; दरोडखोर.
डकैती– स्त्री. दरोडा; डाका.
डग—पु. पाअूल; क़दम. (मु.) **डग भरना**–पुढें पाअूल टाकणें.
डगडगाना—क्रि. अ. [अनु.] डगमगणें; हलणें; लटपटणें. २ डळमळणें; थरथरणें.
डगडोलना–क्रि. अ. डगमगणें; डुलणें.

डगडौर—*वि.* डळमळीत; लटपट हलणारा.

डगना*—*क्रि.* अ. १ हलणें; सरकणें. २ चुकणें. ३ लटपटणें. ४ डळमळणें; विचालित होणें. [डगाना'

डगमगाना—*क्रि.* अ. पाहा, ' डग-

डगर-रा—*स्त्री.* वाट; रस्ता.

डगरना—*क्रि.* अ. चालूं लागणें; रस्ता धरणें; हळुहळू चालणें.

डगरा—*पु.* १ वाट.२ गोल आकाराचें सूप.

डगरिया—*स्त्री.* वाट; रस्ता.

डटना—*क्रि.*अ. अुभें राहणें; खिळून राहणें; अडणें. [२ घट्ट बसविणें.

डटाना—*क्रि.स.* १ भिडविणें; जोडणें.

डट्टा—*पु.* १ दट्टया; बूच. २ गुडगुडी किंवा नेचा. ३ मेख. [वीर; पराक्रमी.

डड्ढार*—*वि.* १ लांब दाढीवाला. २

डढार-रा—*वि.* लांब दाढीवाला. २ दाढा असलेला.

डढियल—*वि.* दाढीवाला.

डपट—*स्त्री.* १ धमकी; दटावणी; धाक—दपटशा. २ घोड्याची भरधांव चाल.

डपटना—*क्रि.* स. १ दरडावणें; धमकावणें. २ भरधांव दौडणें.

डपोरशंख-संख—*पु.* १ फुशारकी मारणारा; पोकळ बढाई करणारा. २ मूर्ख; बेअकली.

डफला—*पु.* [अ.] डफ.

डफली—*स्त्री.* [अ] टिमकी. (मु.) **अपनी अपनी डफली अपना अपना राग**-व्यक्ति तितक्या प्रकृति.

डफारना*—*क्रि.*अ.[अनु.] आक्रोश करणें; किंकाळ्या फोडून रडणें.

डफाली—*पु.*[अ.]*पु.* डफ किंवा ढोल वाजविणारा. [मारणें. २ ओरडणें.

डफोरना*—*क्रि.* अ. [अनु.]१ हांक

डब—*पु.* खिसा. [ठसठसणें.

डबकना—*क्रि.* अ. [अनु] ठणकणें;

डबकौंहाँ*—*वि.* [अनु.] अश्रूंनीं डबडबलेला. [भरून येणें.

डबडबाना—*क्रि.* अ. [अनु.] डोळे

डबरा—*पु.*१ डबकें. २ कुंड; हौद.

डबल—*वि.* [अिं.] दुहेरी; दुप्पट. पु. ढब्बू पैसा. [पाव रोटी.

डबलरोटी—*स्त्री.* [अिं.+दे.] पाव;

डबोना—*क्रि.* स. बुडविणें.

डब्ब—*पु.*१ झांकणअसलेला डबा. २ रेल्वेचा डबा.

डब्बू—*पु.* मोठें ओगराळें.

डभकना—*क्रि.अ.* [अनु.]१ डुंबणें. २ अश्रूंनीं डोळे डबडबणें. [लेला.

डभकौंहाँ*—*वि.* [अनु.] डबडब-

डभकौरी-*स्त्री.*[अनु]अुडदाची वडी.

डर—पु. भीति; शंका; डर.

डरना—क्रि.अ. १ भिणें; भयभीत होणें. २ घाबरणें; साशंक होणें.

डरपोक—वि. भित्रा; भ्याड.

डराना—क्रि. स. भिवविणें; भेदरविणें; भेडसावणें

डरावना—वि. भयानक.

डरावा—पु.बागुलबोवा; बुजगावणें.

डरिया*—स्त्री. डहाळी.

डलवाना—क्रि. स. टाकविणें.

डला—पु. १ मोठा तुकडा. २ मोठी टोपली किंवा करंडी. [डाली.

डलिया—स्त्री.लहान करंडी; टोपली;

डली—स्त्री. १ तुकडा; खडा. २ सुपारी. [चावणें.

डसना—क्रि. स. डसणें; दंश करणें;

डहकना—क्रि. स. १ फसविणें; ठकविणें. २ लालूच दाखवून न देणें. क्रि. अ. १ मिलाप करणें. २ किंचाळणें; ओरडणें.

डहकाना—क्रि. स. १ गमावून बसणें; घालवून बसणें. २ ठकविणें; लुबाडणें.

डहडहा—वि.[अनु.] १ हिरवें गार; टवटवीत. २ ताजें; नवीन. ३ प्रसन्न; आनंदी.

डहडहाना—क्रि. अ. १ टवटवीत होणें. २ प्रसन्न होणें; फुलणें; आनंदित होणें;

डहना—क्रि. अ. १ जळणें. २ द्वेष करणें. क्रि. स. १ जाळणें; भस्म करणें. २ त्रास देणें.

डहरना—क्रि.अ. चालणें.

डहराना-क्रि.स. फिराविणें;चालविणें

डाँक—स्त्री. दागिन्याच्या खालीं बसवावयाचा सोनें, चांदी अि. चा पत्रा; डाक.

डाँकना—क्रि. स. १ ओलांडणें; अुल्लंघिणें. २ वमन करणें; ओकारी काढणें.

डाँगर—वि. [दे.] गुरेंढोरें.

डाँट—स्त्री.धमकी; दटावणी.

डाँटना—क्रि. स. दटावणें; दरडावणें; धमकावणें;

डाँड-डा-पु. १ दंडुका; सोटा; बडगा. २ वल्हें. ३ दंड(शिक्षा). ४कुंपण.

डाँडना—क्रि. स. दंड करणें.

डाँडामेंडा— पु. १ अत्यंत स्नेह; घसट. २ बेबनाव.

डाँडी—स्त्री. १ दांडी (तराजू, झोपाळा अि. ची). २ डहाळी. ३ नावाडी. ४ सरळ रेघ. ५ डोली. ६ सीमा.

डाँवाडोल—वि.डळमळीत; अस्थिर.

डाँस—पु. जंगली डांस.

डाअिन-*स्त्री*. डाकीण; हडळ; चेटकीण.
डाक-*पु*. टपाल; पोस्ट. [ऑफिस.
डाकख़ाना-*पु*. [सं. + फा.] पोस्ट
डाकगाडी—*स्त्री*. मेलगाडी; टपालगाडी.
डाकघर-*पु*. पोस्ट ऑफिस.
डाका-*पु*. दरवडा; वाटमारी.
डाकाज़नी-*स्त्री*. [हिं+फा.] दरवडेखोरी, वाटमारी करणें.
डाकिन-*स्त्री*. पाहा, 'डाअिन'.
डाकिया-*पु*. पोस्टमन; रनर; हरकारा.
डाकू-*पु*. दरवडेखोर.
डाक्टर-*पु*. [अिं.] डॉक्टर.
डाख—*पु*. पळस.
डाग-*वि*. [दे.] पुराणमतवादी.
डागा—*पु*. नगारा वाजविण्याची टिपरी. [अुटीण.
डाची—*स्त्री*. [पंजाबी] सांडणी;
डाट-*स्त्री*. बूच.
डाट-*स्त्री*. धमकी; दटावणी.
डाटना-*क्रि. स*. १ दाबणें; दडपणें. २ धमकावणें; दटावणें. ३ टेकण लावणें. ४ ठांसून भरणें. ५ खूप जेवणें.
डाढ-*स्त्री*. दाढ. [लावणें.
डाढना—*क्रि. स*. जाळणें; आग
डाढा—*स्त्री*. १ दावानल; आग. २ विस्तव. ३ दाह; ताप.
डाढी—*स्त्री*. १ दाढी. २ हनुवटी.
डाबर—*पु*. १ डबकें; लहान तळें. २ गढूळ पाणी.
डाभ-*पु*. १ कुश; दर्भ. २ आंब्याचा मोहर; ३ कोंवळा नारळ; शहाळें.
डामल-*स्त्री*. [अ.] काळया पाण्याची शिक्षा.
डायन—*स्त्री*. डाकीण; हडळ.
डार-ल*—*स्त्री*. १ खांदी; डहाळी; फांदी. २ तलवारीचें पातें.
डारना-*क्रि.स*. पाहा 'डालना'.
डारी—*स्त्री*. पाहा 'डाली'.
डाल-*स्त्री*. १ फुलांची टोपली; परडी. २ टोपली; हारा. ३ फांदी.
डालना— *क्रि. स*. १ घालणें. २ मिसळणें. ३ टाकणें; फेंकणें. ४ ओतणें. ५ चिह्न करणें. ६ घालणें (अंगांत). ७ पसरून ठेवणें. ८ बुसविणें. ९ सोंपविणें.
डाली— *स्त्री*. १ परडी; टोपली. २ डहाळी; फांदी.
डावरा—*पु*. मुलगा.
डासन-*पु*. अंथरूण; बिछाना.
डासना—*क्रि.स*. अंथरणें; पसरणें.
डासनी-*स्त्री*. बाज; खाट. [असूया.
डाह-*स्त्री*. १ दाह. २ अीर्ष्या; मत्सर;
डाहना-*क्रि.स*. सतावणें; त्रास देणें.

डिंगर—*पु.* १ गलेलठ्ठ मनुष्य. २ बदमाश; दुष्ट. ३ गुलाम.

डिंगर—*पु.* [दे.] लोढणें (गुरांच्या गळ्यांतील).

डिंगल—*वि.* नीच; दुष्ट. *स्त्री.* भाट, चारण अि. ची काव्यभाषा.

डिंब—*पु.* १ हलकल्लोळ; दंगाधोपा. २ लहान किडा. ३ अंडें.

डिंभ—*पु.* १ पोरगा. २ मूर्ख.

डिंभ—*पु.* १ थोतांड; पाखंड; अवडंबर. २ गर्व; घमेंड.

डिक्टेटर—*पु.* [अिं.] हुकूमशाह.

डिगना—*क्रि. अ.* विचलित होणें; डगमगणें.

डिगाना—*क्रि. स.* १ विचलित [करणें. २ सरकविणें.

डिग्गी—*स्त्री.* तलाव.

डिग्री—*स्त्री.* [अ.] १ पदवी. २ डिक्री; हुकूमनामा

डिग्गी—*स्त्री.* [दे.] धैर्य; साहस.

डिठौना—*पु.* तीट (दृष्ट लागूं नये म्हणून लावलेली).

डिबिया—*स्त्री.* डबी.

डिब्बा—*पु.* १ डबा. २ रेल्वेचा डबा. ३ लहान मुलाच्या बरगड्या दुखण्याचा रोग.

डिभगना—*क्रि. स.* [दे.] १ मोहून टाकणें. २ फसविणें.

डींग—*स्त्री.* फुशारकी; बढाअी; आत्मश्लाघा. (मु.) **डींग मारना-हाँकना**-फुशारकी मारणें.

डीठ—*स्त्री.* दृष्टि; नजर. [अैट.

डीमडाम—*स्त्री.* डामडौल; थाटमाट;

डील—*पु.* १ अुंची (शरीराची); आकार; ठेवण. २ शरीर. (यौ.) **डीलडौल**—शरीरयष्टि; बांधा; ठेवण.

डीलबंध—*पु.* १ इंद्रजाल; जादू. २ जादूगार; नजरबंदीचा प्रयोग करणारा.

डीह—*पु.* [फा.] १ वस्ती. २ ओसाड गावाचा पडका अुंच भाग. ३ ग्रामदेवता.

डुगडुगी, डुग्गी—*स्त्री.* [अनु.] १ दवंडी. २ दवंडीचें ढोलकें.

डुपट्टा—*पु.* अुपरणें; पांघरूण.

डुबकी—*स्त्री.* [अनु.] १ बुडी. २ सांडगा; वडी अि.

डुवाना डुबोना—*क्रि. स.* [अनु.] बुडाविणें. **डुबाव**—*पु.* पाण्याची बुडण्याइतकी खोली.

डूँगर—*पु.* १ टेकडी. २ अुंचवटा.

डूबना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ डुंबणें; बुडी मारणें. २ मावळणें. ३ नाश पावणें; बुडणें. ४ मग्न असणें; गढून जाणें; तन्मय होणें. (मु.)

डूब मरना–शरमेनें तोंड बाहेर न काढणें.

डेक–*पु.* [अिं.]जहाजावरील मजला.

डेढ— *वि.* दीड. (मु.) **डेढ ऑंट की मसजिद बनाना**–अेकांडा शिलेदार असणें. **डेढ चावल की खिचडी पकाना**–स्वतःच्या मताला जास्त महत्त्व देणें.

डेरा–*पु.* १ तंबू; पडाव. २ मुक्काम; वस्ती. ३ ताफा. ४ घर; निवासस्थान. (मु.) **डेरा डालना**–मुक्काम करणें; वस्ती करणें.

डेल—*पु.* घुबड.

डेल—*पु.* गोटा; दगड.

डेला–*पु.* १ डोळ्यांचें बुबुळ. २ गोटा; दगड.

डेवढा–*वि.*दीडपट. *पु.* दिडकीचा पाढा.

डेवढी–*स्त्री.* १ देवडी. २ फाटक; प्रवेशद्वार. ३ पडवी; ओसरी. ३ अुंबरठा.

डैना —*पु.* पक्ष्याचे पंख.

डोंगा—*पु.*होडी; नाव. **डोंगी**–*स्त्री.* लहान होडी.

डोंडा–*पु.* १ वेलदोडा. २ काडतूस. ३ कापसाचें बोंड. **डोंडी**–*स्त्री.* अफूचें बोंड.

डोअी–डोही–*स्त्री.* लांकडी मूठ किंवा दांडा असलेली मोठी पळी.

डोकरा–*पु.* म्हातारडा; थेरडा.

डोकिया, डोकी–*स्त्री.*[दे.] लाकडाची लहान वाटी (तेल, अुटणें अि. ठेवण्यासाठीं)

डोव–वा–*पु.* [अनु.] बुडी; डुबकी.

डोमकौआ–*पु.* डोमकावळा.

डोम,डोमडा-*पु.*डोंब;भंगी.**डोमनी, डोमिन**–*स्त्री.* डोंबाची बायको.

डोमिनियन स्टेटस–*पु.* [अिं.] वसाहतींचें स्वराज्य.

डोर–*स्त्री.* जाड दोरा.

डोरा–*पु.*१ दोरा; धागा. २ डोळ्यांतील लाल शिरा. ३ तलवारीची धार. ४ पळी. ५ प्रेमबंधन; प्रेमपाश. ६ रेघ. (मु.) **डोरा डालना** –प्रेमपाश टाकणें; प्रेमाच्या जाळ्यांत अडकवून घेणें.

डोरिया–*पु.* रंगीत व जाड विणीच्या रेघांचें कापड.

डोरियाना–*क्रि. स.* १ दावें बांधणें. २ लगाम लावणें. [पाश; बंधन.

डोरी—*स्त्री.* १ दोरी; रस्सी. २

डोरे*—*क्रि. वि.* बरोबर; सह.

डोल—*पु.* १ पोहरा. २ झोपाळा; हिंदोळा. ३ डोली; पालखी. ४ खळबळ. **डोलची**–*स्त्री.* पोहरी.

डोलडाल–*पु.*१ हिंडणें; फिरणें. २ शौचास जाणें.

डोलना–*क्रि. अ.* १ हालणें; डोलणें. २ सरकणें; बाजूस हटणें. ३ डळमळणें.

डोला–*पु.* १ मेणा. २ झोका; पेंग. (मु.) **डोला देना**–१ राजास आपली मुलगी भेट म्हणून अर्पण करणें. २ मुलीला वरगृहीं नेऊन तिचें लग्न लावणें.

डोलाना–*क्रि.* स. १ डोलविणें; हलविणें. २ दूर करणें.

डोली—*स्त्री.* पालखी; डोली.

डौंडी—*स्त्री.* दवंडी; डांगोरा. (मु.) **डौंडी देना**–दवंडी पिटणें.

डौंरू*–*पु.* [दे.] डमरू. [डाव.

डौआ–*पु.* [दे.] लांकडी चमचा;

डौल–*पु.* [?] १ चौकट; सांपळा. २ आकार; रचना. ३ घाट; ढब; बनावट. ४ युक्ति. ५ रंगढंग; लक्षण.

ड्योढा—*वि.* दीडपट.

ड्योढा–*पु.* अिंटर वर्ग (रेल्वे वगैरेचा).

ड्योढी—*स्त्री.* देवडी दरवाजा; फाटक. [करी; भय्या.

ड्योढीदार–*पु.* [सं. + फा] पहारे-

ड्योढीवा–*पु.* पहारेकरी.

ढ

ढंख–*पु.* पळस.

ढंग–*पु.* १ ढब; पद्धत. २ प्रकार; तऱ्हा. ३ रचना; घडण; बनावट. ४ युक्ति; अुपाय. ५ वागणूक. वर्तन. ६ ढोंग; बहाणा. ७ लक्षण; ८ स्थिति; दशा. [कावेबाज;

ढंगी—*वि.* १ चतुर. २ धूर्त;

ढँढोर–*पु.* [अनु.] आगीचा लोळ; ज्वाळा.

ढँढोरची–*पु.* दवंडी पिटणारा.

ढँढोरना–*क्रि. स.* धुंडाळणें; हुडकून काढणें.

ढँढोरा–*पु.* [अनु.] १ डांगोरा; दवंडी. २ ढोलकें. ३ घोषणा.

ढँपना–*क्रि. अ.* झांकलें जाणें.

ढ–*पु.* १ मोठें ढोलकें. २ कुत्रा. ३ आवाज; ध्वनि.

ढओ–*स्त्री.* धरणें धरून बसणें.

ढकना–*क्रि. अ.* झांकलें जाणें; झांकण.

ढकनिया, ढकनी–*स्त्री.* झांकणी.

ढकेलना–*क्रि. स.* ढकलणें; धक्का देणें. [अेकदम बरेंचसें पिणें.

ढकोसना–*क्रि. स.* [अनु.] ढोसणें;

ढकोसला–*पु.* थोतांड; ढोंग; पाखंड.

ढक्कन—*पु.* झांकण.

ढक्का—*पु.* मोठें ढोलकें.

ढचर—*पु.* १ तंटाबखेडा. २ पाखंड; थोतांड.

ढड्ढा—*वि.* [दे.] अवाढव्य आणि अगडबंब. *पु.* १ सांपळा; चौकट. २ थोतांड.

ढपना—*क्रि. अ.* झांकलेलें असणें.

ढपना—*पु.* झांकण.

ढपली—*स्त्री.* पाहा 'डफली'

ढब—*पु.* १ ढब; तऱ्हा; पद्धत. २ बनावट; रचना; घडण. ३ ३ अुपाय; युक्ति. ४ संवय.

ढयना—*क्रि. अ.* १ अुध्वस्त होणें; पडणें (अिमारत अि.).

ढरकना—*क्रि. अ.* १ लवंडणें; सांडणें; ढळणें. २ सांडणें; ओसंडणें. ३ लवंडणें; निजणें.

ढरका—*पु.* जनावरांना औषध पाजावयाचें बांबूचें नळकांडें.

ढरकाना—*क्रि. स.* ओतणें; सांडणें.

ढरकी—*स्त्री.* कापड विणण्याचें अेक अवजार. [दया; करुणा; कृपाळूपणा.

ढरनि*—*स्त्री.* १ ढळणें; पतन. २

ढरहरना*—*क्रि. अ.* १ सांडणें; कलंडणें. २ लवणें; वांकणें. ३ सरकणें.

ढर्रा—*पु.* १ प्रकार; शैली; तऱ्हा. २ युक्ति; अुपाय. ३ वर्तणूक. ४ मार्ग; रीत.

ढलकना—*क्रि. अ.* सांडणें; लवंडणें.

ढलका—*पु.* डोळ्यांतून पाणी वाहण्याचा रोग.

ढलना—*क्रि. अ.* १ सरणें; ढळणें. २ सांडणें; खालीं वाहणें. ३ हलणें; डुलणें. ४ सांच्यांत घालून ओतलें जाणें. ५ कलणें. ६ प्रसन्न होणें. ७ मावळणें. (मु.) **साँचेमें ढला**—अतिशय सुरेख. [ओतीव.

ढलवाँ—*वि.* सांच्यांत बनवलेला;

ढलवाना, ढलाना—*क्रि. स.* सांच्यांत ओतविणें. **ढलाअी**—*स्त्री.* १ ओतकाम; ओतणी. २ ओतकामाची मजुरी.

ढलैत—*पु.* ढाल घेऊन लढणारा.

ढवरी, ढोरी*—*स्त्री.* [दे.] नाद; छंद. [२ नष्ट होणें; नाश पावणें.

ढहना·*क्रि. अ.* १ ढांसळणें; कोसळणें.

ढहरी—*स्त्री.* अुंबरठा. [(मातीची).

ढहरी—*स्त्री.* [दे.] डेरा; घागर

ढहवाना, ढहाना—*क्रि. स.* जमीनदोस्त करणें; पाडणें (भिंत वर अि.).

ढाँकना—*क्रि. स.* झांकणें; आच्छादणें.

ढाँचा—*पु.* १ सांगाडा. २ चौकट. ३ सांपळा (हाडांचा). ४ सांचा; घडण. ५ प्रकार; तऱ्हा.

ढाँपना—*क्रि. स.* झांकणें; आच्छादणें.

ढाँसना–*क्रि. अ.* [अनु.] खोकणें. ढास लागणें.
ढाअी—*वि.* अडीच.
ढाक–*पु.* पळस. (मु.) **ढाकके तीन पात**–पळसाला पानें तीन.
ढाक–*पु.* रणदुंदुभि; रणभेरी.
ढाड–*स्त्री.* [अनु.] डरकाळी; गर्जना; किंकाळी. (मु.) **ढाड मारना**–किंकाळी फोडणें. [धाडस; साहस.
ढाढस–*पु.* १ धीर; आश्वासन. २
ढाढी–*पु.* [दे.] गाणाऱ्यांची जात (मुसलमान). [गढूळ; राड.
ढाबर—*वि.* [दे.] मळकट; वाण;
ढामक—*पु.* [अनु] ढोलक्याचा डुमडुम आवाज.
ढार*—*स्त्री.* १ ढाल. २ सांगाडा; रचना; आकार. ३ अुतार.
ढारना–*क्रि. स.* जमीनदोस्त करणें; पाडणें.
ढारस—*पु.* १धैर्य; धीर. २ साहस.
ढाल—*स्त्री.* ढाल. [पद्धत.
ढाल–*स्त्री.* १ अुतार. २ ढब; प्रकार;
ढालना–*क्रि. स.* सांच्यांत ओतणें.
ढालवाँ-ढालू—*वि.* अुतार असलेला; अुतरता. [२ तक्कया.
ढासना—*पु.* १ टेकण; टेकू;
ढाहना–*क्रि. स.* पाडणें; जमीनदोस्त करणें.

ढिंढोरना–*क्रि. स.* [अनु.] १ हुडकणें; धुंडाळणें. २ घुसळणें.
ढिंढोरा—*पु.* [अनु.] १ डांगोरा; दवंडी. २ दवंडीचें ढोलकें. [(पुढें).
ढिकलना*—*क्रि. अ.* रेटले जाणें
ढिग–*क्रि. वि.* जवळ; नजीक. *स्त्री.* १ तट; किनारा. २ कपड्याचा काठ; किनारी. ३ सामीप्य.
ढिठाअी—*स्त्री.* १ फाजील धाडस. २ अुद्धटपणा. ३ निलाजरेपणा.
ढिबरी—*स्त्री.* चिमणी (दिवा).
ढिबरी–*स्त्री.* पेचांचें झांकण.
ढिमका– सर्व. [अनु.] तमका; फलाणा; अमुकतमुक. [२ आळस.
ढिलाअी–*स्त्री.* १ ढिलेपणा; शैथिल्य.
ढिलाना—*क्रि. स.* सैल करविणें; ढिलें करविणें. [२ जार.
ढींगर—*पु.* १ धष्टपुष्ट माणूस.
ढींट—*स्त्री.* [दे.] रेघ.
ढीठ— *वि.* १ धाडशी. २अुद्धट.
ढील–*स्त्री.* १ ढिलाअी; शिथिलता. २ सुस्ती. ३ सैल सोडणें.
ढीलना— *क्रि. स.* १ मोकळें सोडणें. २ सैल करणें; ढिलें करणें.
ढीला—*वि.* १ सैल. २ पोकळ. ३ लेचापेचा. **ढीलापन**—*पु.* १ ढिलाअी. २ आळस.
ढुंढ—*पु.* अुचल्या; ठक.

ढुंढपाणि* पु. महादेवाचा अेक गण.
ढुँढवाना—क्रि. स. तपास काढविणें; पत्ता लावविणें.
ढुंढिराज—पु. गणपति.
ढुंढी—स्त्री. [दे.] नुसकी; दंड.
ढुकना—क्रि. अ. [दे.] १ घुसणें. २ अेकदम हल्ला चढविणें; तुटून पडणें. ३ कांहीं अैकण्यासाठीं किंवा पाहण्यासाठीं छपून बसणें.
ढुरना—क्रि. अ. १ लवंडून वाहणें. २ डळमळणें. ३ हेलकावे खाणें. ४ कलंडणें. ५ कल असणें.
ढुरढुरी, ढुर्री—स्त्री. पाअुलवाट; बंधाऱ्याच्या कडेची वाट.
ढुलकना—क्रि. अ. १ कोलमडून पडणें. २ लवंडणें; कलंडणें.
ढुलकाना—क्रि. स. कलंडविणें.
ढुलना—क्रि. अ. १ लवंडून वाहणें. २ वळणें; कल असणें; अनुकूल होणें. ३ हेलकावे खाणें. **ढुलवाअी**—स्त्री. हमाली; ओझें वाहण्याची मजुरी.
ढुलवाना—क्रि. स. ओझें वाहविणें.
ढुलाना—क्रि. स. १ सांडविणें; ओतविणें. २ कलंडविणें. ३ पाडणें. ४ प्रवृत्त करणें. ५ हालविणें.
ढुलाना—क्रि. स. ओझें वाहविणें.
ढूँढ—स्त्री. तपास; शोध.
ढूँढना—क्रि. स. हुडकणें; धुंडाळणें.
ढूँढवाना—क्रि. स. हुडकविणें; तपास करविणें.
ढूसर—पु. [दे.] वाण्याची अेक जात;
ढूह-ढूहा—पु. १ ढीग. २ टेकाड. अुंचवटा.
ढेंक—स्त्री. नदीकांठचा अेक पक्षी.
ढेंकली—स्त्री. १ विहिरींतून पाणी वर काढण्याचें अेक यंत्र. २ साळी कांडण्याचें यंत्र (लांकडी).
ढेंकी—स्त्री. कांडणी; मोठें मुसळ.
ढेंढर—पु. [?] वडस (डोळ्यांतील).
ढेर—पु. [दे.] ढीग; रास. **ढेरी**—स्त्री. ढीग.
ढेलवाँस—स्त्री. गोफण.
ढेला—पु. १ गोटा; लहान दगड. २ ढेकूळ. ३ अेक प्रकारचा तांदुळ.
ढेलाचौथ—पु. गणेशचतुर्थी (भाद्रपद शु. ४ या दिवशीं चंद्र पाहिल्यामुळें चोरीचा आळ येअू नये म्हणून शिव्या खाण्याकरितां दुसऱ्याच्या घरावर दगड अि. फेंकतात म्हणून).
ढैया—स्त्री. १ आडिसरी (२॥ शेर). २ अडीचकीचा पाढा.
ढोंगबाजी—स्त्री. [सं.+फा.] पाखंड; थोतांड.
ढोंढ—पु. कपाशी, अफू वगैरेंचें बोंड.
ढोंढी—स्त्री. बेंबी; नाभी.

ढोटा, ढोटौना–*पु.* मुलगा. **ढोटी**–*स्त्री.* मुलगी.

ढोना–*क्रि.स.* ओझें वाहणें; अुचलणें.

ढोर–*पु.* [दे.] गुरेंढोरें; जनावरें.

ढोरना*–*क्रि. स.* १ सांडणें, लवंडविणें. २ वारणें; हालविणें.

ढोल-*पु.* १ ढोलकें. २ कानांतील पडदा.

ढोलक–*स्त्री.* ढोलकें.

ढोलना–*क्रि. स.* लवंडविणें. २ डोलविणें. *पु.* १ गळ्यांत घालावयाचा ताअीत. २ रूळ (खडीचा).

ढोलनी–*स्त्री.* पाळणा.

ढोला–*पु.* १ सडक्या वस्तूंत पडणारा किडा; अळी. २ शरीर. ३ प्रियकर. ४ सीमेची खूण. [२ थट्टा मस्करी.

ढोलिया–*पु.* ढोलकें वाजविणारा.

ढोली–*स्त्री.* १ दोनशें पानांचा जुडगा.

ढोली–*स्त्री.* भेट; नजराणा.

ढोव–*पु.* [?] भेट; नजराणा.

ढोसना–*क्रि. अ.* हर्षध्वनि करणें.

त

तंग–*पु.* [फा.] खोगीर आवळून बांधण्याचा तंग; कसणी; चामड्याचा पट्टा. *वि.* १ आवळलेला; घट्ट; तंग. २ त्रासलेला; जिकीरीस आलेला. ३ संकुचित; अरुंद. (मु.) **तंग आना** अथवा **होना**–त्रासणें; कष्टी होणें. **हाथ तंग होना**–पैशाची टंचाअी असणें. **तंग करना**–सतावणें; त्रास देणें.

तंगख़याल–*वि.* [फा.] क्षुद्र विचारांचा; संकुचित विचार असलेला.

तंगदस्त—*वि.* [फा.] १ कंजुष; कृपण. २ गरीब. [णाचा.

तंगदिल–*वि.* [फा.] क्षुद्र अंतःकर-

तंगहाल–*वि.* [फा.] १ विपद्ग्रस्त. २ निर्धन; गरीब.

तंगी-*स्त्री.* [फा.] १ टंचाअी; अडचण. २ दुःस्थिति. ३ गरीबी; दारिद्य. ४ कमतरता; न्यूनता.

तंज़ीम–*स्त्री.* [अ.] संघटना.

तंजे़ब–*स्त्री.* [फा.] तलम मलमल.

तंड, तंडव*–*पु.* तांडव नृत्य.

तंडुल–*पु.* तांदुळ.

तंत*–*पु.* तंतु.

तंतमंत–*पु.* जादूटोणा; मंत्रतंत्र.

तंतरी*–*पु.* तंतुवाद्य वाजविणारा.

तंति*—*स्त्री.* गाय.

तंत्री-*स्त्री.* १ सतार, वीणा वगैरे तारांची वाद्यें; त्यांच्या तारा. २ शरीरांतील शिरा.

तंद्रा*–*स्त्री.* तंद्री; गुंगी; ग्लानि.

तंदुरुस्त—*वि.* [फा.] निरोगी; निकोप. **तंदुरुस्ती**—*स्त्री.* आरोग्य; निरोगीपणा; स्वास्थ्य.

तंदुल*—*पु.* तांदूळ.

तंदूर—*पु.* [फा.] अेक प्रकारची पंजाबी चूल (भाकरी भाजण्याची). **तंदूरी**—*वि.* तंदूरी भट्टींत तयार झालेली.

तंदेही—*स्त्री.* [फा.] १ मेहनत; परिश्रम. २ प्रयत्न. ३ ताकीद.

तंद्रिल—*वि.* झोपाळू; पेंगणारा.

तँबिया—*पु.* तांब्याचें लहान तसराळें.

तंबीह—*स्त्री.* [अ.] १ शिकवण; अुपदेश. २. ताकीद; तंबी.

तंबूरा—*पु.* तंबोरा.

तंबोल—*पु.* विडा.

तँबोली—*पु.* तांबोली. [अचंबा.

तअज्जुब—*पु.* [अ.] आश्चर्य; विस्मय;

तअय्युन—*पु.* [अ.] नेमणूक.

तअल्लुक़—*पु.* [अ.] संबंध.

तअल्लुका—*पु.* [अ.] १ तालुका. २ मोठी जमीनदारी.

तअल्लुकेदार—*पु.* [अ. + फा.] तालुकेदार; मोठा जमीनदार.

तअस्सुब—*पु.* [अ.] १ धर्म किंवा जातीबद्दल पक्षपात. २ पक्षाभिनिवेश; पक्षपात.

तआला—*वि.* [अ.] श्रेष्ठ.

तआवुन—*पु.*[अ.] सहकार्य; सहयोग;

तअियो*—अव्य. तरी देखील. तरीसुद्धां. [२ प्रति; साठीं.

तअिं*—प्रत्य. १ शीं; ला (क्वचित्).

तअु*—अव्य. तेव्हां; त्यावेळीं.

तअू*—अव्य. तरीसुद्धां.

तक—अव्य. पर्यंत. *स्त्री.* टक; नजर.

तक़दीर—*स्त्री.* [अ.] भाग्य; नशीब; दैव. (मु.) **तक़दीर खुलना**—भाग्य अुदयास येणें.

तक़दीरवर—*वि.* [अ. + फा.] नशीबवान्; भाग्यवान्.

तकना—*क्रि. अ.* १ पाहणें; अवलोकन करणें. २ शरण जाणें. ३ टक लावून पाहणें. ४ आश्रय घेणें.

तकबीर—*स्त्री.* [अ.] १ मान देणें; आदर करणें. २ देवाची प्रशंसा. ३ अीशस्तुति. ४ ‘अल्लाहो अकबर’ किंवा ‘ ला-अिल्लाह-अिल्लिलाह ’ म्हणणें. [घमेंड.

तकब्बुर—*पु.* [अ.] अभिमान;

तकमा—*पु.* [तु] पदक.

तकमील—*स्त्री.* [अ.] पूर्णता.

तकरार—*स्त्री.* [अ.] १ हुज्जत; विवाद. २ तंटाबखेडा. ३ द्विरुक्ति.

तकरीबन्—*क्रि. वि.* [अ.] जवळ जवळ; अदमासें.

तक़रीर—*स्त्री.* [अ.] १ भाषण;

व्याख्यान. २ संभाषण. **तक़रीरी**-वि. १ मौखिक; तोंडीं. २ वादग्रस्त.
तक़रीरन्-क्रि. वि. [अ.] तोंडी.
तक़र्रुर-पु. तक़र्रुरी [अ.] नेमणूक. नियुक्ति.
तकला-पु. १ अडकणी. २ दोर वळण्याचें चाक. **तकली**-स्त्री. चाती; टकळी.
तक़लीद-स्त्री. [अ.] १ नक्कल; अनुकरण. २ अंधानुकरण.
तकलीफ़-स्त्री. [अ.] १ कष्ट; दुःख; क्लेश. २ संकट; आपत्ति.
तकलीफ़देह-वि. [अ.] क्लेशदायक; कष्टकारक. [शिष्टाचार.
तकल्लुफ़-पु. [अ.] औपचारिक
तक़वा-पु. [अ.] दोषापासून किंवा पापापासून अलिप्त राहणें; सदाचार.
तक़्वियत-स्त्री. [अ.] १ पुष्टि; समर्थन. २ बळ; शक्ति.
तक़सीम-स्त्री. [अ.] १ विभागणी. २ भागाकार.
तक़सीर- स्त्री. [अ.] १ कमतरता; उणीव २ चूकभूल. ३ अपराध; दोष. [निकड. २उत्तेजन.
तक़ाज़ा-पु. [अ.] १ तगादा;
तक़ावी —स्त्री. [अ.] तगाई; गरीब शेतकऱ्यांना दिलें जाणारें कर्ज.
तकिया—पु. [फा.] १ उशी; तक्क्या. २ विश्रांतीची जागा. ३ आधार; आश्रय. ४ फकिराची राहण्याची जागा. (यौ.) **तकिया कलाम**-संवयीमुळें बोलण्यांत येणारा निरर्थक शब्द (उदा. 'जे हें तें' 'काय म्हणतात' इ.).
तकुआ—पु. १ चरख्याची अडकणी. २ चाती; टकळी. [कपात.
तख़फ़ीफ़—क्रि. [अ.] कमी करणें;
तख़मीना—पु. [अ.] १ अनुमान; अंदाज; अटकळ. २ अंदाजपत्रक.
तख़मीनन्-क्रि. वि. अदमासें; सुमारें.
तखान—पु. सुतार.
तख़्त-पु. [फा.] १ सिंहासन. २ लाकडी फळ्यांचा पलंग.
तख़्त-ताऊस—पु. [फा.+अ.] मयूरसिंहासन. •[रूढ.
तख़्तनशीन—वि. [अ.] सिंहासना-
तख़्तपोश—पु. [फा.] चादर; तक्तपोशी. [फळ्यांची भिंत.
तख़्तबंदी—स्त्री. [फा.] लांकडी
तख़्ता—पु. [फा.] १ लांब व रुंद फळी. २ तक्तपोशी. ३ तिरडी. ४ वाफा. ५ कागदाचा ताव.
तख़्ती—स्त्री. [फा.] १ लहान लांकडी फळी. २ पाटी (लिहिण्याची).
तगडा-वि. धट्टाकट्टा; बलवान.
तगमा-पु. [तु.] पदक; बिल्ला.

तगा*—पु. सूत; दोरा; धागा.

तगाअी—स्त्री. शिवणावळ.

तगादा—पु. पाहा ' तक़ाज़ा '

तगार—पु. [अ.] १ अुखळ पुरण्याचा खळगा. २ चुन्याची घाणी.

तग़ीर*—पु. [अ.] परिवर्तन; बदल. **तगीरी**—स्त्री.

तचाना—क्रि. स. १ तापविणें; अून करणें. २ कष्टी करणें.

ताच्छन*—क्रि. वि. तत्क्षणीं; तावडतोब तत्काळ.

तज़किरा—पु. [अ.] अुल्लेख; वर्णन.

तजन*—पु. त्याग. [सोडणें.

तजना—क्रि. स. त्यागणें; टाकणें;

तजम्मुल—पु. [अ.] १ शृंगार; सजावट. २ शोभा.

तजरबा—पु. [अ.] अनुभव.

तजरबाकार—पु. [अ. + फा.] अनुभवी; व्यवहारज्ञ; कुशल.

तजल्ली—स्त्री. [अ.] १ प्रकाश; अुजेड. २ लखलखाट; चमक. ३ ' तूर ' पर्वतावर हजरत मूसाला दिसलेलें दिव्य तेज.

तजवीज़—क्रि. [अ.] १ मत; निर्णय. २ निकाल; निवाडा. ३ व्यवस्था; बंदोबस्त.

तजुरबा—पाहा ' तजरबा '.

तज्ञ—क्रि. ज्ञानी; तत्त्वज्ञ.

तट—पु. किनारा; तीर. *क्रि. वि.*—जवळ; समीप.

तटका—वि. १ ताजें. २ नवें; कोरें.

तटनी*—स्त्री. नदी; सरिता.

तड—पु. [अनु.] १ पक्ष. २ दुफळी.

तडक—स्त्री. [अनु] १ भेग; तडा. २ तडकणें.

तडकना—क्रि. अ. १ तडकणें; भेग पडणें. २ अुलणें; अुकलणें.

तडका—पु. तांबडें फुटण्याची वेळ; झुंझुरकें.

तडकाना—क्रि. स. १ भेग पाडणें. तडाडणें. २ मोठा आवाज करणें.

तडप—स्त्री. १ तडफड; तळमळ. २ चमक.

तडपना—फना—क्रि. अ. [अनु.] १ तडफडणें; तळमळणें; चरफडणें.

तडपाना—क्रि. स. सतावणें; कष्ट देणें.

तडाक—क्रि. वि. [अनु.] झटपट; घाअीनें. **तडाकपडाक**—तातडीनें; झटपट. [फसवेगिरी.

तडावा—पु. दिखाअूपणा; ढोंग;

तडी—स्त्री. १ चपराक; थप्पड. २ कपट; फसवेगिरी. ३ बहाणा.

ततताथेअी—स्त्री. [अनु.] नृत्याचे बोल; नृत्यध्वनि.

ततसार*—स्त्री. भट्टी; शेगडी.

तताअी*—स्त्री. आंच; अुष्णता; झळ.

ततैया– *स्त्री*· १ गांधीलमाशी. २ लवंगी मिरची. [तात्कालिक.
तत्कालीन– *वि*· त्या वेळचा;
तत्त*– *पु*· तत्त्व.
तत्ता*– *वि*· तप्त; गरम; अुष्ण.
तात्तिम्मा—*पु*· [*अ*·] परिशिष्ट.
तत्त्वता— *स्त्री*· १ तात्त्विकता. २ यथार्थता.
तत्त्वावधान–*पु*· देखरेख; नेतृत्व.
तथा–*अव्य*· १ आणि;व. २ तसेंच.
तथागत—*पु*· गौतमबुद्ध.
तदनु*—*क्रि*· *वि*· तदनंतर; त्या प्रकारें; तसेंच. [अुपाय; योजना.
तदबीर—*स्त्री*· [*अ*·] युक्ति;
तदारुक—*पु*· [*अ*·] १ प्रतिबंधक अुपाय; तरतूद. २ दंड; शिक्षा. ३ तपास (गुन्ह्यासंबंधीं); चौकशी.
तन—*पु*· शरीर; देह. (मु.) **तन तोडना**—खूप परिश्रम करणें.
तन—*क्रि*· *वि*· [?] कडे; बाजूस.
तनक़ीद—*स्त्री*· [*अ*·] १ पारख; परीक्षा. २ परीक्षण; समीक्षण.
तनक़ीह—*स्त्री*·[*अ*·] १ तपासणी. २ खटल्यांतील वादाचा मुद्दा.
तनख़ाह–ख़्वाह—*स्त्री*· [फा.] पगार; वेतन.
तनगना*—*क्रि*·*अ*· चिडणें; चडफडणें; कावणें; नाराज होणें.
तनज़ीम—*स्त्री*· [*अ*·] संघटना; व्यवस्था; संयोजन.
तनज़्ज़ुल—*वि*· [*अ*·] पदच्युत झालेला; अधिकारभ्रष्ट. *पु*· ऱ्हास; अधोगति; पदच्युति. **तनज़्ज़ुली**–*स्त्री*· पतन.
तनना—*क्रि*· *अ*· १ ताणलें जाणें. २ प्रवृत्त होणें. ३ ताठ अुभें राहणें.
तनतनहा—*क्रि*· *वि*· [फा.] अेकटा; अेकाकी.
तनरुह–तनूरुह*–*पु*·१ रोम; लव. २ पक्ष्याचे पंख. ३ मुलगा; पुत्र.
तनवाना—*क्रि*· *स*· दुसऱ्याकडून ताणण्याचें काम करविणें; ताणून घेणें. [दार कापड.
तनसुख—*पु*· अेक प्रकारचें नक्षी-
तनहा—*वि*·[फा.] अेकटा;अेकाकी. **तनहाअी**·*स्त्री*·अेकान्त;अेकटेपणा.
तना—*पु*· [फा.] वृक्षाचें खोड.
तनाज़ा—*पु*· [*अ*·] १ तंटा; बखेडा; झगडा. २ शत्रुत्व; वैर.
तनातनी—*स्त्री*· १ ओढाताण. २ भांडण; तेढ.
तनाव—*पु*· १ ताण. २ ताणून बांधण्याची दोरी. [*क्रि*· *वि*· जरा.
तनि, तनिक–*वि*· थोडा; किंचित्.
तनिया—*स्त्री*· १ लंगोटी. २लंगोट.
तनी—*स्त्री*· बंद; नाडी.

तनूर—पु. पाहा ‘ तंदूर ’.
तनूरुह—पु. पाहा ‘ तनुरुह ’
तनेना—वि. १ वांकडा; तिरपा. २ ताणलेला; रागावलेला.
तनै*—पु. तनय; मुलगा; पुत्र. **तनैया***—स्त्री. कन्या; मुलगी.
तनोज*—पु. १ अंगावरील लव; केस. २ तनुज; पुत्र.
तनोरुह*—पु. १ अंगावरील लव; केस. २ तनुज; पुत्र.
तन्ज़ीम—स्त्री. पाहा ‘ तंज़ीम ’
तन्नाना—क्रि. अ. गर्वानें ताठणें; आखडणें. २ तणतणणें; रागावणें.
तन्नी— स्त्री. तराजूच्या पारड्याची दोरी.
तन्मय—वि. तन्मय; निमग्न.
तपना—क्रि.अ.१तापणें; गरम होणें. २ संतप्त होणें. ३ तप करणें. ४ वजन पडणें.
तपनी—स्त्री. १ शेकोटी. २ तप.
तपाक—पु.[फा.]१आवेश.२अुत्साह. ३ वेग. ४ रुबाब; वजन.
तपाना—क्रि. स. तापविणें.
तपिश—स्त्री.[फा.]अुष्णता; अुष्मा.
तपेदिक़—पु. [फा.] क्षयरोग; राजयक्ष्मा.
तप्प*—पु. तप; तपश्चर्या.
तफ़तीश—स्त्री. [अ.] १ चौकशी. २ झडती; तपासणी. ३ तपास.
तफ़रीक़—स्त्री.[अ.]१फरक.२अंतर. ३ वियोग.
तफ़रीह—स्त्री.[अ.]१ आनंद; मौज. २ विनोद; थट्टामस्करी. ३ सहल; फिरावयास जाणें.
तफ़सील—स्त्री. [अ.] १ तपशील. २ विस्तृत वर्णन. ३ कैफियत.
तफ़सीलवार—वि. [अ+फा.] तपशीलवार; विस्तारपूर्वक. [म्हणून.
तब—अव्य. १त्या वेळीं; तेव्हां. २
तबअी—वि. [अ.] नैसर्गिक; प्राकृतिक. (यौ.) **अिल्मे-तबअी**—प्रकृतिविज्ञान.
तबक़ा—पु. [अ.] विभाग; भाग. २ श्रेणी; वर्ग. [बर्तन झालेला.
तबदील—वि.[अ.] बदललेला; परि-
तबदीली—स्त्री. [अ.] बदल.
तबलची-तबलिया—पु. [फा.] तबलजी. [प्रचार.
तबलीग—पु. [अ.] धर्मप्रचार;
तबादला—पु. [अ.] १ बदल; परिवर्तन. २ बदली. [झालेला.
तबाह—वि. [फा.] नष्ट; धूळधाण
तबाही—स्त्री.[फा.] नाश; धूळधाण.
तबीअत—स्त्री. [अ.] प्रकृति; तब्येत. (मु.) **तबीअत फड़क अुठना**—मन अुत्साहित व आनंदित होणें.

तबीअतदार—*वि.* [अ. + फा.] १ रसिक. २ समजूतदार.

तबीब—*पु.* [अ.] वैद्य.

तब्दीली—*स्त्री.* [फा.] १ बदल; परिवर्तन. २ फरक. [यामुळें.

तभी—अव्य. १ त्याचवेळीं. २ यासाठीं;

तमंचा—*पु.* [फा.] पिस्तुल.

तम—*पु.* १ अंधार. २ अज्ञान.

तमक—*पु.* [अनु.] १ आवेश; अुद्वेग. २ राग. ३ चपलता. [लाल होणें.

तमकना—*क्रि. अ.* [अनु.] रागानें

तमकनत—*स्त्री.* [अ.] मानसन्मान. २ थाटमाट. ३ घमेंड; मिजास.

तमचुर—चोर*—*पु.* कोंबडा.

तमतमा—*पु.* रुबाब; वजन.

तमतमाना—*क्रि. अ.* रागानें किंवा अुन्हानें लाल होणें.

तमद्दुन—*पु.* [अ.] १ संस्कृति. २ नागरिकत्व. ३ नगर-निवास.

तमन्ना—*स्त्री.* [अ.] १ कामना; तीव्र अिच्छा. २ आवड; अभिलाषा.

तमस्सुक—*पु.* [अ.] दस्तैवज; कर्जरोखा.

तमहीद—*स्त्री.* [अ.] प्रस्तावना.

तमा—*पु.* राहु. *स्त्री.* रात्र.

तमा—*स्त्री.* [अ.] १ लालूच; लोभ. २ अिच्छा; आवड.

तमाचा—*पु.* [फा] थप्पड; चपराक.

तमादी—*स्त्री.* [अ.] मुदतीबाहेर जाणें (दावा वगैरे); मुदत संपणें.

तमाम—*वि.* [अ.] १ सर्व; अेकंदर. २ समाप्त; संपूर्ण. (मु.) **काम तमाम होना**—मृत्यु येणें. **काम तमाम करना**-मारून टाकणें. [गीर; बघ्या.

तमाशबीन—*पु.* [अ.+फा.] तमास-

तमाशा—*पु.* [अ.] १ खेळ; करमणूक. २ आश्चर्यकारक गोष्ट.

तमिस्र—*पु.* अंधार.

तमीज़—*स्त्री.* [अ.] १ सदसद्विवेकबुद्धि. २ रीत; पद्धत. ३ शिष्टाचार; मर्यादा.

तमोर—ल*—*पु.* तांबूल; विडा.

तमोरी—ली—*पु.* तांबोळी.

तय—*वि.* [अ.] १ टरविलेला; निश्चित केलेला. २ निर्णित.

तयना*—*क्रि. अ.* १ तापणें; अून होणें. २ संतप्त होणें. [निश्चित.

तयशुदा—*वि.* [अ.+फा.] ठरलेला;

तर—व. [फा.] १ ओला; आर्द्र. २ ताजें; कोवळें. ३ थंड. ४ पैसेवाला, मालमत्ता असलेला. *क्रि. वि.* खालीं; तळाशीं.

तरक—*पु.* १ विवंचना; विचार; चिंता. २ सुंदर आणि सारगर्भित अुक्ति. *स्त्री.* पुस्तकाच्या पृष्ठाच्या

अुजव्या कोपऱ्यांत खालच्या बाजूस दुसऱ्या पृष्ठाच्या आरंभीचा जो शब्द लिहितात तो. ३ त्याग.

तरकना—*क्रि. अ.* तर्क करणें; अनुमान करणें. [स्त्री·लहान भाता.

तरकश—*पु.*[फा.] भाता. **तरकसी**-

तरका—*पु.*[अ.] वारसा.

तरकारी—*स्त्री.* [फा.] भाजी.

तरकीब—*स्त्री.* [अ.] युक्ति; अुपाय; योजना.

तरक़्क़ी—*स्त्री.* [अ.] १ अुन्नति; प्रगति; वाढ; २ बढती.

तरकुली—*स्त्री.* कर्णफूल.

तरखा—*पु.*पाण्याचा जोराचा प्रवाह;

तरग़ीब—*स्त्री.* [अ.] १ अुत्तेजन. प्रोत्साहन. २फूस. [नजरेनें पाहणें.

तरछाना*— *क्रि. अ.* तिरप्या

तरछाना—*क्रि. अ.* १ मारणें; ठोकणें. २ दटावणें; धमकावणें. ३ टाकून बोलणें.

तरजीह—*स्त्री.* [अ.] प्राधान्य; प्रामुख्य;अितर वस्तूंपेक्षां अेखाद्या वस्तूस अधिक चांगलें समजणें.

तरजुमा—*पु.* [अ.] अनुवाद; भाषांतर. [मांडणी; पद्धत.

तरतीब—*स्त्री.* [अ.]क्रम; व्यवस्था;

तरतीबवार—*क्रि. वि.* [अ.+फा.] क्रमशः

तरदीद—*स्त्री.* [अ.] रद्द करणें; खंडण.

तरद्दुद—*पु.* [अ.] १ चिंता; विवंचना. २ गोंधळ; बुचकळा.

तरनतारन—*पु.* तारणारा; अीश्वर.

तरना—*क्रि. अ.* तरून जाणें; मुक्त होणें. *क्रि. स.* पार करणें; ओलांडून जाणें.

तरनी—*स्त्री.* नाव. [तडफडणें.

तरपना*—*स्त्री. अ.* तडपणें;

तरफ़—*स्त्री.* [अ.]बाजू; दिशा.

तरफ़दार—*वि.* [अ+फा] पक्षपाती;पक्षाचा अभिमान धरणारा.

तरफराना—*क्रि. अ.* [अनु.] तळमळणें; तडफडणें.

तरबतर—*वि.* [फा.] १ रस-भरीत. २ आर्द्र. ३ भिजलेला.

तरबियत—*स्त्री.* [अ.] १शिक्षण; संगोपन. २ वळण.

तरबूज—*पु.* [फा.] टरबूज.

तरमीम—*स्त्री.* [अ.]अुपसूचना; दुरुस्ती.

तरल—*वि.* चंचल; प्रवाही.

तरवन—*पु.* कानाचा दागिना; कुडी.

तरस—*पु.*दया; कींव; सहानुभूति. (मु.) (**किसीपर**) **तरस खाना**—कींव करणें.

तरसना—*क्रि॰ अ॰* तळमळणें; बेचैन होणें (हेतु साध्य न झाल्यास).

तरसाना—*क्रि॰ स॰* १ सतावणें; छळणें (अिच्छित वस्तु न देतां). २ लालूच दाखविणें.

तरह—*स्त्री॰* [अ.] १ तऱ्हा; प्रकार. २ रीत; पद्धत. ३ अुपाय.

तरहटी, तरेटी—*स्त्री॰* १ तराअी; पायथा. २ अुतार जमीन. ३ दरी; खोरें.

तरहदार—*वि॰* [अ॰ + फा.] १ हौशी; शोकीन. २ डौलदार; सुंदर; रेखीव.

तरहर—*क्रि॰ वि॰* खालीं; तळाशीं. *वि॰* १ खालचा; तळाचा; बुडाचा. २ निकृष्ट.

तरहेल-*वि॰* १ पराधीन. २ पराजित.

तराअी—*स्त्री॰* १ डोंगराचा पायथा. २ दरी; खोरें. ३ नदीकांठची जमीन.

तराजू—*पु॰* [फ़ा.] तराजू; तागडी.

तराटक*—*पु॰* त्राटक; योगमुद्रा.

तराना—*क्रि॰ स॰* तारणें; अुद्धार करणें.

तराना—*पु॰* [फा.] संगीताचा [अेक प्रकार.

तराबोर—*वि॰* [फा.] १ ओलाचिंब; भिजलेला. २ रसभरित; रसाळ. ३ आर्द्र.

तरार—*पु॰* [?] १ पाण्याची धार. [२ अुडी; कुदी.

तरावट—*स्त्री॰* [फा.] १ ओलावा; दमटपणा. २ थंडावा; शीतलता. ३ दूध घुसळून केलेलें फेसाळ व गोड पेय.

तराश—*स्त्री॰* [फा.] १ बनावट; काट-छाट; रचना. २ रीत; तऱ्हा.

तराशना—*क्रि॰ स॰* [फा.] १ तासणें. २ कातरणें; कापणें.

तरियाना—*क्रि॰ अ॰* तळाशीं बसणें. *क्रि॰ स॰* तळाशीं बसविणें; झांकणें.

तरिवन—*पु॰* कर्णफूल.

तरी—*स्त्री॰* [फा.] १ दमटपणा; ओलावा. २ थंडावा; आर्द्रता. ३ पावसाचें पाणी ज्या ठिकाणीं अेकत्र सांठतें असा जमिनीचा खोलगट भाग. ४ तराअी. ५ पाणथळी.

तरी—*स्त्री॰* नाव; बोट.

तरीक़ा—*पु॰* [अ.] १ तऱ्हा; रीत; पद्धत. २ अुपाय; युक्ति.

तरु—*पु॰* झाड; वृक्ष.

तरुण—*पु॰* तरुण; युवक.

तरुणाअी—*स्त्री॰* तारुण्य; यौवन.

तरेरना—*क्रि॰ स॰* दृष्टिसंकेतानें असंमति दर्शविणें; डोळे वटारणें.

तरोअी—*स्त्री॰* दोडकें. [प्रफुल्ल.

तरोताज़ा—*वि॰* [फा.] टवटवीत;

तरौंस*—*पु॰* किनारा; तट.

तरौना–पु· कर्णफूल. [सुभाषित.
तर्क–पु· १ तर्क. २ टोमणा. ३
तर्क–पु· [अ.] त्याग (यौ.) **तर्के मवालात**–पु· असहकार.
तर्ज़–पु· [अ.] १ प्रकार; तऱ्हा. २ पद्धति; शैली. ३ रचना; बनावट.
तर्जन–पु· १ धमकावणी. २ क्रोध. ३ झिडकारणें. (यौ.) **तर्जन–गर्जन**–क्रोध प्रकट करणें.
तर्ज़े अमल–पु· [अ.] कार्यपद्धति.
तर्पण–पु· पितराना पाणी देणें.
तर्रार–वि· [अ.] वाचाळ; बडबड्या.
तल–पु· तळभाग. [२ अप्रिय.
तलख़–तल्ख–वि· [फा.] १ कडू.
तलछट–स्त्री· १ तळाशीं सांचलेला गाळ. २ बुडाचा पत्रा.
तलना–क्रि· स· तळणें.
तलफ़–वि· [अ.] नाश पावलेला; नष्ट. [मळणें; हैराण होणें.
तलफना–क्रि· अ· [अनु.] तळ
तलफ्फुज़–पु· [अ.] अुच्चार.
तलब–स्त्री· [अ.] १ मागणी. २ शोध; तपास. ३ अिच्छा. ४ बोलावणें. ५ पगार.
तलबगार–वि· [अ.+फा.] शोधणारा; धुंडाळणारा; गरजू.
तलबनामा–पु· [अ.+फा.] समन्स.
तलबाना–पु· [फा.] साक्षीदाराचा भत्ता.
तलबी–स्त्री· [अ·] १ बोलावणें; हजर राहण्याचा हुकूम. २ मागणी
तलवा–पु· पायाचा तळवा. (मु) **तलवा खुजलाना**-प्रवासाचा शकुन. **तलवे चाटना**–(**सहलाना**)–खुशामत करणें. हांजी हांजी करणें. **तलवों में आग लगना**–भयंकर राग येणें.
तलहटी–स्त्री· १ तराअी; पायथा. २ अुताराची जमीन. ३ दरी; खोरें; डोंगराच्या पायथ्याची जमीन.
तलाक़–पु· [अ·] घटस्फोट.
तलावत, तिलावत–स्त्री· [अ·] कुराणाचें पठण.
तलाश–स्त्री· [तु.] १ तपास; शोध. २ आवश्यकता. **तलाशी**–स्त्री· तपासणी; झडती. [३ तळवा.
तली–स्त्री· १ बूड; तळ. २ गाळ.
तलुआ–पु· ' पाहा तलवा '
तले–क्रि· वि· खालीं.
तलेटी–स्त्री· पाहा ' तलहटी '
तलैया–स्त्री· लहान तळें.
तलौछ–स्त्री· तळाचा गाळ.
तल्ख़–वि· पाहा ' तलख़ '
तल्ख़ मिज़ाज–वि· [फा.] तापट; रागीट.
तल्प–पु· १ शय्या; शेज. २ गच्ची.

तल्ला–पु. १ जोड्याचा तळ. २ बूड; खालचा भाग. ३ अस्तर. ४ निकटता. **तल्ली**–स्त्री. जोड्याचा तळवा.

तवक्का–स्त्री. [अ.] आशा; उमेद.

तवज्जह–स्त्री. [अ.] १ लक्ष; चित्त; ध्यान. २ कृपादृष्टि.

तवना–क्रि. अ. तापणें; गरम होणें.

तवा–पु. तवा. (मु.) **अुलटा तवा**–अत्यंत काळा.

तवाज़ो–स्त्री. [अ.] १ मानसन्मान; आदरसत्कार. २ आतिथ्य; आगतस्वागत.

तवाना–वि. [फा.] बलवान्; सामर्थ्यवान्.

तवायफ़–स्त्री. [अ.] कलावंतीण.

तवारा–पु. दाह; अुष्णता.

तवारीख़–स्त्री. [अ.] अितिहास.

तवालत–स्त्री. [अ.] १ लांबी. २ विपुलता. ३ भानगड.

तवेला–पु. [अ.] तबेला.

तवील–वि. [अ.] लांब. (यौ.) **तूलतवील**–वि. लांबलचक.

तशख़ीश–स्त्री. [अ.] १ रोगाचें निदान किंवा चिकित्सा. २ ठराव; निश्चय.

तशद्दुद–पु. [अ.] १ हिंसा. २ सक्ती; बळजबरी. ३ कठोरता. (यौ.) **अद्मे तशद्दुद**–पु. अहिंसा

तशफ़्फ़ी–स्त्री. [अ.] समाधान; संतोष.

तशरीफ़–स्त्री. [अ.] प्रतिष्ठा; मान; मोठेपणा. (मु.) **तशरीफ़-रखना**–विराजमान होणें; विद्यमान असणें; हजर असणें. **तशरीफ़ लाना**–येणें; आगमन करणें.

तशरीह–स्त्री. [अ.] १ भाष्य; टीका; टिप्पणी. २ शरीरशास्त्र.

तशवीश–स्त्री. [अ.] १ चिंता; काळजी; विवंचना. २ त्रास; जिकीर.

तश्त–पु. [फा.] मोठें तबक.

तश्तरी–स्त्री. [फा.] लहानशी थाळी; ताटली; तबक.

तस*–वि. तसें; त्याप्रमाणें.

तसकीन–स्त्री. [अ.] संतोष; समाधान; सांत्वन.

तसदीक–स्त्री. [अ.] खरेपणा. २ सत्यपरीक्षा; सत्यनिर्णय. ३ समर्थन; साक्ष (सत्यता पटविण्यासाठीं).

तसदीह–स्त्री. [अ.] १ तसदी; दुःख. २ कपाळदुखी. [२ दानधर्म.

तसद्दुक–पु. [अ.] १ समर्पण.

तसफ़िया–पु. [अ.] निर्णय; निवाडा.

तसबीह–स्त्री. [अ.] १ स्मरणी; जपमाळ. २ अीशस्तवन.

तसमा–पु. [फा.] चामड्याचा पट्टा.

तसला–पु. [फा.] तसराळें.

तसलीम–*स्त्री*·[अ·] १ नमस्कार. २ स्वीकार; कबुली; मान्यता. ३ हमी घेणें. [सांत्वन. २ धीर.

तसल्ली–*स्त्री*· [अ·] १ समाधान;

तसवीर–*स्त्री*· [अ·] चित्र; तसवीर.

तसव्वुर, तसौवर—*पु*· [अ·] १लक्ष्य. २कल्पना. ३विचार; त ६.

तसौव्वुफ़—*पु*· [अ·] १ वैराग्य. २ सूफी भक्तिमार्ग; सूफी लोकांचा दार्शनिक सिद्धान्त.[त्या ठिकाणीं.

तहँ*, तहँवाँ, तहाँ–*क्रि· वि·* तेथें;

तह–*स्त्री*· [फा.] १ तळ. २ घडी. (मु·) **तहकी बात**–गुप्त गोष्ट. (**किसी बातकी**) **तहतक पहुँचना**–खरेंखुरें मर्म समजून घेणें.

तहक़ीक़—*स्त्री*· [अ·] १ चौकशी; तपास. २ ताडून किंवा पारखून पाहणें (खरें किंवा खोटें). *वि*· १ नक्की; निश्चित. २ पारखून घेतलेलें.

तहक़ीक़ात —*स्त्री*· [अ·] तपास; शोध; चौकशी ('तहकीक'चें बहु.)

तहक़ीर–*स्त्री*·[अ·] अपमान; बेअब्रू.

तहख़ाना—*पु*· [फा.] तळघर.

तहज़ीब–*स्त्री*· [अ·] १ सभ्यपणा; शिष्टाचार. २संस्कृति. [पराधीनता.

तहत–*पु*· [अ·] १ ताबा; अधिकार.

तहपेच—*पु*· [फा.] १ पागोट्याचें अेक टोंक, जें आधीं बांधतात. २ फेटा अगर पागोट्याच्या आंतील टोपी.

तहपोशी–*स्त्री*· [फा.] साडीच्या आंत नेसण्याचा लहेंगा; परकर.

तहमत–द—*स्त्री*· [फा.] लुंगी; कमरेभोंवती गुंडाळण्याचा पंचा.

तहम्मुल–*पु*· [अ·] सहनशीलता.

तहरी–-*स्त्री*· [दे.] खिचडी; मटार-भात.

तहरीक–*स्त्री*· [अ·] १ चळवळ. २ ०गाव. ३ गति देणें; चालना देणें. ४ फूस देणें.

तहरीर–*स्त्री*· [अ·] १ लिहिण्याची मोड; लपेटा. २ लेखनशैली. ३ लिखाण. ४ लेखी पुरावा.

तहरीरी–*वि*· लेखी.

तहलका–*पु*· [अ·] १ धुमाकूळ; खळबळ. २ नाश. ३ मृत्यु.

तहवील–*स्त्री*· [अ·] १ अनामत ठेव. २ खजाना. ३ रोकड जमा. ४ हवालीं करणें.

तहवीलदार–*पु*· [अ· + फा.] खजीनदार; कोषाध्यक्ष,

तहसनहस–*वि*· [दे.] उध्वस्त.

तहसीन—*स्त्री*· [अ·] वाहवा; तारीफ; स्तुति.

तहसील–*स्त्री*· [अ·] १ तालुका. २ सारा. ३ सारावसुली.

तहसीलदार--पु. [अ. + फा.] मामलेदार. [करणें; गुंडाळणें.
तहाना-क्रि. स. [फा.] घडी
तहिवाँ*-क्रि. वि. तेव्हां; त्या वेळीं; **तहीं**-क्रि.वि. त्याचठिकाणीं.
तहैया--पु. [अ.] १ तयारी; तत्परता. २ निर्धार; संकल्प.
ताँगा-पु. टांगा; घोडागाडी.
ताँता-पु. रीघ; रांग (मु.) **ताँता बँधना (लगना)**-रीघ लागणें.
ताँती-स्त्री. ओळ; पंक्ति; संतति.
ताँबा—पु. तांबें (धातु).
ता*—सर्व. तो.
ता—अव्य. [फा.] पर्यंत.
ताईं—अव्य. १ पर्यंत. २ नजीक; जवळ. ३ समक्ष; प्रति. ४ करितां.
ताई-स्त्री. वडील चुलती (संबोधन शब्द). स्त्री. अुथळ कढअी.
ताईद-स्त्री. [अ.] १ पुष्टि; अनुमोदन; समर्थन. २ पक्षपात; तरफदारी. पु. वकीलाचा कारकून.
ताऊ-पु. वडील काका.
ताऊन—पु. [अ.] प्लेग.
ताऊस—पु. [अ.] मोर. (यौ.) तख्तेताऊस-पु. मयूरसिंहासन.
ताक—पु. [अ.] कोनाडा. (मु.) **ताकपर रखना** अथवा **धरना**- अुपयोगांत न आणणें; टाकून देणें. वि. विषम; अद्वितीय.
ताक—स्त्री. [दे.] १ टक; दृष्टि. २ प्रतीक्षा. [२ चारून पाहणें.
ताक-झाँक—स्त्री. १ डोकावणें.
ताकत—स्त्री. [अ.] ताकद; सामर्थ्य; बल. [सशक्त.
ताकतवर—वि. [अ. + फा.]
ताकना-क्रि.स. टक लावणें; पाहणें.
ताकि—अव्य [फा.] यासाठीं; यामुळें; कीं. [बजावणें.
ताकीद—स्त्री. [अ.] ताकीद;
ताखीर-स्त्री. [अ.] विलंब; अुशीर.
तागना—क्रि. स. १ धावदोरा घालणें. २ जहाज नांगरणें.
तागा—पु. धागा; दोरा.
ताज—पु. [अ.] १मुकुट. २तुरा.
ताजदार—पु[अ. + फा.] मुकुटधारी राजा. [राज्यारोहण.
ताजपोशी—स्त्री. [अ. + फा.]
ताज़गी—स्त्री. [फा.] ताजेपणा; नवीनता; नावीन्य.
ताजन—पु. [फा.] कोरडा; चाबूक.
ताज़ा--वि. [फा.] ताजें. (मु.) **मोटा ताज़ा**-धष्टपुष्ट; लष्ठ.
ताज़िया—पु. [फा.] ताबूत.
ताजिर—पु. [अ.] व्यापारी.
ताज़ीम—स्त्री. [अ.] १ आदर;

मान; सन्मान. २ लवून मुजरा करण्याची अेक पद्धत.

ताजीरात--*पु.* [*अ.*] गुन्हेगाराला शिक्षा देणें. (‘ तअजीर ’चें बहु.) पीनल कोड.

ताज्जुब--*पु.* पाहा ‘ तअज्जुब ’.

ताडना—*क्रि. स.* १ मारणें. २ दटावणें. **ताड़ना**—*स्री.* १ प्रहार; मार. २ दटावणी; धमकी. ३ शिक्षा. ४ क्लेश.

ताडना—*क्रि. स.* १ मारून हाकलणें. २ ताडणें; अटकळ करणें; अनुमान करणें.

ताडी--*स्री.* [*दे.*] ताडी; दारू.

ताडीख़ाना--[दे. + फा.] दारूचा गुत्ता. [४ भाअू.

तात--*पु.* १ पिता. २ गुरु. ३ पुत्र.

ताता—*वि.* गरम; अुष्ण.

ताती*—*वि.* तप्त; अुष्ण.

तातील—*स्री.* [*अ.*] सुट्टी.

ताते*—अव्य. त्यामुळें.

तादाद्—*स्री.* [*अ.*] १ संख्या. २ अंकमोजणी.

तान-*स्री.* १ ताण. २ गाण्याची तान; आलाप.

तानना—*क्रि. स.* ताणणें.

ताना–*पु.* [*अ.*] टोमणा; व्याजोक्ति.

ताना—*पु.* ताणा; विणीचा अुभा धागा. २ माग(सतरंजी, गालिचा).

ताना-बाना--*पु.* विणीचे अुभे आडवे धागे.

तानाशाह—*पु.* [*स.+फा.*] सर्वाधिकारी; डिक्टेटर; हुकूमशहा.

तापतिल्ली—*स्री.* पांथरी.

तापती---*स्री.* तापी नदी.

तापना--*क्रि. अ.* तापणें; गरम होणें. *क्रि. स.* तापविणें.

तापमानयंत्र-- *पु.* अुष्णतामापक यंत्र; तापनळी.

ताफ़्ता—*पु.* [फा.] अेक प्रकारचा चमकदार रेशमी कपडा.

ताब---*स्री.* [फा.] १ अुष्णता; ताप. २ चमक; प्रकाश. ३ सहनशक्ति. ४ संयम; धैर्य. ५ सामर्थ्य; शक्ति.

ताबडतोड–*क्रि. वि.* [अनु.] सतत; अेकसारखें. [२ ताब्यांतील.

ताबा–*वि.* [*अ.*] १ अधीन.

ताबीर--*स्री.* [*अ.*] १ फल. २ स्वप्नाचें शुभा-शुभ फल.

ताबूत--*पु.* [*अ.*] १ प्रेत वाहून न्यावयाची पेटी. २ ताबूत; डोला.

ताबे–पाहा ‘ताबा’

ताबेदार— *वि.*[*अ.*+फा.] अधीन; ताबेदार.

ताम—पु॰ १ अस्वस्थता; बेचैनी. २ दुःख; क्लेश. ३ दोष; विकार. *वि॰* १ अस्वस्थ; व्याकुल. २ दुःखी. ३ भयानक. पु॰ १ क्रोध; रोष; राग. २ अंधार.

तामजान—पु॰ पालखी (खुली).

तामस—पु॰ १ सर्प. २ खल; दुष्ट. ३ घुबड. ४ क्रोध; राग. ५ अंधार. ६ अज्ञान; मोह.

तामसी—वि॰ तामसी; रागीट.

तामील—पु॰ [अ.] अंमलबजावणी.

ताम्मुल—पु॰ [अ.] १ मनन; विचार. २ बुचकळा; गोंधळ. ३ अनिश्चितता.

तायफा—पु॰ [अ.] १ वेश्यांचा ताफा. २ वेश्या. ३ यात्रेकरूंचा तांडा; ताफा. [करणें

तायना*—क्रि॰ स॰ तापविणें; ऊन

तायर—पु॰ [अ.] १ अुडणारा. २ पक्षी.

ताया—पु॰ वडील चुलता.

तार—पु॰ १ तार. २ टेलिग्राफ. (मु.) **तार तार करना**—अुलगडून टाकणें; विस्काळित करणें. **तार बँधना**—सतत चालू असणें.

तारक—पु॰ तारा. २ डोळ्यांतील बाहुली. *वि॰* तारणारा; पैलतीरीं नेणारा. [ओढणारा, बनविणारा.

तारकश—पु॰ [फा.] धातूंची तार

तारघर—पु॰ तार-ऑफिस.

तारघाट—पु॰ मतलब साधण्याची कृति; योजना.

तारतम्य—पु॰ १ सामंजस्य. २ तुलना

तारपीन—पु॰ [ईं.] टर्पेंटाअीन

तारबर्क़ी—पु॰ [फा.] टेलिग्राफी; तार

तारा—पु॰ १ तारा. २ डोळ्यांतील बाहुली. (मु.) **तारे गिनना**—काळजी किंवा दुःख करीत रात्र घालविणें. **तारे तोड लाना**—महाकठिण कार्य करणें.

ताराज—पु॰ [फा.] १ लूटमार. २ विध्वंस; नाश [चावी

तारी*—स्त्री॰ १ टाळी २ किल्ली;

तारी—वि॰ [अ.] १ प्रकट. २ पसरलेला; व्यापलेला.

तारीक—वि॰ [फा.] १ अंधारयुक्त २ काळा. **तारीकी**—स्त्री॰ अंधार. २ शाअी.

तारीख़—स्त्री॰ [फा.] १ तारीख दिनांक; तिथि. २ अितिहास.

तारीफ़—स्त्री॰ [अ.] १ वर्णन २ लक्षण; व्याख्या. ३ स्तुति. ४ वैशिष्ट्य; गुण. ५ परिचय. (मु.) **तारीफ़ करना**—परिचय करून देणें. **तारीफ़के पुल बाँधना**—अत्यंत प्रशंसा करणें.

ताल—पु॰ तलाव.

ताल–पु॰ १ तळहात. २ टाळी. ३ ताल (गाणें) ४ तलाव.

ताला—पु॰ कुलुप. **तालाकुंजी**–स्त्री॰ कडीकुलुप [तलाव.

तालाव—पु॰ [फा. + सं.] तळें;

तालिका–स्त्री॰ १ किल्ली. २ सूची; यादी; अनुक्रमणिका. [जिज्ञासु.

तालिब–वि॰ [अ.] १ शोधक. २

तालिब अिल्म-पु॰ [अ.] विद्यार्थी.

ताली–स्त्री॰ टाळी; थाप.[२ अभ्यास.

तालीम—स्त्री॰ [अ.] १ शिक्षण.

तालीम-याफ्ता–वि॰ [अ.+ फा.] सुशिक्षित.

तालू—पु॰ टाळू. [२ भाग्यवान्.

तालेवर–वि॰ [अ.]१ श्रीमंत;संपन्न.

ताल्लुक़—पु॰ [अ॰] संबंध.

ताल्लुक़ा–पु॰ [अ.] तालुका. (यौ.) **ताल्लुक़ादार** पु॰ तालुकेदार.

ताल्लुक़ात—पु॰ [अ.] संबंध (' ताल्लुक़ ' चें बहु.).

ताव—पु॰ १ आंच; अुष्णता. २ आवेश; राग. (मु.) **ताव आना**–अुकळी येणें. **ताव देना**–१ अून करणें. २ ताव देणे (मिशीवर).

ताव—पु॰ [फा.] कागदाचा ताव.

तावरो*–पु॰ १ ताप; दाह; अुष्णता. २ अून. ३ भोंवळ. [सानभरपाअी

तावान–पु॰ [फा.] १ दंड; २ नुक-

तावीज़—पु॰ [अ॰] ताअीत.

ताश—पु॰ [अ.] पत्ते.

तासीर—स्त्री॰ [अ.] १ परिणाम; प्रभाव. २ गुणधर्म.

तासु*—सर्व. त्याचा. **तासुको**–सर्व. त्याला. **तासू, तासों**–सर्व. त्याच्याशीं. [देखील.

ताहम*—अव्य. [फा.] तरी; तरी-

ताहि*—सर्व. त्याला.

ताहीं*—अव्य. १ पावेतों; पर्यंत. २ समीप; जवळ.

तिकोन*—वि॰ त्रिकोण.

तिक्का—पु॰ [फा.] मांसाचा लहानसा तुकडा.

तिक्की–स्त्री॰ तिरीं (पत्त्यांतील).

तिखाअी—स्त्री॰ तिखटपणा

तिखारना—क्रि॰ अ॰ नक्की करून घेणें; विचारणें.

तिगुना–वि॰ तिप्पट. [येणारा ताप.

तिजरा—पु॰ दर तिसरे दिवशीं

तिजारत—स्त्री॰ [अ.] व्यापार.

तित*—क्रि॰ वि॰ तेथें; तिकडे.

तितर-बितर—वि॰ [अनु.] अस्ताव्यस्त; अव्यवस्थित.

तितली—स्त्री॰ फुलपांखरूं.

तितल्ला–वि॰ तिमजली;तीन मजली.

तितिंबा-मा—पु॰ [अ.] पुस्तकाचें परिशिष्ट.

तिते, तितेक, तितो*–*वि.* तितकें.
तितै*–*क्रि. वि.* त्याच ठिकाणीं.
तिन—सर्व. १ त्यानें २ तो. ३ ते (सामान्य रूप).
तिनकना—*क्रि.अ.*[अनु.] चिडणें; चडफडणें.
तिनका*–*पु.* वाळलेल्या गवताची [काडी.
तिनूका*–*पु.* गवताची काडी.
तिन्हें*–सर्व. ते (सामान्य रूप).
तिन्हें*—सर्व. त्यांना.
तिपल्ला–*वि.* तीन पदरी; तिहेरी.
तिपाओ—*स्त्री.* तीन पायांची घडवंची; तिवअी.
तिबारा—*वि.* तिसऱ्यांदा.
तिबासी–*वि.* तीन दिवसांचें शिळें.
तिमंजिला—*वि.* [स.+अ.]तीन मजली.
तिमिर—*पु.* अंधार; काळोख.
तिमुहानी—*स्त्री.* [सं. + फा.] तीन रस्ते जेथून फुटतात ती जागा.
तिय–या*स्त्री.*–१ स्त्री; २ पत्नी.
तिरंगा—*वि.* तिरंगी; तीन रंगी.
तिरखा*—*स्त्री.* तृषा; तहान.
तिरछा—*वि.* तिरपा; वांकडा.
तिरछापन–*पु.* वक्रता; वांकडेपणा.
तिरछौहा—*वि.* किंचित् वांकडा; कांहींसा वांकडा.
तिरना—*क्रि. अ.* १ तंरगणें. २ तरणें; पोहणें. ३ तरून जाणें.
तिरनी—*स्त्री.* लहंग्याची नाडी.
तिरपाओ—*स्त्री.* तिवअी.
तिरपाल—*पु.* बोरूच्या पेंढ्या.
तिरपाल—*पु.* [अिं.] कॅनव्हास; ताडपत्री.
तिरेंदा—*पु.* समुद्रांत धोक्याची सूचना देण्याकरितां जागोजागीं टाकून ठेवलेले पीप.
तिरलोक—*पु.* त्रिलोक.
तिरसट—*वि.* त्रेसष्ट; ६३.
तिराना–*क्रि.स.* तरंगविणें; तरविणें.
तिरासी—*वि.* त्र्यांयशी; ८३.
तिरिया*—*स्त्री.* स्त्री. (यौ.)
तिरिया-चरितर–*पु.* स्त्रीचरित्र.
तिलंगाना–*पु.* तेलंगण; आंध्र प्रांत.
तिल—*पु.* तीळ. (मु.) **तिलका ताड करना**—राअीचा पर्वत करणें. **तिल तिल**–थोडें थोडें. **तिल धरनेकी जगह न होना**–अत्यंत गर्दी होणें.
तिलकुट—*पु.* तिळाची वडी.
तिलचट्टा—*पु.* झुरळ.
तिलदानी–*स्त्री.* शिंप्याची सुअीदोरा ठेवण्याची पिशवी. [जाणें.
तिलमिलाना–*क्रि. अ.* कळवळून
तिलस्म—*पु.* [ग्री.] जादू; अद्भुत चमत्कार.

तिलस्माती, **तिलस्मी** — वि· [ग्री.] जादूचा; जादू संबंधी.

तिलहन—पु· गाळिताचें धान्य.

तिलोरी-तिलौरी–स्त्री· तिळवडी.

तिलौंछना—क्रि· स· तेल लावणें.

तिलौंछा—वि· तेलकट.

तिल्ली—स्त्री· पांथरी; प्लीहा.

तिष्यन—वि· तीक्ष्ण.

तिस*— सर्व. 'तो'चें सामान्य रूप.

तिसना*—स्त्री· तृष्णा; तहान.

तिसरायत—स्त्री· परकेपणा.

तिसरैत–पु· १ तिऱ्हाईत; परका. २ तटस्थ. ३ तिसऱ्या भागाचा मालक.

तिहराना–क्रि.स.तिसऱ्यांदा करणें.

तिहरा—वि· तिहेरी; तीन-पदरी.

तिहाई—स्त्री· तिसरा हिस्सा; अेक तृतीयांश.

तिहारा, तिहारो*–सर्व. तुमचा.

तिहि*— सर्व. त्याला.

तिहूँ*—वि· तिघेहि; तीन्हीं.

तीखन*—वि· तीक्ष्ण.

तीखा–वि· १ तिखट; झणझणीत. २ तीव्र; प्रखर. ३ तीक्ष्ण. ४ चोख;अुत्तम.(यौ.) **तीखापन**–तिखटपणा; तीक्ष्णपणा.

तीछन–वि· तीक्ष्ण.

तीज–स्त्री· १ तृतीया. २ हरतालिका, भाद्रपद शुद्ध ३. [झणझणीत.

तीत–वि· १ अुग्र. २ तिखट;

तीतर—पु· कवडा; होला.

तीता–वि· पाहा ' तीत '

तीन–वि· तीन. (मु.) **तीन पाँच करना**–हुज्जत घालणें; टाळाटाळी करणें. **तीन तेरह करना**–वांटून टाकणें;अुधळून टाकणें. **न तीनमें न तेरहमें**–न अध्यांत न मध्यांत.

तीमारदार–वि· [फा.] सहानुभूति दाखविणारा. **तीमारदारी**–स्त्री· १ शुश्रूषा. २ सहानुभूति.

तीमी*—स्त्री· स्त्री.

तीय*—स्त्री· स्त्री. [चालविणारा.

तीरंदाज–पु· [फा.] तिरंदाज;धनुष्य

तीर–पु· [फा.] बाण.

तीर—पु· तीर; कांठ.

तीरथ—पु· तीर्थ.

तीली–स्त्री· [फा.] लोखंडी छड.

तीसरा—वि· तिसरा.

तीसी—स्त्री·अळशी (धान्य); जवस.

तुंदिल—वि· ढेरपोट्या; तोंदिल.

तुंबा–पु·१कडू भोपळा (पोहण्याचा). २ कमंडलू (भोपळ्याचा).

तुअ, तुव*–सर्व. तुमचा; तुझा.

तुक—स्त्री· यमक.

तुकबंदी—स्त्री· [सं.+फा.] यमक-जुळवणी.
तुकमा–पु· [फा.] काजें (बटनाचें).
तुकान्त–पु·[दे.] यमक; अंत्यानुप्रास.
तुकारना–क्रि· स· अरे तुरे म्हणून अपमान करणें.
तुक्कड पु· [दे.] यमक्या (कवि).
तुख़्म—पु· [अ.] बीज.
तुट*–वि· १ तुकडा २ लेशमात्र; यत्किंचित्. [प्रसन्न होणें
तुट्ठना*—क्रि· अ· संतुष्ट होणें;
तुडाना-क्रि· स· मोडण्याचें किंवा तोडण्याचे काम करविणें. **रुपया तुडाना** अथवा **भुनाना**–पैशाची मोड करणें.
तुतलाना—क्रि· अ· [अनु.] तोतरें बोलणें; बोलतांना अडखळणें.
तुनक–वि·[फा.]१ दुर्बल. २ कोमल. ३ हलका. **तुनकमिज़ाज**–वि· चिडखोर; रागीट
तुन्द–वि·[फा.]१ वेगवान्. २बेकाम.
तुफ़ैल–पु·[अ.]साधन; मार्ग(द्वारा).
तुम–सर्व. तुम्हां ('तूं' चें बहु.); तूं.
तुमडी–स्त्री· भोपळ्याचें तुणतुणें; भोपळ्याची पुंगी.
तुमुल–पु· १ लढाअीची दंगल. २ लढाअीची गडबड; कोलाहल.
तुम्ह*–सर्व. तुम्ही; तुम्हाला.
तुम्हरा, तुम्हार, तुम्हारा–स· तुमचा; तुझा.
तुरंजबीन–पु·[अ.] लिंबाचें सरबत.
तुरंत–क्रि· वि· ताबडतोब; लगेच.
तुरअी–स्त्री· दोडकें.
तुरकी—वि· [तु.] तुर्क देशाचा. स्त्री· तुर्की भाषा.
तुरय–पु· घोडा.
तुरही–स्त्री· तुतारी.
तुराअी*–स्त्री· बिछाना; गादी.
तुरावती–वि·स्त्री· वेगवान्; जलद चालणारी; अैटींत चालणारी.
तुरिया*–स्त्री· अेक चतुर्थांश भाग.
तुरैया–स्त्री· [दे.] दोडकें.
तुर्रा–पु· [अ.] १ केसांचा झुपका; गोंडा. २ तुरा. (मु.) **तुर्रा यह कि**—अितकें असूनसुद्धां.
तुर्रा–वि· [फा.] अद्भुत; नवलाअीचा. [आंबटपणा.
तुर्श–वि· [फा.] आंबट. **तुर्शी**–स्त्री·
तुलना–क्रि·अ· जोखलें जाणें; तोलणें. (मु.) **तुल जाना**–हट्टास पेटणें; अिरेस पडणें.
तुलवाना, तुलाना–क्रि·स· १ जोखविणें; वजन करविणें. २ ओंगण घालविणें. **तुलवाअी, तुलाअी**–स्त्री· तोलण्याचें काम किंवा मजुरी.

तुला–स्त्री· १वजन; माप. २ तुलना; समानता.

तुशाई–स्त्री·रजई.

तुव–सर्व. तुमचा; तुझा.

तुवर–पु· तुरीची डाळ.

तुष–पु· भुसा; टरफल.

तुषार–पु· १ तुषार. २ दंव. ३ बर्फ.

तुहार*–सर्व. तुमचा.

तुहिं* सर्व. तुम्हांला. [४ गारवा.

तुहिन–पु·१ बर्फ. २ धुकें. ३ चांदणें.

तूँबा–पु·सुकलेला मोठा भोपळा.

तू–सर्व. तूं (अनादर किंवा घनिष्ठता सूचक) (मु.) तू तडाक–अनादर सूचक शब्द बोलणें; फटदिशीं बोलणें. तू तू मैं मैं करना–भांडण करणें; अेकेरीवर येणें.

तूअ*–सर्व. तुमचा.

तूख–पु· गवताची काडी; भूस. [होणें.

तूठना*–क्रि· अ· तृप्त होणें; संतुष्ट

तूती–स्त्री· [फा.] पोपट. (मु.) तूती बोलना–१बोलबाला होणें. २ जम बसणें. [२ अुंचवटा. बांध.

तूदा–पु· [फा.] १ मातीचा ढीग.

तूफाँ, तूफान –पु· [अ.] १ वावटळ. २ वादळ; तुफान. ३ आपत्ति; संकट. ४ तंटाबखेडा. ५ आळा.

तूम–पु· पिंजलेला कापूस.

तूमतडाक–स्त्री· [फा.] थाटमाट; डामडौल.

तूमडी–स्त्री· पुंगी (गारुड्याची).

तूमना–क्रि·स· कापूस पिंजणें; कापूस विरळ करणें. [लचक गोष्ट.

तूमार–पु· [अ.] पाल्हाळ; लांब-

तूल–पु· [अ.] १ लांबी. २ विस्तार.

तूलिका, तूली –स्त्री· कुंचा; ब्रश.

तृखा*–स्त्री· तृषा; तहान.

तृण–तृन–पु· गवत.

तें*–प्रत्य. १ शीं; द्वारा (तृतीया). २ पासून (पंचमी).

तेंदुआ–पु· [दे.] चित्ता.

तेअू–सर्व. ते; सर्वच्या सर्व.

तेग–स्त्री· [अ.] खड्ग; तलवार.

तेगा–पु· [अ.] खंजीर.

तेज़–वि· [फा.] १ तीक्ष्ण. २ चपल. ३ तिखट; झणझणीत. ४ महाग. ५ चलाख. ६ बुद्धिमान. क्रि· वि· वेगानें; भरभर. (यौ.) तेज़ मिज़ाज–तापट; रागीट. तेज़ी–स्त्री· १ तीक्ष्णता. २ घाओी; जलदी. ३ तेजी; महागाओी.

तेजसी–वि·. तेजस्वी.

तेजस्वी–वि· प्रतापी; तेज असलेला.

तेतना–*वि· तितका.

तेता, तेतिक, तेतो*— *वि.* तितका; तितकाच.

तेरस–*स्री.* त्रयोदशी.

तेरहीं–*स्री.* तेरावा (श्राद्धाचा).

तेल–*पु.* तेल; रोगण. (मु.) **तेल चढना**–वरवधूंना तेल लावलें जाणें; हळदी लागणें.

तेलहन–*पु.* गाळिताचें धान्य.

तेलिन–*स्री.* तेलीण; तेल्याची स्त्री.

तेलिया–*वि.* तेलासारखा तुळतुळीत व चकचकीत.

तेली–*पु.* तेली. (मु.) **तेलीका बैल**–सदा काम करीत राहाणारा.

तेवर–*पु.* [?]रागीट नजर;क्रुद्ध दृष्टि.

तेह-हा*—*पु.* १ राग; क्रोध. २ अहंकार; गर्व.

तेहरा–*वि.* १ तिहेरी. २ तिप्पट.

तेहवार–*पु.* सण; पर्व; उत्सव.

तेहि, तेही*–सर्व. त्याला. *वि.* १ रागीट. २ घमेंडखोर.

तैं*–*क्रि. वि.* द्वारा. सर्व. तूं.

तै*–*क्रि. वि.* तितका.

तैनात–*वि.*[*अ.*] नियुक्त. **तैनाती**–*स्री.* नेमणूक; नियुक्ति.

तैयार–*वि.* [*अ.*] १ तयार. २ धष्टपुष्ट. **तैयारी**–*स्री.* तयारी.

तैयो,तैवो–*क्रि.वि.*तेव्हां; त्या वेळीं.

तैरना–*क्रि. अ.* पोहणें.

तैराक–*वि.* पटाईत पोहणारा.

तैलचित्र–*पु.* तैलचित्र;ऑयिलपेंट.

तैश –*पु.* [*अ.*]राग; संताप; त्वेष.

तों*–*क्रि. वि.* तेव्हां; त्या वेळीं.

तोंद–*स्री.* ढेरी; पोट सुटणें.

तोंदल–*वि.* ढेरपोट्या.

तो*—सर्व.तुझा.अव्य. तेव्हां; तर.

तोअे*—*पु.* पाणी.

तोख—*पु.* संतोष.

तोखना—*क्रि.स.* तृप्त करणें; संतुष्ट करणें;प्रसन्न करणें.*क्रि.अ.*तृप्त होणें.

तोटका—*पु.* तोडगा.

तोड—*पु.*१ नदीचा जोराचा प्रवाह. २ युक्ति; तोड.

तोडना—*क्रि. स.* तोडणें.

तोडवाना—*क्रि. स.* तोडविणें.

तोतला–*वि.*[अनु.] बोबडा;तोतरा.

तोता —*पु.* [फा.] पोपट.

तोताचश्म—*पु.* [फा.] बेमुर्वत; निर्लज्ज.

तोप–*स्री.* [तु.] तोफ. **तोपची**–[*पु.* गोलंदाज.

तोपना–*क्रि. स.* झांकणें.

तोबडा–*पु.* [फा.] तोबरा.

तोम—*पु.* समूह; ढीग.

तोर-रा*–*वि.* तुझा.

तोरअी–*स्री.* दोडकें; घोसाळें.

तोला—*पु.* तोळा; बारा मासे.

तोशक–*स्री.* [फा.] लहान गादी.

तोशदान–पु· [फा.] १ फराळाचा डबा. २ काडतुसांची चामड्याची पिशवी.

तोशा–पु· [फा.] फराळ (प्रवासास जातांना बरोबर घेतलेले फराळाचे पदार्थ); शिदोरी. [वस्त्रागार.

तोशाखाना–पु· [तु.+फा.] राजांचें

तोष-तोस-पु· तृप्ति; संतोष.

तोहफा—पु· [अ·] १ बक्षीस. २ भेट; नजराणा; देणगी.

तोहमत–स्त्री· [अ.] आरोप; आळ.

तोहर–रा, तोहार*–सर्व. तुमचा.

तोहि–हे*–सर्व. तुला.

तौंस*–स्त्री·तहान. [निघणें.

तौंसना–क्रि· अ· होरपळणें; भाजून

तौंसा–पु· अुष्णता; अुष्मा.

तौंसियत–स्त्री· विस्तवाची आंच.

तौ*—क्रि· वि· तर

तौफ़ीक़ स्त्री·[अ·]१ अीश्वराची कृपा. २ श्रद्धा; भक्ति. ३ सामर्थ्य.शक्ति.

तौर–पु· [अ·] १ वर्तन; वागणूक. २ दशा; स्थिति. ३ तऱ्हा; पद्धत.

तौलगि*-अव्य. तोंपर्यंत.

तौलना–क्रि· स· १ तोलणें; वजन करणें. २ ओंगण घालणें.

तौलिया–स्त्री·,पु· [अिं] टॉवेल.

तौहीन—स्त्री· [अ·] अपमान; बेअिज्जत; अप्रतिष्ठा.

त्याग—पु· त्याग; सोडणें; अुत्सर्ग. (यौ.) **त्यागपत्र**–राजीनामा

त्यागना—क्रि· स· सोडणें; त्याग करणें. [२ त्याप्रमाण; तसें.

त्यों—अव्य. १ तेव्हां; तत्काल.

त्योरी—स्त्री· दृष्टि; नजर. (मु.) **त्योरी चढना या बदलना**–रागानें डोळे वटारणें. **त्योरीमें बल पडना, त्योरी चढाना**–रागानें कपाळाला आठ्या घालणें.

त्योहार / **त्यौहार** } पु· सण; पर्व.

त्रिपथ-गामिनी–स्त्री· गंगा नदी.

त्रिदिव—पु· स्वर्ग.

त्रिय-त्रिया—स्त्री· स्त्री.

त्रिसना*–स्त्री· तृष्णा.

त्रुटि—स्त्री· अुणीव; चूक.

थ

थंब-भ—पु· स्तंभ; खांब. [स्थिर.

थंमित*—वि· १ स्तंभित. २ अचल;

थकना–क्रि· अ· १ थकणें; दमणें २ कंटाळणें. ३ वार्धक्यानें थकणें.

थकान—स्त्री· थकवा.

थकाना—क्रि· स· थकविणें.

थकामाँदा–*वि.* थकलेला-भागलेला

थकावट–हट–*स्त्री.* थकवा. [श्रांत.

थकौहाँ*–*वि.* थकलेला; भागलेला;

थगित–*वि.* स्थगित; तहकूब.

थन–*पु.* चतुष्पाद प्राण्याचे स्तन.

थनी–*स्त्री.* अजागल-स्तन.

थनेला–*पु.* स्त्रियांच्या स्तनांवर होणारा फोड.

थनैत–*पु.* १ गांवचा पुढारी. २ जमीनदाराचा खंड वसूल करणारा गुमास्ता.

थपकना–*क्रि. स.* [अनु.] थोपटणें; गोंजारणें. **थपकी**–*स्त्री.* थापटी (प्रेमानें थोपटणें.).

थपथपाना *क्रि. स.* थोपटणें.

थपन*–*पु.* स्थापना.

थपना, थपाना, थापना–*क्रि. स.* १ स्थापना करणें. २ लौकिक गाजविणें; नांव मिळविणें.

थपेडा–*पु.* [अनु.] १ थप्पड. २ प्रहार; आघात. [थोपटून धरणारा.

थमकारी*–*वि.* १ संयमी. २

थमना–*क्रि. अ.* १ थांबणें; थबकणें. २ धीर धरणें. ३ बंद होणें; चालू नसणें.

थर–*पु.* १ थर; घडी. २ स्थळ.

थरकना, थरथराना, थर्राना–*क्रि. अ.* [अनु.] थरथर कांपणें.

थरमामीटर–*पु.* [अं.] तापमानदर्शकयंत्र; थर्मामीटर.

थर्राना–*क्रि. अ.* पाहा ' थरकना '.

थल–*पु.* १ स्थळ; जागा; ठिकाण. २ कोरडी जमीन. ३ वाळवंट; रेताड जमीन.

थलथल–*वि.* वातानें अंग सुटलेला.

थलबेडा–*पु.* पत्ता; ठावठिकाण; थांग.

थली–*स्त्री.* १ स्थान; ठिकाण. २ तळ. ३ बैठक. ४ वाळवंट.

थवई–*पु.* गवंडी.

थहना*–*क्रि. स.* ठाव घेणें. [कांपणें.

थहराना–*क्रि. स.* [अनु.] थरथर

थहाना–*क्रि. स.* १ थांग लावणें. २ अेखाद्याच्या विद्वत्तेविषयीं किंवा योग्यतेविषयीं अंदाज करणें.

थाँग *स्त्री.* १ चोर किंवा डाकूचें गुप्त स्थान. २ थांग; शोध.

थाँगी–*पु.* १ चोरीचा माल विकत घेणारा. २ चोरांचा मुख्य. ३ चोराना चोरीची माहिती देणारा. ४ गुप्त हेर.

था–*क्रि. अ.* होता ('है' चें पुल्लिंगी अेकवचनी भूतकाळाचें रूप).

थाति–थाती–*स्त्री.* १ ठेव; अनामत. २ वेळीं अुपयोगी पडावी म्हणून राखून ठेवलेली वस्तु. ३ स्थैर्य.

थान-*पु.* १ स्थान; ठिकाण. २ राहण्याची जागा; निवासस्थान. ३ देवस्थान. ४ तबेला. ५ कपडयाचें ठाण. ६ संख्या.

थाना *पु.* पोलीसचौकी.

थानेदार-*पु.* [सं. + फा.] फौजदार; पोलीसचौकीवरील अधिकारी.

थाप-*स्त्री.* १ थाप (तबल्याची) २ थप्पड. ३ ठसा. ४ प्रतिष्ठा; मर्यादा. ५ प्रमाण. ६ शपथ.

थापन-*पु.* स्थापन; प्रतिष्ठापना.

थापना-*क्रि. स.* १ स्थापणें; बसविणें. २ बनविणें *स्त्री.* स्थापना; प्राणप्रतिष्ठा.

थापा-*पु.* १ हाताच्या पंजाचा छाप; ठसा. २ शेतांत धान्याच्या राशीवर मातीनें किंवा शेणानें केलेली खूण. ३ ढीग; रास.

थामना-*क्रि. स.* १ थांबविणें, अडविणें. २ थोपवून धरणें; धरून ठेवणें. ३ सहायता करणें; मदत करणें. ४ सांभाळणें. ५ जबाबदारी घेणें.

थाल-*पु.* मोठी परात. **थाली**-*स्त्री.* ताट; थाळी; परात. (मु.) **थाली का बैंगन**-पगडी बदलणारा; चंचल.

थाह-*स्त्री.* १ थांग; खोली. १ थांग; पत्ता. ३ सीमा; अंत.

थाहना-*क्रि. स.* अंदाज पाहणें; ठाव घेणें; थांग पाहणें.

थाहरा*-*वि.* उथळ.

थिगली-*स्त्री.* ठिगळ

थिर*-*वि.* १ स्थिर; अचल. २ शांत. ३ स्थायी; टिकाऊ.

थिरक-*पु.* नृत्यांतील पदविक्षेप; पदविन्यास.

थिरकना-*क्रि. अ.* नाचणें.

थिरना-*क्रि. अ.* १ तरंगरहित होणें; शांत व संथ होणें (पाण्याचा प्रवाह). २ निवळणें. ३ तळाशीं जमणें.

थिराना-*क्रि. अ.* स्थिर होणें. *क्रि. स.* स्थिर होऊं देणें.

थीगली-*स्त्री.* पाहा ' थिगली.'

थीता *पु.* १ स्थैर्य. २ शांति; धैर्य.

थुक्का फजीहत-*स्त्री.* [सं.+अ.] १ छी थू; फजीती. २ भांडण; झगडा.

थुडी-*स्त्री.* [अनु.] छी थू; धिक्कार. (मु.) **थुडी थुडी करना**-छी थू करणें. [मितव्ययी; कंजूप.

थुरहता-*वि.* १ लहान हाताचा. २

थूक *पु.* थुंकी.

थूकना-*क्रि. अ.* १ थुंकणें. २ धिक्कारणें; निंदा करणें. (मु.) **किसी पर थूकना**-तुच्छ समजणें; दोष देणें. **थूक कर चाटना**-कबूल करून नाकारणें. **थूक**

देना–निंदा करणें; सोडून देणें.

थूथन-थूथना–पु· [दे.] लांबट तोंड. (अुंट अि.) [लांब तोंड.

थूथरा–पु· १ नागाचा फणा. २

थून-नी–*स्त्री*· १ खांब. २ आधार.

थूल-थूला* — *वि*· १. स्थूल; जाड. २ बेढब.

थूहर — पु· शेरीचें झाड.

थेअीथेअी — *वि*· [अनु.] थयथय (नाचणें).

थेगली — *स्त्री*· ठिगळ.

थेथर — *वि*· [दे.] थकलेला; शांत.

थैला — पु· १ पिशवी; थैली. २ खिसा. **थैली**–*स्त्री*· पिशवी.

थैलीदार — पु· [दे.+फा.] १ खजिन्यांत रुपयांची ने-आण करणारा माणूस. २ कॅशिअर.

थैलीबरदारी — *स्त्री*· [दे.] थैली पोंचविण्याचें काम.

थोक — पु· १ ढीग; रास. २ समूह. ३ ठोक विक्री. (मु.) **थोक करना**–अेकत्र करणें.

थोडा — *वि*· थोडा; अल्प; कमी. *क्रि· वि*· अल्प प्रमाणांत. (यौ.) **थोडा बहुत**–थोडेंफार;थोडेंबहुत. **थोडा ही**–जवळ जवळ नाहीं.

थोती — *स्त्री*· [दे.] जनावराच्या तोंडाचा पुढील भाग.

थोथा — *वि*· [दे.] १ पोकळ; रिकामा. २ तथ्य नसलेला. ३ बोथट. ४ कुचकामाचा.

थोपडी — *स्त्री*· थप्पड; चपराक.

थोपना–*क्रि· स*· १ थापणें; लिंपणें. २ गळयांत घालणें; माथीं मारणें.

थोरा-थोरिक*–*वि*· थोडा; अल्प.

द

दंग -*वि*· [फा.] थक्क; विस्मित.

दंगअी–*वि*· [फा.] १ दंगाधोपा करणारा. दंगेखोर. २ अुपद्‌व्यापी; अुपद्रवी. ३ प्रचंड; भयंकर.

दंगल-पु·[फा.]१ कुस्तीचा आखाडा. २कुस्तीची शर्यत. ३समूह; जमाव. ४ मोठी गादी. ५ चढाओढ.

दंड — पु· १ दंड· सोटा. २ दंड; जोर (व्यायाम). ३ साष्टांग नमस्कार; दंडवत. ४ दंड; शिक्षा.

दंडक–पु· १दंडा; काठी. २ शास्ता.

दंडना — *क्रि· स*· शिक्षा देणें; दंड करणें.

दँतिया — *स्त्री*· लहान दांत.

दँतुला–*वि*·मोठ्या दांतांचा; दातरा.

दंद–पु· द्वंद्व; तंटा; झगडा. **दंदी**–वि· भांडखोर.

दंदाना—पु· [फा.] दांते; दात्याची ओळ (फणी, करवत अि. चे दाते) **दंदानेदार**–वि· दांतेदार; दाते असलेला.

दंदाशिकन–वि· [फा.] १ सडेतोड (अुत्तर). २ दांत पाडणारा.

दंपा*–स्त्री· [अनु.] वीज.

दंभी–वि· १ ढोंगी. २ घमेंडखोर.

दँवरी-स्त्री· धान्याची मळणी.

दंस*–पु· दंश.

दअी*–पु· १ अीश्वर. २ दैव; प्रारब्ध, (मु.) **दअी का घाला**–दुर्दैवी, कमनशिबी. **दअीमारा**–वि· दैवी आपत्तींत सांपडलेला.

दकियानूसी—वि· [अ.] १ अत्यंत प्राचीन. २ सनातनी; बुरसटलेला.

दक़ीक़ा—पु· [अ·] १ युक्ति, अुपाय. २ सूक्ष्म गोष्ट.

दक्खिन–पु· १ दक्षिण दिशा. २ दाक्षिणेकडील प्रदेश.

दक्खिनी–स्त्री· अुर्दू भाषा.

दक्षिण—पु· दक्षिण दिशा. वि· १ अुजवा. २ अनुकूल. (यौ.) **दक्षिण पवन**– वसंत ऋतूंतील अुन्मादक वारा.

दख़ल–पु· [अ.] १ अधिकार; ताबा. २ हस्तक्षेप; ढवळाढवळ. ३ प्रवेश; शिरकाव.

दख़लयाबी–स्त्री· [अ. + फा.] अधिकार किंवा ताबा मिळविणें.

दख़ील–वि· [अ.] ताबा ठेवणारा. **दख़ीलकार**–पु· बारा वर्षांच्या वहिवाटीचा हक्क सांगणारा.

दगड–पु·[दे.] नगारा.

दग़दग़ा–पु· [अ.] १ भय; भीति. २ संशय; शंका; धुगधुग. ३ अेक कंदील. **दग़दग़ी**–स्त्री· भीति.

दगधना—क्रि· अ· जळणें. क्रि· स· १ जाळणें. २ दुःख देणें.

दगना–क्रि·अ· १ सुटणें (बंदूक, तोफ अि.). २ करपणें; जळून जाणें. ३ डागळलें जाणें; डाग पडणें. ४ प्रसिद्ध, प्रख्यात होणें [रस्ता.

दगर-रा*–पु· १ अुशीर; विलंब. २

दग़ल–पु· [अ.] १ दगा; कपट; धोका. २ बहाणा. [डगला.

दगला–पु· [दे.] जाड अंगरखा;

दगहा—वि· प्रेताला अग्नि देणारा व क्रियाकर्म करणारा.

दगहा–वि· डाग दिलेला; चरका दिलेला. [२ फसवणूक.

दग़ा–स्त्री· [अ.] १ कपट; धोका.

दग़ादार, दग़ाबाज़—वि· [अ.+ फा.] दगाबाज; कपटी.

दग़ैल–*वि.* [अ.] १ डागळलेला. २ दोष असलेला *पु.* दगाबाज.

दचकना–*क्रि.अ.* [अनु.] १ ठेच किंवा धक्का लागणें. २ दबणें. ३ हिसका बसणें. *क्रि. स.* १ धक्का देणें. २ दाबणें. [पडणें;

दचना–*क्रि.अ.* [अनु.] खालीं येणें.

दच्छकुमारी*–*स्त्री.* पार्वती.

दढियल–*वि.* दाढी राखणारा; दाढीवाला.

दतवन, दतुअन, दतुवन—*स्त्री.* १ दातवण (बाभूळ, लिंब अि. चें) २ तोंड धुणें.

दत्त–*वि.* दिलेला.(यौ.) **दत्तचित्त**–अेखाद्या कामांत पूर्ण लक्ष घालणारा; रमून गेलेला.

दत्त-दत्तक–*पु.* दान; दत्तक (यौ.) **दत्त-विधान**–दत्तक घेण्याचें कार्य.

दत्ती–*स्त्री.* वाङ्निश्चय.

ददरा–*पु.* [दे.] गाळावयाचें वस्त्र.

ददिया ससुर–*पु.* आजेसासरा.

ददिहाल–*पु.* [अनु.] कूळ; वंश.

ददोरा—*पु.* गांध.

दध-धि–*पु.* १ दही. २ वस्त्र; कपडा.

दधि*–*पु.* समुद्र.

दधिकाँदो–*पु.* गोकुळ आष्टमीच्या दिवशीं दह्यांत हळद मिसळून अेकमेकांचें अंगावर फेकतात तो अुत्सव.

दधिसुत—*पु.* १ कमळ. २ चद्र. ३ मोतीं. ४ विष.

दधिसुत–*पु.* लोणी.

दनादन–*क्रि.वि.*[अनु.] १ दणादण आवाज करीत. २ आनंदानें. ३ सतत.

दनुज–*पु.* दानव; दैत्य.

दन्दा–*वि.* [फा.] दांत.

दन्दा-शिकन–*वि.* [फा.] १ दांत काढणारा. २ कठोर.

दपटना–*क्रि. अ.* दटावणें;दरडावणें. **दपेट**–*स्त्री.* दटावणें; दरडावणी.

दपु*–*पु.* दर्प; अहंकार; घमेंड.

दफतर, दफ्तर–*पु.* [फा.]१कचेरी; कार्यालय. २ सविस्तर वृत्तान्त.

दफती–*स्त्री.* [अ.] पुष्ठा (पुस्तकाचा); पुष्टीपत्र.

दफनाना–*क्रि.स.*[अ.]पुरणें;गाडणें. **दफन**–*पु.* प्रेत पुरण्याचा विधि.

दफा–*स्त्री* [अ.] १ वेळा; खेपा. २कायद्याचें कलम. *वि.* दूर केलेला; तिरस्कृत. (मु.) **दफा लगाना**–कायद्याचें कलमाखालीं खटला भरणें.

दफादार—*पु.* [अ. + फा.] नाआीक; फौजदार.

दफीना–*पु.* [अ.] पुरलेलें धन.

दफ्तरी–*पु.* [अ.] बुक बाअिंडर.

दफ्तरीखाना—पु. [फा.] बुक-बाइंडिंग विभाग.

दबंग–*वि.* प्रभावशाली; रुबाबदार.

दबगर-पु.[दे.] १कातड्याचें बुधलें बनविणारा. २ढाल बनविणारा.

दबना—*क्रि. अ.* १ दबणें; चेपलें जाणें. २ टिकाव न धरणें; मागें हटणें. ३ लाचार होणें. ४ फिक्कें पडणें. ५वजन पडल्यामुळें नम्र होणें. ६ लाजणें; संकोच करणें.

(मु.) **दबी ज़बान से कहना**–ध्वनित करणें; स्पष्ट न बोलणें.

दबसट–*पु.* दाब; दडपण.

दबाना—*क्रि. स.* १ दाबणें; चेपणें २ मागें हटविणें. ३ दडपण घालणें; दाब आणणें ४ बळकावणें. ५ असहाय करून सोडणें. ६ पुरणें; गाडणें. ७ दमन करणें. ८ बळकावणें.

दबाव— *पु.* दाब; दडपण; वजन.

दबीज़—*वि.* [फा.] दाट; घट्ट.

दबैल—*वि.* १ अंकित; ताबेदार. २ नमून वागणारा.

दबोचना-*क्रि. स.* १ लपविणें, छपविणें. २ झडप घालून दाबणें; दडपणें. [राहूं न देणें. २ दाबणें.

दबोरना—*क्रि. स.* १ समोर उभें

दम—*पु.* १ संयम. २ शिक्षा. ३ घर. ४ चिलखत.

दम *पु.* [फा] १ श्वास; दम. २ चिलिमीचा दम; झुरका. (मु.) **दम अखडना**—श्वास थांबणें; शिथिल होणें. **दम घोंटकर मारना**–गळा दाबून मारणें. **दम खींचना**–१ गप्प बसणें. २ श्वास घेणें. **दम घुटना**–श्वास कोंडणें; जीव गुदमरणें. **दम तोडना**–शेवटचा श्वास घेणें. **दम फुलना**–दम लागणें; धापा टाकणें. **दम भरना**–अभिमानपूर्वक एखाद्याची स्तुति करणें. **दम मारना; दम लेना**–विसांवा घेणें. **दम खुश्क होना** अथवा **सूखना**–भीतीनें गांगरल्यामुळें श्वास थांबणें. **नाक में दम आना**—नाकीं नऊ येणें. **दम देना**–फसविणें. (यौ) **दम झांसा**-फसवणूक. **दम दिलासा** अथवा **दमपट्टी**–खोटी आशा.

दमकना–*क्रि. अ.* चकाकणें; लकलकणें. **दमक**-*स्त्री.* तेज, चमक.

दमकल–*स्त्री.*[फा.+सं.]१ आगीचा बंब. २ पाणी हापसण्याचा बंब. ३ पंप. **दमकला**— *पु.* रंग किंवा गुलाबपाणी शिंपण्याचें पिचकारी असलेलें भांडें.

दमखम–*पु.* [फा.] १ दृढता; मजबुती. २ जीवनशक्ति; प्राण. ३ तलवारीचें पातें किंवा धार.

दमचूल्हा–*पु.* लोखंडी शेगडी.

दमदिलासा–*पु.* [फा.] थाप, फसवणूक. [सयम. ३ शिक्षा.

दमन–*पु.* १ दडपून टाकणें. २

दमबाज़–*वि.* [फा.] फूस देणारा.

दमाद–*पु.* जांवई.

दमामा–*पु.* नगारा.

दमारि*–*पु.* वणवा; दावानल.

दमैया*–*वि.* हरणारा; नाहींसे करणारा.

दयनीय–*वि.* केविलवाणा.

दयानत–*स्त्री.* [अ.] दानत; अिमान; विश्वासूपणा. [विश्वासू.

दयानतदार–*वि.* [अ. + फा.]

दयाना*–*क्रि. अ.* द्रवणें; दयाळू होणें.

दयालु–*वि.* दयाळू. २ दयेस पात्र.

दयावना*–*वि. पु.* १ दीन;

दयिना–*स्त्री.* पत्नी; बायको.

दरआमद–*स्त्री.* [फा.] १ आगमन; आंत येणें. २ मालाची आयात.

दर–*पु.* १ भेग; फट. २ दरी; गुफा, कंदरा. ३ भीति. ४ शंख.

दर–*पु.* दल; झुंड; समूह.

दर–*पु.* [फा.] दार; दरवाजा. १ दर; भाव २ पुरावा. (मु.)

दर दर अलख जगाते घूमना- लोकांना जागृत करीत हिंडणें.

दर दर मारा मारा फिरना– दारोदार हिंडणें; देशोधडीस लागणें.

दरकना–*क्रि. अ.* अुलणें; फाटणें.

दरकाना–*क्रि. स.* फाडणें. **दरका**- *पु.* १ भेग; चीर २ मार; तडाखा.

दरकार–*वि.* [फा.] आवश्यक; जरुरीचा. *स्त्री.* जरुरी; आवश्यकता.

दर-किनार–*क्रि. वि.* [फा.] वेगळे; बाजूला. [दरमजल.

दरकूच *क्रि. वि.* [फा.] मजल

दरखास्त-*स्त्री.* [फा.] १ विनंति; प्रार्थना. २ अर्ज; विनंतिपत्र

दरख्त–*पु.* [फा.] वृक्ष; झाड.

दरगाह–*स्त्री.* [फा.] १ दरगा (मुसलमानांचें समाधिस्थान). २ अुंबरठा; प्रवेशद्वार. ३ दरबार; कचेरी [अलग. २ माफी मिळालेला.

दर-गुज़र–*वि.* [फा.] १ वेगळा;

दरज–*स्त्री.* भेग; चीर; फट.

दरद, दर्द–*पु.* [फा.] १ पीडा; वेदना; दुःख. २ दया; करुणा.

दर-दर–*क्रि. वि.* [फा.] दारोदार; घरोघर.

दरदराना–*क्रि. स.* भरडणें; ठेचणें.

दरदरा–*वि.* भरड दळलेला.

दरना–क्रि. स. १ दळणें. २ चेचणें. ३ नाश करणें.

दरप*—पु. दर्प; घमेंड.

दरपना-क्रि. अ. १ संतापणें; रागावणें. २ गर्व करणें; घमेंड करणें.

दरपनी—स्त्री. लहान आरसा.

दरपरदा-वि. [फा.] १ पडद्याआड. २ लपूनछपून. [समोर.

दर-पेश–क्रि. वि. [फा.] पुढें;

दर-पै–क्रि. वि. [फा.] अेखाद्याच्या पाठीमागें; अेखाद्याच्या शोधांत. (मु.) **किसी के दर-पै होना**-अेखाद्याच्या पाठीस लागणें; अेखाद्याला त्रास देणें.

दरब, दर्ब*— पु. १ धन; द्रव्य. २ सोनें, चांदी अि. धातू

दरबा—पु. [फा.] खुराडें; सोपा; कबुतरखाना.

दरबान—पु. [फा.] पहारेकरी; द्वारपाल. **दरबानी**–स्त्री. पहारा; पहारेकऱ्याचें काम.

दरभ–पु. दर्भ.

दरमा–पु. [दे.] चटअी.

दरमान–पु. [फा.] १ औषध; दवा. २ चिकित्सा; अुपाय. [वेतन.

दरमाहा–पु. [फा.] दरमहा; मासिक

दरमियान—पु. [फा.] मध्य. क्रि. वि. दरम्यान; मध्यंतरीं.

दरमियानी—वि. [फा.] मधला. पु. समेट घडवून आणणारी व्यक्ति; मध्यस्थ.

दरवाज़ा–पु. [फा.] दार; दरवाजा.

दरवेश–पु. [फा.] १ फकीर; दरवेशी. २ भिकारी.

दरशाना–क्रि.स. पहा 'दरसाना'.

दरस, दरसन–पु. १ ओझरती भेट; दृष्टादृष्ट. २ रूप; सौंदर्य. ३ दर्शन.

दरसना*–क्रि. अ. दृष्टीस पडणें. क्रि. स. पाहणें.

दरशनी–सनी स्त्री. आरसा; दर्पण.

दरसाना— क्रि. स. दर्शविणें; दाखविणें. [कप्पा.

दराज–स्त्री. [अिं.] टेबलाचा खण,

दराज–वि. [फा.] मोठा.

दराज–स्त्री. भेग; फट.

दरारना—क्रि. अ. भेग पडणें; फाटणें. **दरार**–स्त्री. चीर; फट; भेग.

दरारा–पु. रेटा; धक्का.

दरिंदा–पु. [फा.] हिंसक पशु.

दरिया–पु. [फा.] १ नदी. २ समुद्र. **दरियाअी**–वि. १ नदीसंबंधीं; नदीजवळचा. २ समुद्रासंबंधीं.

दरियादिल—वि. [फा.] अुदार.

दरियाफ्त–वि. [फा.] ज्ञात; माहितीचा; पत्ता लागलेला.

दरिया-बरार-पु. [फा.] मळीची जमीन.

दरियाबुर्द—पु. [फा.] नदीच्या प्रवाहानें वाहून गेलेली जमीन.

दरी-स्त्री. १ दरी. २ गुंफा.

दरी-स्त्री. सतरंजी.

दरीखाना-पु. [सं. + फा.] पुष्कळ दरवाजे असलेलें घर.

दरीचा— पु. [फा.] १ झरोका; २ खिडकी. ३ खिडकीजवळची बसण्याची जागा.[दुकान किंवा बाजार.

दरीबा-पु. [फा.] पानतंबाखूचें

दरेग-पु. [फा.] १ दुःख; खेद. २पश्चात्ताप. ३ कमतरता; अुणीव.

दरेरना-क्रि. स. चेंदामेंदा करणें; रगडणें;वाटणें. [२ पाण्याची ओढ.

दरेरा—पु. १ रेटा; धक्का.

दरोग-पु. [फा.] खोटें; असत्य. दरोगहलफी—स्त्री. खरें बोलण्याची शपथ घेअून खोटें बोलणें (विशेषतः कोर्टांत).

दर्ज़-वि. [फा.] नमूद; लिखित.

दर्ज़-स्त्री. [फा.] भेग; फट.

दर्जन—पु. [अिं] डझन; बारा वस्तूंचा समूह. [श्रेणी;वर्ग.३ हुद्दा.

दर्जा—पु. [अ.] १ पद; दर्जा. २

दर्ज़ी-पु. [फा.] शिंपी.

दर्द-पु. [फा.] १ दुःख; पीडा. २ दया; करुणा. (मु.) दर्द खाना—दया दाखविणें.

दर्दनाक-वि. [फा.] करुणाजनक.

दर्दमंद—वि. [फा.] १ दुःखी; पीडित. २ दयाळू.

दर्रा-पु. [फा.] १ डोंगरांतील दरी. २ डोंगरामधील अरुंद वाट; घाट.

दर्राना-क्रि. अ. [अनु.] बेधडक निघून जाणें.

दल-पु. १ पान; दळ. २ फुलाची पाकळी. ३ तमालपत्र. ४ समूह ५ फौज; सैन्य. ६ गट; पक्ष.

दलक-स्त्री. [अ.] गोधडी.

दलक-स्त्री. १ आघातामुळें अुत्पन्न झालेला कंप. २ ठणका; ठसठस. दलकन-स्त्री. १ कंप; थरकांप. २ आघात.

दलकना-क्रि. अ. १ भेग पडणें; फाटणें. २ सावध होणें. ३ त्रासणें. ४ थरकांप होणें. क्रि.स. भिवविणें.

दलदल-स्त्री. दलदल. दलदला—वि. दलदलीची.

दलना-क्रि.स. १ दळणें. २ वाटणें. ३ चेंदामेंदा करणें; चिरडणें. ४ मळणें. [संघटना

दलबंदी—स्त्री. [सं. + फा.] पक्ष-

दलबल—पु. फौजफाटा. [भांडण.

दलबाजी—[सं.+फा.] पक्षबाजी;

दलबादल— पु· १ मेघसमूह. २ मोठी फौज. ३ मोठा मंडप.

दलमलना—क्रि· स· १ मळणें. अेकजीव करणें. २ चेंदामेंदा करणें; चिरडणें. ३ नाश करणें.

दलहन—पु· डाळीचीं धान्यें.

दलान–पु·दालन.अडत्या; [मध्यस्थ.

दलाल-दल्लाल—पु· [अ·] दलाल;

दलिद्दर–पु· दारिद्र्य वि· दरिद्री.

दलिया—पु· १ भरडलेलें धान्य. २ रवा. [वाद. २ वादविवाद.

दलील—स्त्री· [अ·] १ युक्ति-

दव—पु· १ दावाग्नि. २ जंगल. ३. अग्नि.

दवकैया—पु· जरीची तार तयार करण्यासाठीं सोनें, रुपें ठोकून पत्रा तयार करणारा.

दवन*—पु· नाश; पाडाव.

दवनी—स्त्री· धान्याची मळणी.

दवारिया*–स्त्री· वणवा; दावाग्नि.

दवागि, दवागिन– स्त्री· वणवा; दावाग्नि.

दवा,दवाअी—स्त्री·[अ·]१औषध. २ अुपचार; अिलाज. (यौ.) **दवादारू**–औषधपाणी.

दवाखाना–पु· [फा.] औषधालय.

दवात–स्त्री·[अ·] दौत.

दवामी–वि· [अ·] चिरकाल टिकणारा; स्थायी. [कायमधारापद्धति.

दवामीबंदोबस्त—पु· [अ·+फा.]

दवारी*–स्त्री· दावानल.

दशहरा–पु· १ ज्येष्ठ शुद्ध दशमी (यास गंगादशहरा असें म्हणतात.) २ विजयादशमी; दसरा.

दशाह–पु· मृतकाचा दहावा दिवस.

दस–वि· दहा. [३ शिखर.

दसन*—पु· १ दांत. २ कवच.

दसना–क्रि· अ· पसरणें; फैलावणें. क्रि· स· पसरणें; अंथरूण घालणें पु· बिछाना, अंथरूण. [रावण.

दसमाथ*—पु· दहा शिरें असलेला

दसी–स्त्री· १ वस्त्राचा शेवटचा भाग; दशा. २ कापडाचें ठाण.

दस्तंदाज़ी–स्त्री· [फा.] हस्तक्षेप; ढवळाढवळ; लुडबुड.

दस्त—पु·[फा.]१ जुलाबाचें औषध; रेचक. २ जुलाब. ३ हात.

दस्तक–स्त्री· [फा.] १ टिचकी; दार ठोठावणें. २ महसूल वसुलीचा परवाना. ३ मालवाहतुकीचा परवाना. ४ महसूल. [शिल्पकला.

दस्तकार–पु·[फा.] हस्तकौशल्याचें काम करणारा; कारागीर. **दस्तकारी**–स्त्री· हस्तकौशल्य;

दस्तखत–पु·[फा.] हस्ताक्षर; सही.

दस्तगीर—*वि.* [फा.] संकटांत साहाय्य करणारा.

दस्तबरदार—*वि.*[फा.] अेखाद्या वस्तूवरील आपला ताबा सोडणारा.

दस्तयाब–*वि.*[फा.] हस्तगत; प्राप्त.

दस्तरखान–ख्वान—*पु.* [फा.] जेवणाच्या वेळीं ताटाखालीं अंथरावयाची चादर.

दस्ता–*पु.* [फा.] १ मूठ (काठी किंवा शस्त्र). २ फुलांचा गुच्छ. ३ कागदाचा दस्ता. ४ मूठ (हातांत राहील अितकें). ५ शिपायांची तुकडी.

दस्ताना–*पु.* [फा.] हातमोजा.

दस्तार–*स्त्री.* [फा.] पगडी.

दस्तार–बंद—*पु.* [फा.] पगडी बांधणारा.

दस्तावर—*वि.* [फा.] रेचक.

दस्तावेज–*स्त्री.* [फा.] दस्तैवज.

दस्ती— *वि.* [फा.] हाताचें. *स्त्री.* १ मशाल. २ लहान मूठ. ३ लहान कलमदान.

दस्तूर– *पु.* [फा.] १ पद्धत; वहिवाट; चाल. २ नियम; कायदा. ३ पारशी धर्मगुरु. [कमिशन.

दस्तूरी—*स्त्री.* [फा.] दलाली;

दह—*वि.* [फा.] दहा (संख्या).

दह–*पु.* डोह; खोल पाण्याची जागा.

दह—*स्त्री.* जाळ; आगीचा डोंब.

दहकना– *क्रि. अ.* १ चेतणें; पेट घेणें; भडकणें. २ अंग तापणें.

दहकान—*पु.* [फा.+अ.] खेडवळ; गांवढळ माणूस.

दहकाना—*क्रि. स.* १ चेतविणें; पेटविणें; शिलगावणें.

दहडदहड–*क्रि. वि.* धडाडून पेटणें.

दहना—*क्रि. अ.* १ जळणें; भस्म होणें. २ रागावणें; जळफळणें. *क्रि. स.* १ जाळणें. २ दुःख देणें.

दहना—*क्रि. अ.* रुतणें; खचणें.

दहनि*—*स्त्री.* दहन; जळणें.

दहपटना–*क्रि. स.* [फा.] अुध्वस्त करणें; जमीनदोस्त करणें; **दहपट**-*वि.* १ अुध्वस्त; जमीनदोस्त. २ तुडविलेला; पायाखालीं चिरडलेला.

दहर—*पु.* १ डोह. २ हौद; कुंड.

दहरना*— *क्रि. अ.* थरकांप होणें; भयभीत होणें. [**दहल**-*स्त्री.* थरकांप.

दहलना— *क्रि. अ.* थरकांप होणें.

दहला–*पु.* [फा.] दश्श्या (पत्त्यांतील).

दहलाना— *क्रि. स.* भिवविणें.

दहलीज़— *स्त्री.* [फा.] अुंबरा; अुंबरठा.

दहशत—*स्त्री.* [फा.] भीति; भय. (यौ.) **दहशत अंगेज**–भयानक; भीषण. **दहशत ज़दा**–भयमीत.

दहा-- पु· [फा.] १ मोहरमचा महिना. २ मोहरमचे दहा दिवस. ३ ताबूत.

दहाअी—स्त्री· [फा.] १ दहावा; दशांश. २ संख्येंतील 'दहं' स्थान.

दहाडना— क्रि· अ· [अनु.] गर्जना करणें; किंकाळी फोडणें. (मु.) **दहाड मारना** १ किंकाळी फोडणें. २ धाय मोकलून रडणें; मोठ्यानें रडणें. **दहाड**—स्त्री· १ हिंस्र पशूची गर्जना; किंकाळी. २ आर्तस्वर.

दहाना—पु· [फा.] १ रुंद तोंड. २ नदीचें मुख. ३ मोरी.

दहिना—वि· अुजवा.

दहिने —क्रि· वि· अुजवीकडे. (मु.) **दहिने होना**—अनुकूल होणें.(यौ.) **दहिने बाअें**—दोन्ही बाजूंस.

दहु*-अव्य. १ किंवा; अथवा. २ कदाचित्. [भांडें.

दहेंडी—स्त्री·दही विरजण्याचें मातीचें

दहेज़—पु· [अ·] हुंडा, आंदण अि. लग्नांत वरपक्षास दिलें जाणारें धन.

दाँ—पु· [फा.] जाणणारा; तज्ज्ञ; माहितगार.

दाँत—पु· दांत. (मु) **दाँतों अुँगली काटना** किंवा **दाँतों तले अुँगली दबाना**—१ चकित होणें; मुग्ध होणें. २ खेद प्रकट करणें. **दाँत काटी रोटी**—जीवश्च कंठश्च मैत्री. **दाँत चबाना**—रागानें दांत खाणें. **दाँत पीसना**—रागानें दांत खाणें, **दाँत तोडना**—हैराण करणें. **दाँत बैठ जाना**—दांतखीळ बसणें. **दाँतोंमें तिनका लेना**—दांतीं तृण धरणें.

दाँता किटकिट—स्त्री· [सं·+अनु.] १वाचावाची;झगडा. २शिवीगाळ.

दाँति-स्त्री·१अिंद्रियनिग्रह; अिंद्रियदमन. २ अधीनता ३ नम्रता; विनय.

दाँती—स्त्री· कोयता; विळा.

दाँती—स्त्री· बत्तिशी (दंतपंक्ति).

दाँवरी-स्त्री· दावें; दोर.

दाअुँ—पु पाळी; खेप.

दाअू—पु·१वडील भाअू.२ कृष्णाचा वडील भाअू बलदेव.

दाख*—स्त्री· १ द्राक्ष. २ मनुका. ३ बेदाणा; किसमीस.

दाखिल—वि·[अ.] १ हजर; दाखल झालेला. २ शिरकाव झालेला. ३ मिसळलेला; भाग घेतलेला.(मु.) **दाखिल करना**—दाखल करणें; जमा करणें.

दाखिल-खारिज—पु· [अ·+फा.] सरकारी कागदपत्रांत संपत्तीच्या वारसांच्या नांवाची केलेली नोंद.

दाखल-दफ्तर–*वि.* [*अ.*+फा.] निकालांत निघालेला; दप्तरीं जमा झालेला (कागद).

दाखिला-*पु.*[*अ.*] प्रवेश; शिरकाव.

दाग–*पु.* [फा.] १ डाग; डागळल्याची खूण. २अग्निसंस्कार. ३दाह.

दागना–*क्रि. स.* [फा.] १ डाग पाडणें. २ पोळविणें; डागणें. ३जाळणें. ४ डागणें (बंदुक, तोफ).

दागबेल–*स्त्री.* [फा+सं.] १ पाया खोदण्यासाठीं आंखलेल्या रेघा. २ पाया. [मत्सर.

दाघ*–*पु.* १ अुष्णता, २ अीर्ष्या;

दाजन-झन*–*स्त्री.* १दाह २ अीर्षा.

दाजना–– *क्रि. अ.* १ जळणें, २ द्वेष करणें.

दाडिम—*पु.* डाळिंब.

दाढ––*स्त्री.* डरकाळी; गर्जना.

दाढना*—*क्रि. स.* जाळणें; भस्म करणें.

दाढीजार––*पु.* १ दाढी जळालेला. २ अेक शिवी (स्त्रिया रागावल्यावर पुरुषांना देतात.) [देणारा.

दात, दाता, दातार*– *पु.* दाता;

दातुन, दातौन––*स्त्री.* दांतवण.

दाद-*स्त्री.* अेक चर्मरोग; गजकर्ण.

दाद–*स्त्री.* [फा.] न्याय; दाद (मु.) **दाद देना**– १ न्याय करणें. स्तुति करणें.

दादनी–*स्त्री.*[फा.] १ परत फेडीची रक्कम. २ ऋण; कर्ज.

दादा–– *पु.* आजोबा (वडिलांचे वडील.) २ थोरला भाअू. ३ वृद्धांसाठीं आदरसूचक शब्द. (मु.) **दादाके भालपर फातिहा पढना**–आयत्या पिठावर रेघोट्या ओढणें. **दादी**––*स्त्री.* आजी.

दादा––*पु.* [फा.] फिर्यादी; दाद मागणारा.

दादु*––*स्त्री.* गजकर्ण.

दादुर–बेडूक.

दाध*—*स्त्री.* दाह; दुःख; ताप.

दाधना*––*क्रि. स.* जाळणें; नष्ट करणें. [वस्तु; ३ कर; वसूल.

दान––*पु.* १ दान. देण्यांत आलेली

दान-दाँ––*वि.* [फा.] १ ज्ञाता; माहितगार. २ आश्रयदाता.

दानवारि—*पु.* हत्तीचा मद.

दाना–*पु.* [फा.] १ धान्याचा कण. २ धान्य. ३ भाजलेलें धान्य. ४ बीं. ५ दाणा (मोती अि.) ६ मणी. ७ रवा. ८ कण. (मु.) **दाने-दानेको तरसना**–खावयास न मिळणें. **दाने दानेको मुहताज**–अत्यंत गरीब.

दाना-वि.[फा.] १बुद्धिमान; हुशार. २ ज्ञानी. ३चतुर.

दानाअी--स्त्री. [फा.] बुद्धिमत्ता; हुशारी. [पिणें. २ अुपजीविका.

दानादानी-पु.[फा.+सं.]१ खाणें-

दानिश-स्त्री.[फा.]अक्कल, हुशारी.

दानिशमंद-वि. [फा.] बुद्धिमान्; समजूतदार. **दानिशमंदी**- स्त्री. बुद्धिमत्ता. [रवाळ.

दानेदार--वि. [फा.] दाणेदार;

दानी--वि. अुदार; दानशूर.

दानौ*-पु. दानव.

दाप-पु. १ दर्प; अहंकार. २ ताकद; शक्ति. ३ राग; क्रोध. ४ अुत्साह. ५ दुःख; मनस्ताप.

दापना*—क्रि. स. १ दाबणें. २ मनाअी करणें. [३ समूह; रास.

दाम-पु. १ दोरी. २ माळ; लड.

दाम-पु. १ मूल्य, किंमत. २ धन. ३ रुपया. (मु.) **दाम चुकाना**-किंमत देणें; पैसे देणें.

दाम—पु. [फा.] पाश; बंधन.

दामन-पु. [फा.] १ पदर; अंचल. २ डोंगराचा पायथा. ३ कोट, अंगरखा अि. चा खालचा भाग.

दामनगीर--पु. [फा.] १ दावेदार. २ विरोधक.

दामाद--पु. [फा.] जांवअी.

दामासाह-पु. [दे.] दिवाळखोर. स्त्री. **दामासाही**—देणेदारांना मिळालेली रक्कम.

दामी-स्त्री. महसूल; कर. वि. बहुमोल.

दायँ य-पु. १ खेप; वेळ. २ पाळी.

दायज-जा—पु. हुंडा.

दायमी—वि. [अ.] स्थायी.

दायमुल-हब्स्-पु. [अ.] जन्मठेप.

दायर—वि. [अ.] १ रुजू; दाखल (दावा, फिर्याद). २ चालता; फिरता. (मु.) **दायर करना**-फिर्याद दाखल करणें.

दायरा-पु.[अ.] घेर; परीघ; वर्तुळ.

दाया--स्त्री. [फा.] दाअी.

दाया*--स्त्री. दया; कृपा.

दायाद-पु. १ वांटेकरी (संपत्तीचा). २ गोत्रज. ३ मुलगा. वि. वांटेकरी.

दायित्व--पु. जबाबदारी.

दायें-क्रि. वि. अुजवीकडे. (मु.) **दायें होना**-अनुकूल होणें; प्रसन्न होणें.

दार, दारा-स्त्री. पत्नी; भार्या.

दारचीनी—स्त्री. दालचिनी.

दारमदार-पु. [फा.] १ आधार; आश्रय. २ अवलंब; आसरा.

दारि*—स्त्री. डाळ.

दारिँअु-पु. १ डाळिंब. २ वेलदोडा.

दारिका*- *स्त्री*· १ बालिका; मुलगी. २ कन्या. [निर्धनता.
दारिद*—*पु*· दारिद्र्य; गरीबी;
दारुण-*वि*· भयंकर; घोर.
दारू-*स्त्री*· [फा.] १ मद्य; दारू. २ औषध. ३ बंदुकीची दारू.
दारोगा-*पु*· [फा.] फौजदार.
दारोमदार—*पु*· पहा 'दारमदार'
दार्शनिक-*वि*· दर्शन शास्त्रासंबंधीं; तत्त्वज्ञानासंबंधीं. *पु*· तत्त्वज्ञानी; तत्त्वज्ञ.
दाल-- *स्त्री*· डाळ. (मु.) **दाल-गलना**--डाळ शिजणें; स्वार्थ साधणें. **दाल दलिया**-मीठ भाकर. **दालमें कुछ काला होना**-काळें-बेरें असणें. **दाल रोटी**-भाजी भाकरी; साधें जेवण.
दालमोट-*स्त्री*· खारी डाळ; तळलेली मसालेदार डाळ.
दालान-*पु*· [फा.] व्हरांडा; ओसरी.
दावँ-*पु*· १ पाळी; खेप; फेरा. २ संधि; योग. ३ डाव; पेंच. ४ कपट; युक्ति.
दावँरी-*स्त्री*· दावें; दोरी. [(धान्य)
दावँना-वना-*क्रि· स*· मळणें.
दावत-*स्त्री*· [*अ*·] मेजवानी.
दावा-*पु*· [*अ*·] १ हक्क; दावा; अधिकार. २ फिर्याद. ३ आरोप. ४ ठांसून सांगणें. (मु.) **दावा करना**-१ ठांसून सांगणें; निश्चय-पूर्वक सांगणें. २ दावा, फिर्याद करणें.
दावा-*स्त्री*· वणवा.
दावात-*स्त्री*· [*अ*·] दौत.
दावादार-दावेदार-*पु*· [*अ*·+फा.] दावेदार; हक्क सांगणारा. [आग.
दावानल—*पु*· अरण्यांत लागलेली
दास्तान—*स्त्री*· [फा.] कहाणी; वृत्तांत.
दाहना-हिना-*वि*· उजवा.
दाहिना-देना—(मु.) प्रदक्षिणा घालणें. [खपली.
दिअली-*स्त्री*· १पणती. २जखमेवरील
दिआ-*पु*· दिवा; पणती.
दिक्-*स्त्री*· दिशा; बाजू.
दिक—*वि*· [*अ*·] १ त्रस्त; हैराण. २ अस्वस्थ; आजारी. *पु*· क्षयरोग. (मु.) **दिक करना**—त्रास देणें; सतावणें.
दिक्कत—*स्त्री*· [*अ*·] १ अडचण. २ त्रास; संकट. ३ कठिणता.
दिखलाना-*क्रि· स*· दाखविणें. **दिखलाई**-*स्त्री*· पाहण्याची किंवा तपासण्याची फी.
दिखहार*-*पु*· दर्शक; पाहणारा.
दिखावटी-*वि*· दिखाऊ; वरपांगी.

दिखावा—पु· अवडंबर; देखावा; ढोंग; दिखाअूपणा. [२दाखविणारा.
दिखैया*—पु· १ पाहणारा; प्रेक्षक.
दिखौआ—*वि·* दिखाअू; बाह्यात्कारी.
दिगर—*वि·* [फा.] अन्य; दुसरा.
दिग्घ*—*वि·* दीर्घ; लांब.
दिठवन—पु· कार्तिक शुद्ध अेकादशी.
दिठाना—*क्रि· अ·* दृष्ट लागणें. *क्रि· स·* दृष्ट लावणें. **दिठौना**—पु·तीट. (दृष्ट लागूं नये म्हणून).
दिढ*—*वि·* दृढ; मजबूत.
दिढाना—*क्रि· स·* दृढ करणें.
दिन—पु· दिवस. (मु.) **दिन चढना** अथवा **निकलना**-सूर्योदय होणें. **दिन छिपना** अथवा **डूबना**-सूर्य मावळणें. **दिन ढलना**-संध्याकाळ होणें. **दिन दूना रात चौगुना होना**-१ शुक्लेंदुवत् वृद्धिंगत होणें. २ भरभराट होणें. **दिन दहाडे**—दिवसाढवळ्या; भर दिवसां. **दिन काटना** अथवा **पूरे करना**-१ वेळ घालविणें. २ गुजराण करणें; निर्वाह करणें.
दिनचर्या—र्य्या—*स्त्री·* दिवसभरांतील काम अथवा कार्यक्रम.
दिन-ब-दिन—*क्रि· वि·* [सं+फा.] दिवसेंदिवस.
दिनमणि—पु· सूर्य.
दिनराअि*—पु· सूर्य.
दिनाअी*—*स्त्री·* विषारी पदार्थ.
दिनार—पु· [फा.] मोहोर (नाणें), *वि·* जुना.
दिनेश—पु· सूर्य. [दिनांधत्व.
दिनौंधी—*स्त्री·* दिवसा न दिसणें;
दिपति*-*स्त्री·* दीप्ति; प्रकाश; तेज.
दिपना*-*क्रि·अ·*प्रकाशणें; चमकणें.
दिव*—पु· दिव्य; परीक्षा.
दिमाग—पु· [*अ.*] १ मेंदू; मस्तिष्क. २ बुद्धि; अक्कल. दिमागी-*वि·* बौद्धिक. [१ बुद्धिमान. २ गर्विष्ठ.
दिमागदार—*वि·* [*अ·* + फा.]
दियट—*स्त्री·* ठाणवअी; ठाणअी.
दियना*—पु· दिवा.
दियरा-दिया—पु· दिवा; दीपक.
दियारा-पु· [फा.] मळीची जमीन.
दिरम—पु· [*अ·*] १ चांदीचें अेक नाणें. २ साडेतीन मासे वजन.
दिरद*—पु· हत्ती. [अुपचार.
दिरमान—पु· [फा.] अिलाज;
दिरमानी—पु· वैद्य.
दिल—पु· [फा.] १ हृदय; अंतःकरण. २ मन. (मु.) **दिल कडा करना**—हिंमत बांधणें. **दिलका बादशाह**—१ अत्यंत अुदार. २ लहरी. **दिलके फफोले फोडना**—आपला राग काढणें. **दिल देना**—

प्रेम करणें. **दिलसे**—मनापासून; मन लावून. [मनोहर;
दिलकश-शा–*वि.* [फा.] आकर्षक;
दिलगीर–*वि.* [फा.] १ अुदास. २ दुःखी.
दिलचला–*वि.* [फा.] १ साहसी; धाडसी. २ शूर. ३ स्वच्छंदी.
दिलचस्प–*वि.* [फा.] मनोवेधक; चित्ताकर्षक. **दिलचस्पी**–*स्त्री.* आवड; गोडी.
दिलजमअी–*स्त्री.* [फा.] १ संतोप. २ मिलाप. ३ खातरजमा; विश्वास.
दिलजला—*वि.* [फा.] जीव पोळलेला; दुःखी.
दिलजोअी—*स्त्री.* [फा.] समाधानी वृत्ति. [मोहक; आकर्षक.
दिल फरेब–*वि.* [फा.] मनोहर;
दिलवर—*पु.* [फा.] प्रियकर. *स्त्री.* प्रेयसी; प्रिया.
दिलबस्ता—*वि.* [फा] प्रेमी; ज्याचें अेखाद्या व्यक्तीवर अथवा वस्तूवर प्रेम बसलें आहे असा.
दिलबस्तगी—मनोरंजन.
दिलरुबा—*पु.* [फा.] प्रियकर; प्रेमपात्र. *स्त्री.* प्रियकरी. [देववर्णे.
दिलवाना, दिलाना—*क्रि. स.*
दिलावर–*वि.* [फा.] १ शूर; बहादूर. २ अुत्साही.
दिलासा–*पु.* [फा.] धीर; सांत्वन.
दिली–*वि.* [फा.] १ हार्दिक; २ घनिष्ठ
दिलेर–*वि.* [फा.] १ बहादूर; शूर. २ साहसी. **दिलेराना**-*वि.* वीरोचित.
दिलेरी–*स्त्री.* बहादुरी; शौर्य.
दिल्लगी–*स्त्री.* [फा.] थट्टा; मस्करी; विनोद. **दिल्लगी बाज़**–*पु.* थट्टेखोर; विनोदी. (मु.) **दिल्लगी अुडाना**–अुपहास करणें.
दिव–*पु.* १ स्वर्ग. २ आकाश. ३ वन. ४ दिवस. [नाहीं असा. २ अुवड.
दिवांध–*पु.* १ ज्याला दिवसां दिसत
दिवाकर–*पु.* सूर्य.
दिवाला–*पु.* दिवाळें. (मु.) **दिवाला मारना**-दिवाळें काढणें. **दिवालिया**–*वि.* दिवाळखोर.
दिष्टि, दिसिटि–*स्त्री.* दृष्टि.
दिसंबर–*पु.* [अिं.] डिसेंबर महिना.
दिस-सि*- *स्त्री.* दिशा.
दिसावर–*पु.* परदेश. [दाखविणारा.
दिसैया* —*वि.* १ पाहाणारा. २
दिहंदा—*वि.* [फा.] दाता; देणारा.
दिहाडा—*पु.* १ वाअीट स्थिति. २ दिवस.
दीअट, दीआ–*पु.* दिवा.
दीक्षांत–*पु.* शिक्षणाची समाप्ति. (यौ.) **दीक्षांत भाषण**–पदवीदान प्रसंगीं करण्यांत येणारें भाषण.

दीखना—*क्रि.अ.* दिसणें; दृष्टिगोचर होणें.

दीगर—*वि.* [फा.] अन्य; दुसरा.

दीघी—*स्त्री.* १ मोठी विहीर. २ तलाव.

दीठ*—*स्त्री.* १ दृष्टि. २ नजर; वाअीट नजर. ३ कृपादृष्टि. (मु.) **दीठ जलाना**—दृष्ट काढणें.

दीदा—*पु.* [फा.] १ दृष्टि; नजर. २ डोळा. **दीदा लगना**—मन लावणें. **दीदेका पानी ढल जाना**—निर्लज्ज बनणें.

दीदार—*पु.*[फा.] दर्शन; भेट.

दीदा व दानिस्ता—*क्रि.वि.*[फा.] जाणून बुजून; बुद्धिपुरस्सर.

दीदी—*स्त्री.* वडील बहिणीला हांक मारण्याचें टोंपण नांव; अक्का.

दीन—*वि.* १ गरीब. २ दुःखी. ३ विनम्र.

दीन—*पु.* [अ.] धर्म.

दीनदार—*वि.*[अ. + फा.] धार्मिक; आपल्या धर्मावर श्रद्धा ठेवणारा.

दीन-दुनिया—*स्त्री.* [अ.] अिहलोक व परलोक

दीनार—*पु.* [फा.] १ सोन्याचा दागिना. २मोहर; सुवर्णमुद्रा.

दीने अिलाही—*पु.* [अ.] अकबर बादशाहानें स्थापन केलेला अेक धर्मपंथ.

दीपक—*पु.* दिवा. [२ कीर्ति; प्रताप.

दीपत*—*स्त्री.* १ दीप्ति; कांति; चमक.

दीपना*—*क्रि.अ.* चकाकणें; प्रकाशणें. *क्रि.स.* प्रकाशित करणें [भूमिका.

दीबाचा—*पु.* [फा.] प्रस्तावना;

दीमक—*स्त्री.* [फा.] वाळवी (पुस्तकें खराब करणारा किडा).

दीयट-वट—*स्त्री.* १ दिवा ठेवण्याची तिवअी; टाणअी. २ दिवा.

दीया—*पु.* दिवा.

दीयासलाअी—*स्त्री.* आगकाडी.

दीरघ*—*वि.* १ दीर्घ; लांबट. २ मोटा. [२ नांवाजलेला; विख्यात.

दीर्घश्रुत—*वि.* १ दूरवर अैकूं जाणारा.

दीवान—*पु.* [अ.] १ राजसभा. २ दिवाण; राजाचा मंत्री. ३ गज्जलसंग्रह.

दीवाना—*वि.*[फा.]१ छांदिष्ट;नादी. २ अेकाद्या ध्येयानें वेडा झालेला.

दीवानी—*स्त्री.* [फा.] १ दिवाणगिरी. २ दिवाणी कचेरी.

दीवार-ल—*स्त्री.* [फा.] भिंत.

दीवारगीर—*पु.* १ दिवा ठेवण्यासाठीं भिंतीला केलेली जागा. २ भिंतीला टांगण्याचा दिवा.

दीसना—*क्रि.स.* दिसणें; नजरेस येणें.

दुंद–पु. द्वंद्व; दोन मनुष्यांतील युद्ध अथवा झगडा. २ अुत्पात; अुपद्रव. ३ जोडा; युग्म.

दुंद–पु. नगारा.

दुंबा–पु.[फा.] मेंढा.

दु–वि. 'दो' चें संक्षिप्त रूप. (समासांत वापरण्यासाठीं. अु. दुगुना)

दुआ–स्त्री. [अ.] प्रार्थना; विनंति. २ आशीर्वाद. [नद्यांमधील प्रदेश.

दुआब-बा–पु. [फा.] दोआब; दोन

दुआर—पु. दरवाजा; द्वार. **दुआरिया**–स्त्री.

दुआरी–स्त्री. लहान दरवाजा.

दुआल–स्त्री. [फा.] १ कातडें. २ कातड्याचा पट्टा. **दुआली**–स्त्री. धार लावण्याच्या यंत्राचा पट्टा.

दुअिज–स्त्री. द्वितीया (तिथि)

दुकाल पु. दुष्काळ.

दुकूल–रेशमी वस्त्र.

दुकेला–पु. सोबती असलेला. (यौ.) **अकेला दुकेला**–अेकटा-दुकटा. **दुकेला** क्रि. वि. दुसऱ्याबरोबर.

दुक्का–वि. जोडी. (यौ.)**अिक्का दुक्का**–अेकटादुकटा.

दुक्की–स्त्री. पत्यांतील दुरी.

दुखंडा —वि. दुमजली.

दुखडा–पु. करुण कहाणी; रडगाणें. २ कष्ट; विपत्ति. (मु.) **दुखडा रोना**–स्वतःची करुण कथा सांगणें; दुःख सांगणें. [२ पीडा होणें.

दुखना–क्रि. अ. १ दुखणें; दुखावणें.

दुखरा*–पु. १ दुःखाची कथा. २ संकट; आपत्ति. [कष्टी.

दुखारा-री, दुखियारा–वि. दुःखी;

दुखौहाँ*—वि. दुःखदायक. [पुत्री.

दुख्तर–स्त्री.[फा.] कन्या; मुलगी;

दुगअी—स्त्री. [दे.] व्हरांडा.

दुगदुगी–स्त्री. [अनु.]१ छातीच्या मध्य भागाचा खोल भाग. २ अेक दागिना.

दुगना —वि. दुप्पट.

दुग्ग*—पु. दुर्ग; किल्ला.

दुचंद–वि. [फा.] दुप्पट.

दुचित*–वि. १ गोंधळलेला; अस्थिर. २ चिंतायुक्त.

दुचितअी*—स्त्री. संदेह, चित्ताची अस्थिरता. **दुचिताअी**—स्त्री. आशंका; द्विधा मनःस्थिति.

दुजानू—क्रि.स.[फा.] गुडघे टकून बसण्याची क्रिया.

दुजेश*–पु. द्विजेश; ब्राह्मणश्रेष्ठ.

दुटूक— वि. दोन तुकडे झालेला; तुटलेला. (मु.) **दुटूक बात**– थोडक्यांत पण स्पष्ट कथन.

दुतकारना—*क्रि. स.* [अनु.] धुडकावून लावणें; झिडकारणें.
दुतकार—*स्त्री.* धिक्कार; झिडकार.
दुति—*स्त्री.* १ कांति; तेज २ शोभा; सौंदर्य. ३ किरण.
दुतिया-तीया*—*स्त्री.* द्वितीया(तिथि)
दुदल्लाना -*क्रि.स.*[अनु.]झिडकारणें.
दुधमुँहा —*वि.* अंगावर दूध पिणारा; तान्हा; लहान.
दुधार-दुधैल—*वि.* पुष्कळ दूध देणारी; दुधाळ.
दुधिया, दूधिया - *वि.* १ दुधाच्या रंगाचा. २ दुधाचा; दूध मिसळलेला.
दुनवना*—*क्रि. अ.* दुमडणें.
दुनियवी–यावी— *वि.* [अ.] जगाशीं संबंध असलेलें; सांसारिक; ऐहिक; लौकिक.
दुनियाँ*—*स्त्री.* [अ.] जग. (यौ.) **दीन-दुनिया**— लोक-परलोक.
दुनियादार—*वि.* [अ. + फा.] १ संसारांत गुरफटलेला २ व्यवहार-कुशल. **दुनियादारी**—*स्त्री.* प्रपंच; व्यवहार (कार्य साधून घेण्याचा.)
दुनियावी—*वि.* पहा ' दुनियवी '.
दुनियासाज़— *वि.* [स.+फा.] व्यवहारचतुर.
दुनी*—*स्त्री.* [अ.] दुनिया; जग.
दुन्यवी—*वि.* पहा ' दुनियवी, '
दुपट्टा—*पु.* दुपेटा; उपरणें. (मु.) **दुपट्टा तानकर सोना**--निश्चित झोंपणें;पांघरूण घेऊन स्वस्थ झोंपणें.
दुपल्ली—*वि.* दुहेरी; दोन घड्या असलेली. [*स्त्री.* दुपार.
दुपहर, दुपहरिया, दुपहरी—
दुफ़सली-*वि.* [सं.+अ.] दोन्हीं हंगामांत होणारें पीक.
दुबकना-*क्रि.अ.* १ दबणें २ लपणें.
दुबकाना-*क्रि.स.* १दावणें, दटावणें. २ लपविणे.
दुबधा—*स्त्री.* १ चुचकळा; द्विधा चित्त; अनिश्चितपणा. २ संदेह; संशय. ३ चिंता; काळजी.
दुबराना—*क्रि. अ.* दुबळें होणें; क्षीण होणें.
दुबला-*वि.* १ दुबळा; अशक्त. २ सडपातळ; कृश. **दुबलापन**—*पु.* क्षीणता; कृशता.
दुबारा, दोबारा-*क्रि. वि.* [फा] दुसऱ्यांदा; फिरून.
दुबिधा-*स्त्री.* पहा 'दुबधा'.
दुमंज़िला-*वि.* [स.+फा.] दोन मजली.
दुम-*स्त्री.* [फा.] शेपूट
दुमाता- *स्त्री.* सावत्र आई.
दुमुहाँ-*वि.* १ दुतोंड्या. २ कपटी.
दुरद–द्विरद*-*पु.* हत्ती.

दुरदाम*–*वि.* दुर्दम; कष्टसाध्य.

दुरदुराना–*क्रि. स.* धुडकावणें; झिडकारणें.

दुरना*–*क्रि. अ.* दूर होणें; नजरेआड होणें; लपणें.

दुरपदी*–*स्त्री.* द्रौपदी.

दुरमुस–*पु.* चोपणी; पिटणी; ठोकणी.

दुराज–*पु.* १ वाओीट राज्य. २ दोन राजांची मालकी असलेलें राज्य. **दुराजी**–दोन राजांचें.

दुराना–*क्रि. अ.* १ दूर असणें; लांब असणें. २ छिपून राहणें. *क्रि. स.* १ दूर करणें. २ टाकणें; सोडणें. ३ लपविणें.

दुराव–*पु.* १ गुपित; गौप्य. २ कपट.

दुरुखा–*वि.* [सं.+फा.] १ दोन्हीं बाजूंस तोंडें असलेला; दोमुखी. २ दोन्हीं बाजूंस दोन रंग असलेला.

दुरुपयोग–*पु.* वाओीट अुपयोग.

दुरुस्त–*वि.* [फा.] १ चांगल्या स्थितींत असलेला. २ योग्य; अुचित. ३ नीट; व्यवस्थित. **दुरुस्ती**–*स्त्री.* सुधारणा; दुरुस्ती.

दुरुह–*वि.* दुर्बोध; गूढ.

दुरेफ, द्विरेफ–*पु.* भ्रमर; भुंगा.

दुर्ग–*पु.* किल्ला; गड.

दुर्गत–*वि.* दुर्गतीस प्राप्त झालेला; दरिद्री. *स्त्री.* दुर्गति.

दुर्गपाल, दुर्गाध्यक्ष–*पु.* किल्लेदार.

दुर्गम–*वि.* बिकट; अवघड.

दुर्घटना–*स्त्री.* अपघात. २ संकट; आपत्ति.

दुर्दशा–*स्त्री.* वाओीट दशा; दुरवस्था.

दुर्र–*पु.* [अ.] मोतीं.

दुर्रा–*पु.* [फा.] चाबूक.

दुलत्ती–*स्त्री.* दुगाणी.

दुलभ*–*वि.* दुर्लभ; दुर्मिळ.

दुलहन, दुलहिया, दुलही–*स्त्री.* नवविवाहित स्त्री; नवरी मुलगी.

दुलहा, दुल्हा–*पु.* १ नवरा मुलगा; नवरा. २ पति.

दुलहेटा–*पु.* [दे.] लाडका मुलगा.

दुलारना–*क्रि. स.* लाड करणें. **दुलार**–*पु.* लाड; प्रेम. **दुलार**–*वि.* लाडका; प्रिय.

दुवा–*स्त्री.* पहा ‘ दुआ ’.

दुशवार–*वि.* [फा.] १ अवघड; कठीण. २ दुस्सह; असह्य.

दुशाला–*पु.* [सं.+फा.] शाल.

दुशासन*–*पु.* दुःशासन (धृतराष्ट्राचा पुत्र).

दुश्चिंता–*स्त्री.* काळजी; अनिष्ट होण्याची भीति.

दुश्मन–*पु.* [फा.] दुष्मन; शत्रु. **दुश्मनी**–*स्त्री.* वैर; शत्रुता.

दुसरिहा*–*वि.* १ जोडीदार, मित्र. २ प्रतिस्पर्धी.

दुसाल–पु. आरपार भोंक.
दुसूती–स्त्री. अेक प्रकारची चादर.
दुसेजा–पु. मोठा पलंग. [मुलगा.
दुहता–पु. दौहित्र; नातू; मुलीचा
दुहत्था–वि. दोन्हीं हातांनीं केलेलें; दुहाती (काम).
दुहना–क्रि. स. १ धार काढणें; दूध काढणें. २ पिळून काढणें; निःसत्त्व करणें.
दुहनी–स्त्री. धार काढण्याचें भांडें.
दुहाअी, दुहावनी–स्त्री. १ धार काढण्याचें काम. २ धार काढण्याची मजुरी.
दुहाअी–स्त्री. १ करुण हांक; धांवा. २ घोषणा; दवंडी. ३ शपथ. ४ जयजयकार. (मु.) **दुहाअी देना**–अखाद्याचें नांव घेअून मदतीसाठीं हांक मारणें; जयजयकार करणें.
दुहाग–पु. १ दुर्भाग्य. २ वैधव्य.
दुहागिन–स्त्री. विधवा.
दुहागी–वि. स्त्री. अभागिनी.
दुहाना–क्रि. स. धार काढविणें.
दुहिता–स्त्री. कन्या; मुलगी.
दुहिन*–पु. ब्रह्मदेव.
दुहेला–वि. १ कठीण; दुःसाध्य. २ दुःखी. पु. कठीण; त्रासदायक.
दूक*–वि. काहीं. [दोष देणें.
दूखना*–क्रि. स. दोष लावणें;
दूज–स्त्री. द्वितीया (तिथि). (मु.) **दूजका चाँद होना**–दर्शन दुर्लभ होणें.
दूध–पु. दूध. (मु.) **दूधका जला मट्ठा भी फूँक फूँक कर पीना**–दुधानें तोंड पोळलें म्हणून ताकहि फुंकून पिणें. (मु.) **दूधका दूध और पानीका पानी**–योग्य न्याय. **दूधकी मक्खीकी तरह निकालकर फेंक देना**–खड्याप्रमाणें अुचलून बाजूस काढणें. **दूधों नहाओ पूतों फलो**–संपत्ति व संतति यांचें सुख भरपूर लाभो. **माताके दूधको लजाना**–वाअीट कृत्य करणें.
दूध-पिलाअी–स्त्री. १ दूध पाजणारी दाअी. २ लग्नांतील अेक रीत. ३ दुग्धपान.
दूध-पूत– पु. संतति-संपत्ति (लाक्षणिक)
दूधमुँहा–वि. १ अंगावर पिणारें (मूल). २ अगदीं लहान. **दूधमुख**–अंगावर पिणारा. [पाढरा स्वच्छ.
दूधिया-वि. दुधाच्या रंगाचा;
दून–स्त्री. दुपटी (संख्या). (मु.) **दूनकी लेना** अथवा **हाँकना**–प्रौढी मिरविणें; बाता मारणें.
दूना–वि. दुप्पट.

दूनौं*– *वि.* १ दोघेहि २ दोन्हीं.

दूब–*स्त्री.* दुर्वा; हरळी.

दूबदू—*क्रि. वि.* [फा.] समोरा-समोर; प्रत्यक्ष.

दूबरा–*वि.* दुबळा; अशक्त.

दूभर–*वि.* कठीण; अवघड.

दूमना–*क्रि.अ.* हलणें; डोलणें.

दूरंदाज़–(फा.) दूरदर्शी.

दूरंदेश–*वि.* [फा.] दूरदर्शी.

दूर–*क्रि.वि.* दूर; लांब. (मु.) **दूरकी बात**–अवघड गोष्ट. **दूरकी कौडी अुठाना (लाना)**–थोडासा फायदा असलेली अवघड गोष्ट करणें; नवीन शोध लावणें. (मु.) **दूरके ढोल सुहावने**–दुरून डोंगर साजरे. [हुशारी.

दूरदर्शिता–*स्त्री.* दूरदर्शीपणा;

दूरदर्शी–*वि.* दूरदर्शी; परिणामाचा विचार आधीं करणारा.

दूरबीन–*स्त्री.* [फा.] दुर्बीण.

दूरवर्ती–*वि.* दूरचा; लांबचा.

दूरी–*स्त्री.* अंतर; लांबी.

दूर्वा–*स्त्री.* दूर्वा; हरळी.

दूलन–*पु.* डोलणें; हलणें; झोंका.

दूलह, दूल्हा– *पु.* नवरा; वर.

दूल्हन–*स्त्री.* नवरी; वधू.

दूषण–*पु.* दोष; अवगुण.

दूसरा–*वि.* दुसरा.

दूहा*–*पु.* दोहा.

दृक-दृग–*पु.* डोळा; नेत्र; दृष्टि.

दे, देअी*– *स्त्री.* स्त्रियांचा आदर-सूचक शब्द; देवी.

देखनहारा-*पु.* पाहणारा; निरीक्षक.

देखना–*क्रि.स.* १ पाहणें. २ तपासणें; पाहणी करणें; परीक्षा करणें. ३ शोधणें; हुडकणें. ४ देखरेख ठेवणें. ५ अनुभव करणें. ६ विचार करणें; समजणें. ७ ठीक करणें; निश्चित करणें. (मु.) **देखना-सुनना**–माहिती करून घेणें.

देखभाल–*स्त्री.* देखरेख; निरीक्षण; पाहणी. [दाखविणें. २ समजाविणें.

देखराना--वना*– *क्रि. स.* १

देखादेखी–*स्त्री.* भेट; दर्शन. *क्रि.वि.* दुसऱ्याचें पाहून; अनुकरण करून.

देखाव–*पु.* १ दृष्टीचा टप्पा; २ थाटमाट. [२ थाटमाट.

देखावट–*स्त्री.* १ देखावा; दिग्दर्शन.

देग–*पु.* [फा.] हंडा (अन्न शिजवण्याकरितां) **देगचा**–*पु.* लहान भांडें. **देगची**–*स्त्री.*

देन–*स्त्री.* १ देणगी; दिलेली वस्तु. २ दान (देण्याची क्रिया).

देनदार– *पु.* [सं. + फा.] ऋणी; देणेकरी.

देना–*क्रि.स.* १ देणें. २ सोंपविणें. ३ टेवणें. ४ लावणें.५ बंद करणें.

देमान*–*पु.* [फा.] दिवाण; मंत्री.

देर–री–*स्त्री.* [फा.] १ अुशीर; विलंब. २ वेळ.

देव– *पु.* देव.

देव–*पु.* [फा.] १ दैत्य; राक्षस. २ धिप्पाड माणूस.

देवता–*पु.* देव.

देवधुनि– *स्त्री.* गंगानदी. [लिपि.

देवनागरी–*स्त्री.* नागरी (बाळबोध)

देवर– *पु.* १ दीर. २ नवऱ्याचा धाकटा भाअू. **देवरानी**–*स्त्री.* धाकट्या दिराची बायको; धाकटी जाअू.

देवल–*पु.* पुजारी; पंड्या.

देवल–*पु.* देअूळ.

देवव्रत–*पु.* भीष्मपितामह.

देवसर–*पु.* मानसरोवर. [देणेदार.

देवाल–*वि.* १ दाता; देणारा. २

देश–*पु.* देश. (मु.) **देशदेशका**–नाना देशांचा.

देशनिकाला–*पु.* हद्दपार केलेला.

देशीय–*वि.* स्वदेशी; देशांत तयार झालेला.

देस–*पु.* देश.

देसावर–*पु.* विदेश; देशांतर. *वि.* परदेशी.

देह–*स्त्री.* देह; शरीर. (मु) **देह छूटना**–मरणें; मृत्यु होणें. **देह छाडना**—मरण पावणें. **देह धरना**–जन्म घेणें.

देहपात–*पु.* मृत्यु.

देहरा–१ देव्हारा. २ देअूळ; मंदिर.

देहरा*–*पु.* देह; शरीर.

देहरी–ली*–*स्त्री.* अुंबरा; अुंबरठा.

देहात–*पु.* [फा.] खेडें; गांव.

देहाती–*वि.* १ ग्रामीण; खेड्यांत राहणारा. २ अडाणी.

दैन*–*पु.* दैन्य

दैन–*पु.* [अ.] कर्ज.

दैयत*–*पु.* दैत्य; राक्षस.

दैया*-*पु.* दैव. अव्य. आश्चर्य किंवा दुःखोद्गार. [अकस्मात्.

दैवात्— *क्रि. वि.* अचानक;

दैवी–*वि.* १ देवासंबंधीं; दैवासंबंधी. २ आकस्मिक.

दो–*वि.* दोन (मु.) **दो चार**–थोडे. **दो दिनका** — अल्पकालीन; तात्पुरता.

दोअू–*वि.* दोघेहि; दोन्हीं.

दोआब–*पु.* [फा.] दुआब; दोन नद्यांतील प्रदेश.

दोख–*पु.* दोष; अपराध.

दोगला–*वि.* [फा.] लेकावळा; जारज; अकुलीन.

दोगा—पु॰ १ जाड पांघरूण. २ गिलावा; चुना.
दोच—स्त्री॰ १ बुचकळी. २ धाक; दटावणी. ३ दुःख; कष्ट.
दोज़ख—पु॰ [फा.] नरक, **दोज़खी**—वि॰ महान् पापी. [टेकून (बसणें).
दोज़ानू—क्रि॰ वि॰ [फा.] गुडघे
दोतरफा—वि॰ [सं॰ + फा॰] दोन्हीं बाजूंचा; दोन्हींकडचा. क्रि॰ वि॰ दोन्हींकडे; दोन्हीं बाजूंस.
दोतला—वि॰ दुमजली.
दोन—पु॰ दरी.
दोन—पु॰ १ संगम. २ दोन नद्यांमधील प्रदेश. ३ संगमस्थान.
दोना—पु॰ द्रोण.
दोनों—वि॰ दोघेहि.
दोपल्ली—वि॰ दोन पदरी. स्त्री॰ विशेष प्रकारची घडीची टोपी (कापडाचे दोन तुकडे शिवून तयार केलेली).
दोपहर—स्त्री॰ दुपार; दोन वेळां.
दोबारा—क्रि॰ वि॰ [फा.] दोनदां;
दोमुँहा साँप—पु॰ १ दुतोंडी साप. २ दुतोंड्या. ३ कुटिल; कपटी.
दोरंगी—स्त्री॰ १ दोन रंग असलेला. २ कपट; फसवणूक.
दोराहा—पु॰ [सं॰ + फा॰] दोन रस्ते फुटतात तें ठिकाण.
दोरुखा—वि॰ [सं॰ + फा.] १ दोन्हीं बाजूंचा. २ ज्याच्या दोन्हीं बाजूंस सारखे रंग आहेत असा. ३ अेका बाजूस अेक रंग व दुसऱ्या बाजूस दुसरा रंग असलेला.
दोश—पु॰ [फा.] खांदा. **दोश–ब–दोश**—खांद्याला खांदा लावून; समानतेनें.
दोस*—पु॰ दोष.
दोसूती—स्त्री॰ दोसुती चादर.
दोस्त—पु॰ [फा.] मित्र. **दोस्ती**—स्त्री॰ मैत्री.
दोस्ताना—पु॰ [फा.] दोस्ती; मैत्री.
दोहता—पु॰ दौहित्र; नातू (मुलीचा मुलगा). **दोहती**—स्त्री॰ नात.
दोहत्थड़—दोन्हीं हातांनीं मारलेली थप्पड.
दोहद—स्त्री॰ डोहाळे.
दोहन—पु॰ धार काढणें.
दोहर—स्त्री॰ दोन पदरी चादर.
दोहरा—वि॰ पु॰ १ दुहेरी. २ दुप्पट.
दोहराना—क्रि॰ स॰ पुनरावृत्ति करणें; अुजळणी करणें.
दोहाअी—स्त्री॰ १ करुण हांक; धांवा. २ शपथ. ३ घोषणा. ४ जयजयकार.
दोहाक–ग*—पु॰ दुर्भाग्य.
दौं*—अव्य. १ अथवा; किंवा; तर. २ कोण जाणे.

दौंरी–स्त्री. [दे.] मळणीकरितां जुंपलेल्या बैलांचा ताडा.

दौ*–स्त्री. वणवा. [उद्योग; परिश्रम.

दौड–धूप–स्त्री. १ धांवपळ. २ प्रयत्न;

दौडना–क्रि. अ. १ धांवणें; पळणें. २ प्रयत्न करणें; धांवपळ करणें. (मु.) **चढ दौडना**–हल्ला चढविणें; आक्रमण करणें.

दौडान–स्त्री. धांव; धांवपळ.

दौडाना–क्रि. स. १ पळविणें; धांवविणें. २ विरळ्या चालावयास लावणें. ३ ये-जा करावयास लावणें. ४ पाठलाग करणें.

दौना–पु. १ दवणा (सुगंधी रोपटें).

दौर–पु. [अ.] १ चक्कर; फेरी. २ भ्रमण; संचार. ३ प्रभाव. ४ क्रम; पाळी. (यौ.) **दौर–दौरा**–प्रभाव; प्राबल्य.

दौरा–पु. [अ.] १ दौरा; भ्रमण. २ फेरा. ३ झटका (रोगाचा).

दौरान–पु. [फा.] १ संचार; ख्याति. २ प्रवास. ३ पाळी; खेप.

दौलत–स्त्री. [अ.] धन; संपत्ति.

दौलतखाना–पु. [अ. + फा.] घर; निवासस्थान (आदरार्थी).

दौलतमंद–[अ. + फा.] श्रीमंत; संपन्न.

द्यौस*–पु. दिवस.

द्रवना–क्रि. अ. द्रवणें; पाझरणें.

द्रष्टा–वि. पाहाणारा; भविष्यकाळ जाणणारा; महापुरुष.

द्रुम–पु. झाड; वृक्ष.

द्विज—पु. १ ब्राह्मण; क्षत्रिय; वैश्य. २ पक्षी. ३ चंद्र. ४ दांत.

धंका*– पु. १ धक्का. २ प्रहार; आघात. [गुंतागुंत; जंजाळ.

धंधक, धंधरक– पु. संसारांतील

धंधकधोरी–पु. रात्रंदिवस कामांत गढलेला. [२ बहाणा.

धँधला–पु. १ पाखंड; ढोंग; कपट.

धंधा–पु. धंदा; व्यवसाय;

धँवना— क्रि. स. भाता फुंकणें किंवा चालविणें.

धँसना– क्रि. अ. १ घुसणें; जोरानें आंत शिरणें. २ रुतणें; फसणें.

धक– स्त्री. [अनु.]धडधड; (हृदयांतील); धकधक. (मु.) **जी धकधक करना**–१ ऊर धडधडणें. २ आश्चर्यचकित होणें.

धकधकना– क्रि. अ. [अनु.] १ धडधडणें; ऊर खालींवर होणें. २ धगधगणें; भडभड पेटणें.

धकधकी–स्त्री. धडधड; धुगधुगी (हृदयाची).

धकपकाना–क्रि. अ. [अनु.] घाबरणें; गांगरून जाणें; भयभीत होणें.

धका*– *पु.* धक्का; आघात.

धकियाना– *क्रि.स.* १ धक्का देणें; ढकलणें. २ गचांडी देणें.

धकेलना– *क्रि. स.* ढकलणें.

धक्कमधक्का– *पु.* **धक्कमधक्की–** *स्त्री.* **धक्कामुक्की–** *स्त्री.* १ धक्काबुक्की; मारामारी. २ ढकलाढकली. [ठोकर. ३ आघात.

धक्का– *पु.* १ धक्का; हानि. २

धगडा– *पु.* जार.

धगधरी– *वि.* [दि.] १ लाडकी स्त्री. २ कुलटा; व्यभिचारिणी.

धज– *स्त्री.* १ आरास; शोभा. २ सुंदर मांडणी.

धज्जी– *स्त्री.* १ चिंधी. २ कागदाची पट्टी. ३ लोखंडाची लांब पट्टी. (मु.) **धज्जियाँ अुडाना**–टर अुडविणें; फजिती करणें.

धडंग– *वि.* नागडा-अुघडा.

धड– *स्त्री.* (अनु.) अेखादी वस्तु वरून खालीं पडतांना धाडकन् होणारा आवाज.

धड– *पु.* १ धड. २ झाडाचें खोड.

धडक– *स्त्री.* [अनु.] धडकी; भय; भीति. [धडकी.

धडकन– *स्त्री.* [अनु.] धडधड;

धडकना– *क्रि. अ.* धडधडणें; छाती अुडणें (भीतीनें).

धडका– *पु.* [अनु.] १ धडधड; २ धडकी. ३ बुजगावणें.

धडकाना– *क्रि.स.* भिवविणें; घाबरविणें.

धडल्ला– *पु.* [अनु.]धडाका;सपाटा.

धडल्लेसे–अथवा **धडल्ले के साथ**–बेधडक; अेकदम. [अि).

धडा– *पु.* वजन; जोख (शेर, अच्छेर

धडाका– *पु.* [अनु.] गडगडाट; धडधड असा आवाज. (मु.)**धडाके से**–झटपट. [आवाज.

धडाम– *पु.* [अनु.] खालीं पडण्याचा

धडी– *स्त्री.* १ चार किंवा पांच शेरांचें वजन. २ पान खाल्ल्यावर ओठांवर अुठणारी तांबडी रेषा.

धतकारना– *क्रि.स.* [अनु.] धुडकावणें; झिडकारणें.

धधक– *स्त्री.* १ आगीचा भडका; आगीचा डोंब. २ आंच.

धधकना– *क्रि.अ.* [अनु.] धगधगणें; भडभडणें.

धधकाना– *क्रि. स.* [अनु.] आग पेटविणें. [रची ओढणी.

धनक– *पु.* १ धनुष्य. २ अेक प्रका-

धनतेरस– *स्त्री.* धनत्रयोदशी(आश्विन वद्य त्रयोदशी).

धनधाम– *पु.* घरदार व धनदौलत

धनधारी– *पु.* धनाढ्य; श्रीमंत.

धना-धनि*–*स्त्री.* स्त्री; युवती.
धनि*–*वि.* धन्य.
धनिया–*पु.* १ कोथिंबीर. २ धने.
धनी–*वि.* १ श्रीमंत; धनवान्. २ मालक; स्वामी. (यौ.) **धनी धोरी**– रक्षक; स्वामी; मालक. (मु) **बातका धनी**–खरें बोलणारा; बोलल्याप्रमाणें वागणारा.
धनुकबाओ—*स्त्री.* धनुर्वात.
धनुर्धर-धनुर्धारी–*पु.* धनुष्यबाण बाळगणारा; लढवय्या.
धनुहाओ–*स्त्री.* धनुर्युद्ध.
धन्ना*–*वि.* धन्य. [प्रशंसनीय.
धन्य–*वि.* १ धन्य; कृतकृत्य. २
धन्यवाद–*पु.* १ शाबासकी; प्रशंसा. २ आभार. ३ अभिनंदन.
धन्वा–*पु.* १ धनुष्य. २ जलहीन प्रदेश.
धप–*स्त्री.* [अनु.] धपकन खालीं पडल्याचा आवाज.
धप–*स्त्री.* [अनु.] धपका; धपाटा.
धपना–*क्रि. अ.* १ जोरांत चालणें; भरभर चालणें. २ मारणें.
धप्पा– *पु.* १ धपका; रट्टा; टोसा. २ तोटा. [कलंक.
धब्बा–*पु.* [दे.] १ डाग; ठिपका. २
धमक–*स्त्री.* १ धपकन खालीं पडल्याचा आवाज. २ आघात; मार.
धमकना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ धपकन खालीं पडणें. २ दुखणें (डोकें). ३ येऊन टेपणें.
धमकाना–*क्रि. स.* [अनु.] १ धमकावणें. २ दटावणें.
धमकी–*स्त्री.* धमकी; धाक; भीति.
धमधमाना–*क्रि. अ.* धमूधम् शब्द करणें; बडवून काढणें.
धमाका–*पु.* [अनु.] १ मोठी किंवा जड वस्तु वरून खालीं पडल्याचा आवाज. २ अपघात; धक्का.
धमाचौकडी–*स्त्री.* [अनु.] १ धांगडधिंगा; धिंगामस्ती. २ उपद्रव; कोलाहल. [दाडगाओ
धमार—*स्त्री.* [अनु.] अुपद्रव;
धम्म–*पु.* [अनु.] धप्प असा आवाज.
धयपना*–*क्रि. स.* १ चूर्ण करणें. २ मर्दन करणें; दाबणें.
धरक*–*स्त्री.* [अनु.] १ धडकी. २ धुगधुग. ३ शंका.
धरता–*पु.* कर्जदार; देणेदार.
धरती–**स्त्री.* १ पृथ्वी. २ जमीन.
धरन–*स्त्री.* १ तुळओ. २ गर्भाशयाची आधार-नलिका. ३ हट्ट.
धरना–*क्रि. स.* १ धरणें; पकडणें. २ थांबविणें. ३ ठेवणें (रखेली). ४ गहाण ठेवणें. ५ अनामत ठेवणें. ६ धारण करणें; वापरणें. ७ स्वीकारणें.

धरना–*पु.* धरणें. (मु.) **धरना देना**–धरणें धरून बसणें.
धरसना–*क्रि. अ.* घाबरणें; भिणें; भयभीत होणें. *क्रि. स.* १ अपमान करणें. २ दाबून टाकणें.
धराऊ–*वि.* १ बहुमोल. २ पुष्कळ दिवसाचा ठेवलेला; ठेवणीचा.
धरहरा – *पु.* मनोरा.
धरातल–*पु.* १ पृथ्वी. २ क्षेत्रफळ.
धराना–*क्रि. स.* १ पकडविणें. २ निश्चित करणें; ठरविणें. ३ ठेवविणें.
धरोहर–*स्त्री.* ठेव; अनामत.
धर्म–*पु.* १ धर्म; संप्रदाय. २ स्वभाव. ३ कर्तव्य. ४ कायदा. न्याय; नीति. (मु.) **धर्म कमाना**–पुण्य मिळविणें. **धर्म बिगाडना**–धर्म भ्रष्ट करणें. **धर्मपत्नी**–*स्त्री.* लग्नाची बायको. **धर्मसंकट**– *पु.* बुचकळा; अनिश्चितपणा.
धर्षण–*पु.* १ अनादर; अपमान. २ आक्रमण; हल्ला. ३ असहिष्णुता. ४ दमन.
धवल–*वि.* शुभ्र; पांढरा.
धस–बुडी; डुबकी. [खोकला.
धसक–*स्त्री.* [अनु.] ढास; कोरडा
धसकना–*क्रि. अ.* १ रुतणें. २ द्वेष करणें. मत्सर करणें. ३ भिणें. [होणें.
धसना*–*क्रि. अ.* ध्वस्त होणें; नष्ट
धसाना–*क्रि. स.* खुपसणें; घुसडणें.
धाँधना–*क्रि. स.* [दे.] १ बंद करणें. २ अधाशीपणानें खाणें.
धाँधल-ली–*स्त्री.* [अ.] १ धांदल; गडबड. २ कपट; फसवेगिरी.
धाँधली–*वि.* १ गडबड्या; धांदरट. २ लुच्चा; फसव्या.
धाओ–*स्त्री.* दाओ; दूध पाजविणारी बाओ; आया.
धाक–*स्त्री.* [अनु.] १ भय; भीति. २ प्रसिद्धि. ३ प्रभाव. (मु.) **धाक-जमाना**–वर्चस्व बसविणें.
धाडना–*क्रि. अ.* [दे.] रागावणें. क्रोध करणें.
धात–*स्त्री.* धातु.
धाता*–*पु.* १ ब्रह्मदेव. २ शिव. *वि.* पालक; रक्षक. [दाओ. ३ पृथ्वी.
धात्री*–*स्त्री.* १ आओ; माता. २
धाधि–*स्त्री.* ज्वाळा.
धान–*पु.* साळी; भात.
धानपान–*वि.* सडपातळ; नाजूक.
धाना*–*क्रि. अ.* १ धांवणें; पळणें. २ प्रयत्न करणें.
धानी–*स्त्री.* १ साळीच्या पानांच्या रंगासारखा रंग; फिकट हिरवा रंग. २ स्थान. [जोंधळे.
धानी–*स्त्री.* भाजलेले गहूं किंवा
धाप–*पु.* १ अेक मैल किंवा दोन

मैलांचें अंतर. २ लांब-रुंद मैदान. ३ शेताच्या मोजणीचें माप.

धाप—*स्त्री.* संतोष; तृप्ति.

धापना*-*क्रि. अ.* १ संतुष्ट होणें; तृप्त होणें. *क्रि. स.* संतुष्ट करणें.

धापना-*क्रि. स.* धांवणें; पळणें.

धा-भाई-*पु.* दूधभाऊ.

धाम—*पु.* १ स्थान; मंदिर; घर. तीर्थ. २ शरीर. ३ विष्णु.

धायँ—*स्त्री.* [अनु.] तोफेचा किंवा बंदुकीचा आवाज; धडाम असा आवाज.

धाय—*स्त्री.* दाई; धात्री.

धार—*पु.* १ पावसाची जोराची वृष्टि. २ ऋण; कर्ज. ३ प्रांत; विभाग; प्रदेश.

धार—*स्त्री.* १ धारा; प्रवाह. २ शस्त्राची धार. ३ किनारा. ४ मना. ५ दिशा; बाजू (मु.)

धार निकालना—दूध काढणें.

धारक—*वि.* १ धारण करणारा. २ ऋणको; कर्ज काढणारा.

धारणा—*स्त्री.* १ समजूत; कल्पना. २ बुद्धि; ज्ञान; स्मृति.

धारना—*क्रि. स.* १ धारण करणें; २ जबाबदारी पत्करणें. ३ ऋण करणें; उधार घेणें.

धारा-*स्त्री.* १ पाण्याचा प्रवाह. २ पावसाची सर. ३ समूह; झुंड. ४ रेघ; रेषा. ५ कायद्याचें कलम.

धारावाही—*वि.* प्रवाही; चालू; क्रमशः.

धारासभा—*स्त्री.* [लोकप्रतिनिधि-सभा. विधिमंडळ;

धारि*—*स्त्री.* १ अखंड प्रवाह. २ समूह; झुंड. ३ सेना.

धारीदार—*वि.* [सं. + फा.] रेघारेघांचें कापड; धारीदार कापड.

धार्मिक—*वि.* धर्माशीं संबंध असलेला; धर्मयुक्त.

धावना—*क्रि. अ.* धावणें; पळणें.

धावनि-हल्ला; चढाई.

धावरी—*स्त्री.* पांढऱ्या रंगाची गाय. *वि.* शुभ्र; स्वच्छ.

धावा-*पु.* १ हल्ला; चढाई. २ दौड.

धिंग—*स्त्री.* दंगामस्ती; धिंगाणा.

धिंगाई-*स्त्री.* दांडगाई; मस्ती.

धिंगा—*पु.* निर्लज्ज.

धिंगाना-*क्रि. स.* धिंगाणा घालणें; खोड्या करणें.

धिक्, धिग्*—अव्य. तिरस्कार-सूचक शब्द; धिक; छीः.

धिय-धीया—*स्त्री.* कन्या; मुलगी.

धिरवना*; **धिराना***—*क्रि. स.* धमकाविणें; दरडावणें.

धींग—*पु.* धट्टाकट्टा, मजबूत माणूस. *वि.* १ धट्टाकट्टा. २ पापी.

धींगड-डा, धींगरा, धींगा—पु. १ पाजी; बदमाश. २ धट्टाकट्टा; आडदांड. [अुपद्रव. २ जबरदस्ती.
धींगाधींगी—स्त्री. १ धांगडधिंगा;
धी—स्त्री. १ बुद्धि; अक्कल. २ मन. ३ कर्म.
धी—स्त्री. कन्या; मुलगी.
धीजना—क्रि. स. ग्रहण करणें; स्वीकारणें; अंगीकारणें.
धीम, धीमा, धीर—वि. १ शांत. २ धीमा; मंद. ३ नरम, सहनशील.
धीर-वि.. धीराचा; धैर्यवान्.
धीरज*—पु. धैर्य; धीर. (मु.) **धीरज बँधना**—धीर येणें; धीर वाटणें.
धीरता—स्त्री. १ धीर-वृत्ति; धैर्य. २ संतोष; समाधान. ३ मनाचा खंबीरपणा.
धीरे—क्रि. वि. सावकाश; आस्ते आस्ते. २ गुपचुप; कोणाला न समजूं देतां.
धुँआ—पु. धूर.
धुँआस, धुँबास-स्त्री. अुडदाचें पीठ.
धुंद-धुंध—स्त्री. १ डोळ्याला कमी दिसणें. २ अंधार (धुळीमुळें झालेला). ३ धुरळा.
धुंधला—वि. १ अंधुक; अस्पष्ट. २ धुरकट. **धुँधलापन**—पु. अंधुकपणा.
धुंधुकार—पु. १ गडगडाट; कडकडाट. २ अंधार.
धुआँ-वाँ—पु. धूर. [वोट.
धुआँकश—पु. [सं. + फा.] आग-
धुआँधार—वि. १ धुरानें भरलेला. २ मुसळधार. ३ आवेशयुक्त.
धुआँना—क्रि. अ. धुरकटणें.
धुआँयँध—वि. धुरकट वासाचा. स्त्री. अपचन झाल्यानें येणारी ढेकर.
धुकडपुकड—पु [अनु.] १ धाकधूक; भीति. २ द्विधा चित्त. ३ घाबरगुंडी; गाळण.
धुकधुकी-स्त्री. [अनु.] १ धुगधुगी २ धाकधुक. [न्याचा आवाज.
धुकार-री—स्त्री. [अनु.] नगा-
धुज-जा*—स्त्री. ध्वजा; पताका.
धुन—स्त्री. १ नाद; छंद; ध्यास. २. काळजी; चिंता. ३ विचार. (मु.) **धुनका पक्का अथवा पूरा**—दृढनिश्चयी; हातीं घेतलेलें काम तडीस नेणारा. **धुन बाँधना या लगाना**— रटत राहाणें. **धुन सवार होना**— छंद लागणें; डोक्यांत वेड शिरणें. [चाल.
धुन-स्त्री. गाण्याची चाल; पदाची
धुनकना-क्रि. स. १ पिंजणें. २ मारणें; चोपणें. ३ हलवणें; डोलविणें. ४ अेकसारखें काम करणें.

धुनकी—स्त्री· १ धनुकली; पिंजण. २ लहान पिंजण.
धुनना—क्रि· स· पाहा 'धुनकना'.
धुनवाना—क्रि·स· पिंजण्याचें काम दुसऱ्याकडून करविणें.
धुनि-नी*—स्त्री· १ ध्वनी; आवाज. २ गाण्याची लय.
धुनियाँ—पु· पिंजारी.
धुमीला—पु·वि· धुरकट. **धुमीली**-स्त्री·
धुरंधर—वि· अुत्तम; श्रेष्ठ; प्रमुख.
धुरियाना— क्रि·स· धूळ अुडाविणें; धूळ फेंकणें.
धुर्री—पु· कण; लहान तुकडा.
धुलना— क्रि· स· १ धुतलें जाणें. *२ साफ होणें; धुअून निवणें.
धुलाअी—स्त्री· धुणावळ किंवा धुवण-काम. [धुवविणें; स्वच्छ करणें.
धुलवाना, धुलाना— क्रि· स·
धुलेंडी— स्त्री· धुळवड (होळीचा दुसरा दिवस).
धुवन*—स्त्री· अग्नि.
धुस्स— पु· १ मातीचा ढीग. २ नदीचा बांध; बंधारा. [२शाल.
धुस्सा—पु· १पातळ घोंगडी;कांबळें.
धूआँ आ—पु· धूर.
धूत—वि·१ धुतलेला.२ धूर्त; कपटी.
धूना-पु· धूप; सुगंधी द्रव्य.
धूप—स्त्री· १ अून्ह. २ धूप.
धूपछाँव-छाँह—स्त्री· (यौ.) १ अून्ह-सावली. २ निरनिराळ्या रंगांची झांक असलेलें कापड.
धूपना*—क्रि· अ· धूप लावणें.
धूपना-क्रि·स· धांवपळ करणें; दौडणें.
धूपबत्ती— स्त्री· अुदबत्ती.
धूम— स्त्री· १ गडबड; कोलाहल. २ अुपद्रव; अुत्पात. ३ प्रसिद्धि; वाहवा; प्रशंसा. ४ थाटमाट.
धूमधाम—स्त्री· धामधूम.
धूमक धैया— स्त्री· धुडगूस; दंगामस्ती. [३ महादेव.
धूमकेतु—पु·१ शेंडें नक्षत्र. २ अग्नि.
धूमधडक्का-पु· धूमधडाका.
धूमल-ली— वि· १ धुरकटलेला· २ फिकट. [बंदूक. ३ ध्वंस.
धूरधानी* —स्त्री· १ धूळधाण. २
धूरि*—स्त्री· धूळ.
धूल-लि—स्त्री· धूळ. (मु.) (**किसी की**) **धूल अुडना**—बदनाम होणें; अपकीर्ति होणें. **धूल चाटना**—अत्यंत नम्रता दाखविणें. **धूल छानना—धूल फाँकना**—वणवण हिंडणें.
धूला—पु· [दे.] खंड; तुकडा.
धूसर—वि· धुळीनें भरलेला; धुळकट.
धृष्ट—वि· १ अुद्धट. २ निर्लज्ज.

धृष्टता—*स्त्री*· १ उद्धटपणा. २ निर्लज्जता.

धेला—*पु*· अधेला; अर्धा पैसा.

धेली—*स्त्री*· अधेली; आठ आणे.

धोंधा—*पु*· १ गोळा. २ बेडौल शरीर, वस्तु अि. (मु.) **मिट्टीका धोंधा**—गुळाचा गणपति; मूर्ख.

धोअी—*स्त्री*· टरफल काढलेली डाळ.

धोअी—*पु*· राजगिरा.

धोकड—*वि*·[दे.] धट्टाकट्टा; मजबूत.

धोका-खा—*पु*· १ दगा; कपट; फसवणूक. २ धूर्तता. ३ हूल. (मु.) **धोखा खाना**—फसणें; भ्रमांत पडणें. **धोखेकी टट्टी**—फसवणूक; भ्रम. **धोखे में अथवा धोखे से**—चुकून; न कळत.

धोखेवाज़—*वि*· [सं. + फा.] फसव्या; धूर्त. **धोखेबाजी**—*स्त्री*· फसवाफसवी.

धोती—*स्त्री*· १ धोतर. २ लुगडें.

धोती—*स्त्री*· धौती (योगांतील अेक क्रिया).

धोना—*क्रि· स*· धुणें; साफ करणें. (मु.) **हाथ धोना**—गमावून बसणें. **हाथ धोकर पीछे पडना**—हात धुअून पाठीमागें लागणें.

धोब—*पु*· धुणें.

धोबी—*पु*· परीट. **धोबिन**—*स्त्री*· धोबीण. (मु.) **धोबी का कुत्ता**—रिकामटेकडा; बेवारशी. [निकट.

धोरे-रै*—*क्रि· वि*· जवळ; समीप;

धौं*—*अव्य*. १ न जाणें; देव जाणें. २ अथवा; किंवा.

धौंकना—*क्रि·स*· १ भाता फुंकणें; भाता चालविणें. २ फुंकणें.

धौंकनी—धौंकी—*स्त्री*· १ भाता २ फुंकणी.

धौंकिया—*पु*· भाता चालविणारा.

धौंताल—*वि*· १ नादिष्ट; छांदिष्ट. २ चपळ; चलाख. ३ धट्टाकट्टा; सशक्त.

धौंस—*स्त्री*· १ धमकी; दटावणी. २ दडपण; वजन. ३ धोका; फसवणूक.

धौंसना—*क्रि· अ*· दटावणें; धमकावणें.

धौंसपट्टी—*स्त्री*· फसवणूक; ठकबाजी.

धौंसा—*पु*· १ मोठा नगारा. २ सामर्थ्य; शक्ति.

धौरी—*स्त्री*· पांढऱ्या रंगाची गाय.

धौल—*स्त्री*· [अनु.] १ थाप; धपका; थप्पड. २ नुकसान; तोटा.

धौल*—*वि*· धवल.

धौलधक्का—*पु*· रपाटा; मार.

धौलधप्पड—*पु*· [अनु.] १ मारामारी; धक्काबुक्की. २ अुपद्रव.

धौला*–*वि.* धवल; पांढरा.

ध्यान–*पु.* १ लक्ष. २ चिंतन; मनन. ३ विचार.

ध्वज–*पु.***ध्वजा**–*स्त्री.* निशाण; झेंडा पताका.

ध्वन्य–*पु.* व्यंग्यार्थ.

ध्वांत–*पु.* अंधकार; अंधेर.

न

नंग-धडंगा–*वि.* [सं.+अनु.] नागडाउघडा.

नंगा-*वि.* १ नागवा; उघडा; नग्न. २ निर्लज्ज; निलाजरा. ३ दरिद्री. ४ लुच्चा. [दरिद्री.

नंगावुच्चा–बूचा––*वि.* कफल्लक.

नंगालुच्चा-*वि.* नीच;बदमाश;पाजी.

नँगियाना–*क्रि. स.* १ नागडें करणें. २ हिरावून नेणें; बळकावणें.

नंगेसिर–*वि.* बोडका.

नंद*–*पु.* १ आनंद. २ परमेश्वर. ३ मुलगा. ४ नंद (गोकुळचा).

नंदन–नंदनवन–*पु.* इंद्राचें उपवन; सुंदर स्थान.

नंदना*–*क्रि. अ.* आनंदित होणें; प्रसन्न होणें–*स्त्री.* मुलगी.

नंदेऊ, नंदोई*–*पु.*नणंदेचा नवरा.

नंबर–*पु.* [इं.] १ संख्या; गणना. २ वर्तमानपत्राचा अंक. ३ कापड मोजण्याचा गज.**नंबरी**-*वि.* प्रसिद्ध; मशहूर.

नंबरदार—*पु.* [इं. + फा.] १ शेतसारा वसूल करण्यांत सरकारला मदत देणारा.२ जमीनदार.

नंबरवार–*वि.* [इं.+फा.] क्रमशः.

नंस*––*वि.* नष्ट झालेला; नाश पावलेला.

न–*अव्य.* नाहीं; नको. (मु.) **न के बराबर**–फार थोडें.

नअी*–*वि.* नीतिज्ञ.

नअी–*स्त्री.* नदी. *वि.* नवीन.

नअुआ*–*पु.* न्हावी.

नअुत*–*वि.*वांकलेला; नत.

नअुलि*–*वि.*नवा; ताजा. [नवोढा.

नओढ–*स्त्री.* नवविवाहिता युवती;

नककटा–*वि.* १ नाक कापलेला. २ मानहानि किंवा अप्रतिष्ठा झालेला. ३ निर्लज्ज; बेशरम.

नकघिसनी–*स्त्री.* १ नाक घांसणें. २ दीनता; लीनता; अजीजी.

नकचढा–*पु.* चिडखोर.

नकचुटनी—*स्त्री.* लहान कात्री (नाकांतील केस कातरण्याची).

नक़द—*पु.* [अ.] नगद पैसा-

अडका; रोख नाणें; रोकड. *वि.* रोख. *क्रि. वि.* रोख.

नकब—*स्त्री.* [अ.] चोरी करण्यासाठीं घराच्या भिंतीस पाडलेलें भोंक.

नकब-ज़न—*पु.* [अ.+फा.] घरफोड्या. **नकबज़नी**—*स्त्री.* घरफोडी.

नकबेसर—*स्त्री.* १ मुरकी; लवंग. २ लहान नथ.

नक़ल—*स्त्री.* [अ.] १ लेख, दस्तैवज अित्यादिकांची लिपीबरहुकूम केलेली प्रत; प्रती. २ नक्कल; अनुकरण. ३ गमतीची गोष्ट; चुटका. ४ सोंग. [बहुरूपी.

नक़लची—*पु.* [अ] नकलाकार;

नक़लनवीस—*पु.* [अ. + फा.] लेख, कागद पत्रादिकांच्या प्रती करणारा कारकून.

नक़ली—*वि.* [अ.] १ कृत्रिम; बनावट. २ खोटा.

नकसीर—*स्त्री.* घोळणा फुटणें; नाकांतून रक्त येणें. [आणणें.

नकाना*—*क्रि. स.* नाकीं नअू

नकाब—*स्त्री.*, *पु.* [अ.] १ बुरखा. २ तोंड झांकलें जाअील अशा बेतानें घेतलेला पदर.

नकारना-*क्रि. अ.* नाकारणें.

नकारा—*वि.* [फा.] १ निरुद्योगी. २ निरुपयोगी; कुचकामाचा.

नकाशना—*क्रि. स.* [अ.] नक्षीकाम करणें (खोदून).

नकियाना–*क्रि. अ.* १ नाकांत बोलणें. २ हैराण होणें.

नकीब—*पु.* [अ.] भाट; चारण.

नकुआ—*पु.* नाक. (मु.) **नकुअन जीव आना**-नाकीं नअू येणें.

नकेल-*पु.* अुंटाची वेसण.

नक्का-*स्त्री.* सुअीचें नाक; नेडें.

नक्कारख़ाना—*पु.* [फा.] नौबतखाना.

नक्कारची—*पु.* [फा.] नौबत वाजविणारा; गुरव. [नौबत; डंका.

नक्कारा—*पु.* [फा.] नगारा;

नक़्क़ाल—*पु.* [अ.] नकल्या; नकलाकार; विदूषक. **नक्काली**-*स्त्री.* नक्कल करण्याचें कार्य.

नक्काश—*पु.* [अ.] १ नक्षीकाम करणारा (शिल्पकाम, वेलबुट्टी, कशीदा अि.) २ चित्रकार. **नक्काशी**-*स्त्री.* चित्रकला; नक्षी; कौशल्याचें काम.

नक्कू—*वि* १ लांब नाकाचा; नाकाड्या. २ अहंमन्य. ३ तिरशिंगराव.

नक्श–*वि.* [अ.] चित्रित केलेलें; कोरलेलें; खोदलेलें (चित्र, तसबीर). *पु.* शिक्का; ठसा; छाप.

नक्शा—पु. [अ.] १ रेखाकृति; चित्र; तसवीर. २ आराखडा. ३ नकाशा. ४ ढब; तऱ्हा; पद्धत. ५ स्थिति; दशा.

नक्शा-नवीस—वि. [अ. फा.] नकाशे तयार करणारा.

नक्शी—वि. [अ.] नक्षीकाम. [दोरा.

नख़—स्त्री. [फा.] पतंगाचा रेशमी

नख—पु. नख. (यौ.) **नख-शिख** नखशिखांत वर्णन; साऱ्या शरीराचें वर्णन.

नखछोलिया*—पु. नखाची खूण

नखत, नखतर*—पु. नक्षत्र.

नखतराज, नखतेस—पु. चंद्र.

नखना—क्रि. अ. ओलांडलें जाणें; अुल्लंघिलें जाणें. क्रि. स. अुल्लंघिणें.

नखरा—पु. [फा.] यौवनसुलभ चांचल्य; नटवेपणा.

नखशिख—पु. १ नखापासून शेंडीपर्यंत सर्व शरीर. २ शरीराच्या सर्व अवयवांचें वर्णन. (यौ.) **नखशिख से**—नखशिखांत.

नखास—पु. [अ.] गुरांचा बाजार.

नाखियाना—क्रि. स. ओरखडणें; बोचकारणें (नखानें).

नखी—पु. हिंस्र पशु.

नखोटना*—क्रि. स. ओरखडणें; बोचकारणें.

नगण्य—वि. तुच्छ, निरुपयोगी; हिशेबांत नसलेला.

नगन*—वि. नागवा; नग्न.

नगराअी*—स्त्री. १ नागरिकत्व. २ चातुर्य.

नगवासी—स्त्री. नागपाश.

नगाडा—पु. नगारा. [जवळ.

नगीच—क्रि. वि. [फा.] नजीक;

नगीना—पु. [फा.]. जडावाचें रत्न (आंगठीमध्यें बसविण्याचा हिऱ्याचा खडा); दागिना.

नगीनासाज़—पु. [फा.] १ आंगठींत खडे जडविणारा. २ हिऱ्याचे पैलू पाडणारा; दागिने बनविणारा.

नग्न—वि. १ नागवा. २ अुघड; स्पष्ट. [भावगीत. २ मधुर स्वर.

नग्मा—पु. [अ.] १ राग; गीत;

नग्र*—पु. नगर; शहर.

नघना*—क्रि. स. ओलांडणें.

नचनि*—स्त्री. नाच.

नचनी—स्त्री. नर्तिका. [नाचविणें.

नचवाना, नचाना—क्रि. स.

नचवैयाँ—पु. नाचणारा.

नचौहाँ—*वि. चंचल; नाचरा.

नछत्री*-वि. भाग्यवान्; भाग्यशाली.

नज़दीक—वि. [फा.] जवळ; समीप. **नज़दीकी**—वि. जवळचा.

नज़म—स्त्री. [अ.] कविता.

नज़र–स्त्री.[अ.] १दृष्टि. २कृपादृष्टि. ३ देखरेख. ४ लक्ष. ५ पारख. ६नजर; दृष्ट. ७भेट. (मु.) **नज़र-आना**–दिसणें. **नज़र अुतारना**–दृष्ट काढणें.

नज़र–अन्दाज़—वि.[अ. + फा.] नजरेंतून सुटलेला; दृष्टिपथांत न आलेला.

नज़रना–क्रि.अ. [अ.] दृष्ट लागणें.

नज़र–बाग—पु. [अ.] घराभोंवतालची बाग.

नज़रसानी—स्त्री. [अ.] फिरून निरखून पाहणें; सूक्ष्म निरीक्षण.

नज़रहाया—वि. [अ.] दृष्ट लावणारा. [देणें; अर्पण करणें.

नज़रानना—क्रि. स. [अ.] भेट

नज़रि, नज़रिया-स्त्री. नजर; दृष्टि.

नज़राना—पु. [अ.+फा.] नजराणा; भेट, अुपहार.

नज़ला-पु. [फा.] १ पडसें; सर्दी. २ डोळ्यांतून पाणी वाहण्यापूर्वी होणारी डोळ्याची जळजळ.

नज़ा–पु.[अ.] मरणापूर्वींचा शेवटचा श्वास; मरणसमयींची अवस्था.

नज़ाकत–स्त्री. [फा.] सुकुमारता; कोमलता; नाजूकपणा.

नजात—स्त्री. [अ.] १ सुटका. २ मोक्ष.

नज़ारा–पु. [अ.] १ दृश्य; देखावा. २ प्रेमकटाक्ष.

नाज़िकाना --क्रि. स. [फा.] जवळ येणें. [दृष्टान्त.

नज़ीर—स्त्री. [अ.] अुदाहरण;

नज़ूम—पु. [अ.] फलज्योतिष.

नज़ूमी–पु.ज्योतिषी. [कारी जागा.

नज़ूल—पु. [अ.] गांवांतील सर-

नज्ज़ारा–पु. [अ.] पाहा 'नज़ारा.'

नटअी–स्त्री. [दे] गळा.

नटखट—वि. १ खोडकर; अुपद्रवी. २ धूर्त; लबाड. **नटखटी**-स्त्री. खोडसाळपणा.

नटना—क्रि. अ. १ नाकारणें. २ नाचणें. ३ अभिनय करणें.

नटनि*—स्त्री. १ नाचणारी स्त्री; नर्तकी. २ नाकबुली.

नटवना*–क्रि. स. अभिनय करणें.

नटसार*–स्त्री. नाट्यशाळा.

नटसाल—स्त्री. [दे.] १ कांट्याचें टोंक पायांत रुतून झालेलें कुरूप व त्यापासून होणारा ठणका. २ वेदना.

नटुआ–वा–पु. [दे.] १ नट; नाटक करणारा. २ खोडकर बालक.

नठना–क्रि. स. नष्ट करणें क्रि.अ.नष्ट होणें. [२ कसणें; बांधणें.

नढना—क्रि. अ. १ गुंफणें.

नतर,नतरु,नतु*-*क्रि.वि.* नाहींतर.
नति*-*स्त्री.* १ प्रणाम. २ विनय.
नतीजा–*पु.* [फा.]परिणाम; निकाल; शेवट.
नत्थी–*स्त्री.*कागदपत्र अडकवून अगर टांचून ठेवण्याची तार किंवा दोरा.
नथ–*स्त्री.* १ नथ. २ वेसण. [भोंक.
नथना–*पु.* १ नाकपुडी. २ नाकाचें
नथना–*क्रि. अ.* टांचलें जाणें; अेकाच दोऱ्यानें शिवलें जाणें.
नथनी–*स्त्री.* १ नथ. २ लोलक.
नद–*पु.* मोठी नदी. [डरों (पशूंचें).
नदना–*क्रि. अ.* १ वाजणें. २ ओर-
नदारद–*वि.* [फा.] लुप्त; बेपत्ता.
नादिया–*स्त्री.* लहान नदी.
नदी-नद्दी–*स्त्री.* नदी.
ननँद–ननद-*स्त्री.* नणंद.
ननदोअी–*पु.* नणंदेचा नवरा.
ननसार–ल ननिआअुर–*स्त्री.*[दे.] आजोळ.
ननियाससुर–*पु.* आजेमामस.
ननिहाल–*पु.* आजोळ.
नन्हा-*वि.* लहान; चिमुकला; छोटा. **नन्हाअी**–*स्त्री.* १ लहानपणा. २ अप्रतिष्ठा. **नन्हैया***–*वि.* लहान; छोटा.
नपाअी–*स्त्री.* मोजणी.
नपाक–*वि.* [फा.] अपवित्र.
नत्ता–*पु.* नातू; मुलाचा मुलगा.
नफ़र–*पु*–[फा.] १ सेवक; नोकर. २ व्यक्ति. [घृणा; तिटकारा.
नफ़रत–*स्त्री.* [अ.] तिरस्कार;
नफ़री–*स्त्री.* [अ.] १ अेक दिवसाची मजुरी. २ मजुरीचा दिवस.
नफ़ासत-*स्त्री.* [अ.] अुत्तमपणा; अुमदेपणा.
नफ़ीर–*वि.* [अ.]तिरस्कार करणारा. *स्त्री.* १ आक्रोश; २ फिर्याद.
नफ़ीस–*वि.* [अ.] १ अुत्तम. २ स्वच्छ; सुंदर; नाजूक. [प्रेषित.
नबी-*पु.* [अ.] पैगंबर; अीश्वराचा
नबेडना–*क्रि. स.*संपविणें; सावरणें;
नबेडा–*पु.* निकाल; सावरासावर. निर्णय; निर्वाळा.
नब्ज़–*स्त्री.* [अ.] नाडी.
नभचर–नभचारी–नभश्चर– *पु.* १ चंद्र; सूर्य. २पक्षी. ३ विमान.
नम–*वि.* [फा.] ओला.
नमक–*पु.* फा.] १ मीठ. २ विशेष प्रकारचें लवण.(यौ.) **नमकहलाल**-*वि.* कृतज्ञ. **नमकहराम**–*वि.* बेअिमान; कृतघ्न.(मु.) **नमक अदा करना**–अुपकाराची फेड करणें. **नमक खाना**–मीठ खाणें. **नमक-मिर्च लगाना**–तिखटमीठ लावून

सांगणें. कटेपर नमक छिडकना- जखमेवर मीठ शिंपडणें.
नमकख्वार-*वि.* [फा.] अिमानी (सेवक); मीठ खाणारा.
नमक-सार—*पु.* [फा.] मीठ तयार होण्याची जागा; मिठागर.
नमकीन—*वि.* [फा.] १खारट; रुचकर; खमंग. २ सुंदर.
नमदा—*पु.* [फा.] १ कांबळी; घोंगडी. २ लोंकरीचें कापड.
नमना—*क्रि. अ.* नमणें; झुकणें.
नमनि*-*स्त्री.* प्रणाम; नमस्कार.
नमाज़-*स्त्री.* [फ.] नमन; मुस्लिम-अीश्वर प्रार्थना.
नमाज़ी-*पु.* [फा.] नमाज पढणारा.
नमाना-*क्रि. स.* नमविणें; वांकविणें.
नमिस-*स्त्री.* [फा.] दुधाचा फेस (रात्रीं दंवांत ठेविलेलें दूध घुसळून काढतात तो).
नमी-*स्त्री.* [फा.] ओलावा; ओल.
नम्र-*वि.* झुकलेला; विनीत. [नदी.
नय-*पु.* १ नीति. २ नम्रता. *स्त्री.*
नयकारी*-*पु.* नर्तक.
नयना*-*क्रि. अ.* १ नमणें; वांकणें; नम्र होणें. २ प्रणाम करणें. [वस्त्र.
नयनू-*पु.* १ लोणी. २ झिरझिरीत
नयर*—*पु.* नगर; शहर.
नया-*वि.* १नवा;नवीन. २अननुभवी.
नयापन—*पु.* नावीन्य; नवेपणा.
नयाम—*पु.*[फा.] तलवारीचें म्यान.
नर—*पु.* १ पुरुष. २ शंकु. [झाड.
नरकट—*पु.* अेक प्रकारचें वेताचें
नरगिस—*स्त्री.* [फा.] अेक प्रकारचें फूल (अुर्दू, फारसी काव्यांत प्रियतमेच्या डोळ्यांस या फुलांची अुपमा देतात).
नरनाह*—*पु.* राजा; नरेश.
नरनाहर-*पु.* नरसिंह.
नरम दल—*पु.* [फा. + सं.] मवाळ पक्ष. [शेवरीचा कापूस.
नरमा—*स्त्री.* [फा.] देवकापूस;
नरमाअी-*स्त्री.* [फा.] कोमलता; नरमी.
नरजना-*क्रि.अ.*[फा.] नाराज होणें.
नराट्*-*पु.* नरेश; राजा.
नरिंद—*पु.* नरेन्द्र; राजा.
नरीना-*वि.* [फा.] पुरुषजाती-संबंधीं; पुल्लिंगी.
नर्द-*स्त्री.* [फा.] सोंगटी; मोहरा.
नर्म—*वि.* [फा.] १ मृदू; कोमल. २ लवचीक. ३ मंद. ४ आळशी; सुस्त. ५ लवकर पचणारा.
नर्मदिल-*वि.* [फा.] कोमल अंतःकरणाचा.
नर्स-*स्त्री.* [अिं.] रोग्याची शुश्रूषा करणारी; परिचारिका.

नला–पु· नळ; नळी. **नली**–स्त्री·
नवंबर–पु· [अिं.] नोव्हेंबर महिना.
नवना*–क्रि·अ· १ वांकणें; झुकणें. २ नमणें; नम्र होणें. ३ नमन करणें. **नवन**–नमन.
नवनि–स्त्री· नम्रता; दीनता.
नवनीत–पु· लोणी.
नवल–वि· १ नवीन. २ सुंदर. ३ तरुण. [शृंगार. वि· सोळा.
नवसत, **नवसप्त***–पु· सोळा
नवसर–वि· लहान वयाचा.
नवाज–वि· [फा.] कृपा करणारा.
नवाजना*–क्रि· स· [फा.] अनुग्रह करणें; दया दाखविणें.
नवाना–क्रि· स· नमविणें; वांकविणें.
नवासा–पु· [फा.] नातू (मुलीचा मुलगा).
नवीनता—स्त्री· नावीन्य.
नवीस—पु· [फा.] लिहिणारा. **नवीसी**–स्त्री· १ लिहिणें; लिहिण्याचें काम. २ लिखाअी; लिहिणावळ.
नवेद–पु· आमंत्रण; निमंत्रण.
नवेला—वि· १ नवीन. २ तरुण.
नवोढा–स्त्री· नुकतेंच लग्न झालेली; नववधू; नवयौवना.
नव्य–वि· नवीन; नूतन. [नष्ट होणें.
नशना, **नसना***–क्रि· अ· नासणें;
नशा—पु· [अ·] १ दारूचा कैफ. २ मादक पदार्थ. ३ मद; गर्व. (मु.) **नशा किरकिरा हो जाना**— अप्रिय घटना घडल्यामुळें मादक पदार्थाच्या गुंगीचा आनंद नाहींसा होणें; विरस होणें. **नशा छाना (आँखोंमें)**–धुंदी चढणें. **नशापानी**–मादक पदार्थ. **नशा हिरना होना**–धुंदी अुतरणें.
नशाना*–क्रि· स· १ नासविणें; बिघडविणें. २ नाश करणें; नष्टविणें.
नशीला–वि· [फा.] मादक; गुंगी आणणारा. [अुताराची जमीन.
नशेब––पु· [फा.] खोलगट व
नश्तर–पु· [फा.] जखम चिरण्याचा किंवा फोड फोडण्याचा बारीक तीक्ष्ण चाकू.
नष*—पु· नख.
नषत*—पु· नक्षत्र.
नसंक*—वि· पु· निःशंक.
नस—स्त्री· नाडी; रग. (मु.) **नस-नसमें**–सबंध शरीरांत. **नसनस फडक अुठना**-अत्यंत आनंद होणें.
नसतरंग–पु· अेक वाद्य.
नसतालीक–पु· [अ·] वळणदार व सुंदर अक्षर.
नसब–पु· [अ·] १ वंश. २ वंशावळ.

नसबनामा–पु. [अ. + फा.] वंशावळ; वंशवृक्ष. [सहायता.
नसर–स्त्री. [अ.] १ गद्य. २ मदत;
नसवार—स्त्री. तपकीर.
नसीनी, नसेनी-नसैनी*—स्त्री. शिडी; जिना.
नसीब—पु. [अ.] नशीब.
नसीबवर–वि. (अ. + फा.] सुदैवी; भाग्यवान्. [वायुलहरी.
नसीम–स्त्री. [अ.] शीतल, मंद
नसीहत—स्त्री. [अ.] १ अुपदेश; बोध. २ सल्लामसलत.
नस्र—स्त्री. [अ.] १ मदत; सहायता २ पक्षाचें समर्थन. ३ गद्य.
नस्ल—स्त्री. [अ.] जाति; वंश.
नहँ*—पु. नख.
नहछू—पु. लग्नांतील अेक विधि (वराचीं नखें कापण्याचा).
नहना*—क्रि. स. जुंपणें; कामास लावणें.
नहर—स्त्री. [फा.] कालवा.
नहरनी—स्त्री. नाचकणें (नख काढण्याचें).
नहरुआ—पु. [दे.] नारू.
नहलाना—क्रि. स. न्हाअू घालणें; स्नान करविणें.
नहस—वि. [अ.] अशुभ; अपवित्र.
नहान–पु. स्नान.
नहाना–क्रि. अ. स्नान करणें; न्हाणें.
नहार—वि. [फा.] अनशापोटीं.
नहारी—स्त्री. [फा.] न्याहारी.
नहीं—अव्य. नाहीं.
नहूसत–स्त्री. [अ.] १ औदासीन्य; खिन्नता. २ अशुभ लक्षण.
नाँअुँ—पु. नाम.
नाँघना–क्रि. अ. ओलांडणें; अुल्लंघणें.
नाँठना*—क्रि. अ. नष्ट होणें.
नाँद—स्त्री. गुरांना दाणापाणी देण्याचें घमेलें; डोणी.
नाँदना—क्रि. अ. १ गर्जना करणें. २ शिंकणें. ३ प्रसन्न होणें.
नाँयँ-नाँव*–पु. नाम. नांव.
नाँयँ*–अव्य. १ नाहीं. २ समान.
ना—अव्य. १ नाहीं; नको. २ ना.
नाअिक*–पु. स्वामी. [बेकी; फूट.
नाअित्तिफाकी—स्त्री. [फा.+अ.]
नाअिन—स्त्री. न्हाविण.
नाअी—पु. न्हावी.
नाअु*—स्त्री. नौका.
नाअुम्मीद-नाअुम्मेद–वि. [फा.] निराश; नाअुमेद. **नाअुम्मीदी**–स्त्री. निराशा.
नाअू—पु. न्हावी.
नाक—स्त्री. १ नाक. २ प्रतिष्ठा; अिज्जत. (मु.) **नाक कटना**–अब्रू जाणें. **नाकका बाल**–१ लाडका;

आवरता. २ सल्लागार. **नाक घिसनी**–विनवणी, अजीजी. **नाक भौं चढाना**–नाक मुरडणें; कपाळ्याला आंठ्या घालणें. **नाकमें दम करना**–नाकीं नअू आणणें. **नाक रखना**–अब्रू राखणें. **नाक रगडना**-अजीजी करणें; विनवणी करणें. **नाकों चने चबवाना (चबाना)**- खूप त्रास देणें; हैराण करणें. **नाकों दम आना (होना)**–हैराण होणें; नाकीं नअू येणें.

नाकडा—*पु.* नाकाचा रोग; फोड.

नाक़द्र—*वि.* [फा.] अप्रतिष्ठित.

ना–कस—*वि.*[अ.] नीच; तुच्छ.

नाका—*पु.* १ नाकें; पोलिसचौकी. २ रस्त्याचा कोपरा. ३ फाटक; प्रवेशद्वार. [अयोग्य. २ अशिक्षित.

नाक़ाबिल–*वि.* [फा.] १ नालायक;

ना–काम—*वि.*[फा.] १ अयशस्वी. २ निराश.

नाक़िस—*वि.* [अ.] १ अुणीव असलेला; अपूर्ण. २ वाअीट; कुच-कामाचा. ३ सदोष.

नाखना*—*क्रि. स.* १ नष्ट करणें. २ ओलांडणें; अुल्लंघन करणें. ३ टाकणें; घालणें.

नाखुदा—*पु.* [फा.] नावाडी.

नाख़ून—*पु.* [फा.] नख.

नागझाग–*पु.* अफू.

नागफनी–*स्त्री.* निवडुंग.

नागरता*–*स्त्री.* नागरिकत्व.

नागरी—*स्त्री.* १ शहरांत राहाणारी स्त्री; निपुण स्त्री. २ देवनागरी (बालबोध) लिपि.

नागवार–*वि.* [फा.] अप्रिय.

नागहानी–*वि.* [फा.] अनपेक्षित; अकस्मात् घडलेलें.

नागा—*पु.* [फा.] खाडा.

नागाह–*क्रि. वि.* [फा.] अेका-अेकीं; अचानक.

नागिन–*स्त्री.* नागीण.

नागेसर–*पु.* १ शेषनाग. २ अैरावत.

नाचकूद–*स्त्री.* १ नाचणें; खिदळणें. वागडणें. २ अुपद्व्याप; धडपड.

नाचना–*क्रि.अ.* नाचणें; नृत्य करणें.

नाचाकी-*स्त्री.* [फा.] १ बेबनाव; फूट. २ आजारपण; अस्वस्थता.

ना-चार–*क्रि. वि.* [फा.] नाअि-लाजानें. *वि.* असहाय. [२ असंबद्ध.

नाचीज़—*वि.* [फा.] १ तुच्छ.

नाज–*पु.* धान्य.

नाज़–*पु.* [फा.] १ नखरा. २ अैट. ३ दिमाख. **नाज़बरदार**-*वि.*आर्जव करणारा; आर्जवी; खुशामत्या.

नाज़नीं–*स्त्री.* [फा.] सुंदर स्त्री; सुंदरी.

नाज़रीन–*पु.* बहु. [*अ*] १ प्रेक्षक. २ वाचक. [अनुचित.

नाजायज़–*वि.*[फा. + *अ.*] अयोग्य;

नाज़िम–*पु.* [*अ.*] व्यवस्थापक.

नाज़िर—*पु.* [फा.] निरीक्षक; देखरेख करणारा.

नाज़ेबा–*वि.* [फा.] १ न शोभणारा. २ विजोड. ३ अनुचित.

नाट–*पु.* १ नाच. २ नक्कल.

नाटना–*क्रि. अ.* वचनभंग करणें.

नाटा–*वि.* ठेंगणा; खुजा.

नाठ—*पु.* नाश; अभाव.

नाठा–*पु.* निःसंतान; निर्वंश झालेला.

नाड–*स्त्री.* मान.

नाडी *क्रि.* नाडी; धमनी. (मु.) **नाडी छूट जाना**–नाडी बंद पडणें.

ना-तमाम–*वि.* [फा. + *अ.*] अपूर्ण; अर्धवट.

नातर-रु*–अव्य. नाहीं तर.

ना-तवानी–*स्त्री.* [फा.] दौर्बल्य; अशक्तपणा.

नाता–*पु.* नातें; संबंध. [कमजोर.

जा-ताकत–*वि.*[फा. + *अ.*] दुर्बल;

नाती–*पु.* नातू. [संबंधानें.

नाते–*क्रि. वि.* करितां; साठीं;

नातेदार–*वि.* [सं.+ फा.] नातलग.

नाथ–*स्त्री.* वेसण.

नाथना–*क्रि. स.* वेसण घालणें; टोंचणें. [अकली; अज्ञानी.

नादान–*वि.* [फा.] मूर्ख; बे–

नादार–*वि.* [फा.] गरीब; दरिद्री.

नादिम–*वि.* [*अ.*] लाज्जित.

नादिर–*वि.* [फा.] १ अद्‌भुत. २ दुर्लभ; विरळा. [जुलूम.

नादिरशाही–*स्त्री.*[फा.] बेबंदशाही;

नाधना—*क्रि. स.* जुंपणें; जोडणें.

नाधा—*पु.* पन्हाळ; जुंवाला बांधण्याचा कातडी पट्टा; सापती.

नान—*स्त्री.* [फा.] भाकरी; चपाती.

नान-खताअी —*स्त्री.* [फा.] बिस्किटांचा अेक प्रकार.

नान-बाअी—*पु.* [फा.] पावरोटी विकणारा; गेटीवाला. [आजोबा.

नाना—*पु.* [दे.] आअीचे वडील;

नानी—*स्त्री.* आजी. (मु.) **नानी याद आना** अथवा **मर जाना**–संकट कोसळणें; आपत्ति गुदरणें.

नानिहाल—*पु.* [दे+सं] आजोळ.

नान्हरिया, नान्हा—*वि.* लहान.

नाप–*स्त्री.* माप; तोल; जोख.

नापना—*क्रि. स.* १ मापणें; माप घेणें. २ तोलणें; जोखणें.

नापजोख, नापतौल—*स्त्री.* माप; तोल; वजन.

नापसंद—*वि.* [फा.] नापसंत.

नापाक—*वि.* [फा.] १ अशुद्ध; अपवित्र. २ गचाळ; घाणेरडा.

नापैद—*वि.* [फा.] लुप्त; गडप झालेला. [पन्हाळ.

नावदान—*पु.* [फा.] गटार; मोरी;

नाबालिग—*वि.* [फा. + अ.] अज्ञान; वयांत न आलेला.

नाम—*पु.* नांव. (मु.) **नामपर मिटना** अथवा **मरना**–प्रेम करणें; प्रेमासाठीं सर्वस्व अर्पण करणें. **नाम लेना**–नांव घेणें. **नाम होना** अथवा **निकलना**–नांव होणें. **नाम लगाना** अथवा **धरना**–दोष लावणें; नांवें ठेवणें. **नाम का**–नांवाचाच; नामधारी. **नाम रखना**–नांव ठेवणें; नामकरण करणें. **नामोनिशान**–खूण; ठाव; पत्ता; छडा; माग.

नामज़द—*वि.* [फा.] १ नेमलेला; नियुक्त केलेला. २ प्रसिद्ध; विख्यात.

नामधराअी—*स्त्री.* बदनामी; अपकीर्ति. [हिजडा. २ भित्रा.

नामर्द—*वि.* [फा.] १ नपुंसक;

नामलेवा—*पु.* १ नांव घेणारा. २ वारस.

नामवर–*वि.* [फा.] प्रसिद्ध; विख्यात.

नामा—*पु.* [फा.] १ पत्र; चिठ्ठी. २ पुस्तक; ग्रंथ.

नामाक़ूल—*वि.* [फा.] १ अयोग्य; अनुचित. २ अवास्तव; गैरवाजवी.

नामालूम—*वि.* [फा. + अ.] १ अपरिचित; परका. २ माहीत नसलेला. [महशूर

नामी—*वि.* प्रसिद्ध; विख्यात;

ना-मुआफ़िक़–*वि.* [फा. + अ.] १ अयोग्य. २ वाअीट.

नामुनासिब—*वि.* [फा. + अ.] १ अनुचित; अयोग्य. २ न शोभणारा. [अशक्य; असंभाव्य.

नामुमकिन—*वि.* [फा. + अ.]

नामुराद—*वि.* [फा.] १ ज्याची अिच्छा पूर्ण झालेली नाहीं असा; विफल-मनोरथ. २ दुर्दैवी.

नामूस–*स्त्री.* [फा.] अब्रू; अिज्जत. २ पातिव्रत्य. **नामूसी**—*स्त्री.* अप्रतिष्ठा; बदनामी. ['नाम'.

नामोनिशान—*पु.* (यौ.) पाहा

नायब—*पु.* [अ.] १ मुखत्यार. २ सहाय्यक; मदतनीस. ३ मुनीम.

नायाब—*वि.* [फा.] १ दुर्मिळ. २ अुत्तम; श्रेष्ठ. [रंगाच्या.

नारंगी—*स्त्री.* नारिंग. *वि.*–नारिंगी

नार–*स्त्री.* मान. [पापी; भयंकर.

नारकी-नारकीय–*वि.*-नरकासंबंधी;

नारा–*पु.* [अ.] घोषणा. *पु.* नाडा.

नाराज़—*वि*. [फा.] असंतुष्ट; अप्रसन्न; नाखुश.
नारि—*स्त्री*. १*स्त्री*. नारी. २नाडी.
नारियल—*पु*. नारळ. **नारियली**—*स्त्री*. १खोबरें. २ नारळीची गुडगुडी.
नारी—*स्त्री*. स्त्री महिला.
नाल—*स्त्री*. १ कमळाचा देंठ. २ बंदुकीची नळी. ३ नाळ. ४मोरी. ५ फुंकणी; नळी.
नाल—*पु*. [अ.] घोडा अित्यादिकांच्या पायांस मारावयाचा नाल.
नालकी—*स्त्री*. अेक प्रकारची पालखी.
नालबंद—*वि*. *पु*. [अ. + फा.] नाल बसविणारा; नालकरी.
नाला—*पु*. नाला; ओढा.
नाला—*पु*. [फा.] १ रडत रडत प्रार्थना करणें; रडणें. २ शोक; विलाप. [तक्रार; दावा.
नालिश—*स्त्री*. [फा.] फिर्याद;
नाव—*स्त्री*. १ नाव; होडी.
नावक—*पु*. [फा.] १ अेक प्रकारचा लहान तीक्ष्ण बाण. २ मधमाशीचा डंख.
नावर-रि*—*स्त्री*. नौका.
ना-वाकिफ़—*वि*. [फा. + अ.] अपरिचित.
नाविक-*पु*. नावाडी. [सारखें फळ.
नाशपाती—*स्त्री*. [तु] सफरचंदा-
नाशवान्—*वि*. नश्वर; नष्ट होणारें.
नाशाद-*वि*. [फा] १ अप्रसन्न; दुःखी. २ दुर्दैवी.
नाश्ता-*पु*. [फा.] न्याहरी; फराळ.
नास —*स्त्री*. तपकीर. **नासदान**—*पु*. [हि + फा.] तपकिरीची डबी.
नासमझ-*वि*. निर्बुद्ध.
नासह-*वि*. [अ.] अुपदेश देणारा.
नासापुट-*पु*. [यौ.] नाकपुडी.
नासिर—*वि*. [अ.] १ गद्यलेखक. २ संरक्षक; सहाय्यक.
नासी*—*वि*. नाशक; नाश करणारा. [भगेंद्र; भगंदर.
नासूर—*पु*. [अ.] १खोल व्रण. २
नाह*-*पु*. स्वामी; प्रभु.
नाहक—*क्रि. वि*. [फा] विनाकारण; व्यर्थ.
नाह-नूह-*स्त्री*. नकार.
नाहमवार-*वि*. [फा.] १ अुंचसखल; खडबडीत. २ नालायक.
निंदरिया—*स्त्री*. झोंप.
नाहर—*पु*. सिंह; वाघ.
नाहरू—*पु*. [दे.] नारू. [येणें.
निअराना-यराना*-*क्रि.अ*. जवळ
निआन*-*पु*. परिणाम; शेवट; अंत.
निआमत-*स्त्री*. [अ.] बहुमोल वस्तु; दुर्लाभ; अलभ्य लाभ.

निकम्मा—*वि.* बेकार; कुचकामाचा; निरुपयोगी.

निकर-*पु.* समूह; राशि. [हाफ पँट.

निकर—*स्त्री.* [अं.] अर्धी चड्डी;

निकरना *—*क्रि.अ.* उदय होणें; प्रकट होणें.

निकलना—*क्रि. अ.* १ निघणें; आंतून बाहेर येणें. २ वेगळें होणें; निराळें होणें. ३ अुद्भवणें. ४ दिसूं लागणें. ५ सुटणें (प्रश्न, कोडें अि.); अुमगणें. [होणें.

निकसना—*क्रि. अ.* निघणें; प्रकट

निकाअी—*पु.* [फा.] चांगुलपणा.

निकाम—*वि.* निरुपयोगी; व्यर्थ. *क्रि. वि.* व्यर्थ; वृथा.

निकाय—*पु.* समूह; रास.

निकारना*—*क्रि. स.* पाहा 'निकालना'.

निकालना—*क्रि. स.* १ काढणें. २ टरविणें. ३ प्रकट करणें. ४ आरंभ करणें. ५ वेगळें करणें. ६ कमी करणें. ७ सुटका करणें; सोडविणें. ८ निर्वाह करणें; चालविणें. ९ सोडविणें (प्रश्न वगैरे). १० शोध लावणें. ११ कर्ज वगैरे काढणें १२ कशीदा काढणें. १३ काढणें(नोकरीवरून).

निकास—*पु.* १ बाहेर निघण्याची वाट (दार; दरवाजा). २ खुली जागा. ३ सुटकेचा अुपाय. ४ अुत्पन्नाची साधनें; अुत्पन्न. ५ निर्गत. [करणें.

निकासना—*क्रि. स.* काढणें; वेगळें

निकासी-*स्त्री.* १ प्रस्थान. २ निर्गत. ३ अुत्पन्न. ४ मालाचा खप. ५ कर; जकात. ६ जमीनदाराचा नफा; मिळकत. ७ रवानगी.

निकाह—*पु.* [अ] निका; विवाह.

निकिष्ट*—*वि.* निकृष्ट.

निखंग*—*पु.* भाता (बाणांचा).

निखट्टू—*वि.* १ निरुद्योगी; अैतखाअू. २ कुचकामाचा. ३ आळशी; सुस्त.

निखरना—*क्रि. अ.* १ निर्मल होणें. २ रंग खुलून दिसणें.

निखरी-*स्त्री.* तळलेले पदार्थ (तुपांत) ओवळ्यानें खातां येतील असे.

निखार—*पु.* १ स्वच्छता; निर्मळपणा. २ श्रृंगार; सजावट.

निखारना—*क्रि. स.* धुणें; निर्मळ करणें; साफ करणें.

निखालिस—*वि.* [सं. + फा.] १ शुद्ध; निर्भेळ. २ निखालस.

निखेध*—*पु.* निषेध.

निखोट—*वि.* निर्दोष; निर्भेळ. *क्रि. वि.* बेधडक; निस्संकोचपणें.

निगड–*स्त्री*. १ हत्तीला बांधण्याचा सांखळदंड. २ बेडी. [निरीक्षण.
निगरानी–*स्त्री*. [फा.] देखरेख;
निगरु*–*वि*. हलका (वजनानें).
निगलना–*क्रि. स*. १ गिळणें. २ गिळंकृत करणें; लुबाडणें (धन).
निगहबान––*पु*. [फा.] देखरेख करणारा; निगा ठेवणारा. **निगहबानी**–*स्त्री*. १ रक्षण. २ निगा; देखरेख:
निगार–*वि*. [फा.] वेलबुट्टीचें काम करणारा. *पु*. १ चित्र; तसबीर. २ मूर्ति. ३ वेलबुट्टी.
निगाली–*स्त्री*. हुक्क्याची नळी.
निगाह–*स्त्री*. [फा.] १ नजर; दृष्टि. २ मेहेरबानी; कृपादृष्टि. ३ चित्त; लक्ष. ४ पारख.
निगि*–*वि*. अत्यंत प्रिय.
निगुनि–*वि*.गुणरहित [न घेतलेला.
निगुरा–*वि*. गुरु न केलेला; दीक्षा
निगोडा–*वि*. १ निर्लज्ज; बेशरम. २ नीच; दुष्ट. ३ अनाथ. ४ सडाफटिंग. ५ दुर्दैवी .
निग्रहना* –*क्रि. स*. १ धरणें; पकडणें २ अडवणें. ३ शिक्षा देणें.
निघटना*–*क्रि. अ*. समाप्त होणें.
निघरघट–*वि*. निगरगट्ट; बेशरम.
निचल*–*वि*. निश्चल स्थिर; अचल.
निचला–*वि*. १ खालचा. २ कमी प्रतीचा.
निचाई, निचान–*स्त्री*. १ उतार; उतरण. २ कमीपणा. ३ नीचपणा.
निचै*–*पु*. समूह.
निचोड– *पु*. १ सार; सत्त्व. २ निष्कर्ष; तात्पर्य.
निचोडना–*क्रि. स*. १ पिळणें; दाबून काढणें. २ उकळणें ३ सार किंवा निष्कर्ष काढणें.
निचोना*-*क्रि. स*. पिळणें.
निचोल–*स्त्री*. ओढणी (स्त्रियांची).
निचौहाँ––*वि*. खालच्या बाजूस वांकलेला. [शुद्ध; एकमात्र.
निछनियाँ*–*क्रि. वि*. पूर्णपणें. *वि*.
निछल*–*वि*. कपटरहित; निश्चल.
निछान*––*वि*. शुद्ध; निखालस. *क्रि. वि*. पूर्णपणें. [समर्पण.
निछावर––*स्त्री*. १ ओवाळणी. २
निज–*वि*. १ आपला; स्वतःचा. २ मुख्य. ३ खरें; ठीक. अव्य. अवश्य. (मु.) **निज करके** – १ अवश्य. २ विशेषतः. **निजी**–खासगी.
निज़ाम–*पु*. [*अ*.] १ बंदोबस्त; व्यवस्था. २ क्रम. ३ पाया; मूळ. ४ मोतीं किंवा रत्नांची लड. *पु*. हैद्राबादचा निजाम. [शक्तिहीन.
निज़ोर*–*वि*. दुबळा; कमजोर;

निझरना–*क्रि. अ.* १ पूर्णपणें झडून जाणें. २ गळून पडणें. ३ रिकामें होणें. ४ निर्वाळा देणें.

निठि–*क्रि. वि.* कसें तरी करून; मोठ्या कष्टानें; कसेंबसें.

निठल्ला–*वि.* [दे.] निरुद्योगी; रिकामटेकडा; बेरोजगार. *क्रि. वि.* निरर्थक. [फुरसत. २ बेकारी.

निठाला– *पु.* [दे.] १ रिकामपणा;

निठुर–*वि.* निष्ठुर; क्रूर; निर्दय. **निठुरता**–*स्त्री.* निर्दयपणा. क्रौर्य.

निठुरआी–राआी*–*स्त्री.* निष्ठुरपणा.

निठौर–*पु.* वाआीट जागा.

निडर —*वि.* १ निर्भय; धीट. २ निश्शंक. **निडरपन–ना**— *पु.* धाडस; निर्भयता.

निडै*—*क्रि. वि.* जवळ.

निढाल—*वि.* १ शिथिल; थकला–भागलेला. २ निरुत्साही. ३ जड; सुस्त.

निढिल*–*वि.* १ कसून बांधलेला. २ टणक.

नित —अव्य. नित्य; दररोज; सदा-सर्वदा. (मु.) **नितानित** —दररोज.

नितांत–*वि.* अत्यंत; पुष्कळ; बिलकुल; सर्वथा.

निति*– अव्य. नित्य.

नितंभ*—*पु.* ढांव.

निथरना–*क्रि. अ.* तळाशीं सांचणें; जमणें (गाळ).

निथार—*पु.* गाळ खालीं बसल्यामुळें झालेलें स्वच्छ पाणी.

निथारना—*क्रि. स.* १ झांकणें. २ तळाशीं गाळ बसविणें.

निदर्आी*–*वि.* निर्दयी; क्रूर; निष्ठुर.

निदरना*–*क्रि. स.* १ अपमान करणें; अनादर करणें. २ तिरस्कार करणें. ३ मात करणें.

निदलन*–*पु.* निर्दलन; नाश.

निदहना*–*क्रि. स.* जाळणें.

निदान–*पु.* १ कारण. २ शेवट; अंत. ३ निदान; रोग चिकित्सा; अव्य. सरते शेवटीं.

निदेश—*पु.* आज्ञा; आदेश.

निधडक—*क्रि. वि.* [अनु] निस्संकोचपणें; बेधडक.

निधन–नी*–*वि.* निर्धन; दरिद्री.

निधन–*पु.* १ मृत्यु; मरण. २ नाश.

निधि—*स्त्री.* १ द्रव्य; निधि. २ गाडलेलें द्रव्य. ३ नवाची संख्या.

निनरा, निनार-रा–*वि.* वेगळा; निराळा; न्यारा.

निनाद–*पु.* आवाज; शब्द.

निनान*—*पु.* १ शेवट; अंत. २ लक्षण. *वि.* निकृष्ट. *क्रि.वि.* शेवटीं.

निनानवे–*वि.* नव्याण्णव. (मु.)

निनानवे के फेरमें पडना—जास्त पैसा मिळविण्यासाठीं सारखी धडपड करीत राहणें.

निनावाँ—*पु.* तोंडांतील आंतल्या बाजूस येणाऱ्या लहान पुटकुळया.

निनौना*-*क्रि.स.* वांकविणें;नमविणें.

निन्नानवे—निन्यानवे—*वि.* पाहा ' निनानवे '

निन्यारा*—*वि.* न्यारा; निराळा.

निपंग*—*वि.* अपंग; लुळा.

निपजना*—*क्रि. अ.* निपजणें; उत्पन्न होणें.

निपजी*—*स्त्री.* १ उत्पत्ति. २ लाभ.

निपट—*अव्य.* निव्वळ; अगदीं; बिलकुल.

निपटना—*क्रि. अ.* १ निवृत्त होणें; मोकळें होणें. २ समाप्त होणें. ३ ठरणें; निश्चित होणें.

निपटारा—*पु.* १ निर्णय. २ समाप्ति.

निपातना*—*क्रि. स.* पाडणें; निःपात करणें. **निपात**—*पु.* निःपात; नाश.

निपूत*—*वि.* निपुत्रिक; निस्संतान.

निपोरना—*क्रि. स.* बाहेर काढणें; दाखविणें (दांत).

निफन*—*वि.* पूर्ण. *क्रि.वि.* पूर्णपणें; चांगुलपणें. [जाणें.

निफरना—*क्रि. अ.* छेदून आरपार

निफरना—*क्रि. अ.* खुलणें; निरभ्र होणें.

निफल*—*वि.* निष्फळ.

निफ़ाक—*पु.* [*अ.*] १ फूट; वैर. २ विरोध; वैमनस्य; बिघाड.

निबकौरी—*स्त्री.* लिंबोळी; निंबोणी.

निबटना—*क्रि. अ.* १ मोकळें होणें; निवृत्त होणें. २ संपणें; खलास होणें. ३ ठरणें.

निबटना—*क्रि. स.* संपविणें; मिटविणें. २ चुकतें करणें; फेडणें. ३ ठरविणें. [२ सोडवणूक; निर्वाळा.

निबटेरा—*पु.* १ निकाल; निवाडा.

निबडना*—*क्रि. अ.* १ समाप्त होणें. २ निर्णय होणें. ३ सोडवणूक होणें.

निबर*-*वि.* निर्बल; अशक्त.

निबरना—*क्रि. अ.* १ सुटका होणें. २ अलग होणें; सुटणें.

निबहना—*क्रि. अ.* १ निर्वाह होणें. २ तडीस जाणें; पार पडणें. ३ भागणें;निभणें. [नाहीं असें ठिकाण.

निबहुर—*पु.* जेथून परत येणें शक्य

निबाहना—*क्रि.स.* १ निर्वाह करणें; योगक्षेम चालविणें. २ चरितार्थ चालविणें. ३ तडीस नेणें; पार पाडणें. **निबाह**—*पु.* १ निर्वाह; गुजराण; योगक्षेम. २ परंपरेचें रक्षण. ३ पूर्ति. ४ सुटकेचा किंवा

बचावाचा मार्ग.

निबुआ–बा—पु. लिंबू. [सुटणें.

निबुकना*–क्रि. अ. बंधमुक्त होणें;

निबेडना—क्रि. स. १ सोडविणें; मोकळें करणें. २ विलग करणें. ३ निर्णय, निवाडा करणें. **निबेडा**–पु. १ सुटका; मुक्ति. २ बचाव. ३ निर्णय; निर्वाळा. ४ त्याग.

निभना–क्रि. अ. १ पार पडणें; निभणें. २ टिकणें; तगणें. ३ सिद्धीस, तडीस जाणें. ४ पालन होणें.

निभरम*–वि. भ्रमरहित. क्रि. वि. बेधडक.

निभाना–क्रि.स. १ पार पाडणें; निभावणें. २ चालू ठेवणें. ३ तडीस नेणें. ४ टिकविणें.

निभावना–क्रि.स. १ निभावणें. २ सोसणें. ३ कष्टानें निर्वाह करणें.

निमकी—स्त्री. [फा.] १ लिंबाचें लोणचें. २ तिखटामिठाची शंकरपाळीं.

निमज्जन-पु. स्नान. [बुरखा. २ डगला.

निमा, नीमा–पु. [फा.] १ एक तऱ्हेचा

निमिख, निमेख, निमेष–पु. १ निमिष; पळ. २ पापणी लवणें; पातें.

निम्न—वि. खालचा. (यौ.) **निम्नांकित**–खालीं लिहिलेलें.

नियत–वि. १ निश्चित. २ परिमित. ३ नेमलेला; नियोजित.

नियति–स्त्री. १ नेमणूक. २ स्थैर्य. ३ दैव; भाग्य. ४ अनिवार्य गोष्ट.

नियर*—अव्य. निकट; जवळ. **नियराई**–स्त्री. सान्निध्य; सामीप्य.

नियराना*–क्रि. स. जवळ येणें.

नियाई*–वि. न्यायी.

नियाज़-स्त्री. [फा.] १ अभिलाषा; कामना. २ प्रेम व्यक्त करणें. ३ दीनता; अजीजी; नम्रता. ४ वडील माणसांचा आशीर्वाद; प्रसाद. ५ मृतकानिमित्त गरिबांना दिलें जाणारें जेवण. ६ भेट; देणगी. ७ मोठ्यांचा परिचय.

नियान*—पु. परिणाम; शेवट.

नियामत–स्त्री. [अ.] १ अलभ्य किंवा दुर्लभ वस्तु. २ पक्वान्न. ३ धनदौलत. [राख; माती.

नियार–पु. सोनाराच्या दुकानांतील

नियारा–वि. अलग; दूर.

नियारिया–पु. १ झारेकरी (सोनाराच्या दुकानांतील केरकचरा चाळून त्यांतून सान्याचे कण काढणारी जात). २ चतुर माणूस.

नियारे–अव्य. अलग; वेगळे. (मु.) **वारे नियारे होना**–१ निर्वाळा होणें. २ श्रीमंत होणें.

नियाव*–पु. न्यायनीति.

नियुक्ति–*स्त्री*· नेमणूक.
नियोग–*पु*· १ नियोजित करण्याचें काम; नियुक्ति; प्रेरणा. २ द्वितीय पतिकरण.
निरंकार*–*पु*· निराकार.
निरंतर–*वि*·स्थायी; कायमचा. *क्रि· वि*· सदैव; सतत.
निरक्षन–*पु*· निरीक्षण.
निरखना*–*क्रि· स*· पाहाणें; निरीक्षण करणें.
निरग*–*पु*· नृग राजा.
निरगुन*–*वि*· निर्गुण.
निरच्छ*–*वि*· आंधळा.
निरतना*–*क्रि· स*· नाचणें.
निरत–*वि*·गढलेला; मग्न झालेला; व्यग्र; तत्पर. [निराधार.
निरधार–*पु*· निर्धार; निश्चय. *वि*·
निरपना*–*वि*· परक्याचा.
निरबहना*–*क्रि·अ*· निभणें;निर्वाह होणें. [२ निवाडा; निर्वाळा.
निरबेरा*–*पु*·१ सुटका; सोडवणूक.
निरमर–ल—*वि*· निर्मळ; स्वच्छ.
निरमोल–*वि*· अुत्तम; बहुमोल.
निरय–*पु*· नरक.
निरवलंब–*वि*· निराश्रित; असहाय.
निरवच्छिन्न––*वि*· संतत; सतत; क्रमशः [रण; निस्तार.
निरवार*–*पु*· १ सुटका. २ निस्त-
निरसंक*–*वि*·१निःशंक. २निर्भय.
निरा—*वि*· १ निव्वळ; केवळ; अगदीं. २शुद्ध; निर्भेळ; निखालस.
निराखर–*वि*·निरक्षर; अशिक्षित.
निराअी–*स्त्री*· निंदणी; भांगलणी (तण काढणें.) [काढणें.
निराना–*क्रि· स*· निंदणें, तण
निरापन–पुन*—*वि*· दुसऱ्याचा.
निराळा—*पु*· अेकान्तस्थान. *वि*· १ विलक्षण; अद्भुत. २ अपूर्व; निराळा. [अुदास; विरक्त.
निरास–सी*—*वि*·१ निराश. २
निरीक्षण–*पु*·.निरीक्षण; देखरेख.
निरीह–*वि*· १ अुदासीन; विरक्त. २ शांतिप्रिय. ३ निरिच्छ.
निरुज—*वि*· निरोगी.
निरुवार–*पु*· १ सुटका; मोकळीक. २ सोडवणूक. ३ निर्णय; निश्चय. ४ निवारण.
निरुवारना*—*क्रि· अ*· सुटणें; मोकळें होणें (गुंतागुंत).
निरुवारना*–*क्रि· स*· सोडविणें; मोकळें करणें.
निरेखना*-*क्रि·स*· निरखून पाहणें; टक लावून पाहणें.
निरै*–*पु*· नरक.
निर्ख़–*पु*· [फा.] भाव; दर. [यादी.
निर्ख़नामा—*पु*· वस्तूंच्या दराची

निर्घोष—पु. शब्द; आवाज. वि. शब्दरहित.
निर्जन—वि. मनुष्यरहित; अेकांत; सामसूम. [मेलेला.
निर्जीव—वि. प्राणरहित; जड;
निर्त*-पु. नृत्य; नाच.
निर्तक*-पु. नर्तक; नाचणारा.
निर्तना*-क्रि.अ. नाचणें. [करणें.
निर्दहना*—क्रि. स. जाळणें; दहन
निर्देश—पु. १ आज्ञा; आदेश. २ ठराव. ३ निर्णय. ४ अुल्लेख.
निर्बंध—पु. १ प्रतिबंध; अडचण. २ आग्रह; हट्ट.
निर्भर—वि. १ परिपूर्ण; भरलेला. २ अवलंबून; आश्रित; आधारित.
निर्मना*—क्रि. स. निर्माण करणें; बनविणें. [अुपजीविका करणें.
निर्वहना*—क्रि.अ. निर्वाह करणें;
निर्वाचक—पु. मतदार.
निर्वाचन—पु. निवडणूक; मतदान.
निर्वासन—पु. हद्दपारी.
निर्वासित—वि. हद्दपार करण्यांत आलेला. [निःसंशय.
निर्विवाद्—वि. भांडण-रहित;
निलय—पु. घर; स्थान; जागा.
निलहा—वि. नीळवाला; नीळीचा व्यापारी.
निवाज़—वि. [फा.] कृपा करणारा.
निवाडा—पु. [दे.] लहानशी नाव.
निवार—स्त्री. [फा.] नवार.
निवाला—पु. [फा.] घांस.
निवेश—पु. १पडाव; तळ. २लग्न-घर. ३ प्रवेश.
निशा—स्त्री. रात्र.
निशाखातिर—स्त्री. [अ. + फा.] खातरजमा; समाधान.
निशान—पु. [फा.] १चिह्न; खूण. २ लक्षण. ३ अवशेष. ४ डाग; चट्टा. ५ आंगठा; निशाणी. ६ ठावठिकाण. ७ ध्वजा; पताका.
निशानदेही—स्त्री. [फा.] ओळख देणें. (समन्स बजावितांना खूण पटविणें).
निशाना—पु. [फा.] नेम; लक्ष्य.
निशानी—स्त्री. [फा.] १ स्मारक; स्मृतिचिह्न. २खूण; चिह्न.
निशि—स्त्री. रात्र.
निशीथ—स्त्री. मध्यरात्र; अर्धी रात्र.
निश्चय—पु. निश्चय; निश्चितपणा.
निश्चित—वि. नक्की; ठरलेला.
निषेध—पु. मनाअी.
निष्कासन—पु. हाकलणें; घालविणें.
निष्कृति—स्त्री. सुटका.
निष्प्रेही*—वि. निस्पृह.
निसंस*—वि. १ दुष्ट. २ मृतप्राय

निसंसना—*क्रि. अ.* जोरानें श्वास घेणें; धापा टाकणें.

निस*-*स्त्री.* रात्र.

निसक*-*वि.* निःशक्त; दुर्बळ.

निसत*-*वि.* असत्य.

निसद्योस*-*क्रि.वि.* रात्रंदिवस.

निसबत, निस्वत—*स्त्री.* [*अ.*] १ संबंध. २ तुलना; बरोबरी. ३लग्नासंबंधीं मागणी; साखरपुडा; वाङ्निश्चय. [नसलेला.

निसयाना—*वि.* बेहोष; शुद्धीवर

निसरना*—*क्रि. अ.* बाहेर पडणें.

निसवादला*- *वि.* स्वादरहित; बेचव.

निसस*—*वि.* बेशुद्ध; बेहोष.

निसाँक—*वि.* निर्भय; निश्चित.

निसाँस-सा—*पु.* सुस्कारा. *वि.* मृतप्राय.

निसानन*—*पु.*१ संध्याकाळ. २चंद्र.

निसाफ*—*पु.* [*अ.*] न्याय.

निसार—*पु.* [*अ.*] समर्पण; बलिदान.

निसियर*—*पु.* चंद्र.

निसु*—*स्त्री.* रात्र.

निसेनी-निसैनी—*स्त्री.* शिडी.

निसोग*—*वि.* १ शोकरहित. २ निश्चित.

निसोधु*—*स्त्री.* बातमी; संदेश.

निस्फ़—*वि.* [*अ.*] अर्धा.

निस्राव—*पु.* स्राव.

निःस्व—*वि.* निःस्वार्थ.

निहंग*—*वि.* एकाकी.

निहंग-लाड़ला—*वि.* [?] अतिशय लाडावलेला.

निहकाम*—*वि.* निष्काम.

निहचय*—*वि.* निश्चय; बेत.

निहचल*—*वि.* निश्चल; स्थिर.

निहत्थ-निहत्था—*वि.* १ निःशस्त्र. २ कंगाल.

निहपाप*—*वि.* निष्पाप.

निहफल*—*वि.* निष्फळ.

निहाँ—*वि.* [फा.] गुप्त.

निहाई—*स्त्री.* आवरण.

निहायत—*वि.* [*अ.*] अत्यंत; पुष्कळ. *स्त्री.* हद्द; सीमा.

निहार—*पु.* १ धुकें. २ दंव. ३ बर्फ.

निहारना—*क्रि. स.* निरखणें; लक्ष लावून पाहणें.

निहाल—*वि.* [फा.] १ प्रसन्न; आनंदित. २ संतुष्ट; तृप्त.

निहाली-*स्त्री.* [फा.] १ उशी; लोड. २ लेप; रजई.

निहित—*वि.* ठेवलेला; स्थापिलेला.

निहोरना—*क्रि. स.* १ प्रार्थना करणें; विनंति करणें. २ विनवणें; आर्जविणें.

निहोरा—*पु.* १ कृतज्ञता; उपकार.

२ विनंती. ३ विश्वास. ४ आश्रय. ५ प्रार्थना; विनवणी.

नींद्–*स्त्री*· झोंप; निद्रा. (मु.) **नींद् खुलना**–जाग येणें. **नींद् खुलना या अुचटना**–झोंपमोड होणें; जागें होणें. **नींद् पडना**–झोंप येणें; **नींद् हराम होना**–झोंप मुळींच न येणें.

नींद्डी*—*स्त्री*· निद्रा; झोंप.

नींव—*स्त्री*· पाहा ' नीवँ '

नीक-का–*वि*· १ सुंदर; चांगला. २ प्रामाणिक; भला. **नीकी**–*स्त्री*· चांगुलपणा; भलाअी.

नीके—*क्रि· वि*· चांगल्या रीतीनें.

नीचा—*वि*· १ खालचा. २ वांकलेला; झुकलेला. ३ क्षुद्र; नीच; कमी दर्जाचा.(मु.) **नीचा–अूँचा**–१ अुंचसखल. २ ओवडधोबड. भलाबुरा. ४ नफातोटा. **नीचा दिखाना**–तुच्छ लेखणें; मानभंग करणें; हरविणें. **नीचाअी**–*स्त्री*· कमीपणा.

नीचू*–*क्रि· वि*· खालीं.

नीचे–*क्रि· वि*· खालीं; तळाशीं. **नीचे अूपर**–१ खालींवर. २ अुलथापालथा.

नीजन*–*पु*· निर्जन; ओसाड.

नीझर—*पु*· झरा.

नीठी*–*क्रि.वि*·अनिच्छेनें; कसेंतरी.

नीठो*–*वि*· अप्रिय; अनिष्ट.

नीड—*पु*· पक्ष्याचें घरटें.

नीति–*स्त्री*· १ आचार; पद्धत. २ सदाचार; नीति. ३ धोरण. ४ युक्ति; अुपाय; हिकमत.

नीबू—*पु*· लिंबू.

नीम—*पु*· लिंबाचें झाड; कडुलिंब.

नीम—*वि*· [फा.] अर्धा.

नीमन—*वि*· चांगला; निरोगी.

नीमरज़ा—*वि*· [फ़ा.] कांहींसा संतुष्ट; अर्धसंतुष्ट.

नीमास्तीन—*स्त्री*· [फा.] अर्ध्या बाह्यांचा अंगरखा; कोपरी.

नीयत—*स्त्री*· [अ.] १ अिरादा; अिच्छा. २ अुद्देश; हेतु. (मु.) **नीयत बदलना** किंवा **बदल जाना**–अिरादा बदलणें. **नीयतमें फ़रक़ आना**–मनांत काळेंबेरें येणें; बेअिमानी सुचणें. **नीयत बांधना**–संकल्प करणें; निश्चय करणें.

नीर—*पु*· पाणी; तीर्थ.

नीरद—*पु*· ढग.

नीरव–*वि*· शांत; आवाजरहित.

नीरे*–*क्रि· वि*· जवळ; निकट.

नीरोग—*वि*· निरोगी.

नीलम–*पु*· अिंद्रनीलमणि; नीलकांतमणि

नीला–*वि*· निळा.

नीलाम–पु. [पोर्तु.] लिलांव.
नीलोफर—पु. [फा.] नील कमल.
नीवँ–व—स्त्री. १ पाया (घराच्या अिमारतीचा.) २ मूळ आधार. ३ स्थापना.(मु.) **नीवँ डालना**–पाया घालणें; स्थापन करणें. **नीवँ पड़ना**–पाया घातला जाणें.
नुक़ता–पु.[अ.]अनुस्वार;टिंब;बिंदु. (यौ.) **नुक़ताअे नज़र**–दृष्टिकोण; दृष्टिबिंदु. **नुक़ताचीं**—दोष काढणारा.
नुक़ताचीनी–स्त्री. [फा.] टीका; छिद्रान्वेषण.
नुक़तादाँ–स्त्री. [फा.] १ मर्मज्ञ. २ हुशार; बुद्धिमान्. [(पक्कान्न)
नुकती—स्त्री. [फा.] मोतीचूर.
नुक़सान–पु. [अ.] नुकसान; हानि; तोटा.
नुक़सान देह–वि.[अ.]हानिकारक.
नुकाना–क्रि. स. लपविणें.
नुकीला–वि. [फा.] अणकुचीदार.
नुक्कड़–पु. [फा.] १ टोंक; अग्र. २ शेवट. ३ कोंपरा.
नुक्ता–पु. [अ.] पाहा 'नुकता'
नुक्स–पु. [अ.] १ दोष; कसर; त्रुटि. २ अुणीव; अपूर्णता.
नुचना–क्रि. अ. अुपटलें जाणें; ओरखडलें जाणें.
नुचवाना–क्रि.स.अुपटून काढविणें; ओरबडून काढणें.
नुनाअी*–स्त्री. लावण्य; सौंदर्य.
नुनेरा–पु. मीठ बनविणारा.
नुमा–वि. [फा.] १ दिसणारा. २ दाखविणारा. ३ समान; सदृश.
नुमाअिश–स्त्री. [फा.] १दिखाअूपणा;थाटमाट;डामडौल.२प्रदर्शन.
नुमाअिशी–वि.दिखाअू ; बेगडी.
नुमायन्दा–पु. [फा.] प्रतिनिधि.
नुमायाँ–वि. [फा.] स्पष्ट झालेला; प्रकट; अुघड.
नुसख़ा—पु. [अ.] वैद्य किंवा डॉक्टरांचें प्रिस्क्रिप्शन.
नून*–वि. कमी; अपुरें; थोडेसें.
नून–पु. मीठ. [शोभा; सौंदर्य.
नूर–पु. [अ.] १ तेज; प्रकाश. २
नेक*–वि. थोडा; किंचित्.
नेक–वि. [फा.] १ चांगला; भला. २ शिष्ट; सज्जन. ३ प्रामाणिक.
नेकचलन-वि. [फा+सं.]सद्वर्तनी; सदाचारी. [गळाटी.
नेकटाअी–स्त्री. [अिं.] नेकटाय;
नेकनाम—वि. [फा.] चांगली कीर्ति असलेला; सुप्रसिद्ध.
नेकनीयत–वि. [फा. + अ.] सद्विचारी; प्रामाणिक. [प्रामाणिकपणा.
नेकी–स्त्री. [फा.] १ चांगुलपणा. २

नेग–पु. संभावना; अहेर.
नेगटी*–पु. अहेर देणारा किंवा संभावना करणारा.
नेज़ा–नेज़ाल–पु. [फा.] भाला.
नेज़ाबरदार–पु. [फा.] भाला किंवा झेंडा घेऊन चालणारा.
नेटा–पु. [दे.] १ शेंबूड. २ मेकूड.
नेठना*–क्रि. अ. १ नष्ट करणें. २ नाकबूल करणें.
नेडे–क्रि. वि. निकट.
नेति–स्त्री. धुमळखांबाची दोरी.
नेनुआ–पु. [दे.] घोसाळें.
नेपथ्य–पु. वेशभूषा; शृंगारगृह; नाटकाच्या पडद्याच्या मागील भाग.
नेफ़ा–पु. [फा.] नाडा ओंवण्याची पोकळी.
नेब–व–पु. [फा.] १ साहाय्यक; मदतनीस. २ मंत्री; चिटणीस.
नेमत–स्त्री. पाहा 'नियामत'.
नेवग*–पु. [दे.] संभावना; अहेर.
नेवता*–पु. आमंत्रण; बोलावणें.
नेवर–पु. १ वाळे; नूपुर. २ मुंगूस. –स्त्री. जखम; घोड्याच्या पायाची जखम.
नेवला–पु. मुंगूस.
नेवारना*–क्रि. स. निवारणें; निवारण करणें.
नेसुक, नैसुक*–वि. थोडा; किंचित्.
नेस्त–वि. [फा] नसलेला. (यौ)
नेस्तनाबूद–नष्टभ्रष्ट; नेस्तनाबूत.
नेह; नेहरा*–पु. स्नेह; प्रेम. वि. स्निग्ध.
नेही*–वि. स्नेही.
नै–स्त्री. १ नदी.
नै–स्त्री. १ नीति. २ आचारविचार.
नैर्ऋत*–पु. १ दक्षिण-पश्चिम दिशा. २ राक्षस.
नैक–कु–वि. [फा.] चांगला; भला; प्रामाणिक.
नैचा–पु. [फा.] हुक्क्याची नळी.
नैन*–पु. नयन; डोळा.
नैनसुख–पु. अेक प्रकारचें तलम कापड.
नैनू–पु. लोणी.
नैया–स्त्री. नाव; होडी; नौका.
नैरंग–पु. [फा.] १ कपट. २ जादू-टोणा. ३ चमत्कारिक गोष्ट. ४ चित्राची रूपरेषा; आराखडा.
नैसा*–वि. कुरूप; वाईट.
नैहर–पु. माहेर.
नोक–स्त्री. [फा.] टोंक; अग्र; अणकुची. **नोकदार, नुकीला**·वि. अणकुचीदार; निमुळता; टोंकदार.
नोकझोंक स्त्री. [फा.] थाटमाट; डामडौल.
नोखा–वि. १ अनोळखी. २ अद्‌भुत.
नोच–स्त्री. ओरखडा; बोचकारा.
नोचखसोट–स्त्री. हिसकाहिसकी; ओढाताण; जबरदस्तीनें हिसकावणें.
नोचना–क्रि. स. १ अुपटणें. २

ओरखडणें; बोचकारणें. ३ हिस-
कावून घेणें. [(चलन). २ टिप्पण.
नोट–पु· [अिं.] १ कागदी नोट
नोन–पु· मीठ. [२ अंबोशी.
नोनचा–पु· [दे.+फा.] १ लोणचें.
नोनछी–स्त्री· [दे.] खारट माती.
नोना–पु· १ लोणा. २ खारी
माती. ३ सीताफळ. *वि·* १ खारट.
२ सुंदर. **नोनिया**–पु· लोणारी;
मीठ विकणारा; खाऱ्या.
नोर–ल–*वि·* १ नवीन; २ सुंदर.
नौ–*वि·* नअू. (मु.) **नौ दो ग्यारह
होना**–पसार होणें.
नोकर–पु·[फा.]नोकर. **नौकरानी**–
स्त्री· मोलकरीण.
नौकरशाही-*स्त्री*·[फा.] नोकरशाही;
सरकारी नोकरांचें राज्य. **नौकरी**–
स्त्री· नोकरी. [न होवो.
नौज–अव्य. अीश्वर न करो; असें
नौजवान–*वि·* [फा.] तरुण.
नौजवानी–*स्त्री·* तारुण्य. [मेवा.
नौजा–*स्त्री·* [फा.] चिलगोजा; सुका
नौतन*–*वि·* नवीन; नवा.
नौतम*–*वि·* नवीन.
नौदसी–*स्त्री·* [दे.] जमीनदारा-
कडून नअू रुपये कर्जाअू घेऊन
सालअखेर दहा रुपये परत देण्याची
प्रथा.

नौधा*–*वि·* नवविधा भक्ति.
नौनिहाल–पु· [फा.] १ कोंवळें
रोप. २ तरुण; नवयुवक.
नौबढ—*वि·* नुक्ताच अुदयास
आलेला.
नौबत—*स्त्री·* [फा.] १ प्रसंग;
पाळी. २ स्थिति; दशा. ३
नगारा; चौघडा.
नौबती—पु· [फा.] १ नौबत
वाजविणारा. २ पहारेकरी. ३
मोठा तंबू; शामियाना.
नौरंग*—पु· [फा.] औरंगजेब.
नौरतन—पु· नवरत्न.
नौरोज़—पु· [फा.] पारशांचा
वर्षारंभाचा दिवस.
नौलखा*—*वि·* नअू लाख किंम-
तीचा; बहुमोल. [आरमार.
नौशक्ति—*स्त्री·* नाविक शक्ति;
नौशा—पु· [फा.] नवरदेव.
नौसत*—पु· सोळा शृंगार.
नौसादर—पु· [फा.] नवसागर.
नौसाली–*वि·* मअू; गुळगुळीत.
नौसिखिया-खुआ–*वि·* नवशिक्या.
नौसेना—*स्त्री·* आरमार.
नौहड—पु· मातीचें नवें मडकें.
न्याति—*स्त्री·* ज्ञाति; जात.
न्यारा—*वि·* १ जवळ नसलेला.

२ वेगळा; दुसरा; निराळा. ३ अद्भुत.
न्यारिया—पु. झारेकरी; सोनाराच्या राखेंतून सोनें काढणारा.
न्यारे–क्रि. वि. १ निराळे; वेगळे. २ दूर. [अुचित गोष्ट. ३ नियम.
न्याव-न्याय*—पु. १ न्याय. २.
न्यास-पु. १ स्थापना. २ समर्पण; त्याग. ३ ठेव; अनामत. ४ संन्यास.
न्योछावर–स्त्री. अर्पण; बलिदान.
न्योतना—क्रि. स. आमंत्रण देणें.
न्योता–पु. निमंत्रण.
न्हाना*—क्रि. अ. स्नान करणें; आंघोळ करणें.

प

पंक—पु. चिखल.
पंकज—कमळ.
पंक्ति-स्त्री. १ ओळ. २ पंगत.
पंख—पु. पंख. [पाकळी.
पँखडी, पँखुडी—स्त्री. फुलाची
पंखा—पु. पंखा. [नोकर.
पंखाकुली –पु. पंखा हालविणारा
पंखापोश—पु. [सं. + फा.] पंख्याची खोळ.
पंखेरू—पु. पक्षी. [२ निरुपयोगी.
पंगा—वि. १ पांगळा; लंगडा.
पंच—पु. १ पांच (संख्या). २ समाज; समुदाय. ३ लोक. ४ पंच; निवाडा देणारा.
पंचत्व—पु. मृत्यु; मरण.
पंछा—पु. १ जखमेची लस. २ झाडाचा चीक.
पंछी—पु. पक्षी. [सापळा.
पंजर—पु. १ पिंजरा. २ हाडांचा
पंजा—पु. [फा.] १ हाताचा पंजा २ पांचाचा गट. ३ पंजा. (पत्त्यांतील.) (मु.) **छक्कापंजा**–डावपेंच.
पंजारा– पु. पिंजारी.
पँजीरी—स्त्री. खिरापत (कणीक साखर मिसळून.) [करणारा.
पँजेरा—पु. तांबट; भांडीं तयार
पँडवा—पु. [?] रेडकूं.
पंडा–पु. पुजारी; पंड्या.
पंडाल—पु. [दे.] सभेच्या अधिवेशनासाठीं तयार केलेला मंडप.
पंडिताअी–स्त्री. विद्वत्ता; पांडित्य.
पंडिताअू—वि. १ पंडितासारखें. २ विद्वत्ताप्रचुर.
पंडितानी—स्त्री. पंडिता स्त्री.
पंडुक–पु. मैनेसारखा अेक पक्षी.
पँतीजना–क्रि. स. पिंजणें. **पँतीजी** स्त्री. धनुकली; पिंजण. [प्रवासी.

पंथकी, पंथिक*--पु. पथिक; **पंथान***-मार्ग; रस्ता.

पंद-स्त्री. [फा.] शिकवण.

पँवरना-क्रि. अ. १ पोहणें. २ ठाव घेणें; पत्ता काढणें.

पँवरि-री-स्त्री. दरवाजा; फाटक.

पँवरिया-पु. १ पहारेकरी; चौकीदार. २ मंगलाष्टकें अि. (मंगल प्रसंगीं) म्हणणारा. [२ पोवाडा.

पँवाडा-पु. १ पाल्हाळ; चऱ्हाट.

पंशाखा-स्त्री. मशाल.

पंसारी-पु. गंधी; काष्ठौषधें व सुगंधी पदार्थ विकणारा.

पंसेरी-स्त्री. पांसरी; पांचशेरी माप.

पअिसना-क्रि. अ. शिरणें; प्रवेश करणें. **पअिसार**-पु. प्रवेश.

पअुँरि-अुरी,-पौरी-स्त्री. १देवडी. २ पायरी.

पअुँरी-अुरी—स्त्री. खडावा.

पकड-धकड—स्त्री. धरपकड.

पकडना—क्रि. स. १ पकडणें; धरणें. २ कैद करणें. ३ थांबविणें.

पकडवाना—क्रि. स. पकडविणें; पकडून देणें.

पकडाना-क्रि. अ. हातांत देणें.

पकना-क्रि. अ. १ पिकणें. २शिजणें.

पकवान-पु. पक्वान्न.

पकवाना, पकाना—क्रि. स. १ पिकविणें; पिकवून घेणें. २ शिजवून घेणें. **पकाअी**-१ पिकविण्याची मजुरी. २ पिकविण्याचें काम. [**पकौडी**-स्त्री.

पकौडा-पु. १ भजें. २ वडा.

पक्का-वि. १ पिकलेला; तयार झालेला. २ पूर्ण; पक्का. ३ निपुण. तज्ज्ञ. ४ दृढ; मजबूत; टिकाअू. ५ स्थिर; निश्चल. ६ संवय असलेला; रुळलेला. ७ प्रौढ. ८ शिजलेला. (मु) **पक्का खाना अथवा पक्की रसोअी**-तुपांतून तळलेले पदार्थ; पाण्यांत न शिजविलेले.

पक्खर, पाखर*-स्त्री. लढाओचे प्रसंगीं हत्ती किंवा घोडे यांचे अंगावर घालावयाची लोखंडी झूल.

पक्ष-पु. १ पक्ष; बाजू. २ पंख. (यौ.) **पक्षपात**— तरफदारी. **पक्षाघात**-अर्धांगवायु.

पखंडी-पु. १ पाखंडी. २ गारुडी.

पख-पु. पक्ष; पंधरवडा.

पख-स्त्री. [फा.] १ विष्ठा; मल. २ आरडाओरड. ३ असभ्य भाषण; दुर्वचन. ४ अडचण.

पखडी-स्त्री. पाकळी; पुष्पदल.

पखराना-क्रि. स. धुवून घेणें.

पखवाडा-वारा-पु. पंधरवडा.

पखान, पाखान*-पु. पाषाण; दगड.

पखाना, पाखाना–पु· [फा.] १ शौचकूप; संडास. २ विष्ठा; मैला.

पखाना–पु· म्हण.

पखारना–क्रि·स·धुणें; स्वच्छ करणें.

पखावज—स्त्री· पखवाज; मृदंग. **पखावजी**–पु· पखवाज वाजविणारा.

पखी, पखीरी*–पु· पक्षी.

पखुरी—स्त्री· पाकळी.

पखेरु–पु· पांखरूं; पक्षी.

पखतून-वि· [पश्तो] पश्तो भाषा बोलणारा; पठाण.

पग*-पु १ पाय. २ दोन पावलांमधील अंतर; पाऊल.

पगडंडी–स्त्री· पाऊलवाट; पायवाट.

पगतरी, पगनियाँ–स्त्री· पादत्राण; जोडा.

पगदासी–स्त्री· १जोडा. २ खडाऊ.

पगना—क्रि· अ· १ आंतूनबाहेरून पाकानें भरणें. २ प्रेमांत रंगून जाणें. ३ मुरणें.

पगल्ला—पु· वेडा.

पगहा, पघा—पु· दावें; दोर. **पगहिआँ**–स्त्री· दावें; दोर.

पगुसना–क्रि· अ· १ रवंथ करणें. २ पचविणें.

पचकना–क्रि· अ· पिचणें; दबणें.

पगा–पु· अुपरणें.

पगा*–वि· तल्लीन; अनुरक्त.

पगाना—क्रि· स· १ पाकवून घेणें. २ प्रेममग्न करणें.

पगार*–पु· आवाराची भिंत.

पगार—पु· १ पाण्याचा अुतार. २ चिखल. [मुहूर्त.

पगाह—स्त्री· [फा.] पहाट; ब्राह्म-

पगिया*–स्त्री· पगडी. [पचविणें.

पगुराना–क्रि·स·१ रवंथ करणें. २

पचकल्यान— पु· पंचकल्याणी घोडा (ज्याचे चार पाय व डोकें पांढरें असून बाकी अंग तांबडें किंवा काळें असतें असा घोडा).

पचखा—पु· पंचक; पांचांचा गट.

पचगुना–वि· पांचपट. [२लावणी.

पचडा–पु· १बखेडा; लचांड; व्याप.

पचना—क्रि·अ·१ पचणें. २ दुसऱ्याचें धन किंवा वस्तु आपली होणें; पचनीं पडणें. ३ अतिशय थकणें. ४ झिजणें

पचमेल—वि· १ पांच प्रकारच्या वस्तूंची मिसळ. २ अनेक वस्तूंचें मिश्रण.

पचलोना — पु· पांच प्रकारच्या मिठांनीं युक्त असलेला पदार्थ.

पचहरा—वि· १ पांच थर असलेला. २ पांच वेळां केलेला.

पचाना—क्रि· स· १ पचविणें. २

दुसऱ्याचें धन किंवा वस्तु लुबाडणें.

पचारना—*क्रि.स.* १ आव्हान देणें. २ मोठ्यानें ओरडणें.

पचास—*वि.* पन्नास (संख्या). **पचासा**-*पु.* अेकाच तऱ्हेच्या पन्नास वस्तूंचा समूह.

पचीस—*वि.* पंचवीस (संख्या).

पचीसी-*स्त्री.* १ अेकाच तऱ्हेच्या पंचवीस वस्तूंचा समूह. २ पंचविशी (आयुष्य). ३ सोंगट्यांचा खेळ.

पचोतरसो-*पु.* अेकशें पांचांचा गट.

पचौर, पचौली—*पु.* गांवचा पुढारी; पंच.

पच्चड; पच्चर—*पु.* पाचर.

पच्ची-*स्त्री.* जडावाचें काम. **पच्चीकारी**-*स्त्री.* जडावाची कला. (मु.) (किसी में) **पच्ची हो जाना**-अेकजीव होणें.

पच्छ-*पु.* १ पंख. २ पक्ष; पंधरवडा.

पच्छिम—*पु.* पश्चिम दिशा.

पच्छी-*पु.* पक्षी.

पछडना—*क्रि. अ.* १ चीत होणें. २ मागें राहणें; रेंगाळणें.

पट-*पु.* १ वस्त्र; कापड. २ पडदा. ३ चित्रपट. ४ पापणी. ५ पालथा. *क्रि. वि.* झटकन्; तावडतोब.

पछताना-*क्रि. वि.* पश्चात्ताप करणें.

पछतावा—*पु.* पश्चात्ताप.

पछना-*क्रि. अ.* १ गोंदलें जाणें. २ थोडेंसें चिरलें जाणें. *पु.* गोंदण्याचें किंवा चिरण्याचें शस्त्र.

पछलना—*पु.* मागें वळणें; हटणें; माघार घेणें.

पछवाँ, पछहिया-*वि.* पश्चिमेकडील.

पछाँह—*पु.* पश्चिमेकडील प्रदेश. **पछाँहिया, पछाँही**-*वि.* पश्चिमेकडील. [२ बेशुद्धी; मूर्च्छा.

पछाड—*स्त्री.* १ आपटी; हापटी.

पछाडना-*क्रि. स.* आपटणें; चीत करणें.

पछानना*-*क्रि. स.* ओळखणें.

पछिआना-*क्रि.स.* मागोमाग जाणें.

पछुवाँ-*वि.* पश्चिमेकडचा (वारा).

पछोडना-*क्रि. स.* पाखडणें; साफ करणें (सुपांत घालून).

पजरना*-*क्रि. अ.* जळणें; पेटणें.

पजारना -*क्रि.स.* जाळणें; पेटविणें.

पजावा—*पु.* [फा.] विटा भाजण्याची भट्टी; आवा.

पज्ज—*पु.* शूद्र.

पटंबर —*पु.* रेशमी कापड.

पटकन -*स्त्री.* १ आपटी; हापटी. २ थप्पड. ३ छडी; काठी.

पटकना-*क्रि. स.* आपटणें; पाडणें; चीत करणें. **पटकनिया, पटकनी**—*स्त्री.* आपटी; हापटी.

पटडा-पु. पेळू बनविण्याचा पाट; लांकडाचा तक्ता.

पटतर*—पु. १ बरोबरी; साम्य. २ उपमा. *वि.* चौरस; सपाट.

पटतरना—*क्रि. अ.* उपमा देणें.

पटतारना—*क्रि. स.* जमीन सपाट करणें.

पटना—*क्रि. अ.* १ जमीन सपाट होणें. २ पाटणी होणें; कडीपाट होणें. ३ आपसांत पटणें; जमणें.

पटनी—*स्त्री.* कायम भाडेपट्टयानें घेतलेली जमीन.

पटपटाना—*क्रि. अ.* भूक, तहान, थंडी इ.मुळें त्रासणें. *क्रि. अ.* शोक करणें; दुःख करणें.

पटपर—*वि.* सपाट; समतल. पु. १मळीची जमीन. २उजाड स्थान.

पटबीजना—पु. काजवा.

पटमंडप—पु. तंबू; राहुटी; डेरा.

पटरा–पु. लांकडाची लांबरुंद फळी; तक्ता. (मु.) **पटरा कर देना**–जमीनदोस्त करणें; उध्वस्त करणें.

पटरानी–*स्त्री.*पट्टराणी.

पटरी–*स्त्री.* १ लांकडाची पातळ व लांब फळी; तक्ती. २ जरीची फीत किंवा कांठ. ३ एक प्रकारची बांगडी. ४ पायवाट (सडकेच्या बाजूची).५ बगीच्यांतील फुलझाडांच्या आजूबाजूचा लहान रस्ता. ६ आगगाडीचा रूळ.

पटल–पु.१ छप्पर;छत. २ आवरण; पडदा. ३ डोळयाची पापणी.

पटवा–पु. १ पटवेकरी; पाटोळी २ एक प्रकारचा तलम ताग.

पटवाना–*क्रि. स.* १ जमीन सपाट करवून घेणें. २ छत बनवून घेणें.

पटवारगरी–*स्त्री.* [*सं.* + फा.] कुळकर्ण्याचें किंवा तलाठ्याचें काम किंवा हुद्दा. [चढविणारी दासी.

पटवारी–पु. कुळकर्णी. *स्त्री.* कपडे

पटवास–पु. तंबू; शिबिर.

पटसन–पु. १ तागाचें झाड; ज्यूट. २ तागाचे दोरे.

पटहार–पु. पटवेकरी.

पटा–पु.पट्टा (दांडपट्टा). २ थप्पड.

पटाई—*स्त्री.* जमीन सपाट करण्याचें काम किंवा त्याची मजुरी.

पटाका–पु. [अनु.] १ आपटबार; फटाका. २ थप्पड.

पटाना–*क्रि. स.* १ जमीन सपाट करविणें. २ पाटणी किंवा छत बनविणें. ३ कर्ज फेडणें. ४ भाव ठरविणें.

पटाव–पु. १ सपाट किंवा सारखें करण्याचें काम. २ सपाट किंवा सारखी जागा. ३ पाटणी.

पटिया–स्त्री· १ पाटी (लिहिण्याची). २ दगडाचा चौकोनी तुकडा. ३ वाजेचें लांकूड.

पटी–स्त्री· १ कापडाची लांब पट्टी. २ पटका; कंबरबंद. ३ नाटकाचा पडदा.

पटीर–पु· १ अेक प्रकारचें चंदन. २ खैराचें झाड. ३ वटवृक्ष.

पटीलना–क्रि· अ· १ अेखाद्याला आपल्या बाजूचें करून घेणें. २ कमविणें. ३ टकविणें. ४ सफलतापूर्वक अेखादें काम संपविणें.

पटुका-टूका–पु·१·अुपरणें. २शेला. ३ चादर.

पटुली–स्त्री· लहान झोंपाळा.

पटेवाज़–पु· [सं· + फा.] १ पट्टा खेळणारा; पट्टा चालविण्यांत निपुण. २ धूर्त.

पटेर–पु· लव्हाळा.

पटेला—पु· बसण्याकरितां मधला भाग सारखा केलेली अशी मोठी वाहतुकीची नाव.

पटोर-ल—पु· १ तोंडल्यासारखें भाजीचें फळ; पडवळ. २ अेक प्रकारचें रेशमी कापड.

पटोरी–स्त्री· रेशमी साडी.

पट्ट—पु· १ पाटी (लिहिण्याची). २ ढाल. ३ अुपरणें; दुपट्टा. ४ राजसिंहासन. ५ रेशमी कापड.

पट्टा–पु· १ पट्टा; जमिनीच्या मालकीचें अधिकारपत्रक. २ पट्टा; (गळयाचा, कमरेचा) ३ पाट. ४ बिल्ला. ५ पट्टा (शस्त्र).

पट्टी—स्त्री· १ फूटपट्टी. २ अुपदेश; सल्ला. ३ वस्त्राची किनार; कांठ. ४ लांकडाचा वांसा. ५ लिहिण्याची पाटी. ६ फूस. ७ कापडाची चिंधी. ८ कागदाचें चिटोरें. ९ संपत्तीचा हिस्सा.

पट्टीदार–पु· [सं· + फा.] पातीदार.

पट्टीदारी–स्त्री· १ पाती; भागीदारी. २ वांटप होअू शकत नाहीं अशी जमीन. [काश्मीरी पट्टू.

पट्टू—पु·अेक प्रकारचें गरम कापड;

पट्ठा—पु· १ लांब, जाड पान. २ स्नायु. ३ शरीरांतील जाड शीर. ४ जवान; तरुण माणूस. ५ कुस्ती खेळणारा पहिलवान.

पठनेटा—पु· [पश्तो] पठाणाचा मुलगा. [पाठावेणें.

पठवाना—क्रि· स· दुसऱ्याकडून

पठान—पु· [पश्तो] पठाण; अफगाण; काबुली.

पठाना*–क्रि·स· पाठविणें.

पठावनि-नी—स्त्री· रवानगी; बोळवण; पाठवणी.

पठिया–*स्त्री·* तरुणबांड *स्त्री·*

पठछाति–त्ती·*स्त्री·* १ वळचण; छप्पर. २ माळा (सामान ठेवण्याचा).

पडता–*पु·* वस्तूची मूळ किंमत.

पडताल—*स्त्री·* १ सूक्ष्म निरीक्षण; तपासणी. २ पडताळा. ३ पीक पाहणी (तलाठी किंवा कुलकर्णी यांजकडून).

पडतालना—*क्रि· स·* १ तपासणें. २ पडताळून पाहणें.

पडती—*स्त्री·* पडीत जमीन. (मु.) **पडती अुठाना**–पडीत जमीन नांगरून सुपीक करणें. **पडती छोडना**–जमीन पाडून ठेवणें; जमीन न नांगरतां मोकळी ठेवणें.

पडना—*क्रि·अ·* १ पडणें; कोसळणें. २ येअून ठेपणें. ३ पसरलें जाणें. ४ दाखल होणें. ५ हस्तक्षेप करणें. ६ विश्रांति घेणें; आराम करणें.

पडपोता–*पु·* पणतू.

पडवा–पड्‌िवा–*स्त्री·* पाडवा; प्रतिपदा. [मुक्कामाची जागा.

पडाव–*पु·* १ मुक्काम; तळ. २

पडिया–*स्त्री·* [दे.] पारडी; रेडी.

पडोस—*पु·* शेजार. **पडोसी**—*पु·* शेजारी. (मु.) **पडोस करना**–शेजारीं येऊन राहणें. (यौ.) **पास पडोस**–शेजार.

पढंत–*स्त्री·* अभ्यास. **पढंता**–*वि·* अभ्यासू.

पढना–*क्रि· स·* १ शिकणें. २ वाचणें. ३ अुच्चारण करणें. ४ घोकणें. (यौ.) **पढालिखा**–शिक्षित.

पढवाना—*क्रि· स·* दुसऱ्याकडून शिक्षण देवविणें.

पढाअी–*स्त्री·* विद्याभ्यास; अध्ययन.

पढाअी–*स्त्री·* १ शिकविण्याचें काम; अध्यापन. २ शिकविण्याची कला.

पढाना—*क्रि· स·* १ शिकविणें. २ बोलावयास शिकविणें (पक्ष्यास). ३ समजाविणें.

पतंग–*पु·* १ पक्षी. २ पतंग; वावडी. ३ पतंग (दिव्यावर अुडणारा.) ४ सूर्य.

पतंगबाज़—*पु·* [सं.+फा.] पतंग अुडविण्याचा शौकी.

पतंग–पतंगा–*पु·* पतंग (किडा).

पतझड–*स्त्री·* शिशिर ऋतु; झाडाचीं पानें झडण्याचा काळ.

पतपानी–*पु·* १ प्रतिष्ठा; मान. २ अब्रू; लज्जा. [पर्ण

पतर*·*वि·* १ दुर्बळ; कृश. २ पानें;

पतरा–ला–*वि·* १ पातळ. २ किडकिडीत; सडपातळ. ३ अशक्त; कमजोर. (मु.) **पतला पडना**–दुर्दशा होणें. **पतलापन**–*पु·* किड-

क्रिडीतपणा. **पतला हाल**–वाईट स्थिति; दुर्दशा.
पतलून–पु. [अं] पाटलोण.
पतलो––स्त्री. [दे.] छप्पर बनविण्यास लागणारें गवत.
पतवार–री––स्त्री. सुकाणूं.
पता––पु. [फा.]१ पत्ता; ठिकाण. २ शोध; तपास. ३ जाणीव; माहिती. ४ रहस्य. [ढीग.
पताओ–स्त्री. झडलेल्या पानांचा
पताका–स्त्री. झेंडा; निशाण. (मु.) **पताका खडी करना (बाँधना)** १ विजयी होणें. २ दहशत बसविणें. [जंगल.
पतार*––पु. १ पाताळ. २ दाट
पतिआना–याना–क्रि. स. विश्वास टाकणें **पतिआर**–पु. विश्वास.
पतिदेवा–स्त्री. पतिव्रता स्त्री.
पतीजना, पतीनना*––क्रि. स. विश्वास टेवणें; खरें मानणें.
पतीर–स्त्री. पंक्ति; ओळ; रांग.
पतीला–पु. [फा.] पातेलें.
पतीली––स्त्री. १ पितळ किंवा तांब्याचा गुंड. २ पातेलें.
पतुकी*–स्त्री. मडकें.
पतुरिया–स्त्री. वेश्या.
पतुली–स्त्री. [दे.] पाटली (दागिना).
पतुही–स्त्री. [दे.] कोंवळी शेंग.
पतोखा–पु. पानाचा द्रोण.
पतोह–हू–स्त्री. सून; पुत्रवधू.
पत्तल–स्त्री. १ पत्रावळ. २ एका माणसास पुरेल इतकें अन्न. ३ पानांत वाढलेलें अन्न. (मु) **एक पत्तल में खानेवाले**–एकमेकांत रोटीबेटी व्यवहार करणारे.
पत्ता–पु. पान; पर्ण.
पत्ती–स्त्री. १ लहान पान. २ पाती; हिस्सा. ३ पाकळी. ४ भांग.
पत्तीदार–पु. [सं. + फा.] पातीदार; भागीदार.
पत्थर–पु. दगड. (मु.) **पत्थर की लकीर**–वज्रलेप; दगडावरची रेघ. **पत्थर का कलेजा**–कठोर हृदय. **पत्थर चटाना**–धार लावणें. **पत्थर पर दूब जमना**–अशक्य गोष्ट होणें.
पत्थरफूल–पु. दगडफूल.
पत्र–पु. १ पान; पर्ण. २ वर्तमानपत्र. ३ पत्र; चिठ्ठी.
पत्रकार–पु. संपादक.
पत्रवाहक–पु. पोस्टमन.
पत्रा–पु. १ पंचांग. २ बेगड.
पत्री–स्त्री. चिठ्ठी; पत्र.
पथ–पु. १ मार्ग; रस्ता. २ पथ्य.
पथराना–क्रि. अ. १ सुकून कठिण होणें. २ शिळें होणें. ३ निर्जीव होणें.

पथरी–स्त्री· १ दगडी. २ मूतखडा. ३ गारगोटी. ४ धारेचा दगड.
पथरीला–वि· खडकाळ.
पथिक, पथी–पु· पांथस्थ; वाटसरू.
पथु*–पु· मार्ग; रस्ता.
पद्*–पु·१ पाय. २पदचिह्न. ३दर्जा; हुद्दा. ४ काम; व्यवसाय. ५ वस्तु; चीज. ६कवितेचा चरण. ७ शब्द.
पदत्राण––पु· पादत्राण; जोडा.
पदाना–क्रि· स· पादविणें (खेळांत); हैराण करणें.
पदिक*–पु· गळयांतील ताईत.
पदी*–पु· पायदळ शिपाई; प्यादा.
पदुम–पद्म–पु· कमळ.
पधारना–क्रि· अ· आगमन होणें. क्रि·स· आदरसत्कार करणें; सन्मानानें बसविणें.
पन––पु· बाजार.
पन––पु· प्रतिज्ञा.
पनकपडा–पु· जखमेवर बांधावयाची कापडाची ओली पट्टी.
पनघट–पु· पाणी भरण्याची जागा; नदीचा घाट.
पनच–स्त्री·प्रत्यंचा; धनुष्याची दोरी.
पनचक्की–स्त्री· पाणचक्की.
पनडुब्बा–– पु· १ पाणबुड्या. २ पाणबुड्या पक्षी. **पनडुब्बी**–स्त्री· पाणबुडी; सबमरीन.
पनपना–क्रि· अ· १ टवटवीत होणें. २ प्रकृति पुन्हां सुधारणें.
पनबट्टा–पु· पानांचा डबा.
पनभरा, पनहरा––पु· पाणी भरण्याचें काम करणारा; पाणक्या.
पनवाडी- पु· तांबोळी.
पनवारा– पु· १ पत्रावळ. २ एका माणसास पुरेल इतकें अन्न.
पनसाल–स्त्री· पाणपोई.
पनसाल - स्त्री· १ पाण्याची खोली मोजण्याचें यंत्र. २ पाणपोई.
पनसुइया–स्त्री· छोटी नांव.
पनहा-पु·१ पन्हा (कापड इ.चा). २ रहस्य. ३ चोरीचा माग काढणारा.
पनही–स्त्री· जोडा; पादत्राण.
पना–पु· पन्हें (कैरीचें किंवा चिंचेचें).
पनाती– पु· पणतू. **पनातिन**–स्त्री.
पनाला–पु· १ मोरी. २ पन्हाळें.
पनाह– स्त्री· १ रक्षण. २ रक्षण किंवा आश्रय मिळण्याचें स्थान; आश्रयस्थान.
पनिहा– वि· १ पाण्यांत राहणारा. २ पाण्यांत मिसळलेला. ३ पाण्यासंबंधीं.
पनिहा– पु· हेर; गुप्तचर.
पनी*–पु· प्रतिज्ञा करणारा.
पनीर–पु·[फा.] १ दूध फुटून निघणारा चोथा; आमीक्षा. २ चक्का.

पनीरी–स्त्री॰ [दे] १ आळें (फुलझाडें ज्यांत लावतात तें). २ रोपटें.
पनीला–वि॰ पाणचट.
पनुआँ–वि॰ फिका; नीरस.
पनैला–पु॰ १ मेणकापड. २ खळ लावलेलें कापड.
पनौटी–स्त्री॰ [दे.] विड्याचा डबा.
पन्नग—पु॰ साप.
पन्ना—पु॰ १ पाच; रत्नाचा अेक प्रकार. २ वर्ख. ३ पान; पृष्ठ.
पन्नी—स्त्री॰ बेगड. [तयार करणारा.
पन्नीसाज़–पु॰ [सं॰ + फा.] बेगड
पपडा—पु॰ १ ढलपा. २ पापुद्रा.
पपडिया-कत्था–पु॰ [दे.] पांढरा कात. [पापुद्रा सुटणें; पोपड येणें.
पपडियाना–क्रि॰ अ॰ १ सुकणें. २
पपडी—स्त्री॰ १ पोपडा; पापुद्रा. २ खपली. ३ अेक प्रकारची मिठाअी (पापडी). [चातक.
पपिहरा, पपिहा, पपीहा–पु॰ [दे.]
पपीता—पु॰ [दे.] पोपअी.
पब्लिक—स्त्री॰ [अिं.] जनता; लोक. वि॰ जाहीर; सार्वजनिक.
पयद्-योद्*–पु॰ मेघ; ढग. [समुद्र.
पयधि-पयनिधि, पयोधि—पु॰
पयस्विनी—स्त्री॰ १ दूध देणारी गाय. २ बकरी. ३ नदी.
पयान, प्रयाण—पु॰ प्रयाण.
पयाम—पु॰ [फा.] संदेश.
पयार-ल–पु॰ पेंढा; भातेण; कडबा. (मु.) **पयाल गाहना** अथवा **झाडना**–फुकट मेहनत करणें.
पयोज—पु॰ कमळ.
पर–अव्य. १ पण; परंतु. २ पश्चात्; नंतर. ३ वर. [३ भिन्न.
पर–वि॰ १ अन्य; दुसरा. २ मित्र.
पर—पु॰ [फा.] पंख. [पणती.
परअी—स्त्री॰ मातीचा दिवा; मोठी
परकटा—वि॰ [फा. + सं॰] पंख कापले गेलेला.
परकना*—क्रि॰ अ॰ १ मिळून जाणें; परिचित होणें. २ चट लागणें; सोकावणें.
परकाजी—वि॰ परोपकारी.
परकाना—क्रि॰ स॰ सोकविणें; चटक लावणें.
परकार-ल—पु॰ [फा.] कंपास.
परकाला—पु॰ १ जिना; शिडी. २ अुंबरा; अुंबरठा.
परकाला–पु॰ [फा.] १ तुकडा; खंड. २ ठिणगी. ३ कांचेचा तुकडा. (मु.) **आफ़तका परकाला**–भयंकर मनुष्य.
परकासना*–क्रि॰ स॰ १ प्रकाशित करणें; प्रकाश देणें. २ प्रकट करणें. क्रि॰ अ॰ प्रकाशणें.

परकिति ती*—*स्त्री*. प्रकृति; तब्येत.

परकीया— *स्त्री*. जारिणी.

परकोटा —*पु*. १ किल्ल्याचा कोट. २ आवाराची भिंत.

परख–*स्त्री*. परीक्षा; पारख.

परखना —*क्रि. स*. प्रतीक्षा करणें; वाट पाहणें.

परखना — *क्रि.स*. पारखणें; परीक्षा करणें. [पारख करणारा.

परखवैया, परखैया–*पु*. पारखी;

परखाना-–*क्रि.स*. १ पारख करविणें. २ सोंपविणें.

परग––*पु*. पाऊल; कदम. [होणें.

परगसना*–*क्रि.अ*. प्रकाशणें; प्रगट

परगाढ*–– *वि*. प्रगाढ; गहन.

परगास* — *पु*. प्रकाश.

परगासना––*क्रि. अ*. प्रकाशित होणें. *क्रि. स*. प्रकाशित करणें.

परघनी—*स्त्री*. सोनें किंवा चांदी ओतण्याचा सांचा; नळी.

परचअि*––*स्त्री*.परिचय; ओळख.

परचत*–*स्त्री*. परिचय; ओळख *वि*. ओळखीचा; परिचित.

परचना–*क्रि.अ*. १ अधिक परिचय होणें. २ चटक लागणें; सोकावणें.

परचा — *पु*. [फा.] १ पेपर; प्रश्नपत्र. २ चिठ्ठी; पत्र. ३ कागदाचा तुकडा.

परचाना––*क्रि. स*. १ सोकावून ठेवणें. २ अतिपरिचय ठेवणें; स्नेहसंबंध जोडणें.

परचार*—*पु*. प्रचार.

परचून—*पु*. शिधा (डाळ, तांदूळ, पीठ अि.). **परचूनी**–*पु*. वाणी (डाळ, तांदूळ अि. विकणारा).

परछती––*स्त्री*. १ माळा; (सामान ठेवण्याचा). २ गवताचें छप्पर.

परछन––*स्त्री*. लग्नाकरितां वधूगृहाजवळ आल्यावर नवऱ्या मुलास ओवाळतात ती रीत.

परछांयीं—*स्त्री*. छाया; पडछाया; प्रतिबिंब. [मडकें.

परछी––*स्त्री*. दुधाचें किंवा दह्याचें

परजन–परिजन* *पु*. १ परिवार. २. सेवक; नोकर.

परजना*––*क्रि.अ*. १ जळणें. २ रागावणें; कुढणें. ३ द्वेष करणें.

परजा––*स्त्री*. प्रजा; जनता.

परजाय* — १ पर्याय; प्रकार. २ क्रम; परंपरा. ३ प्रसंग; ओघ.

परत, पर्त—*स्त्री*. १ थर; लेप. २ घडी. ३ पापुद्रा.

परतच्छ*–– *वि*. प्रत्यक्ष.

परतल––*पु*. गोणी. ['पडताल'

परतार–परताल — *स्त्री*. पाहा

परतिग्या––*स्त्री*. प्रतिज्ञा; पण.

परती—स्त्री· पडीत जमीन.

परतीत*—स्त्री· १ प्रतीति. २ विश्वास. ३ प्रसन्नता.

परतोख*—पु· [दे.] अुदाहरण; प्रत्यक्ष प्रमाण. [२ प्रतिबिंब.

परतौ*—पु· [फा.] १ किरण.

परथन पु· पिठी (पोळी लाटतांना अुपयोगांत आणावयाचें पीठ).

परदा, पर्दा—पु· [फा.] १ पडदा. २ आडोसा. ३ पडद्याची पद्धत. ४ आडोशाची भिंत.

परदाज़-पु· [फा.] १ सजावट. २ चित्राच्या भोंवतीची नक्षी.

परदादा-पु· [सं·+फा.] पणजोबा (वडिलांचे आजोबा).

परदानशीन—वि· [सं· + फा.] पडदानशीन; पडद्यांत असलेली (स्त्री).

परदापोशी—स्त्री· [सं· + फा.] अेखाद्याचें रहस्य किंवा दोष अुघड-कीस न आणणें; दोषांची सारवा-सारव.

परदेश-स— पु· परदेश.

परनाना-पु· आअीचे आजोबा; पणजोबा. [नमस्कार.

परनाम-नौत*— पु· प्रणाम;

परनाला—पु· १ मोरी; गटार. २ पन्हळ.

परपंच*-पु· १ प्रपंच; संसार. २ विस्तार. ३ ढोंग; कपट.

परपंची*-वि· १ भानगड, कलह अुत्पन्न करणारा. २धूर्त; फसव्या.

परपट—पु· सपाट जमीन.

परपराना —क्रि·अ· [दे.] चुण-चुणणें; आग होणें.

परपार-पु· पैल तीर.

परवल*-वि· प्रबळ.

परबसताओ*— स्त्री· परवशता; पराधीनता; पारतंत्र्य.

परबाल-पु· पडकेस.

परबीन*-वि· प्रवीण.

परबेस*-पु· प्रवेश.

परबोध-पु· १ प्रबोध; जागृति. २ शिकवण; अुपदेश. ३ सात्वन.

परबोधना*-क्रि·स· १ जागें करणें. २ अुपदेश करणें. ३ सांत्वन करणें.

परभात*-पु· प्रभात; पहांट.

परभाव-पु· प्रभाव; वजन.

परमहंस-पु· १ संन्यासी; योगी. २ परमात्मा.

परमा-स्त्री· शोभा; कांति.

परमान*-पु· १ प्रमाण; दाखला. २ खरी गोष्ट. ३ अवधि. ४ सीमा; हद्द.

परमारथ*-पु· परमार्थ; मोक्ष.

परयंक, पर्यंक-पु· पलंग.

परलअु-लय-लै*— स्त्री प्रलय.
परला—*वि.* पलीकडचा; दुसऱ्या बाजूचा. (मु.) **परले दर्जेका-परले सिरेका**—अत्यंत; पराकाष्ठेचा.
परलोक-*पु.* १ स्वर्ग. २ दुसरा लोक किंवा जन्म. (मु.) **परलोक सिधारना**-मरण पावणें.
परवरदिगार-*पु.* [फा.] १ अीश्वर. २ पालन करणारा.
परवरिश-*स्त्री.* [फा.] पालनपोषण.
परवल, पर्वल-*पु.* तोंडल्यासारखी फळभाजी. २ खुणेचा शब्द.
परवश-परवश्य-*वि.* पराधीन; परतंत्र.
परवा*-*स्त्री.* प्रतिपदा.
परवा-वाह—*स्त्री.* [फा.] १ पर्वा; काळजी. २ लक्ष्य; नजर. ३ आश्रय.
परवान.-*पु.* [फा.] १ परवाना; परवानगी. २ पतंग (किडा)
परवाल*— *पु.* १ प्रवाळ; पोवळें; २ कोवळें पान. ३ तंबोरा, वीणा अि. चा दांडा.
परवी—*स्त्री.* पर्वकाल.
परवीन—*पु.* [फा] १ कृत्तिका नक्षत्र २ झुमका; झूल. [खळें.
परवेख*-*पु.* चंद्राभोंवतीं असणारें
परवेश* —*पु.* प्रवेश.
परश—*पु.* परीस.
परसंसा*—*स्त्री.* प्रशंसा; स्तुति.
परस*—*पु.* स्पर्श.
परसन-*पु.* स्पर्श.
परसन-न्न*—*वि.* प्रसन्न.
परसना* —*क्रि. स.* स्पर्श करणें.
परसना—*क्रि. स.* जेवण वाढणें.
परसपखान—*पु.* परीस.
परसा—*पु.* अेका माणसास पुरेल अितकें अन्न.
परसाल-अव्य [सं.+फा.] गुदस्ता किंवा आगामी (वर्ष).
परसिद्ध*—*वि.* प्रसिद्ध.
परसु—*पु.* परशु.
परसूत*—*पु.* प्रसूत.
परसेद*—*पु.* स्वेद; घाम.
परसों—अव्य. परवां (दिवस).
परसौंहाँ—*वि.* स्पर्श करणारा; शिवणारा. [धार्जिणा.
परस्त-*वि.* [फा.] पूजा करणारा.
परस्तिश-*स्त्री.* [फा.] पूजाअर्चा.
परस्ती—*स्त्री.* [फा] १ पूजा. २ धार्जिणेपणा.
परहेज़—*पु.* [फा.] १ पथ्य. २ संयम. **परहेज़गार**—*पु.* १ पथ्यानें वागणारा. २ संयमी.
परहेलना*—*क्रि. स.* अवहेलना करणें; तिरस्कार करणें.

परॉंठा-परॉंवठा--पु· मोठी पुरी; पराेठा.

पराग-पु· फुलांतील कण; पुष्परज.

परागना*—क्रि.अ. अनुरक्त होणें; प्रसन्न होणें.

पराधीन-वि· परतंत्र; गुलाम.

परान*--पु· प्राण.

पराना* --क्रि.अ· पळणें.

पराया—वि· दुसऱ्याचा; परका.

परावन--पु· पलायन (पुष्कळ लोकांचें).

परावन--पु· पर्वकाळ.

परास्त—वि· पराजित.

परिंदा—पु· [फा.] पक्षी.

परिकर—पु· १ कटिबंधन; कमरबंद. कमरेभोंवतालीं गुंडाळावयाचें अेक वस्त्र. २ विस्तार. ३ पलंग. ४ समारंभ.

परिकरमा*—स्त्री·. परिक्रमा.

परिचय— पु· ओळख.

परिचर्या—स्त्री· सेवा-शुश्रूषा.

परिचायक—वि· ओळख करून देणारा; सूचक.

परिचारना*–क्रि.स· सेवा करणें.

परिचारिका-स्त्री· सेविका; दासी.

परिच्छन्न-वि·१परिवेष्टित. २झांकलेला; आच्छादित. ३ शुद्ध; स्वच्छ.

परिच्छेद—पु· पॅरिग्राफ; प्रकरण; अध्याय.

परिजन--पु· १ परिवार; कुटुंब; [स्वजन. २ सेवक.

परिणति-स्त्री· १ फळ; परिणाम. २ परिपाक; पुष्टि.

परिणीता--स्त्री· विवाहित स्त्री.

परिताप-पु· १ अुष्णता; आंच. २ दुःख; क्लेश; पीडा. ३ पश्चात्ताप.

परितोष--पु· तृप्ति; संतोष.

परिधि--स्त्री· परिघ; घेरा.

परिपाटी--स्त्री· १ परिपाठ; क्रम २ पद्धत; रीत. ३ शैली; प्रणालि.

परिपूरन--वि· परिपूर्ण; भरलेला.

परिप्लुत-वि· बुडालेला; भिजलेला.

परिभाषा-स्त्री· १ व्याख्या. २ परिभाषा (शास्त्रीय शब्दाची).

परिभूत—वि· १ पराभूत. २ अपमानित.

परिमल--पु· १ सुगंध; सुवास. २ [मैथुन; संभोग.

परिया-पु· [तमिळ] दक्षिण हिंदुस्थानांतील अेक अस्पृश्य जात.

परिलेख-पु·१ आराखडा; स्केच. २ चित्र; तसबीर. ३ कुंचली (चित्रें काढण्याची). ४ अुल्लेख; वर्णन.

परिवर्तन-पु· फरक; बदल.

परिवर्तित-वि· बदललेला; सुधारलेला.

परिवर्द्धित-वि· वाढविलेला; भर घातलेला.

परिवा–स्त्री· पाडवा; प्रतिपदा.

परिवाद–पु· निंदा; टीका.

परिवादी–वि· निंदक.

परिवार–पु· १ कुटुंब. २ कुळ; वंश.

परिवास–पु· १ मुक्काम. २ घर. ३ सुगंध.

परिवृत्त–वि· वेष्टिलेला; झांकलेला.

परिव्राजक–पु· संन्यासी; यति.

परिषद्–स्त्री· सभा; सम्मेलन; विद्वत्सभा.

परिस्तान–पु· [फा.] अप्सरांचें राहण्याचें स्थान; पऱ्यांचें स्थान.

परिहरना*–क्रि· स· सोडणें; त्याग करणें. **परिहरि**–सोडून.

परीक्षण—पु· १ निरीक्षण; तपासणी. २ परीक्षा.

परीज़ाद्–वि· [फा.] अत्यंत सुंदर.

परे–अव्य. १ पलीकडे. २ वेगळा; अलग. ३ याहिपेक्षां. ४ नंतर.

परेअी–स्त्री· पारवा (मादी).

परेखना*–क्रि· स· पारख करणें; परीक्षा करणें.

परेखा·पु· परीक्षा.

परेग–स्त्री·[अिं.] १ कुसळ. २ खुंटी.

परेता–पु·पतंगाचा रीळ. [२कबूतर.

परेवा–पु· १ पारवा; पंडूक पक्षी.

परेशान–वि· [फा.] त्रस्त; कंटाळलेला; जिकीरीस आलेला. **परेशानी**–स्त्री· १ त्रास; जिकिर; दगदग. २ काळजी; चिंता.

परोल–पु· [अिं.] सैन्यांतील पाहरेकऱ्यांशीं बोलण्याचा सांकेतिक शब्द; परवल.

परोसना–क्रि· स· जेवण वाढणें.

परोहन–पु· वाहन.

परोहा–पु· [दे.] मोट. [अंत.

पर्यवसान-पु·१परिणाम. २समाप्ति;

पर्याप्त–वि· पुरेसें.

पर्यायवाची – ·वि· अेकच अर्थ दाखविणारा (शब्द).

पर्वत–पु·पर्वत; डोंगर. [हिंस्र पशु.

पलंग–पु· [फा.] १ वाघ. २

पलंग–पु· पलंग. [त्यावरील चादर.

पलंगपोश–पु· [सं·+फा.] बिछा-

पलक–स्त्री· १ पापणी. २ निमिष; क्षण. (मु.) **किसी के लिये पलक बिछाना**–प्रेमपूर्वक स्वागत करणें. **पलक से पलक न लगना**–१ सारखें पाहत राहणें. २ झोंप न येणें. [दानशूर; अुदार.

पलक-दरिया–वि· [सं·+फा.]

पलका*–पु· पलंग. [विभाग.

पलटन–स्त्री· [अिं.] पलटण; सैन्य-

पलटना–क्रि· अ· १ अुपडें होणें; अुलटें होणें. २ पालटणें.

पलटा–पु· १ अुलटण्याची क्रिया;

अुपडें करणें. २ बदल. ३ मोबदला. फळ. ५ गाण्यांतील अेक गिरकी; तान. (मु.) **पलटा खाना**–परिस्थिति बदलणें.

पलटनियाँ–*स्त्री.* [अिं.] पलटणींतील शिपाअी; सैनिक. [पालटाविणें.

पलटाना–*क्रि. स.* अुलटविणें;

पलटे–*क्रि. वि.* अैवजीं; बद्दल.

पलडा–*पु.* तराजूचें पारडें.

पलथी–*स्त्री.* मांडी घालून बसण्याची पद्धत; मांडी.

पलना–*क्रि. अ.* १ पालनपोषण होणें; वाढणें; लहानाचें मोठें होणें. २ खाअून पिअून तयार होणें.

पलनाना, पलानना*–*क्रि. स.* घोड्यावर जीन घालून स्वारीसाठीं तयार करणें. [करविणें.

पलवाना*–*क्रि. स.* पालनपोषण

पलस्तर–*पु.* [अिं.] १ प्लॅस्टर. गिलावा. २ लेप.

पलान–*पु.* १ जीन. २ माकण.

पलानी–*स्त्री.* छप्पर.

पलायक–*पु.* पळपुट्या. [किंवा पान.

पलाश-स–*पु.* पळसाचें झाड

पलाशी—*वि.* मांसाहारी.

पलीता–*पु.* [फा.] काकडा; पलिता.

पलीद–*वि.* [फा.] १ घाणेरडा; अपवित्र. २ नीच; दुष्ट.

पलुआ–*वि.* पाळीव; पाळलेला.

पलुहाना*–*क्रि. स.* टवटवीत करणें.

पलेडना*–*क्रि. स.* ढकलणें; धक्का देणें. [लाटतांना लागणारी).

पलेथन-पलोथन–*पु.* पिठी (पोळ्या

पलोटना–*क्रि. स.* १ पाय चुरणें; पाय दाबणें. २ अुलथणें; अुपडें करणें. [असलेलें.

पल्लवित–*वि.* हिरवेंगार; पालवी

पल्ला–*क्रि. वि.* लांब; दूर. *पु.* लांबी.

पल्ला–*पु.* [?] वस्त्राचें टोंक (मु.) **पल्ला छूटना**–कटकट मिटणें. **पल्ला पसारना**–याचना करणें. **पल्ले पड़ना**–गळीं पडणें. **पल्ले बाँधना**–१ ताब्यांत देणें; स्वाधीन करणें. २ गळीं बांधणें.

पल्ला–*पु.* १ दाराची फळी; झडप; कवाड. २ पल्ला; तीन मणांचें माप, वजन.

पल्ला–*पु.* तराजूचें पारडें.

पल्ला–*पु.* कात्रीचें पातें.

पल्ली–*स्त्री.* लहान गांव.

पल्लेदार—*पु.* [सं. + फा.] १ धान्याचीं पोतीं वाहणारा हमाल. २ धान्य मोजणारा. **पल्लेदारी**-*स्त्री.* धान्य मोजण्याचें किंवा वाहण्याचें काम. [पोतें; गोणपाट.

पल्लौ*—*पु.* १ पल्लव; पालवी. २

पवनी—*स्त्री.* बलुतेदार.
पवाअी—*स्त्री.* १ अेका पायांतला जोडा. २ जात्याची अेक तळी.
पवित्र–*वि.* शुद्ध; चांगला.
पशम–पश्म–*स्त्री.* [फा.] १ मअू व अुत्तम प्रतीची लोंकर. २ तुच्छ वस्तु. **पशमीना, पश्मीना**– *पु.* लोंकर; लोंकरीचें कापड.
पशु–*पु.* जनावर; प्राणी.
पश्चात्ताप–*पु.* पश्चात्ताप.
पश्चिम–*पु.* पश्चिम दिशा. [भाषा.
पश्तो–*स्त्री.* [दे.] सरहद्द प्रांतांतील
पश्मीना–*पु.* पाहा ' पशम.'
पश्शा–*पु.* [फा.] मच्छर.
पषारना*-*क्रि.स.* धुणें; स्वच्छ करणें.
पसंद– *वि.* [फा.] पसंत; अनुकूल; मान्य. *स्त्री.* अभिरुचि; पसंती; मान्यता. **पसंदीदा**--*वि.* पसंतीचा; निवड केलेला.
पसपा–*वि.* [फा.] माघार घेणारा.
पसरना–*क्रि. अ.* पसरणें; विस्तार पावणें. [वगैरेंच्या दुकानांचा बाजार.
पसरहट्टा— *पु.* गंधी, मसालेवाले
पसराना–*क्रि. स.* पसरविणें.
पसरौंहाँ* -*वि.* विस्तार पावणारा फैलणारा.
पसली–*स्त्री.* बरगडी; फांसळी. (मु.) **पसली फडकना** अथवा **फडक अुठना**–मन अुत्साहित होणें.
पसाअु*-*पु.* अनुग्रह; कृपा.
पसाना–*क्रि. स.* १ भाताची पेज काढणें. २ घाम काढणें.
पसार*–*पु.* १ प्रसार; फैलाव. २ लांबीरुंदी; विस्तार.
पसारना–*क्रि.स.* पसरणें; फैलावणें.
पसाव–*पु.* पेज. [२ दया येणें.
पसीजना—*क्रि.अ.* १ घाम सुटणें.
पसीना—*पु.* घाम; स्वेद.
पसु—*पु.* पाहा ' पशु '.
पसेअु व*–*पु.* १ घाम. २ स्राव.
पसोपेश–*पु.* [फा.] १ बुचकळा, घालमेल २ हानि; लाभ.
पस्त -*वि.* [फा.]१ थकला भागलेला. २ पराभव पावलेला. (यौ.) **पस्त हिम्मत**– *वि.* १ भित्रा. २ धीर खचलेला. [२ नीचता.
पस्ती–*स्त्री.* [फा.]१ पतन; अधःपात.
पहँ*—*अव्य.* समीप; जवळ.
पहँसुल—*स्त्री.* विळी.
पहचान, पहिचान–*स्त्री.* १ ओळख; परिचय. २ पारख; परीक्षा. ३ लक्षण; चिन्ह.
पहचानना - *क्रि. स.* १ ओळखणें; जाणणें. २ परिचय होणें. ३ पारखणें.

पहनना,–*क्रि. स.* परिधान करणें; नेसणें.

पहनवाना-नाना–*क्रि. स.* नेसविणें. पांघरविणें. **पहनाओ**—*स्त्री.* वस्त्र परिधान करण्याची क्रिया.

पहनावा–*पु.* पोशाख; पेहेराव.

पहपटबाज़—*पु.* [*सं.* + फा.] १ खोडसाळ; भांडखोर. २ ठग; फसव्या.

पहर–*स्त्री.* १ प्रहर. २ वेळ.

पहरा–*पु.* पहारा; रखवाली. **पहरी**–पहारेकरी; रक्षक.

पहरावनी–*स्त्री.* अहेर.

पहरुआ, पहरू, पहरेदार—*पु.* पहारेकरी; चौकीदार.

पहल–*पु.* [फा.] १ बाजू; अंग. २ जुना कापूस. ३ घडी.

पहलदार–*वि.* [फा.] पैलूदार.

पहलवान–*पु.* [फा.] १ पहिलवान्; कुस्ती खेळणारा. २ बलवान् माणूस.

पहला–*वि.* पहिला; प्रथम; आधींचा.

पहलू–*पु.* [फा.] १ अंग; बाजू; पैलू. २ कूस; बगल. ३ दृष्टिकोन.

पहलू-तिही–*स्त्री.* [फा.] अुपेक्षा; दुर्लक्ष.

पहले–*अव्य.* १ आरंभीं; पूर्वीं. २ पुढें; नंतर. (यौ.) **पहले पहल**–पहिल्या प्रथम.

पहलौठा–*वि.* प्रथमप्रसव (मुलगा). **पहलौठी**–*स्त्री.* पहिलटकरीण.

पहाड-र*—*पु.* १ डोंगर; पर्वत. २ मोठा अुंच ढीग. **पहाडी**–*वि.* डोंगराळ. *स्त्री.* टेकडी.

पहाडा–*पु.* पाढा.

पहिनना-पहिरना—*क्रि. स.* पाहा ' पहनना '

पहिया–*पु.* चाक. [प्रथमप्रसूता.

पहिला–*वि.* १ पहिला; प्रथम. २

पहुँच–*स्त्री.* १ पोहोंच. २ विस्तार; फैलाव. ३ प्रवेश; शिरकाव.

पहुँचना—*क्रि. अ.* १ पोहोंचणें. २ पसरणें. ३ शिरणें. ४ समजणें; जाणणें.

पहुँचा–*पु.* मनगट.

पहुँचाना–*क्रि. स.* पोहोंचविणें.

पहुँची–*स्त्री.* १ पोंची. २ दस्ताना.

पहुनाओ–*स्त्री.* पाहुणचार; आदर-सत्कार.

पहेली–*स्त्री.* कोडें; कूट प्रश्न. (मु) **पहेली बुझाना**–१ कोडें घालणें. २ आडवळणानें आपल्या स्वार्थाची गोष्ट काढणें.

पाँ, पाँअि–अु–*पु.* पाय. [तील बाग.

पाँअिबाग–*पु.* [फा.] जनानखान्यां-

पाँक–*पु.* चिखल; गाळ.

पाँख–*पु.* पंख.

पाँगा–पु. समुद्राचें मीठ.
पाँच–वि. पांच. (मु.) **पाँचों अँगुलियाँ घी में होना**—सर्व बाजूंनीं नफाच नफा असणें; नशीब फळफळणें. **पाँचों सवारों में नाम लिखाना**–श्रेष्ठ व्यक्तींमध्यें स्वतःची गणना करणें.
पाँचैं—पंचमी (तिथि).
पाँजना—क्रि. स. पितळ, तांबें अित्यादि धातूंच्या वस्तूंना जोड देणें; डाग देणें.
पाँजर–पु. १ कूस; कुशी. २ बरगडी. ३ पिंजरा. [खर्डा; आराखडा
पांडुलिपि–स्त्री. हस्तलिखित; कच्चा
पाँत पाँति–स्त्री. १ रांग; ओळ. २ समूह. ३ पंगत (जेवणाची).
पाँयँ, पाअि-अुँ*–पु. पाय; चरण.
पाँयँता–पु. पायथें (अुसें व पायथें).
पाँव—पु. पाय. (मु.) **पाँव अुखडना**–पराभूत होणें; भिअून पळून जाणें. **पाँव अुठाना**–भरभर चालणें. **पाँव ज़मीनपर न ठहरना**–१ अत्यंत आनंद होणें. २ गर्व होणें. **पाँव डगमगाना**–भयभीत होणें. **पाँवतलेसे मिट्टी खिसक जाना**—घाबरणें. **पाँव धो धोकर पीना**—अत्यंत श्रद्धा-भक्ति करणें. **पाँव पकडना**–पाय धरणें; शरण जाणें. **पाँव बढाना**–भरभर चालणें. **पाँव भारी होना**—गर्भवती असणें; गर्भ राहणें. **पाँव लगना**–प्रणाम करणें.
पाँवड़–डा–पु. पायघडया.
पाँवर—वि. पतित; नीच.
पाँवरी·स्त्री. १ पायरी. २ जोडा; पादत्राण. [कीची जागा. ३ दालन.
पाँवरी—स्त्री. १ देवडी. २ बैठ-
पाँस—स्त्री. खत (पिकासाठीं).
पाँसा–पु. फांसा (सोंगट्या अित्यादि खेळांतील).
पाँही—क्रि. वि. जवळ; समीप.
पा—पु. [फा.] पाय.
पाअिक*—पु. दूत.
पाअितरी*—स्त्री. पायथें.
पाअी—स्त्री. १ पै (नाणें). २ पूर्णविरामाचें चिन्ह (अुभी रेघ).
पाअुडर–पु. [अिं.] पावडर; चूर्ण.
पाक—वि. [फा.] १ स्वच्छ; निर्मळ. २ पवित्र; शुद्ध. ३ निर्दोष; निरपराधी. (मु.) **झगडा पाक करना**—भांडण मिटविणें.
पाकदामन–वि. [फा.] पतिव्रता; सती. **पाकदामनी**–स्त्री. पातिव्रत्य; शील.
पाकिट–स्त्री. [अिं.] खिसा; पॉकेट.
पाकी—स्त्री. [फा.] पावित्र्य;

शुद्धता. **पाकीज़गी**—*स्त्री*. पवित्रता. **पाकीज़ा**—*वि*. १ शुद्ध; स्वच्छ. २ सुंदर. ३ निर्दोष.

पाखंड—*पु*. १ ढोंग; फसवणूक २ वेदाविरुद्ध आचरण. **पाखंडी**—*वि*. पाखंडी; ढोंगी; फसव्या.

पाख—*पु*. पक्ष; पंधरवडा.

पाखर—*स्त्री*. हत्ती घोडे अि. वर घालावयाची लोखंडी झूल.

पाखाना—*पु*. [फा.] १ संडास; शौचकूप. २ विष्ठा; मैला.

पाग-*स्त्री*. पगडी; पागोटें. [पदार्थ.

पाग—*पु*. १ पाक. २ पाकविलेला

पागना—*क्रि. स*. पाकविणें; पाकांत घालणें. *क्रि. अ*. अनुरक्त होणें.

पागल—*वि*. [?] वेडा; विक्षिप्त. २ मूर्ख; बेअकली. **पागलपन**—*पु*. १ वेड. २ मूर्खपणा. ३ विक्षिप्तपणा.

पागलखाना—*पु*. [? + फा.] वेडयांचें अिस्पितळ.

पागुर—*पु*. रवंथ.

पाचक—*पु*. आचारी; स्वयंपाकी. **पाचिका**—*स्त्री*. स्वयंपाकीण.

पाचक—*पु*. पचविण्यास मदत करणारें (औषध, पदार्थ वगैरे).

पाछ-*स्त्री*. चीर; हलका घाव.

पाछना*—*क्रि. स*. चीर पाडणें; हलक्या हातानें कापणें.

पाछल-छिला—*वि*. १ मागचा; पाठीमागील. २ पूर्वाचा.

पाछा*—*पु*. पाठीमागचा भाग.

पाछी-छे*—*क्रि. वि*. १ मागें; पाठीमागें. २ नंतर. [जमा.

पाजामा—*पु*. [फा.] विजार; पाय-

पाज़ेब—*स्त्री*. [फा.] तोरडी; नूपुर.

पाट—*पु*. १ रेशीम; ताग; कापड. २ सिंहासन; राजगादी. ३ जात्याचें पाळें. ४ पाट.

पाटन—*स्त्री*. छत; पाटणी.

पाटना—*क्रि. स*. चोपणें; सपाट करणें (जमीन).

पाटा—*पु*. १ पाट. २ रेशीम. ३ रेशमाचा किडा. ४ सिंहासन. ५ लांबी रुंदी. ६ जात्याची तळी.

पाटी—*स्त्री*. १ परिपाठ; पद्धत. २ रांग; ओळ.

पाटी—*स्त्री*. १ स्लेट-पाटी. २ डोक्यावरील भांगाचे दोन्हीकडील भाग ३ बाजेचें अुभें लांकूड. (मु.) **पाटी पढ़ना**- १ धडा वाचणें; शिक्षण घेणें.

पाठ—*पु*. १ धडा; पाठ. २ वाचन. ३ अध्ययन ४ परिच्छेद; अध्याय. (मु.) **पाठ पढाना**—आपल्या फायद्यासाठीं दुसऱ्याला बहकाविणें; फुसलावणें.

पाठक—पु. वाचक.
पाठशाला—स्त्री. शाळा.
पाठांतर-पु. पाठभेद.
पाठा—वि. १ तरणाताठा; धष्टपुष्ट. २ पोळ; वळू. ३ रेडा. ४ बकरा.
पाठालय—पु. पाठशाळा.
पाठी—पु. पाठ करणारा; वाचक.
पाड-पु. १ धोतराचा कांठ. २ मचान;माळा. ३ विहिरीच्या तोंडावरील जाळी. ४ फांशीचा तक्ता.
पाडा-पु. मोहल्ला; पेठ; आळी.
पात—पु. पान. [पायमोजा.
पाताबा, पायताबा-पु. [फा.]
पाति-ती*-स्त्री. १ वृक्षाचें पान. २ पत्र; चिट्ठी. [२ लिहिणें.
पाथना-क्रि.स. १ थापणें; थापटणें.
पाथेय-पु.१ शिदोरी. २ प्रवासखर्च.
पाथोज-पु. कमळ.
पादुका-स्त्री.पादुका; खडाव.
पादाश-स्त्री. [फा.] परिणाम; शेवट (विशेषतः वाईट कामाचा).
पाधा-पु. १ अध्यापक; आचार्य. २ पंडित; विद्वान्. ३ पुरोहित; अुपाध्याय.
पान-पु. १ विडयाचें पान; विडा, पानपट्टी. २ पिणें; पेय. ३ मद्य. ४ पेला. (मु.) **पान देना**-विडा देणें. **पान लगाना**-विडा तयार करणें. (यौ.) **पानफूल**-अल्पस्वल्प भेट अथवा मोबदला.
पानगोष्ठी-स्त्री. दारू पिण्यासाठीं अेकत्र जमलेली मंडळी.
पानडी—स्त्री. पाच; अेक सुगंधी पानांची वनस्पति. [डबा.
पानदान--पु. [सं.+फा.] पानांचा
पाना—क्रि. स. १ मिळविणें; प्राप्त करणें. २ भोगणें. ३ पत्ता काढणें; माहिती मिळविणें. ४ परत मिळणें; सांपडणें.
पानागार—पु. दारूचा गुत्ता.
पानि*--पु. पाणि; हात.
पानिप*—पु. कांति; तेज.
पानी-पु. १ पाणी; जल. २ लाळ. ३ पाअूस. ४ द्रव पदार्थ. ५ अर्क. ६ शस्त्रावरील पाणी. ७ कांति; चमक; तेज. ८ प्रतिष्ठा; मान; अब्रू. ९ मर्दुमकी. १० पाणचट पदार्थ. ११ खेप; पाळी. १२ हवापाणी. १३ कल्हअी, मुलामा. (मु.) **पानीका बतासा** अथवा **बुलबुला** — नश्वर, क्षणभंगुर वस्तु. **पानीकी तरह बहाना**-- वाटेल तसा खर्च करणें. **पानी न माँगना**--तत्काळ मरणें. **पानी पानी होना** — अत्यंत शरमिंदा होणें. **पानी पिकर कोसना**--

नेहमीं वाईट चिंतणें; शिव्याशाप देणें. **पानी फिरना**--आशाभंग होणें; नष्ट होणें. **पानी फेरना** अथवा **फेर देना**--१ आशाभंग करणें. २ नष्ट करणें. (**मुँहमें**) **पानी भर आना** -- तोंडाला पाणी सुटणें. **पानी भरना**-- अधीनता स्वीकारणें; फिक्कें पडणें **पानीमें आग लगाना**-१ जेथें अशक्य असेल तेथेंहि भांडण लावून देणें. २अशक्य गोष्ट करून दाखविणें. **पानी रखना**--ब्रीद सांभाळणें. **पानी लगना**-हवा-पाणी बाधणें.

पानीदार -- *वि.* [सं. + फा.] १ पाणीदार; चमकदार २अब्रूदार. ३ साहसी.

पानीफल-पु.शिंगाडा [पाय-पुसणें.

पापोश-[फा.] १ जोडा. २पायपुसें;

पाबंद --*वि.* [फा.] १ परतंत्र; पराधीन. २ नियमित वागणारा. **पाबंदी**-*स्त्री.*बंधन. [वस्त्र. २अुपरणें.

पामरी--*स्त्री.* १ पांघरण्याचें रेशमी

पामाल --*वि.* [फा.] १ पायाखालीं तुडविलेला. २ दुर्दशाग्रस्त.

पायँ-पु. पाहा 'पाँव'[**पायँती**-*स्त्री.*

पायँता--पु. पायथें; पायगत.

पायंदाज़--पु. [फा.] पाय-पुसणें;

पायक-पु. १ बातमी पोहोंचविणारा; निरोप्या. २ पायदळांतील शिपाअी. ३ सेवक.

पायताबा-पु. [फा.] पायमोजा.

पायदार--*वि.* [फा.] मजबूत; टिकाअू.

पायल--*स्त्री.* १ तोरडी; नूपुर; २ जलद चालणारी हत्तीण. ३ पायाळू.

पाया--पु.१ खुर (पलंग, बाज अि. चा पाय) २खांब. ३जिना; शिडी. ४ आधार.

पायाब--*वि.* [फा.] अुथळ पाणी.

पार--पु. १ तीर. २ समोरील बाजू. ३ शेवट. ४ पैलतीर. (यौ.) **आरपार**-या किनाऱ्यापासून त्या किनाऱ्यापर्यंत; या टोंकापासून त्या टोंकापर्यंत. (मु.) **पार अुतरना**-- सफलता प्राप्त करणें. **पार करना** --पूर्ण करणें; पैलतीरास जाणें; ओलांडणें. **पार पाना** -- पुरून अुरणें. **पार लगाना**--पूर्ण करणें; पैलतीरास नेणें. **पार होना** यशस्वी होणें; पलीकडे जाणें.

पार-अव्य. पलीकडे;लांब. [पारखी.

पारख*-*स्त्री.* पारख; परीक्षा पु..

पारखी- पु. पारख करणारा.

पारचा-पु. [फा.] १ तुकडा (विशेषतः कापड, कागद वगैरेंचा). २ वस्त्र; कपडा. ३ अेक प्रकारचें

रेशमी कापड. ४ पेहराव; पोशाख.
पारद्–पु· पारा.
पारदर्शी—वि·, दूरदर्शी; चतुर; बुद्धिमान्; ज्ञानी.
पारधी–पु· शिकारी, व्याध.
पारना–क्रि· स· १ पाडणें; टाकणें. २ निजविणें; आडवें करणें. ३ चीत करणें. ४ सांच्यांत ओतणें.
पारस–पु· परीस.
पारस–पु· वाढप. [२ सदाचारी.
पारसा–वि· [फा.] १ पापभीरु.
पारसाल–क्रि· वि· [सं· + फा.] गत वर्षी.
पारा–पु· पारा. (मु.) **पारा चढ जाना**–खूप राग येणें. **पारा पिलाना**–अत्यंत जड करणें. [भेट.
पारा–पु· [फा.] १ तुकडा. २ नजर;
पारावार–पु· १ दोन्ही बाजूंचे किनारे; सीमा. २ समुद्र. ३ आरपार.
पारि*–स्त्री· १ सीमा; हद्द. २ दिशा; बाजू. ३ तळ्याचा किनारा, तीर.
पारिख*–स्त्री· पारख; परीक्षा. पु· पारखी; पारख करणारा.
पारितोषिक–पु· अिनाम; बक्षिस.
पारिपार्श्विक–पु· १ सेवक; दास. २ सूत्रधार.
पारी*–स्त्री· पाळी. [डोंगरी.
पार्वत्य–वि· पर्वतासंबंधी; डोंगराळ;
पाल–पु· पालनकर्ता; पालक.
पाल–स्त्री· आढी (फळें पिकण्यासाठीं पानें वगैरे घालतात).
पाल–पु· १ शीड. २ चांदणी; पाल. ३ गाडी किंवा पालखीवरचें आच्छादन.
पाल–पु· धरण; बांध; बंधारा.
पालक—पु· १ अेक प्रकारची पालेभाजी. २ पालन करणारा. ३ दत्तक घेतलेला मुलगा.
पालकी–स्त्री· पालखी; मेणा. [भाजी.
पालकी–स्त्री· अेकप्रकारची पाले-
पालतू, पालू– वि· पाळीव; माणसाळलेला (पशु; पक्षी).
पालना–पु· पाळणा; झोंपाळा.
पालना–क्रि· स· पालन करणें; पाळणें; बाळगणें. (मु.) **झगडे पालना**–विकतचें श्राद्ध घेणें.
पाला–पु· १ दंव. २ बर्फ. ३ कडाक्याची थंडी. (मु.) **पाला मार जाना**–खार पडणें.
पाला–पु· १ व्यावहारिक संबंध. २ मुख्य स्थान. ३ धान्याचें कोठार. ४ आखाडा. (मु.) **(किसी से) पाला पडना (किसी के) पाले पडना**–ताब्यांत जाणें; वश होणें.
पालागन–पु· नमस्कार (कमी

दर्जाच्या माणसानें वरिष्ठाला करावयाचा).

पालान–पु. [फा.] घामोळें [घोड्याच्या पाठीवर घालावयाचा कपडा, ज्यावर नंतर जीन घालतात). [साळलेला.

पालित—वि. पाळलेला; माण·

पालिश–पु. [अि.] पॉलिश.

पाली–वि. पालक; संरक्षक.

पावँ–पु. पाय. (मु.) **पावँ तले की मिट्टी निकल जाना**–स्तिमित होणें; थक्क होणें (भयानक गोष्ट अैकून). **पावँ न होना**–टिकाव धरण्याची शक्ति नसणें. **धरती पर पावँ न रखना**–गर्वानें फुगणें; स्वर्ग दोन बोटें अुरणें. **पावँ भारी होना**–गरोदर असणें. पाहा 'पाँव.'

पावँडा–पु. पायघड्या.

पावँडी–स्त्री· पादत्राण; पायतान.

पाँवर—वि. १ पामर; तुच्छ. २ मूर्ख; निर्बुद्ध.

पावक–पु. १ अग्नि. २ सदाचार. ३ सूर्य. ४ वरुण. वि. शुद्ध अथवा पवित्र करणारा.

पावन–वि. पवित्र; पुनीत; शुद्ध; पवित्र करणारा.

पावदान–पु. पायंडी; पायरी (अुंच ठिकाणीं चढण्यासाठीं असलेली).

पावना*—क्रि. स. १ मिळविणें; प्राप्त करणें. २ जाणणें; समजून घेणें. ३ जेवणें. पु. येणें (कर्ज).

पावस–स्त्री· पावसाळा; वर्षाॠतु.

पाश—पु. १ बंधन. २ जाळें.

पाश—पु. [फा.] १ फाटणें; विदीर्ण होणें. २ तुकडा.

पाशविक—वि. पशूसंबंधीं; पशूसारखा; भयंकर.

पाषंड-पु. पाहा 'पाखंड' [कठोर.

पाषाण–पु. दगड; फत्तर. वि. क्रूर;

पासंग—पु. पासंग; तराजूचीं पारडीं समान करण्यासाठीं वापरावयाचें वजन. (मु.) **पासंग बराबर**–अल्प; तुच्छ.

पास—पु. १ सामीप्य. २ बाजू; बगल. ३ ताबा.

पास—अव्य. जवळ; समीप. (यौ.) **आसपास**–१ सभोंवतीं; आसमंतात. २ अदमासें; सुमारें. (मु.) **पास न फटकना**–जवळ न फिरकणें.

पास–पु. [फा.] १ विवेक; विचार. २ तरफदारी; पक्षपात. ३ पालनपोषण. ४ चौकी; पहारा.

पासनी—स्त्री· अुष्टावण.

पासपोर्ट—पु. [अिं.] परवाना.

पासबाँ-बान—पु. [फा.] रक्षक; पहारेकरी.

पासा—पु. १ फांसा. २ सोंगट्यांचा खेळ. (मु.) **किसी का पासा पडना**-भाग्योदय होणें. **पासा पलटना**-भाग्य उलटणें; नशीब फिरणें.

पासी—पु. १ फांसेपारधी. २ घोड्याचे मागचे पाय बांधण्याची दोरी. [जवळ.

पाहँ-हिं-हीं*—अव्य. समीप;

पाहन*—पु. पाषाण; दगड.

पाहरू*—पु. पहारेकरी.

पाहा* – पु. शेतांतील पायवाट.

पाहुना – पु. पाहुणा; अतिथि. २ जांवई; जामात. **पाहुनी**–स्त्री. १ अतिथि स्त्री. २ पाहुणचार; आदरातिथ्य.

पाहुर—पु. नजर; भेट.

पिंजड़ा-रा—पु. सांपळा; पिंजरा.

पिंजरापोल—पु. पांजरपोळ.

पिंड—पु. १ शरीर. २ गोळा; ढीग. ३ पिंड. (श्राद्धांतील). (मु.) **पिंड छूटना**—कटकट टळणें. **पिंड छोडना**–त्रास न देणें; पाठ सोडणें.

पिंड्ली—स्त्री. पोटरी.

पिंडारी–पु. [दे.] पेंढारी; लुटारू.

पिंडी–स्त्री. १ लहान पिंड; गोळी. २ पिठाची गोळी. ३ पेंडखजूर.

पिअरी–स्त्री. विवाहाचे वेळीं वरास अथवा वधूस नेसविण्याचें पिवळें वस्त्र.

पिउ*—पु. पति. [धरणें.

पिकेटिंग–स्त्री. [अं.] निरोधन;

पिघलना—क्रि. अ. १ वितळणें; पातळ होणें. २ द्रवणें; पाझर फुटणें; दया येणें.

पिघलाना–क्रि. स. १ वितळविणें. २ दुसऱ्याच्या मनांत दया उत्पन्न करणें.

पिचकना–क्रि.स. पिचणें; दबणें.

पिचका-पिचक्का— पु. **पिचकारी**–स्त्री. पिचकारी.

पिच्छल—पु. १ आकाशवेल. २ शिसवीचें लांकूड. वि. गुळगुळीत; चिकणा. [पाठीमागें राहणें.

पिछडना–क्रि. अ. मागें पडणें;

पिछडा–वि. मागासलेला.

पिछलगा-गुआ-ग्गू—पु. पाठीमागून जाणारा; अनुचर. **पिछलगी**–स्त्री. अनुगमन करणारी; अनुयायी होणारी.

पिछला—वि. १. पाठीमागचा; मागील. २ नंतरचा. ३ शेवटचा. ४ होऊन गेलेला; जुना. (मु.)

पिछला पहर–तिसरा प्रहर. **पिछली रात**–मध्यरात्रीनंतरची वेळ. [भाग; परसूं.
पिछवाडा—पु. घराचा मागील
पिछाडी–स्त्री. १ मागील भाग २ घोड्याचे मागील पाय बांधण्याच्या दोऱ्या; पायबंद.
पिछानना*–क्रि. स. ओळखणें.
पिछौरा*–पु. उपरणें.
पिटंत–स्त्री. मार; चोप.
पिटना–क्रि. अ. १ मार खाणें. २ वाजणें. पु. चोपणी; जमीन चोपण्याचें साधन.
पिटवाना–क्रि. स. मारविणें.
पिटाअी–स्त्री. १ चोप; मार. २ जमीन चोपण्याची मजुरी.
पिटारा–पु. पेटारा; करंडी.
पिट्ठू–पु.१ अनुयायी. २साहाय्यक; मदतगार.
पिठौरी–स्त्री. १ पाटवडी. २भजें.
पितर–पु. मृत पूर्वज.
पिता-पु. बाप; पिता.
पितामह–पु. आजोबा;बापाचा बाप.
पितु*–पु. पिता. [साहस.
पित्ता–पु. १ पित्ताशय. २ हिंमत;
पित्ती–अंगावर पुरळ अुठतो तो रोग; पित्ता.
पिद्डी, पिद्दी—स्त्री. [अनु.] १ भोरडी (पक्षीविशेष). २तुच्छ वस्तु.
पिधान–पु. १ आवरण; पडदा. २ झाकण. ३ म्यान. ४ दार.
पिनक–स्त्री. पाहा 'पीनक'.
पिनकना–क्रि. अ. १ अफूनें गुंगून डुकल्या येणें. २ पेंगणें;डुकली येणें.
पिनपिनाना—क्रि. अ. [अनु.] किरकिरणें, चिरचिरणें. **पिनपिन**–स्त्री. किरकिर; चिरचिर.
पिनहाँ–वि. [फा.] गुप्त; लपलेला.
पिय-या*–पु. पति.
पियक्कड–पु. पिणारा; दारुडा.
पियराना*–क्रि. अ. निस्तेज होणें; फिकट पडणें. [पणा.
पियराअी, पिराअी—स्त्री. पिवळे-
पियादा–पु. प्यादा; पायदळ सैनिक.
पियूख*–पु. पीयूष; अमृत.
पिरकी–स्त्री. बारीक फोड;पुटकुळी.
पिरथी*-स्त्री. पृथ्वी.
पिराना*—क्रि. अ. ठसठसणें; ठणकणें.
पिरीतम*–पु. प्रियतम; पति.
पिरीता*—वि. प्रिय; आवडता.
पिरोज–पु. [फा.] वाटी; ताटली.
पिरोजन–पु. [दे.] कान टोंचण्याची चाल.
पिरोजा–पु. [फा.] अेक प्रकारचा हिरवा, निळा दगड.

पिरोना–*क्रि. स.* ओंवणें; गुंफणें.

पिलअी—*स्त्री.* प्लीहा.

पिलना—*क्रि. अ.* १ ढासळणें; कोसळणें. २ तेलाच्या घाणींतून गाळून निघणें. ३ आग्रह धरणें; हेका धरणें.

पिलना–*क्रि. अ.* १ मन घालणें; लक्ष देणें. २ पिळून निघणें.

पिलपिलाना–*क्रि. स.* [अनु.] मअू करणें; बिलबिलीत करणें. **पिलपिला**–*वि.* बिलबिलीत; मअू.

पिलवाना, पिलाना–*क्रि. स.* पाजणें; प्यावयास देणें.

पिलआ—*पु.* [दे.] कुत्र्याचें पिल्लूं.

पिल्लू—*पु.* अळी.

पिसनहारी—*स्त्री.* दळण करून निर्वाह करणारी स्त्री.

पिसना*—*क्रि. अ.* १ पीठ होणें; चूर्ण होणें. २ चिरडणें ३ थकणें.

पिसर–*पु.* [फा.] पुत्र; मुलगा.

पिसवाना–*क्रि. स.* दळून घेणें.

पिसाअी–*स्त्री.* १ दळण. २ दळण्याची मजुरी. ३ अतिशय श्रम.

पिसुन*–*पु.* १ कपटी. २ चुगलखोर.

पिस्सू—*पु.* पिसू.

पिस्ताँ–*स्त्री.* [फा.] १ स्तन. २ छाती.

पिस्ता–*पु.* [फा.] पिस्ते. **पिस्तअी**-*वि.* पिस्त्याच्या रंगाचा.

पिहकना–*क्रि. अ.* [अनु.] कोकिळ, चातक अि. पक्ष्यांचें कूजन करणें.

पींजर-रा*–*पु.* पिंजरा.

पी*–*पु.* पति.

पीक–*स्त्री.* पिंक; पिचकारी. [तस्त.

पीकदान–*पु.* [सं.+फा.] पीकदाणी;

पीछा–*पु.* १ पाठलाग. २ मागील भाग. ३ कांहीं घटनेच्या नंतरची वेळ.

पीछू–*क्रि. वि.* मागें; मागच्या बाजूस.

पीछे–*अव्य.* १ पाठीमागून. २ मागें. ३ नंतर; अुपरान्त. ४ शेवटीं. ५. परोक्ष; गैरहजेरींत.

पीटना–*क्रि. स.* १ मार देणें; चोप देणें. २ चोपणें; सपाट करणें. ३ ठोकणें; चपटें करणें.

पीठ–ठि—*स्त्री.* १ पाट. २ सिंहासन. ३ आसन. ४ वेदी.

पीठ—*स्त्री.* पाट. (मु.) **पीठ दिखाकर जाना**–स्नेहसंबंध तोडून जाणें. **पीठ देना**–१ निरोप घेणें. २ विमुख होणें; पाठ फिरविणें. ३ पाठ दाखविणें; पळून जाणें. ४ आराम करणें. **पीठ पर होना**–पाठीराखा होणें.

पीठी–*स्त्री.* वाटलेली डाळ.

पीडुरी*–*स्त्री.* पोटरी.

पीढा–*पु.* पाट.

पीढी—*स्त्री.* १ पिढी; कुलपरंपरा. २ लहान पाट.
पीतक—*पु.* १ केशर. २ पिंवळें चंदन. ३ मध.
पीतपुष्प—*पु.* कण्हेर.
पीन-*वि.* १ जाड; स्थूल. २ संपन्न.
पीनक—*स्त्री.* [दे.] १ अफूची गुंगी. २ झोंपेची डुकली.
पीना—*क्रि.स.* १ पिणें; पान करणें. २ सहन करणें; राग गिळणें. ३ पिणें (दारू, विडी अि.). ४ शोषून घेणें. (मु.) **पी जाना**—राग गिळणें; सहन करणें.
पीप—*स्त्री.* पूं (फोडांतील).
पीपर-ल—*पु.* पिंपळाचें झाड.
पीपर-ल—*स्त्री.* पिंपळी (औषधी वनस्पति).
पीपा—*पु.* (?) पीप.
पीयर-*वि.* पिवळा.
पीय-या*—*पु.* पति; भर्ता.
पीयूष-*पु.* १ अमृत. २ दूध.
पीर-रा—*स्त्री.* पीडा; दुःख.
पीरी—*स्त्री.* [फा.] १ म्हातारपण; वृद्धत्व. २ बुवाबाजी. ३ ठेका; मक्ता. ४ हुकमत; सत्ता.
पील-*पु.* [फा.] १ हत्ती. २ बुद्धिबळांतील मोहरा-हत्ती किंवा अुंट.
पीलपाँव-*पु.* [फा.] हत्तीरोग.
पीलवान-*पु.* [फा.] माहूत.
पीला—*वि.* १ पिवळा. २ निस्तेज. *पु.* पिवळा किंवा सोनेरी रंग.
पीलापन-*पु.* पिवळेपणा.
पीलिया-*पु.* पांडुरोग. [फळ.
पीलु—*पु.* अेक प्रकारचें औषधी
पीसना-*क्रि.स.* १ दळणें. २ वांटणें. ३ भरडणें. ४ भुकटी करणें. ५ अत्यंत परिश्रम करणें.
पीहर-*पु.* माहेर.
पुँछार*-*पु.* मोर; मयूर.
पुंजी, पूँजी—*स्त्री.* संचित धन.
पुंस*—*पु.* पुरुष.
पुंसवन*-*पु.* १ दूध. २ पुंस्त्वसंबंधी संस्कार. (गर्भधारणा झाल्यानंतर तीन महिन्यांनीं करावयाचा)
पुआ-*पु.* मालपुआ; पाकांतील पुरी.
पुआल-*पु.* पाहा 'पयाल'.
पुकार-*स्त्री.* १ हांक; आरोळी. २ करुण हांक; धांवा.
पुकारना-*क्रि. स.* १ हांक मारणें. २ ध्यास घेणें. ३ मदतीसाठीं ओरडणें; धांवा करणें.
पुक्कस-*पु.* चांडाळ; अधम; डोंब.
पुख*-*पु.* पुष्प; फूल.
पुख़्ता-*वि.* [फा.] दृढ; मजबूत.
पुचकार-*स्त्री.* १ चुचकार. २ चुंबतांना होणारा आवाज.

पुचकारना–*क्रि. अ.* [अनु.] चुचकारणें.

पुचारा–*पु.* [अनु.] १ सफेरी; चुना देण्याचें काम. २ रंग देण्याचा कुंचा. ३ आनंद देणारी गोष्ट. ४ खुशामत. ५ उत्साह देणारे शब्द.

पुच्छल–*वि.* शेंपूट असलेला. (यौ.) **पुच्छल तारा**–धूमकेतु.

पुच्छत्तर–*पु.* विचारपूस करणारा; परमार्श घेणारा.

पुछल्ला–*पु.* १ लांब शेंपूट. २ कच्छपीं लागलेला माणूस.

पुछार*–*पु.* पाहा 'पुच्छत्तर'.

पुजना–*क्रि. अ.* १ पूजिलें जाणें. २ आदर होणें.

पुजवाना पुजाना–*क्रि. स.* १ पूजा करविणें. २ स्वतःचा बडेजाव करविणें. ३ पैसे अुकळणें.

पुजाअी–*स्त्री.* पूजन. [करणें.

पुजाना–*क्रि. स.* पूर्ण करणें; सफल

पुजापा–*पु.* पूजासाहित्य.

पुजैया*–*पु.* पुजारी.

पुट–*पु.* आच्छादन.

पुट–*पु.* [अनु.] १ लेप; पुट. २ वस्त्राला रंग देण्यासाठीं बुडविण्याची क्रिया.

पुटकी–*स्त्री.* [अनु.] पदार्थ घट्ट करण्याकरितां पेरलेलें पीठ.

पुटकी–*स्त्री.* लहानसें गाठोडें; बोचकें.

पुटास–*पु.* [अिं.] पोटॅशियम परमँगनेट. [ठेवण्याजोगी रिकामी जागा.

पुटी–१ लहान द्रोण; वाटी. २ वस्तु

पुटीन–*पु.* [अिं.] लांबी; लुकण.

पुठवार–*क्रि. वि.* बाजूस; बगलेस.

पुठवाल–*पु.* मदतनीस; पाठीराखा.

पुडिया–*स्त्री.* पुडी.

पुण्य–*पु.* पुण्य. *वि.* पवित्र.

पुतरा–*पु.* बाहुला.

पुतरिका, पुतरी-ली–*स्त्री.* १ बाहुली. २ डोळ्यातील बाहुली. ३ कापड विणण्याचा माग. (मु) **पुतली फिर जाना**–डोळे फिरणें (मरणसमयीं).

पुतला–*पु.* बाहुला; पुतळा (खेळांतील). (मु.) **किसी का पुतला बाँधना**–अेखाद्याची बदनामी करणें. **पुतलीघर**=*पु.* कापडाची गिरणी. [काम किंवा मजुरी.

पुताअी–*स्त्री.* लिंपण्याचें, रंग देण्याचें

पुत्त*–*पु.* पुत्र; मुलगा.

पुत्रवधू–*स्त्री.* सून. [विधवा स्त्री.

पुनर्भू—*स्त्री.* पुनर्विवाह केलेली

पुनश्च–*क्रि. वि.* १ पुनः; २ ताजाकलम (पत्रांतील).

पुनि*–*क्रि. वि.* फिरून; पुनःपुन्हां.

पुनी*–*पु.* पुण्यात्मा.

पीढी—स्त्री. १ पिढी; कुलपरंपरा. २ लहान पाट.
पीतक—पु. १ केशर. २ पिंवळें चंदन. ३ मद्य.
पीतपुष्प—पु. कण्हेर.
पीन-वि. १ जाड; स्थूल. २ संपन्न.
पीनक—स्त्री. [दे.] १ अफूची गुंगी. २ झोंपेची डुकली.
पीना—क्रि.स. १ पिणें; पान करणें. २ सहन करणें; राग गिळणें. ३ पिणें (दारू, विडी इ.). ४ शोषून घेणें. (मु.) **पी जाना**—राग गिळणें; सहन करणें.
पीप—स्त्री. पूं (फोडांतील).
पीपर-ल—पु. पिंपळाचें झाड.
पीपर-ल—स्त्री. पिंपळी (औषधी वनस्पति).
पीपा—पु. (१) पीप.
पीयर-वि. पिवळा.
पीय-या*—पु. पति; भर्ता.
पीयूष-पु. १ अमृत. २ दूध.
पीर-रा—स्त्री. पीडा; दुःख.
पीरी—स्त्री. [फा.] १ म्हातारपण; वृद्धत्व. २ बुवाबाजी. ३ ठेका; मक्ता. ४ हुकमत; सत्ता.
पील-पु. [फा.] १ हत्ती. २ बुद्धिबळांतील मोहरा-हत्ती किंवा उंट.
पीलपाँव-पु. [फा.] हत्तीरोग.
पीलवान-पु. [फा.] माहूत.
पीला—वि. १ पिवळा. २ निस्तेज. पु. पिवळा किंवा सोनेरी रंग. **पीलापन**-पु. पिवळेपणा.
पीलिया-पु. पांडुरोग.
पीलु—पु. एक प्रकारचें औषधी [फळ.
पीसना-क्रि.स. १ दळणें. २ वांटणें. ३ भरडणें. ४ भुकटी करणें. ५ अत्यंत परिश्रम करणें.
पीहर-पु. माहेर.
पुँछार*-पु. मोर; मयूर.
पुंजी, पूँजी—स्त्री. संचित धन.
पुंस*—पु. पुरुष.
पुंसवन*-पु. १ दूध. २ पुंस्त्वसंबंधीं संस्कार. (गर्भधारणा झाल्यानंतर तीन महिन्यांनीं करावयाचा)
पुआ-पु. मालपुआ; पाकांतील पुरी.
पुआल-पु. पाहा 'पयाल'.
पुकार-स्त्री. १ हांक; आरोळी. २ करुण हांक; धांवा.
पुकारना-क्रि. स. १ हांक मारणें. २ ध्यास घेणें. ३ मदतीसाठीं ओरडणें; धांवा करणें.
पुक्कस-पु. चांडाळ; अधम; डोंब.
पुख*-पु. पुष्य; फूल.
पुख़्ता-वि. [फा.] दृढ; मजबूत.
पुचकार-स्त्री. १ चुचकार. २ चुंबतांना होणारा आवाज.

पुचकारना–*क्रि. अ.* [अनु.] चुचकारणें.

पुचारा–*पु.* [अनु.] १ सफेदी; चुना देण्याचें काम. २ रंग देण्याचा कुंचा. ३ आनंद देणारी गोष्ट. ४ खुशामत. ५ अुत्साह देणारे शब्द.

पुच्छल–*वि.* शेंपूट असलेला. (यौ.) **पुच्छल तारा**–धूमकेतु.

पुच्छत्तर–*पु.* विचारपूस करणारा; परमार्श घेणारा.

पुछल्ला-*पु.* १ लांब शेंपूट. २ कच्छपीं लागलेला माणूस.

पुछार*–*पु.* पाहा 'पुच्छत्तर'.

पुजना–*क्रि. अ.* १ पूजिलें जाणें. २ आदर होणें.

पुजवाना पुजाना–*क्रि. स.* १ पूजा करविणें. २ स्वतःचा बडेजाव करविणें. ३ पैसे अुकळणें.

पुजाअी–*स्त्री.* पूजन. [करणें.

पुजाना–*क्रि. स.* पूर्ण करणें; सफल

पुजापा–*पु.* पूजासाहित्य.

पुजैया*–*पु.* पुजारी.

पुट–*पु.* आच्छादन.

पुट–*पु.* [अनु.] १ लेप; पुट. २ वस्त्राला रंग देण्यासाठीं बुडविण्याची क्रिया.

पुटकी–*स्त्री.* [अनु.] पदार्थ घट्ट करण्याकरितां पेरलेलें पीठ.

पुटकी–*स्त्री.* लहानसें गाठोडें; बोचकें.

पुटास–*पु.*[अिं.] पोटॅशियम परमँगनेट. [ठेवण्याजोगी रिकामी जागा.

पुटी–१ लहान द्रोण; वाटी. २ वस्तु

पुटीन–*पु.* [अिं.] लांबी; लुकण.

पुठवार–*क्रि. वि.* बाजूस; बगलेस.

पुठवाल–*पु.* मदतनीस; पाठीराखा.

पुडिया–*स्त्री.* पुडी.

पुण्य–*पु.* पुण्य. *वि.* पवित्र.

पुतरा–*पु.* बाहुला.

पुतरिका, पुतरी-ली-*स्त्री.* १ बाहुली. २ डोळ्यातील बाहुली. ३ कापड विणण्याचा माग. (मु) **पुतली फिर जाना**–डोळे फिरणें (मरणसमयीं).

पुतला–*पु.* बाहुला; पुतळा (खेळांतील). (मु.) **किसी का पुतला बाँधना**–अेखाद्याची बदनामी करणें. **पुतलीघर**=*पु.* कापडाची गिरणी. [काम किंवा मजुरी.

पुताअी–*स्त्री.* लिंपण्याचें, रंग देण्याचें

पुत्त*–*पु.* पुत्र; मुलगा.

पुत्रवधू–*स्त्री.* सून. [विधवा स्त्री.

पुनर्भू—*स्त्री.* पुनर्विवाह केलेली

पुनश्च–*क्रि. वि.* १ पुनः; २ ताजाकलम (पत्रांतील).

पुनि*–*क्रि. वि.* फिरून; पुनःपुन्हां.

पुनी*–*पु.* पुण्यात्मा.

पुनी*–स्त्री· पूर्णिमा; पौर्णिमा.
पुनी*–क्रि· वि· पुन्हां.
पुनीत–वि· पवित्र; शुद्ध.
पुन्यासिलोक*–वि· पुण्यश्लोक.
पुर–वि· पूर्ण; भरलेला.
पुर–पु· १ नगर; शहर. २ घर. ३ नक्षत्र. ४ देह. [प्रभाव-पूर्ण.
पुरअसर– वि· [फा. + अ·]
पुरअिन*–स्त्री· १ कमळाचें पान २ कमळ.
पुरखा–पु· १ पूर्वज. २ कुटुंबांतील मोठा पुरुष. (मु.) पुरखे तर जाना–पूर्वजांना अुत्तम गति प्राप्त होणें. [३ प्रेरणा. ४ समर्थन.
पुरचक-स्त्री· १ चुचकारणें. २ अुत्साह.
पुरज़ा–पु· [फा.] १ चिठी. २ तुकडा; कात्रण. ३ अवयव; अंग. (मु.) चलता पुरज़ा– तरतरीत माणूस; चलाख. [जोरदार.
पुरजोश–वि· [फा.] आवेशपूर्ण;
पुरट*—पु· सुवर्ण; सोनें.
पुरवला–वि· १ पूर्वीचा; जुना. २ पूर्वजन्मींचा. [णारा; पौर्वात्य.
पुरबिया–पूर्वेकडील देशांत राह-
पुरवट–पु· मोट.
पुरवना*–क्रि· स· पूर्ण करणें; शेवटास नेणें; संपविणें.
पुरवा–पु· मातीचें लहान भांडें.
पुरवा–पु· लहान गांव.
पुरवा–पु· पूर्वेकडून येणारे वारे.
पुरवाअी–वैया– स्त्री· पूर्वेकडून येणारे वारे. [किंवा खोलीचें माप).
पुरसा–पु· अेक पुरुष (अुंचीचें
पुरसा–पु· [फा.] दारावर जाणें. (मृताचे नातलगांच्या सांत्वनार्थ).
पुरसिश–स्त्री· [फा.] विचारपूस.
पुरसी–स्त्री· पूसतपास, विचारणा.
पुरस्कार–पु· १ अिनाम; बक्षीस. २ आदर; सन्मान. ३ स्वीकार.
पुरा–अव्य. पूर्वी; प्राचीन काळीं.
पुरा–पु· गांव; वस्ती.
पुरातत्त्व—पु· अितिहास संशोधन.
पुरातत्त्ववेत्ता— पु· अितिहास संशोधक.
पुरातन—वि· प्राचीन; जुना. पु· विष्णु; पुराण पुरुष.
पुरातन-प्रेमी–पु· सनातनी.
पुराना–वि· १ प्राचीन. २ जुना; जीर्ण. (मु.) पुराना खुर्राट– १ म्हातारा. २ पुष्कळ पावसाळे पाहिलेला; अनुभवी. पुराना घाघ–पक्का धूर्त.
पुराना–क्रि· स· १ पूर्ण करविणें. २ पूजा करविणें. ३ अनुसरण करणें.
पुरारि–पु· शंकर.
पुरावृत्त–पु· प्राचीन अितिहास.

पुरुख*–पु. पुरुष.
पुरुषारथ*–पु. पुरुषार्थ.
पुरुहूत–पु. अिंद्र. [भटजी; भिक्षुक.
पुरोहित–पु. यज्ञ वगैरे करविणारा;
पुल–पु. [फा.] पूल; सेतु.
पुलक–पु. १ रोमांच. २ अेक रत्न.
पुलकाअी*–स्त्री. प्रफुल्लता; आनंद.
पुलकित–वि. रोमांचित.
पुलटिस-स्त्री. [अिं.] पोटीस.
पुलपुला–वि. [अनु.] बिलबिलीत; मअू [दाबणें; कुसकरणें.
पुलपुलाना–क्रि. स. [अनु.]
पुलाव–पु. पुलाव (मांस घालून केलेला भात).
पुलिंदा–पु. बेंडोळें; बंडल.
पुलिन–पु. १ तट; किनारा.
पुलिया–स्त्री. [?] पडकी झोपडी; खिंडार. [(समुदायवाचक नाम)
पुलिस–पु. [अिं.] पोलिस. स्त्री.
पुल्लिग–पु. पुल्लिंग; पुंलिंग.
पुश्त–स्त्री. [फा.] १ पाठ; पृष्ठभाग. २ पिढी. (मु.) **पुश्त दर पुश्त** वंशपरंपरा. **पुश्तहा पुश्त**-कित्येक पिढ्यांपर्यंत. **पुश्तनामा**–पु. वंशावळ. **पुश्तैनी**–वि. पिढीजात; वंशपरंपरागत.
पुश्तक-पु. [फा.] दुगाणी. [२पुढा.
पुश्ता–पु. [फा.] १ बंधारा; बांध.
पुश्ती–स्त्री. [फा.] १ टेकण; टेकू; आधार. २ पुष्टिपत्र. ३ तक्क्या.
पुश्तैनी–वि. पाहा ‘पुश्त’.
पुष्टअी–स्त्री. पौष्टिक; शक्तिवर्धक औषध. [कामदेव.
पुष्पधनुर्धर-पुष्पधन्वा–पु. मदन;
पुष्पित–वि. विकसित; अुमलेला.
पुसाना*–क्रि. अ. १ शोभणें; योग्य दिसणें. २ परवडणें.
पुस्तक-स्त्री. पुस्तक. [आकाराचें.
पुस्तकाकार– वि. पुस्तकाच्या
पुस्तकालय–पु. ग्रंथालय.
पुहकर–पु. पुष्करिणी; तलाव.
पुहप-पुहुप–पु. फूल; पुष्प.
पुहुमी*–स्त्री. पृथ्वी.
पुहुरेनु-पु. पुष्प-पराग.
पूँछ–स्त्री. शेपूट.
पूँछना–क्रि. स. विचारणें; पुसणें.
पूँजी–स्त्री. १ भांडवल. २ संचित धन; संपत्ति. ३ धन; पैसा. (यौ.) **पूँजीपति**– भांडवलदार.
पूँजीदार–पु. [सं.+फा.] भांडवलदार.
पूँजीवाद–पु. भांडवलशाही.
पूँठ, पूठि*–स्त्री. पाठ.
पूआ–पु. मालपुवा; पाकवलेली पुरी.
पूच-वि. [फा.] १ रिकामा; रिक्त. २ व्यर्थ; फाजील. ३ तुच्छ.

४ नीच; हलकट.

पूछ–*स्त्री*. १ विचारपूस. २ आदर; मान. ३ शोध; तपास. **पूछताछ, पूछपाछ** – *स्त्री*. विचारपूस; पूसतपास.

पूछना—*क्रि. स*. १ विचारणें; प्रश्न करणें. २ शोध करणें; तपास काढणें. समाचार घेणें. ४ आदर किंवा सन्मान करणें.

पूछरी*–*स्त्री*. शेपूट.

पूजना–*क्रि. स*. १ आराधना करणें. २ आदरसत्कार करणें; लांच देणें.

पूजना–*क्रि. स*. १ पूर्ण होणें; भरणें. २ समाप्त होणें.

पूजनीय––*वि*. पूज्य; आदरणीय.

पूजा–*स्त्री*. पूजा; आराधना. (यौ.) **पूजापाठ**–पूजाअर्चा.

पूडी–*स्त्री*. पुरी.

पूत–*वि*. पवित्र; शुद्ध.

पूत–*पु*. पुत्र; मुलगा.

पूतना—*स्त्री*. पूतना (श्रीकृष्णाला मारण्यासाठी कंसानें पाठविलेली राक्षसी.) [२ दुर्गंधि.

पूति–*स्त्री*. १ पवित्रता; शुद्धता.

पून*—*पु*. पुण्य.

पूनी–*स्त्री*. पेळू.

पनो*–*स्त्री*.पूर्णिमा. [(पूरण अि).

पूर–*पु*. १पूर्णत्व. २भरावयाचे पदार्थ

पूरक–*वि*. पूर्ण करणारा.

पूरन*–*वि*. पूर्ण.

पूरनपरब*–*पु*. पूर्णिमा.

पूरनपुरी–*स्त्री*. पुरणपोळी.

पूरब—*पु*. पूर्व. **पूरबी**–*वि*. पूर्वेकडील; पौर्वात्य. [पूर्वजन्मींचा.

पूरबला–*वि*. १ प्राचीन; जुना. २

पूरा––*वि. पु*. १ पूर्ण; भरलेला. २ संपूर्ण; समस्त; सगळा. (मु.) **गाँठका पूरा**–श्रीमंत. **बातका पूरा**–दृढ निश्चयी; पक्का; मजबूत.

पूरी–*स्त्री*. १ पुरी. २ मृदंग, ढोल वगैरेंवर बसविलेला कातड्याचा तुकडा.

पूर्वकालिक क्रिया–*स्त्री*. अून प्रत्ययान्त धातु साधित अव्यय. (करके= करून)

पूर्वज–*पु*. पूर्वपुरुष.

पूर्वाअी—*वि*. पूर्व दिशेचा.

पूळा–*पु*. पेंढी.

पूस–*पु*. पौष महिना.

पृथक्–*वि*. वेगळा; अलग. *क्रि. वि*- स्वतंत्रपणें; अलगपणें.

पेंडुकी —*स्त्री*. १ पारवा. २ सोनाराची फुंकणी.

पेंदा–*पु*. बूड; तळभाग. [वेतन.

पेंशन–*स्त्री*. [अि.] पेन्शन; निवृत्ति-

पेखक–*पु*. प्रेक्षक.

पेखना*–*क्रि. स.* १ पाहणें; अवलोकन करणें. २ पारख करणें.

पेच–*पु.* [फा.] १ पेंच; फिरकी. २ डावपेंच. ३ कोडें; कूट प्रश्न. ४ विवंचना. ५ यंत्र. ६ कुस्तीचा डाव. ७ स्क्रू. ८ युक्ति; अुपाय. ९ शिरपेंच; तुरा.

पेचक—*स्त्री.* [फा.] सुताची गुंडी.

पेचकश *पु.* [फा.] स्क्रूड्रायव्हर; बूच काढण्याचा स्क्रू. [द्वेष.

पेचताब—*पु.* [फा.] अढी; राग;

पेचवान—*पु.* [फा.] हुक्क्याची लांब नळी.

पेचिश–*स्त्री.* [फा.] मुरडा; पोटांत येणारी कळ.

पेचीदा–ला–*वि.* [फा.] १ पेंचदार. २ बिकट; कठिण.

पेज— *पु.* [अिं.] पृष्ठ; पान (पुस्तकाचें).

पेट–*पु.* पोट. (मु.) **पेट काटना**–पोटाला चिमटा घेणें. **पेट का पानी न पचना**–पोटांत न राहणें (गुप्त गोष्ट). **पेटका हलका**–हलक्या मनाचा. **पेट की बात**–रहस्य. **पेट चलना**–जुलाब होणें. **पेट जलना**-अतिशय भूक लागणें. **पेट पालना**–जीवन-निर्वाह करणें. **पेट फूलना**– १ अेखाद्या गोष्टीसाठीं अतिशय अुत्सुक होणें. २ पोट फुगणें. **पेट मारकर मर जाना**–आत्मनाश करणें. **पेट में दाढी होना**–लहानपणापासून चतुर असणें.

पेटक–*पु.* १ पेटारा. २ ढेर; समूह.

पेटागि*–*स्त्री.* जठराग्नि; भूक.

पेटार्थी–र्थू–*वि.* पोटभरू; पोटार्थी.

पेटी–*स्त्री.* १ कमरपट्टा; २ धोपटी.

पेटू–*वि.* अधाशी.

पेठा–*पु.* [दे.] १ कोहळा. २ कोहळ्याची वडी (मिठाअी).

पेड–*पु.* झाड; वृक्ष. [धड; शरीर.

पेडी–*स्त्री.* १ झाडाचें खोड. २

पेडू–*पु.* १ ओटीपोट. २ गर्भाशय.

पेम*–*पु.* प्रेम; प्रीति.

पेरना–*क्रि. स.* १ पिळणें; रस, तेल काढणें. २ सतावणें; त्रास देणें. ३ अेखाद्या कामाला वेळ लावणें.

पेरना–*क्रि. स.* १ प्रेरणा करणें. २ पाठविणें.

पेलना–*क्रि. स.* १ आंत दाबणें; घुसडणें. २ धक्का देणें; ढकलणें. ३ जबरदस्ती करणें. (मु.) **डंड पेलना**–व्यायामासाठीं जोर काढणें. [सोडणें.

पेलना–*क्रि.स.* प्रवृत्त करणें; अंगावर

पेश–*पु.* [फा.] १ पुढचा

पुढची बाजू २ फारशीमधील अुकाराचें चिन्ह. *क्रि· वि·* पुढें; समोर. (मु.) **पेश आना**–१ पुढें येणें. २ व्यवहार करणें; वागणें. **पेश करना**–१ पुढें करणें; समोर आणणें. २ नजराणा देणें; भेट देणें. **पेश जाना** अथवा **चलना**–अधिकार चालणें.

पेश–कद्‌मी–*स्त्री·* [फा.] १ पुढाकार; नेतृत्व. २ आक्रमण.

पेश–कब्ज़–*स्त्री·* [फा.] कट्यार.

पेश–कश–*स्त्री·* [फा.] १ नजराणा. २ सूचना (प्रपोझल).

पेशकार–*पु·* [फा.] शिरस्तेदार; न्यायाधीशापुढें कागद ठेवणारा कारकून; मुतालिक.

पेशखेमा– *पु·* [फा.] १ सैन्याचें सामान; सरंजाम. २ सैन्याची आघाडी.

पेशगी—*स्त्री·* [फा.] तसलमात; कांहीं कामासाठीं अगाअू दिलेली रक्कम. [कथन.

पेश–गोअी–*स्त्री·* [फा.] भविष्य-

पेशतर—*क्रि· वि·* [फा.] पूर्वी; अगोदर.

पेशबंदी–*स्त्री·* [फा.] पूर्वतयारी; अगोदर केलेला बंदोबस्त किंवा बचावाची युक्ति.

पेशराज–*पु·* [फा.+सं.] १ दगड वाहणारा मजूर. २ गवंडी

पेशरौ—*पु·* [फा.] अग्रगामी; मार्गदर्शक.

पेशवा–*पु·* [फा.] नेता; पुढारी.

पेशवाअी—*स्त्री·* १ सामोरें जाणें. २ पेशव्यांचा किताब. ३ पेशव्यांचा शासनकाल. [तिणीचा झगा.

पेशवाज़—*स्त्री·* [फा.] कलावं-

पेशा–*पु·* [फा.] धंदा, व्यवसाय.

पेशानी—*स्त्री·* [फा.] १ कपाळ. २ भाग्य; नशीब.

पेशाब—*पु·* [फा.] मूत्र; लघवी.

पेशाबखाना—*पु·* मुतारी.

पेशावर—*पु·* [फा.] व्यापारी. *वि·* धंदेवाअीक.

पेशी–*स्त्री·* [फा.] १ खटल्याची सुनावणी. २ पुढें मांडणें; ठेवणें.

पेशी— *स्त्री·* १ वज्र. २ म्यान. ३ गर्भाची वार.

पेशीनगोअी- *स्त्री·* पाहा 'पेश गोअी'

पेश्तर—*क्रि· वि·* [फा.] पूर्वी; अगोदर; प्रथम.

पेशोवर—*वि·* पाहा 'पेशावर'.

पैंजनी- *स्त्री·* [सं.+अनु.] पैंजण.

पैंठ–*स्त्री·* १ बाजारपेठ. २ दुकान. ३ बाजाराचा दिवस. ४ दुसऱ्यांदां पाठविलेली हुंडी.

पैंडा–पु॰ १ मार्ग; रस्ता. २ तबेला. ३ प्रणाली; पद्धत. (मु.) **पैंडे पडना**–हात धुवून पाठीस लागणें;
पैंत*—स्त्री॰ पैज; शर्यत.
पैंतरा–पु॰ पवित्रा; पोझ. (यौ.) **पैंतरेबाजी**—डावपेंच.
पैंती—स्त्री॰ पवित्रक.
पैंयाँ*—स्त्री॰ पाय; चरण
पैंसठ—वि॰ पासष्ट.
पै*–अव्य. १ पण; परंतु. २ अवश्य; जरूर. ३ नंतर. (यौ.) **जो पै**–जर. **तो पै**—तर मग; अशा स्थितींत. [निकट. २ बाजूस; कडे.
पै—अव्य. १ जवळ; समीप;
पै—अव्य. १ तृतीयेचा प्रत्यय. २ वर; वरती.
पैकर—पु॰ [फा.]१ शरीर.२ चित्र.
पैकरमा*—स्त्री॰ प्रदक्षिणा.
पैकार–पु॰ [फा.] लहान व्यापारी; किरकोळ मालाचा व्यापारी.
पैखाना–पु॰ [फा.]संडास; शौचकूप.
पैग—पु॰ कदम; पाऊल.
पैग़ाम–पु॰ [फा.] संदेश; निरोप.
पैजामा—पु॰ [फा.] विजार.
पैज़ार—स्त्री॰ [फा.] जोडा; पादत्राण. (यौ.) **जूती पैज़ार**–जोडाजोडी; जोड्यानें मारामारी.
पैठ—स्त्री॰ प्रवेश; शिरकाव.
पैठना—क्रि.अ॰ शिरणें; प्रवेश करणें.
पैठाना—क्रि॰ स॰ घेऊन जाणें; प्रवेश करविणें. [प्रवेशद्वार.
पैठार*—पु॰ १ प्रवेश. २ फाटक;
पैडी—स्त्री॰ १ पायरी; वर चढतांना पाय ठेवण्यासाठीं केलेली पायरी. २ मोटेचा रस्ता; धाव. ३ थारोळें.
पैतरा—पु॰ १ पवित्रा; उभें राहण्याची विशिष्ट स्थिति. २ पावलाचें चिह्न. (मु.) **पैतरा बदलना**–पवित्रा बदलणें.
पैताना–पु॰ पायथें; पायाकडील बाजू.
पै-दर-पै—क्रि॰ वि॰ [फा.] १ क्रमवार. २ लागोपाठ.
पैदल—वि॰ पायीं चालणारा. पु॰ १ पायदळांतील शिपाई. २ प्यादें क्रि॰ वि॰ पायीं पायीं.
पैदा—वि॰ [फा.] १ उत्पन्न झालेला. २ प्राप्त; मिळालेला. (मु.) **पैदा होना**–उद्भवणें.
पैदाइश—स्त्री॰ [फा.] उपज; उत्पत्ति. **पैदाइशी**–वि॰ १ जन्मतः; जन्मापासूनचा. २ स्वाभाविक. [उत्पन्न.
पैदावार–स्त्री॰[फा.] पीक; शेतांतील

पैना—*वि.* तीक्ष्ण धारेचा. *पु.* बैल हांकण्याची लहान काठी. [करणें.
पैनाना–*क्रि. स.* धार लावणें; तीक्ष्ण
पैमाअिश–*स्त्री.*[फा.] मोजणी;माप.
पैमाना—*पु.* [फा.] माप; मापण्याचें साधन.
पैमाल*–*वि.* [फा.] पददलित; पायाखालीं चिरडलेला.
पैया—*पु.* १ निःसत्व धान्य. २ हीनदीन व्यक्ति. [पदचिह्न.
पैर—*पु.* १ पाय. २ पाअूल. ३
पैर–*पु.* खळें; कापणीनंतर शेतांत धान्य रचून ठेवतात ती जागा.
पैरना—*क्रि. अ.* पोहणें.
पैरवी—*स्त्री.* [फा.] १ कोर्टांत खटल्याची मांडणी; समर्थन. २ अनुगमन; मागोमाग जाणें. ३ शिफारस. **पैरवीकार, पैरोकार** –*पु.* खटल्याची मांडणी करणारा.
पैरा—*पु.* १ पायगुण. २ पायांत घालण्याचें कडें. ३ तात्पुरता जिना.
पैराअी–*स्त्री.* पोहणें. **पैराक**–*पु.* पोहणारा.
पैराव–*पु.* डोह; अथांग पाणी.
पैराहन—*पु.* [फा.] पैरण; लांब सदरा. ९ बटनांचा लांब कोट.
पैरो–*पु.* [फा.]अनुयायी; शिष्य.
पैवंद—*पु.* [फा.] १ ठिगळ; २ लिखाणाची पुरवणी. ३ झाडाचें कलम. **पैवंदी**–*वि.* १ कलम लावून तयार झालेला; कलमी. २ जारज; अकुलीन. [प्रकारचें फळ.
पैवंदी–*पु.* [फा.] सताळू; अेक
पैवस्त—*वि.* [फा.] व्यापणारा; मिळून गेलेला.
पैशाचिक—*वि.* पिशाचासंबंधीं; भुताचें; भयंकर; राक्षसी. [प्रयत्न.
पैसरा–*पु.* १ बखेडा; झंझट. २
पैसा–*पु.* १ पैसा. २ संपत्ति.
पैसेंजर- *पु.* [अिं.] अुतारू.
पोंकना—*क्रि. स.* [अनु.] १ जुलाब होणें. २ अत्यंत भयभीत होणें; घाबरणें. *पु.* जनावरांना हगवण लागते तो रोग.
पोंका–*पु.* [दे.] फुलपांखरू.
पोंगा–*पु.* १ बांबूची नळी. २ टिनचें नळकांडें (कागदपत्र ठेवण्याचें). *वि.* १ पोकळ. २ मूर्ख; बुद्धिहीन.
पोंछना–*क्रि. स.* १ पुसणें; कोरडें करणें. २ झटकणें; साफ करणें. *पु.* अंग पुसण्याचा टॉवेल; रुमाल. **पोंछनी**–*स्त्री.*
पोआ–*पु.* सापाचें पिल्लूं. [पालेभाजी.
पोअी–*स्त्री.* [दे.] अेक पावसाळी
पोखना*-*क्रि.स.* पालनपोषण करणें.
पोखरा–*पु.* तळें; लहान तलाव.

पोच–*वि.* [फा.] १ तुच्छ; क्षुद्र. २ अशक्त; क्षीण. **पोची***–*स्त्री.* नीचता; हलकटपणा.

पोटना*–*क्रि. स.* गोळा १ करणें; जमा करणें. २ वश करणें; भुरळ पाडणें.

पोटली·*स्त्री.*·पुरचुंडी; लहान गाठोडें.

पोढा–*पु.* १ धष्टपुष्ट; दृढ; मजबूत. २ कठिण; कठोर. (मु.) **जी पोढा करना**–मन दगडासारखें करणें; मन कठोर करणें.

पोढाओ–*स्त्री.* दृढता; सामर्थ्य.

पोत–*पु.* १ पक्ष्याचें अगर गुराचें पिल्लूं. २ रोपटें. ३ नाव; जहाज. ४ पोत; वीण (कापडाची).

पोत–*स्त्री.* कांचमणि.

पोत–*पु.* प्रवृत्ति; स्वभाव.

पोत–*पु.* [फा.] जमिनीचा महसूल.

पोतडा—*पु.* दुपटें.

पोतदार–*पु.* [फा.] खजिनदार.

पोतना–*क्रि. स.* १ लिंपणें; सारवणें. २ चोपडणें; माखणें.

पोता–*पु.* नातू; मुलाचा मुलगा. **पोती**–*स्त्री.* नात; मुलाची मुलगी.

पोता—*पु.* [फा.] १ अंडकोष; वृषण. २ जमिनीचा महसूल. [कुंचा.

पोता–*पु.* १ पोतेरें. २ रंगदेण्याचा

पोथा–*पु.* १ मोठी पोथी (व्यंगार्थी). २ कागदाचा मोठा गठ्ठा; भारूड.

पोथी—*स्त्री.* पोथी; पुस्तक.

पोना— *क्रि. स.* थापटणें किंवा बनविणें. (भाकरी)

पोना-*क्रि. स.* गुंफणें; ओवणें.

पोपला–*वि.* [अनु.] १ चेपटलेला; चिपटा झालेला. २ बोचरा; बोथरा.

पोपलाना– *क्रि. अ.* तोंडाचें बोळकें होणें; दांत पडून बोथरें होणें.

पोपली–*स्त्री.* [अनु.] पुंगी; पिंगाणी (आंब्याची).

पोया— *पु.* १ सापाचें पिल्लूं. २ वृक्षाचें रोप. ३ मूल.

पोर—*स्त्री.* १ पेरें; कांडें. २ जोड; सांधा. (दोन पेऱ्यांतील सांधा). ३ पाठीचा कणा.

पोल–*पु.* १ पोकळी; अवकाश. २ पोकळपणा. **पोल खुलना**–रहस्य फुटणें; बेंड फुटणें. [अंगण.

पोल– *पु.* १ फाटक; प्रवेशद्वार. २

पोला–*वि.* १ पोकळ. २ निःसत्त्व; कुचकामाचा.

पोशाक–*स्त्री.* [फा.] पोशाख.

पोशिश—*स्त्री.* [फा.] पोशाख; पेहराव.

पोशीदा–*वि.* [फा.] गुप्त.

पोशीदगी–*स्त्री.* गोप्य; रहस्य.

पोषण—*पु.* पोसणें; वाढविणें.

पोसना–क्रि.स. पोसणें; पालन करणें.

पोस्त–स्त्री. [फा.] १ कातडें. २ टरफल. ३ अफूचें झाड.

पोस्ता–पु. [फा.] अफूचें झाड. **पोस्ते का दाना**–खसखस.

पोस्ती–पु. [फा.] १ अफूचें फळ वाटून नशा करणारा माणूस. २ आळशी मनुष्य.

पोस्तीन—पु. [फा.] फरदार कोट.

पोहना–क्रि. स. १ ओवणें; गुंफणें. २ टोंचणें; भोंक पाडणें. ३ लिंपणें. ४ खुपसणें; ठोसणें. ५ वाटणें; घोटणें.

पोंडा—पु. जाड ऊंस.

पौ–स्त्री. किरण; ज्योति. (मु) **पौ फटना**-दिवस अुगवणें; अुजाडणें.

पौ–स्त्री. पाणपोअी.

पौ–स्त्री. दान (सोंगट्याचें) (मु) **पौ बारह होना**—१ जिंकण्याचा डाव पडणें. २ फायद्याची संधि मिळणें. [शेराचें भांडें.

पौआ–वा–पु. १ पावशेर. २ पाव

पौढना–क्रि. अ. डोलणें.

पौढना–क्रि.अ. निजणें; आडवें होणें.

पौढाना–क्रि.स. निजाविणें; थोपटणें.

पौद—स्त्री. रोप; रोपटें.

पौदा, पौधा–पु. रोप; रोपटें. २ कोवळें झाड; क्षुप.

पौन—पु. १ पवन; वारा. २ प्राण; जीव. भूत; प्रेत. [भाग.

पौन—वि. पाअूण; तीन चतुर्थांश

पौना—पु. पाअूणकीचा पाढा.

पौनी—स्त्री. लग्नकार्यांत अिनाम घेणारे न्हावी, धोबी अि.

पौर, पौरि–री–स्त्री. १ देवडी. २ दार. ३ पायरी. ४ खडावा; पादुका.

पौरा—पु. पायगुण.

पौरुष—पु. १ पुरुषत्व; पुरुषार्थ. २ सामर्थ्य; पराक्रम.

पौलाद—पु. [फा.] पोलाद.

पौष्टिक–वि. पुष्टिकारक; सामर्थ्य-कारी; बलवर्धक.

पौसरा–ला—पु. पाणपोअी.

पौहारी—पु. दुग्धाहारी.

प्याअू—पु. पाणपोअी.

प्याज़—पु.; स्त्री. [फा.] कांदा.

प्याज़ी—वि. [फा.] फिकट गुलाबी (रंग).

प्यार—पु. प्रेम; स्नेह.

प्यारा—वि. प्रिय; आवडता.

प्याला—पु. [फा.] पेला.

प्यास—स्त्री १ पिपासा; तहान. २ तीव्र अिच्छा; कामना. **प्यासा**–वि. तहानेलेला.

प्यो*–पु. पति; भर्ता; स्वामी.

प्योसर—पु. खरवस.

प्योसार–पु. माहेर.
प्यौर—पु. प्रियतम; पति.
प्रकांड—वि. मोठा; विस्तृत.
प्रकाश—पु. प्रकाश; अुजेड.
प्रकीर्ण—वि. विस्तृत.
प्रकृति–स्त्री. १ निसर्ग. २ स्वभाव.
प्रकोप–पु. १ कंप; हुडहुडी. २ प्रकोप.
प्रकोष्ठ–पु. १ मोठें अंगण. २ दालन. ३ मुख्य दरवाजाजवळची खोली. ४ हाताचें मनगट.
प्रगट–वि. प्रकट; जाहीर; व्यक्त.
प्रगति–स्त्री. प्रगति; पुढें जाणें. (यौ.) **प्रगतिशील**–पुरोगामी.
प्रचार—पु. प्रचार; प्रसार.
प्रजंत*—अव्य. पर्यंत.
प्रजरना*–क्रि. अ. जळणें.
प्रजा—स्त्री. प्रजा; जनता.
प्रजातंत्र-स्त्री. लोकसत्ता; लोकशाही. (यौ.) **प्रजातंत्रवाद**–लोकशाही.
प्रण—पु. पण; प्रतिज्ञा.
प्रणाम—पु. नमस्कार.
प्रणिधि—पु. गुप्त हेर; दूत.
प्रणोदित–वि. प्रेरित; प्रेरणा देण्यांत आलेला.
प्रताप—पु. १ तेज. २ अैश्वर्य. ३ पराक्रम.
प्रतारणा—स्त्री. फसवणूक.
प्रतिच्छाया—स्त्री. प्रतिबिंब.
प्रतिदान—पु. १ दानाची परत फेड. २ मोबदला. ३ देवाण घेवाण.
प्रतिनिधि—पु. प्रतिनिधि.
प्रतिपार-ल*— पु. पालनपोषण करणारा.
प्रतिपालित–वि. पाळलेला; बाळगलेला.
प्रतिबिंबवाद—पु. गूढवाद.
प्रतिभू—पु. जामीन राहणारा.
प्रतियोगिता—स्त्री. १ चढाओढ. २ विरोध. ३ साहाय्यक.
प्रतियोगी—पु. १ विरोधी; शत्रु. २ साहाय्यक.
प्रतिलिपि—स्त्री. नक्कल.
प्रतिवाद—पु. १ खंडन; विरोध. २ वादविवाद.
प्रतिशोध—पु. सूड; बदला.
प्रतिषेध—पु. १ निषेध; मनाअी. २ खंडन. ३ किल्ल्याचें फाटक.
प्रतीक–पु. चिह्न; प्रतिमा; प्रतिरूप.
प्रतोद–पु. चाबूक.
प्रतोली—स्त्री. १ रुंद सडक. २ बोळ; गल्ली.
प्रत्यंचा–स्त्री. धनुष्याची दोरी किंवा तांत.
प्रत्यक्ष—वि. दृष्टीसमोर; स्पष्ट.
प्रत्युत—अव्य. अुलट; अितकेंच नव्हे तर.
प्रदान—पु. देणें; दान; भेट.
प्रधान—वि. मुख्य; प्रमुख.
प्रधानता—स्त्री. प्राधान्य; प्रामुख्य.
प्रनत—वि. प्रणत; नम्र; दीन.

प्रपंच–पु. १ ढोंग; अवडंबर; जंजाल. २ विस्तार. ३ जग; सृष्टि.
प्रपात—पु. १ धबधबा. २ डोंगराचा कडा. [योजना; व्यवस्था.
प्रबंध–पु. १ निबंध; लेख. २ अुपाय;
प्रबल—वि. प्रबळ; जोरदार.
प्रबोधना*—क्रि. स. १ झोंपेंतून जागें करणें. २ सचेत करणें. ३ शिकविणें; समजाविणें
प्रभंजन—पु. १ वादळ; वावटळ. २ नाश. ३ विध्वंस.
प्रभूत—वि. अुत्पन्न; अुद्भूत.
प्रमत्त—वि. वेडा; मत्त; अुन्मत्त.
प्रमाण—पु. १ पुरावा. २ प्रमाण.
प्रमाण-पत्र–पु. सनद; सर्टिफिकेट; दाखला.
प्रमाणित—वि. शाबित; सिद्ध; खरा; विश्वसनीय.
प्रमाद्—पु. चूक; अपराध.
प्रमानना*-क्रि. स. १ प्रमाण मानणें. २ सिद्ध करणें.
प्रमित—वि. थोडें; अल्प.
प्रमोद्—पु. आनंद.
प्रयंक*—पु. १ पर्यंक; पलंग. २ अेक प्रकारचें आसन.
प्रयंत*–अव्य. पर्यंत. [धडपडणारा.
प्रयत्नशील–वि. प्रयत्न करणारा;
प्रयास—पु. प्रयत्न; धडपड.
प्रयुक्त—पु. समावेश केलेला; सम्मीलित.
प्रयोग–पु. प्रयोग; अुपयोग; वापर.
प्रयोजन—पु. १ हेतु; अुद्देश. २ अर्थ; आशय; तात्पर्य.
प्ररोहण-पु. १ आरोहण. २ अुगवणें.
प्रलंबन—पु. आधार.
प्रलय—पु. प्रलय; विनाश; अंत.
प्रलेप—पु. लेप; पोटीस.
प्रलोभ-प्रलोभन–पु. लालूच; लोभ.
प्रवंचना—स्त्री. फसवणूक.
प्रवास—पु. परदेशवास. **प्रवासी**–वि. परदेशवासी; विदेशी.
प्रवाहित—वि. वाहणारा.
प्रवीर—वि. शूर; योद्धा.
प्रवेशिका—स्त्री. दाखला.
प्रव्रज्या—स्त्री. संन्यास.
प्रशंस*—स्त्री. प्रशंसा.
प्रशंसक–पु. खुशामत करणारा. स्तुतिपाठक.
प्रशस्ति—स्त्री. १ शिफारस. २ स्तुति; प्रशंसा. **प्रशस्तिपाठ**–यशोगान; गुणगान. [डाहाळी.
प्रशाखा–स्त्री. लहान फांदी;
प्रश्न—पु. प्रश्न.
प्रसंग–पु. १ संबंध; मेळ; मिलाफ. २ संदर्भ; संगति. ३ विषय; गोष्ट. ४ योग्य वेळ; संधि. ५ कारण;

हेतु. ६ प्रकरण; विषयानुक्रम. ७ अर्थविस्तार.

प्रसन्न—*वि.* आनंदित; खुश.

प्रसव—*पु.* १ जन्म; २ संतान.

प्रसाद्-*पु.* १ प्रसाद. २ कृपा; दया.

प्रसार—*पु.* प्रसार. **प्रसारित**—*वि.* पसरविलेला; ध्वनिक्षेपित केलेला.

प्रसून—*पु.* १ फूल. २ फळ.

प्रसेक—*पु.* सिंचन; सडा.

प्रस्वेद्——*पु.* घाम; स्वेद.

प्रस्तर—*पु.* १ दगड. २ थर.

प्रस्ताव—*पु.* ठराव.

प्रस्तुत—*वि.* १ हजर; उपस्थित. २ सांगितलेला; उक्त. ३ तयार; सिद्ध.

प्रस्थान-*पु.* गमन; यात्रा; रवानगी.

प्रस्वेद्—*पु.* घाम. [घड्याळजी.

प्रहरी—*पु.* १ पहारेकरी. २

प्रांजल—*वि.* सरळ; समान.

प्राकृतिक-*वि.* नैसर्गिक; स्वाभाविक.

प्राण—*पु.* प्राण.

प्रायद्वीप—*पु.* द्वीपकल्प.

प्रार्थनापत्र—*पु.* विनंती-पत्र; अर्ज.

प्रार्थी—*वि.* प्रार्थना करणारा; निवेदन करणारा.

प्रियतम—*पु.* पति; स्वामी. *वि.* आवडता; प्रिय.

प्रीत—*वि.* प्रीतियुक्त *स्त्री.* प्रीति.

प्रीतम—*पु.* प्रियतम; प्रियकर.

प्रीतिभोज—*पु.* मेजवानी;जेवणावळ.

प्रेक्षागृह-*पु.* नाटकगृह. [प्रेमळ.

प्रेम—*पु.* प्रेम; प्रीति. **प्रेमल**—*वि.*

प्रेमी—*पु.* प्रेम करणारा.

प्रेरक-*वि.*प्रेरणा देणारा;पाठविणारा.

प्रेषक—*पु.*पाठविणारा. [२ लपलेला.

प्रोत—*वि.* १ खूप मिसळलेला;

प्लेग—*पु.* [इं.] प्लेगचा रोग.

प्लेटफॉर्म—*पु.* [इं] फलाट; प्लॅटफॉर्म.

फ

फंका*—*पु.*[अनु.] फक्की. [फक्की.

फंकी-*स्त्री.* १फांकण्याचें औषध. २

फंग, फग—*पु.* फांस; बंधन.

फंद्—*पु.* १ बंधन. २ फांस; जाळें. (यौ.) **फँदवार**-*वि.*जाळें पसरणारा माणूस; पारधी.

फंदना—*क्रि. अ.* फशीं पडणें; जाळयांत अडकणें.

फंदा—*पु.* जाळें; पाश. (मु.) **फंदा लगाना**—जाळें पसरणें.

फंदाना—*क्रि. स.* जाळयांत अडकविणें; फसविणें; गुंतविणें.

फँसना–*वि. अ.* अडकणें· गुंतणें; जाळयांत सापडणें.

फँसाना–*क्रि. स.* अडकविणें; जाळयांत पकडणें; फसविणें.

फँसीहारा–*वि.* जाळयांत पकडणारा.

फक्क–*वि.* १ पांढरा; स्वच्छ. २ फिकट. (मु.) **रंग फक्क हो जाना** अथवा **पड जाना**–घाबरणें; चेहरा फटफटीत पडणें.

फक–*वि.* [*अ.*] भीतीमुळें ज्याचा चेहरा फिका झाला आहे असा.

फकत–*क्रि. वि.* [*अ.*] फक्त; केवळ; मात्र.

फ़क़ीर–*पु.* [*अ.*] फकीर; साधु; भिक्षुक. **फ़क़ीरी**–*स्त्री.* निर्धनता; त्याग.

फक्कड–*वि.* १ मस्त; बेपर्वा. २ दरिद्री. [२ फसवेगिरी.

फक्किका–*स्त्री.* १ कूटप्रश्न; कोडें.

फक्र–*पु.* [*अ.*] १ दैन्य; दारिद्र्य. २ साधुत्व; फकिरी. ३ अल्पसंतोषीपणा; अधिक हांव नसणें.

फख़र, फख्र–*पु.* [*अ.*] १ गौरव; अभिमान; गर्व. २ अभिमानास्पद गोष्ट.

फगुआ–*पु.* १ होळी; शिमगा. २ फाल्गुन महिन्यांतील लोकांचा अुल्हास. ३ फाल्गुन महिन्यांत गाअिलें जाणारें अश्लील गीत. (मु.) **फगुआ खेलना** अथवा **मनाना**–होळीच्या अुत्सवांत रंग, गुलाल अुधळणें.

फगुनाहट–*स्त्री.* फाल्गुनांत वाहणारा सोसाट्याचा वारा.

फजर–*स्त्री.* [*अ.*] सकाळ; पहांट.

फज़्ल–*पु.* [*अ.*] १ कृपा; दया; अनुग्रह. २ आधिक्य; वैपुल्य.

फ़ज़ा–*स्त्री.* पाहा ' फ़िज़ा '

फजीलत–*स्त्री.* [*अ.*] १ श्रेष्ठत्व; मोठेपणा. २ चांगुलपणा; सद्वर्तन. (मु.) **फजीलत की पगडी बाँधना**–विद्वत्ता किंवा श्रेष्ठता संपादन करणें.

फज़ीहत–*स्त्री.* [*अ.*] १ फजिती; बदनामी. २ दुर्दशा.

फ़ज़ूल–*वि.* [*अ.*] १ व्यर्थ; कुचकामाचा; निरर्थक. २ जरुरीपेक्षां अधिक; अतिरिक्त. **फ़ज़ूलखर्च**–*वि.* अुधळया; अपव्ययी.

फ़ज्ल–*पु.* पाहा ' फ़ज़्ल '.

फटक–*पु.* स्फटिक. [ताबडतोब.

फटक—*क्रि. वि.* [*अनु.*] झटकन्;

फटकन–*स्त्री.* धान्य पाखडल्यावर बाहेर पडतो तो भुसा कोंडा.

फटकना–*क्रि. स.* [अनु.] १ आपटणें; झटकणें. २ हातपाय आपटणें. ३ धान्य पाखडणें.

फटकना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ जाणें; पोहोंचणें. २ अलग होणें; दूर होणें. ३ तडफडणें; हातपाय आपटणें. ४ श्रम करणें.

फटकार—*स्त्री.* धिक्कार; झिडकार; धुडकावणी.

फटकारना—*क्रि. स.* [अनु.] १ धिक्कारणें. २ दरडावणें; फटकारणें ३ कपडे जोरानें आपटून धुणें. ४ झिडकारणें.

फटना—*क्रि. अ.* १ फाटणें. २ दुभंगणें. ३ पृथक् होणें; वेगळें होणें. ४ नासणें (दूध अि.).

फटफटाना—*क्रि. स.* [अनु.] १ व्यर्थ बडबड करणें. २ हातपाय आपटणें.

फटा—*पु.* भेग; फट. *वि.* फाटलेला; जीर्ण; फाटका. (यौ.) **फटा-पुराना**—फाटकातुटका. [दगड.

फटिक—*पु.* १ स्फटिक २ संगमरवरी

फटेहाल—*वि.* [दे.+अ.] गरीब; दरिद्री.

फट्टा—*पु.* भेग; चीर; फट.

फड—*पु.* १ जुगारांत लावलेला डाव. २ जुगाराचा अड्डा. ३ पक्ष; दल. ४ दुकानाची खरेदीविक्रीची जागा.

फडकना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ फड-कणें; अुडणें. २ स्फुरणें; फुरफुरणें.

फडकाना—*क्रि. अ.* [अनु.] फड-कविणें; हलविणें.

फडबाज़—*पु.* [सं.+फा.] जुगार खेळविणारा; दुसऱ्यांना जुगार खेळावयास लावणारा.

फतवा—*पु.* [अ.] मुसलमानी धर्मशास्त्राप्रमाणें अेखाद्या कृत्याबद्दल मौलवीनें दिलेला निर्णय; धर्माज्ञा.

फतह, फतेह—*स्त्री.* [अ.] १ विजय. २ सफलता. [विजय-पत्र.

फतह–नामा—*पु.* [अ. + फा]

फतिंगा—*पु.* पतंग (किडा).

फतूर—*पु.* [अ.] १ विकार; बिघाड. २ नुकसान; हानि. ३ बाधा; विघ्न. ४ अुपद्रव. **फतूरिया**—*वि.* अुपद्रवी; विघ्नसंतोषी.

फतूह—*स्त्री.* [अ.] १ विजय. २ लढाअी किंवा लूट यांमध्यें मिळालेलें धन. [सदरा.

फतूही—*स्त्री.* [अ.] बिनबाह्यांचा

फदकना—*क्रि. अ.* [अनु] १ फद-फद आवाज करणें. २ टुण टुण अुड्या मारणें.

फन—*पु.* [अ.] १ हुन्नर; कला; हस्तकौशल्य. २ गुण; वैशिष्ट्य. ३ विद्या.

फन—*पु.* सापाची फणा.

फना–स्त्री· [अ.] नायनाट; निःपात.

फनि-नी, फनिंग, फनिंद्*—पु· फणींद्र; नाग. [कंदील. २ झुंबर.

फनूस, फानूस–पु· [फा.] १

फन्नी–स्त्री· पाचर.

फफूँदी–स्त्री· बुरशा.

फफोला–पु· फोड (पोळल्यामुळें आलेला). (मु.) **दिल के फफोले फोड़ना**—क्रोध प्रकट करणें.

फवती—स्त्री· १ अुपहास. २ समयानुकूलता. ३ टोमणा. (मु.) **फवती अुडाना**–टिंगल करणें.

फबना–क्रि· अ· १ शोभा देणें. २ खुलणें. **फबन**–स्त्री· शोभा; कांति. **फबीला**–वि· सुंदर; शोभायमान.

फबाना–क्रि· स· शोभिवंत करणें; सजविणें.

फबि*–स्त्री· शोभा; सौंदर्य.

फर–पु· [?] १ सामना; समोरा· समोर येणें. २ कुस्तींतील डावपेंच. ३ युद्धक्षेत्र; सामन्याची जागा. ४ बिछाना.

फरक–पु· १ फडफड. २ पाहा 'फ. र्क.' [अुचंबळून येणें.

फरकना–क्रि· अ· १ फडफडणें २

फरका–पु· गवताचें छप्पर.

फरकाना–क्रि· स· फडकाविणें; हलविणें.

फरज़ंद–पु· [फा.] १ चिरंजीव; पुत्र. २ संतान.

फरज़ी–पु· [फा.] वजीर (बुद्धि. बळांतील). *वि·* नकली; बनावटी.

फरद–स्त्री· [अ.] यादी; सूचि. *वि·* अनुपम.

फरना*–क्रि· अ· फळ येणें.

फरफंद—पु· [फा.] १ डावपेंच; फसवेगिरी. २ नखरा; हावभाव.

फरफर—पु· [अनु.] भरकन् अुडण्याचा आवाज.

फरमा–पु· [अिं.] जोडा बनविण्याचा लांकडी सांचा.

फरमा–पु· [अिं.] छापलेला फॉर्म.

फरमाअिश—स्त्री· [फा.] आर्डर; आज्ञा; मागणी; सूचना. **फरमाअिशी**–वि· मुद्दाम सांगून तयार करविलेला; आर्डर देअून बनविलेला.

फरमान–पु· आज्ञा; फर्मान; हुकूम.

फरमाना–क्रि·स· [फा.] १ आज्ञा देणें; हुकूम करणें. २ म्हणणें; सांगणें (आदरार्थी).

फरमारवाँ—पु· [फा.] शासक; राजा. २ फर्मान काढणारा.

फरवरी–पु·[अिं.] फेब्रुवारी महिना.

फरवी—स्त्री· चुरमुरे; लाह्या.

फरश–पु·[अ.] १ बैठक; बिछाअीत. २· सपाट जमीन. ३ फरशी.

फरशी–स्त्री·[फा.] गुडगुडी; हुक्का.

फरसा—पु· १ खोरें; फावडें; २ फरस; कुऱ्हाड.

फरहद–पु· देवदार.

फरहरना–क्रि· अ· [अनु.] फड-फडणें; फडकणें.

फरहरा–पु·[अनु.] पताका; झेंडा.

फरहाद—पु· [फा.] शीरीन नामक राजकन्येवर प्रेम करणारा अिराणचा अेक प्रसिद्ध शिल्पकार.

फराक-ख़—पु· [फा.] लांबरुंद जागा; मैदान. वि· विस्तृत; लांबरुंद (यौ.). **फराख़दिल**–वि· विशाल अंत:करणाचा; अुदार. **फराख़ी**–स्त्री· १ लांबीरुंदी, विस्तार. २ संपन्नता.

फरागत–स्त्री· [अ.] १ मुक्तता; सुटका. २ निश्चिंती; स्वस्थता. ३ मलत्याग.

फरामोश—वि· [फा.] विसर-लेला; विस्मृत. (मु.) **फरामोश करना**–विसरणें. [पु· पळ.

फरार–वि·[अ.] पळालेला. फरारी.

फरासीस—पु· [फा.] १ फ्रान्स देश. २ फ्रेंच माणूस. **फरा-सीसी**–वि· १ फ्रान्स देशाचा रहिवासी. २ फ्रेंच.

फरियाद, फिरियाद–स्त्री· [फा.] १ तक्रार; गाऱ्हाणें. २ मदतीकरितां हांक. ३ फिर्याद. ४ विनंती; प्रार्थना. **फरियादी**–वि· १ तक्रार करणारा; फिर्याद करणारा. २ मदतीकरितां प्रार्थना करणारा.

फरियाना—क्रि· स· १ निवडणें; नीट करणें (धान्य). २ निकाल करणें; निवाडा देणें. क्रि· अ· १ ठरणें. २ वेगळें होणें.

फ़रिश्ता–पु· [फा.] देवदूत.

फरी—स्त्री· [अ.] १ लहान ढाल. २ गाडीचा आंस. ३ नांगराचा फाळ.

फ़रीक़–पु· [अ.] १ विवेकी; विचारी. २ समूह; झुंड. ३ वादी किंवा प्रतिवादी पक्ष ४ प्रतिपक्षी; विरोधी. (यौ.) **फ़रीक़सानी**–प्रतिवादी.

फरुहा—स्त्री· चुरमुरे.

फरुही–स्त्री· लहान फावडें.

फरेफ्ता–वि· [फा.] १ आसक्त; मोहित. २ फसणारा; फसवणूक झालेला.

फरेब—पु· [फा.] कपट; लबाडी; फसवणूक. २ धूर्तता. **फरेबी**–वि· कपटी; अप्रामाणिक; लुच्चा.

फरोख्त–स्त्री· [फा.] विक्री; विक्रय.

फरोग—पु· [फा.] १ ज्योति;

प्रकाश. २ आभा; कांति. ३ अुत्कर्ष; अुन्नति.

फरो-गुजाश्त—*स्त्री.* [फा.] १ अुपेक्षा; दुर्लक्ष. २ टाळाटाळ. ३ चूक.

फरोश—*पु.* [फा.] विक्रेता; विक्री करणारा. **फरोशी**—*स्त्री.* विक्री; विक्रय.

फ़र्क़—*पु.* [अ.] फरक; भेद; अंतर.

फर्जंद—*पु.* पाहा 'फरजंद'.

फर्ज़—*पु.* [अ.] कर्तव्य. *वि.* गृहीत; मानलेलें. (मु.) **फर्ज करना**—गृहीत धरणें; मानणें.

फर्ज़ी—*वि.* [अ.] १ कल्पित. २ नाममात्र. ३ बनावटी; नकली.

फर्द—*स्त्री.* [अ.] १ धोतर किंवा वस्त्राचें अेक पान. २ पदर. ३ यादी; फर्द. *वि.* अेकटा; अेकाकी.

फर्राटा—*पु.* [अनु.] १ वेग. २ चपलता.

फर्राश—*पु.* [अ.] १ बैठक साफ करणारा व घालणारा नोकर. २ नोकर.

फ़र्श—*पु.* पाहा 'फरश'.

फलंक*—*पु.* अुडी.

फल—*पु.* १ फळ. २ परिणाम; निकाल. ३ गुण; प्रभाव. ४ नांगराचा फाळ.

फलक—*पु.* १ फळा. २ चादर. ३ पान; पृष्ठ. ४ तळहात.

फ़लक—*पु.* [अ.] आकाश.

फलकना—*क्रि. अ.* [अनु.]फडकणें; फडफडणें.

फलका—*पु.* फोड. [स्वरूप.

फलत—अव्य. यासाठीं; परिणाम-

फलदान—*पु.* साखरपुड्याचा विधि; वाङ्निश्चय.

फलाँ—*वि.* [अ.] फलाणा; अमका.

फलाँग—*स्त्री.* अुडी.

फलाँगना—*क्रि. अ.* अुडी मारणें.

फलातूँ—*पु.* [ग्री.] ग्रीक तत्त्ववेत्ता प्लेटो.

फलाना—*वि.* पाहा 'फलाँ'.

फलालीन, फलालेन—*पु.* [अिं.] लोंकरीचें कापड; फ्लॅनेल.

फलित—*वि.* १ संपन्न; परिपूर्ण. २ पिकलेला.

फली—*स्त्री.* शेंग.

फलीता—*पु.* [अ.] पलिता.

फल्हार—*पु.* फलाहार; फराळ.

फसल, फस्ल—*स्त्री.* [अ.] १ ऋतु; मोसम. २ हंगाम. ३ धान्य; पीक. **फसली**—*वि.* हंगामी.

फलदा—*पु.* टपोरें जांभूळ.

फव्वारा—*पु.* [अ.] कारंजें; फवारा.

फसली सन्—*पु.* [फा.] अकबरानें हिंदुस्थानांत सुरू केलेला अेक शक.

फसाद--पु. [अ.] १ बिघाड; विकार. २ दंगा; तंटा; बखेडा. ३ अुपद्रव; गडबड. **फसादी**-वि. अुपद्रवी; भांडखोर.

फसाहत--स्त्री. [अ.] विषयाचें सुंदर वर्णन. २ वक्तृत्वशक्ति.

फसील--स्त्री. [अ.] शहराभोंवतालचा कोट.

फसीह-वि. [अ.] १ वक्तृत्वशक्ति असलेला (वक्ता) २ अस्खलित.

फसूँ--पु. [अ.] जादूटोणा; मंत्र.

फसूँगर--वि. मांत्रिक.

फस्द--स्त्री. [अ.] दूषित रक्त काढून टाकण्यासाठीं रक्तवाहिनी कापण्याची क्रिया.

फह्म--स्त्री. [अ.] १ ज्ञान. २ ग्रहणशक्ति; धारणाशक्ति. ३ बुद्धि. ४ समजूत. [फडणें.

फहरना--क्रि. अ. फडकणें; फड-

फहराना--क्रि. स. फडकविणें.

फहश--वि. [अ.] अश्लील.

फाँक--स्त्री. [अ.] फाक; फोड; तुकडा.

फाँकना--क्रि. स. फांकणें; फक्की मारून खाणें. (मु) **धूल फाँकना**-विपत्ति भोगणें

फँाद-स्त्री. अुडी.

फँाद-स्त्री. फांस; जाळें.

फाँदना--क्रि. अ. अुडी मारणें; कुदणें. क्रि. स. ओलांडणें. [विणें.

फाँदना-क्रि. स. जाळ्यांत अडक-

फाँस-स्त्री. १ पाश; बंधन. २ जाळें.

फाँसना--क्रि. स. १ जाळ्यांत अडकविणें. २ फशीं पाडणें; फसवून आपली हुकमत चालविणें.

फाँसी--स्त्री. १ फांशी. २ जाळें; फांस. (मु.) **फाँसी चढना**--फांशी जाणें. [२ अुपासमार.

फाका--पु. [अ.]१ अुपास; लंघन.

फाका-कश-वि. [अ. + फा.] १ निर्धन; कंगाल. २ अुपासमार होत असलेला. **फाकाकशी**-स्त्री. अुपासमार; अुपवास.

फाकामस्त, फाकेमस्त-वि. [अ. + फा.] अुपाशी असून देखील बेपर्वा असणारा; मस्त.

फाखता, फाख्ता-स्त्री. [अ.] पारवा; होला.

फाग-पु. होळीचा सण; शिमगा.

फागन-गुन-पु. फाल्गुन महिना.

फाज़िल-वि. [अ.] १ विद्वान; पंडित. २ जरुरीपेक्षां अधिक; फाजील.

फाडना--क्रि. स. १ फाडणें; २ कापणें. ३ नासविणें (दूध).

फ़ातिहा–पु. [अ.] १ मुसलमानांची प्रार्थना. २ मृत माणसाचे नांवानें दिलेलें दान. [नश्वर.
फ़ानी वि. [अ.] नाश पावणारा;
फाबना-क्रि.अ. शोभणें;सुंदर दिसणें.
फ़ायदा–पु. [अ.] नफा; लाभ.
फायदेमंद–वि. [अ. + फा.] फायदेशीर; लाभदायक.
फ़ारख़ती–स्त्री. [अ.] कर्जमुक्त झाल्याबद्दलची पावती; ऋणविमोचनपत्र.
फ़ारस–पु. [फा.] अिराण देश.
फ़ारसी–स्त्री. [फा.] फारशी भाषा.
फ़ारिग़–वि. [अ.] काम करून मोकळा झालेला; मुक्त; स्वतंत्र.
फाल–स्त्री. १ नांगराचा फाळ. २ ढलपा. [ज्योतिष.
फ़ाल–स्त्री. [अ.] शकुनविद्या;
फालतू–वि. १ निरर्थक. २ जरूरीपेक्षां अधिक. [तांबड्या रंगाचा.
फ़ालसअी–वि. [फा.] निळसर
फ़ालसा–पु. [फा.] पिंपरीच्या फळासारखें आंबट फळ (ज्याचें अुन्हाळयांत सरबत करतात).
फ़ालिज–पु. [अ.] पक्षाघात; अर्धांगवायु. [अुपवन;बाग;वाटिका.
फ़ालीज़–स्त्री. [फा] १ शेत. २
फ़ालूदा–पु. [फा.] शेवयांची खीर.
फावडा–पु.फावडें. [अुघड झालेला.
फ़ाश–वि. [फा.] स्पष्ट; प्रकट;
फ़ासला–पु. [अ.] अंतर; लांबी.
फ़ासिद–वि. [अ.] १ भांडखोर. २ चिडलेला. ३ दुष्ट; पाजी.
फ़ासिल–वि.[अ.] विभक्त करणारा.
फाहा–पु. फाया; औषध, अत्तर किंवा तेल अि. चा बोळा.
फ़ाहिशा-स्त्री. [अ.] छिनाल; कुलटा; वाअीट आचरणाची स्त्री.
फ़िकरा–पु. [अ.] १ वाक्य. २ व्यंग; व्याजोक्ति. ३ थाप.
फ़िकरेबाज़—वि. [अ. + फा.] १ थापेबाज. २ व्यंगी; अुपरोधिक बोलणारा.
फिकैत–पु. फरीगदगा खेळणारा.
फ़िक्र–स्त्री.[अ.]१ चिंता; काळजी. २ लक्ष; ध्यान. ३ अुपाय; युक्ति.
फ़िक्रमंद–वि. [अ.+फा.] चिंताग्रस्त; काळजींत असलेला.
फिचकुर—पु. मूर्च्छा आली असतां तोंडांतून येणारा फेस.
फ़िज़ा--स्त्री. [अ.] १ मोकळें मैदान. २ वातावरण. ३ शोभा.
फ़िज़ूल–वि. पाहा. ‘ फजूल. ’
फिटकार–स्त्री. [अनु.]१ झिडकार; तिरस्कार. २ शिव्याशाप.
फिटकिरी–स्त्री. तुरटी.

फिटन—*स्त्री*. [अ.] बग्गी; व्हिक्टो-रिया; चार चाकांची खुली गाडी.

फिट्टा—*वि*. [अनु.] अपमानित; धिक्कारलेला; तिरस्कृत.

फितना—*पु*. [अ.] १ भांडणतंटा. २ दंगा. ३ पाप.

फितर—*पु*. [अ.] दिवसभर अुप-वास करून संध्याकाळीं अुपवास (रोजा) सोडणें.

फितरत—*स्त्री*. [अ.] १ स्वभाव. २ हुशारी; बुद्धिमत्ता. ३ धूर्तपणा. ४ निसर्ग; सृष्टि.

फितूर—*पु*. [अ.] १ विकार; बिघाड. २ तंटा; बखेडा; अुपद्रव.

फिद्वी—*वि*. [अ.] नम्र सेवक; स्वामिभक्त; आज्ञाधारक.

फिदा—*वि*. [अ.] १ आसक्त; अनुरक्त. २ अेखाद्यासाठीं प्राण देण्यास तयार असलेला. **फिदाअी** *पु*. फिदा झालेला माणूस.

फिरंग—*पु*. [फा.] १ फ्रान्स देश. २ गोऱ्यांचा देश. ३ गरमी (रोग).

फिरंगिस्तान—*पु*. [फा.] युरोप.

फिरंगी—*पु*. [फा.] युरोपियन; गोरा.

फिरंट—*वि*. फितूर झालेला; अुलटलेला.

फिर—*क्रि. वि*. पुन्हां; फिरून अेकदां. २ पुढें केव्हांतरी; भवि-ष्यकाळीं. ३ त्या वेळीं; तेव्हां. (यौ.) **फिर फिर**-वारंवार; फिरून-फिरून. **फिर भी**—तरीहि; तरी-देखील.

फिरका—*पु*. [अ.] १ जात. २ टोळी; गट. ३ पंथ; संप्रदाय. (यौ.) **फिरकेवाराना**—जातीय; सांप्रदायिक.

फिरकी—*स्त्री*. भिंगरी; फिरकी.

फिरता—*पु*. अस्वीकार. *वि*. स्वीकार न करतां परत पाठविलेला.

फिरदौस—*पु*. [अ.] १ बाग. २ स्वर्ग.

फिरना—*क्रि. वि*. १ अिकडेतिकडे फिरणें; हिंडणें. २ फिरावयास जाणें. ३ परतणें. ४ वळणें. ५ अुलटें किंवा विपरीत होणें; फिरणें. ६ वांकडें होणें. (मु.) **जी फिरना**—विरक्त होणें. **सिर फिरना**—डोकें फिरणें; बुद्धि भ्रष्ट होणें.

फिरनी, फीरनी—*स्त्री*. [फा.] तांदुळाची खीर.

फिराक—*पु*. [अ.] १ वियोग. २ चिंता; काळजी. ३ शोध. ४ विचार.

फिराग—*पु*. [अ.] १ मुक्ति. सुटका. २ सवड; फुरसत. ३ आनंद; खुशी. ४ संतोष. ५ अधिकता.

फिराना—*क्रि. स*. १ अेकीकडून

दुसरीकडे चालविणें; फिरविणें. २ परतविणें. ३ वळविणें.

फिरार- पु [अ.] पलायन.

फिरासत-स्त्री. [अ.] बुद्धिमत्ता.

फिल्-जुमला—क्रि. वि. [अ.] १ तात्पर्य; थोडक्यांत. २ असेंच.

फिल्-हाल—क्रि. वि. [अ.] या वेळीं; सध्यां. [पोटरी.

फिल्ली—स्त्री. [दे.] पिंडरी;

फिस—वि. [अनु.] ऑफस. (मु.) **टायँ टायँ फिस**-ऑफस.

फिसड्डी—वि. [अनु.] कामांत नेहमीं मागें पडणारा. [प्रमाद.

फिसलन-स्त्री. १ घसरडें. २ चूक;

फिसलना—क्रि. अ. १ घसरणें. २प्रवृत्त होणें; वळणें (वाअीटाकडे).

फिहरिस्त, फेहरिस्त-स्त्री. [फा.] सूची; यादी. [मोबदला.

फी-अव्य. [अ.] प्रत्येक. स्त्री. [अिं]

फीका—वि. १ नीरस; बेचव. २ फिक्कट; मळलेला. ३ निस्तेज.

फीता—पु. [फा.] कपडयाची पट्टी; फीत.

फीरोज़ा-पु. [फा.] नीलमणी.

फीरोज़ी-वि. [फा.] हिरवी झांक असलेला निळा; निळसर हिरवा.

फील-पु. [फा.] हत्ती. **फ़ीलखाना**-पु. गजशाळा. **फ़ीलवान**—पु. माहूत. **फ़ीलपा**-पु. हत्तीरोग.

फीलपाया-पु. [फा.] खांब; स्तंभ.

फीली-स्त्री. पिंडरी; पोटरी.

फीसदी—क्रि. वि. [अ. + फा.] दरशेंकडा.

फुँकना, फुकना—क्रि. अ. [अनु.] १ फुंकलें जाणें. २ जळणें; राख होणें. ३ नष्ट होणें.

फुँकनी—स्त्री. [अनु.] १ फुंकणी. २ लोहाराचा भाता.

फुँकरना—क्रि. अ. १ फूं फूं करणें. २ फूत्कार सोडणें.

फुँकवाना, फुँकाना—क्रि. स. [अनु.] फुंकाविणें; फुंकण्याचें काम दुसऱ्याकडून करविणें.

फुँदना—पु. गोंडा. **फुँदिया**-स्त्री.

फुँसी—स्त्री. [अनु.] पुटकुळी; लहानसा फोड.

फुकन—पु. [अनु.] फुगा.

फुट—वि. १ अेकटा; अेकाकी. २ विजोड. ३ अलग; वेगळा.

फुट-पु. [अिं.] बारा अिंचांचें माप.

फुटकर-ल—वि. १ अेकटा. २ वेगळा. ३ थोडाथोडा. ४ फुटकळ; किरकोळ.

फुटक—पु. फोड.

फुटहरा—पु. फुटाणा.

फुदकना–क्रि. अ. [अनु.] १ उडी मारणें; कुदणें. २ नाचणें, बागडणें.
फुदगी–स्त्री. [अनु.]लहान चिमणी.
फुनगी–स्त्री. अंकुर; कोंब.
फुफंदी—स्त्री. विजार किंवा लेहेंग्याची नाडी.
फुफकार्–पु. फूत्कार.
फुफकाना-कारना–क्रि.अ. [अनु.] फूत्कार टाकणें.
फुफी, फुफू*–स्त्री.[अनु.] आत्या.
फुफेरा—वि. [अनु.] आते भाऊ, बहीण इ.
फुर*—वि. सत्य; खरें.
फुर—स्त्री. फडफड.
फुरती–स्त्री. चपलता; जलदपणा. **फुरतीला**-वि.१ चपळ.२ चलाख.
फुरफुराना–क्रि. अ. [अनु-] 'फुर फुर' असा आवाज होणें. **फुरफुरी**–स्त्री. फडफड असा आवाज.
फुरसत–स्त्री. [अ.] १ सवड; वेळ. २ निवृत्ति. ३ आराम.
फुरहरी–फुरेरी—स्त्री. [अनु.] १ कांपरें; कंप; रोमांच. २ फडफड. ३ अत्तराचा किंवा औषधाचा बोळा; फाया.
फुलका—पु. १ फोड. २ लहान पातळ चपाती. **फुलकी**–स्त्री.
फुलझड़ी–स्त्री. १ फुलबाजी. २ फुसकली.
फुलवर—पु. रेशमी वेलबुट्टीदार [कापड.
फुलवाअी–वारी—स्त्री. १ बागबगीचा; अुद्यान. २ कागदाची बाग (वरातीचे वेळीं).
फुलवार- वि. प्रसन्न; प्रफुल्लित.
फुलहारा—पु. माळी.
फुलाना—क्रि. स. १ फुगविणें. २ पुलकित किंवा आनंदित करणें. ३ फुलांनीं सजावणें. (मु.) **मुँह फुलाना**–रुसणें; तोंड फुगविणें.
फुलाव—पु. सूज; फुगणें.
फुलेल—पु. सुगंधी तेल.
फुलौरी—स्त्री. भजें; बोंड.
फुसफुसा–वि. [अनु.] १ भुसभुशीत; ढिसूळ; पोंचट.
फुसफुसाना—क्रि. स. [अनु.] हलक्या किंवा दबलेल्या आवाजांत बोलणें.
फुसलाना–क्रि. स. १ फूस लावणें; भुरळ पाडणें. २ बहकावणें.
फुसलावा–पु. फूस; भुरळ.
फुहार, फुही–स्त्री. १ पावसाची झिमझिम. २ थेंब. [फवारा.
फुहारा, फौआरा—पु. कारंजें;
फूँक–स्त्री. [अनु.] १ फुंकर. २ श्वास. [मु.] **फूँक निकल**

जाना–प्राण निघून जाणें; मरणें. (यौ.) **झाड फूँक**–मंत्रतंत्राचा अुपचार.

फूँकना–*क्रि. स.* [अनु.] १ फुंकणें. २ फुंकर मारणें. ३ तोंडानें वाजविणें (सनअी, शंख अि.). ४ आग लावणें. ५ अुधळपट्टी करणें. ६ मंत्र घालणें.

फूँका—*पु.* १ दूध काढण्यासाठीं गाअीच्या जननेंद्रियांत घालावयाची फुंकणी. २ फोड.

फूँदा–*पु.* १ गोंडा. २ नाडी.

फूआ–*पु.* [अनु.] आत्याचा नवरा.

फूट–*स्त्री.* १ फाटाफूट; मतभेद. २ मोठी काकडी.

फूटना-*क्रि.अ.* १ फुटणें. २ अलग होणें; तुटणें. ३ अंकुर, शाखा फुटणें. ४ फुटून निघणें. ५ अुमलणें; विकसणें. ६ तोंडांतून शब्द बाहेर निघणें. ७ सांधे दुखणें. (मु.) **फूट फूटकर रोना**–ओक्साबोक्शीं रडणें.

फूफा–*पु.* पाहा ‘ फुआ ’.

फूफी, फूफे–*स्त्री.* [अनु] आत्या.

फूल–*पु.* पुष्प; फूल. (मु.) **फूल झडना**–गोड गोड बोलणें. **फूल सूँघकर रहना**–कमी खाणें.

फूल-*स्त्री.* १ अुत्साह; अुमंग. २ आनंद; प्रसन्नता. *पु.* मृताच्या अस्थी.

फूलगोभी–*स्त्री.* फूलकोबी.

फूलदान–*पु.* फ्लॉवरपॉट.

फूलना–*क्रि. अ.* १ फुलणें; विकसणें. २ गर्वानें फुगणें. ३ सुजणें. ४ लठ्ठ, स्थूल होणें. ५ आनंदित अुल्हसित होणें. ६ रुसणें; रागावणें. (मु.) **फूलना फलना**–१ प्रगति होणें. २ सुखी होणें (शुभचिंतन). **फूले अंग न समाना**–अत्यंत आनंदित होणें. [फूल.

फूली–*स्त्री.* मोतीबिंदु, डोळ्यांतील.

फूस–*पु.* वाळलेलें गवत.

फूहड–*वि.* १ मूर्ख; अडाणी. २ बेढब. **फूहडपन**–*पु.* अडाणीपण; मूर्खता.

फूही–*स्त्री.* पाहा ‘ फुहार ’.

फेंकना–*क्रि.स.* १ फेंकणें. २ टाकणें; विसरणें. ३ अव्यवस्थित खर्च करणें.

फेंकरना*–*क्रि.अ.* [अनु.] ओक्साबोक्शीं रडणें.

फेंट-*स्त्री.* १ कंबरेचा वेर. २ धोतराचा कंबरेभोंवतीं गुंडाळलेला सोगा. ३ लहान पागोटें.

फेंट कसना अथवा **बाँधना**–कंबर बांधणें.

फेंटना—*क्रि. स.* फेणणें; घोटणें.

फेंटा–*पु.* लहान पागोटें; फेटा.

फेण, फेन—*पु.* फेस.

फेनिल–*वि.* फेंस असलेला; फसफसणारा.
फेनी–*स्त्री.* फेणी (अेक मिटाअी).
फेफडा–*पु.* फुप्फुस.
फेफडी-री—*स्त्री.* ओंठ सुकल्यामुळें जमणारा पापुद्रा.
फेर–*पु.* १ फेरा; चक्कर; परिवर्तन. २ अुलथापालथ. ३ गोंधळ; बुचकळा; भ्रम; संशय. ४ अंतर; फरक. ५ भानगड; बखेडा. ६ हेलपाटा. ७ तोटा. ८ युक्ति; अुपाय. (यौ.) **हेरफेर**–देवघेव. (मु.) **फेर में पडना**–घोटाळ्यांत पडणें.
फेर*–अव्य. पुन्हां.
फेरना–*क्रि. स.* १ फिरविणें. २ परत करणें. ३ फिरविणें (माळेचे मणी). ४ वांकविणें. (मु.) **पानी फेरना**–नष्ट करणें.
फेरवट–*स्त्री.* १ चक्कर. २ पेंच.
फेल-*पु.* [*अ.*] १ कार्य; कर्म. २ दुष्कर्म.
फेल–*वि.* [अिं.] नापास.
फैकनैत–*पु.* [?] डाव; पेंच.
फैज–*पु.*[*अ.*] १ परोपकार. २ लाभ; फायदा. ३ कृपा; दया.
फैन्सी–*वि.* [अिं.] फॅशनेबल; छानछोकीचा.
फैयाज*–*वि.* [*अ.*] दाता; अुदार; थोर. **फैयाजी**–*स्त्री.* १ दातृत्व. २ अुदारपणा.
फैलना–*क्रि. अ.* १ पसरणें. २ स्थूल होणें. ३ वाढणें. ४ विखुरणें. ५ महशूर होणें; प्रसिद्धि पावणें. ६ आग्रह धरणें.
फैलसूफ–*पु.* [फा.] १ विद्वान्. २ धूर्त; लबाड. ३ अपव्ययी; अुधळ्या. **फैलसूफी**-*स्त्री.* १ धूर्तता. २ अुधळेपणा. ३ तत्त्वज्ञान.
फैलाना-*क्रि. स.* १ पसरणें; विस्तृत करणें. २ वाढविणें. ३ विखुरणें. ४ प्रचलित करणें. ५ प्रसिद्धी करणें. (मु.) **हाथ फैलाना**–हात पसरणें (भिक्षेसाठीं).
फैलाव–*पु.* विस्तार.
फैसल–*पु.* [*अ.*] १ निर्णय देणारा; न्यायाधीश. २ निर्णय; निकाल.
फैसला—*पु.* [*अ.*] निर्णय; निकाल (कोर्टाचा). [हुकूमशहा.
फैसिस्ट–*वि.* [अिं.] फॅसिस्ट;
फोंक-*पु.* बाणाच्या मागची बाजू. (ज्यांत पंख लावतात).
फोक—*पु.* १ सांका; गाळ. २ नीरस, बेचव पदार्थ. ३ चोथा.
फोकट–*वि.* १ फुकट; मोफत. २ निःसार; व्यर्थ. **फोकट में**—फुकटांत.

फोडना–*क्रि.स.* १ फोडणें; तोडणें. २ फूट पाडणें; तोडणें. ३ दुसऱ्या पक्षांतून आपल्या पक्षांत आणणें.
फोडा–*पु.* फोड; व्रग. **फौडिया**–*स्त्री.* लहान फोड. [२ अंडकोष.
फ़ोता–*पु.* [फा.] १ पिशवी; थैली.
फ़ोतेदार—*पु.* [फा.] खजीनदार; कोशाध्यक्ष.
फ़ौक–*वि.* [अ.] अुच्च; श्रेष्ठ; *पु.* श्रेष्ठता. **फ़ौक़ियत**–*स्त्री.* श्रेष्ठता; मोठेपणा.
फ़ौज–*स्त्री* [अ.] फौज; सैन्य.
फ़ौजकशी–*स्त्री.* [अ. + फा.] सेनेचें आक्रमण; चढाओ. [सैनिक.
फौजी—*वि.* [फा.] फौजेसंबंधीं;
फ़ौत—*स्त्री.* [अ.] १ नष्ट होणें. २ मृत्यु. *वि.* मृत; मेलेला.
फौती–*स्त्री.* [अ.] मृत्यु. *वि.* मृत.
फ़ौरन–*क्रि. वि.* [अ.] झटपट; तावडतोब.
फौलाद–*पु.* [फा.] पोलाद.
फौवारा–*पु.* पाहा ' फव्वारा '.

ब

बंक–*वि.* १ वांकडा; तिरपा; वक्र. २ पुरुषार्थी. ३ कठिण. **बंकाअी, बंकुरता**–*स्त्री.* वक्रता; वांकडेपणा.
बंक–*पु.* [अिं] बँक.
बंकट *वि.* वांकडातिकडा. [नळी.
बंकनाल–*स्त्री.* सोनाराची वांकडी
बंग–*पु.* वंग; बंगाल प्रदेश.
बंगला—*वि.* बंगालचा; बंगालसंबंधीं. *पु.* बंगाल प्रदेश. *स्त्री.* बंगाली भाषा.
बंचक–*पु.* धूर्त; ठग. **बंचकता, बंचकताअी**–*स्त्री.* धूर्तता.
बंचना*–*क्रि.स.* फसविणें, ठकविणें. *स्त्री.* वंचना; फसवणूक.
बँचवाना–*क्रि. स.* वांचवून घेणें.
बंछना*–*क्रि. स.* अभिलाषा धरणें.
बंजर—*वि.* ओसाड; नापीक. *पु.* माळरान.
बंजारा,बनजारा-*पु.*बंजारी; लमाण.
बंझा–*स्त्री.* वंध्या; वांझ.
बँटना–*क्रि. अ.* १ विभागलें जाणें; हिस्से पडणें. २ वांटणी होणें.
बँटवाना, बँटाना–*क्रि.स.* दुसऱ्याकडून वांटणी करविणें.
बँटवारा–*पु.*बटवडा; वांटणी;वांटप.
बंटा–*पु.* [दे.] १ वाटोळा लहान डबा. २ मोठा लोटा; घागर. (मु.) **बंटा ढार कर देना** — नाशकरणें; विनाश करणें.

बँटाअी–स्त्री. १ वांटणी; विभागणी; बटवडा. २ बटाअी.
बँडेरी–स्त्री. आढें (कौलाराचें).
बंदगी––स्त्री. [फा.] १ नमस्कार; प्रणाम. २ सेवा. ३ भक्तिपूर्वक अीश्वराची वंदना.
बंदनवार–पु. तोरण.
बंदना––क्रि. स. नमस्कार करणें. स्त्री. १ वंदन. २ स्तुति.
बंदर––पु. माकड; वानर. (मु.) **बंदर घुडकी** अथवा **बंदर भबकी**–पोकळ दम.
बंदरगाह—पु. [फा.] बंदर.
बंदरिया––स्त्री. माकडीण; वानरी.
बंदा–पु. [फा.] सेवक; दास.
बंदिश–स्त्री. [फा.] १ गांठ. २ अुपाय; योजना ३ प्रबंध; व्यवस्था. ४ षड्यंत्र. ५ दोषारोप.
बंदी–पु. भाट; चारण.
बंदी–पु. [फा.] कैदी. **बंदीखाना**–पु. तुरुंग. [बंधमुक्त करणारा.
बंदीछोर*—पु. [फा. + सं.]
बंदूक–स्त्री. [अ.] बंदूक.
बंदूकची–पु. [अ.] बंदुकवाला शिपाअी.
बंदोबस्त–पु. [फा.] १ व्यवस्था. २ शेतजमिनीची मोजणी.
बंध–पु. बांध; धरण.
बंधक–पु. गहाण ठेवलेली वस्तु; ठेव.
बँधना––क्रि. अ. १ बांधलें जाणें. २ कैद होणें. ३ शब्दानें, वचनानें बांधलें जाणें. ४ क्रमबद्ध होणें; चालू होणें. ५ दुरुस्त होणें. ६ प्रेमपाशांत सांपडणें किंवा मुग्ध होणें. पु. बंधन (दोर अित्यादि.)
बँधवाना–क्रि. स. बांधवून घेणें.
बंधान–पु. १ देवघेवीचा व्यवहार; परिपाठ. २ बंधारा; बांध
बँधाना–क्रि. स. १ धारण करविणें. २ बांधविणें.
बंधी–पु. बंदी.
बंधी––स्त्री. अुकाडा; रतीब; बंधी.
बँधुआ–पु. कैदी; बंदी.
बंधेज–पु. १ रतीब; अुकाडा; बंधी. २ प्रतिबंध; आळा; विरोध.
बंध्या–वि. स्त्री. वंध्या; वांझ.
बंपुलिस–स्त्री. [अनु. + अिं.] नगरपालिकेचे सार्वजनिक संडास.
बंब–स्त्री. [अनु.] १ रणभेरी; रणनाद. २ नगारा; डंका.
बंबा–पु. [?] १ नळ; पाअिप. २ स्रोत; प्रवाह. [वरांचें ओरडणें.
बँबाना—क्रि. अ. [अनु.] जना-
बंस–पु. बांबू.
बंसकार–पु. बांसरी; मुरली.
बंसी–स्त्री. १ बांसरी; मुरली. २

मासे धरण्याचा गळ. **बंसीधर**-पु. श्रीकृष्ण.
बंसीवट-पु. वृंदावनांतील अेक वट-वृक्ष. या वडाखालीं श्रीकृष्ण बांसरी वाजवीत असे.
बँसोड-र-पु. बांबूच्या कामट्यांच्या टोपल्या वगैरे बनविणारा; बुरुड.
बँहगी-*स्त्री*. कावड.
बअुर, बौर*-पु. आंब्याचा मोहोर.
बअुरा-*वि*. बावरलेला; गोंधळलेला.
बअुराना, बौराना*—*क्रि. अ*. बावरणें; गोंधळणें.
बक—पु. १ बगळा. २ बकासुर.
बकझक-*स्त्री*. भांडण; बोलाचाली.
बकता*-*वि*. वक्ता.
बकना—*क्रि. स*. बडबड करणें. **बकबक**-*स्त्री*. बडबड.
बकमौन-पु. बकध्यान.*वि*.कावेबाज.
बकरना—*क्रि. स*. १ पुटपुटणें २ स्वतः दोष सांगणें.
बकरबकर-*क्रि. वि*. [अनु.] टकमक; आश्चर्यचकित. [*स्त्री*.शेळी.
बकरा-पु. बोकड; बकरा. **बकरी**-
बकलस-बकसुआ-पु. [अिं.] बक्कल. [फळाचें टरफल.
बकला—पु. १ वृक्षाची साल २
बकवाद-वास—*स्त्री*. बडबड; वटवट. **बकवादी**-*वि*. बडबड्या.
बकस, बक्स-पु. [अिं.] १ पेटी. २ डबा. [करणें. २ क्षमा करणें.
बकसना*-*क्रि. स*. [फा.] १ प्रदान
बकसाना*-*क्रि. स*. [फा.] क्षमा किंवा माफी करविणें.
बकसीस, बखसीस-*स्त्री*. [फा.] बक्षिस; अिनाम; पारितोषिक.
बकसुआ-वा-पु.[अ.] बक्कल.
बकाना-*क्रि. स*. १ बडबड करण्यास प्रवृत्त करणें. २ पाठ करविणें.
बकाया-पु.[अ.]१अवशिष्ट; शिल्लक. २ बाकी (थकलेली). [स्वयंपाकी.
बकावल—पु. [फा.] आचारी;
बकुचना*-*क्रि. अ*. आकसणें; संकोच पावणें. [*स्त्री*.
बकुचा-पु.पिशवी;पोटली.**बकुची**-
बकुल--पु. बकुळीचें फूल.
बकुला, बगुला-पु. बगळा. [म्हैस.
बकेन-ना-*स्त्री*. पारठी गाय किंवा
बकैयाँ-पु. रांगणें.
बकोटना--*क्रि. स*. ओरखडणें. **बकोट**-*स्त्री*. ओरखडा; बोचकारा.
बक्कल-पु. १ टरफल. २ साल.
बक्काल-पु.[अ.]भाजी किंवा धान्य विकणारा.
बक्की-*वि*. बडबड्या; वाचाळ.
बक्की-*स्त्री* [दे.] अेक प्रकारचें धान्य.

बक्र–पु. [अ.] १ बैल. २ गाय.
बक्र-अीद–स्त्री. [अ.] बकरीद (मुसलमानी सण).
बखरा–पु. [फा.] भाग; अंश.
बखान–पु. १ वर्णन; कथन. २ वाखाणणी; प्रशंसा. [प्रशंसा करणें.
बखानना–क्रि. स. वर्णन करणें;
बखियाना–क्रि. स. [फा.] टीप घालणें; मजबूत शिलाअी करणें. **बखिया**–पु. टीप; शिवण.
बखील–पु. वि. [अ.] कृपण; कंजूष. **बखीली**–स्त्री. कंजूषपणा; कृपणता.
बखूबी–क्रि. वि. [फा.] १ चांगल्या तऱ्हेनें; योग्य प्रकारें. २ पूर्ण रूपानें.
बखेडा–पु. १ तंटा; बखेडा. २ पेंच. ३ अवडंबर. **बखेडिया**–वि. तंटेखोर. [फैलावणें.
बखेरना–क्रि. स. विखुरणें;
बख्त–पु. [फा.] भाग्य; नशीब. **बख्तावर**–वि. भाग्यवान्; भाग्यशाली **बख्तावरी**–स्त्री. सुदैव; भाग्य.
बख्शना–क्रि. स. [फा.] १ क्षमा करणें; माफ करणें. २ दान करणें. ३ सोडणें. (व्रत अुपवास अि.).
बख्शवाना–क्रि. स. [फा.] क्षमा करविणें.
बख्शिश–स्त्री. [फा.] १ बक्षिस. २ अुदारता. ३ दान. ४ क्षमा.
बगअी–स्त्री. [दे.] गोमाशी. [चौखूर.
बगछुट-टुट–क्रि. वि. [दे.] बेलगाम;
बगमेल–पु. बरोबरी; स्पर्धा.
बगर*–पु. १ राजवाडा. २ वाडा.
बगरना*–क्रि. अ. विरखुणें; पसरणें. [फैलावणें.
बगराना*–क्रि. स. विखुरणें;
बगल–स्त्री. [फा.] १ बगल; काख. २ बाजू. (मु.) **बगल में दबाना** अथवा **धरना**–काबूंत ठेवणें. **बगलें झांकना**–कसेंतरी निसटण्याचा प्रयत्न करणें. **बगलें बजाना**–आनंदोत्सव करणें.
बगलबंदी–स्त्री. [फा.] बाराबंदी.
बगला-गुला–पु. बगळा. (मु.) **बगला भगत**–पु. ढोंगी, कपटी.
बगलियाना–क्रि. अ. [फा.] बगल देअून जाणें; दूर करणें.
बगली–वि. [फा.] बाजूचा. स्त्री. १ शिप्याची सुअी, दोरा, कात्री वगैरे ठेवण्याची पिशवी. २ बगलेच्या ठिकाणीं लावण्याचा कापडाचा तुकडा. (मु.) **बगली-घूँसा**–आडून केलेला वार; कपटानें किंवा फसवून केलेला वार.
बगा*-पु. [फा.] अंगरखा.
बगाना–क्रि. स. फिरविणें. क्रि. अ. पळणें; धांवणें.

बगार-पु. [दे.] गव्हाण; गाअी बांधण्याची जागा.

बगारना-क्रि.स. फैलावणें; विखुरणें.

बगावत—स्त्री. [अ.] १ बंड; राजद्रोह. २ दंगा; अुपद्रव. [बाग.

बगिया*—स्त्री. [फा.] बगीचा;

बगीचा—पु. [फा.] लहान बाग.

बगुला-पु. बगळा.

बगूला—पु. वावटळ.

बग़ैर-अव्य. [अ.] शिवाय; खेरीज.

बग्गी-बग्घी—स्त्री. [अिं.] बगी; चार चाकांची घोडागाडी; व्हिक्टो-रिया.

बघंबर—पु. व्याघ्रचर्म. [नख.

बघनहाँ-हियाँ, बघना*—पु. वाघ-

बघार—पु. फोडणी.

बघारना-क्रि. स. १ फोडणी देणें. २ बढाअी मारणें.

बच*—पु. वचन; बोल.

बचत-बचती—१ बचत; बाकी; शिल्लक. २ लाभ. ३ रक्षण.

बचना—क्रि. अ. १ कष्ट किंवा विपत्तीपासून वांचणें. २ अलिप्त राहणें (वाअीट गोष्टींपासून). ३ दूर किंवा अलग राहणें. ४ अुरणें.

बचपन—पु. बालपण.

बचवैया—पु. संरक्षक.

बचा*—पु. बालक; मुलगा.

बचाना—क्रि. स. १ वांचविणें; रक्षण करणें. २ खर्च होअूं न देणें. ३ लपविणें. ४ दूर ठेवणें. ५ परिणाम होअूं न देणें; अलिप्त ठेवणें.

बच्चा—पु. १ कोणत्याहि प्राण्याचा नुकताच जन्मलेला बच्चा; अर्भक. २ बालक; मुलगा. *वि.* अजाण. (मु.) **बच्चों का खेल**—पोरखेळ; सहज होणारें काम.

बच्छ, बछ, बछरू—पु. १ वासरूं. २ बालक; मुलगा.

बच्छस*—पु. वक्षस्थल; छाती.

बच्छल*—वि. वात्सल्यपूर्ण; प्रेमळ.

बच्छा, बछड़ा—पु. गोऱ्हा. **बछड़ी बछिया**—कालवड, वासरी.

बछवा—पु. १ गोऱ्हा. २ शिंगरूं.

बछेडा—पु. शिंगरूं.

बजंत्री—पु. वाजंत्री वाजविणारा.

बजडा-रा—पु. मोठी नाव.

बजना—क्रि. अ. १ वाजणें; आवाज होणें. २ हत्यार चालणें; गाजणें (तलवार). ३ हट्ट करणें. ४ प्रसिद्धि पावणें. **बजनियाँ, बजवैयाँ**—पु. वाजंत्री वाजविणारा.

बजमारा%—वि. वज्राहत; वज्रा-मुळें मारला गेलेला.

बजर, बज्जर—पु. वज्र.

बज़रिया—अव्य. मार्गानें; द्वारें.

बजवाना—क्रि. स. वाजवावयास, लावणें

बजा—वि. [फा.] उचित; ठीक. (मु) **बजा लाना**—पूर्ण करणें; पालन करणें.

बजागि*—स्त्री. विद्युत्.

बज़ाज़, बज़्ज़ाज़—पु. [अ.] कापडाचा व्यापारी. **बज़ाज़ा**—पु. कापडबाजार. **बज़ाज़ी** स्त्री. कापडाचा व्यापार.

बजाना—क्रि. स. १ वाजविणें; आवाज काढणें. २ अेखादी वस्तु मारणें. (मु.) **ठोकना बजाना**—तावून सुलाखून पाहणें.

बजाय—अव्य. [फा] अैवजीं; बद्दल.

बजिन्स—वि. क्रि. वि. [फा.] जशाचा तसा; हुबेहूब. [व्यतिरिक्त

बजुज़—अव्य. [फा] शिवाय;

बझाना*—क्रि. स. जाळ्यात अडकविणें; फसविणें. **बझाव**—पु. फसवणूक.

बट—पु. १ अेक पक्वान्न. २ लहान वरवंटा. ३ वजन; माप. ४ दोराचा पीळ. ५ वड.

बटअी—स्त्री. बटेर (होला) पक्षी.

बटखरा—पु. वजन; माप (शेर अच्छेर अि.)

बटन—पु. [अिं.] बटन; गुंडी.

बटन—स्त्री. १ वीण. २ पीळ.

बटना—पु. अुटणें.

बटना—क्रि. स. सूत, दोरी अि. वळणें. [पिसलें जाणें.

बटना—क्रि. अ. वांटलें किंवा

बटपरा-पार-मार—पु. वाटमाऱ्या; डाकू; लुटारू.

बटला—पु. १ मोठा गुंड. २ पातेलें

बटली-लोअी—स्त्री. १ लहान गुंड. २ पातेलें. [जकातदार.

बटवार—पु. १ पहारेकरी. २

बटवारा—पु. वाटणी; बटवडा.

बटा*—पु. १ गोल वस्तु. २ चेंडू. ३ गोटा; दगड. ४ प्रवासी; पाथिक.

बटाअू—पु. प्रवासी; पथिक (मु.) **बटाअू होना**—चालूं लागणें.

बटिया—स्त्री. १ लहान वरवंटा. २ लहान गोटा.

बटी—स्त्री. १ गोळी. २ वडी.

बटुआ-वा—पु. १ बटवा. २ मोठा गुंड.

बटेर—स्त्री. होला (पक्षी).

बटोर—पु. जमाव; घोळका. २ वस्तूंचा ढीग. समूह.

बटोरना—क्रि. स. १ गोळा करणें; अेकत्र करणें. २ निवडून घेणें. जमा करणें.

बटोही—पु. प्रवासी; यात्रेकरू.

बट्टा–*पु.* १ तोटा; नुकसान. २ दलाली. ३ नाण्यांत किंवा दागिन्यात असलेली खोट.

बट्टा–*पु.* १ वरवंटा. २ लहान डबा.

बट्टाढाल–*वि.* सपाट; गुळगुळीत.

बट्टी–*स्त्री.* १ बत्ता; वरवंटा. २ वडी.

बड़प्पन–*पु.* मोठेपणा. [गप्पीदास.

बडबोल–ला—*वि.* बाताड्या;

बड़भाग–गी—*वि.* भाग्यशाली.

बडहल *पु.* अेक फळ.

बडहार–*वि.* लग्नाची जेवणावळ.

बड़ा–*वि.* १ मोठा; विशाल. २ दीर्घ ३ श्रेष्ठ. **बड़ाअी**–*स्त्री.* १ मोठेपणा. २ विपुलता. ३ प्रशंसा. स्तुति. (मु.) **बडाअी देना**—आदर करणें. **बडाअी मारना**—शेखी मिरविणें.

बडा दिन–*पु.* नाताळ; ख्रिसमस.

बडी–*स्त्री.* वडी.

बडीमाता–*स्त्री.* देवी (आजार).

बडौना–*पु.* स्तुति.

बढअी–*पु.* सुतार.

बढना–*क्रि. अ.* १ वाढणें; विस्तार होणें. २ मापांत अगर वजनांत अधिक होणें. ३ भरभराट, अुन्नति होणें. ४ दुकान बंद होणें. ५ विस्तव विझणें. (मु.) **बढकर चलना**–घमेंड करणें.

बढनी–*स्त्री.* केरसुणी.

बढाना–*क्रि. स.* १ वाढविणें; पसरविणें. २ पुढें चालू करणें. ३ स्वस्त विकणें. ४ दुकान अि. बंद करणें. ५ दिवा मालवणें. *क्रि. अ.* संपणें; समाप्त होणें.

बढाव–*पु.* वाढ; वृद्धि; विस्तार.

बढावा *पु.*– प्रोत्साहन; अुत्तेजन.

बढिया–*वि.* अुत्तम; अुत्कृष्ट.

बढोतरी–*स्त्री.* १ बढती; वृद्धि; २ प्रगति; अुन्नति.

बतंगड–बतक्कड–*पु.* मोठी गोष्ट. (मु.) **बातका बतंगड करना**–राअीचा पर्वत करणें. [२ वादविवाद.

बतकही–*स्त्री.* १ संभाषण; वार्तालाप.

बतख–*स्त्री.* बदक.

बतचल–*वि.* बडबड्या; वाचाळ.

बतबढाव–*पु.* बखेडा माजविणें.

बतरस–*पु.* गप्पागोष्टींतील मजा; खुमारी. [बोलका.

बतरौंहाँ*–*वि.* गप्पागोष्टी करणारा;

बतलाना, बताना–*क्रि. स.* १ सांगणें. २ सांगविणें; समजाविणें. ३ दाखविणें; दृष्टोत्पत्तीस आणणें.

बताशा–सा–*पु.* १ बत्तासा. २ अेक प्रकारचें दारूकाम; दारूगोळा.

बतिया–*स्त्री.* कोवळें फळ.

बतिया–*स्त्री.* १ गोष्ट. २ बोलणें.

बतियार–*स्त्री.* संभाषण; गोष्टी.
बतौर–*क्रि. वि.* [*अ.*] १ तऱ्हेनें; प्रकारें; रीतसर. २ समान; सदृश.
बत्ती–*स्त्री.* १ वात. २ मेणबत्ती. ३ दिवा. ४ मशाल. ५ कामटी (छपराकरितां).
बथुआ–वा–*पु.* चोळ (भाजी).
बद–*स्त्री.* अुपडा; पालथा.
बद–*स्त्री.* बद रोग. [२ दुष्ट; नीच.
बद–*वि.* [फा.] १ वाअीट; खराब.
बद–अमली––*स्त्री.* [फा.+अ.] अनागोंदी कारभार; अंदाधुंदी.
बदकार–*वि.* [फा.] १ व्यभिचारी. २ दुराचारी; कुकर्मी.
बदक़िस्मत–बदनसीब–*वि.*[फा. +अ.] दुर्दैवी; अभागी.
बद–गुमान–*वि.* [फा.] ज्याच्या मनांत दुसऱ्याविषयीं गैरसमज किंवा संशय अुत्पन्न झाला आहे असा.
बदगुमानी—*स्त्री.* १ गैरसमज. २ दुराग्रह.
बदचलन–*वि.* [फा.] दुराचारी.
बदज़बान––*वि.* [फा.] ज्याच्या तोंडांतून शिव्या निघतात असा; कटु भाषी; असभ्य.
बदज़ात––*वि.* [फा.] १ पाजी; नीच; दुष्ट. २ हलक्या कुळांत जन्मलेला; अकुलीन.
बदतर–*वि.* [फा.] अधिक वाअीट.
बदूदुआ–*स्त्री.* [फा.] शाप.
बदन–*पु.* [अ.] शरीर; देह.
बदन–*पु.* तोंड.
बदना–*क्रि. स.* १सांगणें. २ स्वीकारणें; अैकणें. ३ निश्चित करणें; ठरविणें. ४ पैज मारणें. (मु.) **बदा होना**–नशीबीं असणें. **बदकर कोअी काम करना**–सांगून-सवरून; हटवादीपणानें.
बदनाम–*वि.* [फा.] ज्याची अपकीर्ति झाली आहे असा; कुप्रसिद्ध; कलंकित.
बदबू–*स्त्री.* [फा.] घाण; दुर्गंध.
बदमज़गी–*स्त्री.* [फा.] बेबनाव; परस्परविरोध [२ लुच्चा; लफंगा.
बदमाश–*वि.* [फा.] १ दुराचारी
बदमिज़ाज–*वि.* [फा,] तुसड्या; चिडखोर.
बदरंग–*वि.*[फा.]१वाअीट रंगाचा. २ निराळ्या रंगाचा. पु. बेरंग.
बदर–*पु.* बोराचें झाड व बोर.
बदर–*क्रि. वि.* [फा.] बाहेर.
बदरा–*पु.* **बदरिया**–*स्त्री.*मेघ; ढग.
बदरौंह*––*वि.* [फा.] कुमार्गी; दुराचारी.
बदल–*पु.* [अ.] फरक; बदल.
बदलना–*क्रि. अ.* [अ.] १ बदलणें;

फरक होणें. २ अैवजीं येणें किंवा जाणें. ३ बदली होणें.

बदलना बदलवाना–क्रि. स.[अ.] बदलविणें; पालटून घेणें.

बदला—पु.[अ.] १ सूड. २ परस्पर व्यवहार. ३ अैवजीं दिलेली किंवा घेतलेली वस्तु; मोबदला. ४ परिणाम; फळ. (मु.) **बदला लेना** अथवा **चुकाना** सूड अुगवणें.

बदली–स्त्री· मेघांचा समूह.

बदले--अव्य [अ.] अैवजीं; मोबदल्यांत. [बदल.

बदलौवल--स्त्री· [अ.] अदला-

बदशाकल }
बदसूरत } वि· [फा.] कुरूप.

बदस्तूर–क्रि· वि· [फा.] जशाचा तसा; नियमानुसार.

बदहज़मी–स्त्री· [फा.] अपचन.

बदहवास- वि· [फा.] १ बेशुद्ध. २ अस्वस्थ. ३ अुद्विग्न; व्याकुळ.

बदा–वि· भाग्यलिखित.

बदाबदी-स्त्री· दोन पक्षांतील तेढ.

बदी–स्त्री· वद्यपक्ष; कृष्णपक्ष.

बदौलत -क्रि·वि·[फा.] मुळें; द्वारा.

बध–पु· वध; हत्या.

बधना–पु· मातीचें तोटीदार भांडें.

बधना–क्रि· स· वध करणें; हत्या करणें.

बधाअी--स्त्री· १ अभिनंदन. २ मंगल प्रसंगाचें गाणेंबजावणें.

बधावा-पु· १ नजराणा; आहेर. २ अभिनंदन. [२फांशीं देणारा; मांग.

बधिक--पु· १ कसाअी; खाटीक.

बधिया–पु· खच्ची केलेला बैल किंवा अितर जनावर. [स्त्री· ३ नवी सून.

बधूटी–स्त्री· १ सून. २ भाग्यवती

बन–पु· १ वन; जंगल. २ पाणी.

बनक–*स्त्री· १ सजावट. २ वेष.

बनज–पु· १ कमळ. २ मोती. ३ वनांतील वस्तु.

बनजारा–पु· वंजारी.

बनजी*–पु·१ व्यापार. २ व्यापारी.

बनना--क्रि· अ· १ तयार होणें; रचलें जाणें. २ वसूल होणें; मिळणें. ३ शक्य असणें. ४ मूर्ख ठरणें; बनलें जाणें. ५ निभणें; पटणें. ६ संधि मिळणें. ७ नटणें; थाटमाट करणें. ८ यशस्वी होणें; तडीस जाणें. ९ मोठेपणाचा आव आणणें. (मु) **बना रहना**-१ जिवंत राहणें. २ अस्तित्व टिकणें. [२ शृंगार.

बननि*–स्त्री· १ बनावट; सजावट.

बनफ़शा–पु· [फा.] कामपुष्प. (औषधी वनस्पति).

बनबाहन–पु· नौका.

बनबिलाव–पु· रानमांजर.

बनरखा—पु. १ बनरक्षक; जंगलाची रखवाली करणारा. २ पारधी.
बनरा-पु. १ वर; नवरा मुलगा. २ विवाहप्रसंगीचें अेक गीत.
बनरी-स्त्री. नवरी मुलगी.
बनरा-पु. वानर.
बनरुह-पु. १ कमळ. २ जंगलांतील झाड. [बनवून घेणें.
बनवाना—क्रि. स. दुसऱ्याकडून
बनवारी-पु. वनमाली; श्रीकृष्ण.
बनाना-क्रि. स. १ बनविणें; तयार करणें. २ कमविणें; मिळविणें. ३ दुरुस्ती करणें. ४ थट्टा करणें; बनविणें; फसविणें. [२ विरुद्ध.
बनाम-क्रि. वि. [फा.] १ नांवानें.
बनाव-पु. १ बनावट; रचना. २ सजावट. ३ युक्ति; अुपाय.
बनावट-स्त्री. घडण; रचना.
बनावटी-वि. कृत्रिम; नकली; दिखावटी. [गवत अि. २ वनस्पति.
बनासपती-स्त्री. १ भाजीपाला,
बनि*-वि. संपूर्ण; अेकंदर.
बनिज-पु. १ वाणिज्य; व्यापार. २ विक्रीची वस्तु; किराणा माल.
बनिता-स्त्री. वनिता; स्त्री.; पत्नी; भार्या. [करणें. २ विकत घेणें.
बनिजना-* क्रि. स. १ व्यापार
बनिया—पु. व्यापारी; वाणी.
बनियाअिन स्त्री. वाण्याची स्त्री.
बनियाअिन-स्त्री. [अि.] बनियन.
बनिस्बत—अव्य. [फा.] पेक्षां.
बनेठी-स्त्री. बोथाटी.
बनैला-वि. जंगली; वन्य.
बनौटी-वि. कापशी; कापसाच्या फुलासारखा.
बपतिस्मा-पु. [अि;] खिस्ती धर्माची दीक्षा देणें; बातिस्मा.
बधना-क्रि. स. बीं पेरणें.
बपौती-स्त्री. पैतृक संपत्ति.
बफारा-पु. वाफारा देणें.
बबर-पु. [फा.] १ विशिष्ट जातीचा वाघ. २ सिंह.
बबुआ-पु. [तु.] १ लहान मुलगा किंवा जांवअी यांना प्रेमानें हांक मारण्याचें संबोधन. २ जमीनदार; श्रीमंत. [झाड.
बबूर, बबूल-पु. बाभूळ; बाभळीचें
बबूला-पु. १ वावटळ. २ बुडबुडा.
बभूत-स्त्री. विभूती; भस्म.
बम-पु. [अि.] बॉम्ब गोळा.
बम-पु. [अनु.] शिवोपासकांचा 'बम' 'बम' असा शब्द (मु.)
बम बोलना अथवा **बोल जाना**-कफल्लक होणें; शिल्लक कांहीं न अुरणें.
बम-पु. [?] टांगा किंवा बग्गी

वगैरेची पुढें घोडा जुंगावयाची दांडी.
बमकना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ मिजास करणें; शेखी मिरविणें. २ रागावणें; संतापणें. [तंटा.
बमचख–*स्त्री.* [?] बाचाबाची;
बमना*–*क्रि. स.* ओकणें.
ब–मूजिब*–*क्रि. वि.* [फा.] अनुसार; प्रमाणें.
बयना*–*क्रि. स.* वर्णन करणें; सांगणें. **बयन** *पु.* वचन; वाणी.
बयना–*क्रि. स.* पेरणें. [यौवन.
बयस–सिरोमनि*—*पु.* तारुण्य;
बयसु*— *पु.* वैश्य.
बयाँ, बयान—*पु.* [अ.] १ कथन; कैफियत. २ खबर; विवरण; वृत्तांत.
बयाना—*पु.* [अ.] विसार; अेखाद्या कामासाठीं आगाअू दिलेला पैसा.
बयाबान—*पु.* [फा.] १ वाळवंट. २ निर्जन स्थान; ओसाड जागा.
बयार–रि*—*स्त्री.* वारा.
बयासी—*वि* ब्याअैंशी
बरंडा—*पु.* [अिं.] व्हरांडा; ओसरी.
बर— *पु.* १ वर; नवरा मुलगा. २ आशीर्वाद; वर.
बर—*पु.* बल; शक्ति.
बर—*पु.* वटवृक्ष.
बर—*पु.* रेषा; रेघ.
बर—*अव्य.* [फा.] वर; वरती. *वि.* १ श्रेष्ठ. २ पूर्ण. (मु.) **मुराद बर आना**–मनोरथ पूर्ण होणें.
बरकंदाज़ —*पु.* [अ. + फा.] लाठीबंद शिपाअी.
बरकत—*स्त्री.* [अ.] १ विपुलता. २ लाभ; फायदा. ३ अंत; समाप्ति. ४ धन. ५ कृपा. ६ अेक (संख्या).
बरकती–*वि.* लाभदायक.
बरक़रार—*वि.* [फा.] १ अुपस्थित; हजर. २ स्थिर; कायम.
बरख*—*पु.* वर्ष.
बरखना* —*क्रि. अ.* पाअूस पडणें; वृष्टि होणें. **बरखा**–*स्त्री.* १ वृष्टि; पाअूस. २ पावसाळा.
बरखास्त—*वि.* [फा.] १ संप-लेला; विसर्जन केलेला. २ बडतर्फ; नोकरीवरून दूर केलेला.
बरख़िलाफ़—*वि., क्रि.वि.* [फा.] अुलटा; प्रतिकूल; विरुद्ध.
बरगद—*पु.* वडाचें झाड.
बरछा—*पु.* भाला. **बरछैत**—*पु.* भाला फेकण्यांत पटाअीत; भाला फेंकणारा. **बरछी**—*स्त्री.* बरछी.
बरजना*–*क्रि. अ.* मनाअी करणें. **बरजनि** – *स्त्री.* १ मनाअी. २ अडचण. ३ आडकाठी; अडथळा.

बरजबान—वि. [फा.] तोंडपाठ; मुखोद्गत; कंठस्थ.

बरजोर— वि. [सं + फा.] १ प्रबळ; जबरदस्त. २ अत्याचारी. **बरजोरी**—स्त्री. जबरदस्ती; बळजबरी. क्रि.वि. जबरदस्तीनें.

बरजौबति*—स्त्री. सुंदर तरुण स्त्री.

बरत—स्त्री. १ व्रत. २ संकल्प. **बरती**—वि. व्रतवैकल्य करणारा.

बरतन—पु. भांडें.

बरतना—क्रि.अ. व्यवहार ठेवणें; वागणें; क्रि.स. अुपयोगांत आणणें; कामांत आणणें.

बरतरफ—वि. [फा.] १ वेगळा; बाजूचा. २ बडतर्फ; नोकरीवरून कमी केलेला. [वागणूक.

बरताव—पु. वर्तन; व्यवहार;

बरदाना-धाना क्रि. स. फळविणें (गाय, म्हैस अि.). क्रि. अ. फळणें.

बरदाफरोश—पु. [फा.] गुलामांचा व्यापार करणारा. **बरदाफरोशी**—स्त्री. गुलामांचा व्यापार.

बरदार—वि. [फा.] वाहाणारा; धारण करणारा.

बरदाश्त—स्त्री. [फा.] १ सहनशीलता. २ जांगड माल आणणें.

बरदौर—स्त्री. गोठा; गोशाळा.

बरधा—पु. बैल.

२८

बरन—पु. १ वर्ण; अक्षर. २ जात. ३ रंग. अव्य. अेवढेंच नव्हे तर; अितकेंच काय पण.

बरनन—पु. वर्णन.

बरनना*-क्रि. स. वर्णन करणें.

बरना—क्रि. स. १ वरणें; ग्रहण करणें; लग्न करणें. २ अेखाद्या कामाकरितां कोणाची निवड करणें. ३ दान देणें.

बरफ—स्त्री. [फा.] बर्फ.

बरबंड*—वि. १ प्रबळ; बलवान्. २ प्रतापशाली. ३ अुद्धट. ४ प्रखर.

बरबस—क्रि. वि. १ जबरदस्तीनें; बलपूर्वक २ व्यर्थ; निरर्थक.

बरबाद—वि. [फा.] नष्ट; अुध्वस्त.

बरबादी—स्त्री. नाश.

बरम*-पु. कवच.

बरमा—पु. [दे.] गिरमीट; लाकडाला छेद पाडण्याचें हत्यार.

बरमा—पु. [?] ब्रह्मदेश. **बरमी**-पु. ब्रह्मदेशाचा निवासी. **बरमी**—स्त्री. ब्रह्मदेशाची भाषा. **बरमी**—वि. ब्रह्मदेशाचा.

बरवट—स्त्री. पानथरी (रोग).

बरवा-बरवै—पु. [दे.] १ १९ मात्रांचा अेक छंद (काव्य). २ भुवं. ३ मासे पकडण्याचा गळ.

बरस—पु. वर्ष; साल.

बरसगाँठ—*स्त्री.* वाढदिवस.

बरसना—*क्रि. अ.* १ पाऊस पडणें; वृष्टि होणें. २ वर्षाव होणें; भडिमार होणें. ३ झळकणें; प्रकट होणें.

बरसात—*स्त्री.* पावसाळा. **बरसाती**—*वि.* पावसाळी; पावसाळ्याच्या संबंधींचा. *पु.* पावसाळी कोट. रेनकोट (मु.) **बरसाती मेंढक**—अल्पजीवी परंतु जास्त गडबड करणारा.

बरसाना—*क्रि. स.* १ पाऊस पाडणें; वृष्टि करणें. २ वर्षाव करणें; भडिमार करणें. ३ खूप मिळविणें.

बरसी *स्त्री.* १ वर्षश्राद्ध. २ वाढदिवस.

बरसौहाँ—*वि.* १ वर्षणारा. २ वृष्टि करणारा.

बरहम—*वि.* [फा.] १ पेंचांत सांपडलेला; विवंचनेंत पडलेला. २ रागावलेला. ३ विखुरलेला.

बरहा *पु.* शेतांत पाणी देण्यासाठीं केलेला पाट.

बरहा—*पु.* [दे.] दगड किंवा जड वस्तु उचलण्याचा जाड दोरखंड.

बरहा—*पु.*. १ मोर. २ कोंबडा. **बरही**-*स्त्री.* लांडोर.

बरही—*स्त्री.* बारसें.

बरा—*पु.* वडा.

बराक—*पु.* १ शंकर. २ युद्ध; लढाई. *वि.* १ नीच; अधम. २ शोचनीय. ३ बापडा; गरीब.

बराना—*क्रि. स.* निवड करणें.

बराना—*क्रि. अ.* १ प्रसंग आला असतांनासुद्धां कोणतीहि गोष्ट न सांगणें; अंग चोरणें. २ जाणूनबुजून वेगळें काढणें. ३ रक्षण करणें; सांभाळणें.

बराबर—*वि.* [अ.] १ समान; तुल्य; बरोबरीचा. २ सपाट. *क्रि. वि.* सतत. (मु.) **बराबर करना**—संपविणें. **बराबरी**—*स्त्री.* १ बरोबरी; समानता; तुलना. २ सामना.

बरामद—*वि.* [फा.] १ प्रकट झालेला. २ हरविलेला किंवा चोरीस गेलेला माल परत मिळविणें. ३. आयात. *स्त्री.* मळीची जमीन.

बरामदा—*पु.* [फा.] १ व्हरांडा; २ पडवी ओसरी. [साठीं.

बराय—अव्य. [फा.] करितां;

बरास—*पु.* भीमसेनी कापूर.

बराह—*क्रि. वि.* [फा.] १ द्वारा; कडून. २ प्रमाणें; तऱ्हेनें.

बराह—*पु.* वराह; डुक्कर.

बरिया*—*वि.* बलवान्; बलिष्ठ.

बरिषा—*स्त्री.* वृष्टि; पाऊस.

बरी-*वि.* [अ.] मुक्त; सुटलेला.

बरी—*स्त्री.* वडी.

बरीद—*पु.* [अ.] जासूद.

बरीस–पु. पाहा ' बरस '
बरु*—अव्य. भलेहि; खुशाल; बिनहरकत.
बरुनी–स्त्री. पापणीचे कैंस.
बरेंडा–पु. १ आढें. २ कौलाराचा अुंच भाग.
बरे*—क्रि. वि. १ बलपूर्वक. २ मोठ्या आवाजानें. [दागिना.
बरेखी–स्त्री. बायकांच्या हातांतील
बरेखी—स्त्री. १ वर किंवा वधूपरीक्षा. २ विवाहनिश्चिति.
बरेठा–पु. धोबी; परीट. **बरेठन**–स्त्री. परटीण.
बरैन-बरैनि–स्त्री. तांबोळीण; पान-पट्टीच्या दुकानावर बसणारी बाअी.
बरोक–पु. हुंडा, करणी अि.
बरोठा—बरौठा—पु. १ देवडी. २ बैठक; दिवाणखाना. (मु.) **बरोठे का चार**–द्वार-पूजा.
बरोरु–वि. स्त्री. सुंदर.
बरोह–स्त्री.वडाची पारंबी. [कैंस.
बरौनी–स्त्री. डोळ्यांच्या पापण्यांचे
बर्क–पु. [अ.] वीज. वि. चपल; चलाख. [२ सामान; सामग्री.
बर्ग–पु. [फा.] १ झाडाचें पान.
बर्ज–क्रि. वि. वर्ज्य. [काठी करणें.
बर्जना–क्रि.स. मनाअी करणें.आड-
बर्तन–पु. भांडें.
बर्ताव–पु. पाहा ' बरताव '
बर्फानी–वि. पाहा ' बर्फीला. '
बर्फिस्तान–पु. [फा.] हिमप्रदेश.
बर्फी—स्त्री. [फा.] बर्फी.
बर्फीला—वि. [फा.] बर्फाळ; बर्फ असलेला; हिमयुक्त.
बर्बर—पु. १ असभ्य मनुष्य. २. कुरळे कैंस. वि. १ रानटी;असभ्य. २ अुद्दट; अुच्छृंखल.
बर्मा–पु. [अि.] ब्रह्मदेश.
बर्र—पु. [अ.] १ अरण्य; वन. २ कोरडी जमीन.
बर्राक़—वि. [अ.] १ चमकणारा; २ अत्यंत शुद्ध पांढरा. ३ धूर्त.
बर्राना—क्रि.अ. [अनु.] १ झोपेंत बडबडणें; बरळणें. २ अद्वातद्वा बोलणें; बडबडणें.
बर्रै—पु. गांधील माशी.
बर्स—पु. [अ.] कोड; कुष्ठरोग.
बलंद—वि. [फा.] १ अुंच. २ श्रेष्ठ. **बलंदी**–स्त्री. १ अुच्चता. २ अभिमान; गर्व.
बल — पु. १ शक्ति; सामर्थ्य. २ कर्तबगारी. ३ आसरा;भरंवसा. ४ आश्रय; आधार. ५ सैन्य; फौज. ६ बाजू.
बल—पु १ पीळ; मुरड. २ लपेट; फेरा. ३ नागमोडी वळण. (मु.)

बल खाना–पीळ पडणें. २ लचकणें. बल पडना – अंतर पडणें; फरक होणें. [अनामत; ॲडव्हान्स.
बलकट––वि. [?] आगाअू;
बलकना––क्रि.अ. [अनु.] अुकळी फुटणें. २ जोमांत असणें.
बलकल*-पु. वल्कल.
बलकाना––क्रि. स. १ अुकळणें. २ अुत्तेजन देणें. [कफ.
बलगम, बल्गम––पु.[अ.]श्लेष्मा;
बलद––पु. बैल. [भाअू–बलराम.
बलदाअू–देव––पु. श्रीकृष्णाचा
बलना––क्रि.अ. पेटणें; जळणें.
बलबलाना––क्रि. अ. [अनु.] १ अुंटाचें ओरडणें. २ बडबडणें; वटवट करणें. **बलबलहाट**–स्त्री. १अुंटाची बोली.२खोटा अहंकार.
बलबीर*––पु.१ कृष्ण.२ मारुती.
बलबूता––पु. सामर्थ्य; जोर.
बलवा––पु. [फा.]१ दंगा; विप्लव. २ बंड; राजद्रोह. **बलवाअी**–पु. १ दंगेखोर. २ बंडखोर; राजद्रोही.
बला––स्त्री. [अ.] १ संकट; आपत्ति. २ दुःख; कष्ट. ३ भूतप्रेतांची बाधा. ४ रोग; व्याधि. (मु.) **बलाका**–अत्यंत; घोर.
बलात्––क्रि. वि. बळजबरीनें; दुराग्रहपूर्वक; जबरदस्तीनें.
बलि––स्त्री. १ बळी. २ कर; महसूल. ३ नैवेद्य. (मु.) **बलि चढाना**–बळी देणें; ठार मारणें. **बलि बलि जाना** –– स्वतःला ओवाळून टाकणें.
बलिया*––वि. बळकट; बलवान्.
बलिष्ठ–वि. बलवान्; सामर्थ्यवान्.
बलिहारना*–क्रि. स. अर्पण करणें,
बलिहारी–स्त्री. आत्मार्पण; त्याग. (मु.) **बलिहारी जाना**–आत्मार्पण करणें. **बलिहारी लेना** प्रेम व्यक्त करणें. [मिसळलेला.
बलुआ–वा––वि. रेताड; रेती
बलैया–स्त्री. [अ.] १ आपत्ति. २ कुरवंडी. (मु.) **बलैया लेना**–कुरवाळणें;'अिडपिडा टळो' करणें.
बल्कि–अव्य. [फा.] १ अितकेंच नव्हे तर. २ अुलट.
बल्लम–पु. १ सोटा; दंडा. २ भालदार किंवा चोपदाराच्या हातांतील दंड; राजदंड. ३भाला. ४वासा.
बल्लमटेर–पु. [अिं.] स्वयंसेवक.
बल्लमबर्दार––पु. [सं. + फा.] भालदार; चोपदार.
बल्लरि––स्त्री. वेली; लता.
बल्ला––पु. १ लाकडाचा ओंडका; खोड. २लठ्ठ सोटा. ३वल्हें. ४ बॅट (क्रिकेट).

बल्ली–स्त्री. १ वेली. २ छतासाठीं वापरावयाचा वांसा.
बवंडर–पु. १ वावटळ. २ तुफान.
बवना*–क्रि. स. १ पेरणें. २ विखुरणें; पसरणें.
बवाल–पु. पाहा 'ववाल'
बवासीर–स्त्री. [अ.] मूळव्याध.
बशर–पु. [अ.] मनुष्य.
बशर्तेकि–अव्य. [अ. + फा.] अट ही कीं; असें झालें तर. [भरपूर.
बस–पु. वश; ताबा. अव्य. पुरें;
बसना–क्रि. अ. १ बसणें. २ वस्ती करणें; वसाहत करणें. ३ भरभराटीस येणें. ४ मुक्काम करणें. (मु.) **मन में बसना**-आठवणींत राहणें.
बसना–क्रि. अ. सुगंधित होणें.
बसनि*–स्त्री. निवास; मुक्काम.
बसवास–पु. १ निवास. २ राहण्याची सोय.
बसर–पु. [फा.] निर्वाह; गुजारा.
बसह–पु. बैल.
बसा–स्त्री. [दे.] वसा; चरबी; मेद.
बसाना–क्रि. स. १ वस्तीकरितां जागा देणें. २ वसाहत करविणें. क्रि. अ. वसाहत करणें.
बसिऔरा–पु. १ शिळासप्तमी (ज्या दिवशीं स्त्रिया फक्त शिळेंच अन्न खातात). २ शिळावळ. वि. शिळें.
बसीकत-गत–स्त्री. १ वस्ती. २ राहणी. [जासुदाचें काम.
बसीठ–पु. जासूद. **बसीठी**–स्त्री.
बसुला–पु. वाकस (सुताराचें अेक हत्यार).
बसेरा–वि. वस्ती करणारा. पु. १ प्रवासी लोकांची रात्रीं मुक्काम करण्याची जागा. २पक्ष्यांचें घरटें. (मु.) **बसेरा करना**-मुक्काम करणें.
बसेरी, बसैया*–वि. निवास करणारा.
बसौंधी–स्त्री. बासुंदी; रबडी.
बस्ता–पु. [फा.] दप्तर. वि. बांधलेला.
बस्ती–स्त्री. वस्ती, लोकवस्ती; निवास.
बहँगी–स्त्री. कावड.
बहकना–क्रि. अ. १ भटकणें. २ बहकणें; नादीं लागणें; ३ नशेंत चूर होणें. ४ चुकणें.
बहकाना–क्रि. स. बहकाविणें.
बहन-बहिन–स्त्री. बहीण. **बहनापा**-पु. बहिणीचें नातें.
बहना–क्रि. अ. १ वाहणें. २ गळणें. ३ वाहणें; बहकणें.
बहनु*–पु. वाहन; स्वारी.
बहनेली–स्त्री. बहिण मानलेली स्त्री.

बहनोअी-पु॰ मेहुणा; बहिणीचा नवरा. [अुपकार. २ शुभ कार्य
बहबूदी-स्त्री॰ [फा.] १ कल्याण;
बहम–क्रि॰ वि॰ [फा.] १ संगत; साथ. २ परंपरा. ३ पुरवठा.
बहर–पु॰ [अ.] समुद्र.
बहर-क्रि.वि॰ [फा.] करितां; साठीं.
बहर॰हाल–क्रि॰वि॰[फा.] कोठल्याहि स्थितींत; होअील तसें.
बहरा–पु॰ [फा.] १ भाग; हिस्सा. २ भाग्य; नशीब.
बहरा–वि॰ बहिरा.
बहराना–क्रि॰ स॰ [फा.] रंजविणें; दुःख विसरून जाण्यासाठीं अेखादी गोष्ट सांगणें.
बहरी–वि॰ [अ.] समुद्री; सागरी.
बहलना–क्रि॰ अ॰ [फा.] रमणें; मनरंजन होणें.
बहलाना-क्रि॰वि॰ रमविणें; मनोरंजन करणें. **बहलाव**–पु॰ मनोरंजन.
बहली–स्त्री॰ बैलगाडी.
बहस–स्त्री॰ [अ.] १ वादविवाद. २ युक्तिवाद; तर्क. ३ हुज्जत; झगडा.
बहादुर–पु॰ [फा.] वीर; योद्धा. **बहादुरी**–स्त्री॰ शौर्य.
बहाना–पु॰ [फा.] १ मतलब साधण्यासाठीं खोटें बोलणें. २ निमित्त; कारण; सबब. ३ बहाणा; मिष.
बहाना–क्रि॰ स॰ १ वाहाविणें; प्रवाहांत सोडणें. २ ओतणें. ३ अपव्यय करणें.
बहार–स्त्री॰ [फा.] १ वसंत ऋतु. २ मौज; आनंद. ३ जवानी. ४ रमणीयता. ५ प्रफुल्लता.
बहाल–वि॰ [फा.] १ कायम; स्थिर; जशाचा तसा. २ प्रसन्न; खुश. ३ चांगल्या स्थितींतला. **बहाली**–स्त्री॰ पुनर्नियुक्ति; पूर्वींचीच नेमणूक.
बहाव–पु॰ १ प्रवाह; धार. २ वाहतें पाणी.
बहिक्रम*–पु॰ वय.
बहिन–स्त्री॰ बहीण.
बहियाँ*–स्त्री॰ बाही.
बहिरत*–अव्य. बाहेर.
बहिश्त–पु॰ [फा.] स्वर्ग. **बहिश्ती**–पु॰ स्वर्गांत राहणारा. वि॰ स्वर्गीय.
बहिष्कार–पु॰ टाकणें; सोडणें (मु.) **बहिष्कार करना**—बहिष्कार घालणें.
बही–स्त्री॰ वही. [बाजारबुणगे.
बहीर—स्त्री॰ १ गर्दी; जमाव. २
बहीर*—अव्य. बाहेर.
बहुगुना—पु॰ बोघणें; पातेलें.
बहुत—वि॰ १ पुष्कळ अधिक. २ पुरेसें; भरपूर. **बहुतेरा**–वि॰ क्रि॰

वि. अधिक; पुष्कळ; **बहुतेरे**–*वि.* अनेक.
बहुतक*–*वि.* पुष्कळ.
बहुतायत–*स्त्री.* [दे.] विपुलता.
बहुधा—*क्रि. वि.* १ अनेक प्रकारें. २ बहुतेक; बहुधा.
बहुरि–अव्य. पुनः; यानंतर.
बहुरूपिया–*पु.* बहुरूपी.
बहूँटा—*पु.* बाजूबंद.
बहू—*स्त्री.* १ सून. २ पत्नी. ३ वधू; नवरी मुलगी. [वनस्पति).
बहेडा—*पु.* बेहडा (औषधी
बहेतू–*वि.* भटक्या.
बहेलिया–*पु.* पारधी.
बहोर*–*पु.* परतवणें; पुनरागमन.
बहोरि*—अव्य. पुन्हां; वारंवार.
बाँऍं–*क्रि. वि.* डावीकडे.
बाँक–*वि.* १ वांकडा. २ तिरपा.
बाँक—*स्त्री.* १ बाजूबंद. २ पायांत घालावयाचें चांदीचें कडें. ३ बांगडी. ४ धनुष्य. ५ सुरी. *पु.* वांकडेपणा; वक्रता.
बाँकपन—*पु.* १ वक्रता; वांकडेपणा. २ नखरा; नटवेपणा. ३ शोभा; सौंदर्य. [३ नखरेल; नटवा.
बाँका–*वि.* १ वांकडा. २ बहादुर.
बाँकुर-रा*–*वि.* १ वांकडा; मोडलेला. २ कुशल; चतुर. ३ तीक्ष्ण.
बाँग–*स्त्री.* [फा.] आरोळी; ओरड. २ नमाज पढतांना मुल्लाचें मोठ्यानें ओरडणें. ३ कोंबड्याचें आरवणें. [जाळें.
बाँगुर—*पु.* [दे.] पक्षी धरण्याचें
बाँचना—*क्रि. स.* शिल्लक राहणें; उरणें.
बाँचना–*क्रि. स.* वाचणें.
बाँछना*–*क्रि. स.* १ इच्छिणें; अभिलाषा करणें. २ निवडणें. **बाँछित**–*वि.* इच्छित. **बाँछी**–*वि.* इच्छुक.
बाँझ—*स्त्री.* वांझ; वंध्या.
बाँटना–*क्रि. स.* वांटणें; विभागणें. **बाँट**—*स्त्री.* वांटणी. **बाँट**–*पु.* हिस्सा, भाग; वांटा. [२ अेकटा.
बाँडा–*वि.* १ शेंपूट तुटलेला पशु.
बाँदर—*पु.* वानर; माकड.
बाँदी—*स्त्री.* [फा.] दासी.
बाँदू—*पु.* कैदी.
बाँधना–*क्रि. स.* १ बांधणें. २ निश्चित करणें; ठरविणें. [विचार.
बाँधनू–*पु.* ठरविलेली गोष्ट किंवा
बाँधव–*पु.* बंधु; मित्र; नातेवाअीक; (यौ.) **बंधु-बांधव**–अिष्टमित्र.
बाँबी–*स्त्री.* सापाचें बीळ; वारूळ.
बाँस–*पु.* १ बांबू. २ सव्वातीन गजांचें माप. ३ पाठीचा कणा.

(मु.) **बाँसपर चढना**–बदनामी होणें. **बाँसपर चढाना**-१ बदनामी करणें. २ अेखाद्यास चढवणें. **बाँसों अुछलना**-आनंदानें अुड्या मारणें.

बाँसरी–ली–सुरी–*स्त्री.* १ मुरली; बांसरी. २ कसा.

बाँह–*स्त्री.* १ हात; भुजा. २ भरोसा; आसरा. ३ अेक प्रकारचा व्यायाम. ४ बाही. (मु.) **बाँह गहना** किंवा **पकडना**–१ साहाय्य करणें. २ विवाह करणें. **बाँह टूटना**–निराधार होणें. [२ प्रत्यक्ष; समक्ष.

बा–*अव्य.* [फा.] १ सह; बरोबर.

बा–*पु.* पाणी. [२ संस्थापक.

बाअिस–*पु.* [अ.] १ कारण; सबब.

बाअी–*स्त्री.* त्रिदोषांपैकीं 'वात' दोष.

बाअी–*स्त्री.* १ कुलीन स्त्री. २ वेश्या.

बाअीस–*वि.* बावीस. **बाअीसी**–*स्त्री.* बाविसांचा गट.

बाअु–*पु.* वायु.

बाकमाल–*वि.* १ निपुण; हुशार; प्रवीण. २ अद्‌भुत सामर्थ्य असलेला.

बाकर–*पु.* [अ.] १ महापंडित; जाडा विद्वान् २ धनाढ्य माणूस.

बाकला–*पु.* [अ.] अेक प्रकारचा वाटाणा. [व्यवस्थितपणें.

बाक़ायदा––*अव्य.* नियमबद्धपणें;

बाक़ी–*स्त्री.* [अ.] वजाबाकी. *वि.* शिल्लक; अवशेष. *अव्य.* पण; परंतु.

बाग़–*पु.* [अ.] १ बाग; अुपवन; बगीचा. २ मळा.

बागडोर–*स्त्री.* लगाम.

बागबान–*पु.* [अ.+फा.] माळी. **बागबानी**–माळ्याचें काम.

बाग़ान–*पु.* [अ.] मळे (चहाचे, निळीचे वगैरे). [द्रोही.

बागी–*पु.* [अ.] बंडखोर; राज-

बाघंबर–*पु.* व्याघ्रांबर.

बाघ–*पु.* वाघ.

बाछा–*पु.* वासरूं; गोऱ्हा. २ मुलगा.

बाज़–*वि.* [अ.] १ कोणी कोणी. २ कांहीं. ३ केव्हां केव्हां. *क्रि. वि.* वंचित; रहित. (मु.) **बाज़ आना**-१ परत येणें. २ दूर राहणें. ३ वंचित होणें. **बाज़ करना** अथवा **रखना**-मना करणें. [बहिरी ससाणा-

बाज़–*पु.* [फा.] शिकारी पक्षी;

बाजना–*क्रि.अ.* १ वाजणें. २ झगडणें; तंटा करणें; लढणें-३ प्रसिद्ध होणें; बोलबाला होणें. ४ लागणें; दुखावणें.

बाजरा–*पु.* बाजरी; अेक धान्य.

बाजा––*पु.* वाद्य. (यौ.) **बाजा गाजा**–गाजावाजा; अनेक प्रकारचीं वाद्यें.

बाज़ाता—ब्ता—*क्रि. वि.* [फा.] कायदेशीररीत्या; नियमानुसार. *वि.* कायदेशीर.

बाज़ार—*पु.* [फा.] बाजार. (मु.) **बाज़ार गर्म होना**—चलती असणें; खूप कामकाज चालणें. **बाज़ारू**—बाजारी; सामान्य.

बाजि*—*पु.* १ घोडा. २ बाण. ३ पक्षी. *वि.* गतिशील.

बाज़िंदगी—*स्त्री.* [फा.] १ खेळ; मौज. २ धूर्तपणा; चलाखी.

बाज़िंदा—*पु.* [फा.] खेळाडू.

बाज़ी—*स्त्री.* [फा.] पैज; शर्त. (मु.) **बाज़ी मारना** किंवा **बाज़ी ले जाना**—१ पैज जिंकणें. २ अग्रेसर होणें (चढाओढींत).

बाज़ीगर—*पु.* [फा.] जादूगार.

बाजु—अव्य. शिवाय.

बाजू—*पु.* [फा.] १ हात; बाहु. २ बाजूबंद. ३ बाजू. ४ पंख.

बाट—*पु.* १ वरवंटा. २ वजनें (शेर, अच्छेर अि.).

बाट—*पु.* १ वाट; मार्ग; रस्ता. (मु.) **बाट जोहना** अथवा **देखना**—बाट पाहणें. **बाट पडना**—मागें लागणें; त्रास देणें. **बाट मारना**—डाका घालणें.

बाटना—*क्रि.स.* वांटणें; चूर्ण करणें.

बाटी—*स्त्री.* १ वाटी. २ गोळी.

बाटी—*स्त्री.* गाकर; बाटी.

बाड—*स्त्री.* कुंपण; आडोसा.

बाडा—*पु.* १ वाडा; भव्य अिमारत. २ गोटा. ३ आवार.

बाडी—*स्त्री.* १ बाग. २ मोहल्ला.

बाढ—ढि—*स्त्री.* १ वाढ; अधिकता. २ पूर; भरती (नदी). ३ सरबत्ती (बंदूक, तोफेची). (मु.) **बाढ दगना**—तोफांची सरबत्ती होणें.

बाढ—*स्त्री.* तलवार किंवा शस्त्राची धार.

बात—*स्त्री.* १ गोष्ट; कथन; वचन. २ चर्चा; प्रसंगानें निघालेली गोष्ट. ३ माहिती; खबर. ४ वार्तालाप; संभाषण. (मु.) **बात अुठाना**—बोलणीं सहणें. **बात अुडा देना**—अुडवून लावणें. **बातका बतंगड करना**—क्षुल्लक गोष्ट निष्कारण वाढविणें; राअीचा पर्वत करणें. **बातकी बातमें**—हां हां म्हणतां; तावडतोब. **बात चलना या छिडना**—चर्चा निघणें. **पतेकी या मार्केकी बात**—मुद्याची गोष्ट; सुंदर कल्पना. **बात बढना**—प्रकरण विकोपास जाणें. **बात बनना**—कार्य यशस्वी होणें; जमणें. **बातें बनाना**—थापा मारणें. **बातों में आना** अथवा **आ जाना**—फसणें.

बातचीत–*स्त्री*. संभाषण; वार्तालाप.
बातिन—*पु.* [*अ.*] १ आंतील बाजू. २ अंतकरण; मन. **बातिनी**–*वि*. १ आंतला. २ मनाचा.
बातुल—*वि*. १ विक्षिप्त. २ वेडा.
बातूनिया–बातूनी–*वि*. बडबड्या.
बाद—*पु.* [फा.] हवा; वारा.
बाद—*क्रि. वि.* [*अ.*] नंतर; मागाहून. *वि*. १ वेगळा केलेला. २ शिवाय; व्यतिरिक्त.
बाद—*पु.* १ वादविवाद. २ तर्क. ३ पैज; शर्त. अव्य. निरर्थक; व्यर्थ.
बादना–*क्रि. अ.* १ बकणें. २ हुज्जत घालणें. ३ आह्वान देणें.
बादबान–*पु.* [फा.] जहाजाचें शीड.
बादर*—*पु.* मेघ; ढग. [प्रसन्न.
बादर* –*वि*. [दे.] आनंदित;
बादल—*पु.* ढग; मेघ.
बादला–*पु.* चांदी-सोन्याची बारीक तार (जरीच्या कामासाठीं).
बादशाह–*पु.* [फा.] सम्राट.
बादशाहत–*स्त्री*. [फा.] साम्राज्य; राजवट.
बादाम—*पु.* [फा.] बदाम.
बादिया–पैमा—*पु.* [फा.] वायु-भारमापक यंत्र.
बादी–*वि*. [फा.] १ वातुळ; वात-कारक. २ वाताचा. स्त्री. वात.
बादुर—*पु.* [दे.] वटवाघूळ.
बाधना—*क्रि. स.* विघ्न आणणें; अडविणें.
बाधा–*स्त्री*. अडचण; विघ्न. [झालेला
बाध्य—*वि*. बांधलेला; नाइलाज
बान—*पु.* १ बाण; तीर. २ आतष-बाजी. ३ समुद्र किंवा नदीची मोठी लाट. [सजावट. २ संवय.
बान–नि–बानिक–*स्त्री*. १ वेषभूषा;
बान, बानि, बानी–*पु.* तेज; कांति.
बान—*स्त्री*. [?] दोरी.
बानक—*स्त्री*. [दे.] वेष. [बानगी.
बानगी--*स्त्री*. [दे.] नमुना;
बाना–*पु.* १ पोषाख; पेहराव. २ चाल; रीत. ३ बाणा.
बाना—*पु.* अेक हत्यार.
बाना–*पु.* १ बुनावट; वीण २ कप-ड्याच्या वीणेंतील आडवा धागा; बाणा. ३ पतंगाचा दोरा (मांजा).
बाना–*क्रि. स.* मोठें भोंक पाडणें.
बानि–नी*–*स्त्री*. १ वाणी; वचन. २ महात्मावचन. ३ सरस्वती.
बानिन—*स्त्री*. वाण्याची स्त्री.
बानी—*पु.* बनिया; वाणी.
बानी--*पु.* [*अ.*] १ बनविणारा; तयार करणारा. २ मुख्य साधन. ३ नेता; प्रधान.
बानी–*स्त्री*. पाहा ‘बानि’

बानैत–पु. १ बोथाटी फिरविणारा. २ तिरंदाज. ३ योद्धा.

बापिका*–स्त्री. मोठी विहीर.

बापुरा–वि. १ साधारण; तुच्छ. २ गरीब; बापुडा.

बाब–पु. [अ.] १ प्रकरण; परिच्छेद. २ दरवाजा.

बाबत–स्त्री. [फा.] १ संबंध. २ विषय. अव्य. संबंधीं; विषयीं.

बाबी–स्त्री. १ संन्यासिनी; योगिनी. २ लहान मुलांबद्दल प्रेमसूचक शब्द.

बाबुल–पु. बाप; बाबू.

बाम–पु. [फा.] गच्ची; छत.

बायँ-याँ–वि. १ डावा; वाम. २ अुलट; विरुद्ध. पु. डग्गा (डाव्या हातानें वाजवावयाचा तबला).

बाय*–पु. वारा.

बायकाट–पु. [अिं.] बहिष्कार.

बायें–क्रि. वि. १ डावीकडे २ विरुद्ध; अुलट. (मु.) **बायें हाथका खेल**–हातचा मळ; सोपी गोष्ट.

बारंबार-क्रि.वि.वारंवार;पुनः पुनः.

बार–पु. १ द्वार. २ आश्रयस्थान. ३ दरबार.

बार–स्त्री. १ वेळ;समय. २ अुशीर; विलंब. ३ वेळ; खेप. (मु.) **बारबार**–पुन्हां पुन्हां.

बार–पु. [फा.] ओझें; बोजा.

बारगह-गाह स्त्री. [फा.] १ डेरा; तंबू. २ दरबार.

बारदाना–पु. [फा.] १ पोतें. २ सैन्याच्या खाण्यापिण्याची सामग्री; रसद.

बारना–क्रि. स. पेटविणें.

बारना–क्रि. स. १ निवारण करणें. २ मनाअी करणें.

बारबधू–स्त्री. वेश्या; नायकीण.

बारबर्दार–पु. [फा.] हमाल; मजूर. **बारबर्दारी**–स्त्री. १ हमाली, मजुरी. २ हमालाचें काम.

बारबार–क्रि. वि. वारंवार. पुनः [पुनः.

बारह–वि. बारा. **बारहखडी**–स्त्री. बाराखडी.

बारहदरी – स्त्री. [सं. + फा.] मोकळी हवेशीर बैठक.

बारहबाना-नी–वि. १ दैदीप्यमान. २ खरें (सोनें).

बारहमासी–वि.१ बारा महिने फुलणारें. २ बारा महिने होणारें.

बारह-वफ़ात–स्त्री. [फा.] महंमद पैगंबरांच्या मृत्यूपूर्वींचे बारा दिवस.

बारहासिंगा–पु. सांबर.

बारहा–क्रि. वि. [फा.] वारंवार; [नेहमीं.

बारही–स्त्री. बारसें.

बारही पु. १ बारावा दिवस (मरणानंतरचा). २ जन्मानंतरचा बारावा दिवस.
बाराँ-पु. [फा.] मेघ; ढग.
बारा-वि. बालक. पु. मुलगा.
बारात-स्त्री. वरात.
बारानी-वि. [फा.] कोरडवाहू; जिराअीत (जमीन). [रेन-कोट.
बारानी-पु. [फा.] पावसाळी कोट;
बारिश-स्त्री. [फा.] १ पाअूस; वृष्टि. २ वर्षा ऋतु. [समास; मार्जिन.
बारी-स्त्री. १ किनारा; तट. २
बारी-स्त्री. १ बाग; बगीचा; २ घर; निवास. ३ खिडकी; झरोका. ४ बंदर. पु. पत्रावळी, द्रोण अि. विकणारी जात; गुरव.
बारी—स्त्री. पाळी; खेप (मु.) **बारीबारी से**—पाळीपाळीनें. **बारी बंधना**—पाळी ठरणें. [तरुणी.
बारी--स्त्री. १ अबोध कन्या. २
बारी-पु. [अ.] अीश्वर.
बारीक-वि. [फा.] १ बारीक; पातळ. २ लहान; सूक्ष्म. ३ कौशल्यपूर्ण.
बारीकी-स्त्री. [फा.] १ खुबी; मख्खी. २बारीकपणा. ३सूक्ष्मपणा.
बारू-पु. रेती; वाळू.
बारूत-द-स्त्री. [तु.] दारू. (मु.) **गोला बारूद**-लढाअीची सामग्री; दारूगोळा.
बारे--क्रि. वि. [फा.] शेवटीं; अखेरीस. [विषयीं.
बारेमें-अव्य. [फा. + सं.] संबंधीं;
बाल-पु. केंस. (मु.) **नहाते बाल न खिसकना** किंवा **बाल बाँका न होना**-यत्किंचित्‌हि हानि किंवा कष्ट न होणें. **बाल बाल बचना**-थोडक्यांत बचावणें (संकटांतून). [बच्चा. वि. अबोध; अजाण.
बाल—पु. १ बालक. २ जनावरांचा
बालखोरा—पु. [फा.] टकल.
बालछड—स्त्री. [दे.] जटामांसी (अेक औषधी).
बालटी—स्त्री. [अं.] बादली.
बालतोड—पु. केसतोडा. [पेटाविणें.
बालना-क्रि. स. दिवा लावणें;
बालभोग-पु. नैवेद्य.
बालम-पु. १ पति. २ प्रियकर.
बालमखीरा-पु. काकडी.
बाला-वि. [फा.] वरील; वरचा. क्रि. वि. वर; वरती. (मु.) **बोलबाला रहना**-वाहवा होणें; प्रसिद्धि होणें.
बाला—स्त्री. १ तरुण स्त्री. २ पत्नी; भार्या. ३ स्त्री. ४ लहान मुलगी. ५ हातांत घालावयाचें कडें.

बालाअी–*वि.*[फा.] वरचा; वरील. *स्त्री.* मलअी; दुधावरील साय.
बालाख़ाना-*पु.*[फा.]बैठकीची माडी.
बालाबाला–*क्रि. वि* [फा.] वरवर.
बालिग़–*वि.* [अ.] वयांत आलेला.
बालिश–*स्त्री.* [फा.] तक्क्या; अुशी.
बालिश्त–*स्त्री.* [फा.] वीत (माप).
बालीन–*पु.* [फा.] अुशी.
बालू – *पु.* रेती; वाळू. **बालूदानी**– *स्त्री.* रेतीदाणी; वाळूदाणी.
बालूसाही-*स्त्री.*[फा.]अेक मिठाअी.
बावन–*पु.* बावन (५२).
बावर्ची–*पु.*[तु.] आचारी; बबर्जी.
बावरचीख़ाना–*पु.* [तु. + फा.] स्वयंपाकघर.
बावरा-बावला–*वि.* १ बावळट; अजागळ. २वेडा;वेडपट. **बावलापन**–*पु.* बावळटपणा; वेडेपणा.
बावली–*स्त्री.* पायविहीर; बावडी.
बाश–अव्य. [फा.] तथास्तु. **खुशबाश**–सुखी अैस. [रहिवासी.
बाशिंदा—*पु.* [फा.] निवासी;
बास–*पु.* वस्त्र. [वस्त्र.
बास–*स्त्री.* १ अग्नि. २ अेक प्रकारचें
बास–*स्त्री.* १निवास;वास. २.निवासस्थान; घर. ३ वास; गंध.
बास-*स्त्री.* वासना; अिच्छा.
बासन–*पु.* भांडें.
बासर–*पु.* दिवस. [स्थान.
बासा–*पु.* १ खानावळ. २ निवास-
बासी–*वि.* शिळेंपाकें, (मु.) **बासी कढी में अुबाल आना**–शिळया कढीस अूत येणें; म्हातारपणीं डोहाळे लागणें.
बाहना–*क्रि. स.* १ वाहून नेणें; ओझें नेणें. २ चालविणें (हत्यार); फेंकणें. ३ गाडी, घोडे हांकणें. ४ वाहणें (द्रव). ५ नांगरणें.
बाहम–*क्रि. वि.* (फा.) आपसांत; परस्पर. २ साथ; सहित.
बाहर–*क्रि. वि.* बाहेर. **बाहरी**– *वि.* १ बाहेरील. २ परका. ३ वरपांगी; वरवरचा.
बाहरजामी–*पु.* सगुणरूप.
बाहिज*–*वि.* बाहेरील; वरवरचा.
बाहीं–*स्त्री.* १ बाहु. २ बाही.
बिंजन*–*पु.* खाद्य वस्तु.
बिंद*–*पु.*१ पाण्याचा थेंब. २ दोन भुंवयांमधील जागा. ३ टिकली.
बिंदी–*स्त्री.* १ अनुस्वार; बिंदु. २ टिकली. **बिंदुली**–*स्त्री.* टिकली.
बिंधना–*क्रि. अ.* १ भोंक पडणें. २ फसणें; अडकणें.
बिआना–*क्रि. अ.* विणें (पशु).
बिकना, बिकाना–*क्रि. अ.* विक्री होणें. (मु.) **किसी के हाथ**

विकना–अेखाद्याचा सेवक बनणें.
बिकवाना–क्रि. स. विकविणें.
बिकसना–क्रि. अ. १ विकसणें; फुलणें. २ प्रफुल्लित होणें.
बिकसाना–क्रि. स. १ विकसविणें; फुलविणें. २ प्रसन्न करणें.
बिकाअू–वि. विकाअू.
विकार*—पु. १ विकार. २ रोग; पीडा. ३ दोष. ४ दुष्कृत्य. ५ दुर्वासना. [मिळणारें धन.
बिक्री—स्त्री. १ विक्री. २ विकून
बिखरना–क्रि.अ. विखुरणें; पसरणें.
बिखराना, बिखेरना—क्रि. स. विखुरविणें; पसरविणें.
बिगखना—क्रि. अ. १ बिघडणें. २ रागावणें; संतापणें. [कुमार्गी.
बिगडेदिल—पु. १ भांडखोर. २
बिगडैल—वि. १ तापट; संतापी. २ हट्टी; दुराग्रही. [लणें; फुलणें.
बिगसना*–क्रि.अ. विकसणें; उम-
बिगहा—पु. बिघा.
बिगाड, बिगार-पु. १ दोष; खराबी. २ वैमनस्य; झगडा.
बिगाडना–क्रि. स. १ बिघडविणें. २ हानि करणें; तोटा करणें.
बिगारी*–स्त्री. [फा.] १ बिगार; मजुरी न देतां घेतलेलें काम. २ निष्काळजीपणानें केलेलें काम.
बिगास*—पु. विकास. [शिवाय.
बिगिर*—क्रि.वि. [अ.] बिना;
बिगुन*—वि. ठोंब्या; मूर्ख.
बिगुरचिन*—स्त्री. १ बुचकळा; विवंचना. २ अडचण.
बिगुरदा*–पु. [दे.] अेक प्रकारचें प्राचीन हत्यार.
बिगोना—क्रि. स. १ नाश करणें; बिघडविणें. २ लपविणें. ३ त्रास देणें. ४ भुलविणें. ५ कंठणें; घालवणें.
बिचकाना—क्रि. अ. [अनु.] १ चिडविणें; वेंगाडणें. २ तोंड वेडें-वाकडें करणें (बेचव पदार्थांमुळें).
बिचमों—अव्य. मध्यें; आंत.
बिचरना–क्रि. अ. १ फिरणें; सहल करणें. २ यात्रा; प्रवास करणें.
बिचलना–क्रि.अ. १ विचलित होणें. २ हिम्मत खचणें.
बिचला—वि. मधला.
बिचलाना—क्रि. स. १ विचलित करणें. २ अव्यवस्थित करणें.
बिचवान–नी — पु. मध्यस्थ (सलोखा घडवून आणण्यासाठीं).
बिचहुत— पु. संदेह; द्विविधा मनःस्थिति.
बिचार—पु. विचार.
बिचारना*—क्रि. अ. १ विचार करणें. २ विचारणें; प्रश्न करणें.

बिचारी-विचारी; समजूतदार. [अतर
बिचाल-पु. १ अलग करणें. २ फरक;
बिचेत*—वि. मूर्छित; बेशुद्ध.
बिच्छू—पु. १ विंचू. २ विषारी गवत.
बिछना—क्रि. अ. पसरलें जाणें.
बिछलना—क्रि. अ. घसरणें; सरकणें.
बिछवाना-क्रि. स. पसरवून घेणें; आंथरविणें.
बिछाना—क्रि. स. १ पसरविणें; फैलाविणें (बिछाओेत). २ लोळवणें (मारून). [३ करगोटा.
बिछुआ-पु. १ विचवा. २ जोडवीं.
बिछुडना—क्रि. अ. १ वेगळें होणें; अलग होणें. २ वियोग किंवा विरह होणें. [विरह.
बिछोडा, बिछोय-ह—पु. वियोग;
बिछौना—पु. बिछाना; अंथरूण.
बिज़न—पु. [फा.] सरसहा कत्तल.
बिजन*—पु. लहान पंखा.
बिजन—पु. अेकांत. **बिजन**—वि. अेकटा; अेकाकी.
बिजली, बिजुरी; बिज्जु*-स्त्री. १ वीज. २ गळ्यांतला किंवा कानांतला दागिना. वि. १ चंचल; चपळ. २ चमकदार.
बिजाती—वि. विजाती; परजातीचा.
बिजान*—पु. अज्ञान.
बिजूका-खा—पु. [दे.] पक्ष्यांना हुसकून लावण्याकरितां शेतांत टांगून ठेवतात तें मडकें; बुजगावणें.
बिजोग*-पु. वियोग. [अशक्त.
बिजोरा—वि. [सं. + फा.] दुबळा;
बिज्जुल-पु. साल; टरफल.
बिज्जू- पु. [दे.] अूद; रानमांजर.
बिझुकना—क्रि. अ. १ भडकणें; चेतणें. २ भिणें; भयभीत होणें. ३ वांकणें; वांकडें होणें.
बिझुकाना—क्रि. स. भिवविणें.
बिटिया—स्त्री. मुलगी; बेटी.
बिठलाना-बिठाना—क्रि. स. बसाविणें.
बिडर—वि. विस्कटलेला.
बिडर—वि. बेडर; निर्भय.
बिडरना—क्रि. अ. १ अस्ताव्यस्त होणें; विस्काळित होणें. २ बुजणें; बिचकणें. ३ नष्ट होणें.
बिडराना—क्रि. स. १ विस्कटून टाकणें; अुधळून टाकणें. २ पळविणें.
बिडारना—क्रि. स. बुजविणें; पळवून लावणें.
बिडवना*—क्रि. स. तोडणें.
बिढता-पु. नफा; फायदा.
बिढवना, बिढाना—क्रि. स. १ कमाविणें; मिळविणें. २ संचय करणें; जमविणें.
बित, बित्त—पु. १ धन; द्रव्य. २ सामर्थ्य. ३ अुंची; ठेवण.

बितरना–*क्रि. स.* वांटणें.
बिताना–*क्रि. स.* १ समय व्यतीत करणें; कालक्रमण करणें. २ घालविणें.
बित्त-*पु.* पाहा ' बित. '
बित्ता–*पु.* [?] अेक वीत (माप).
बिथकना—*क्रि. अ.* १ थकणें. २ आश्चर्यचकित होणें. ३ मोहून जाणें.
बिथरना–*क्रि. अ.* विखुरणें.
बिथा*—*स्त्री.* व्यथा; दुःख.
बिथित–*वि.* व्यथित.
बिदकना–*क्रि. अ.* १ फाटणें; चिरलें जाणें. २ घायाळ होणें; जखमी होणें. ३ बुजणें.
बिदकाना––*क्रि. स.* १ फाडणें. २ कापणें; चिरणें. ३ जखमा करणें.
बिदर–*पु.* विदर्भ देश.
बिदा–*स्त्री.* [अ.] १ निरोप; रजा. २ प्रस्थान. **बिदाअी**–*स्त्री.* रवानगी; निरोप. [२ नष्ट करणें.
बिदारना–*क्रि. स.* १ फाडणें; चिरणें.
बिदुराना*––*क्रि. अ.* गालांतल्या गालांत हंसणें; स्मित करणें.
बिदुरानी–*स्त्री.* हास्य; स्मित.
बिदून–अव्य. [फा.] खेरीज; शिवाय.
बिदूषना–*क्रि. अ.* दोष लावणें; दूषण देणें.
बिदोख*–*पु.* वैमनस्य; वैर.
बिद्दत–*स्त्री.* [अ.] १ बिघाड; दोष. २ त्रास; दुःख. ३ आपत्ति संकट. ४ जुलूम; अत्याचार. ५ दुर्दशा.
बिद्रुम–*पु.* पोवळें; पवाळ.
बिधँसना*–*क्रि. स.* विध्वंस करणें.
बिध*–*स्त्री.* प्रकार.
बिधना–*पु.* ब्रह्मदेव; विधाता.
बिन-नि–नु*–अव्य. शिवाय; विना.
बिनअी*–*पु.* १ नम्र. २ विनंती करणारा.
बिनअु*––*स्त्री.* विनय; विनंती.
बिनति–ती–*स्त्री.* विनंती; अर्ज.
बिनना–*क्रि. स.* १ निवडणें २ वेंचणें.
बिनन–*स्त्री.* निवड; वेंचणी.
बिनवना* ––*क्रि. अ.* विनविणें; प्रार्थना करणें. [नष्ट करणें.
बिनसना*–*क्रि. अ.* नष्ट होणें. *क्रि. स.*
बिनसाना–*क्रि. स.* बिघडवून टाकणें; नष्ट करणें.
बिना–अव्य. शिवाय. [वेंचणी.
बिनाअी–*स्त्री.* १ विणकाम. २ निवड;
बिनानी*–*वि.* अज्ञानी; अजाण.
बिनावट–*स्त्री.* वीण.
बिनासना––*क्रि. स.* नाश करणें.
बिनूठा*–*वि.* विलक्षण; चमत्कारिक.
बिनौला–*पु.* [?] सरकी.
बिपच्छी-*पु.* १ प्रतिपक्षाचा; विरोधी. २ शत्रु; वैरी.
बिपत-द-दा*–*स्त्री.* विपत्ति; संकट.

विपर* -पु॰ विप्र; ब्राह्मण.
विफर*-वि॰ निष्फळ; व्यर्थ
विफरना*-क्रि॰ अ॰ १ बंड करणें. २ नाराज होणें; रागावणें.
विबछना*-क्रि॰अ॰ विरोधी बनणें.
विबरन*-वि॰ १ रंग अुडालेला. २ निस्तेज; ज्याची चेहऱ्याची कांति नाहींशी झाली आहे असा.
बिबिस*-वि॰ विवश; लाचार; परतंत्र. क्रि॰ वि॰ निरुपायानें.
बिबहार*-पु॰ व्यवहार. [पडणें.
बिवाअी-स्त्री॰ तळपायास चिरा
बिबि*-वि॰ दोन. [विमनस्क.
बिमन*-वि॰ १ दुःखी. २ अुदास;
बिमोहना-क्रि॰ स॰ मोहून टाकणें; विमोहणें.
बिय*-वि॰ १ दोन. २ दुसरा.
बियाधा*-पु॰ पारधी.
बियाधि*-स्त्री॰ व्याधि; पीडा.
बियापना*-क्रि॰ स॰ व्यापणें.
बियाबान-पु॰ [फा.] १ ओसाड जागा. २ जंगल. ३ वाळवंट.
बियारी, बियालू*-पु॰ रात्रीचें जेवण; फराळ.
बियाह-पु॰ विवाह; लग्न.
बिरछ-रिछ*-पु॰ वृक्ष.
बिरछिक*-पु॰ वृश्चिक; विंचू.
बिरतत*-पु॰ वृत्तान्त; हकीकत.

बिरताना*-क्रि॰ स॰ वांटणें; विभाग करणें.
बिरथा-क्रि॰ वि॰ वृथा; व्यर्थ.
बिरदैत-पु॰ विख्यात योद्धा. वि॰ विख्यात.
बिरध-रिध* -वि॰ वृद्ध.
बिरमना-क्रि॰ अ॰ १ थांबणें. २ आराम करणें. [टाकणें.
बिरमाना-क्रि॰स॰थांबविणें. २ मोहून
बिरला-वि॰ विरळा; अेखादाच.
बिरही-पु॰ विरही. [सीनता.
बिराग-पु॰ वैराग्य; विरक्ति; अुदा-
बिराजना-क्रि॰ अ॰ १ शोभणें; विराजणें २ बसणें.
बिरादर-पु॰ [फा.] भाअू (अनेक); भाअूबंद. **बिरादरी**-स्त्री॰ भाअूबंद; आप्तेष्ट.
बिरान-ना*-वि॰ [फा.] १ परका. २ अपरिचित. ३ दुसऱ्याचा.
बिरिया-स्त्री॰ १ वेळ; समय. २ खेप; पाळी; वेळ.
बिरी*-स्त्री॰ १ विडा. २ विडी.
बिरुझना-क्रि॰ अ॰ रागावणें; संतापणें. [प्रतिज्ञा.
बिरुद-पु॰ १ प्रशंसा. २ ब्रीद;
बिरुदावली-स्त्री॰ प्रशंसा (अनेक). पदकें. [पु॰ प्रतिज्ञावाला; शूर वीर.
बिरुदैत-वि॰ विख्यात; प्रसिद्ध.

बिल–पु. १ बीळ; विवर. २ भुयार. ३ गुन्हा.

बिलकुल–क्रि. वि. [अ.] १ संपूर्ण; अेकंदर. २ सुरुवातीपासून शेवटपर्यंत. ३ अगदीं; बिल्कुल.

बिलखना–क्रि. अ. १ दुःखी होणें. २ विलाप करणें; आक्रोश करणें. ३ संकोच पावणें; आक्रसणें.

बिलग–वि. विलग; वेगळा. बिलग–पु. वेगळेपणा.

बिलगाना—क्रि. अ. वेगळें होणें. क्रि. स. १ वेगळें करणें. २ निवडणें.

बिलटना–क्रि. अ. अुलटणें; अुपडें होणें. [रेल्वेरसीद; इनव्हॉइस; बीजक.

बिलटी—स्त्री. पार्सल पाठविल्याची

बिलनी–स्त्री. रांजणवाडी, (डोळ्याबगील फोड). [(किडा).

बिलनी—स्त्री. भ्रमरी; कुंभारीण

बिलपना*–क्रि. अ. विलाप करणें.

बिलफेल—क्रि. वि. [अ.] सध्यां; यावेळीं.

बिलबिलाना—क्रि. अ. [अनु.] १ वळवळणें (किड्यांचें). २ आक्रोश करणें.

बिलम—पु. अुशीर; विलंब.

बिलमना–क्रि. स. १ अुशीर करणें. २ थांबणें. ३ प्रेमबद्ध होणें.

बिलमाना–क्रि. स. प्रेमामुळें अेकाद्यास जाअूं न देणें.

बिलसना—क्रि. अ. शोभणें. क्रि. स. अुपभोग घेणें.

बिललाना–क्रि. अ. पाहा 'बिलखना'.

बिलसाना*–क्रि. स. १ अुपभोग घेणें. २ अुपभोग घ्यावयास लावणें.

बिलहरा—पु. पानांचा करंडा.

बिला–अव्य. [अ.] विना; खेरीज.

बिलाअी—स्त्री. १ मांजर. २ गळ (पोहरा काढण्याचा). ३ दाराची खिटी. [२ अदृश्य होणें.

बिलाना—क्रि. अ. १ नाश पावणें.

बिलायत — स्त्री. [अ.] विलायत; परदेश.

बिलारी—स्त्री. मांजरी

बिलाव—पु. बोका; रानमांजर.

बिलासना–क्रि. स. अुपभोग घेणें.

बिलैया—स्त्री. मांजर.

बिलोडना—क्रि. स. १ घुसळणें (दूध, दही अि.). २ अस्ताव्यस्त करणें; विस्कटणें.

बिलोन–वि. १ आळणी. २ कुरूप.

बिलोना–क्रि. स. १ घुसळणें. २ मिसळणें; ढवळणें. ३ ओतणें

बिलोल—वि. चंचल. [होणें.

बिलोलना–क्रि. अ. हलणें; विचलित

बिल्ला—पु. बिल्ला; पट्टा.

बिल्ला—पु. बोका. **बिल्ली**—स्त्री. १ मांजर. २ दाराची खिटी.

बिल्लौर-पु. १ स्फटिक. २ बिलोरी आरसा. ३ स्वच्छ कांच. **बिल्लौरी**—वि. बिलोरी.

बिवराना —क्रि. स. केसांचा गुंता सोडविणें; गुंतावळ काढणें.

बिसंच*–पु. १ वस्तूंची निगा न ठेवणें; निष्काळजीपणा. २ कार्यनाश. ३ भय [विषारी प्राणी.

बिसखपरा––पु. घोरपडीसारखा

बिसमिल, बिस्मिल—वि. [फा.] घायाळ; जखमी.

बिसमिल्ला–पु. [अ.] अीश्वराच्या नांवानें (प्रत्येक कार्यारंभीं मुसलमान लोक याचा अुच्चार करितात).

बिसरना–क्रि. स. विसरणें.

बिसरात—पु. खेंचर. [पाडणें.

बिसराना -क्रि. स. विसरणें; विसर

बिसवासी*—वि. विश्वास ठेवण्यास पात्र; विश्वासू.

बिसवासी*–वि. विश्वास ठेवण्यास अपात्र; अविश्वासू.

बिससना*–क्रि. स. विश्वास ठेवणें.

बिससना—क्रि. स. १ वध करणें; मारणें. २ शरीराचे तुकडे तुकडे करणें. [विकत घेणें.

बिसहना, बेसहना*–– क्रि. स.

बिसात––स्त्री. [अ.] अंथरण्याची वस्तु (चटअी, मतरंजी अि.). २ बुद्धिबळाचा किंवा सोंगट्याचा कागदी अथवा कापडी पट. ३ सामर्थ्य; दर्जा. ४ जमा; दौलत. ५ शक्ति; ताकत. ६ भांडवल.

बिसाती––पु. [अ.] स्टेशनरी माल विकणारा दुकानदार.

बिसास*–– पु. विश्वास.

बिसासी*––वि. अविश्वासू; दगाबाज; कपटी. **बिसासिन**-स्त्री.

बिसाहना––क्रि. स. खरेदी करणें; विकत घेणें. पु. विकत घेतलेली वस्तु; सामान. [केलेली वस्तु

बिसाहनी––स्त्री. सौदा; खरेदी

बिसिख*––पु. बाण.

बिसियर––वि. विषारी.

बिसूरना––क्रि. अ. खेद करणें स्त्री. चिंता; काळजी. [स्त्री. विशेषता.

बिसेख*–वि. विशेष. **बिसेखता**–

बिसेखना*—क्रि. अ. १ विस्तारपूर्वक वर्णन करणें. २ निर्णय करणें.

बिसेसर*–पु. विश्वेश्वर.

बिस्तर––पु. बिछाना; अंथरुण.

बिस्तरना*-क्रि. स. विस्तार करणें; फैलावणें. क्रि. अ. फैलणें.

बिस्तुअिया—स्त्री. पाल.

बिस्वा–पु. बिध्याचा विसावा भाग. (मु.) **बीसबिस्वा**—निःसंशय; नक्की.

बिस्वास—पु. विश्वास.

बिहंग, बिहग–पु. विहंग; पक्षी.

बिहंडना—क्रि. स. १ तुकडे तुकडे करणें. २ नष्ट करणें.

बिहँसना—क्रि. अ. हंसणें.

बिहँसाना—क्रि. अ. १ मंदस्मित करणें. २ प्रफुल्लित होणें. ३ फुलणें; खिलणें (फूल) क्रि. स. हंसविणें; खुष करणें.

बिहद्द*—वि. [फा.] बेहद्द; अपरिमित. [बेचैन.

बिहवल*–वि. व्याकुळ; अस्वस्थ,

बिहरना—क्रि. अ. सहल करणें; फिरावयास जाणें. [होणें.

बिहरना–क्रि. अ. फाटणें; विदीर्ण

बिहराना*—क्रि. स. फाडणें.

बिहान–पु. १ प्रभात; सकाळ. २ उद्यां.

बिहाना*–क्रि. स. सोडणें; त्यागणें. क्रि. अ. कंठणें; व्यतीत करणें.

बिहारना—क्रि. अ. विहार करणें; क्रीडा करणें; खेळणें.

बिहाल—वि. [फा.] १ अस्वस्थ; बेचैन. २ हलाखीच्या स्थितींत असलेला.

बिहिश्त–पु. [फा.] स्वर्ग.

बिही—स्त्री. [फा.] पेरूसारखें एक फळ किंवा झाड. **बिहीदाना**–पु. अेक औषधी बीज. [विना.

बिहीन, बिहून–वि. विहीन; रहित;

बिहुरना, बिहोरना*—क्रि. अ. सोडणें; त्यागणें; टाकणें.

बींधना, बीधना*–क्रि. अ. १ अडकणें २ छेद होणें. क्रि. स. छेद करणें; वेध करणें.

बी—स्त्री. पाहा 'बीबी'.

बीघा—पु. बिघा.

बीच—पु. मध्यभाग. (मु.) **बीच करना**–भांडण सोडविणें; मध्यस्थी करणें. **बीच पडना**–अंतर पडणें. **बीच में पडना**–मध्यस्थी होणें. **बीच-सकता** मध्यंतर; अिंटरव्हल. अव्य. मध्यें; आंत.

बीच—स्त्री. लाट; तरंग.

बीचु*—पु. १ संधि; अवसर. २ अंतर; फरक.

बीचोबीच–क्रि. वि. मधोमध.

बीछना*–क्रि. स. निवडणे.

बीछी*–स्त्री. विंचू. **बीछू**–पु. विंचू.

बीजक—पु. १ यादी. २ मालाची किंमत, माहिती वगैरेची यादी. ३ बीजक. ४ कबीराचा अेक पद्यसंग्रह

बीजन*–पु. पंखा.

बीजा–वि. दुसरा.

बीज़ी–*स्त्री·* १ कोय. २ गीर.
बीजु*–*स्त्री·* बीज.
बीडा–*पु·* विडा; तांबूल. (मु.) **बीडा अुठाना**–विडा अुचलणें; निश्चय करणें.
बीडी–*स्त्री·* १ विडी. २ विडा. ३ दांत घांसण्याची मिश्री; दांतवण.
बीतना–*क्रि· अ·* १ व्यतीत होणें; गुजरणें. २ दुःख कोसळणें.
बीथित*–*वि·* व्यथित. दुःखी
बीन–*स्त्री·* वीणा; बीन; **बीनकार**–*पु·* बीन वाजविणारा. [डणें.
बीनना–*क्रि· अ·* १ वेचणें. २ निव-
बीफै–*पु·* गुरुवार.
बीबी–*स्त्री·*[फा.] १ पत्नी; बायको. २ मोठ्या घरची स्त्री. [दुष्ट.
बीभत्स–*वि·* १ किळसवाणें. २पापी;
बीमा–१ *पु·*[फा] १ विमा. २ विमा अुतरविलेलें पत्र किंवा पार्सल वगैरे.
बीमार–*वि·*[फा.] रोगी; आजारी. **बीमारी**–*स्त्री·* १ आजार; रोग. २वाअीट संवय. ३भानगड; बखेडा.
बीमारदार–*वि·* [फा.] रोग्याची सेवा शुश्रूषा करणारा. **बीमारदारी**–*स्त्री·* रोग्याची सेवाशुश्रूषा.
बीय-या*–*पु·* बीं; बीज.
बीय-या*–*वि·* दुसरा.
बीरज*–*पु·* वीर्य; शक्ति.
बीरन*–*पु·* भाअू. [साळी किडा.
बीरबहूटी–*स्त्री·* अेक लाल पाव-
बीर्बी–*स्त्री·* पाहा 'बीबी'
बीस–*वि·* १ वीस. २ अुत्तम; श्रेष्ठ. **बीसी**–*स्त्री·* विसाचा गट.
बीहड–*वि·* अुंच-सखल; खडबडीत. २ विकट; अवघड. *वि·* अलग.
बुँदकी–*स्त्री·* १ टिकली. २ लहान. ठिपका; डाग.
बुंदा–*पु·* १ कानांत घालावयाचा दागिना (बुलक, झूल, लोलक अि.). २ कपाळाची टिकली.
बुँदिया–*स्त्री·* १थेंब. २बुंदी(पक्वान्न).
बुआ–*स्त्री·* [दे.] १ आत्या. २ वडील बहिण.
बुकचा–*पु·*[तु] गाठोडें. **बुकची**–*स्त्री·* १ पोटळी. २ सुअी, दोरा वगैरे ठेवण्याची शिंप्याची पिशवी.
बुकनी–*स्त्री·* [दे.] पूड; भुकटी.
बुकुन–*पु·* [दे.] १ भुकटी; बुकणी. २ पाचक चूर्ण. [बुकणी.
बुक्का–*पु·* [दे.] अभ्रकाची पूड;
बुखार–*पु·* [अ.] १ ज्वर; ताप. २ वाफ. ३ शोक, क्रोध अित्यादींचा आवेग.
बुज़–*स्त्री·* शेळी; बकरी.
बुज़दिल–*वि·* [फा.] भित्रा; भेकड. **बुज़दिली**–*स्त्री·* भ्याडपणा.

बुजुर्ग–*वि*. [फा.] १ वडील; वृद्ध, २ श्रेष्ठ. **बुजुर्गवार**–*वि*. श्रेष्ठ; वडीलधारें. **बुजुर्गी**-*स्त्री*. वडीलकी; मोठेपणा. [मंदावणें. ३ थंड पडणें.
बुझना–*क्रि. अ*. [?] १ विझणें. २
बुझाना––*क्रि. स*. १ विझविणें. २ शांत करणें. ३ समजाविणें. **बुझाअी**–*स्त्री*. विझविण्याचें काम.
बुडबुडाना––*क्रि. अ*. [अनु.] पुटपुटणें; कुरकुरणें.
बुढाअी––*स्त्री*. म्हातारपण.
बुढाना–*क्रि. अ*. म्हातारपण येणें; वृद्ध होणें.
बुढापा––*पु*. म्हातारपण.
बुढौती-*स्त्री*. वृद्धत्व. म्हातारपण.
बुत–*पु*. [फा.] १ मूर्ति; प्रतिमा. २ प्रेमिका; प्रेयसी. ३ बुभ्या. ४ मूर्ख.
बुतपरस्त–*पु*. [फा.] मूर्तिपूजक. **बुतपरस्ती**–*स्त्री*. मूर्तिपूजा.
बुतकदा––*पु*. [फा.] देऊळ. २ प्रेमिकेचें निवासस्थान.
बुतखाना––*पु*. [फा.] १ मंदिर. २ प्रेमिकेचें निवासस्थान. [भंजक.
बुत-शिकन––*वि*. [फा.] मूर्ति-
बुत्ता––*पु*. [दे.] १ फसवणूक; लबाडी. २ बहाणा; ढोंग; आव.
बुद्धू–*वि*. मूर्ख; बावळट;
बुधि* *स्त्री*. बुद्धि.

बुन–*पु*. [अ.] १ कॉफीचें बीं. २ झाडाचें मूळ.
बुनना–*क्रि. स*. विणणें **बुनाअी**–*स्त्री*. १ विणकाम. २ विणण्याची मजुरी. [घेणें.
बुनवाना–बुनाना–*क्रि. स*. विणवून
बुनावट-*स्त्री*. वीण.
बुनियाद्––*स्त्री*. [फा.] १ पाया; मूळ. २ अस्सलपणा; वास्तविकता. (यौ) **बुनियादी तालीम**– *स्त्री*. मूलोद्योगी शिक्षण.
बुबुकना–*क्रि. स*. [अनु.] ओक्साबोक्शीं रडणें; हंबरडा फोडणें. **बुबुकारी**-*स्त्री*. आक्रोश; हंबरडा.
बुरकना–*क्रि. स*. [अनु.] भुरभुरणें; हलक्या हातानें थोडी थोडी पसरणें (पूड वगैरे).
बुरका, बुर्का–*पु*. [अ.] बुरखा.
बुरा–*वि*. वाअीट; निकृष्ट. (मु.) **बुरा मानना**–१ वाअीट मानणें; राग मानणें. २ द्वेष करणें. (यौ.) **बुराभला**–१ हानिलाभ. २ शिवीगाळ.
बुराअी–*स्त्री*. १ वाअीटपणा. २ दोष; दुर्गुण. ३ निंदा.
बुरादा–*पु*. [फा.] १ लांकडाचा भुसा. २ चूर्ण; चुरा.
बुर्का–*पु*. पाहा 'बुरका'.

बुर्ज–पु. [अ.] १ बुरूज. २ घुमट.
बुर्द–स्त्री. [फा.] १ वरची मिळकत. २ पैज. ३ बुर्जी (बुद्धिबळांतील).
बुलंद–वि. [फा.] १ अुंच. २ श्रेष्ठ.
बुलबुल–स्त्री. [अ.] अेक पक्षी. (बुलबुल).
बुलबुला–पु. बुडबुडा.
बुलाक–स्त्री. [तु.] लोलक.
बुलाना–क्रि. स. १ बोलाविणें. २ हांक मारणें. ३ बोलावयास लावणें. **बुलावा**–पु. निमंत्रण; बोलावणें.
बुलेटिन–पु. [अि.] पत्रक.
बुवा—स्त्री. पाहा 'बुआ'.
बुहारना—क्रि. स. झाडणें; केर काढणें. **बुहारी**-स्त्री.झाडू;केरसुणी.
बूँद–स्त्री. थेंब; बिंदु. (मु.) **बूँदें गिरना** अथवा **पडना**–झिमझिम पाऊस पाडणें. **बूँदाबांदी**–स्त्री. पावसाची बुरबुर. [साचे थेंब.
बूँदी–स्त्री. १ बुंदी पक्वान्न. २ पाव-
बू—स्त्री. [फा.] १ वास; गंध. २ दुर्गंध; घाण. [२ मोठी बहीण.
बूआ—स्त्री. [दे.] १ आत्या.
बूकना–क्रि. सं. [दे.] १ पूड करणें. २ बोलण्यात अुसनी अैट आणणें.
बूचड-पु. [अि.] कसाअी; खाटीक.
बूचडखाना—पु. [अि. + फा.] कसाअीखाना. [विद्रूप. ३ बुच्चा.
बूचा-वि. १ कान कापलेला. २
बूजना–क्रि. स. [?] धोका देणें; फसविणें. [२ कोडें.
बूझ-स्त्री. १ अकल; बुद्धि; ज्ञान.
बूझना क्रि.स. १ जाणणें; समजणें. २ विचारणें.
बूट–पु. १ डहाळा (हरभऱ्याचा). २ हरभऱ्याचा दाणा; घाटा.
बूट—पु. [अि.] बूट (पायांत घालण्याचा).
बूटा–पु. १ रोपटें. २ वेलबुट्टी.
बूटी–स्त्री. १ वनस्पति. २ वेलबुट्टी.
बूढा—पु. म्हातारा; बुड्ढा.
बूता–पु. कुवत; शक्ति.
बूदोबाश–स्त्री. [फा.] राहाणी-करणी; निवास.
बूरा–पु. १ पिठीसाखर. २ पूड.
बृहत्—वि. मोठा. **बृहत्तर**–वि. अधिक मोठा.
बेगँ—पु. बेडूक.
बेंच—स्त्री. [अि.] बाक.
बेंट-ठ–स्त्री. [दे.] १ लांकडी मूठ. २ दस्ता.
बेंत–पु. १ वेत. २ वेताची छडी.
बेंदा—पु. १ टिळा. २ टिकली. ३ बिंदी.

बे–अव्य. [फा.] बिना; खेरीज. निषेधसूचक उपसर्ग.

बे–अव्य. लहानांसाठीं संबोधन;अरे.

बेअकल–*वि.* [फा.+अ.] बेअकली; मूर्ख.

बेअदब–[फा. + अ.] बेअदबी; मोठ्या माणसांचा मान न ठेवणारा; अशिष्ट. **बेअदबी**–*स्त्री.* असभ्यता; अमर्यादा.

बेआब–*वि.* [फा. + अ.] निस्तेज. २ तुच्छ. [नित. २ अप्रातिष्ठित.

बेआबरू–*वि.* [फा.+अ.] १अपमा-

बेअिज्ज़त–*वि.* [फा.+अ.] १ अप-मानित.अप्रतिष्ठित २ **बोअिज्जती**-*स्त्री.* अपमान; अप्रतिष्ठा.

बेअिन्तहा–*वि.* [फा.+अ.]अमर्याद.

बेअीमान–*वि.*[फा.+अ.]१ अधर्मी. २ अप्रामाणिक. **बेअीमानी**–*स्त्री.* बेअिमानी; अप्रामाणिकता.

बे-अुज्र–*वि.* [फा.+अ.] आक्षेप-रहित; बिनहरकत. [अप्रतिष्ठित.

बेकद्र–*वि.* [फा.] अब्रू नसलेला;

बेकरार- *वि.*[फा.] बैचैन; अस्वस्थ.

बेकल* –*वि.* विकल; अस्वस्थ. **बेकली**–*स्त्री.* व्याकुळता. [निर्दोष.

बेकसूर–*वि.* [फा.+अ.] निरपराध;

बेकहा–*वि.* [फा. + सं.] दुसऱ्याचें न ऐकणारा; अुद्धट; अुच्छृंखल.

बेकाबू–*वि.* [फा.+अ.] १ लाचार. २ ताब्यांत नसलेला.

बेकाम–*वि.* [फा. + सं.] १ निरुप योगी; कुचकामाचा. २ निरुद्योगी.

बेकार–*वि.*[फा.] १ काम नसलेला; २ निरर्थक; व्यर्थ. ३ निष्फळ *क्रि. वि.* निरुपयोगी; व्यर्थ. **बेकारी**–*स्त्री.* बेकारी; निरुद्योगीपणा.

बेखटके–*क्रि. वि.* [फा.+ अनु.] निःसंकोचपणें; बेधडक; बेलाशक.

बेखबर—*वि.* [फा.] १ बेफिकीर; निष्काळजी. २ भानावर नसलेला; बेहोष;बेशुद्ध.३ अजाणता; नेणता.

बेग–१ वेग; शीघ्रता. २ प्रवाह.

बेगम–*स्त्री.* [तु.] १ राणी. २ अुच्च कुळांतील स्त्री.

बेगर–अव्य. वेगळा; निराळा.

बेगरज़–*वि.* [फा.+अ.] १ तमा न बाळगणारा; बेफिकीर. २निःस्वार्थी.

बेगाना–*वि.* [फा.] १ परका; अप-रिचित. २ दुसऱ्याचा; परक्याचा.

बेगार–*स्त्री.*[फा.] बिगार; वेठ.(मु.) **बेगार टालना**–चालढकल करणें; कसें तरी काम करणें. **बेगारी**–*स्त्री.* बिगारी.

बेगि*–*क्रि.वि.*लौकर; शीघ्र; झटपट.

बेगुनाह—*वि.* [फा.] निरपराध; निर्दोष.

बेचना–*क्रि. स.* विकणें. (मु.) **बेच खाना**–गमावणें; हरवणें.

बेचाना–*क्रि.स.* विकविणें. [गरीब.

बेचारा–*वि.* [फा.] बिचारा; दीन;

बेचिराग़–*वि.* [फा.] बेचिराख; उध्वस्त.

बेजड–*वि.* [फा.+सं.] निराधार; बिनबुडाचा; पाया नसलेला.

बेज़बान–*वि.* [फा.]१ मुका; बोलतां न येणारा. २ दीनदुबळा.

बेजा-*वि.*[फा.] १ अवेळीं झालेला. २ अनुचित; अयोग्य. (मु.) **जा बेजा**–योग्यायोग्य.

बेजान-*वि.*[फा.]१ निर्जीव मृतवत्. २ कोमेजलेला. ३ दुबळा; अशक्त.

बेज़ाब्ता–*वि.* [फा.+अ.] बेकायदा; नियमाविरुद्ध.

बेज़ार—*वि.* [फा.] १ नाखुष; अप्रसन्न. २ दुःखी.

बेझा*—*पु.* लक्ष्य; निशाण.

बेटला*–*पु.* मुलगा; पुत्र. **बेटली**–*स्त्री.* मुलगी. [मुलगी; कन्या.

बेटा–*पु.* मुलगा; पुत्र. **बेटी**–*स्त्री.*

बेठन–*पु.* वेष्टनाचें वस्त्र; रुमाल.

बेठिकाने– *वि.* [फा. + सं.] १ स्थानभ्रष्ट. २ व्यर्थ; निरर्थक.

बेड—*पु.* कुंपण

बेडा–*पु.*१ जहाजांचा किंवा नावांचा तांडा; आरमार. (मु.) **बेडा पार करना** अथवा **लगाना**– संकटांतून पार पाडणें. *वि.* कठिण; मुश्किल.

बेडिन–नी—*स्त्री.* कलावंतीण.

बेडौल—*वि.* पाहा 'बेढंगा'

बेढंग–गा–*वि.* [फा. + सं.] १ अशिष्ट; चालरीत न जाणणारा. २ बेडौल; बेढब. ३ कुरूप.

बेढ – *पु.* [?] नाश.

बेढअी—*स्त्री.* कचोरी. [गुरें वळणें.

बेढना–*क्रि. स.* १ कुंपण घालणें. २

बेढब–*वि.* १बेडौल; विजोड. २कुरूप.

बेढा–*पु.* १ हातांतील कडें. २ परस; परसूं.

बेतकल्लुफ–*वि.* [फा. + अ.] १ मनमोकळा. २अशिष्ट; निःसंकोची.

बेतना–*क्रि. अ.* माहीत होणें; कळणें.

बेतमीज–*वि.* [फा.+अ.] असभ्य; अशिष्ट; उद्धट.

बेतरह–-*क्रि. वि.* [फा. + अ.] १ अनुचित रूपानें; गैरवाजवी. २ असाधारण रीत्या. *वि.* पुष्कळ; अधिक.

बेतरीका—*वि.*, *क्रि.वि.* [फा. + अ.] अनुचित; नियमाविरुद्ध.

बेतहाशा–*क्रि. वि.* [फा. + अ.] १ अधिक वेगानें; भरधांव. २

गर्भगळित होऊन ३ अविचारानें.

बेताब—*वि.* [फा.] १ दुर्बल; अशक्त. २ व्याकुळ; विव्हळ.

बेतार—*वि.* [फा.+सं.] बिनतारी. (मु.) **बेतार का तार**—बिनतारी संदेश.

बेताल—*पु.* भाट.

बेताल—*पु.* वेताळ.

बेतुका—*वि.* [फा. + सं.] १ विजोड; विसंगत. २ बेढब, बेडौल; ३ निर्यमक.

बेद—*पु.* वेद.

बेद—*स्त्री.* [फा] वेत; वेताचें झाड.

बेदखल—*वि.* [फा. + अ.] ताबा किंवा अधिकार नसलेला; अधिकारच्युत **बेदखली**-*स्त्री.* १ संपत्तीवरील मालकी हक्क नसणें किंवा नाहींसा होणें. २ कुळांना जमिनीवरून हुसकून लावणें; काढून टाकणें.

बेदम—*वि.* [फा.] १ मृतवत्; मरणोन्मुख. २ जर्जर. ३ मृत; मेलेला.

बेदर्द—*वि.* [फा.] निर्दय; कठोर.

बेदाग—*वि.* [फा.] १ न डागळलेला; स्वच्छ. २ निर्दोषी; निरपराधी.

बेदाद—*पु.* [फा.] जुलूम; अन्याय.

बेदाना—*पु.* [फा.] १ बीन बियांचें अुत्तम काबुली डाळिंब. २ दारूहळद.

बेदाना—*वि.* [फा.] मूर्ख; बेवकूफ.

बेदार—*वि.* [फा.] जागृत; जागा.

बेदारी—*स्त्री.* जागृति. [पाडणें.

बेधना—*क्रि. स.* टोचणें; भोंक

बेधिय—*पु.* अंकुश.

बेनसीब—*वि.* [फा. + अ.] अभागी; दुर्दैवी. [अनुपम; अद्वितीय.

बेनमूना—**बेनिमून***—*वि.* [फा.]

बेनी—*स्त्री.* १ वेणी. २ त्रिवेणी. ३ दाराची खिटी.

बेपरद, बेपर्द—*वि.* [फा] १ आवरण नसलेला; उघडा. २ नग्न

बेपरवाह—*वि.* [फा.] निष्काळजी; बेपर्वा. [घाबरलेला.

बेपाअि*— *वि.* भांबावलेला;

बेपेंदी—*वि.* [फा. + सं.] बिनबुडाचा (मु.) **बेपेंदी का लोटा**—हलक्या कानाचा; घटकेंत विचार बदलणारा.

बेफिक्र—*वि.* [फा] बेफिकीर; निष्काळजी. [२ पराधीन.

बेबस—*वि.* १ विवश; लाचार.

बेबहा—*वि.* [फा] अमूल्य; मौल्यवान्.

बेबाक—*वि.* [फा.] फेडलेलें (ॠण).

बेमौका—*वि.* [फा.] अयोग्य वेळीं; अवेळींचा; *पु.* अयोग्य वेळ.

बेर—*स्त्री.* बोर किंवा बोराचें झाड.

बेर, बेरी—*स्त्री.* १ वेळ; खेप. २ अुशीर; विलंब.

बेरबेर— *क्रि. वि.* वारंवार.

बेरहम—*वि.* [फा.] निष्ठुर; निर्दयी.

बेरुख—*वि.* [फा.] १ बेमुर्वतखोर; प्रसंगीं उपयोगी न पडणारा. २ नाखुश; रागावलेला.

बेरोक—*वि.* [फा.+ सं.] निर्विघ्न; अडथळा नसलेला.

बेल—*पु.* [फा] १ फावडें; कुदळ. २ सडक मोजतांना चुन्याची ओढलेली रेघ. [बेलफळ.

बेल—*पु.* १ बेलाचें झाड. २

बेल—*स्त्री.* १ वेल; लता. २ संतान; वंश. ३ भिंतीवर अगर कपड्यावर काढलेलीं फुलें; वेलबुट्टी. ४ वल्हें.

बेलचा—*पु.* [फा.] कुदळ.

बेलदार—*पु.* [फा.] १ कुदळ व खोरें यांनीं काम करणारा मजूर. २ मजुरांवरील मुकादम.

बेलन—*पु.* १ सडक किंवा जागा सपाट करण्याचा दगडी किंवा लोखंडी रूळ; रोलर. २ यंत्रांतील रोलर. ३ पिंजाऱ्याचें लाटणें. ४ गुऱ्हाळाचा ओंडका. ५ लाटणें.

बेलना—*पु.* लाटणें.

बेलना—*क्रि. स.* १ लाटणें. (पोळी वगैरे) २ नष्ट करणें. (मु.) **पापड बेलना**—१ कार्यनाश करणें. २ आपत्ति सहन करणें.

बेला—*पु.* मोगरा.

बेला—*स्त्री.* समय; वेळ.

बेलाग—*वि.* [फा. + सं.] १ साफ; सडेतोड. २ बिलकुल; अगदीं.

बेलि—*स्त्री.* वेली; वेल; लता.

बेली—*पु.* सहचर; साथीदार.

बेलौस—*वि.* [फा.] स्पष्ट वक्ता. निष्पक्ष.

बेवकूफ़—*वि.* [फा.] मूर्ख; नालायक.

बेवक्त—*क्रि. वि.* [फा.] अवेळीं.

बेवफ़ा—*वि.* [फा. + अ.] १ कृतघ्न. २ बेमुर्वतखोर.

बेवरा—*पु.* विवरण. **बेवरेवार**—*वि.* तपशीलवार; विस्तृत.

बेवहरना—*क्रि.अ.* व्यवहार करणें; वागणें. २ सावकारी करणें.

बेवहरिया*—*पु.* १ सावकार. २ सावकाराचा कारकून.

बेवहार—*पु.* व्यवहार.

बेवा—*स्त्री.* [फा.] विधवा.

बेवान*—*पु.* १ विमान. २ तिरडी.

बेश— *वि.* [फा.] १ अधिक; ज्यादा. २ श्रेष्ठ; सुंदर. [निःसंशय.

बेशक—*क्रि.वि.* [फा.] निःसंदेह;

बेश-कीमत—*वि.* [फा.] मौल्यवान्.

बेशरम-बेशर्म—*वि.* [फा.] निर्लज्ज.

बेशी—*स्त्री.* [फा.] अधिकता, वृद्धि. *वि.* जास्त.

बेशुमार—*वि.* [फा.] बेसुमार; अमर्याद.

बेसन—*पु.* [दे.] डाळीचें पीठ. **बेसनी**-*स्त्री.* डाळीच्या पिठाची रोटी किंवा पुरी.

बेसबरा, बेसब्र *वि.* [फा. + अ.] १ अधीर; अुतावीळ. २ असंतुष्ट.

बेसमझ-*स्त्री.* [फा. + सं.] निर्बुद्ध; मूर्ख; अडाणी.

बेसर—*पु.* [?] १ खेचर. २ नथ.

बेसरा-*वि.* [फा.] निराश्रित.

बेसवा-*स्त्री.* वेश्या. [निराश्रित.

बेसहारा--*वि.* [फा.] निराधार;

बेसा*--*स्त्री.* वेश्या.

बेसा*--*पु.* वेष; पोषाख.

बेसारा--*वि.* १ बसणारा. २ स्थापणारा.

बेसाहना-*क्रि.अ.* [दे.] १ विकत घेणें; खरेदी करणें. २ ओढवून घेणें (विरोध, संकट अि.) **बेसाहनी**-*स्त्री.* मालाची खरेदी.

बेसुध--*वि.* बेशुद्ध; ताळ्यावर नसलेला.

बेह--*वि.* [फा.] अुत्तम.

बेह*--*पु.* छिद्र; भोंक.

बेहतर-बेहतरीन—*वि.* [फा.] बेहेत्तर; अेखाद्यापेक्षां अधिक चांगलें.

बेहतरी-*स्त्री.* [फा.] भलाअी; कल्याण.

बेहद-*वि.* [फा.] बेसुमार; अपरिमित.

बेहया-*वि.* [फा. + अ.] निर्लज्ज; बेशरम. **बेहयाअी**-*स्त्री.* निर्लज्जता.

बेहर-*वि.* [दे] १ अचल; स्थावर. २ अलग; पृथक्.

बेहराना-*क्रि.अ.* [?] फाटणें.

बेहरी—*स्त्री.* १ पोस्त; वर्गणी. २ जमीनदारीचा अेक भाग.

बेहला—*पु.* [अिं.] व्हायोलिन (अेक तंतुवाद्य).

बेहाल—*वि. क्रि. वि.* [फा. + अ.] १ हलाखीच्या स्थितीस पोंचलेला. २ व्याकुळ; बेचैन.

बेहिचक--*क्रि. वि.* [फा.+सं.] निःसंकोचपणें; न डगमगतां.

बेहुनरा-*वि.* [फा.] मूर्ख; अशिक्षित.

बेहूदगी—*स्त्री.* [फा.] असभ्यता; अशिष्टता.

बेहूदा- *वि.* [फा.] असभ्य; अशिष्ट.

बेहूदापन—*पु.* अशिष्टता.

बेहैफ-*वि.* [फा.] निष्काळजी; बेफिकीर.

बेहोश-*वि.* [फा.] बेशुद्ध. **बेहोशी**-*स्त्री.* बेशुद्धि; मूर्च्छितावस्था.

बैंगन—*पु.* वांगें. [रंगाचा.

बैंगनी, बैंजनी-*वि.* लाल निळ्या

बै*-*स्त्री.* वय.

वैखानस, वैषानस*–पु· तपस्वी; ऋषि. [काळी तुळस.
वैजंती–वैजयंती —स्त्री· वैजयंती;
वैठक—स्त्री· १ बैठक; उठाबशी २ बसण्याची जागा. ३ आसन. ४ आधार. ५ अधिवेशन.
वैठका–पु· बैठकीची जागा; दिवाणखाना. [प्रकार).
वैठकी–स्त्री· वैठका (व्यायामाचा
वैठना–क्रि· अ· १ बसणें. २ जम बसणें. ३ पिचणें. ४ व्यवस्था बिघडणें. ५ खर्च होणें. ६ बेकार होणें; रिकामें राहणें. ७ बरोबर नेम लागणे; अचूक लागणें. (मु.) **बैठे बैठाअे**–१ अकारण; निरर्थक. २ अचानक. **बैठे बैठे**–१ निष्प्रयोजन. २ अचानक. ३ अकारण.
वैठन–स्त्री· १ आसन. २ बसण्याची तऱ्हा; बैठक.
बैठवाना, बैठाना—क्रि· स· १ बसविणें. २ संवय लावणें. ३ जम बसविणें. [२ छंद; श्लोक.
वैत—स्त्री· [अ.] १ कविता.
वैद–पु· वैद्य. **वैदकी**–स्त्री· वैद्यकी.
वैन*–पु·वचन; वाणी.
वैना–पु· उत्सव किंवा मंगलकार्यानिमित्त अिष्टमित्रांना वांटली जाणारी मिठाअी.
बैनामा–पु· [अ.] १ विक्रीपत्र; साठेखत. २ विक्री.
बैपार–पु· व्यापार; व्यवसाय.
बैपारी–पु· व्यापारी; धंदेवाअीक
बैयर*–स्त्री· स्त्री; बाअी.
बैर— पु· वैर; शत्रुत्व. (मु.) **बैर काढना, निकालना या भँजाना**–सूड उगविणें. **बैर ठानना**—शत्रुत्व करणें. **बैर बिसाहना अथवा मोल लेना**–निष्कारण वैर पत्करणें. **बैर लेना**–सूड घेणें.
बैर–पु· बोर.
बैर–पु· [दे.] पाभर. [ध्वज.
बैरक–ख–पु· [तु.] फौजेचा झेंडा;
बैरक—स्त्री· [अिं.] बराक.
बैराग–पु· वैराग्य. **बैरागी**–[पु·] बैरागी. [वकील.
बैरिस्टर—पु· [अिं.] बॅरिस्टर;
बैरूनी–वि· [फा.] १ बाहेरील. २ परकीय.
बैल–पु· बैल. (यौ.) **बैलगाडी**–स्त्री· बैलांची गाडी.
बैसंदर*–पु· अग्नि
बैस–स्त्री·१ वय;आयुष्य. २तारुण्य.
बैसना*–क्रि· अ· बसणें.
बैसर-स्त्री· मागाची फणी.
बैसाख—पु· वैशाख.
बैसाखी–स्त्री· कुबडी.

बैसिक*-पु. १ वेश्येवर प्रेम करणारा. २ विषयी

बैहर*-वि. भयंकर.

बैहर*-पु. वायु. [ण्याची मजुरी.

बोआओ-स्त्री. १ पेरणी. २ पेर-

बोआना—क्रि. स. पेरविणें.

बोझ-पु. १ ओझें; भार. २ कामाचा बोजा; जबाबदारी.

बोझना-क्रि. स. [?] भार टाकणें.

बोझल-बोझिल-वि. वजनदार; जड.

बोगदान—पु. [फा.] गारुड्याची पिशवी.

बोटी—स्त्री. मांसाचा लहान तुकडा. (मु.) **बोटी बोटी काटना**—शरीराचे तुकडे तुकडे करणें.

बोडा—पु. [दे.] अजगर.

बोडा—पु. [दे.] चवळीची शेंग.

बोडी—स्त्री. [?] १ दमडी; कवडी. २ अल्प धन.

बोतल—पु. [अिं.] बाटली.

बोदा-वि. १ आळशी; सुस्त. २ मूर्ख; मंद बुद्धीचा. ३ फोफसा; भुसभुशीत.

बोना—क्रि. स. पेरणें.

बोर—पु. बुडविण्याची क्रिया.

बोरना-क्रि.स. १ बुडाविणें; बुचकळणें. २ बदनामी करणें. ३ रंगविणें.

बोरसी-स्त्री. शेगडी.

बोरा—पु. पोतें. **बोरी**—स्त्री. लहान पोतें. [२ अंथरूण.

बोरिया—पु. [फा.] १ चटओ.

बोलचाल—स्त्री. १ संभाषण. २ व्यवहाराची भाषा. ३ कुरापत.

बोलना-क्रि. स. १ सांगणें; कथन करणें. २ निश्चय करणें; ठरविणें. ३ अडविणें; रोखणें; प्रतिरोध करणें. क्रि. अ. १ बोलणें; भाषण करणें. २ आवाज होणें. (मु.) **बोल जाना**—राम म्हणणें; मरणें (अशिष्ट).

बोलबाला—पु. नांव; प्रसिद्धि.

बोली—१ भाषा; बोली. २ टोमणा; छद्मी भाषण. ३ लिलांव बोलणें.

बोवाना—क्रि. स. पेरणी करविणें.

बोश—पु. [अ.] १ वजन; रुबाब; दबदबा. २ हलकट माणूस.

बोसा—पु. [फा.] चुंबन; मुका.

बोसीदा—वि. [फा.] जुना; खराब.

बोस्ताँ—पु. [फा.] बाग.

बोह—स्त्री. बुडी.

बोहतान—पु. [अ.] मिथ्या आरोप, दूषण. (मु.) **बोहतान जोडना**—कलंक लावणें. [जहाज.

बोहित*-पु. १ मोठी नाव. २

बौआना—क्रि. अ. १ झोंपेंत बडबडणें. २ वेड्यासारखें बडबडणें.

बौखल–*वि.* १ रागीट. २ विक्षिप्त ३ चिडखोर.
बौखलाना–*क्रि. अ.* रागावून बोलणें; कातावणें; चिडणें.
बौखलाहट–*स्त्री.* चीड; जळफळाट.
बौछाड–बौछार–*स्त्री.* १ तुषार; तुरतुर. २ वर्षाव.
बौना–*पु.* खुजा माणूस; बुटका माणूस; वामनमूर्ति.
बौर–*पु.* माहोर. [येणें.
बौरना–*क्रि. अ.* आंब्याला मोहोर
बौरा*–*वि.* १ विक्षिप्त; वेडा. २ बावळट; भोळा; अजागळ.
बौराअी–*स्त्री.* विक्षिप्तपणा.
बौराना–*क्रि. अ.* १ वेड लागणें; विक्षिप्त होणें. २ मनावरचा ताबा जाणें; विवेक सुटणें. *क्रि. स.* १ अेखाद्याला बनविणें; फजिती करणें. २ वेड लावणें.
ब्याना–*क्रि. स.* विणें.
ब्यालू*–*पु.* रात्रीचा फराळ.
ब्याह–*पु.* लग्न; विवाह.
ब्याहता–*वि.* विवाहित; लग्न झालेला.
ब्याहना–*क्रि. स.* १ लग्न करणें. २ लग्न करून देणें.
ब्योंत–*पु.* १ मोय; व्यवस्था. २ युक्ति; अुपाय ३ कार्य-पद्धति. ४ कपडे बेतण्यासाठीं कापड फाडणें.
ब्योंतना–*क्रि. स.* कपडे बेतणें.
ब्योपार, ब्यौपार––*पु.* व्यापार; उद्योगधंदा.
ब्योरन–*स्त्री.* केस विंचरणें.
ब्योरा–*पु.* १ तपशील; विवरण. २ वृत्तान्त; खबर. (यौ.) **ब्योरेवार**–तपशीलवार; सविस्तर.
ब्योहरिया–*पु.* सावकार; रुण्या-घेण्याचा व्यवहार करणारा.
ब्योहार, ब्यौहार–*पु.* व्यवहार.
ब्रज–*पु.* ब्रज; गोकुळ.
ब्रह्मा––*पु.* ब्रह्मदेव.
ब्राह्मसमाज––*पु.* केवळ ब्रह्म मानणाऱ्या लोकांचा संप्रदाय; प्रार्थना समाज. [प्राचीन लिपि.
ब्राह्मी–*स्त्री.* १ दुर्गा. २ भारताची
ब्रीड-ब्रीडा–*स्त्री.* लज्जा; लाज.

भ

भंकार*–*पु.* [अनु.] १ विकट हास्य. २ घोर शब्द. ३ अेक राग (संगीत).
भंग––*पु.* १ लाट. २ पराजय. ३ तुकडा; खंड. ४ कुटिलता. ५ भय. ६ अडचण; बाधा. ७ भांग.
भंगड, भंगडी–*वि.* भांगेचें व्यसन

असलेला; भंगिष्ट; भंगड.
भंगना–*क्रि. अ.* १ भंग होणें; तुटणें. २ दबलें जाणें. *क्रि. स.* १ तोडणें. २ दाबणें.
भंगी–*वि.* नाश पावणारें.
भंगी–*वि.* भाग पिणारा.
भंगेडी—*वि.* पाहा ' भंगड '.
भँजना—*क्रि. अ.* १ तुकडे तुकडे होणें; तुटणें. २ मोडणें; खुर्दा होणें (नाण्याचा). [(रुपयांची).
भँजाना-*क्रि.स.* वटाविणें; मोड करणें
भंटा—*पु.* वांगें. [शब्द बोलणारा.
भंड–*वि.* १ धूर्त; पाखंडी. २ अश्लील
भंडताल—*पु.* नाच-गाण्याचा एक प्रकार, ज्यात टाळा वाजवितात.
भंडना–*क्रि. स.* १ हानि पोहोंचविणें; बिघडाविणें. २ नष्ट-भ्रष्ट करणें. ३ तोडणें. ४ बदनाम करणें.
भँडसार-साल—*स्त्री.* धान्याचें कोठार.
भंडा–*पु.* १ भांडें. २ रहस्य. (मु.) **भंडा फुटना**–गौप्यस्फोट होणें.
भंडाफोड—*पु.* गौप्यस्फोट; बेंड फुटणें; नाचक्की.
भंडार–*पु.* भांडार; कोठार.
भंडारा—*पु.* १ स्वयंपाक घर. २ रमणा. ३ साधूंचें भोजन.
भंडारी—*स्त्री.* १ लहान खोली. २ खजिना. *पु.* १ खजिनदार. २ आचारी. [भाटाचें काम.
भंडैती—*स्त्री.* विदूषकाचें काम;
भंडौआ–*पु.* भाटांचें गीत.
भँभीरी-*स्त्री.* [अनु.] लाल रंगाचा पावसाळी किडा.
भंभेरि—*स्त्री.* भय; भीति.
भँवना—*क्रि. अ.* फिरणें.
भँवर—*पु.* १ भुंगा. २ पाण्याचा भोंवरा. ३ खळगा.
भँवरजाल— *पु.* संसारपाश.
भँवरी–*स्त्री.* १ पाण्याचा भोंवरा. २ केसांतील भँवरा. [वाल्याची).
भँवरी–*स्त्री.* फेरी, खेप (फेरी-
भँवाना—*क्रि. स.* १ फिरविणें; चक्करा देणें; बुचकळ्यांत पाडणें.
भँसना–*क्रि. अ.* पाण्यांत फेंकले जाणें.
भइया–भाऊ. [अहो, अरे.
भई—*क्रि. अ.* झाली–*पु.* भाई;
भउजाई–*स्त्री.* भावजय.
भकुआना–क्रि. *स.* घाबरें होणें. क्रि. *अ.* १ घाबरविणें, २ बनविणें थट्टा करणें.
भकोसना–*क्रि. स.* बकाबक खाणें; बोकणा भरणें.
भकषना, भखना*–*क्रि.स.* खाणें.
भख—*पु.* आहार; भोजन.

भगंदर—*पु.* गुदद्वाराजवळील फोड; भगंदर (रोग).

भगत—*वि.* १ भक्त; अुपासक. २ शाकाहारी. ३ साधु. ४ भूत-बाधा अुतरविणारा मांत्रिक.

भगतबछल*—*वि.* भक्तवत्सल.

भगति–ती*—*स्त्री.* भक्ति.

भगदड–भगदर—*स्त्री.* पळापळ.

भगना—*क्रि. अ.* पळून जाणें.

भगल—*पु.* [दे.] १ ढोंग; कपट. २ जादू. **भगली**—*पु.* १ ढोंगी. २ जादूगार.

भगवाँ—*पु.* भगवें वस्त्र.

भगवा—*वि.* भगवा. [पळविणें.

भगाना—*क्रि.स.* १ दूर करणें. २

भगिनी—*स्त्री.* बहीण.

भगोडा–गौहाँ—*वि.* १ पळालेला. २ पळपुट्या; भित्रा.

भगौहाँ—*वि.* भगवा.

भचकना—*क्रि. अ.* स्तंभित होणें; आश्चर्यचकित होणें. [चालणें.

भचकना—*क्रि. अ.* [अनु.] फेंगडें

भच्छ—*पु.* भक्ष्य; खाद्य. [खाणें.

भच्छना*—*क्रि. स.* भक्षण करणे;

भजना—*क्रि. स.* १ भजणें; भक्ति करणें. २ आश्रय घेणें. ३ अीश्वर-नामाचा जप करणें.

भजना—*क्रि.अ.* १ पोहोंचणें. २ पळून जाणें.

भट—*पु.* योद्धा; सैनिक; वीर.

भटकटाअी, भटकटैया—*स्त्री.* वनस्पतिविशेष.

भटकना—*क्रि.अ.* १ भटकणें; हिंडणें. २ बुचकळ्यांत पडणें. ३ रस्ता चुकल्यामुळें अिकडे तिकडे भटकणें.

भटकाना—*क्रि.स.* १ चुकीचा मार्ग दाखविणें. २ बुचकळ्यांत पाडणें.

भटकैया*—*पु.* भटक्या.

भटकौहाँ*—*वि., पु.* भटकविणारा.

भटभेरा—*पु.* १ द्वंद्व; सामना. २ धक्का; ठोकर. ३ टक्कर. ४ अन-पेक्षित भेट.

भटा—*पु.* वांगें. [स्थेचें काम.

भटियारपन—*पु.* धर्मशाळेच्या व्यव-

भटियारा—*पु.* १ धर्मशाळेचा व्यव-स्थापक. २ खानावळवाला.

भटू—*स्त्री.* १ सखी; मैत्रीण. २ स्त्रियां-करितां आदरसूचक संबोधन.

भट्टा—*पु.* १ मोठी भट्टी. २ विटांची किंवा कौलांची भट्टी. **भट्टी**—*स्त्री.* १ मोठी चूल; भट्टी. २ दारू तयार करण्याची जागा

भडंबा—*पु.* अवडंबर; ढोंग.

भडक—*स्त्री.* [अनु.] १ दिखाअू-

पणा. २ भडकदारपणा. ३ बड्-कणें; तावा सुटणें.

भडकदार–*वि.* [अनु. + फा.] १ भडकदार. २ रुबाबदार; चमक-दार.

भडकना; भरकना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ पेटणें; भडकणें. २ बुजणें (पशु). ३ रागावणें.

भडकाना–*क्रि. स.* [अनु.] १ प्रज्वलित करणें; पेटविणें २ फूस देणें. ३ बुजगावणें; भयभीत करणें (जनावरांना).

भडकीला–*वि.* [अनु.] भडकदार.

भडभडाना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ भडभड शब्द करणें. २ भडभडून येणें.

भडभडिया–बडबड्या.

भडभूँजा–*पु.* भुजारी; भडभुंज्या.

भडास–*स्त्री.* १ मळमळ. २ द्वेष. तिरस्कार; राग.

भडिहाअी*–*क्रि. वि.* १ लपून; लपून २ चोरटेपणानें.

भडुआ–*पु* वेश्येचा दलाल.

भणना*–*क्रि. अ.* बोलणें; सांगणें.

भतीजा–*पु.* पुतण्या.

भत्ता–*पु.* भत्ता. [होणारें पीक.

भदअी–*स्त्री.* भाद्रपद महिन्यांत

भद्दा–*वि.,पु.* [अनु.] कुरूप; मद्दड.

भद्दापन–*पु.* कुरूपता.

भद्र–*वि.* सभ्य; सज्जन. [माणुसकी.

भद्रता–*स्त्री.* शिष्टता; सभ्यता;

भद्री*–*वि.* भाग्यवान्. [आवाज.

भनक–*स्त्री.* १ अफवा. २ खालचा

भनकना, भनना–*क्रि. स.* सांगणें. बोलणें.

भनभनाना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ भणभण करणें. २ गुणगुणणें.

भनभनाहट–*स्त्री.* भणभण.

भन्नाना*–*क्रि. अ.* [अनु.] १ फणा काढून अंगावर येणें. २ रागावणें; वसकन अंगावर येणें. ३ डोकें गरगरणें.

भबका–*पु.* अर्क काढतांना अुपयो-गांत आणलें जाणारें मडकें.

भभकना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ भड-कणें; पेटणें. २ अुष्णतेमुळें फुटणें; तडकणें. ३ अुकळी फुटणें.

भभकी–*स्त्री.* [अनु.] पोकळ दम; दटावणी. [खेंचाखेंची.

भभ्भड–भ्भड–*स्त्री.* दाटी; गर्दी;

भभरना*–*क्रि. अ.* १ भयभीत होणें; घावरणें. २ बुचकळ्यांत पडणें.

भभूका–*पु.* ज्वाला.

भया*–*वि.* झालें. [भीतिप्रद.

भयान, भयावना*–*वि.* भयानक;

भय्या–*स्त्री.* भाअू.

भरंत*--स्त्री॰ संदेह; संशय.
भर–पु॰ भार; बोजा; वजन.
भर*–क्रि॰ वि॰ करून; द्वारा.
भर–वि॰ अेकंदर; संपूर्ण.
भरता–पु॰ [दे.] भरीत; रायतें.
भरतार–पु॰ पति; नवरा.
भरती–स्त्री॰ १ भर. २ प्रवेश;भरती. (मु.)**भरती का**–साधारण;मामुली.
भरना–क्रि॰ स॰ १ भरणें; घालणें २ पूर्ण करणें. ३ कर्ज फेडणें; चुकतें करणें. ४ अपराध, निंदा करणें. ५ भरून जाणें. ६ शरीराला लावणें; लेपणें. ७ निभावणें. क्रि॰ अ॰ शरीर धष्टपुष्ट होणें.
भरना–पु॰ लांच.
भरनि*–स्त्री॰ पोशाख, पेहराव.
भरपूर–वि॰ भरपूर; परिपूर्ण; भर लेला. क्रि॰ वि॰ पूर्णपणें; अुत्तम प्रकारें.
भरपेट–क्रि.वि॰ पोट भरून; यथेच्छ.
भरभेंटा*–पु॰ सामना; लढाअी.
भरम*–पु॰ १ भ्रम; घोटाळा. २ रहस्य. (मु.) **भरम गँवाना**–रहस्य प्रकट करणें.
भरमना*–क्रि॰ अ॰ १ भ्रमण करणें; फिरणें. २ दारोदार हिंडणें; भट-कणें. ३ संशयांत पडणें. स्त्री॰ १ चूक; भूल. २ बुचकळा.
भरमाना–क्रि॰ स॰ १ भुलविणें; फूस लावणें. २ दारोदार हिंडविणें; भटकविणें. ३ घोक्यांत पाडणें.
भरमार–स्त्री॰ भडिमार; अधिकता.
भरराना–क्रि॰ अ॰ [अनु.] कोस-ळणें.
भरवाना–क्रि॰ स॰ भरविणें.
भरसक—क्रि॰ वि॰ यथाशक्ति; अैपतीप्रमाणें. [अव्यवस्थित.
भरापुरा–**भरापूरा**-वि॰ भरपूर;
भराअी-स्त्री॰ भरण्याची क्रिया किंवा मजुरी. [रुपया भाराचें वजन.
भरी-स्त्री॰ भार (दहा मांस किंवा अेक
भरोसा–पु॰ १ भरंवसा; विश्वास. २ आशा; अुमेद. ३साहाय्य; अवलंब.
भर्ता–स्त्री॰ पाहा, ' भरती '.
भर्त्सन–ना–स्त्री॰ १ निंदा; निर्भ-र्त्सना. २ दटावणी.
भर्राना–क्रि॰ अ॰ कोसळणें, कडाड आवाज करीत पडणें.
भर्म*-पु भ्रम.
भर्मन*–पु॰ भ्रमण.
भलमनसत, भलमनसाहत,भल-मनसी–स्त्री॰ सज्जनता; माणुसकी.
भला–वि॰ १ चांगला; भला. २ उत्तम; पहिल्या प्रतीचा. पु॰ कल्याण;कुशल. अव्य. बरें; अस्तु.
भलाअी- स्त्री॰ चांगुलपणा.

भलामानुस–*वि.* भला; चांगला.
भल्लूक–*पु.* अस्वल.
भले–*क्रि. वि.* चांगल्या तऱ्हेनें. अव्य. वाहवा; भलें शाबास !
भवंग*–*पु.* साप.
भवँर–*पु.* भ्रमर; भोंवरा; भुंगा.
भव–*पु.* १ अुत्पत्ति; जन्म. २ मेघ; ढग. ३ कुशल. ४ जगत्. ५ संसार. वि. शुभ.
भव*–*पु.* भय; भीति.
भवदीय–सर्व. आपला. [४ जग.
भवन–*पु.* १घर. २महाल. ३ मंदिर.
भवती–*स्त्री.* भार्या; स्त्री.
भविष*–*पु.* भविष्य.
भविष्यत्—*पु.* भविष्य. [तिरपा.
भवीला–*वि.* १ भावपूर्ण २ वांकडा;
भष*–*पु.* भोजन; आहार.
भषना*–*क्रि. स.* खाणें; जेवणें.
भस्म–*पु.* भस्म; राख. **भस्मसात्**–*वि.* नष्ट; राखरांगोळी झालेला.
भहराना*-*क्रि. अ.*[अनु.] १ तुटून पडणें. २ कोसळणें.
भाँज–*स्त्री.* नाण्याची मोड करण्याबद्दल दिला जाणार बट्टा.
भाँजना–*क्रि. स.* १ घडी घालणें. २ जोडी फिरविणें (व्यायामाचा प्रकार). ३ मोडणें.
भाँजी–*स्त्री.* कामांत व्यत्यय आणणें.
भाँड–*पु.* भाट.
भाँडना*–*क्रि. अ.* दारोदार हिंडणें; भटकणें. *क्रि.स.* १ अेखाद्याची बदनामी करणें. २ नाश करणें.
भाँडा–*पु.* भांडें.(मु.) **भाँडे में जी देना**—अेखाद्यावर प्रेम जडणें. **भाँडे भरना**–१ द्रव्य सांठविणें. २ अेखाद्याला खूप देणें. ३पश्चात्ताप करणें. [२ पद्धत; रीत.
भाँत–ति–*स्त्री.* १ प्रकार; तऱ्हा.
भाँपना–*क्रि. स.* [?] १ ताडणें; ओळखणें. २ पाहणें.
भाँरी, भाँवरी–*स्त्री.* सप्तपदी; विवाह.
भा–*स्त्री.* १ कांति; तेज. २ शोभा. ३ किरण. ४ वीज.
भाअि*-*पु.* १ प्रेम; स्नेह. २ स्वभाव. ३ विचार. **भाअिप***–*पु.* १ स्नेहसंबंध. २ आप्तसंबंध.
भाअि–*पु.* भाअू.
भाअीचारा–*पु.* स्नेहसंबंध; मैत्री.
भाअीदूज–*स्त्री.* भाअूबीज.
भाअीबिरादरी–*पु.* जातभाअी.
भाअु*–*पु.* १ चित्तवृत्ति. २ भावना. ३ प्रेम; स्नेह.
भाअू–*पु.* १ प्रेम; स्नेह. २ भावना. ३ स्वभाव. ४ स्थिति; अवस्था. ५ महत्त्व. ६ रूप. ७ सत्ता. ८वृत्ति.
भाअें*–*क्रि. वि.* समजुतीप्रमाणें.

भाकसी–स्त्री· भट्टी.
भाख–पु· भाषण; बोलणें.
भाखना*–क्रि· स· कथन करणें; बोलणें.
भाग–पु· १ भाग्य; नशीब. २ भागाकार. ३ वांटणी. [पळापळ.
भागड़, भागदौड–स्त्री· धांवपळ;
भागना*–क्रि· अ· पळणें. (मु.) **सिरपर पैर रखकर भागना**–जीव घेऊन पळणें.
भागनेय*–पु· भाचा. [नशीबवान.
भागवंत–भागवान्- वि· भाग्यवंत;
भागी—पु· हिस्सेदार.
भाटा—पु· १ अुतार; पाण्याचा ओसर. २ समुद्राची ओहोटी.
भाट्यौ*–पु·यशोगान;भाटाचें काम.
भाड–पु· भडभुंजाची भट्टी. (मु.) **भाड में झोंकना** अथवा **डालना**–नाश करणें.
भाडा—पु· भाडें. (मु.) **भाडे का टट्टू**–१ क्षणिक.२ निकामी.
भात—पु· १ भात. २ प्रकाश. ३ प्रभात. [२ भाता (आगीचा).
भाथा–पु· १ भाता (बाणांचा)
भाथी–स्त्री·भट्टी पेटविण्याचा भाता.
भादों–पु· भाद्रपद महिना.
भान–पु·१ प्रकाश. २ दीप्ति; चमक. ३ आभास; प्रतीति.
भानजा–पु· भाचा.
भानजी—स्त्री· भाची.
भानना*--क्रि· स· १ तोडणें; भंग करणें. २ नष्ट करणें. [गारीण-
भानमती, भानुमती—स्त्री· जादू-
भाना--क्रि· अ· १ बरें वाटणें. आवडणें. २ शोभणें. ३ माहीत होणें. क्रि· स· चमकविणें. [नदी.
भानुजा, भानुसुता--स्त्री· यमुना
भाप, भाफ—स्त्री· वाफ.
भाभी—स्त्री· वहिनी; भावजय.
भाय* —पु· भाअू. [३ प्रकार.
भाय*–पु· १ भावना. २ परिणाम.
भाया—वि· प्रिय; आवडता.
भार—पु· १ बोजा. २ रक्षण; सांभाळ. ३ जबाबदारी. (मु.) **भार अुठाना**--जबाबदारी आपल्या शिरावर घेणें. **भार अुतरना**–कर्तव्याच्या ऋणांतून मुक्त होणें.
भारत—पु· भारत; हिंदुस्थान.
भारती-- स्त्री· १ भाषा; वाणी. २ सरस्वती.
भारी—वि· १ भारी; वजनदार. २ मूल्यवान. ३ कठिण. ४अधिक. (मु.) **भारी भरकम**–भरभक्कम; जाडजूड. [३ अस्वल.
भाल–पु·१भाळ; कपाळ. २ भाला
भाला–पु· भाला.

भालावरदार—पु. [सं. + फा.] भाला चालविणारा; भालाईत.
भालू—पु. अस्वल. [असत्यास.
भावअि*—अव्य. वाटल्यास; अिच्छा
भावक—वि. भावपूर्ण. क्रि. वि. किंचित्; थोडेसें. [प्रेमी.
भावक—पु. १ भाविक. २ भक्त;
भावज—स्त्री. भावजय.
भावता—वि. प्रिय; आवडता.
भावताव-पु. भाव; दराची घासाघीस.
भावन*—वि. प्रिय; आवडता.
भावभंगी—स्त्री. हावभाव; चेहऱ्यावरील भाव.
भावी—स्त्री. भविष्यकाळ. २ भाग्य.
भावुक—वि. १ भावनाप्रधान. २ भाविक.
भाषना*—क्रि. अ. भाषण करणें; बोलणें. [खाणें.
भाषना*-क्रि. अ. भोजन करणें,
भाषी—पु. बोलणारा.
भाषांतर—पु. अनुवाद; भाषांतर.
भास—पु. १ दीप्ति; प्रकाश. २ किरण. ३ अिच्छा.
भासना—क्रि. अ. १ प्रकाशमान होणें. २ माहित होणें; समजणें. ३ नजरेस येणें. ४ रुतणें. [विणें.
भिंगाना, भिंजाना-क्रि. स. भिज-
भिंडी—स्त्री. भेंडी.
भिक्षु-भिक्षुक-पु. १ भिकारी. २ बौद्ध संन्यासी. ३ भिक्षुक.
भिखमंगा—पु. भिकारी.
भिखारिणी—स्त्री. भिकारीण.
भिखारी-पु. भिकारी.
भिगाना, भिगोना—क्रि. स. भिजविणें. [भिजवून घेणें.
भिजवना*-क्रि. स. अेखाद्याकडून
भिजवाना—क्रि. स. पाठविणें; रवानगी करणें. [विणें.
भिजाना, भिजोना—क्रि. स. भिज-
भिज्ञ—वि. तज्ज्ञ.
भिड—स्त्री. गांधीलमाशी.
भिडना—क्रि. अ. [अनु.] १ टक्कर होणें. २ लढणें, झगडणें. ३ चिकटणें.
भितल्ला-पु. अस्तर. वि. आंतला; आंतील.
भित्ति—स्त्री. १ भिंत. २ भीति; भय.
भिद्-पु. भेद; अंतर; फरक.
भिद्‌ना-क्रि. अ. १ टोंचणें; बोंचणें. २ घायाळ होणें. ३ शिरणें; घुसणें.
भिनकना-भिनभिनाना—क्रि. अ. [अनु.] भणभणणें; घोंघ वणें.
भिनसार—पु. प्रभात; सकाळ.
भिन्न—वि. १ अन्य; दुसरा. २ अलग; पृथक्. पु. अपूर्णांक.
भिलावाँ--पु. भिलावा; बिब्बा.
भिश्त*—स्त्री. [फा.] स्वर्ग.

भिश्ती–पु. [?] पखाली.

भींगना, भीगना–*क्रि. अ.* ओलें होणें; भिजणें.

भींजना*–*क्रि. अ.* १ भिजणें. २ आनंदित होणें. ३ स्नेह जोडणें. ४ स्नान करणें. ५ सामावणें.

भी–*स्त्री.* भय; भीति. अव्य. १ देखील; हि; सुद्धां. २ अवश्य; जरूर. ३ अधिक; जादा. ४ पर्यंत.

भीख, भीष*–*स्त्री.* भीक.

भीखन*–*वि.* भीषण; भयानक.

भीगना–भीजना–*क्रि. अ.* भिजणें; आर्द्र होणें.

भीटा–पु. [दे.] १ अुंचवटा. २ पानमळ्याकरितां अुंच केलेली जमीन.

भीड–**स्त्री.* [अनु.] गर्दी; दाटी. (मु.) **भीड छँटना**–गर्दी कमी होणें. **भीड लगना**–गर्दी जमणें.

भीडना*–*क्रि.* १ लावणें २ चोळणें.

भीत–*स्त्री.* भिंत. (मु.) **भीत में दौडना**—आकाशाला गवसणी घालणें.

भीत–*वि.* भ्यालेला.

भीतर–*क्रि. वि.* आंत. पु. १ अंतःकरण. २ अंतःपुर.

भीतरी–*वि.* १ आंतील. २ गुप्त.

भीति–*स्त्री.* १ भय; भीति. २ थरकांप.

भीत्ति–*स्त्री.* भिंत.

भीती* *स्त्री.* भिंत.

भीती–*स्त्री.* भय; भीति.

भीना–*वि.* भिजलेला; ओला; आर्द्र.

भीनी–*वि.* १ आर्द्र. २ मधुर; मंद.

भीमकाय–*वि.* अवाढव्य शरीराचा.

भीमसेन—पु. भीम; अर्जुनाचा मोठा भाअू. [अुत्तम कापूर.

भीमसेनी कपूर–पु. अेक प्रकारचा

भीर–*स्त्री.* [अनु.] १ गर्दी, २ दुःख, कष्ट. ३ संकट; आपत्ति. *वि.* १ भयभीत; भ्यालेला. २ भित्रा; भ्याड.

भीरु—*वि.* भित्रा. [समीप.

भीरे–*क्रि. वि.* [अनु.] जवळ;

भील—पु. भिल्ल.

भीलनी—*स्त्री.* भिल्लीण.

भीषज*—पु. वैद्य. [२ दुष्ट.

भीषण—*वि.* १ भयंकर; भयानक.

भुँअि*–*स्त्री.* भुअी; जमीन.

भुँअिहरा–पु. तळघर.

भुअंग*–पु. भुजंग; सर्प.

भुअन–वन–पु. १ भवन; मोठें घर. २ जग; लोक.

भुआर–ल*–पु राजा.

भुअिँडोल–पु. भूकंप.

भुक्तभोगी–*वि.* (त्रास, दुःख) भोगलेला; अनुभवी. [सुख. ३ अधिकार.

भुक्ति–*स्त्री.* १ भोजन. २ लौकिक.

भुक्खड–*पु.* १ भुकेलेला; बुभुक्षित. २ अधाशी. ३ दरिद्री; गरीब.
भुखमरा–*वि.* १ भुकेकंगाल; अुपासमार झालेला. २ अधाशी.
भुखमरी–*स्त्री.* अुपासमार; दुष्काळ.
भुगतना–*क्रि. स.* भोगणें; सहन करणें.
भुगतना–*क्रि. अ.* पूर्ण होणें.
भुगतान–*पु.* १ परतफेड. २ भरपाअी. ३ निकाल; निवाडा.
भुगताना–*क्रि. स.* १ भोगावयास लावणें. २ व्यतीत करणें; घालविणें. ३ परतफेड करणें.
भुच्च, भुच्चड–*वि.* मूर्ख; बेअकली.
भुजंग–*पु.* साप; नाग.
भुजपाश–*पु.* गळयांत हात घालणें.
भुजबाथ*–*पु.* कूस; अुत्संग; मांडी.
भुजा–*स्त्री.* १ हात. २ बाहु; दंड.
भुजाली–*स्त्री.* बरची; कट्यार.
भुजिया–*पु.* कोरडी भाजी.
भुट्टा–*पु.* कणीस. [पतंग (किडा).
भुनगा–*पु.* [अनु.] १ भुंगा. २
भुनना-*क्रि. अ.* भाजणें.
भुनभुनाना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ पुटपुटणें २ कुढणें.
भुनाना–*क्रि. स.* मोड करणें.
भुनाना–*क्रि. स.* भाजविणे.
भुबि*–*स्त्री.* भूमि; जमीन.
भुरकना–*क्रि. अ.* १ सुकून भुरकट होणें. २ विसरणें.
भुरकाना–*क्रि. स.* १ भुरभुरणें. २ बिखुरणें; टाकणें. ३ भुलविणें; फूस लावणें.
भुरकुस —*पु.* भुसकट; चुरा.
(मु.) **भुरकुस निकालना**- १ कंबरडें मोडणें. २ चुराडा होणें.
भुरता–*पु.* १ कोचा पडलेली वस्तु. २ भरीत; रायतें.
भुरभुरा—*वि.* [अनु.] फुसका; भुसभुशीत. [फसविणें.
भुरवना*—*क्रि. स.* भुलविणें;
भुराअी*—*स्त्री.* भोळेपणा.
भुराना*—*क्रि. स.* १ विसरणें. २ भुलविणें; फसविणें.
भुलक्कड —*वि.* विसराळू.
भुलसना–*क्रि. अ.* करपणें; पोळणें.
भुलाना–*क्रि. स.* विसरविणें; विसर पाडणें. *क्रि. अ.* भुलणें; विसरणें.
भुलावा–*पु.* १ दगा; धोका. २ थाप.
भुवन–*पु.* १ जग २ लोक (तीन).
भुवपाल, भुवाल*-*पु.* भूपाल; राजा.
भुस—*पु.* भुस्सा
भुसी*—*स्त्री.* भुसकट, तूस.
भूँकना-*क्रि. अ.* [अनु.] १ भुंकणें. २ बडबड करणें. [फुटाणे अि.
भूँजा—*पु.* १ भडभुंजा २ लाह्या,

भूअी—*स्त्री.* [दे.] कापसासारखा मअू लहान तुकडा.
भूकप—*पु.* धरणीकंप; भूकंप.
भूख-*स्त्री.* १ भूक; क्षुधा. २ आवश्यकता; जरूरी. ३ अिच्छा; लालसा.
भूखना* *क्रि.स.* सजावणें; शृंगारणें.
भूखा-*वि.पु.* १ भुकेलेला. २ गरजू ३ गरीब; दरिद्री.
भूचाल—*पु.* भूकंप.
भूडोल—*पु.* भूकंप.
भूत-*पु.* १ भूत. २ प्राणी. ३ पंचतत्त्व.
भूतपूर्व—*वि.* माजी; यापूर्वीचा.
भूतल—*पु.* पृथ्वी; जग.
भूति—*स्त्री.* १ वैभव. २ राख. ३ अुत्पत्ति. ४ वृद्धि; अधिकता.
भूधर—*पु.* १ पर्वत; डोंगर. २ शेषनाग. ३ विष्णु. ४ राजा.
भूनना-*वि.स.* १ भाजणें. २ तळणें. ३ सतावणें.
भूभल—*स्त्री.* गरम रेती.
भूभूरि*—*स्त्री.* तापलेली रेती.
भूमंडल—*पु.* पृथ्वीचा गोल.
भूमि-*स्त्री* १ जमीन २ पृथ्वी.
भूमिका—*स्त्री.* प्रस्तावना. [देवता.
भूमिया-*पु.* १ जमीनदार. २ ग्राम-
भूर—*पु.* रेती; वाळू.
भूर-रि—*वि.* पुष्कळ; अधिक.
भूरा-*पु.* १ भुरा; करडा रंग. २ साखर. *वि.* मळकट रंगाचा; खाकी.
भूरि, भूरी—*वि.* पुष्कळ; अधिक; मोटा.
भूल—*स्त्री.* १ विस्मरण. २ चूक; कसूर. ३ अपराध. ४ अशुद्धि.
भूलना-*क्रि.स.* १ विसरणें. २ चूक करणें. ३ हरविणें; गमविणें. *क्रि.अ.* १ विस्मरण होणें. २ चूक होणें. ३ गर्विष्ठ होणें. ४ हरवणें.
(मु.) **भूलाभटका**—वाट चुकलेला; चुकून आलेला.
भूलभुलैया-*स्त्री.* चक्रव्यूह.
भूवा-*पु.* कपाशी. [प्रसिद्ध महाकवि.
भूषण-*पु.* १ दागिना. २ हिन्दीचे
भूषना*-*क्रि. स.* भूषविणें; सजविणें.
भूषा-*स्त्री.* १ दागिना; अलंकार. २ सजावट.
भूसन-*पु.* भूषण; दागिना.
भूसा-*पु.* भूस. [२ तूस; कोंडा.
भूसी—*स्त्री.* १ भूस; भुसकट.
भृकुटि-*स्त्री.* भिंवअी; भुंवअी.
भेंटना-*क्रि. स.* १ भेटणें. २ आलिंगन देणें.
भेंट-*स्त्री.* १ भेट; मुलाखत. २ भेट; नजराणा. (मु.) **भेंट करना**—देणें; अर्पण करणें. [करणें.
भेंवना—*क्रि. स.* भिजविणें; ओलें

भेजना–क्रि॰ स॰ पाठविणें; रवाना करणें.
भेजवाना–क्रि॰ स॰ रवाना करविणें.
भेजा--पु॰ मेंदू; मगज.
भेड–स्त्री॰ मेंढी. भेडा–पु॰ मेंढा. (मु.)भेडिया धसान-अंधानुकरण.
भेडिया–पु॰ लांडगा.
भेद–पु॰ १ भेद; फरक. २ रहस्य.
भेदिया, भेदी–पु॰ १ हेर; गुप्तचर. २ रहस्य जाणणारा. ३ घरभेद्या.
भेरी–स्त्री॰ नगारा; दुंदुभी.
भेरीकार–पु॰ नगारा वाजविणारा.
भेला*—पु॰ १ भेट. २ टक्कर.
भेली—स्त्री॰ [?] गुळाचा खडा; लहान ढेप.
भेव*—पु॰ रहस्य; गौप्य.
भेवना --क्रि॰ स॰ भिवविणें.
भेषज—पु॰ औषध.
भेषना*—क्रि॰ स॰ १ सोंग घेणें; वेषांतर करणें. २ कपडे घालणें.
भेस—पु॰ वेष. [कपडे घालणें.
भेसना*— क्रि॰ स॰ पोषाक करणें;
भैंस—स्त्री॰ म्हैस. भैंसा–पु॰ रेडा.
भै*—पु॰ भय.
भैक्ष—पु॰ भीक.
भैचक—क्क*—वि॰ चकित.
भैजन*—वि॰ भयावह.
भैना—स्त्री॰ बहीण.
भैयस—पु॰ संपत्तींतील भावाचा हिस्सा.
भैया—पु भाअू.
भैयादूज—स्त्री॰ भाअूबीज.
भैरव—वि॰ भयकर. पु॰ शंकर
भैरवी—स्त्री॰ १ दुर्गा; चामुंडा. २ अेक रागिणी. [करणें; खुपसणें.
भोंकना— क्रि॰स॰ [अनु.] भोस-
भोंडा – वि॰ [दे] कुरूप. भोंडापन—पु॰ कुरूपता.
भोंदू—वि॰ मूर्ख; बेअक्कल.
भोंपू—पु॰ [अनु.] तुतारी; भोंगा.
भोअी—पु॰ भोअी; कोळी; पालखी वाहाणारा. [अुपभोग घेणारा.
भोक्ता—वि॰ भोजन करणारा;
भोग–पु॰ १ सुखदुःखाचा अनुभव. २ दुःख; कष्ट. ३ नैवेद्य.
भोगना—क्रि॰ अ॰ भोगणें; सहन करणें; अुपभोग घेणें.
भोगबंधक–पु॰ भोगवटा. [चमकी.
भोगली—स्त्री॰ [दे.] नाकांतील
भोगवना—क्रि॰ अ॰ अुपभोगणें.
भोज–भोजन-भोजू*— पु॰ १ भोजन. २ मेजवानी; जेवणावळ.
भोटिया–पु॰ भूटान (भूतान) देशचा राहाणारा.
भोटिया–वादाम–पु॰ [दे.] १ अमसूल. २ भुअिमुगाची शेंग.

भोथरा—*वि.* बोथट.
भोपा—*पु.* [अनु.] १ भोंगा (गिरणीचा वगैरे). २ मूर्ख.
भोर—*पु.* पहाट
भोर—*वि.* स्तिमित; चकित.
भोरा*—*वि.* भोळा; **भोराओ**—*स्त्री.* भोळेपणा.
भोराना*—*क्रि. स.* फसविणें; धोक्यांत पाडणें. *क्रि. अ.* फसणें; धोक्यांत पडणें.
भोला—*वि.* १ भोळा; सरळ. २ मूर्ख
भोलाभाला—*वि.* भोळा; सरळ.
भौं—*स्त्री.* भुवओ [२ वडवडणें.
भौंकना—*क्रि.अ.* [अनु.] १ भुंकणें.
भौंर—*पु.* १ पाण्याचा भोंवरा. २ भुंगा. ३ काळा घोडा.
भौंरा—*पु.* १ भोंवरा. २ मधमाशी. ३ खेळण्याचा भोंवरा. ४ धनगरानें बाळगलेला कुत्रा.
भौंरी—*स्त्री.* १ गाकर; बाटी. २ पाण्यांतील किंवा केसांतील भोंवरा.
भौंरा—*पु.* १ तळघर. २ पेव; कोठार.
भौंह—*स्त्री.* भुंवओ. **भौंह चढाना**—अथवा **तानना**—नाराज होणें; रागावणें. **भौंह जोहना**—खुशामत करणें.
भौ—*पु.* भय; भीति.
भौ—*पु.* जग; दुनिया.
भौचक—*वि.* आश्चर्यचकित; स्तंभित.
भौज, भौजाओ, भौजी—*स्त्री.* भावजय
भौन*—*पु.* घर.
भौना*—*क्रि. अ.* चकरा मारणें; फिरणें. [२ लहान नाव.
भौलिया—*स्त्री.* १ छपरी नाव.
भौसा—*पु.* [दे.] १ दाटी; गर्दी. २ गडबड.
भ्रमण—*पु.* फिरणें; हिंडणें.
भ्रमना—*क्रि.अ.* १ फसणें. २ भटकणें.
भ्रष्ट—*वि.* पतित; बिघडलेला; वाओट.
भ्रांत—*वि.* १ भ्रमिष्ट. २ व्याकुळ; अस्वस्थ. [**मान**—*वि.* शोभायमान.
भ्राजना*—*क्रि. अ.* शोभणें **भ्राज-**
भ्रात-भ्राता—*पु.* १ भाअू; बंधु. २ मित्र.
भ्रामर—*पु.* मध.
भ्रू—*स्त्री.* भुंवओ.
भ्वहरना*—*क्रि.अ.* भयभीत होणें.

म

मँगन—*पु.* भिकारी.
मँगनी—*स्त्री.* १ मागणी. २ साखरपुडा (लग्नाचा). ३ अुसनी वस्तु.
मँगवाना, मँगाना—*क्रि. स.* मागविणें. [घातलेली.
मँगेतर—*वि.* मागणी घातलेला किंवा

मंच–पु. १ खाट. २ रंगमंच; रंग-भूमि; स्टेज. ३ मंडप. [पावडर.
मंजन–पु. दंतमंजन; राखुंडी; टूथ
मँजना–क्रि. अ. १ घांसलें जाणें; स्वच्छ होणें. २ अभ्यास होणें; तयारी होणें.
मँजाना–क्रि. स. घांसवून घेणें.
मंजिल–स्त्री. [अ.] १ मुक्कामाची जागा. २ अिमारतीचा मजला. ३ टप्पा; मजल. [अधिकार.
मंजिलत–स्त्री. [अ.] हुद्दा; पद;
मंजीर–पु. नूपुर; घागऱ्या.
मजु–वि. सुन्दर; मनोहर; स्वच्छ.
मंजूर-वि.[अ.]मान्य;स्वीकृत;कबूल.
मंजूरी–स्त्री.[अ.]स्वीकृति; मान्यता; परवानगी.
मँझधार–स्त्री. प्रवाहाचा मध्यभाग क्रि. वि. प्रवाहाच्या मधोमध.
मँझना–क्रि. अ. पाहा 'मँजना'.
मंझला–वि. मधला.
मंझा*–मधला; मधोमध असलेला.
मँझार-क्रि. वि. मध्यभागीं.
मँझियाना–क्रि. स. [?] ओलांडणें; पलीकडे जाणें.
मँझियार–वि. मधला.
मंडना–क्रि. स.१ मजविणें. २ समर्थन करणें. [येणें.
मंडरना–क्रि.अ. घेरून येणें; भरून

मँडराना, मँडलाना–क्रि. अ. १ सभोंवतीं अुडविणें. २ सभोंवतीं फिरणें; घिरट्या घालणें.
मंडल–पु.१ मंडळ;संस्था. २ परीघ; घेर; वर्तुळ. ३ खळें (सूर्य-चंद्रांना पडणारें.) ४ क्षितिज.
मँडवा–पु. मांडव; मंडप.
मंडार–पु. करंडा; पेटारा.
मंडी-स्त्री. बाजार.
मंत–पु. १ सल्ला. २ मंत्र. [मनीषा.
मंतव्य–पु. १ मत; विचार. २ हेतु;
मंत्र–पु. १ मंत्र; गुरुमंत्र. २ सल्ला; परामर्श; वेदाची ऋचा. (यो.) **मंत्रयंत्र-यंत्रमंत्र**–मंत्रतंत्र; जादूटोणा.
मंत्रणा–स्त्री. १ सल्ला. २ मसलत.
मंत्री–पु. सचिव; अमात्य; मंत्री; सल्लागार. [निवासस्थान.
मंदिर–पु. १ मंदिर; देअूळ. २
मंशा, मंसा–स्त्री. [अ.] १ अिच्छा; मनीषा. २ आशय; हेतु.
मंसब–पु.[अ.]·१ दर्जा;पदवी;हुद्दा. २ कर्तव्य. ३ अधिकार.
मंसूख–वि. [अ.] रद्द केलेला; काढून टाकलेला.
मअल्लूल–वि. [अ.] तर्कानें किंवा युक्तिवादानें सिद्ध केलेला. पु. निष्कर्ष.

मआज़-अल्लाह-[अ.] परमेश्वर रक्षण करो. [२ अुद्देश्य; हेतु.
मआनी, मानी-पु. [अ.] १ अर्थ.
मआश-स्त्री. [अ.] १ अुपजीविकेचें साधन. २ जमीनदारी.
मअी-पु. [अं.] मे महिना.
मकडा-पु. मोठा कोळी (किडा).
मकडी-स्त्री. १ कोळी. २ कातीण.
मकतब-पु. [अ.] १ लहान मुलांची शाळा. २ शाळा; विद्यालय.
मकतल—पु. [अ.] १ वधस्थान; फांशीची जागा. २ प्रियकरणीचें विहार-स्थल. [लिखाण. २ पत्र.
मकतूब-वि. [अ.] लिखित. पु. १
मकदूर-पु. [अ.] १ सामर्थ्य; शक्ति. २ ताबा; अधिकार. ३ समावेश.
मकनातीस-पु. [अ.] लोहचुंबक.
मकफूल-वि. [अ.] गहाण ठेवलेला.
मकबरा-पु. [अ.] समाधिस्थान; थडगें.
मकबूल-वि. [अ.] १ कबुली दिलेला. २ पसतीस योग्य; छान. ३ निवड केलेला; लोकप्रिय.
मकरतार-पु. [दे.] कलाबतू.
मकरूज़-वि. [अ.] ऋणकरी; देणेदार.
मकसद-पु. [अ.] १ अुद्देश; ध्येय. २ आकांक्षा; कामना.
मकसूद-वि. [अ.] अुद्दिष्ट; अभिप्रेत; गर्भित.
मकान—पु. [अ.] १ घर. २ स्थान.
मकाम—पु. [अ.] १ स्थान; जागा. २ मुक्कामाची जागा. [स्थानिक.
मकामी—वि. [अ.] १ स्थिर. २
मकु*—अव्य. १ वाटेल तें. २ अुलट पक्षीं. ३ कदाचित्. ४ जरी; यद्यपि. ५ अितकेंच नव्हे तर.
मकुना—पु. १ बिन-दांताचा हत्ती (नर). २ बिन-मिशांचा माणूस.
मकुनी-स्त्री. बेसनरोटी.
मकोडा—पु. किडा.
मकोय—स्त्री. बोराअेवढें अेक आंबट रसाळ फळ; राजबेरी. [पिरगळणें.
मकोरना—क्रि. स. मुरगळणें;
मक्का—पु. [अ.] अरबस्तानांतील अेक प्रसिद्ध शहर; हें मुसलमानांचें सर्वांत मोठें तीर्थस्थळ आहे.
मक्कार-वि. [अ.] १ कपटी. २ धूर्त; लबाड.
मक्खन—पु. लोणी. (मु.) **कलेजे पर मक्खन मला जाना**-शत्रूची हानि पाहून आनंद मानणें.
मक्खी—स्त्री. १ माशी. २ मधमाशी. (मु.) **जीती मक्खी निगलना**-जाणून बुजून हानिकारक काम करणें.
मक्खीचूस-वि. कंजूष; चिक्कू.

मख—पु. यज्ञ.
मखज़न—पु. [अ.] १ कोष; खजिना. २ शब्दकोश.
मखतूल—पु. काळें रेशीम.
मखतूली—*वि.* काळ्या रेशमापासून बनलेला.
मखनिया-पु. लोणीविक्या.
मख़मल—*स्त्री.* मखमल.
मखलूक—*वि.* [अ.] रचलेलें; निर्माण केलेलें.-*स्त्री.* १ निर्माण केलेली वस्तु. २ सृष्टींतील जीवजंतु वगैरे **मखलूकात**-*स्त्री.* सृष्टींतील प्राणी.
मखाना-पु. मकाणा (अेक औषध).
मखौल-पु. [दे.] थट्टामस्करी
मग-पु. मार्ग; रस्ता. [द्वीपी ब्राह्मण.
मग-पु. १ मगध देश. २ शाक-
मगज़ी—*स्त्री.* [दे.] किनारीला लावण्याचा गोटा; जर.
मगदल—पु. मुगदळाचा लाडू.
मगन-*वि.* १ निमग्न; मग्न; तल्लीन. २ प्रसन्न.
मगफूर-*वि.* [अ.] कैलासवासी.
मग़मूम-*वि.* [अ.] दुःखी; उदास.
मगर—पु. मगर; सुसर. (यौ.)
ममगरमच्छ—पु. १ सुसर. २ मोठा मासा.
मगर-अव्य. [अ.] परंतु; पण.
मग़रिब-पु. [अ.] पश्चिम दिशा.
मग़रिबी-*वि.* [अ.] पाश्चात्य.
मगरूर-*वि.* [अ.] घमेंडखोर.
मगहर-पु. मगध देश.
मगु—पु. मार्ग.
मगज़, मग्ज़-पु. [अ.] १ मेंदू; मगज. २ गीर. **मगज़-पच्ची**-डोकेंफोड.
मग्ज़ी-*स्त्री.* [अ.] समास; मार्जिन.
मग्न-*वि.* पाहा 'मगन'
मचक—*स्त्री.* [अनु.] दाब.
मचकना-*क्रि. स.*[अनु.] १ दाबणें; चेपणें; चिरडणें. *क्रि. अ.* दबणें; चेपलें जाणें.
मचना-*क्रि. अ.* [अनु.] १ माजणें; गडबड होणें. २ फैलणें; पसरणें.
मचलना-*क्रि. अ.* [अनु.] हट्ट करणें; अडून बसणें.
मचला-*वि.* [अनु.] १ अैन बोलण्याच्या वेळीं जाणून बुजून गप्प राहणारा. २ मळमळ करविणारी वस्तु. [मळणें.
मचलाना-*क्रि. अ.* [अनु.] मळ-
मचान-*स्त्री.* मचाण.
मचाना-*क्रि. स.* [अनु.] माजविणें; गडबड करणें.
मचिया—*स्त्री.* लहान बाज.
मच्छड-मच्छर-पु. डांस; मच्छर.

मच्छरता*-*स्त्री.* मत्सर; असूया.

मछली—*स्त्री.* मासा; मासळी.

मछुआ—चा—*पु.* १ मासे धरणारा कोळी. २ नावाडी.

मज़दूर—*पु.* [फा.] मजूर; हमाल. **मजदूरी**—*स्त्री.* मजुरी; मजुरीचे पैसे किंवा काम.

मजना—*क्रि. अ.* १ निमग्न होणें; तल्लीन होणें. २ अनुरक्त होणें.

मजनूँ—*वि.* [अ.] १ प्रेमवेडा. २ रोडका; सडसडीत अंगाचा. *पु.* प्रेमवीर.

मजबूत—*वि.* [अ.] १ दृढ; टिकाऊ; पक्का. २ सबळ.

मज़बूती—*स्त्री.* [अ.] मजबुती; दृढता.

मजबूर-*वि.* [अ.] लाचार; विवश. **मजबूरी**-*स्त्री.* लाचारी; विवशता; नाइलाज. **मजबूरन्**-*क्रि. वि.* अनिच्छापूर्वक; निरुपायास्तव.

मजमा—*पु.* [अ.] १ लोकांची गर्दी; दाटी. २ जमाव; समुदाय.

मज़मून—*पु.* [अ.] १ मजकूर. २ निबंध. ३ विषय.

मजलिस—*स्त्री.* [अ.] १ सभा; बैठक. २ समारंभ. ३ नाचगाण्याची बैठक; मैफल. ४ समिति.

मज़लूम—*वि.* [अ.] जुलमानें त्रासलेला; अत्याचार-पीडित.

मज़हब—*वि.* [अ.] १ धर्म. २ धार्मिक संप्रदाय; पंथ. **मज़हबी**-*वि.* १ धार्मिक. २ सांप्रदायिक.

मज़हबी—*पु.* [अ.] शीख भंगी.

मज़ा-*पु.* [फा.] १ मौज, आनंद; गंमत. २ थट्टा. ३ स्वाद; लज्जत. (मु.) **मज़ा चखाना**—हात दाखविणें; अद्दल घालविणें.

मज़ाक—*पु.* [अ.] थट्टामस्करी.

मज़ाकन्—*क्रि. वि.* [अ.] हंसत हंसत; थट्टेनें.

मज़ाकिया—*वि.* [अ.] १ विनोदी; थट्टेखोर. २ गमतीचें; थट्टेवाईक.

मज़ार—*पु.* [अ.] १ समाधि. २ कबर; थडगें.

मजाल—*स्त्री.* [अ.] विशाद, प्राज्ञा; सामर्थ्य.

मजीठ-*स्त्री.* एक वनस्पति (हिच्यापासून लाल रंग निघतो); मंजिष्ठ.

मजीद—*वि.* [अ.] १ पवित्र; पूज्य. २ मोठा; श्रेष्ठ. *पु.* कुराण.

मज़ीद—*पु.* [अ.] अधिकता; *वि.* वाढविलेला; अधिक.

मजीर—*स्त्री.* मंजिरी.

मजीरा—*पु.* टाळ (लहान).

मजूर—*पु.* १ मोर. २ मजूर.

मज्जन-*पु.* स्नान; बुडी मारणें.

मज्झ*—*क्रि. वि.* मध्यें; मधोमध.

मझधार–*स्त्री.* १ नदीची मध्यधारा. २ कार्याचा मध्य.
मझला-मझोला–*वि.* १ मधला. २ मध्यम आकाराचा.
मझोली-*स्त्री.* अेक प्रकारची बैलगाडी.
मटक–*स्त्री.* १ नखरा; हावभाव. २ नखरेल चाल.
मटकना—*क्रि. अ.* १ हावभाव करीत चालणें; अंगविक्षेप करणें. हावभाव दाखविणें; मुरडणें.
मटका—*पु.* मडकें. **मटकी**–*स्त्री.* लहान मडकें. [हावभाव करणें.
मटकाना-*क्रि. स.* नखरे करणें;
मटकीला—*वि.* नखरेबाज.
मटकौअल–चल––*स्त्री.* नखरा; हावभाव.
मटमैला–*वि.* मळखाअू; खाकी.
मटर–*पु.* मटार; वाटाणा. [फटका.
मटरगश्त—*पु.* [*सं.* + फा.] फेर-
मटिया-मसान––*वि.* १ चुथडा झालेला. २ नष्टप्राय. **माटियामेट**-*वि.* मातीस मिळालेला; सत्यानाश.
मटुका–*पु.* मडकें. **मटुकी**-*स्त्री.* मडकें.
मट्टी—*स्त्री.* माती.
मट्ठा—*पु.* ताक. [महंत.
मठी––*स्त्री.* लहान मठ. *पु.* मठाचा
मटोर––*स्त्री.* दह्याचें मडकें.
मडुआ–वा––*पु.* [दे.] नाचणी.
मढ—*वि.* अडेलतट्टू; हट्टी.
मढना––*क्रि. स.* १ मढविणें. २ माथीं मारणें. ३ गळ्यांत घालणें. ४ वाद्याला चामडें बसवणें.
मढवाना–*क्रि.स.* मढवून घेणें.
मढाअी––*स्त्री.* मढविण्याचें काम किंवा मजुरी.
मढी—*स्त्री.* १ लहानसा मठ. २ झोंपडी. ३ लहान देअूळ. ४ लहान मंडप.
मणि––*स्त्री.* १ रत्न. २ मणि.
माणि–*पु.* जीभ (धनुकलींतील चामड्याचा तुकडा). [पंथ.
मत-*पु.* १ मत; विचार. २ सिद्धांत;
मत–*क्रि.वि.* नको; नाहीं.
मतना–*क्रि. अ.* मत बनविणें.
मतना––*क्रि. अ.* अुन्मत्त होणें; माजणें. [छापखाना.
मतबा—*पु.* [*अ.*] मुद्रणालय;
मतलब -*पु.* [*अ.*] १ तात्पर्य; आशय. २ अर्थ. ३ स्वार्थ. ४ विचार; हेतु. ५ संबंध. **मतलबी**––*वि.* स्वार्थी; आप्पलपोट्या.
मतली—*स्त्री.* [अनु.] मळमळ.
मतवाला–*वि. पु.*, १ मदोन्मत्त. २ निशेंत चूर; झिंगलेला. ३ वेडा; अुन्माद झालेला. [अधिकार.
मताधिकार––*पु.* मत देण्याचा

मतावलंबी-पु. विशिष्ट मताचा किंवा संप्रदायाचा.
मति-अव्य. समान; सदृश; तुल्य.
मति—स्त्री. १ बुद्धि. २ सल्ला; संमति. **मतिमंत**-वि. बुद्धिवान्.
मतीरा—पु. टरबूज.
मतेअी—स्त्री. सावत्र आअी.
मत्त-वि. १ माजलेला; मस्त. २ वेडा. ३ अुन्मत्त; मग्रूर. ४ प्रसन्न.
मत्था—पु. कपाळ; माथा. (मु.) **मत्थे मढना**-माथीं मारणें; दोष चिकटविणें.
मथना-क्रि. स. १ घुसळणें. २ अेकजीव करणें. ३ कालवणें. ४ अुध्वस्त करणें. ५ शोध लावणें. ६ अेखादी गोष्ट पुनः पुन्हां करणें.
मथनियाँ*-स्त्री. १ दहीं घुसळण्याचें भांडें; डेरा. २ रवी.
मथनी—स्त्री. दह्याचें मडकें.
मथानी-स्त्री. रवी. (मु.) **मथानी पडना** अथवा **बहना**-खळबळ अुडणें. [मद्य. ३ आनंद; हर्ष.
मद-पु. १ नशा; मस्ती; गुंगी. २
मद-पु. [फा.] भरती (समुद्राची).
मद-स्त्री. [अ.] १ विभाग. २ खातें.
मदक—स्त्री. अफूच्या सत्त्वापासून बनलेला अेक मादक पदार्थ. **मदकची**-वि. मदक पिणारा.
मदकल-वि. १ अुन्मत्त. २ मस्त; मदोन्मत्त. [केलेला.
मदखला—वि. [अ.] दाखल; जमा
मदखूला—स्त्री. [अ.] रखेली; अुपपत्नी. [मदोन्मत्त.
मदगल-वि. १ अुन्मत्त. २ मस्त;
मदद—स्त्री. [अ.] मदत; साहाय्य. **मददगार**— वि. मदतनीस; साहाय्यक.
मदरसा—पु. [अ.] शाळा.
मदवा*-पु. मदिरा; दारू.
मदहोश-वि. [अ.] १ निशेंत चूर असलेला; मस्त. २ हतबुद्ध.
मदोवै*-स्त्री. मंदोदरी.
मद्देनज़र—क्रि. वि. [अ.] दृष्टीसमोर; लक्षांत. [३ मंद.
मद्धिम-वि. १ मध्यम. २ साधारण;
मध*-पु. मध्य. **मधिम** वि. मध्यम.
मधुकर—पु. भुंगा भ्रमर.
मधुकरी-स्त्री. १ भ्रमरी. २ भिक्षा; मधुकरी. [स्त्री.
मधुबाला—स्त्री. मद्य पाजविणारी
मधुमक्खी—स्त्री. मधमाशी.
मधूक-पु. १ मनुका; बेदाणा; द्राक्ष. २ मोहाचीं फुलें.
मन—पु. १ मन; अंतःकरण. २ अिच्छा; वासना. ३ विचार; कल्पना. (मु.) **किसीसे मन**

अटकना, अुलझना या लगना—अेखाद्यावर मन बसणें; प्रेम जडणें. **मनके मोदक या लड्डू खाना, मनके पुलाव पकाना**—मनांतले मांडे खाणें. **मन टूटना**—हताश होणें. **मन बहलाना**-मन गुंतविणें; करमणूक करून घेणें. **मनमाना**—अिच्छेप्रमाणें; यथेच्छ. **मन मैला करना**—अप्रसन्न होणें. **मन लगाना**—लक्ष लावणें. **मनसे अुतरना**—मनांतून अुतरणें. **मन ही मन**-मनांतल्या मनांत.

मनका—पु. मणका. (मु.) **मनका ढलना** अथवा **ढलकना**—मेल्यानंतर मान तुटणें.

मनका—पु. मणी.

मनकूला—वि. [अ.] १ स्थावरच्या अुलट; जंगम. **जायदाद मनकूला** जंगम अिस्टेट. **गैर मनकूला**—स्थावर (अिस्टेट). [कपोलकल्पना.

मनगढंत—वि. कपोलकल्पित. स्त्री.

मनचला—वि. १ रसिक. २ धाडशी. ३ निर्भय.

मनचाहा-वि. आवडीचा; पसंतीचा.

मनचीता—वि. १विचारांतीं ठरलेलें. २मनाजोगता; मनास येअील तसा.

मनभाया-वि.आवडीचा;मनोनुकूल.

मनमाना—वि. १ मनास येअील तसें. २ मनाजोगता; पसंतीचा. ३ खूप; यथेच्छ. [बेबनाव.

मनमुटाव—पु. आपसातील तेढ;

मनमौजी—वि. खुशालचेंडू.

मनवाना—क्रि. स. समजूत घालणें.

मनशा—स्त्री.[अ.]१मनीषा; अिच्छा. २ विचार; अिरादा. ३ हेतु.

मनसना—क्रि. स. १ अिच्छा करणें. २ संकल्प करणें.

मनसब—पु. [अ.] १ दर्जा; हुद्दा. २ काम. ३ अधिकार. **मनसबदार**—पु. हुद्देदार; अधिकारी

मनसूख-वि. [अ.] १ अप्रामाणिक ठरलेला. २ टाकाअू. २ रद्द.

मनसूबा—पु. [अ.] १ युक्ति; कल्पना. २ अिरादा; विचार. (मु.) **मनसूबा बाँधना**—युक्ति योजणें.

मनहुँ*—अव्य. जणूं; जसा.

मनहूस—वि. [अ.] १ अुदास. २ रड्या. ३ अशुभ.

मना-वि. [अ.] १ मनाअी केलेला; वर्ज्य. २ अनुचित.

मनाक-ग*—वि. थोडा; अल्प.

मनाना—क्रि. स. १ स्वीकार करावयास लावणें. २ खुष करणें. ३ समजूत घालणें. ४ देवाला आळविणें. ५ नवस करणें.

मनाही—स्त्री. [अ.] मनाअी; बन्दी.

मनिया–*स्त्री*. १ मणी. २ मण्यांची माळ. [२ सुंदर; शोभिवंत.

मनियार*––*वि*. १ लखलखीत.

मनिहार·*पु*. कासार; बांगड्या विकणारा.

मनी*-*स्त्री*. अहंकार; घमेंड. [मनु.

मनु–*पु*. १ मन. २ विष्णु. ३ वैवस्वत

मनु*–अव्य. जणूं.

मनुआँ*—*पु*. मनुष्य.

मनुआँ–वाँ—*पु*. मन.

मनुष–स—*पु*. मनुष्य; माणूस.

मनुसाओ*—*स्त्री*. १ पराक्रम; पुरुषार्थ. २ माणुसकी.

मनुहार–रि—*स्त्री*. १ मनधरणी; खुशामत. २ आदरसत्कार.

मनुहारना*–*क्रि. स*. १ खुशामत करणें. २ विनंती करणें. ३ आदर-सत्कार करणें.

मनोज्ञ—*वि*. सुंदर; मनोहर.

मनोनीत–*वि*. १ निवडून आलेला. २ पसंतीचा; मनपसंत.

मनोनीत–सभापति–*पु*. निवडून आलेला अध्यक्ष. [अवधान.

मनोयोग–*पु*. लक्ष;ध्यान;अेकाग्रता;

मनोरंजन–*पु*. मनोरंजन; करमणूक.

मनोरा–*पु*. भिंतीवर पूजा करण्या-करितां शेणानें काढतात तीं चित्रें (दिवाळीनंतर).

मनोहारी–*वि*. मनोहर; सुंदर.

मनौती—*स्त्री*. नवस.

मन्नत–*स्त्री*. नवस. (मु.) **मन्नत अुतारना** किंवा **चढाना**–नवस फेडणें. **मन्नत मानना**–नवस करणें.

ममता–*स्त्री*. १ आत्मीयता; आपले-पणा. २ प्रेम, मोह, लोभ; वात्सल्य. [वगैरे).

ममेरा–*वि*. मामाचा; मामे (भाअू

मयंक—*पु*. चंद्र.

मय—*स्त्री*. अव्य. पाहा ' मै '

मयन*—*पु*. मदन; कामदेव.

मयस्सर–*वि*. [अ.] १ अुपलब्ध. २ सुलभ. [जग. ३ प्रेमपाश.

मया*—*पु. स्त्री*. १ मायाजाल. २

मयार—*वि*. दयाळू.

मयारी—*स्त्री*. [दे.] तुळअी. (विशेषतः झोपाळ्याची).

मय्या*–*स्त्री*. आअी.

मरकज़–*पु*.[अ.] १ केंद्र, मध्यस्थान. २ अुर्दू लिपींत कांहीं अक्षरांवर असणारी लहान तिरपी रेघ.

मरगजा*—*वि*. चुरगळलेला.

मरघट–*पु*. स्मशान. [संचय.

मरज़–*पु*. [अ.] १ रोग. २ वाअीट

मरजाद*–*स्त्री*. १ मर्यादा;, सीमा. २ मान; प्रतिष्ठा. ३ रीत; नियम.

मरजिया—*वि.* १ काळाच्या दाढें-तून वांचलेला. २ मरणासन्न; प्राण देण्यास तयार झालेला.

मरजिया—*पु.* समुद्रांतून मोती काढणारा.

मरज़ी—*स्त्री.* [अ.] मर्जी, अिच्छा.

मरतबा—*पु.* [अ.] १ वेळ; पाळी. २ चक्कर. ३ पदवी. [करणें.

मरदना—*क्रि. स.* चोळणें; मर्दन

मरदानगी—*स्त्री.* [फा.] वीरता; शौर्य; धाडस.

मरदाना—*वि.* [फा.] १ पौरुषी; मर्दानी. २ वीरोचित. ३ पुरुषी.

मरदूद—*वि.* [अ.] १ तिरस्कृत; तुच्छ. २ नीच; अधम.

मरना—*क्रि. अ.* १ मरणें. २ हाल-अपेष्टा सोसणें; ३ कोमेजणें. ४ शरमिंधें होणें. ५ निरुपयोगी होणें. ६ हरणें. ७ आवेग थांबणें; थंडावणें.

मरनी—*स्त्री.* १ मरण; मृत्यु. २ मृत्युलोक. ३ क्लेश.

मरफा—*पु.* [फा.] ढोलकें.

मरभुक्खा—*वि.* १ अुपासमार झालेला; बुभुक्षित. २ दरिद्री; कंगाल.

मरम-मरमु—*पु.* मर्म; रहस्य.

मरमर—*पु.* [अ.] संगमरवर.

मरम्मत—*स्त्री.* [अ.] दुरुस्ती.

मरवाना—*क्रि. स.* मारविणें.

मरसिया—*पु.* १ अुर्दूतील शोक-गीत. २ मृत्युशोक.

मरहट—*पु.* स्मशान.

मरहबा—*अव्य.* [अ.] शाबास; वाहवा.

मरहम, मलहम—*पु.* [अ.] मलम.

मरहला—*पु.* [अ.] १ मजला. २ टप्पा; मजल.

मरातिब—*पु.* [अ.] १ घराचा मजला. २ दर्जा; मान, पद. ३ झेंडा.

मरायल*—*वि.* १ मारखाअू. २ निर्बल.

मराल—*पु.* १ हंस. २ बदक. ३ घोडा. ४ हत्ती. **मराली**—*स्त्री.*

मरिंद*—*पु.* मकरंद. [मरतुकडा.

मरियल—*वि.* अशक्त; दुबळा;

मरी—*स्त्री.* पटकी; महामारी.

मरीचिका—*स्त्री.* १ मृगतृष्णा. २ मृगजळ.

मरीज़—*पु.* [अ.] रोगी.

मरु—*वि.* कठिण; दुष्कर.

मरुथल—*पु.* वाळवंट.

मरुभूमि—*स्त्री.* वाळवंट.

मरोड—*पु.* १ पिरगळा. २ मुरड; पीळ. ३ दुःख. ४ मुरडा (पोटांत होतो तो).

मरोडना—*क्रि. स.* १ पिरगळणें. २ मोडणें; चुरगळणें. ३ त्रास देणें.

मरोडा–पु· १ पीळ; मुरड. २ मुरडा (पोटांतील).

मर्ग- पु· [फा] मृत्यु.

मर्ज–पु· [अ·] रोग; आजार.

मर्तबा–पु· पाहा 'मरतबा'

मर्तबान–पु· [अ·] १ चिनी मातीची बरणी (लोणचें वगैरे ठेवण्याची). २ कांचेची बरणी.

मर्त्य–पु· १ मनुष्य. २ शरीर. ३ भूलोक. *वि*· मरणारा.

मर्द—पु· [फा.] १ पुरुष. २धाडसा पुरुष. ३ पति. ४ शूर योद्धा.

मर्दाना—*वि*· पाहा 'मरदाना'

मर्दुम—पु· [फा.] मनुष्य. **मर्दुमी**- *स्त्री*· मर्दुमकी; शौर्य.

मर्दुमशुमारी–*स्त्री*· [फा·] १ खाने-सुमारी. २ जनसंख्या.

मर्म–पु· १ रहस्य. २ शरीरांतील नाजुक स्थान.

मर्मज्ञ–*वि*· रहस्य जाणणारा; तत्त्वज्ञ.

मर्मर–पु· [अ·] पाहा 'मरमर'.

मर्मर—पु· झुळझुळ ध्वनि; सौम्य आवाज. [मर्म; मख्खी.

मर्मवाक्य–पु· १ रहस्य; गौप्य. २

मर्मान्तक—*वि*· मर्मभेदी.

मर्यादा–मर्य्यादा—*स्त्री*· १ हद्द; सीमा. २ शिष्टाचार; सदाचार.

मलंग–पु·[फा.]अेक मुसलमान साधु.

मल—पु· मळ; घाण.

मलका—*स्त्री*· [अ·] १ राणी. २ बादशाहाची पट्टराणी.

मलखम—पु· १ मल्लखांब. मल्ल-खांबाचा व्यायाम.

मलना–*क्रि· स·* १ घांसणें; रगडणे. २ चोळणें; मळणें. ३ चुरगळणें. ४ दाबणें. [किंवा धर्मगुरूचें वचन.

मलफूज—पु· [अ·] महात्म्याचें

मलबा—पु· १ अिमारत पडल्यावर सांचलेला दगड, विटा, चुना अि. चा ढीग. २ केरकचरा.

मलवाना—*क्रि· स·* चोळून घेणें; चोळविणें.

मलय–पु·१ मलबार प्रदेश; केरळ. २ नंदनवन; चंदनवन. ३ अेक पर्वत.

मलयसमीरण–मलयानिल— पु· मलय पर्वतावरून येणारा सुगंधित वारा; मादक पवन; वसंत ॠतूं-तील वारा.

मलाअी–*स्त्री*· [दे.] १ दुधावरील साय; मलअी. २ सत्त्व; सार.

मलान*—*वि*· म्लान; अुदास.

मलामत—*स्त्री*· [अ·] १ झिड-कारणें; धुडकावणी. २ घाण. ३ दूषित अंश.

मलार—पु· मल्हार राग.

मलाल—पु. [अ.] १ दुःख; अुद्विग्नता. २ अुदासीनता.
मलाहत—स्त्री. [अ.] १ सांवळेपणा २ चेहऱ्यावरील आभा; कांति.
मलिंद—पु. भुंगा.
मलिक—पु. [अ.] बादशाह; सम्राट.
मलिका—स्त्री. [अ.] राणी; सम्राज्ञी.
मलिन—वि. १ मळका; घाणेरडा. २ अुदास.
मलिनाना*—क्रि. अ. मळणें.
मलियामेट—पु. सत्यानाश; नासधूस.
मलीदा—पु. [फा.] १ मअू लोकरीचें कापड. २ चुरमा.
मलोला—पु. [अ.] मनोव्यथा; दुःख. २ आतुरता. ३ प्रबळ अिच्छा. (मु.) **मलोला** अथवा **मलोले आना**—१ दुःख होणें; पस्तावणें. **मलोले खाना**-मानसिक कष्ट सहन करणें. [२ कोळी.
मल्लाह—पु. [अ.] १ नावाडी.
मल्लू—पु. वानर; माकड.
मल्हराना—क्रि. स. चुचकारणें.
मवक्किल—पु. [अ.] अशील.
मवजिब—पु. [अ.] ठराविक वेळीं मिळणारी वस्तु (पगार वगैरे).
मवाद—पु. [अ.] १ पू; घाण. २ सामग्री.
मवास—पु. १ आश्रयस्थान; किल्ला; गड. **मवास करना**—निवास करणें. **मवासी**—स्त्री. १ लहान किल्ला. २ किल्लेदार. ३ पुढारी.
मवेशी—पु. [अ.] गुरेढोरें.
मवेशीखाना-पु. [अ.+फा.] गोठा.
मशक—पु. १ मच्छर; डांस. २ मस.
मशक, मश्क—स्त्री. [फा.] पखाल.
मशक्कत—स्त्री. [अ.] १ मेहनत; परिश्रम. २ कष्ट. [मग्न.
मशगूल—वि. [अ.] कार्यव्यग्र;
मशरिक्—पु. [अ.] पूर्व; पूर्वदिशा.
मशविरा—पु. [अ.] सल्ला.
मशहूर—वि. [अ.] प्रसिद्ध; महशूर.
मशीन—स्त्री. [अिं.] यंत्र.
मशीर—पु. [अ.] १ अिशारा करणारा. २ सल्लागार. ३ मंत्री; अमात्य.
मश्क—पु. [अ.] अभ्यास.
मष्ट-वि. १ संस्कार विसरलेला. २ अुदास. (मु.) **मष्ट करना, धारना**-अथवा **मारना**—चुप राहणें; गप्प बसणें.
मसक—पु. मच्छर.
मसकना—क्रि. अ. [अनु.] टरकणें; फाटणें. क्रि. स. टरकावणें; फाडणें.
मसकला—पु. [अ.] १ धार लावण्याचें चाक. २ धार लावणें.
मसकीन—वि. [अ.] १ गरीब; अनाथ. २ साधु; सज्जन. ३ दरिद्री. ४ भोळा. ५ सुशील.

मसखरा–पु.[अ.] थट्टेखोर; विनोदी.
मसखरापन–पु. थट्टा; मस्करी.
मसखरी–स्त्री. थट्टामस्करी.
मसजिद्–स्त्री. [फा.] मशीद.
मसनद्–स्त्री. [अ.] १ भोंगतक्क्या. २ लोड. ३ बैठकीची गादी.
मसरफ–पु. [अ.] १ अुपयोग. २ खर्चाची बाब.
मसरूफ–वि. [अ.] कार्यव्यग्र.
मसल–स्त्री. [अ.] म्हण; लोकोक्ति.
मसलन–क्रि.वि. [अ.] अुदाहरणार्थ.
मसलना–क्रि. स. १ चुरगळणें. २ दाबणें; तिंबणें.
मसलहत–स्त्री. [अ.] गुप्त मसलत.
मसलहतन्–क्रि.वि. विशेष अुद्देशानें. [२ विचारणीय विषय.
मसला–पु.[अ.] १ म्हण; लोकोक्ति.
मसविदा, मसौदा–पु.[अ.] मसुदा; कच्चा खर्डा. २ अुपाय; युक्ति.
मसौदेबाज़–पु. [अ. + फा.] १ मसुदा करणारा. २ हुशार; चलाख.
मसहरी–स्त्री. १ मच्छरदाणी. २ मच्छरदाणीचा पलंग.
मसा–पु. मस.
मसान–पु. स्मशान.
मसाना–पु. मूत्राशय.
मसानी–स्त्री. पिशाचिनी; डाकीण.
मसायल–पु. [अ.] प्रश्न, समस्या.
मसाला–पु [अ.] १ मसाल २ सामुग्री. ३ तेलें. ४ आतिषबाजी.
मसावात–स्त्री. [अ.] १ समता. २ बेपर्वाअी. ३ गणितांतील समीकरण.
मसि–स्त्री. १ शाअी. २ काजळ.
मसिजीवी–पु. लेखनावर अुपजीविका चालविणारा.
मसिबिंदु-मसिबुंदा–पु. १ काजळाचें गालबोट. २ शाअीचा थेंब.
मसीह-हा–पु. [अ.] येशू ख्रिस्त.
मसूडा–पु. हिरडी (दाताची).
मसूसना– क्रि. [अ.] १ मनोवेग आवरणें. २ कुढणें. ३ मुरगळणें. ४ पिळणें.
मसृण–वि. मृदु; गुळगुळीत; मअू.
मसोसना–क्रि.अ. पाहा 'मसूसना'
मस्ताना–वि. [फा.] १ गुंग; चूर. २ अुन्मत्त; मस्त. ३ निमग्न.
मस्तूर–वि. [अ.] १ लिहिलेलें; आंखलेलें. २ अुल्लिखित; वरील.
मस्तूल–पु. [पोर्तु.] शीडाचा मधला खांब. [महागाअी; दुष्काळ.
महँगा–वि. महाग. **महँगी**–स्त्री.
महक–स्त्री. सुवास; सुगंध.
महकना–क्रि. अ. सुवास येणें.
महकमा–पु. [अ.] विभाग; डिपार्टमेंट.

महक़ूम–*वि.*[*अ.*] शासित; अधीन; आश्रित.

महज़–*वि.* [*अ.*] १ केवळ; निव्वळ. २ शुद्ध; निर्मळ. [सूचनापत्र.

महज़र–*पु.* [*अ.*] घोषणापत्र;

महजूज़–*वि.* [*अ.*] प्रसन्न; खुश.

महजूब–*वि.* [*अ.*] लपलेला; गुप्त.

महजूर–*वि.* [*अ.*] विरही; वियोगी.

महताब—*पु.* [*फा.*] चंद्र.

महताव—*स्त्री.*[*फा.*] १ चांदणें. २ पाहा 'महताबी'.

महताबी—*स्त्री.* १ [*फा.*] बागेंतील चबुतरा. २ अेक प्रकारची शोभेची दारु.

महत्तम–*वि.* सर्वांत मोठा.

महत्तर—*वि.* अधिक मोठा.

महत्ता–*स्त्री.* मोठेपणा; श्रेष्ठता.

महत्त्व—*पु.* महत्त्व; मोठेपणा.

महदूद–*वि.* [*अ.*] मर्यादित; सीमित परिमित.

महना*–*क्रि.स.* ताक घुसळणें.

महनु*—*पु.* नाश करणारा.

महफिल—*स्त्री.* [*अ.*] १ मैफल; गाण्याची बैठक. २ अुत्सव. ३ सभा.

महफ़ूज़—*स्त्री.* [*अ.*] राखून ठेवलेला; निगा ठेवलेला; सुरक्षित.

महबूब—*पु.* [*अ.*] प्रियकर.

महमत*—*वि.* मदोन्मत्त.

महमह–*क्रि.वि.* [*दे.*] सुगंधयुक्त.

महमहा–*वि.* सुगंधित.

महमहाना–*क्रि. अ.* सुवास येणें.

महमा—*स्त्री.* महिमा.

महमेज़–*स्त्री.*[*अ.*] जोड्याचा नाल.

महर–*पु.* जमीनदाराकरितां आदरसूचक शब्द (ब्रज भाषा)

महरम–*स्त्री.* [*अ.*] चोळी.

महरम–*पु.* [*अ.*] १ जीवश्च कंठश्च मित्र. २ जनानखान्यांत जाण्याची परवानगी असलेला विशिष्ट नातलग. ३ स्नेही. ४ जवळचा नातलग; ज्याचेबरोबर लग्नसंबंध होअूं शकत नाहीं ५ गौप्य जाणणारा.

महशर–*पु.* [*अ.*] मुसलमानी धर्मानुसार जगाचा अंतिम, न्यायनिवाड्याचा दिवस. (मु.) **महशर बरपा करना**–खूप चळवळ करणें; आकाश पाताळ अेक करणें.

महरा—*पु.* १ भोअी. २ सरदार. ३ पुढारी. [ण्याची जागा.

महराना–*पु.* भोअी लोकांची राह-

महराब—*स्त्री.* [*अ.*] महिराप.

महरि–री–*स्त्री.*[*अ.*] १ स्त्रियांकरितां आदरसूचक शब्द (ब्रज भाषा). २ मालकीण. ३ अेक पक्षी. [दुर्दैवी.

महरूम–*वि.* [*अ.*] १ वंचित. २

महल–पु. [अ.] १ महाल. २ अंतःपुर. ३ मोठा दिवाणखाना. ४ वाडा.
महलसरा–स्त्री. [अ.] अंतःपुर; जनानखाना. [मोहल्ला.
*__महल्ला__—पु. [अ.] पेठ; गंज;
महसूल–पु. [अ.] महसूल. सारा.
महसूस—वि. अ. १ ज्ञात; अनुभवास आलेला. २ ज्ञातव्य.
महाजन—पु. १ श्रीमंत; धनी. २ सावकार. ३ वाणी. ४ साधु. ५ भला माणूस. **महाजनी**–स्त्री. १ सावकारी. २ सावकारी वह्या लिहिण्याची विशिष्ट लिपि.
महात्मा—पु. महात्मा; श्रेष्ठ पुरुप.
महान्—वि. मोठा; श्रेष्ठ.
महानद—पु. मोठी नदी.
महापात्र–पु. अंत्यविधि चालविणारा किंवा त्यानिमित्त दान घेणारा ब्राह्मण.
महाबत—पु. [अ.] भय; भीति.
महाभिनिष्क्रमण—पु. मृत्यु.
महामात्र––पु. १ माहुत. २ मुख्य चालक.
महामारी–स्त्री. पटकी; रोगाची सांथ.
महाराज—पु. १ महाराज; मोठा राजा. २ महाशय.
महाल—पु. [अ.] १ पेठ; गंज. २ भाग; हिस्सा. ३ गांवांचा गट.
महावट—स्त्री. पौष-माघांत पडणारा पाऊस; हिंवाळ्यांत पडणारा पाऊस.
महावत—पु. माहूत.
महावर––पु. सवाष्ण स्त्रिया पायांना लावतात तो रंग. **महावरी**–पु. लाल रंगाची गोळी.
महाशय–पु. महाराज; महाशय.
महासागर––पु. मोटा सागर.
महिमा––स्त्री. १ महिमा; मोठेपणा. २ महत्त्व; प्रभाव.
महियां*––अव्य. आंत; मध्यें.
महिष––पु. रेडा. **महिषी**–स्त्री. १ म्हैस. २ पट्टराणी.
महिषेश––पु. महिषासुर.
महीन––वि. १ बारीक. २ पातळ; तलम. ३ मंद. ४ कोमल.
महीना––पु. १ महिना. २ मासिक पगार; वेतन. ३ मासिक धर्म (स्त्रियांचा).
महीसुर—पु. ब्राह्मण.
महुँ–अव्य. आंत; मध्यें. [मंत्र.
महुँअर–पु. १ पुंगी. २ जादुगाराचा
महुआ–पु. मोहाचें झाड [ज्येष्ठमध.
महूख—पु. १ मोहाचें झाड. २
महूरत*––पु. मुहूर्त.
महेर—पु. झगडा; भांडण.

महोगनी—पु. [अिं.] अेक मजबूत लांकूड. शिसवीचें लांकूड.
महोदय—पु. १ आधिपत्य. २ स्वर्ग. ३ महाशय.
महोला–पु.[अ.] १बहाणा. २दगा.
माँखना–क्रि.अ. रागावणें; संतापणें.
माँखी—स्त्री. माशी.
माँग—स्त्री.[?] भांग (केसांतील). (मु.) **माँगपट्टी करना**–वेणी फणी करणें.
माँग—स्त्री. मागणी.
माँगन*–पु. १ मागणी. २ भिकारी.
माँगना—क्रि. स. मागणें.
माँजना—क्रि.स. १घासणें. २ माँजा (पतंगाच्या दोरीला लावायचा) लावणें. [अंतर; फरक.
माँझ*—अव्य. आत; मध्यें. पु.
माँझा–पु. १ नदींत पडलेलें वाळंवट; रेताड. २ पगडीचा तुरा किंवा दागिना. ३ लग्नांत वधूवरांना नेसवतात तीं पिवळीं वस्त्रें. ४ पतंगाचा मांजा.
माँझी—पु. १ नावाडी २ खलाशी. ३ मध्यस्थ (भांडण तोडणारा).
माँठ–पु. मा०; मडकें. [**माँडी**–स्त्री.
माँड—पु. भाताची पेज; खळ.
माँडना—क्रि. स. १ मर्दन करणें; चोळणें. २ लिंपणें. ३ रचणें; सजविणें. ४ कणसांतून दाणे काढणें. ५ माजविणें; गडबड करणें. ६ तिंबणें.
माँडा—पु. १ लग्नमंडप. २ परोटा. ३ मांडा (पक्वान्न) ४ मोतीबिन्दु.
माँडी—स्त्री. पाहा ' माँड '.
माँड्यो—पु. १ पाहुणे अुतरण्याची जागा. २ लग्नमंडप. ३ देवप्रतिष्ठेची जागा. [**माँता**–वि.मदोन्मत्त.
माँतना—क्रि. अ. अुन्मत्त होणें.
माँद—स्त्री. [दे.] गुहा; गुंफा.
माँद—वि. १ निस्तेज; उदास. २ तुळनेंत हलका; कमी प्रतीचा. ३ पराजित; पराभूत.
माँदगी–स्त्री. [फा.] रोग; आजार.
माँदा—वि. [फा.] १ थकलेला; भागलेला. २ अुरलासुरला. ३ आजारी.
माँपना–क्रि. अ. निशेंत चूर होणें.
माँस, माँसु–पु. मांस. **माँसाहारी** वि. मांस खाणारा.
माँह*—अव्य. आंत; मध्यें.
मा—स्त्री. माता; आआी.
माअिका—पु. माहेर.
माअि, माआी–स्त्री. आआ, माता. (मु.) **माआीका लाल**—अुदार पुरुष; शूर वीर.
माकूल–वि. १ अुचित; योग्य. २ लायक. ३ अुत्तम; अुत्कृष्ट. ४ प्रति-

पक्षाची गोष्ट कबूल करणारा.
माख–पु. १ अप्रसन्नता; नाखुशी. २ घमेंड. ३ पस्तावा. ४ दोष झांकणें.
माखन—पु. लोणी. **माखन चोर** पु. कृष्ण.
माखना–क्रि.अ. नाराज होणें.
माखी—स्त्री. माशी.
माच—पु. माचा; मचाण.
माचना—क्रि. अ. १ माजविणें; गडबड करणें. २ चालू करणें.
माचल–वि. १ हट्टी. स्वच्छंदी.
माचा–पु.लहान खाटलें.**माची**-स्त्री.
माछर—पु. मच्छर.
माजरा–पु. [अ.] १ घटना; गोष्ट. २ स्थिति; खबर. [माननीय.
माजिद–वि. [अ.] प्रतिष्ठित;
माज़ी–वि. [अ.] माजी; भूतपूर्व.
माजूर–वि. [अ.] १ आक्षेपार्ह. २ कुचकामाचा; निरुपयोगी. ३ असमर्थ.
माट—पु. १ रंग तयार करण्याचें मडकें. २ मोठें मडकें.
माटी—स्त्री. १ माती. २ शव; प्रेत. ३ शरीर; देह. ४ पृथ्वी. ५ धूळ; रज.
माडना—क्रि. अ. १ माजविणें; गडबड करणें. क्रि. स. १ भूषविणें; २ आदर करणें.
माड़ना—क्रि. स. १ चुरगाळणें. २ फिरविणें.
माढी–स्त्री. मठ; आश्रम.
मातदिल–वि. [अ.] १ शांत. २ समजूतदार.
मातबर—वि. [अ.] विश्वासास पात्र. **मातबरी**–स्त्री. विश्वासूपणा.
मातम—पु. [अ.] मृत्युशोक (कोणी मेलें असतां); धाय मोकलून रडणें. **मातमी**-वि.शोकसूचक.
मातमपुरसी—स्त्री. [अ. + फा.] १ दारावर जाणें. २ मृतकाच्या आताबद्दल समवेदना प्रगट करणें.
मातहत—वि. [अ.] अधीन; हाताखालचा.
मातहती–स्त्री. [अ.] अधीनता.
माता—स्त्री. १ माता; आई. २ देवी (रोग). [वेडा; उन्मत्त.
माता—वि. माजलेला; मातलेला;
मातु—स्त्री. आई; माता.
मातृभूमि–स्त्री.मातृभूमि; जन्मभूमि.
मात्र–अव्य. केवळ; फक्त. [मात्रा.
मात्रा–स्त्री. १ परिमाण; प्रमाण. २
माथ*—पु. डोकें.
माथा—पु. १ शिर; डोकें. २ वस्तुचा वरचा भाग. **माथे**–क्रि. वि. १ शिरावर. २ भरंवशावर. **माथापच्ची**–डोकेफोड.

मादरज़ाद–*वि.* [फा.] १ जन्मतः; अुपजत. २ सहोदर; सख्खा; ३ नग्न.
मादा—*स्त्री.* [फा.] मादी. [३ पू.
माद्दा–*पु.* [*अ.*] १ तथ्य. २ योग्यता.
माधुरअी*–*स्त्री.* माधुर्य.
माधैया*–*पु.* माधव.
माध्यम—*वि.* मधला.
माध्यम–*पु.* माध्यम; साधन; वाहन.
मानचित्र–*पु.* १ रूपरेषा; आराखडा. २ नकाशा.
मानता–*स्त्री.* नवस. [ऑनरेरियम.
मानधन–*पु.* १ मानाची वस्तु. २
मानना–*क्रि.स.* १ स्वीकारणें; मान्य करणें. मंजूर करणें. २ मान देणें; आदर करणें. ३ श्रद्धा किंवा विश्वास ठेवणें. ४ नवस करणें. ५ लक्षांत घेणें; समजावून घेणें. ६ प्रमाणभूत मानणें. ७ पारंगत समजणें.
माननीय— *वि.* पूज्य; वंद्य.
माननीय—*वि.* सन्मान्य; श्रेष्ठ. २ आमदार (विधिमंडळ).
मानमंदिर–*पु.* वेधशाळा.
मानमंदिर–*पु.* क्रोधागार.
मानमनौती—*स्त्री.* १ मनधरणी; विनवणी. २ नवस.
मानव—*पु.* मनुष्य; माणूस.
मानवी–*स्त्री.* स्त्री; नारी. *वि.* मानवी.
मानवीय-*वि.* मानवी; मनुष्यासंबंधीं.
मानस—*पु.* १ मन. २ मानस-सरोवर. ३ कामदेव. ४ मनुष्य. *वि.* मनापासून उत्पन्न झालेलें; काल्पनिक. [करा. २ जणूं.
मानहुँ–अव्य. १ समजा, कल्पना
मानिंद–*वि.* [फा.] समान; तुल्य.
मानिक–*पु.* माणिक.
मानिकचंदी–*स्त्री.* लहान सुपारी.
मानिक-रेत—*स्त्री.* दागिना साफ करण्याचा माणकाचा चूर.
मानिनी—*वि. स्त्री.* १ गर्विष्ठ. २ नाखुश. ३ रुष्ट. [२ अभिप्राय; हेतु.
मानी–*पु.* बहु. [*अ.*] १ अर्थ.
मानुख-ष*—*पु.* मनुष्य.
मानूस—*वि.* [*अ.*] स्नेही.
माने—*पु.* बहु. पाहा ' मानी '.
मानो—अव्य. जणूं; जणूं काय.
मान्य—*वि.* माननीय; पूज्य.
मान्यता–*स्त्री.* १ मोठेपणा; मान. २ स्वीकृति.
माप—*स्त्री.* परिमाण; मोजमाप.
मापना— *वि. स.* मोजणें; मापणें.
माफ़कत–*स्त्री.* [*अ.*] १ अनुकूलता. २ मैत्री.
माफिक-*वि.* [*अ.*] १ अनुसार. प्रमाणें; अनूकूल. २ योग्य.
माफी–*स्त्री.* [*अ.*] १ क्षमा; माफी. २ जमीनमहसूल माफ असलेली जमीन.

माफीदार–पु· [अ·+फा.] जमीनं महसूल माफ असलेला मालक.

मामला—पु· [अ·] १ धंदा; व्यवसाय. २ परस्परव्यवहार. ३ भानगड; ४ भांडण; तंटा. ५ मुकदमा; खटला.

मामा—स्त्री· [फा.] १ आओी. २ स्वयंपाकीण बाओी. ३ म्हातारी बाओी. ४ मोलकरीण. **मामागरी**-स्त्री· स्वयंपाकाचा धंदा. [मामी.

मामा–मामूँ–पु· मामा. **मामी**–स्त्री·

मामूर–वि· [अ·] भरलेलें; परिपूर्ण.

मामूल–पु· [अ·] पद्धत; रीत.

मामूली—वि· [अ·] मामुला; सामान्य.

मायका—पु· माहेर. [२ मिश्रित.

मायल—वि· [अ·] १ प्रवृत्त.

माया—स्त्री· १ धन; संपत्ति. २ भ्रम. ३ प्रकृति. ४ ओीश्वरी शक्ति. ५ माता. ६ ममता.

मायिक—वि· मायावी; कपटी.

मायूस—वि· [अ·] निराश; नाउमेद.

मायूसी—स्त्री· [अ·] निराशा.

मारका—पु· [अ·] १ रणांगण; युद्धक्षेत्र. २ महत्त्वाची घटना.

मारका—पु· [अिं.] चिह्न; खूण.

मारकाट—स्त्री· १ मारामारी. २ लढाओी; युद्ध.

मारना–क्रि· स· १ मारणें; चोपणें. २ वध करणें; हत्या करणें. ३ सतावणें; त्रास देणें. ४ चीत करणें. ५ हत्यार चालविणें. ६ संयम करणें. ७ नाश करणें.

मारपेंच—पु· धूर्तपणा.

मारव— पु· मालव देश.

मारा–वि· १ ठार मारलेला. २ गांजलेला. (मु) **मारा मारा फिरना**–वाओीट स्थितींत वणवण हिंडणें.

मारामार–क्रि·वि· घाओीनें; लवकर.

मारी—स्त्री· पटकी; महामारी.

मारु*—स्त्री· मार.

मारुत—पु· वारा; पवन.

मारूफ़–वि· [अ·] प्रसिद्ध; प्रख्यात.

मारे—अव्य. मुळें; कारणानें.

मार्ग—पु· रस्ता; वाट. [मर्मज्ञ.

मार्मिक–वि· प्रभावशाली; मार्मिक;

मालखाना–पु· [फा.] मालधक्का; गुदाम.

मालगुजार—पु· [अ· + फा.] जमीनदार; सरकारला सारा गोळा करून देणारा.

मालगुज़ारी–स्त्री· [अ· + फा.] जमीनदार सरकारला जो कर देतो तो; धारा; सारा.

मालगोदाम—पु. [अ. + अिं] मालधक्का; मालगुदाम. [श्रीमंत.
मालदार- वि. [अ. + फा.] धनिक;
मालन—स्त्री. माळीण.
मालपुआ–मालपूवा—पु. पुरी सारखें एक पक्वान्न.
माला—स्त्री. माळ; माळा.
मालामाल-वि. [फा.] १ संपन्न. २ भरपूर. [स्वामी; मालक. ३ पति.
मालिक–पु. [अ.] १ अीश्वर. २
मालिक अराजी- पु. [अ.] जमिनीचा मालक; जमीनदार.
मालिकाना–पु. [फा.] मालकी. क्रि. वि. मालकासारखा.
मालिकी—स्त्री. [फा.] मालकी.
मालियत–स्त्री. [अ.] १ किंमत; मूल्य. २ संपत्ति. ३ मूल्यवान् वस्तु.
मालिश—स्त्री. [फा.] चोळणें; मालिश.
माली– पु. माळी.
मालूम-वि. [अ.] माहितीचा.
मावस—स्त्री. अमावास्या.
मावा–पु. १ पेज. २ सत्त्व; सार. ३ खवा. ४ दुधाची साय.
माशा–पु. मासा (वजन). [करो.
माशाअल्लाह—पु. अीश्वर रक्षण
माशूक–वि. [अ.] १ प्रेमपात्र; २ प्रेयसी.

मासूम–वि. [अ.] १ निरपराधी. २ निरागस. ३ साळसूद. [पक; मास्तर.
मास्टर–पु. [अिं.] शिक्षक; अध्या-
माह–पु. [फा.] १ महिना. २ चंद्र.
माह–पु. माघ महिना.
माहताब–पु. [फा.] १ चंद्र. २ चांदणें.
माहर–वि. [अ.] माहितगार; तज्ज्ञ.
माहवार–क्रि. वि. [फा.] मासिक. वि. मासिक. **माहवारी**–वि. मासिक वेतन.
माहिं–हीं—अव्य. मध्यें; आंत. (सप्तमीचा प्रत्यय).
माहिर–वि. [अ.] तज्ज्ञ; निपुण.
माहिला–पु. १ नावाडी. २ कोळी.
माहीं—अव्य. मध्यें; आंत.
माही–स्त्री. [फा.] मासोळी.
माहुर–पु. विष.
मिकदार- स्त्री. [अ.] प्रमाण; मात्रा.
मिंगनी–स्त्री. [दे] लेंडी (पशूंची).
मिचकाना–क्रि. स. डोळे मिचकाविणें.
मिचना–क्रि. अ. डोळे बंद होणें.
मिचलाना- क्रि.अ. [?] मळमळणें.
मिचु*–स्त्री. मृत्यु.
मिजराब–स्त्री. [अ.] सतार वाजविण्याची तारेची आंगठी.
मिज़ाज–पु. [अ.] १ स्वभाव. २ प्रकृति; तब्येत. ३ घमेंड. ४

गुणधर्म. (मु) **मिज़ाज पाना**-स्वभाव ओळखणें.

मिज़ाजदार-*वि.* [अ. + फा.] घमेंडखोर; गर्विष्ठ; मिजासखोर. (मु.) **मिज़ाज शरीफ**—खुशाल आहांत ना ?

[२ मिटणें.

मिटना-*क्रि. अ.* १ नाश होणें.

मिटाना-*क्रि. स.* १ मिटविणें. २ पुसणें. ३ नाश करणें. ४ खराब करणें.

मिटिया-*स्त्री.* मडकें.

मिट्टी-*स्त्री.* १ जमीन; भुअी. २ माती. ३ धूळ. ४ राख; भस्म. ५ शरीर. ६ शव; प्रेत. ७ शरीराचा बांधा. (मु.) **मिट्टी करना**—नष्ट करणें; खराब करणें. **मिट्टी का पुतला**-माणसाचें शरीर. **मिट्टी के मोल**-मातीमोलानें; अत्यंत स्वस्त. **मिट्टी देना**-माती देणें; मृत शरीर गाडणें; पुरणें. **मिट्टी पलीद करना**-दुर्दशा करणें; धुळधाण करणें. **मिट्टीमें मिलना-मिलाना**-नष्ट होणें करणें.

[तेल.

मिट्टी का तेल-*पु.* घासलेट; रॉकेल

मिट्ठू-*पु.* पोपट; *वि.* गोडबोल्या. (मु.) **अपने मुँह मियाँ मिट्ठू बनना**-स्वतःच्या तोंडानें स्वतःची तारीफ करणें.

मिठबोला--*पु.* १ गोडबोल्या. २ वरपागी गोड बोलणारा.

मिठलोना-*पु.* आळणी पदार्थ.

मिठाअी-*स्त्री.* मिठाअी; पक्वान्नें.

मिठास-*स्त्री.* गोडी; माधुरी.

मिडाअी-*स्त्री.* [दे.] १ मळणी. २ मळणीची मजुरी. ३ रंग-धुलाअीची क्रिया.

मिताअी*-*स्त्री.* मित्रता.

मित्र-*पु.* दोस्त; मित्र.

मिथ्या-*वि.* खोटें; असत्य.

मिथ्यावादी-*पु.* खोटें बोलणारा.

मिनकार-*पु.* [अ.] १ पक्ष्याची चोंच. २ गिरमिट

मिनट—*पु.* [अिं.] मिनिट.

मिनहा—*वि.* [अ.] मजुरी काढून घेतलेली (रक्कम).

[मनधरणी.

मिन्नत—*स्त्री.* [अ.] विनवणी;

मिमियाना—*क्रि. अ.* [अनु.] शेळीचें ओरडणें.

मिम्बर--*पु.* [अ.] मशिदींतील अुंच चबुतरा. याच्यावर बसून मुल्ला वगैरे अुपदेश करतात.

मियाँ-*पु.* [फा.] १ मालक; स्वामी. २ पति. ३ महाशय. (मुसलमानांकरिता). ४ मुसलमान.

मियाद—*स्त्री.* पाहा, ' मीआद '.

मियाना--*वि.* [फा.] मध्यम आकाराचा. *पु.* मेणा; पालखी.

मियानी—*स्त्री.* [फा.] विजारीचा मधला भाग. *वि.* मधला.

मिरगी–*स्त्री.* अपस्मार रोग [मिरची.

मिरच, मिरचा, मिरिच—*पु.*

मिरज़ई–*स्त्री.* [फा.] १ कमरेपर्यंतचा अंगरखा. २ बंडी.

मिरज़ा–*पु.* [फा.] १ सरदाराचा मुलगा. २ मोगलांची पदवी.

मिर्च—*स्त्री.* पाहा ' मिरच '

मिल—*स्त्री.* [इं.] गिरणी.

मिलन–*पु.* १ भेट; मिलाफ; मीलन. २ मिसळ; मिश्रण. **मिलनसार**–*वि.* १ मनमिळाऊ. २ सुशील.

मिलना--*क्रि. स.* १ मिसळणें; सम्मीलित होणे. २ पदार्थ एकजीव होणें. ३ जुळणें. ४ समसमान असणें. ५ भेटणें. ६ सलोखा होणें. ७ आलिंगन देणें. (मु) **मिलना-जुलना**—भेटणें; मिसळणें; मिळून मिसळून असणें.

मिलनी–*स्त्री.* लग्नांत वर व वधूपक्षांतील मंडळी एकमेकांस भेटतात ती रीत. [लावणें.

मिलवाना--*क्रि. स.* भेटावयास

मिलान–*पु.* १ तुलना . ३ तपासणी. २ पडताळून पाहणें.

मिलाना–*क्रि. स.* १ मिसळणें; एकत्र करणें. २ जोडणें; चिकटविणें; जुळविणें. ३ तुलना करणें. ४ तपासणें. ५ परिचय किंवा भेट करविणें. ६ सलोखा वाढविणें. ७ फितविणें. ८ सूर मिळविणें.

मिलाप–*पु.* १ भेट; मुलाखत. २ मिलाफ; मैत्री.

मिलावट-*स्त्री.* भेसळ; मिसळ; मिश्रण.

मिल्क–*स्त्री.* [अ.] १ जमिनीची मालकी; जमीनदारी. २ माफीची जमीन. ३ मालकी.

मिल्कियत–*स्त्री.* [अ.] १ जमीनमालकीचा हक्क. २ जहागीर; अिस्टेट.

मिल्लत–*स्त्री.* १ मिलाफ; मैत्री; घनिष्ठता. २ मनमिळाऊपणा.

मिल्लत—*स्त्री.* [अ] १ धर्म. २ संप्रदाय.

मिस–*पु.* [फा.] तांबें.

मिस–*पु.* मिष; बहाणा.

मिस-*स्त्री.* [इं.] कुमारी.

मिसकीन–*वि.* [अ.] १ गरीब; निर्धन. २ दीन; दुबळा.

मिसरा–*पु.* [अ.] अुर्दू किंवा फारसी कवितेचा एक चरण.

मिसरी-*स्त्री.* [?] १ मिसर देशाचा निवासी; अिजिप्शियन. २ मिसर देशची भाषा. ३ खडीसाखर.

मिसाल–*स्त्री·* [*अ.*] १ अुपमा. २ अुदाहरण; नमुना. ३ म्हण.

मिसिल–*स्त्री·* [*अ.*] खटला, दावा अित्यादींचें कागदपत्र; फाअील.

मिसिल, मिस्ल–*वि·* [*अ.*] समान; तुल्य. [शय. २ पति.

मिस्टर–*पु.*[अि.] ·१ श्रीयुत; महा·

मिस्तरी–*पु.*[अि.] हस्तकुशल कारागीर (सुतार वगैरे).

मिस्तरीखाना—*पु·* [*अ.*+फा.] सुतार, लोहार अित्यादींचें दुकान.

मिश्र–*पु·* [*अ.*] अिजिप्त देश.

मिस्सी–*स्त्री·*[फा.] मिश्री (दांतवण).

मींगी–*स्त्री·* बीच्या आंतील गीर.

मींजना—*क्रि· स·* १ चुरगाळणें; कुसकरणें. २ चोळणें.

मीआद–*स्त्री·* [*अ.*] अवधि मुदत. **मीआदी**–*वि·* मुदतीचा.

मीचना–*क्रि· स·* डोळे बंद करणें; डोळे मिटणें.

मीज़ान–*स्त्री·* [*अ.*] बेरीज.

मीठा–*वि·* १ गोड. २ स्वादिष्ट; रुचकर. ३ मंद; हळू. *पु·* मिठाअी.

मीठा तेल–*पु·* गोडें तेल (तिळाचें).

मीठा नीबू–*पु·*पपनस. **मीठापानी**–लेमन. [बोलून घात करणारा.

मीठीछुरी–*स्त्री·* विश्वासघातकी; गोड

मीन–*पु·* १ मासा. २ मीन राशि. (मु.) **मीनमेष (मेख) करना**–टाळाटाळ करणें; सबबी सागणें. **मीनमेष (मेख) निकालना**–दोष काढणें; खुसपट काढणें. **मीनमेष होना**–गोंधळ असणें.

मीना–*पु·* [फा.] १ नीलमणी. २ रंगीत नक्षीकाम. ३ दारूचा पेला. **मीनाकार**—*पु·* सोनें–चांदीवर नक्षीकाम करणारा. **मीनाकारी**–*स्त्री·* सोन्याचांदीवरील रंगीत नक्षीकाम.

मीयाद–*स्त्री·* पाहा 'मीआद'.

मीनार–*स्त्री·* [*अ.*] मनोरा.

मीर—*पु·* [फा.] १ सरदार. २ धार्मिक आचार्य. ३ सय्यदांची पदवी. ४ पहिला (चढाओढींत).

मीरफर्श—*पु·* [फा.] १ पेपरवेट. २ दगड (वस्तु दाबून ठेवण्याकरितां).

मीरमजलिस–*पु·* [फा.] अध्यक्ष; सभापति.

मीरमुंशी–*पु·* [फा.] प्रधान मंत्री.

मील—*पु·* [अि.] मैल.

मीलित—*वि·* १ बंद केलेला. २ आकुंचित.

मुँगरा—*पु·* लाकडी हातोडा.

मुँगौरी—*स्त्री·* मुगवडी.

मुँडचिरा—*पु·* १ अंगावर जखम

करून भिक्षा मागणारे फकीर. २ हुज्जत घालणारा.

मुँडना--*क्रि. अ.* १ मुंडण होणें. २ लुटलें जाणें. ३ फसणें. *क्रि.स.* मुंडण करणें.

मुंडा--*पु.* १ टक्कल असलेला. २ हजामत केलेला. ३ बिनशिंगाचा. ४ अेक प्रकारचा जोडा. ५ अेक लिपि. [हजामतीची मजुरी.

मुंडाअी--*स्त्री.* १ हजामत. २

मुंडासा--*पु.* कोषा; रुमाल; मुंडासें.

मुंडिया--*पु.* संन्यासी.

मुंडी--*स्त्री.* सोवळी बाअी.

मुंडेर-रा-री--*पु.* वरवंडी (लहान भिंत); छपराच्या वर आलेला भिंतीचा भाग.

मुंतजिम--*वि.* [अ.] व्यवस्थापक; बंदोबस्त ठेवणारा. [करणारा.

मुंतज़िर--*वि.* [अ.] प्रतीक्षा

मुंदना--*क्रि. अ.* १ बंद होणें. २ लपणें; गुप्त होणें; दृष्टीआड होणें. ३ भरलें जाणें; बुजणें (छिद्र, खळगा अित्यादि).

मुँदरा-*पु.* १ योग्याच्या कानांतील कुंडल. २ कानांतील दागिना.

मुँदरी--*स्त्री.* आंगठी.

मुंशी-*पु.* [अ.] १ लेखक. २ कारकून.

मुंसरिम-*पु.* [अ.] व्यवस्थापक.

मुंसिफ--*पु.* [अ.] १ मुन्सफ. २ न्याय करणारा. **मुंसिफी**-*स्त्री.* १ मुन्सिफी. २ मुन्सफ कचेरी. ३ न्याय.

मुँह--*पु.* १ तोंड. २ चेहरा. ३ वस्तूचा वरील भाग. ४ भोंक; छेद. (मु.) **मुँह अँधेरे**-भल्या पहांटे; सायंकाळीं. **मुँह आना**--तोंड येणें; तोंडांत फोड येणें. **मुँह अुतर जाना**-अुदास किंवा दुःखी होणें. **मुँह की खाना**--बदनाम होणें; तोंडघशीं पडणें. **मुँह खिल जाना**--कळी खुलणें; खुश होणें. **मुँह चढाना**-डोक्यावर बसविणें. **मुँह चिढाना**-नक्कल करणें; चिडविणें. **मुँह बनाना**-तोंड वेडें वांकडें करणें. **मुँह भरना**-लांच देणें. **मुँह मीठा करना**-तोंड गोड करणें; गोड पदार्थ खावयास देणें. **मुँहमें जबान होना**-बोलण्याची हिम्मत असणें. **मुँहमें पानी भर आना**-तोंडाला पाणी सुटणें; लोभ सुटणें. **मुँह मोडना**--तोंड फिरविणें; पाठ फिरविणें. **मुँह लगाना**-चढवून ठेवणें. **(अपनासा) मुँह लेकर रह जाना**-अिवलेंसें तोंड करून बसणें. **मुँहसे फूल झडना**-गोड बोलणें; अुत्तम व्याख्यान देणें.

मुँह-काला—पु. बेअिज्जती; बदनामी.

मुँहजोर—वि. [सं. + फा.] १ तोंडाळ; मुजोर. २ फटकळ. ३ अुच्छृंखल; अुद्धट. [करणारा.

मुँहतोड—वि. ठणठणीत; निरुत्तर

मुँहदिखाअी—स्त्री. १ सुनमुख. २ सुनमुखाच्या वेळीं दिलेलें धन, दागिना अि.

मुँह देखा—वि. तोंडदेखला.

मुँहनाल—स्त्री. हुक्क्याची नळी.

मुँहफट—वि. फटकळ. [नाटें.

मुँह बोला—वि. तोंड देखलें; खोटें-

मुँह भराअी—स्त्री. लांच-लुचपत.

मुँहमाँगा—वि. मागितलें असेल तितकें; यथेच्छ. [कांठ.

मुँहामुँह—क्रि.वि. तोंडोतोंड; कांठो-

मुँहासा—पु. तारुण्यपीटिका; मुरुम.

मुअज़्ज़म—वि. [अ.] १ अत्यंत; आदरणीय. २ प्रतिष्ठित (व्यक्ति).

मुअज़्ज़िज़—वि. [अ.] अब्रूदार; प्रतिष्ठित.

मुअज़्ज़िन—पु. [अ.] नमाजाच्या वेळीं मशिदींतून लोकांना प्रार्थने-साठीं बोलावणारा; बांग देणारा.

मुअत्तल—वि. [अ.] थोड्या मुदती-पुरता कामावरून दूर केलेला; सस्पेंड केलेला.

मुअन्नस—पु. [अ.] स्त्रीलिंग.

मुअम्मा—पु. [अ.] कोडें.

मुअल्ला—वि. [अ.] अुच्च; श्रेष्ठ; प्रतिष्ठित. [देणारा.

मुअल्लिम—वि. [अ.] शिक्षण

मुअस्सिर—वि. [अ.] गुणकारक.

मुआफ—वि. [अ.] माफी मिळा-लेला. **मुआफी**—स्त्री. माफी.

मुआफिक—वि. [अ.] १ समान; सदृश. २ अनुकूल; अनुसार.

मुआयना—पु. [अ.] तपासणी; निरीक्षण.

मुआवज़ा—पु. [अ.] १ नुकसान-भरपाअीची रक्कम. २ मोबदला.

मुकदमा—पु. [अ.] खटला; दावा.

मुकदमेबाज़—पु. [अ. + फा.] मुकदमेबाज; फिर्यादी.

मुकद्दमा—पु. [अ.] १ खटला; दावा. २ प्रस्तावना.

मुकद्दर—वि. [अ.] १ मळकट; घाणेरडा. २ असंतुष्ट.

मुकद्दर—पु. [अ.] नशीब; भाग्य.

मुकद्दस—वि. [अ.] पवित्र.

मुकम्मल—वि. [अ.] संपूर्ण.

मुकरना—क्रि. [अ.] बोलण्याप्रमाणें न वागणें; दिलेलें वचन मोडणें.

मुकर्रर—क्रि. वि. [अ.] पुन्हां; फिरून. वि. १ ठराविक; निश्चित. २ नेमणूक झालेला; मुक्रर.

मुक़ाबला-बिला-पु. [अ.] १ सामना; बरोबरी. २ तुलना. ३ लढाअी; भांडण. ४ टक्कर.

मुक़ाबिल—क्रि. वि. [अ.] समोर; प्रत्यक्ष. पु. प्रतिस्पर्धी; शत्रु. **मुक़बिला**-पु. पाहा 'मुक़ाबला'.

मुक़ाम—पु. [अ.] १ मुक्काम. २ मुक्कामाची जागा. ३ अवसर; वेळ. ४ घर.

मुकियाना—क्रि.स. ठोसे लगावणें; मारणें; हळूहळू बुक्क्या मारण.

मुकुट—पु. मुकुट; किरीट.

मुकुर—पु. १ आरसा. २ कळी.

मुक्का-पु. बुक्का; ठोसा. **मुक्की**-स्त्री. १ बुक्की. २ मुष्टियुद्ध.

मुक्केबाज़ी—स्त्री. [सं. + फा.] ठोसाठोशी.

मुक्ता-स्त्री. मोती; मोत्यें.

मुखडा-पु. चेहरा.

मुखतार--पु. [अ.] प्रतिनिधी; मुखत्यार. **मुखतारी**-स्त्री. मुखत्यारी.

मुखतारनामा--पु. [अ. + फा.] मुखत्यारपत्र; अधिकारपत्र.

मुखबिर-पु. [अ.] १ हेर; गुप्तचर. २ माफीचा साक्षीदार. **मुखबिरी**-स्त्री. हेरगिरी.

मुखर—वि. १ अप्रिय बोलणारा. २ मर्मभेदी बोलणारा. ३ बडबड्या.

मुखातिब-पु. [वि.] बोलणारा. अव्य. अुद्देशून.

मुखालिफ़—पु. [अ.] विरोधक; आक्षेपक. वि. विपरीत; अुलटा.

मुखालिफत--स्त्री. [अ.] विरोध.

मुखिया—पु. पुढारी.

मुखिल—वि. [अ.] विघ्न आणणारा.

मुख्तलिफ—वि. [अ.] १ निरनिराळा. २ अन्य. ३ दुसरा.

मुख्तसर-वि. [अ.] १ थोडक्यांत सांगितलेलें; संक्षिप्त. २ लहान.

मुगद्दर—पु. जोडी; मुद्गल.

मुगालता—पु. [अ.] धोका; दगा.

मुछंदर—पु. १ मिशाळ. २ कुरूप. ३ मूर्ख.

मुज़क्कर—वि. [अ.] पुल्लिंग.

मुज़बज़ब—वि. [अ.] १ अनिश्चित; संदिग्ध. २ गोंधळलेला; घोंटाळ्यांत पडलेला.

मुजरा—पु. [अ.] १ नमस्कार; अभिवादन. २ नायकिणीचें बैठकीचें गाणें. ३ चालू केलेला कायदा अित्यादि. [गुन्हेगार.

मुज़रिम--वि. [अ.] अपराधी;

मुजस्सिम—वि. [अ.] शरीरधारी; मूर्तिमंत.

मुज़ायक़ा-पु. [अ.] हरकत; बिघाड.

मुजावर-विर—*पु.* [*अ.*] पुजारी; बडवा (मुसलमान). [२ वाऔट.
मुज़िर— *वि.* [*अ.*] १ हानिकारक.
मुझ-*स.* ' मैं ' चें सामान्यरूप.
मुटका—*पु.* [?] मुकटा (सोवळें).
मुटाओी-*स्त्री.* १ स्थूलपणा. २ घमेंड.
मुटाना—*क्रि. अ.* १ लठ्ठ होणें; फुगणें; स्थूल होणें. २ घमेंड करणें.
मुटापा—*पु.* लठ्ठपणा.
मुटिया-*पु.* हमाल; मजूर.
मुट्ठा—*पु.* १ कवळी; पेंढी; जुडी. २ कागदाचें भेंडोळें. ३ जुडगा. ४ मूठ (हत्यार अि.).
मुट्ठी-*स्त्री.* १ मूठ. २ मूठभर.
(मु.) **मुट्ठी गरम करना**-लांच देणें. **मुट्ठीभर**-मूठभर; थोडेसें. **मुट्ठीमें**-मुठींत; आधीन.
मुठभेड-*स्त्री.* टक्कर; लढाओी; सामना.
मुठिका *स्त्री.* १ मूठ. २ ठोसा.
मुठिया-*स्त्री.* हत्याराची मूठ. **मुठियाकी डंडी**-*स्त्री.* धोक्याची दांडी.
मुडना-*क्रि. अ.* १ मोडणें. २ वांकणें; लचकणें. ३ टोंक वांकणें. ४ वळणें; फिरणें. ५ परतणें. ६ पालटणें.
मुडवाना—*क्रि. स.* वळविणें.
मुडवाना-*क्रि. स.* गठवणें; फसविणें.
मुडवारी-*स्त्री.* १ वरवंडी. २ अुसें.
मुडहर-*पु.* डोक्यावरील पदर.
मुतअल्लिक-*वि.* [*अ.*] १ संबंधी. २ सम्मीलित; जोडलेला. *क्रि. वि.* संबंधीं; विषयीं. [२ कटडा.
मुतक्का—*पु.* १ कठड्याचा खांब.
मुतफन्नी-*वि.* धूर्त; कावेबाज.
मुतफर्रिक-*वि.* [*अ.*] निरनिराळें.
मुतलक-*क्रि. वि.* [*अ.*] थोडासुद्धां; यत्किंचित्‌हि. *वि.* केवळ; नुसता.
मुतवाज़ी-*वि.* [*अ.*] गुप्त; लपलेला.
मुतवातिर-*क्रि. वि.* [*अ.*] निरंतर; सतत.
मुतसद्दी—*पु.* [*अ.*] १ कारकून. २ व्यवस्थापक. ३ लेखक. ४ दिवाण.
मुतसिरी-*स्त्री.* मोत्याचा कंठा.
मुताविक—*क्रि. वि.* [*अ.*] अनुसार; प्रमाणें *वि.* अनुकूल.
मुतालबा-*पु.* [*अ.*] १ हिशेबाची बाकी. २ मागणी.
मुतिलाडू—*पु.* मोतीचूर.
मुत्तसल—*वि.* [*अ.*] १ निकट असलेला. २ संबद्ध.
मुदगर-*पु.* जोडी; मुद्गल (व्यायाम).
मुदर्रिस—*पु.* [*अ.*] शिक्षक.
मुदाम-*क्रि. वि.* [*अ.*] १ सदासर्वदा; नेहमीं. २ अेकसारखा; लागोपाठ.
मुद्दआ-*पु.* [*अ.*] अुद्देश; अभिप्राय.
मुद्दओी— *पु.* [*अ.*] वादी.
मुद्दत—*स्त्री.* [*अ.*] मुदत; अवधि.

मुद्दालेह–पु. [अ.] प्रतिवादी.
मुद्रणालय—पु. छापखाना.
मुद्रा—स्त्री. १ नाणें; चलन. २ शिक्का.
मुद्रास्फीती–स्त्री. चलनवाढ.
मुद्रातत्त्व—पु. जुन्या नाण्यांवरून अितिहास जाणण्याचें शास्त्र. [यंत्र
मुद्रायंत्र—पु. मुद्रणयंत्र; छापण्याचें
मुधा–क्रि. वि. व्यर्थ. वि. १ व्यर्थ; निरर्थक. २ असत्य; खोटें. पु. मिथ्या गोष्ट. [पु. नास्तिक.
मुनकिर–वि. [अ.] न मानणारा.
मुनक्का–पु. मनुका.
मुनादी–स्त्री. [अ.] दवंडी.
मुनाफा–पु. [अ.] फायदा; नफा.
मुनासिब–वि. [अ.] अुचित; योग्य.
मुनियाँ–स्त्री. [दे.] लाल नांवाच्या पक्ष्याची मादी.
मुनीब, मुनीम–पु. [अ.] १ कारकून. २ मदतनीस साहाय्यक.
मुन्तकिल–वि. [अ.] स्थानांतरित.
मुन्ताखिब–वि. [अ.] निवड केलेला; निवडून आलेला.
मुन्तज़िम–वि. [अ.] व्यवस्थापक.
मुन्तशिर—वि. [अ.] १ विखुरलेला. २ दुर्दशाग्रस्त.
मुन्दरज–वि. [अ.] १ नमूद केलेला; लिहिलेला. २ अंतर्गत; सम्मिलित.
मुन्ना–पु. [दे.] बाळ (टोपण नांव).
मुन्शी–मुन्सिफ–पु. पाहा 'मुंशी', 'मुंसिफ'.
मुफलिस–वि. [अ.] गरीब; निर्धन.
मुफलिसी —स्त्री. गरीबी; दारिद्र्य.
मुफसदा–पु. [अ.] अुपद्रव; तंटाबखेडा. **मुफसिद**–वि. तंटाबखेडा करणारा; अुपद्रवी. [सांगणारा.
मुफसिर–वि. [अ.] तपशीलवार
मुफस्सल -वि. [अ.] तपशीलवार; क्रमवार; विस्तृत. पु. शहराबाहेरील गांव; अुपनगर.
मुफीद–वि. लाभदायक; फायदेशीर.
मुफ्त वि. [अ.] मोफत; फुकट; विनामूल्य. **मुफ्तखोर**—वि. फुकट्या; अैतखाअू. [धर्मशास्त्री.
मुफ्ती—पु. [अ.] मुसलमानी
मुबद्दल–वि. [अ.] बदल केलेला.
मुबहम–वि. [अ.] संदिग्ध; अस्पष्ट.
मुबादला—पु. [अ.] परिवर्तन; मोबदला. [होवो कीं.
मुबादा—अव्य. [फा.] असें न
मुबारक–वि. [अ.] १ शुभ; मंगलप्रद. २ फलदायी.
मुबारकबाद—पु. [अ. + फा.] अभिनंदन. **मुबारकबादी**–स्त्री. अभिनंदन; धन्यवाद. **मुबारकी**–स्त्री. आभार; अभिनंदन.

मुबालग़ा–पु.[अ.] अतिशयोक्ति.
मुबाहिसा–पु. [अ.] वादविवाद.
मुमकिन–वि. [अ.] शक्य; संभव.
मुमताज––वि. [अ.] प्रतिष्ठित; सन्माननीय. [निषेध.
मुमानियत–स्त्री. [अ.] मनाअी;
मुरअी–स्त्री. १ मुळा. २ मुळी.
मुरक–स्त्री. मुरगळा.
मुरकना–क्रि. अ. १ मुरगळणें; लचकणें. २ परत होणें. ३ थांबणें. ४ नाश होणें. ५ अडकून राहणें. ६ धुटमळणें; कांकू करणें.
मुरकाना–क्रि. स. १ मुरगळणें, पिळणें. २ मोडणें. ३ परत करणें. ४ नाश करणें.
मुरगा–पु. [फा.] कोंबडा.
मुरगी–स्त्री. कोंबडी.
मुरग़ाबी–स्त्री. [फा.] रानकोंबडा; पाणकोंबडा.
मुरचंग–पु. मोरचंग (वाद्य).
मुरझाना–क्रि. अ. कोमेजणें. २ अुदास होणें.
मुरदा–पु. [फा] प्रेत. वि. १ मेलेला. २ त्राण नसलेला. ३ कोमेजलेला.
मुरदार–वि. [फा.] १ मृतवत्; त्राण नसलेला. २ अपवित्र. ३ मेलेला.
मुरना*–क्रि. अ. फिरणें; हटणें.
मुरब्बा–पु. [अ.] मुरंबा.
मुरब्बी–पु. [अ.] १ पालक. २ संरक्षक. [होणें.
मुरमुराना–क्रि. अ. कर्रकर्र शब्द
मुरली–स्त्री. बांसरी; मुरली.
मुरवी–स्त्री. धनुष्याची दोरी.
मुरव्वत––स्त्री. पाहा 'मुरौवत'.
मुरशिद, मुर्शिद–पु. [अ.] १ गुरु; मार्गदर्शक. २ कष्ट; मोठा. ३ हुशार माणूस.
मुरहा–वि. १ मूळ नक्षत्रावर जन्मलेला (मुलगा). २ अनाथ. ३ अुपद्रवी; अुनाड.
मुराद–स्त्री. [अ.] अभिलाषा. अिच्छा; कामना. (मु.) **मुराद पाना**– मनोरथ पूर्ण होणें. **मुरादी**–वि. १ अनुकूल. २ लाक्षणिक.
मुरीद–पु. [अ.] शिष्य. **मुरीदी**– स्त्री. शिष्यत्व.
मुरुख*–वि. मूर्ख.
मुरुछना*–क्रि.अ. मूर्च्छित होणें.
मुरुझना*–क्रि. अ. कोमेजणें.
मुरौवत–स्त्री. [अ.] १ मुर्वत; भीड. २ माणुसकी. ३ शील.
मुर्ग–पु. [फा.] कोंबडा. **मुर्गी**–स्त्री. कोंबडी. [प्रेतयात्रा.
मुर्दनी–स्त्री. [फा.] १ प्रेतकळा. २
मुर्दा पु. पाहा 'मुरदा'. [मुरडशेंग.
मुर्रा–पु. १ पोटांत होणारा मुरडा. २

मुर्री–स्त्री. १ चिंधीची वात. २ दोऱ्यांना पीळ देअून गांठ मारण्याची विशिष्ट पद्धति. ३ पीळ.

मुर्रीदार–वि. [सं.+फा.] पीळदार.

मुर्शिद—पु. पाहा ' मुरशिद '.

मुलकी–वि. [अ.] १ शासनव्यवस्थेसंबंधीं. २ स्वदेशी.

मुलज़िम–वि. [अ.] अपराधी.

मुलतवी–वि. [अ.] तहकूब.

मुलमची–पु. [अ.] मुलामा देणारा.

मुलम्मा–पु.[अ.]१ कल्हअी; मुलामा. २ बनावट किंवा दिखाअूपणा.

मुलाँ–पु. [अ.] मौलवी; मुल्ला.

मुलाकात–स्त्री. [अ.] १ भेट; मुलाखत. २ मिलाफ; मैत्री; सलोखा. **मुलाकाती**—पु. १ ओळखीचा; परिचित. २ भेटीस आलेला.

मुलाजिम—पु. [अ.] नोकर. **मुलाजिमत**—स्त्री. नोकरी.

मुलायम—वि. [अ.] १ मअू; मृदु. २ नाजुक. ३ हलका. **मुलायमियत, मुलायमी**–स्त्री. मअूपणा; मृदुता; कोमलता.

मुलाहजा–पु. [अ.] १ निरीक्षण; देखरेख. २ भीड; मुरवत.

मुलेठी–स्त्री. ज्येष्ठमध. [प्रांत. ३ जग.

मुल्क—पु. [अ.] १ देश; मुलूख. २

मुवक्कल, मुवाक्कल–पु. [अ.] अशील; पक्षकार. [अुचित.

मुवज्जह—वि. [अ.] तर्कसंगत;

मुवर्रिख–पु. [अ.] अितिहासकार.

मुशर्रफ—[अ.] १ प्रतिष्ठित; सन्मान्य. २ मानमरातब मिळालेला; अुच्च; श्रेष्ठ. [कविसम्मेलन.

मुशायरा–पु. [अ.] काव्यगायन;

मुशाहरा–पु. [अ.] वेतन; पगार.

मुशाहीर–पु. [अ.] प्रसिद्ध लोक.

मुश्क—पु. [अ.] कस्तुरी.

मुश्क–स्त्री. [दे.] दंड (हाताचा). (मु.) **मुश्कें कसना** अथवा **बांधना**–मुसक्या बांधणें; दंडाला दोऱ्या बांधणें.

मुश्किल–वि. [अ.] कठिण; दुष्कर. स्त्री. १ मुष्कील; काठिण्य. २ अडचण; आपत्ति.

मुश्की—वि. [फा.] १ कस्तुरी रंगाचा; काळा. २ कस्तुरी मिसळलेला. पु. काळा घोडा.

मुश्त–पु. [फा.] १ मूठ. २ हस्त.

मुश्ताक–वि. [अ.]अभिलाषा किंवा वासना बाळगणारा; अिच्छुक.

मुषुर—स्त्री. गुंजन. [३ दुष्काळ.

मुष्टि–स्त्री. १ मूठ. २ ठोसा.

मुष्टियुद्ध–पु. ठोसेबाजी; बॉक्सिंग.

मुसंड–पु. [?] १ धष्टपुष्ट; शरीर कमावलेला माणूस. २ गुंड.

मुसकन.—स्त्री. स्मित.

मुसकराना-कुराना मुसकाना–क्रि.अ. स्मित करणें. **मुसकराहट, मुसकान, मुसक्यान**—स्त्री. स्मित; हास्य.

मुसन्निफ–पु.[अ.] लेखक; ग्रंथकार.

मुसम्मात—स्त्री. [अ.] स्त्री. वि. नामक; नांवाची (स्त्री).

मुसलधार-क्रि.वि.पाहा 'मूसलधार'

मुसलमान–पु. [अ.] अिस्लाम धर्माचा अनुयायी; मुहम्मदी.

मुसलमानियत–स्त्री. [अ.] मुस्लिमत्व. मुसलमानी धर्म.

मुसलमीन–पु. बहु. [अ.] मुसलमान लोक.

मुसलेह–वि.[अ.] सुधारक.

मुसल्लम–वि. [फा.] शाबूत; सबंध.

मुसल्ला–पु. [अ.] नमाज पढण्याची चटअी किंवा सतरंजी.

मुसाव्विर—पु. [अ.] चित्रकार.

मुसहर—पु. वैदू जात.

मुसहिल—वि. [अ.] जुलाबाचें औषध; रेचक.

मुसाफिर—पु. [अ.] प्रवासी. **मुसाफिरी**—स्त्री. प्रवास.

मुसाफिरखाना–पु. [अ. + फा.] धर्मशाळा; मुशाफरखाना.

मुसाहब—पु. [अ.] १ श्रीमंत किंवा राजे लोकांचे जवळ राहणारा. २ दरबारी.

मुसीबत—स्त्री. [अ.] १ संकट; विपत्ति. २ कष्ट; दुःख.

मुस्टंडा—वि. गलेलठ्ठ.

मुस्तअफी–वि. [अ.] राजीनामा देणारा.

मुस्तक़बिल–पु. [अ.] १ भविष्यकाळ. २ भवितव्य.

मुस्तकिल–वि. [अ.] १ कायमचा. २ मजबूत; दृढ.

मुस्तगीस-पु. [अ.] खटला भरणारा.

मुस्तफा—वि. [अ.] स्वच्छ. पु. महम्मद पैगंबर.

मुस्तैद–वि. [अ.] १ तत्पर; सिद्ध; तयार. २ हुशार; तरतरीत. **मुस्तैदी**–स्त्री. १ तत्परता; तयारी. २ चुणचुणीतपणा; हुशारी.

मुस्लिम— पु. [अ.] मुसलमान.

मुहतरिम–वि. पाहा 'मोहतरीम'

मुहकम—वि. [अ.] मजबूत.

मुहकमा—पु.[अ.] विभाग; खातें.

मुहज्ज़ब—वि. [अ.] शिष्ट; सभ्य.

मुहताज—वि. [अ.] १ गरीब; दरिद्री. २ गरजू. **मुहताजी**–स्त्री. गरीबी; दारिद्र्य.

मुहताजखाना—पु. [अ.+फा.] अनाथालय.

मुहब्बत—*स्त्री.* [*अ.*] १ प्रेम; प्रीति. २ मैत्री. [प्रेमळ; प्रेमपूर्ण.
मुहब्बत-आमेज-*वि.* [*अ.*+फा.]
मुहर—*स्त्री.* पाहा 'मोहर'.
मुहरा—*पु.* १ पुढचा भाग. २ निशाण; लक्ष्य. ३ मोहरें (बुद्धिबळ). ४ घोड्याच्या तोंडावरील साज. ५ तोंडाचा भाग. (मु.) **मुहरा लेना**—सामना करणें.
मुहर्रम-*पु.* [*अ.*] मोहरम. **मुहर्रमी**.-*वि.* १ मोहरमसंबंधीं. २ अुदास. ३ अेककल्ली. ४ दुःखी.
मुहर्रिर—*पु.* [*अ.*] कारकून. **मुहार्रिरी**-*स्त्री.* कारकुनी.
मुहल्ला-*पु.*[*अ.*] मोहल्ला; आळी; पेठ.
मुहासिल—*वि.* [*अ.*] वसूल करणारा. *पु.* शिपाअी; प्यादा.
मुहाना-*पु.* १ मुख(नदीचें).२ खाडी.
मुहाफा--*पु.* [*अ.*] पालखी; मेणा (विशेषतः स्त्रियांकरितां).
मुहाफिज—*पु.* [*अ.*] संरक्षक.
मुहाल-*वि.* [*अ.*] अशक्य.
मुहावरा--*पु.* [*अ.*] १ वाक्प्रचार. २ संवय; अभ्यास.
मुहासिल--*पु.* [*अ.*] १ मिळकत; अुत्पन्न. २ नफा; लाभ. [२ मित्र.
मुहिब्ब-*पु.* [*अ.*] १ प्रेम करणारा.
मुहिम *स्त्री.* [*अ.*] १ कठिण काम. २ लढाअी; मोहीम. ३ हल्ला; आक्रमण.
मुहैया-*वि.* [*अ.*] तयार; अुपस्थित.
मूंग-*स्त्री.*, *पु.* मूग. **मूंगिया**-*वि.* मुगाच्या रंगाचा हिरवा.
मूंगफली-*स्त्री.* भुअीमुगाची शेंग.
मूंगा-*पु.* प्रवाळ; पोवळें.
मूँछ-*स्त्री.*मिशी(मु) **मूँछ अुखाडना**-गर्वहरण करणें; मिशा अुपटणें.(मु.) **मूँछें नीची होना**-फजिती होणें. **मूँछोंपर ताव देना**-मिशीवर ताव देणें; घमेंडींत मिशांवरून हात फिरविणें; मिशांना पीळ देणें.
मूँछी—*स्त्री.* [दे.] अेक प्रकारची बेसनाची कढी.
मूंडन—*पु.* मुंडन-संस्कार.
मूँडना-*क्रि. स.*१ मुंडन करणें. २ फसविणें. ३ चेला बनविणें.
मूँदना-*क्रि. स.* मिटणें; झांकणें; आच्छादणें.
मूज़ी-*पु.* [*अ.*] त्रास देणारा; दुष्ट.
मूढ-*वि.* १ मूर्ख. २ गोंधळलेला; घोटाळलेला.
मूढगर्भ-*पु.* वाखा; गर्भपात.
मूतना-*क्रि.अ.* लघ्वी करणें; मुतणें.
मूर-*पु.* १ जड; मूळ. २ जडीबुटी. ३ मूलधन. [*स्त्री.* मूर्खता.
मूरख*-*वि.* मूर्ख; **मूरखताअी**—

मूरचा–पु. [फा.] १ खंदक. २ माऱ्याची जागा.
मूरत–स्त्री. मूर्ति.
मूर्च्छित–वि. बेशुद्ध; मूर्च्छित.
मूर्ति तक्षक–पु. मूर्ति घडविणारा.
मूल्य–पु. १ किंमत. २ महत्त्व.
मूस–सा–पु. उंदीर. **मूसदानी**–स्त्री. उंदराचा पिंजरा.
मूसना– क्रि. स. चोरणें.
मूसर,मूसल–पु. मुसळ. [मुसळधार.
मूसलधार–मूसलाधार क्रि.वि.
मूसा–पु. [हिब्रू.] मोझेस.
मृगी–स्त्री. १ हरिणी. २ फेंफरें.
मृतक–पु. शव; मेलेला जीव.
मृत्युदंड—पु. फांशीची शिक्षा.
मृदु—वि. १ मऊ. २ दयाळू.
मृषा–अव्य. व्यर्थ; असत्य. [प्रत्यय.)
में–अव्य. आंत; मध्यें. (सप्तमीचा
मेंगनी–[?] लेंडी.
मेंडक-मेंढक–पु. पाहा 'मेढक'.
मेखला–स्त्री. १ करगोटा; कडदोरा; कमरपट्टा. २ कफनी.
मेज़–स्त्री. टेबल.
मेज़वान–पु. [फा.] आतिथ्य करणारा; यजमान. [जमादार.
मेट— पु. [अिं.] मजुरांच्यावरील
मेड–पु. बांध; कुंपण.
मेढक-पु. बेडूक.
मेढकी–स्त्री. बेडकी.
मेढा–पु. मेंढा; अेडका.
मेथी–स्त्री. मेथी
मेथौरी–स्त्री मेथीची वडी.
मेदा–पु. [अ.] पक्वाशय.
मेम–स्त्री. [अिं.] १ मडम. २ पत्त्यांतील राणी.
मेमना–पु. [अनु.] १ कोंकरूं. २ घोड्याची अेक जात.
मेमार–पु. [अ.] गवंडी. [३ संगत.
मेल–पु. १ भेट; मिलाफ. २ सलोखा. ४ संगत. ५ साम्य; जोड; बरोबरी. ६ मिश्रण. ७ तऱ्हा; प्रकार. (मु.) **मेल खाना, बैठना, मिलना** मेळ बसणें; जमणें. **मेलजोल–मेल मिलाप**–मैत्री; दोस्ती. [गाडी.
मेल–पु. [अिं] मेलगाडी; आग-
मेला–पु. १ मेळावा; समुदाय. २ जत्रा.
मेवा–पु. [फा.] सुका मेवा. **मेवा–फरोश**–पु. मेवा विकणारा.
मेहंदी—स्त्री. मेंदी.
मेह–पु. १ प्रमेह (रोग) २ मूत्रस्राव.
मेह–पु. मेघ. २ पाऊस.
मेहतर–पु. [फा.] भंगी.
मेहनत–स्त्री. श्रम; मेहनत. **मेहनताना**–पु. श्रमाचा मोबदला. **मेहनती**–वि. परिश्रम करणारा.
मेहमान–पु. [फा.] पाहुणा.

मेहमानदारी, मेहमानी–*स्त्री.* आतिथ्य; पाहुणचार.
मेहर–*स्त्री.* [फा.] दया; कृपा.
मेहरबान–*वि.* [फा.] दयाळू **मेहरबानी**–दया; कृपा.
मेहरा–*पु.* हिजडा; नपुंसक.
मेहराब–*स्त्री.* [अ.] महिराप.
मेहरी–*स्त्री.* १ स्त्री. २ पत्नी.
मैं–*सर्व.* मी.
मैं–*अव्य.* आंत.
मै–*क्रि. वि.* [अ.] सह; बरोबर.
मै–*स्त्री.* [फा.] मद्य; दारू. (यौ.) **मैकश**–मद्यपी; दारू पिणारा. **मैख़ाना**–दारूचा गुत्ता; मद्यपानगृह **मैख़्वार**–दारू पिणारा. **मैफ़रोश**–दारू विकणारा.
मैका–*पु.* माहेर.
मैगल–*पु.* मस्तावलेला हत्ती. *वि.* [मस्तावलेला.
मैदा–*पु.* [फा.] सपीठ.
मैदान–*पु.* [फा.] १ मैदान; सपाट जमीन. २ क्रीडांगण. (मु.) **मैदान करना**–लढाओ करणें. **मैदान मारना**–युद्धांत जय मिळविणें; विजयी होणें. **मैदानमें आना**–समोर येणें. **मैदान साफ़ होना**–शत्रूंचा नाश होणें; कांहीं अडकाठी न राहणें. **मैदाने जंग**–*पु.* [फा.] रणक्षेत्र; रणमैदान.
मैन*–*पु.* १ कामदेव; मदन. २ मेण.
मैमंत*–*वि.* मदोन्मत्त.
मैयत–*स्त्री.* [फा.] १ मृत्यु; मरण. २ शव; प्रेत. ३ प्रेतयात्रा.
मैल–*स्त्री.* १ मळ; घाण. २ दोष; विकार. (मु.) **हाथ पैरकी मैल**–हातचा मळ; तुच्छ गोष्ट.
मैलखोरा–*वि.* [सं.+फा.] मळकट रंगाचा; मळखाऊ.
मैला–*वि.* मळकट. **मैलाकुचैला**–*वि.* १ घाणेरडा. २ मळकट कपडे घालणारा.
मोंगरी–*स्त्री.* मोंगरी; लाकडी [हातोडा.
मोंढा–*पु.* खांदा.
मो*–*सर्व.* माझा.
मोकल–*वि.* स्वच्छंदी; स्वतंत्र.
मोख*–*पु.* मोक्ष.
मोखा–*पु.* झरोका.
मोगरा–*पु.* मोगऱ्याचें फूल अथवा [वेल.
मोच–*स्त्री.* शीर चमकणें; नस उतरणें.
मोची–*पु.* चांभार(जोडे शिवणारा).
मोछ–*स्त्री.* मिशी.
मोजा–*पु.* [फा.] पायमोजा.
मोट–*पु.* [दे.] मोट (पाण्याची).
मोट–*स्त्री.* [दे.] गाठोडें. **मोटरी**–*स्त्री.* लहान गाठोडें.
मोटा–*वि.* १ लठ्ठ; फुगलेला; स्थूल.

२ घट्ट; दाट. ३ कमी प्रतीचा; हलका. ४ भरड. ५ मोठ्या आकाराचा. **मोटाओ**–स्त्री. १ स्थूलपणा; लठ्ठपणा. २ कुरापत; भांडखोरी. (मु.) **मोटाओ चढना**–घमेंडखोर होणें.

मोटाना–क्रि.अ.१ लठ्ठ होणें; फुगणें. २ घमेंड करणें. ३ श्रीमंत होणें.

मोटिया–पु. [दे.] हमाल; ओझें वाहणारा.

मोटिया–पु. लठ्ठ; जाडें भरडें कापड.

मोठ–पु.मुगासारखें अेक भरड धान्य.

मोड—पु. १ रस्त्याचें वळण. २ वांकण; मोडणी.

मोडना–क्रि. स. १ वळवणें; फिरविणें. २ घडी करणें; मोडणें. ३ बोथट करणें. (मु.) **मुँह मोडना**. विमुख होणें.

मोतिया, मोतीबेल–पु. मोगरा.

मोतियाबिंद–पु. मोतीबिंदु.

मोती–पु. मोत्यें. (मु.) **मोतियोंसे मुँह भरना**–पुष्कळ धन देणें.

मोतीचूर–पु. मोतीचुराचा लाडू.

मोतीझिरा–पु. [?] कांजिण्या.

मोतीसिरी-स्त्री. मोत्यांची माळ.

मोदी—पु. भुसार माल विकणारा.

मोदीखाना–पु. [सं.+फा.] धान्याचें कोठार.

मोन-ना–पु. पेटारा. [ओलें करणें.

मोना*—क्रि. स. [?] भिजविणें;

मोम–पु. [फा.] मेण. **मोमजामा**–पु. मेणकापड. [मेणबत्ती.

मोमबत्ती—स्त्री. [फा. + सं.]

मोमिन—पु. [अ.] १ धर्मनिष्ठ मुसलमान. २ मुसलमान विणकर.

मोमियाओ—स्त्री. [फा.] नकली शिलाजीत.

मोय*-सर्व. माझा. [बालावयाचें).

मोयन—पु. [?] मोहन (पदार्थांत

मोर—पु. मोर.

मोरचा–पु. [फा.] १ खंदक; खाओ. २ माऱ्याची जागा. (मु.) **मोरचा जीतना** अथवा **मारना**-माऱ्याची जागा काबीज करणें. **मोरचा लेना**–युद्ध करणें; सामना करणें.

मोरचा–पु. [फा.] गंज; जंग; कीट (लोखंडावरील). [पिसांची).

मोरछल–पु. चंवरी (मोराच्या

मोरछली–पु. बकुळीचें झाड.

मोरन–पु. १ कोशिंबीर. २ शिकरण.

मोरना–क्रि. स. लोणी काढणें.

मोरनी–स्त्री. १ लांडोर. २ नथींतील लोलक.

मोरपंखा–पु. मोराचें पीस.

मोरपंखी–स्त्री. मोरासारखी आकृति अेका टोंकाला असणारी नाव.

पु. मोराच्या पिसासारखा रंग. मोरपिसाच्या रंगाचा.

मोरवा*–*पु.* मोर.

मोरी–*स्त्री.* पन्हाळी; मोरी.

मोल–*पु.* मूल्य; किंमत.

मोहतरिम–*वि.* पूज्य; आदरणीय. **मोहतरिमा**–*स्त्री.* आदरणीय स्त्री.

मोहताज–*वि.* [*अ.*] १ गरीब; कंगाल. २ अिच्छुक.

मोहनभोग—*पु.* [दे.] १ शिरा. २ अेक जातीचा आंबा.

मोहर—*स्त्री.* [फा.] १ शिक्का; मोहर; छाप. २ मोहोर (नाणें). (मु.) **मोहर लगाना**–शिक्का-मोर्तब करणें.

मोहरा—*पु.* [फा.] १ बुद्धिबळांतील मोहरें. २ मातीचा सांचा. ३ अिस्त्री (रेशमी वस्त्राकारितां).

मोहरा–*पु.* १ भांड्याचें तोंड. २ वस्तूचा वरचा किंवा पुढला भाग. ३ सैन्याची पुढील रांग. ४ चोळीचा बंद. ५ मार्‍याची जागा. (मु.) **मोहरा लेना**–सामना करणें.

मोहरी–*स्त्री.* १ भांड्याचें लहान तोंड. २ पायजम्याची बाही.

मोहर्रिर—*पु.* [*अ.*] कारकून.

मोहलत–*स्त्री.* [*अ.*] १ सुट्टी. फुरसत. २ अवधि; मुदत.

मोहलिक—*वि.* [*अ.*] कसाअी.

मोहिं*—सर्व. मला. [भ्रमित.

मोहित–*वि.* १ लुब्ध; आसक्त. २

मौंजीबन्धन–*पु.* मुंज.

मौका–*पु.* [*अ.*] १ संधि; योग्य वेळ. २ घटना-स्थळ. ३ जागा; स्थल.

मौकूफ—*वि.* [*अ.*] १ बडतर्फ (नौकरीवरून). २ रद्द केलेला. ३ अवलंबून राहणारा. ४ थांबविलेला.

मौखिक—*वि.* तोंडी.

मौज–*स्त्री.* [*अ.*] १ पाण्याची लाट; लहर. २ मौज; मनाचा अुत्साह.

मौज़ा–*पु.* [*अ.*] १ जागा. २ शेत. ३ गांव. [२ आनंदी; प्रसन्नचित्त.

मौजी–*वि.* [*अ.*] १ मजा मारणारा.

मौजूँ—*वि.* [*अ.*] अुचित; योग्य.

मौजूद–*वि.* [*अ.*] १ अुपस्थित; हजर. २ तयार. **मौजूदगी**–*स्त्री.* अुपस्थिति. **मौजूदा**–*वि.* सद्यः-स्थितीचा; चालू; विद्यमान.

मौत–*स्त्री.* [*अ.*] १ मरण; मृत्यु. २ मृत्युवेळ. ३ आत्यंतिक क्लेश. (मु.) **मौतका सिरपर खेलना**-मृत्यु जवळ असणें; प्राण कंकटांत असणें **मौतके घाट अुतारना**-ठार मारणें.

मौताद–*स्त्री.* [*अ.*] मात्रा; प्रमाण.

मौन–*वि.* मूक; गप्प. पु.-मूकता; मौन. (-मु.) **मौन धारण करना—मौन साधना**–गप्प बसणें; न बोलणें.

मौर–*पु.* मंजिरी.

मौर–*पु.* १ लग्नांत घालावयाची पगडी. २ शिरोमणि; श्रेष्ठ.

मौरसिरी, मौलसिरी–*स्त्री.* बकुळीचें झाड.

मौरूसी–*वि.* [अ.] वडिलोपार्जित.

मौलिक-*वि.* मूळचें; स्वतंत्र; नवीन.

मौसा–*पु.* मावशीचा पति; मावसा.

मौसिम–*पु.* [अ.] १ ॠतु; मोसम; हंगाम. २ योग्य वेळ.

मौसी–*स्त्री.* [स.] मावशी. **मौसेरा** *वि.* मावस (भाअू, बहिण अि.).

मौसूफ–*वि.* [अ.] १ प्रशंसित. २ अुल्लेखित.

मौसूम-*वि.* [अ.] नामक.

म्याँ—*पु.* पाहा ‘मियाँ’.

म्यान—*पु.* तलवारीचें म्यान.

म्याना*–*क्रि. स.* [फा.] म्यानांत ठेवणें. *पु.* मेणा; पालखी.

म्युनिसिपैलिटी—*स्त्री.* [अिं] नगरपालिका.

म्रियमाण–*वि.* मरावयास टेंकलेला; मृतप्राय. [२ कोमजलेला; अुदास.

म्लान—*वि.* १ मळलेला; मलिन.

म्लेच्छ-*पु.* अहिन्दु; यवन; मुसलमान.

य

यंत्रणा—*स्त्री.* १ क्लेश; कष्ट. २ वेदना; पीडा.

यक—*वि.* [फा.] अेक.

यकजाअी—*वि.* [फा.] अेकत्र मिळालेलें; अेकंदर. [अनुपम.

यकता-*वि.* [फा.] अद्वितीय;

यक-ब-यक, यकबारगी- *क्रि. वि.* [फा.] अेकाअेकीं; अचानक.

यकमुश्त–*क्रि. वि.* [फा.] अेकाच वेळीं; अेकहातीं; अेकमुठी (रक्कम अित्यादींची फेड).

यकसाँ–*वि.* [फा.] सारखा; समान.

यकायक–*क्रि.वि.*[फा.] अेकाअेकीं; अेकदम.

यकीन—*पु.* [अ.] दृढ विश्वास; खात्री; भरंवसा. (मु.) **यकीन लाना**–विश्वास ठेवणें; मानणें.

यकीनन— *क्रि.वि.* [अ.] निश्चितपणें; खात्रीपूर्वक; खरोखरीच.

यकीनी–*वि.*[अ.] निश्चित; ठराविक; खात्रीचा. [झालेलें बर्फ; हिम.

यख—*पु.* [फा.] गोठून घट्ट

यखनी—*स्त्री*·[फा.]मांसाचा रस्सा.
यगाना—*वि*.[फा.] १ नात्याचा; आतेष्ट. २ निरुपम; अद्वितीय.
यजमान—*पु*· १ यज्ञ करणारा; ब्राह्मणांना दान देणारा. २ घरमालक;पाहुण्यांचें स्वागत करणारा.
यतीम—*पु*·[अ.] अनाथ; पोरका (आईबाप नसलेला). **यतीमी**–*स्त्री*· अनाथ अवस्था.
यतीमखाना—*पु*· [अ.+फा.] अनाथाश्रम (पोरक्या मुलांचा).
यथार्थवाद्–*पु*· वास्तववाद.[तसा.
यथावत्–अव्य. यथोचित; जसाच्या
यथाविधि— अव्य. विधिपूर्वक; ठरविल्याप्रमाणें; नियमाप्रमाणें.
यथेष्ट—*वि*· पूर्ण; भरपूर; पुरेसें.
यद्—*पु*·[अ.] हात.
यदि—अव्य. जर.
यदिचेत्—अव्य. यद्यपि; जरी.
यद्यपि–अव्य. जरी.
यम—*पु*·[फा.] नदी; महानदी.
यम—*पु*· १ यमराज; मृत्यूचा देव. २ जुळें. ३ संयम.
यमाद्वतीया—*स्त्री*· भाऊबीज.
यमपुर–*पु*· **यमपुरी**—*स्त्री*· नरक.
यमाण–*पु*· १ जुळें. २ जोडपें; जोडी.
यरकान—*पु*·[अ·] १ पंडुरोग. २ कावीळ.
यलगार—*स्त्री*· [तु.] चढाई; धावा; हल्ला.
यवद्वीप—*पु*· जावाबेट.
यवनिका—*स्त्री*· नाटकाचा पडदा.
यशी—*वि*· यशस्वी.
यशोगान—*पु*· प्रशंसा; स्तुति.
यह—सर्व. हा, ही, हें.
यहाँ—*क्रि*· *वि*· येथें; या ठिकाणीं.
यहीं—*क्रि*· *वि*· येथेंच.
यही—सर्व. हाच; हीच; हेंच.
याँ—*क्रि*· *वि*· येथें.
या—अव्य. [फा.] अथवा; किंवा.
याकूत—*पु*·[अ·] लाल (रत्न).
यातायात–*पु*· दळवळण; रहदारी.
यातें*—अव्य. यामुळें.
यात्रा—*स्त्री*· १ प्रवास. २ यात्रा. ३ प्रयाण. **यात्री**–*पु*· प्रवासी.
यात्रावाल–*पु*· तीर्थोपाध्याय; पंड्या.
यात्रिक }
यात्री } –*पु*· यात्रा किंवा प्रवास करणारा; प्रवासी.
याद्—*स्त्री*·[फा.] स्मरण; आठवण. (मु.) **याद् करना**–पाठ करणें. **याद्गार**–*स्त्री*· स्मृतिचिह्न. **याद्दाश्त**–*स्त्री*· १ स्मरणशक्ति; स्मरण. २ आठवणीसाठीं वहींत केलेली नोंद. [म्हणजे.
यानी–ने–*क्रि*· *वि*· [अ·] अर्थात्;

यापन—पु. चालविणें; घालविणें; व्यतीत करणें. [अुत्पन्न; आय.
याफ्त—स्त्री. [फा.] मिळकत;
याब—प्रत्य. [फा.] मिळविणारा. (अुदा. **कामयाब**).
याबू—पु. [फा.] तट्टू.
यार—पु. [फा.] १ मदतनीस; साहाय्यक. २ मित्र. ३ जार. ४ प्रियकर. **याराना**—पु. मैत्री; दोस्ती. *वि.* मित्राप्रमाणें. **यारी**—स्त्री. १ पुरुषाचा अनुचित प्रेमसंबंध. २ मैत्री.
यारा—पु. [फा.] सामर्थ्य.
याल—स्त्री. [तु.] १ मान. २ आयाळ.
यास—स्त्री. [अ.] निराशा.
यासमन यासमीन—पु. [फा.] चमेली.
यासीन—स्त्री. [अ.] मृत्युसमयीं चांगली गति प्राप्त होण्यासाठीं म्हणावयास सांगतात तो कुराणांतील मंत्र.
याहि-ही*—सर्व. याला.
युक्ति—स्त्री. १ अुपाय. २ कौशल्य; चातुर्य. ३ तर्क. ४ पद्धत; प्रकार.
युग—पु. १ जोडी. २ बारा वर्षांचा काळ. ३ खूप मोठा कालावधि. (मु.) **युगयुग**—अनेक वर्षेंपर्यंत.
युगति*—स्त्री. युक्ति.
युगपत्—अव्य. अेकाच वेळीं; बरोबरच; अेकदम. [संक्रमणावस्था.
युगसंधि—स्त्री. संक्रमणकाल;
युनिवरसिटी—स्त्री. [अिं.] विश्वविद्यालय; विद्यापीठ.
युमन—पु. [अ.] १ सुदैव. २ सफलता.
युवक—पु. तरुण; जवान.
युवति-युवती—स्त्री. तरुण स्त्री.
युवराज—पु. भविष्यकाळीं राजा होणारा राजाचा मोठा मुलगा; राजपुत्र.
युवा—वि. तरुण. (यौ.) **युवावस्था**—स्त्री. तारुण्य.
यूँ—अव्य. असें; अशा तऱ्हेनें.
यूज़—पु. [फा.] चित्ता.
यूज़—वि. [फा.] शेंकडा.
यूथ—पु. समूह; समुदाय.
यूनान—पु. [ग्री.] ग्रीस देश. **यूनानी**—वि. ग्रीक देशाचा. स्त्री. १ ग्रीक भाषा. २ ग्रीसनिवासी.
यूह—पु. समूह; झुंड; यूथ.
ये—सर्व. हे; हे सर्व.
येअी*—सर्व. हाच.
यों—अव्य. असें; अशा तऱ्हेनें.
यों ही—अव्य. १ असेंच; याप्रमाणेंच. २ सहज; अुगीच.
योग—पु. १ संयोग; मेळ. २

योगायोग. ३ सहकार. ४ सह-वास. ५ प्रेम. ६ बेरीज.

यौत, यौतुक—पु. लग्नांत वराला किंवा वधूला मिळणारा अहेर.

यौन—वि. लैंगिक; वैषयिक.

यौम—पु. [अ.] दिवस. (यौ.) **यौमे आज़ादी**–स्वातंत्र्यदिन.

यौमिया–पु. [अ.] अेका दिवसाचें वेतन. वि. दररोजचा.

यौवन—पु. तारुण्य.

र

रंग—पु. १ रंग. २ नाच, गाणें अित्यादि. ३ तारुण्य. ४ शोभा; सौंदर्य. ५ वजन; प्रभाव. ६ आनंद; अुत्सव ७ मनाची लहर. ८ दशा; स्थिति. ९ चाल; रीत. (यौ.) **रंग रलि**–आमोद-प्रमोद; मौज. (मु.) (चेहेरे का) **रंग अुड़ना या फ़क़ हो जाना**–तोंड अुतरणें; फिक्के पडणें. **रंग जमना**–रंग येणें. **रंग निखरना**–स्वच्छ व चमकदार होणें. **रंगमें भंग होना**–आनंदांत विघ्न येणें. **रंग लाना**–प्रभाव दाखविणें.

रंगत—स्त्री. १ मजा; माज. २ स्थिति; अवस्था. ३ रागरंग.

रंगतरा—पु. नारिंग; संत्रें.

रंगढंग–पु. चालचलणूक; आचरण.

रँगना—क्रि. स. १ रंगविणें. २ प्रेमांत गुंतविणें. ३ अनुकूल करणें. क्रि. अ. आसक्त होणें.

रंगबिरंगा—वि. १ रंगीबेरंगी. २ अनेक प्रकारचा; विविध.

रंगभूमि—स्त्री. नाटकगृह.

रंगमंच—पु. १ मंच. २ स्टेज; रंगभूमि.

रंग-रेली—स्त्री. क्रीडा; विहार; मौज; विलास. [रंगेल पुरुष.

रंगरस-रसिया—पु. विलासी;

रँगरूट—पु. [अिं.] १ रिक्रूट; नवीन भरती केलेला शिपाअी. २ नवशिक्या.

रँगरेज़—पु. [फा.] रंगारी.

रँगवाना, रंगाना — क्रि. स. रंग-वून घेणें.

रंगशाला— स्त्री. नाटकगृह.

रंगसाज़—पु. [फा.] १ रंगारी. २ रंग तयार करणारा.

रँगा—वि. रंगलेला. (मु.) **रँगा-सियार**–बनेल माणूस; ढोंगी.

रंगाअी—स्त्री. रंग देण्याचें काम किंवा मजुरी. [विविध.

रंगारंग—वि. [फा.] चित्रविचित्र;

रंगी—*वि.* आनंदी; विनोदी.
रंगीन—*वि.* [फा.] १ रंगीत; रंगदार. २ विलासप्रिय.
रंगीला—*वि.* [फा.] रंगेल; रसिक.
रंच, रंचक—*वि.* थोडें; अल्प.
रंज—*पु.* [फा.] १ दुःख; खेद. २ शोक.
रंजक—*वि.* रंजविणारा; हांसविणारा.
रंजक—*स्त्री.* [फा.] १ तोड्याच्या बंदुकीची दारू. २ अेखाद्याला चिडवण्यासाठीं सांगितलेली गोष्ट.
रंजन—*पु.* १ मनोरंजन. २ रंगविण्याची क्रिया. ३ लाल चंदन.
रंजना*—*क्रि. स.* १ प्रसन्न करणें. २ भजणें; स्मरण करणें. ३ रंगविणें [अनुरक्त; लुब्ध.
रंजित—*वि.* १ रंगलेलें. २ आनंदित. ३
रंजिश, रंजीदगी—*स्त्री.* [फा.] १ दुःख; खेद. २ बेबनाव. ३ शत्रुता; वैर.
रंजीदा—*वि.* [फा.] १ दुःखी; कष्टी; खिन्न. २ नाराज; अप्रसन्न.
रँडापा—*पु.* वैधव्य.
रंडी—*स्त्री.* वेश्या (यौ). **रंडीबाज**—[हि. + फा.] वेश्यागामी; बाहेरख्याली.
रँडुआ-वा—*पु.* विधुर
रंद—*पु.* १ झरोका. २ बंदूक किंवा तोफ सोडण्यासाठीं किल्ल्याच्या भिंतींत केलेलें छिद्र.
रंदना—*क्रि. स.* रंधणें; रंधा मारणें.
रंदा—*पु.* रंधा.
रंधन—*पु.* स्वयंपाक.
रंभ—*पु.* १ वेळू. २ अेक प्रकारचा बाण. ३ कठिण शब्द.
रंभा—*पु.* कुदळ.
रंभाना—*क्रि. अ.* हंबरणें.
रअय्यत—*स्त्री.* [अ.] रयत; प्रजा.
रअिनी*—*स्त्री.* रजनी; रात्र.
रअी—*स्त्री.* घुसळण्याची रवी
रअी—*स्त्री.* १ भरडा. २ रवा. ३ पीठ. *वि.* १ अनुरक्त. २ संयुक्त.
रअीस—*पु.* [अ.] १ श्रीमंत; धनिक. २ प्रांताधिकारी. ३ जमीनदार.
रअीसी—*स्त्री.* श्रीमंती.
रअुताअी*—*स्त्री.* स्वामित्व; मालकी
रअुरे*—सर्व. महाराज; महाशय (आदरसूचक शब्द).
रकछ—*पु.* पानांची भजीं.
रकत*—*पु.* रक्त. *वि.* लाल.
रकतांक*—*पु.* १ पोवळें. २ केशर. ३ रक्तचंदन.
रकबा—*पु.* क्षेत्रफळ.
रक़म—*स्त्री.* [अ.] १ लिहिण्याची क्रिया अथवा भाव. २ छाप; मोहोर. ३ धन; संपत्ति. ४ दागिना. ५

चलाख; धूर्त. ६ प्रकार. ७ रक्कम.
रकाव, रिकाव–*स्त्री.* [*अ.*] रिकीब.
रकावत—*स्त्री.* [*अ.*] चढाओढ; प्रतिद्वंद्विता.
रकाबदार–*पु.* [*अ.*+फा.] १ मोतदार. २ स्वयंपाकी. ३ हलवाओी.
रकाबी—*स्त्री.* १ तबक. २ बशी; ताटली. [प्रतिद्वंद्वी; प्रतिस्पर्धी.
रकीब–*पु.* [*अ.*] १ दुसरा प्रियकर;
रक्षक—*पु.* रक्षण करणारा.
रक्षा–*स्त्री.* १ संरक्षण; बचाव. २ भूतबाधेपासून बचावण्याकरितां मुलांच्या गळयांत बांधतात तो गंडा.
रक्षाबंधन–*पु.* नारळी पौर्णिमा; राखी पौर्णिमा.
रक्स–*पु.* [*अ.*] नृत्य; नाच. (यौ.) **रक्से ताअूस**–मयूर-नृत्य.
रखना–*क्रि. स.* १ ठेवणें. २ सांभाळणें; रक्षण करणें. ३ वायां जाअू देणें. ४ सोंपविणें. ५ गहाण ठेवणें.
रखनी—*स्त्री.* रखेली; अुपपत्नी.
रखवाअी–वाली–*स्त्री.* १ राखण. २ राखण करण्याची मजुरी.
रखवाना–*क्रि. स.* ठेववून घेणें.
रखवार, रखवाला—*पु.* संभाळणारा; राखण करणारा.
रखाअी—*स्त्री.* १ रखवाली. २ राखण करण्याची मजुरी.
रखाना–*क्रि. स.* १ ठेववून घेणें. २ सांभाळणें.
रखत—*पु.* [फा.] १ सामान. २ पोशाख. ३ जोड्याचें कातडें. ४ थाटमाट.
रग—*स्त्री.* [फा.] १ शीर; नस. २ नाडी. ३ पानाची शीर. (मु.) **रग दबना**-कह्यांत जाणें; ताब्यांत जाणें. **रगरग फडकना**–अुत्साहित होणें; पुलकित होणें.
रगड–*स्त्री.* १ रगडणें, चेपणें अित्यादि क्रिया. २अत्यंत मेहनत. ३ हुज्जत.
रगडना–*क्रि. स.* १ रगडणें. २ चेपणें. ३ वाटणें. ४ घांसणें. ५ भरडणें.
रगडा–*पु.* १ घर्षण; २ सतत भांडण.
रगपट्ठा—*पु.* [फा. + दे.] शरीराचे निरनिराळे अवयव. [२ अिच्छा.
रगबत—*स्त्री.* [*अ.*] १ प्रवृत्ति.
रगरेशा–*पु.* [फा.] १ पानांच्या शिरा. २ शरीराचे अवयव.
रगवाना —*क्रि. स.* [दे.] चूप बसविणें; शांत करणें.
रगाना–*क्रि. अ.* [दे.] चूप होणें; गप्प राहणें. *क्रि. स.* चूप करणें.
रगेदना— *क्रि. स.* पळावयास लावणें; पाठलाग करणें.

रचना–स. १ रचणें; बनविणें. २ सजविणें. स्त्री. १ कृति. २ रचनाकौशल्य. ३ लेख, कविता वगैरे.
रचयिता–पु. कर्ता; करणारा.
रचवाना, रचाना–स. १ रचविणें; बनविणें. २ मेंदी लावून घेणें.
रज–पु. १ आर्तव; ऋतु. २ पाणी. ३ पाप. ४ पुष्पपराग. ५ चांदी. ६ धोबी. [ज्योति.
रज–स्त्री. १ धूळ. २ रात्रि. ३ प्रकाश;
रजक–पु. धोबी; परीट.
रजत–पु. १ चांदी. २ रुपें. ३ रक्त. ४ सोनें. वि. १ पांढरें; शुभ्र. २ लाल. [क्रि. स. रंगविणें.
रजना–क्रि. अ. रंगणें; मग्न होणें.
रजनि-रजनी–स्त्री. १ रात्र; निशा. २ हळद. [सातवा महिना.
रजब–पु. [अ.] अरबी वर्षाचा
रजवाडा–पु. १ राज्य. २ देशी संस्थान. ३ राजा.
रज़ा–स्त्री. [अ.] १ अिच्छा; मर्जी. २ सुट्टी. ३ अनुमति. ४ स्वीकृति. [अंगावर पाजणें.
रजाअत–स्त्री. [अ.] मुलाला
रजाअि-ई–स्त्री. राजाज्ञा.
रज़ाअी–स्त्री. [अ.] १ लेप; रजअी. वि. दूधभाअू.
रज़ामंद–वि. [अ. + फा.] मान्य करणारा; राजी; कबूल असलेला.
रज़ील–वि. [अ.] नीच; हलक्या जातीचा.
रज्जाक–पु. [अ.] १ धनी; पालन पोपण करणारा. २ अीश्वर.
रज्जु–स्त्री. १ दोरी. २ लगाम.
रट–स्त्री. घोकंपट्टी.
रटना–क्रि. स. १ पाठ करणें; लक्षांत ठेवणें. २ घोकंपट्टी करणें.
रण–पु. युद्ध; संग्राम; लढाअी.
रणखेत*–पु. रणक्षेत्र.
रणना–क्रि. अ. वाजणें.
रतजगा–पु. जागरण.
रतन–पु. रत्न.
रतनागर*–पु. रत्नाकर; समुद्र.
रतनार-रा–वि. लालसर.
रतनालिया*–वि. लालसर.
रातना*–क्रि. अ. रत होणें, मग्न होणें. क्रि. स. आकर्षिणें.
रति–स्त्री. १ मदनाची बायको. २ सुंदरी. ३ संभोग.
रतिक*–क्रि. वि. किंचित्; थोडेसें.
रतिनाह–पु. रतिनाथ; कामदेव; मदन.
रतिराअी*–पु. कामदेव; मदन.
रतौंधी–स्त्री. रातांधळें.
रत्ती–स्त्री. गुंज. (मु.) **रत्तीभर**–किंचित्; थोडा; रेंसभर.

रत्थी—*स्त्री.* तिरडी.

रद–*पु.* दांत.

रद, रद्द—*वि.* [*अ.*] १ रद्द. २ टाकाअू. (यौ.) **रद्दोबदल**–बदल; फेरफार.

रदच्छद*—*पु.* ओठ.

रद्द–*वि.* पाहा 'रद'

रद्दा—*पु.* [दे.] अेकावर अेक रचलेला वस्तूंचा थर.

रद्दी–*वि.* [*अ.*] कुचकामाचा; टाकाअू; निरुपयोगी. *स्त्री.* निरुपयोगी वस्तु. [कृष्ण; रणछोड.

रन*—*पु.* रण. (यौ) **रनछोर**–*पु.*

रनबंका–बाँकुरा—*पु.* शूर; वीर; योद्धा; रणबांका. [राणीवसा.

रनवास, रनिवास—*पु.* अंतःपुर;

रनी*—*पु.* वीर; योद्धा; रणी.

रपट—*स्त्री.*[अिं.] रिपोर्ट; वृत्तान्त.

रपट–*स्त्री.* १ फेरफटका; रपेट. २ घसरगुंडी. ३ जमिनीचा अुतार.

रपटना–*क्रि. अ.* घसरणें; घाअीनें चालणें. [फटका करावयास लावणें.

रपटाना–*क्रि. स.* १ घसरविणें; २ फेर-

रफल–*पु.* [अिं.] पांघरण्याचें गरम वस्त्र; शाल.

रफा–*वि.* [*अ.*] १ दूर केलेला. २ निवृत्त; शांत. *पु.* १ अुंची.

रफादफा-*वि.*[*अ.*] काढून टाकलेलें.

रफ़ीक़–*पु.* [*अ.*] १ मित्र; साथी. २ साहाय्यक.

रफू–*पु.* [*अ.*] रफू करण्याचें काम.

रफूगर—*पु.* [*अ.* + फा.] रफू करणारा.

रफूचक्कर–*क्रि. वि.* [*अ.* + स.] पळालेला; अदृश्य; नाहींसा झालेला; फरारी झालेला.

रफ़्त—*वि.* [फा.] भूतकालीन. (यौ.) **रफ़्त व गुज़श्त**–जुनाट व कुचकामी झालेला; व्यतीत.

रफ़्तगी–*स्त्री.* [फा.] जाणें; गमन.

रफ़्तनी-*स्त्री.*[फा.] मालाची निर्यात.

रफ़्तार–*स्त्री.* [फा.] गति; चाल. **रफ़्तार व गुफ़्तार**–बोलण्याची व राहाण्याची पद्धत.

रफ़्ता-रफ़्ता–*क्रि. वि.* [फा.] सावकाश; हळुहळू; क्रमानें.

रब–*पु.*[*अ.*] १ अीश्वर. २ पालनपोषण करणारा.

रबड–*पु.* [अिं.] रबर.

रबडना-*क्रि.स.* १ ढवळणें. २ फेनणें.

रबडी–*स्त्री.* बासुंदी. [श्रम.

रबदा–*पु.* १ चिखल. २ चालण्याचे

रबी–*स्त्री.* [*अ.*] १ वसंत अृतूंत कापलें जाणारें रब्बीचें पीक. २ वसंत अृतु.

रबीब—*पु.* [*अ.*] १ पाळलेला

मुलगा. २ बायकोच्या पहिल्या नवऱ्याचा मुलगा.

रब्त–पु. [अ.] १ अभ्यास; संवय; राबता. २ घनिष्ठ संबंध. (यौ.) **रब्तजब्त**-मेळ; मिलाफ; घनिष्ठता.

रमज़ान–पु. [अ.] मुसलमानांचा अुपवासाचा महिना.

रमज़ानी—वि. [अ.] १ रमजान सणासंबंधीं. २ रमजान महिन्यांत जन्मलेला. ३ भुकेला; अुपाशी.

रमण–पु. १ पति. २ कामदेव; ३ विलास. **रमणीक–रमणीय**–वि. सुंदर; मनोहर; रमणीय. [करणें.

रमना–क्रि. अ. १ रमणें. २ सहल

रमल–पु. [अ.] फाशांवरून वर्तविलें जाणारें भविष्य.

रमाना–क्रि. स. १ रमविणें; मोहून टाकणें; भुलविणें. २अनुकूल करणें. ३ थोपविणें. ४ लावणें; जोडणें.

रमैनी–स्त्री. कबीराच्या बीजक नामक ग्रंथाचा दुसरा भाग.

रम्माल–पु. [अ.] रमल विद्या जाणणारा.

रयना*–क्रि. अ. १ रंगणें; रंगानें भिजणें. २ प्रेममग्न होणें. ३ अेकरूप होणें.

रयनि*–स्त्री. १ रजनी; रात्र.

रय्यत—स्त्री. [अ.] रयत; प्रजा.

ररिहा*–पु. १ वटवट करणारा. २ घुबडासारखा अेक पक्षी. ३ मागणारा; याचक.[करणें. क्रि.अ. अेकत्र होणें.

रलाना–क्रि. स. मिसळणें; अेकत्र

रली—स्त्री. १ क्रीडा; विहार. २ मौज; आनंद.

रव–पु. १ शब्द; नाद; गुंजारव. २ मोठा आवाज.

रवन* -पु. रमण; पति. वि. क्रीडा, विहार करणारा. **रवनी**–स्त्री. १; पत्नी; स्त्री २ रमणी.

रवाँ–वि. [अ.] १ चालू; सुरू झालेला. २ प्रवाही ३ संवयीचा. ४ प्रचलित; रूढ. पु. जलद वाचन.

रवा–वि. [फा.] अुचित; योग्य.

रवाज–स्त्री. [अ.]चालरीत; रिवाज.

रवानगी–स्त्री. [फा.] १ प्रस्थान. २ पाठवणी. [२ पाठविलेला.

रवाना–वि. [फा.] १ निघालेला.

रवानी–स्त्री.[फा.] १प्रवाह. २ वेग.

रवायत–स्त्री. [अ.] १ कथानक. २ प्रथा. ३ म्हण. [घाअी; शीघ्रता.

रवारवी–स्त्री. [फा. + अनु]

रवि–पु. १ सूर्य. २ अग्नि. ३ सरदार.

रविश-स्त्री. [फा.] १ गति; चाल. २ तऱ्हा; पद्धत; वागणूक; ३ बागेंतील पायवाट.

रवैया—पु· [फा.] १ वागणूक; वर्तणूक. २ चालरीत; पद्धत.

रश्क–पु· [फा.] १ ओीर्ष्या; मत्सर वैर; शत्रुत्व.

रश्के जहाँ–वि· [फा.] जगाला हेवा वाटणारा.

रश्के-परी–स्त्री· [फा.] परम सुंदरी.

रश्मि–पु· १ किरण २ लगाम. (यौ.) **रश्मिमाली**–१सूर्य. २चंद्र.

रस—पु· १ रस. २ स्वाद. ३ प्रेम (मु.) **रस भीगना या भीजना**-तारुण्यास प्रारंभ होणें. [औषधी.

रसकपूर–पु·रसकापूर, अेक विषारी

रसकोरा–पु· [दे.] रसगुल्ला नांवाची मिठाअी.

रसखीर–स्त्री· [दे.] साखरभात.

रसगुल्ला–पु·अेक बंगाली मिठाअी.

रसद–स्त्री· [फा.] १ वांटा; हिस्सा. २ शिधा. ३ रसद; अन्नपुरवठा. (मु.) **हिस्सा-रसद**–योग्य वांटा.

रसदार–वि· [सं·+फा.] १ रसाळ. २ रुचकर; स्वादिष्ट. [३ लगाम.

रसना—स्त्री· १ जीभ. २ दोरी.

रसना–क्रि· अ· १ झिरपणें; गळणें. २ आनंदमय होणें. ३ रसास्वाद घेणें. ४ प्रेमांत गुंतणें.

रसभरी–स्त्री· [अिं.] रासबेरी फळ.

रसभीना–वि· रसभरित.

रसम–स्त्री· [अ·] १ चालरीत; रिवाज; प्रथा. २ मेळ; संबंध.

रसराज–पु·१ पारा. २ शृंगार रस.

रसा—स्त्री· १ पृथ्वी; जमीन. २ जीभ; रसना.

रसाअी–स्त्री· [फा.] पोंच; प्रवेश.

रसायन—पु· १ धातूचें भस्म. २ अमृत. ३ किमया.

रसाल–पु· १ आंबा. २ अूंस. ३ गहूं. ४ फणस. वि· रसाळ; मधुर; सुंदर.

रसिया–पु· १ रसिक; शौकी. २ अेक प्रकारचें गीत.

रसीद–स्त्री· [फा.] पावती.

रसीला–वि· १ रसभरित. २ स्वादिष्ट; रुचकर. ३ सुंदर. ४ रसिक.

रसूम–पु· [अ·] १ नियम; कायदा. २ चालीरीती; रिवाज ('रस्म' चें बहु.).

रसूल–पु· [अ·] १ ओीश्वराचा संदेश-वाहक. २ मार्गदर्शक; पैगंबर.

रसोअिया-पु· आचारी; स्वयंपाकी.

रसोअी–स्त्री· स्वयंपाक.

रसोअीघर–पु· स्वयंपाकघर.

रसौर–पु· अुंसाच्या रसांत शिजविलेला भात.

रस्ता–पु· [फा.] मार्ग; रस्ता.

रस्म–स्त्री· [फा.] १ पगार; वेतन. २ पाहा 'रसम'.

रस्सा–पु. जाड दोर. **रस्सी**–स्त्री. दोरी; रस्सी.
रहँकला–पु. १ अेक प्रकारची गाडी; रेकला. २ तोफेची गाडी.
रहँट–पु. रहाट. **रहँटा**–पु. चरखा.
रहँसना–क्रि. अ. प्रसन्न होणें.
रहज़न–पु. [फा.] डाकू; लुटारू.
रहन–स्त्री. १ राहणी. २ व्यवहार. (यौ.) **रहन-सहन**–स्त्री. राहणी.
रहना–क्रि. अ. राहणें. (यौ.) **रहा सहा**–अुरलें सुरलें.
रहनुमा–वि. [फा.] मार्गदर्शक.
रहबर–वि. [फा.] मार्गदर्शक.
रहम–पु. [अ.] दया; करुणा.
रहमत–स्त्री. [अ.] १ कृपा; दया. २ वृष्टि; वर्षाव.
रहमदिल–वि. [अ. + फा.] दयाळू
रहमान–वि. [अ.] दयाळू. पु. अीश्वराचें नांव. [लाकडी कैची.
रहल–स्त्री. [अ.] पोथी ठेवण्याची
रहस्य–पु. १ गुप्त गोष्ट; मर्म. २ थट्टा मस्करी.
रहीम–वि. [अ.] दयाळू; कृपाळू पु. १अीश्वर. २ अेक कवि व साधु.
रहैया-पु. रहिवासी.
राँगा–पु. १ कथील. २ शिसें.
राँचना–क्रि. अ. १अनुरक्त होणें; प्रेम करणें. २तद्रूप होणें; समरस होणें. क्रि. स. १ तद्रूप करणें. २ रंगविणें. ३ समरस करणें.
राँड–स्त्री. १ विधवा. २ वेश्या.
राँधना–क्रि. स. स्वयंपाक करणें.
राँपी–स्त्री. [दे.] चांभाराची रापी.
राँभना–क्रि. अ. गाअीचें हंबरणें.
राअी–स्त्री. १ मोहरी. २अल्प प्रमाण. (मु.) **राअीकाअी करना**–तुकडे तुकडे करणें; नष्ट करणें.
राअीसे पर्वत करना; राअीका पहाड बनाना–राअीचा पर्वत करणें; अेवढीशी गोष्ट फुगवून सांगणें.
राअु*–पु. राव; राजा; नरेश.
राअुर–पु. अंतःपुर; राअूळ.
राअूल*–पु. १ राजकुलांत अुत्पन्न झालेला. २ राजा.
राकस*-पु. राक्षस.
राका–स्त्री. पौर्णिमेची रात्र.
राख–स्त्री. राख; भस्म.
राखना–क्रि. स. १ रक्षण करणें. २ राखण करणें; संभाळणें. ३कपट करणें; लपवून ठेवणें. ४ अडकविणें. ५ आरोप करणें.
राग–पु. १ प्रेम; प्रीति. २ द्वेष; मत्सर. ३ पीडा; कष्ट; ४ लालसा. ५ संगीतांतील राग. (मु.) **अपना अपना राग अलापना**–

स्वतःचीच टिमकी वाजविणें; आपलेंच घोडें पुढें दामटणें. (यौ.) **रागरंग**—आमोद; प्रमोद; विलास; नाचगाणें. **रागनी**—*स्त्री*· रागिणी; संगीतांतील लहान राग.

राछ—*पु*· १ फणी (हातमागाची). २ मिरवणूक; वरात.

राज़—*पु*·[फा.] रहस्य;गौप्य. **राज़-दार**—रहस्य जाणणारा.

राज—*पु*·१ राज्य. २ स्वामित्व. ३ शासनकाल. ४ देश.

राज—*पु*· १ गवंडी. २ राजा.

राजकन्या—*स्त्री*· राजाची मुलगी.

राजगीर-*पु*· १ गवंडी; कारागीर. २ राजगृह. [राजाचें निवासनगर.

राजधानी—*स्त्री*· देशाचें शासनकेंद्र;

राजना*—*क्रि· अ*· १ राहणें;असणें. २ विराजणें; शोभणें.

राजनीति—*स्त्री*· राजकारण. [कीय.

राजनीतिक—राजनैतिक *वि*· राज-

राजपाट—*पु*· राज्य. [कालवा.

राजबाहा—*पु*· सर्वांत मोठा व मुख्य

राजमहल—*पु*·[सं·+फा.] राजवाडा. राजमंदिर;

राजसा—*वि*· राजासारखा; बहुमूल्य.

राज़ी—*वि*· [अ·] १ खुश; प्रसन्न. २ सुखी. ३ सम्मत; तयार; राजी. ४ निरोगी

राजीनामा—*पु*· [अ·+फा.] तड-जोडपत्र.

राजीव—*पु*· कमळ.

राज्य—*पु*· १ राज्य; २ प्रांत; प्रदेश. (यौ.) **राज्यपरिषद—राज्य-सभा**-वरिष्ठ कायदेमंडळ,(पार्लमेंट) कौन्सिल ऑफ स्टेटस.

राज्यपाल—*पु*· गव्हर्नर.

राज्यारोहण—*पु*· राज्याभिषेक.

रात—*स्त्री*· रात्र. [२ खुराक.

रातिब—*पु*·[अ·]१ जनावराचें खाद्य.

रान—*स्त्री*· मांडी.

राम-*पु*· श्रीरामचंद्र. (यौ.) **रामकहानी**—रडगाणें; दुःखाची गोष्ट. (मु.) **रामराम**—नमस्कार. **रामराम करके**—मोठ्या मुष्कि-लीनें. **रामराम सत्त हो जाना**—मरणें. [धारक.

राम -*वि*· [फा.] १ सेवक. २ आज्ञा-

रामतरोई—*स्त्री*· भेंडी.

रामबाँस—*पु*·१ अेक प्रकारचा मोठा बांबू. २ घायपात.

रामरमौवल—*स्त्री*·[दे.] गप्पागोष्टी.

रामरसरा—*पु*· पाल्हाळ; चऱ्हाट.

राय—*स्त्री*·[फा.] १ मत. २ सल्ला; विचार.

राय—*पु*· राव; राजा.

रायज—*वि*· [अ·] रूढ; प्रचलित.

रायट—पु॰ [अिं.] बंड.
रायता—पु॰ कोशिंबीर; भरीत.
रायरासि—स्त्री॰ राजाचा खजिना.
रार—पु॰ तंटा.; झगडा; हुज्जत.
राल—स्त्री॰ राळ.
राल—स्त्री॰ लाळ.
रावरा—रावरो— सर्व. आपला. पु॰ १ अंतःपुर. २ राजमहाल.
राष्ट्र—पु॰ १ राष्ट्र. २ प्रदेश. (यौ.) **राष्ट्रभाषा**—१ राष्ट्रीय भाषा. २ हिन्दी. ३ हिंदुस्तानी.
रास—स्त्री॰ [फा.] १ रस्ता; सडक. २ राहू (ग्रह) ३ पागा.
रास—स्त्री॰ [अ.] लगाम.
रास—स्त्री॰ १ भूशिर. २ वरचा भाग.
रास—वि॰ [फा.] अनुकूल; योग्य.
रासो पु॰ राजाचें पद्यमय जीवनचरित्र.
रास्त-वि॰[फा.]१ सरळ;सीधा.रास्त. २ ठीक; बरोबर. ३ अुचित; योग्य.
रास्ता-पु॰ [फा.] १ रस्ता; मार्ग. २ चाल; प्रथा. ३ अुपाय; युक्ति.
राह—स्त्री॰ [फा.] १ रस्ता; मार्ग. २ प्रथा; चाल. ३ नियम.
राहखर्च—पु॰ [फा.] प्रवास-खर्च.
राहगीर—पु॰[फा.]मुशाफिर;प्रवासी.
राहचलता—पु॰ [फा.+सं॰] १ वाटसरू; पांथस्थ. २ परका.
राहज़न—पु॰ [फा.] डाकू.**राहज़नी**-स्त्री॰ वाटमारी.
राहत-स्त्री॰ [अ.] आराम; चैन.
राह-व-रब्त—पु॰ [फा.+अ॰] येणेंजाणें; घरोबा; घनिष्ठ संबंध .
राह-व-रस्म —स्त्री॰ [फा. +अ॰] निकट संबंध.
राहिब—पु॰ [अ.] बैरागी; विरक्त.
राही—पु॰ [फा.] प्रवासी; यात्रेकरू.
रिंगन—स्त्री॰ रांगणें.
रिंद्—पु॰[फा.] १ नास्तिक; धार्मिक बंधनें न मानणारा. २ स्वच्छंद; स्वैराचारी. वि॰ १ लहरी. २ मदोन्मत्त; अुडाणटप्पू.
रिआयत, रियायत- स्त्री॰ [अ.] १ सवलत. २ लक्ष. ३ दयापूर्ण व्यवहार. ४ न्यूनता.
रिआया —स्त्री॰ [अ॰] प्रजा.
रिकार्ड—पु॰ [अिं.] रेकार्ड; नोंद; नोंदणी. [२ निर्धन.
रिक्त—वि॰ १ रिकामा; शून्य.
रिज़क—रिज्क—पु॰ [अ॰]१ दररोजचें जेवण; आहार. २ आजीविका.
रिझाना-क्रि॰ स॰ प्रसन्न करणें.
रिझावना*-क्रि॰ स॰ रमविणें; प्रसन्न ठेवणें.
रिनिआँ*-वि॰ ऋणकरी; कर्जदार.
रिपोर्ट—स्त्री॰ [अिं.] पाहा' 'रपट'
रिफार्म—पु॰ [अिं-] सुधारणा.

रिमझिम—*स्त्री*· [अनु·] झिमझिम पाऊस.
रिमार्क—पु· [अिं.] विधान; कथन.
रिया—*स्त्री*· [*अ*.] धोका; दगा; कपट.
रियाकार—*वि*· [*अ*.+फा.] दगलबाज; कपटी.
रियाज़—पु· [*अ*.] अभ्यास; मेहनत.
रियाज़ी—*स्त्री*· [*अ*.] गणित.
रियासत—*स्त्री*· [*अ*.] १ राज्य; संस्थान. २ वैभव; ऐश्वर्य; श्रीमंती.
रिलना—*क्रि*· *अ*.[दे.] १ प्रवेश करणें; शिरणें. २ मिसळणें. रमणें.
रिलीफ—पु· [अिं.] सुटका.
रिवाज—पु· [*अ*.] चाल; रीत; प्रथा; पद्धत.
रिवाल्वर—पु· [अिं.] पिस्तुल.
रिश्ता—पु· [फा.] नातें; संबंध. **रिश्तेदार**—नातलग.
रिश्वत—*स्त्री*· [*अ*.] लांचलुचपत.
रिश्वतखोर—*वि*· [*अ*·+फा.] लांचखाऊ.
रिस, रीस—*स्त्री*· राग; क्रोध.
रिसाना—*क्रि*· *अ*· रागावणें.
रिसालत—*स्त्री*· [*अ*.] १ ओीश्वराचा प्रेषित असणें; पैगंबरी. २ परराष्ट्रवकिली.
रिसाला—पु· १ पत्र. २ लहान पुस्तक. ३ घोडदळ. ४ मासिक.
रिसिआना-याना—*क्रि*·*अ*·रागावणें. **रिसौंहाँ**—*वि*·रागावलेला; नाराज.
रिहा—*वि*· [फा.] बंधमुक्त; सुटका झालेला. **रिहाअी**—*स्त्री*· सुटका.
रीझ—*स्त्री*· प्रसन्नता.
रीझना—*क्रि*·*अ*· प्रसन्न होणें.
रीढ—*स्त्री*· पाठीचा कणा.
रीत-ति—*स्त्री*· १ रीत; पद्धत; तऱ्हा. २ चालरीत; परिपाठ. ३ नियम.
रीता—*वि*· रिकामा; रिक्त.
रुँदवाना—*क्रि*· *स*· दुसऱ्याकडून तुडवून घेणें.
रुँधना—*क्रि*·*अ*· १ थांबणें. २ अडकून पडणें; फसणें. ३ कामांत गुंतणें. ४ घेरलें जाणें.
रु—अव्य. आणि.
रुआसो*—*वि*· रडवा.
रुकना—*क्रि*·*अ*·१ थांबणें; अडकून पडणें. २ अडून राहणें.
रुकवाना—*क्रि*·*स*· आडकाठी करविणें; थांबविणें.
रुकाव—पु· आडकाठी; अडथळा.
रुकावट—*स्त्री*· अडथळा.
रुक्का—पु·[*अ*.] चिठ्ठी; पत्र; रोखा.
रुख—पु· [फा.] १ गाल. २ तोंड. ३ कृपादृष्टि. ४ पुढला भाग. ५ हत्ती (बुद्धिबळ). *क्रि*· *वि*· कडे; समोर.
रुख—पु· वृक्ष; झाड.

रुखसत–स्त्री· [अ·] १ आज्ञा; परवानगी. २ रजा; मोकळीक.
रुखाओी—स्त्री· १ रुक्षपणा. २ कठोरता. ३ बेमुरवतपणा.
रुखानी–१स्त्री· सांताकसनी; रंविट. २ पटाशी.
*****रुखौहा**—वि· रुक्ष; शुष्क.
रुचना–क्रि· अ· रुचणें; पसंत पडणें.
रुचि—स्त्री· रुचि; स्वाद; गोडी. (यौ.) **रुचिकर–रुचिकारक**– रुचकर; रोचक; गोड. **रुचिर**– सुंदर; मनोरम.
रुचिराओी*–स्त्री· सौंदर्य; रुचिरता.
रुज—पु· १ भंग. २ वेदना; कष्ट. ३ जखम; घाव.
रुजी–वि· [अ·] अस्वस्थ; आजारी.
रुजू–वि· [अ·] कार्यमग्न; तल्लीन.
रुठाना—क्रि· स· नाराज करणें; नाखूष करणें.
रुत—स्त्री· ॠतु; मोसम.
रुतबा—पु· [अ·] १ पदवी, हुद्दा; दर्जा. २ प्रतिष्ठा; मान.
रुपना—क्रि·अ· रुतणें; 'अडकणें.
रुपसी—स्त्री· सुंदरी.
रुपहला—वि· रुपेरी.
रुबआ—वि· [अ·] अेकचतुर्थांश.
रुबाओी—स्त्री· [अ·] चार चरणांचा श्लोक.
रुमाली—स्त्री· [फा.] लंगोट.
रुराओी*—स्त्री· सौंदर्य.
रुरुआ-वा—पु· मोठें घुबड.
रुलाओी—स्त्री· रडें; रडणें.
रुलाना–क्रि· स· रडविणें.
रुलाना–क्रि· स· नष्ट करणें.
रुसूख–पु· [अ·] १ दृढता. २ धैर्य. ३ स्नेह. ४ विश्वास.
रुसूम–पु· [अ·] १ चाल; प्रथा. २ वर्षासन.
रुस्तम–पु· [फा.] १ अिराणांतील अेक प्रसिद्ध योद्धा. २ शूर व्यक्ति. **रुस्तमी**–स्त्री· शौर्य; वरिता.
रुहाठि–स्त्री· रुसवा; राग; घुस्सा.
रूँध–वि· अडविलेला.
रूँधना–क्रि· स· अडविणें; घेरणें.
रू–पु· [फा.] चेहरा; आकृति. स्त्री· १ कारण; सबब. २ तळ; बूड. ३ अग्रभाग. ४ आशा.
रूओी–स्त्री· १ कापूस. २ तंतू.
रूओीदार–वि· [सं· + फा.] कापसाचा.
रूखा–वि· १ रुक्ष; शुष्क. २ बेचव; नीरस. ३ खडबडीत. ४ उदास; विरक्त. **रूखापन**–वि· शुष्कपणा; रुक्षता. (मु.) **रूखा सूखा**–ओलें-कोरडें; गरीबीचें जेवण.
रूठ-रूठन–स्त्री· रुसवा; राग.

रूठना–*क्रि. अ.* रुसणें.
रूढि–*स्त्री.* १ चाल; प्रथा. २ अुत्पत्ति. ३ ख्याति. ४ वाढ
रूप–*पु.* १ रूप; सौंदर्य. २ चेहरा.
रूपक–*पु.* १ मूर्ति. २ अेक अलंकार.
रूपांतर–*पु.* दुसरें रूप; परिवर्तन.
रूपा–*पु.* रुपें. [लेला. २फरारी.
रूपोश–*वि.* [फा.] १ गुप्त; लप-
रूबकार–*पु.* [फा.] १ सादर करणें. २ कोर्टाचा हुकूम. ३ आज्ञापत्र.
रूबरू–*क्रि. वि.* [फा.] प्रत्यक्ष; समोरासमोर.
रूम-*पु.* [फा.] १ तुर्कस्तान. २ रोम.
रूमाल-*पु.*[फा.]रुमाल.[ओरड करणें.
रूरना–*क्रि. अ.* १ रडणें. २ आरडा-
रूस–*पु.* [दे.] राशिया.
रूसना–*क्रि. अ.* रुसणें; रागावणें.
रूसी–*वि.* राशियासंबंधीं.
रूह–*स्त्री.* [अ.] १ आत्मा. २ सत्त्व; सार; तथ्य. **रूहानी**–*वि.* आत्म्या-संबंधीं; आध्यात्मिक. [ओरडणें.
रेंकना–*क्रि. अ.* [अनु.] गाढवाचें
रेंगना–*क्रि. अ.* १ सरपटणें; चालणें. २ सावकाश चालणें; वळवळणें.
रेंट–*पु.* [दे.] मेकूड. [चें बी.
रेंड–*पु.* अेरंडाचें झाड. *स्त्री.* अेरंडा-
रेंडी–*स्त्री.* अेरंडाचें बी. [भिसरूड.
रेख–*स्त्री.* १ रेघ. २ चिह्न. ३
रेग–*स्त्री.* [फा.] रेती; वाळू.
रेगिस्तान–*पु.* [फा.] वाळवंट.
रेजगी, रेजगारी–*स्त्री.* [फा.] चिल्लर; मोड.[२कपड्याचें ठाण.
रेज़ा–*पु.* [फा.] १ लहान तुकडा.
रेत–*स्त्री.* रेती. २ गुळगुळीत करणें.
रेतना–*क्रि.स.* १ कानशीनें घासणें.
रेता–*पु.* १ रेती. २ माती.
रेती–*स्त्री.* रेताड नदीकांठ.
रेतीला–*वि.* रेताड; वालुकामय.
रेती–*स्त्री.* कानस.
रेनु–*पु.* १ धूळ; रेणु. २ रेती. ३ पृथ्वी. ४ कण; अणुरेणु.
रेल–*स्त्री.* [अिं.] १ आगगाडी. २ आगगाडीचे रूळ. [आगगाडी.
रेलगाडी—*स्त्री.* [अिं + सं.]
रेलठेल–*स्त्री.* [दे.] १ भडिमार; अधिकता. २ दाटी; गर्दी.
रेलना–*क्रि. स.* [दे.] १ रेलणें. २ दुसऱ्यावर रेलून अुभें राहणें. ३ अधाशीपणानें खाणें. *क्रि. अ.* भरगच्च असणें.
रेलपेल—*स्त्री.* पाहा 'रेलठेल'.
रेला–*पु.* [दे.] १ पाण्याचा लोंढा. २ हल्ला; धांवा. ३ धक्का; रेटा-रेटी. ४ आधिक्य; विपुलता.
रेवड–*पु.*[दे.]शेळ्यामेंढ्यांचा कळप.

रेवडी–स्त्री· तीळ व गूळ मिसळून केलेली मिठाअी.

रेस्तराँ–पु· [फ्रेंच] अुपहारगृह; हॉटेल. [वरील तंतु.

रेशा–पु· [फा.] काथ्या; फळा-

रेह–स्त्री· [?] खारी माती.

रेहन–पु· [फा.] गहाण ठेवणें.

रेहनदार–पु· गहाण ठेवून घेणारा; सावकार. [गहाणखत.

रेहननामा–पु· [अ· + फा.]

रैदास–पु· [?] १ रोहिदास साधु. २ चांभार.

रैन-रैनि–स्त्री· रात्र.

रैयत–स्त्री· [अ·] रयत; प्रजा.

रैहान–पु· [अ·] तुळशीसारखें एक सुगंधित झुडुप.

रोंगटा–पु· रोमांच; कांटा. (मु.) **रोंगटे खडे होना**—भीतीमुळें अंगावर कांटा अुभा राहाणें.

रोंगटी–स्त्री· खेळांत बेअिमानी करणें किंवा रागावणें; रडी; रड्डी.

रोंधना–क्रि·स· पायाखालीं तुडविणें.

रोआ–याँ– [?] रोम; लंव; केंस.

रोआब–पु·[अ·]वचक; रुबाब; अैट.

रोक–स्त्री· अडथळा; आडकाठी. (यौ.) **रोकटोक**—अडथळा; मनाअी.

रोकड–स्त्री· [सं·+अ·] १ नगद; रोख. २ जमा; भांडवल. पु·

रोकडिया–पु· खाजिनदार.

रोकना–क्रि· स· अडविणें; थांबविणें; रोखणें.

रोगन–पु· [फा.] पॉलिश; रोगण.

रोचक-वि· १ स्वादिष्ट. २ मनोरंजक.

रोचना–स्त्री· १ लाल कमळ २ रक्तचंदन. ३ वसुदेवाची बायको.

रोज़–पु· [फा.] दिवस. ~अव्य. नित्य; दररोज.

रोजगार–पु· [फा.] १ व्यापार. २ धंदा. **रोज़गारी**–पु· व्यापारी.

रोज़नामचा–पु· [फा.] दैनंदिनी; रोजनिशी.

रोज़मर्रा–अव्य. [फा.] नित्य; दररोज. पु·व्यावहारिक बोली, भाषा.

रोज़ा–पु· [फा.] १ अुपवास; रमजान महिन्यांत मुसलमान करतात तो अुपवास.

रोज़ी–स्त्री· [फा.] १ अुपजीविका. २ रोजचा जेवणखर्च. ३ मजुरी.

रोज़ीना–पु· [फा.] मजुरी.

रोटी–स्त्री· [?] १ भाकरी; पोळी. २. स्वयंपाक. ३ जेवण.

रोडा–पु· गोटा; लहान दगड. (मु.) **रोडा अटकाना**–मार्गांत अडथळा करणें.

रोदा–पु· धनुष्याची दोरी.

रोधना*–क्रि॰ स॰ अडविणें; आड-काठी करणें.

रोना–क्रि॰ अ॰ १ रडणें. २ चिडणें. *वि॰* चिडका; रड्या. (यौ.) **रोना-धोना**–रडारड; विलाप.

रोपना–क्रि॰ स॰ १ रोप लावणें. २ पेरणें. ३ बसविणें; घट्ट करणें.

रोब–पु॰[अ.]१ रुबाब; वचक; वजन. २ अैट. [प्रभावशाली; तेजस्वी.

रोबदार–वि॰[अ.+फा.] रुबाबदार;

रोम–पु॰[अिं.]अिटलीची राजधानी.

रोम-रोयाँ–पु॰शरीरावरील केंस;लव.

रोया–पु॰ [अ॰] स्वप्न.

रोर—स्त्री॰ आरडाओरड; दंगल; आक्रोश. *वि॰*१ वेगवान. २दुर्दम्य.

रोरी-ली—स्त्री॰ कुंकू.

रोल*–स्त्री॰ १ गडबड. २ आवाज.

रोला–पु॰ १ गोंगाट; गोंधळ. २ तुंबळ युद्ध.

रोवनहार–वि॰ रड्या.

रोवनी-धोवनी–स्त्री॰ [दे.] शोक; रडवेपणा. [२ रड्या.

रोवासा–वि॰१ रडकुंडीस आलेला.

रोशन—वि॰ [फा.]१ प्रज्वलित; प्रकाशित. २ प्रकट; अुघड;प्रसिद्ध.

रोशनचौकी–स्त्री॰ [फा.] सनअी; वाजंत्री. [झरोका.

रोशनदान—पु॰ [फा.] गवाक्ष;

रोशनदिमाग–पु॰ [फा.] १ बुद्धिमान. २ तपकीर.

रोशनाअी–स्त्री॰ [फा.] १ शाअी. २ प्रकाश. ३ आरास; रोषणाअी.

रोशनी–स्त्री॰ [फा.] १ अुजेड; प्रकाश. २ ज्ञान. ३ दिवा.

रोहू–स्त्री॰ मोठा मासा.

रौंद–स्त्री॰ तुडवणें; तुडवातुडवी.

रौंदना–क्रि॰ स॰ चिरडणें; तुडविणें.

रौज़न–पु॰ [फा.] झरोका. [स्थान.

रौज़ा—पु॰[अ.]१ बाग. २समाधि-

रौताअिन—स्त्री॰ सरदारीण.

रौनक–स्त्री॰ [अ.] १ कांति; तेज़. २ शोभा. ३ रूप; छटा.

रौरव–वि॰ भयंकर. पु॰ नरकस्थान.

रौला—पु॰ धामधूम; गडबड.

रौस—स्त्री॰ [फा.] चाल; रीत; पद्धति.

ल

लंक–स्त्री॰ कंबर; कटि.

लंकलाट–पु॰ [अिं.] अुत्तम तलम विलायती कापड;लँकेशायरचें कापड.

लंका–स्त्री॰ लंका; सिलोन. (यौ.) **लंकानायक,लंकाधिपति,लंकापति, लंकेश, लंकेश्वर, लंकेस-**

१ रावण; २बिभीषण.
लंगड-डा–*वि.* लंगडा.
लँगडाना–*क्रि. अ.* लंगडत चालणें.
लंगर–*पु.* [फा.] १ नांगर (जहाजाचा). २ गळयांतला ओंडका; लोढणें. ३ लोखंडी साखळदंड. ४ पेहेलवानी लंगोट. ५ धांवदोरा. ६ गरिबाला नित्य द्यावयाचा शिधा; सदावर्त. *वि.* भारी; वजनदार. (मु.) **लंगर करना**–तंटा बखेडा करणें. [अगाअू व्यक्ति.
लंगर—*स्त्री. पु.* [दे.] धृष्ट किंवा
लंगर–*पु.* १ लंगडा. २ श्रीकृष्ण.
लँगरअी-लँगराअी–*स्त्री.* १ धृष्टता; मर्यादातिक्रम. २ दुष्टता.
लंगूर—*पु.* १ माकड. २ शेंपूट (माकडाचें). ३ वानर.
लँगोट, लँगोटा—*पु.* लंगोट; लंगोटा. (यौ.) **लँगोटबंद**—ब्रह्मचारी.
लँगोटी—*स्त्री.* लंगोटी; कौपीन. (मु.) **लँगोटिया यार**–लंगोटीमित्र; बालमित्र. **लँगोटीपर फाग खेलना**–अुधळेपणा करणें; शक्तीबाहेर खर्च करणें. [ओलांडणें.
लंघना*-*क्रि. स.* अुल्लंघन करणें;
लंठ–*वि.* मठ्ठ; मूर्ख. [लांडा.
लँडूरा—*वि.* [दे.] शेंपूटतुटका;

लंपट—*वि.* विषयी; व्यभिचारी; कामुक. [सारखा अुंच.
लंबतडंग–*वि.* लांबटांग्या; ताडा-
लंबा–*वि.* १ लांब. २ दूर. ३ अुंच. **लंबाअी**–*स्त्री.* लांबी; लांबटपणा; दीर्घता. (यौ.) **लंबा-चौडा**-अैसपैस; घसघशीत. **लंबान**–*स्त्री.* लांबी.
लंबी–*वि. स्त्री.* लांबडी; अुंच. (मु.) **लंबी तानना**-१ आरामांत डारहूर झोंपणें. २ पळून जाणें.
लंबोतरा–*वि.* लांबट.
लंबोदर–*पु.* गणपति.
लकडबग्घा–*पु.* लांडग्यापेक्षां मोठा जंगली प्राणी; तरस.
लकडहारा–*पु.* लाकूडतोड्या.
लकड्डा–*पु.* लाकडाचा ओंडका.
लकडी–*स्त्री.* १ लाकूड. २ जळणाचें लाकूड. ३ काठी; छडी.
लकदक–*वि.* [अ.] झाड नसलेलें (मैदान); चमकदार.
लकनत–*स्त्री.* [अ.] तोतरेपणा.
लकब–*पु.* [अ.] १ पदवी; किताब; २ अुपनांव.
लकवा–*पु.* [अ.] अर्धांगवायु.
लकीर-*स्त्री.* १ रेघ. २ ओळ; रांग. (मु.) **लकीर का फकीर**–जुन्या चाकोरींतून जाणारा. **लकीर**

पीटना—अंधानुकरण करणें.
लकुट, लकुटिया, लकुटी—*स्त्री.* काठी; छडी; लाकूड.
लक्कड—*पु.* लाकडांचा ओंडका.
लक्का—*पु.* [अ.] अेक जातीचें कबूतर.
लक्खी—*पु.* लक्षाधीश.
लक्खी—*वि.* लाखेच्या रंगाचा; लाखी रंगाचा.
लक्खी—*पु.* अश्वविशेष.
लक्षण—*पु.* चिह्न; खूण.
लक्षणा—*स्त्री.* अभिप्राय किंवा तात्पर्यसूचक शब्द; उद्देश.
लक्ष्य—*पु.* निशाणा; लक्ष्य.
लखपती—*पु.* लक्षाधीश.
लखन*—*पु.* लक्ष्मण.
लखना—*क्रि. स.* १ पाहाणें. २ ताडणें; अनुमान करणें.
लखलखा—*पु.* [फा.] शुद्धीवर आणण्यासाठीं अुपयोगांत आणली जाणारी वल्ली.
लखलुट-लखलूट—*वि.* अुधळ्या.
लखाअु-अू*—*पु.* १ खूण; लक्षण; चिह्न. २ ओळख पटण्यासाठीं खूण म्हणून दिलेली वस्तु.
लखाना*—*क्रि. अ.* दिसणें. *क्रि. स.* दाखविणें; कल्पना देणें.
लखिया*—*पु.* प्रेक्षक.
लखी—*पु.* लाल घोडा.
लखेरा—*पु.* लाखेच्या बांगड्या तयार करणारा कांसार.
लखौटा—*पु.* १ अुटी. २ कुंकवाची डबी. [वस्तु.
लखौरी—*स्त्री.* लाखेपासून बनविलेली
लखौरी—*स्त्री.* लाखोली. [वीट.
लखौरी—*स्त्री.* १ भुंगा. २ लहान
लग, लगि—*क्रि. वि.* पर्यंत; निकट;समीप. अव्य.साठीं; करितां.
लगन—*स्त्री.* १ संबंध. २ प्रेम; स्नेह. *पु.* १ लग्नाचा मुहूर्त. २ लग्नसराअी. ३ लग्न. *वि.* गर्क; मग्न; चूर. **लगनपत्री**—लग्नपत्रिका (मुलीचा बाप मुलाच्या बापास पाठवितो ती).
लगना—*क्रि. अ.* १ लागणें. २ चिकटणें; जुळणें. ३ पान्हवणें (गाय, शेळी अि.). (मु.) **लगती बात कहना**—मर्मभेदक वाक्य अुच्चारणें; जिव्हारीं लागणारें बोलणें.
लगनि*—१ संबंध; लागाबांधा. २ प्रेम; प्रीति. ३ मग्नता. ४ अेकाग्रता. [२ परात.
लगनी—*स्त्री.* [फा.] १ ताटली.
लगभग—*क्रि. वि.* अदमासें; जवळजवळ; सुमारें.

लगर–पु. [दे.] घारीसारखा अेक शिकारी पक्षी.
लगलग—वि. [अ.] १ अत्यंत दुबळा; हडकुळा. २ नाजुक.
लगव—वि. [अ.] १ खोटें; असत्य; मिथ्या. २ व्यर्थ; निरर्थक.
लगवाना—क्रि. स. लावविणें.
लगातार—क्रि. वि. लागोपाठ; अेकसारखें.
लगान–पु. १ कर; महसूल. २ लावण्याची क्रिया. (यौ.) **लगान बंदी**—कर-बंदी; साराबंदी.
लगाना—क्रि. स. १ लावणें. २ जोडणें; चिकटविणें. ३ अेकावर अेक ठेवणें; रचणें. ४ सम्मीलित करणें. ५ आघात करणें; मारणें. ६ दूध काढणें (गाय, म्हैस अित्यादिकांचें). (मु.) **लगाना बुझाना** — लावालावी करणें; भांडण लावणें.
लगाम—स्त्री. [फा.] लगाम; लगामाच्या दोऱ्या.
लगार—स्त्री. १ रतीब. २ रोज नियमित द्यावयाचें अन्न. ३ संबंध; प्रेम. ४ भेद्या; हेर. [संबंध; मळ.
लगालगी—स्त्री. १ स्नेह; प्रेम.
लगाव—पु. संबंध; संपर्क.
लगावन*–स्त्री. संबंध; लागाबांधा.
लगि*—क्रि. वि. १ पर्यंत. २ निकट; जवळ. [२ करितां.
लगि—अव्य. १ बरोबर; सह.
लग्गो–वि.[अ.]असभ्य;वाह्यात गोष्ट.
लग्गा—पु. कार्यारंभ; सुरवात.
लग्गा—पु. लांब बांबू; फळें तोडण्यासाठीं आंकडी बांधलेला मोठा बांबू. [जातीचा चित्ता.
लग्घड–पु. [दे.] १ ससाणा. २ अेक
लग्वियात—स्त्री. [अ.] निरर्थक; वाह्यात किंवा असत्य गोष्टी.
लघु—वि. १ लहान; अल्प. २ शीघ्र; लौकर. ३ सुंदर. ४ क्षुल्लक. (यौ.) **लघुतम**–अत्यंत लहान.
लघुता-लघुताअी–स्त्री. १ नम्रता. २ लहानपणा; हलकेपणा.
लघुशंका—स्त्री. लघ्वी.
लचक–स्त्री. १ चमक; मुरका. २ लवचीकपणा. **लचकनि***–स्त्री. १ लवचीकपणा. २ मुरका. [लचकणें.
लचकना–क्रि. अ. [अनु.] वांकणें;
लचीला—वि. लवचीक. (यौ.) **लचीली शासनपद्धति**—स्त्री. परिवर्तनशील राज्यघटना.
लच्छ*—पु. १ बहाणा; ढोंग. २ लक्ष्य; निशाण.
लच्छन*—पु. लक्षण.
लच्छा—पु. [अनु.] १ गोंडा;

झुपका. २ एक दागिना. ३ गोळे असलेला घट्ट पदार्थ.

लच्छित*-*वि.* १ पाहिलेला, अवलोकिलेला. २ खूण पाडिलेला; चिह्न केलेला. ३ लक्षणी; गुणांनीं युक्त.

लच्छेदार—*वि.* [अनु. + फा.] गोळे असलेला; घट्ट व दाट (खाद्यपदार्थ). २ मजेदार (गोष्टी).

लछन-लछमन-लछिमन— *पु.* लक्ष्मण. **लछमी**-*स्त्री.* लक्ष्मी.

लज*—*स्त्री.* लाज.

लजना—*क्रि. अ.* लाजणें.

लजवाना—*क्रि. स.* लाजविणें.

लजाना—*क्रि. अ.* लाजणें. *क्रि. स.* लाजविणें.

लजालू—*पु.* लाजाळूचें झाड.

लजीला—*वि.* लज्जाशील; लाजरा.

लज्ज़त—*स्त्री.* [*अ.*] १ स्वाद; रुचि. २ आनंद; सुख.

लट—*स्त्री.* १ केंसांची बट. २ गुंतवळ (केसांची).

लटक—*स्त्री.* १ हावभाव; अंगविक्षेप. २ लचक; मुरगळा.

लटकन—*पु.* १ कच्छपीं लागलेला माणूस. २ नथीचा चौकडा.

लटकना—*क्रि. अ.* १ लोंबकळणें; लटकणें. २ वांकणें; ओणवें होणें; कलणें. ३ लचकणें; मुरगळणें. ४ पडून राहणें (काम).

लटका—*पु.* १ चाल; ढब; तऱ्हा. २ डाव. ३ बनावट गोष्ट. ४ तोडगा. (मु.)**लटके में आना**-जाळ्यांत अडकणें; फसणें.

लटना—*क्रि. अ.* १ गळून जाणें; थकणें. २ दुबळें होणें; अशक्त होणें. ३ अस्वस्थ किंवा व्याकुळ होणें.

लटपटा-*वि.* १ सैल; ढिला. २ झोकांडी जाणारा. ३ तोतें; अस्पष्ट (बोलणें).

लटपटाना-*क्रि. अ.* १ अडखळून पडणें. २ लटपटणें.

लटूरी-*स्त्री.* केंसांची बट.

लट्टू-*पु.* भोंवरा (खेळ). (मु.) (किसी पर) **लट्टू होना**-मोहित होणें; बेहद्द खुश होणें.

लठैत-*पु.* लाठीबाज.

लट्ठ-*पु.* मोठा दंडा; सोडगा.

लट्ठबाज-*पु.* [सं. + फा.] लाठीबाज. **लट्ठमार**—*वि.* लाठी चालविणारा.

लट्ठा-*पु.* १ लांब बांबू; २ वासा. ३ तुळई. ४ लाकडाचें खोड. ५ एक प्रकारचें जाडेंभरडें कापड.

लडंत-*स्त्री.* सामना; लढाई; द्वंद्व.

लडकखेल-*पु.* १ पोरखेळ. २ सोपें काम.

लडकपन–*पु.* १ बालपण. २ पोरकटपणा. ३ चपलता; चंचलता. [पणा.

लडकबुद्धि–*स्त्री.* बालबुद्धि; अज्ञानी-

लडका–*पु.* १ मुलगा. २ पुत्र. ३ मूल (लहान). **लडकों का** (मु.) **खेल**–मामुली गोष्ट; पोरखेळ. **लडकी**-मुलगी.

लडकौरी–*वि. स्त्री.* लेंकुरवाळी.

लडखडाना–*क्रि.अ.* १ अडखळणें; झोक जाणें; डगमगणें. २ अडखळून पडणें; आपटणें.

लडना–*क्रि. अ.* १ लढणें. २ भांडण करणें. ३ टक लावणें. ४ डावपेंच करणें (दुसऱ्याच्या विरुद्ध).

लडबावला–*वि.* १ अल्लड. २ बावळा; अडाणी. [भांडण; तंटा.

लडाअी-*स्त्री.* १ युद्ध; लढाअी. २

लडाका-कू–*वि.* १ लढाअू वृत्तीचा (शिपाअी). २ भांडकुदळ.

लडाना–*क्रि. स.* १ लाड करणें. २ लाडावून ठेवणें.

लडाना–*क्रि. स.* लढविणें. २ भांडण करविणें. ३ लढण्यास अुत्तेजन देणें. ४ युक्ति लढविणें.

लडुआ-वा–*पु.* लाडू.

डैता–*वि.* १ लढणारा. २ योद्धा.

लडैता–*वि.* १ लाडका; प्रिय. २ लाडावलेला; शेफारलेला; विथरलेला.

लड्डू–*पु.* लाडू.

लत–*स्त्री.* खोड; वाअीट संवय.

लतखोर-खोरा–*वि.* [सं.+फा.] १ लाथखाअू; निर्लज्ज. २ पायपुसणें.

लतर—*स्त्री.* वेल; लता.

लताडना—*क्रि. स.* १ लाथाडणें; तुडवणें; ठोकरणें. २ लाथा मारणें. ३ हैराण करणें; सतावणें.

लतियाना—*क्रि. स.* १ लाथाडणें; ठोकरणें. २ लाथा मारणें; तुडवणें.

लतीफ़—*वि.* [अ.] १ स्वादिष्ट; रुचकर. २ सूक्ष्म. ३ कोमल. ४ अुत्तम; छान.

लतीफ़ा—*पु* [अ.] कहाणी; गोष्ट.

लत्ता—*पु.* फाटकें-तुटकें कापड; चिरगुट. (यौ.) **कपडालत्ता**–पोषाख **लत्ती**–*स्त्री.* चिंधी.

लत्ती—*स्त्री.* दुगाणी; लत्ताप्रहार.

लथपथ—*वि.* [अनु] १ ओथंबलेला; थबथबीत. २ भरलेला; बरबटलेला.

लथाडना, लथेडना—*क्रि. स.* [अनु.] १ चिखल अित्यादींनें घाण करणें. २ लोळविणें; घाण करणें. ३ फरफटणें. ४ हैराण करणें; थकविणें. ५ दटावणें.

लद्ना—*क्रि. अ.* १ ओझें लादलें

जाणें. २शिक्षा होणें; तुरुंगांत जाणें. ३ निघून जाणें.

लद्वाना—*क्रि. स.* ओझें लादणें.

लदाऊ, लदाव*–*पु.* १ भार; ओझें; बोजा. २ पटअी. ३ तुळअी न लावतां केलेलें छत. ४ लादण्याची क्रिया.

लदवा, लद्दू–*वि.* ओझें वाहणारा.

लद्धड — *वि.* आळशी; सुस्त.

लद्धना*—*क्रि.स.* मिळविणें; प्राप्त करणें.

लपक—*स्त्री.* [अनु.] १ ज्वाला. २ चमक; लखलखाट. ३ वेग; गति.

लपकना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ धांवून जाणें. २ अंगावर धांवून जाणें; आक्रमण करणें. ३ लपलपणें (तलवार अि.).

लपट—*स्त्री.* १ ज्वाला; आगीची लपेट. २ आंच; झळ. ३ वाऱ्याची झुळूक. ४ सुगंध.

लपटना—*क्रि. अ.* १ आलिंगणें. २ चिकटणें; भिडणें. ३ गढून जाणें; मग्न होणें. [सांजा. २ संबंध.

लपटा–*पु.* १ तिखटामिठाचा शिरा;

लपना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ वांकणें २ हालणें; डोलणें. ३ हैराण होणें.

लपलपाना—*क्रि. अ.* [अनु.] लपलप होणें; जोरानें हलणें (लवचीक छडी); चमकणें; लपकण (तलवार अि.).

लपसी—*स्त्री.* लापशी.

लपाना—*क्रि. स.* [अनु.] लपलप करणें; जोरानें हालविणें (लवचीक छडी, तलवार अि.)

लपेट, लपेटन—*पु.* १ बांधण्याचें कापड; वेष्टण. २ गुंडाळा; वेष्टण. ३ घेर. ४ विवंचना.

लपेटना—*क्रि. स.* १ गुंडाळणें. २ गाठोडें करणें; बांधून घेणें. ३ धरणें. ४ विवंचनेंत टाकणें.

लफंगा–*पु.* [फा.] बदमाश; लुच्चा.

लफना–*क्रि. अ.* १ लपलप करणें; (वेत, कामटी, तलवार अि.) हालणें. २वेगानें जाणें; धांवून जाणें.

लफ़ज़, लफ्ज़—*पु.* [*अ.*] शब्द. **लफ्ज़ी**–*वि.* शाब्दिक. **लफ्ज़ीमानी**–*पु.* शब्दार्थ.

लफ्फाज़–*वि.* [*अ.*] बाता मारणारा; गप्पीदास. **लफ्फाज़ी**–*स्त्री.* बाताडेपणा; बढाअी. [३ किनारा.

लब—*पु.* [फा.] १ ओठ. २ थुंकी.

लबडधोधों—*स्त्री.* [अनु] १ घोंटाळा. २गोंधळ;गडबड. ३खोटेपणा; बेअिमानी. ४आरडाओरड; गलबला. [भरलेला.

लबरेज़—*वि.* [फा.] कांठोकांठ

लब–व–लहज़ा—पु.[फा.] बोलण्याची पद्धत; शैली.
लबादा-पु. [फा.] मोठा कापसाचा अंगरखा; डगला.
लबारी*—स्त्री. लबाडी; खोटेपणा. वि. १ चुगलखोर. २ लबाड; खोटा.
लबालब—क्रि. वि. [फा.] पुरेपूर; कांठोकांठ.
लबेगोर–लबेजान—वि. [फा.] मरणाच्या दारीं पोहोंचलेला; मरणासन्न; म्हातारा.
लबेदा—पु. मोठा दंडा; सोटा.
लमतडंग—वि. लांबटांग्या; अुंच.
लमहा—पु. [अ.] क्षण; पळ.
लय—पु. विलीनता; विनाश; लोप. स्त्री. गाण्याचा-ढंग; सम.
लर*-स्त्री. लड; सर; माळ.
लरकना*—क्रि. स. १ वांकडें करणें; वाकविणें. २ खालीं सोडणें; सटकविणें.
लरखरना*—क्रि. अ. १ झोंक जाणें; डगमगणें. २ झोंक जाअून पडणें. **लरखरनि**-स्त्री. डगमग; झोंक [थरारणें.
लरज़ना—क्रि. अ. [फा.] कांपणें;
लरज़ा--पु. [फा.] १ थरकांप. २ भूकंप. [२ युद्धाची पद्धत.
लरनि*—स्त्री. १ युद्ध, लढाअी.
लराअी*—स्त्री. लढाअी.
लरिका*--पु. मुलगा. **लरिकिनि**–स्त्री. मुलगी.
लरिकअी, लरिकाअी*--स्त्री. १ बालपण. २ पोरकटपणा. ३ चंचलता
लरी*–स्त्री. लड; सर; माळ.
ललक–स्त्री. प्रबल अिच्छा
ललकना—क्रि. अ. अिच्छा करणें; आतुर होणें.
ललकार-स्त्री. १ आह्वान; २ आरोळी.
ललकारना—क्रि. स. [अनु.] १ आह्वान देणें. २ लढण्यास अुत्तेजन देणें.
ललचना–क्रि. अ. १ लालचावणें. २ मोहून जाणें. ३ आतुर होणें; अधीर होणें.
ललचाना—क्रि. स. १ लालूच दाखविणें. २ मोहून टाकणें.
ललचौहाँ–वि. लोभी; लालुचखोर.
ललन–पु. १ लाडका मुलगा. २ प्रियकर; पति. ३ क्रीडा.
ललनी–स्त्री. बांबूचें नळकांडें.
लला–पु. १ बाळ; लाडका मुलगा. २ प्रियपति.
ललाअी–स्त्री. लाली. [२ भाग्य.
ललाट–पु. १ मस्तक; माथा; कपाळ.
ललाम–वि. १ सुंदर; मनोहर. २ श्रेष्ठ.

ललाना*–*क्रि. स.* १ लालचावणें. २ आतुर होणें; अधीर होणें.

ललितअी–ताअी*–*स्त्री* लावण्य; सौंदर्य.

ललोहाँ–*वि.* लालसर.

लल्लो–चप्पो–*स्त्री.* [*सं.* + अनु.] १ लपवालपवी; कांकूं करणें; चांचरणें. २ तोंडपुजेपणा; थापेबाजी.

लवनाअी*–*स्त्री.* लावण्य; सुंदरता.

लवनि–नी–*स्त्री.* १ पिकांची कापणी २ कापणी करणारास मजुरी म्हणून दिलें जाणारें धान्य.

लवनी—*स्त्री.* लोणी.

लवर—*स्त्री.* ज्वाळा.

लवलीन–*वि.* तल्लीन; तन्मय.

लवा–*पु.* १ लाही. २ लावा पक्षी.

लवाअी–*स्त्री.* पिकाची कापणी.

लवाअी—*स्त्री.* [दे.] नुकतीच व्यालेली गाय. [गुरफटलेला.

लवासी*–*वि.* १ बडबड्या. २ लिप्त;

लषण लषन-लषनु*–*पु.* लक्ष्मण.

लसना—*क्रि. अ.* शोभित होणें; शोभणें; अुठून दिसणें.

लसना–*क्रि. स.* जोडणें; चिकटविणें.

लसनि*–*स्त्री.* १ स्थिति; अस्तित्व. २ शोभा; छटा.

लसी–*स्त्री.* १ चिकटपणा. २ आकर्षक वस्तु. ३ दूधपाणी मिळून केलेलें सरबत. ४ ताक. [शोभिवंत.

लसीला–*वि.* १ चिकट. २ सुंदर;

लस्टम–पस्टम—*क्रि. वि.* [दे.] १ कसेंबसें. २ अुलटा–सुलटा.

लस्त—*वि.* १ थकलेला; भागलेला. २ अशक्त; दुर्बळ. (यौ.) **लस्तपस्त**– थकला-भागलेला; दमलेला.

लस्सी–*स्त्री.* [?] १ पीयूष; ताक. २ ओशटपणा. [कांति.

लहक–*स्त्री.* १ ज्वाळा. २ शोभा;

लहकना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ झोंकांडी खाणें. २ वारा वाहणें. ३ आगीच्या ज्वाला पसरणें. ४ अुत्कंठित होणें. **लहकीला**–*वि.* चकचकीत.

लहकाना, लहकारना—*क्रि. स.* [अनु.] प्रवृत्त करणें.

लहकौर-कौरी–*स्त्री.* घांस देण्यांची पद्धत (लग्नांत).

लहज़ा—*पु.* [*अ.*] १ बोलण्याची किंवा गाण्याची तऱ्हा. २ तऱ्हा; पद्धत; ढब; शैली.

लहज़ा—*पु.* [*अ.*] पळ; क्षण.

लहनदार—*पु.* [*सं.* + फा.] सावकार.

लहना–*पु.* कर्जाअू दिलेली रक्कम.

लहना—*क्रि. स.* मिळविणें.

लहबर—पु. [?] १ लांब अंगरखा. २ पताका.

लहर-स्त्री. १ लाट; तरंग. २ मनोवेग. ३ वाऱ्याचा झोत. ४ मौज; आनंद. [मोडी.

लहरदार-वि. [सं. + फा.] नाग-

लहरना-राना—क्रि.अ. १ वाऱ्याबरोबर हलणें, डोलणें. २ लाट येणें; तरंग येणें. ३ झोंकांढ्या खात चालणें. ४ शोभणें.

लहरा—पु. १ लाट; तरंग. २ मौज; आनंद. [आनंदी; मस्त.

लहरी—स्त्री. तरंग; लहर. वि.

लहलहा—वि. १ हिरवें गार. २ प्रफुल्लित; आनंदी. ३ हालणारा; डोलणारा.

लहलहाना—क्रि. अ. १ टवटवीत होणें; बहरणें. २ हालणें; डोलणें.

लहसुन—पु. लसूण.

लहालह*—वि. १ हिरवा गार. २ फुललेला. ३ डोलणारा.

लहालोट—वि. १ आनंदित; खुश झालेला. २ मोहित. (मु.) **लहालोट होना**-हंसतां हंसता मुरकुंडी वळणें.

लहास—स्त्री. [अ.] शव.

लहासी—स्त्री. दोरखंड.

लहि*-अव्य. पर्यंत; पावेतों.

लहुरा—वि. लहान; कनिष्ठ.

लहू—पु. रक्त. (मु.) **लहू लहान** अथवा **लहूलुहान होना**-रक्तबंबाळ होणें. [देणारा).

लहेरा—पु. रंगारी (लाखेचा रंग

लाँक—स्त्री. १ कापणी केल्यानंतर शेतांत रचून ठेवलेल्या पिकांच्या पेंढ्या. २ वैरण.

लाँग-स्त्री. कासोटा.

लांगूल—पु. शेपूट; शेपटी.

लांगूली—पु. वानर.

लाँघना—क्रि. स. १ ओलांडणें. २ झेंप घेऊन ओलांडणें.

लांच-स्त्री. लांच; लांचलुचपत.

लाँच-पु. [अिं] मोठा पडाव; वाफर.

लाँछना—स्त्री. १ खूण; चिह्न. २ कलंक; लांछन.

लाँबा*—वि. लांब.

ला—अव्य. [अ] निषेधात्मक शब्द (अुदा. **ला-चार**—विवश. **ला-जवाब**—अुत्तर किंवा मेळ नसेल असा).

लाअिलाज-वि. नाअिलाज झालेला; ज्यावर कांहीं अुपाय चालत नाहीं असा; निरुपाय.

लाअिन—स्त्री. [अिं.] ओळ; पंक्ति;

लाअिसेन्स—पु. [अिं.] परवाना. सनद.

लाओी—स्त्री. लाही.

लाअी—*स्त्री·* चुगली.

लाक्षणिक–*वि·* लक्षणयुक्त. *पु·* लक्षण जाणणारा; ओळखणारा.

लाख—*वि·* १ लक्ष (संख्या). २ पुष्कळ. (मु) **लाख से लीख होना**—रावाचा रंक होणें.

लाख–*स्त्री·* लाख (किड्यांपासून निघणारा पदार्थ).

लाखना—*क्रि· स·* लाख लावून मोहोरबंद करणें. [घोडा.

लाखी–*वि·* मळकट लाल. *पु·* लाल

लाग–*स्त्री·* १ संबंध; संपर्क. २ प्रेम. ३ युक्ति; अुपाय. ४ सफाअीदार नक्कल; सोंग. ५ वैर; शत्रुत्व. ६ जादूटोणा. ७ दक्षिणा. ८ मनाची तत्परता. *क्रि· वि·* पर्यंत.

लागडाँट—*स्त्री·* १ शत्रुत्व. २ चढाओढ.

लागत–*स्त्री·* १ भांडवल. २ वस्तु तयार होण्यापुरता आवश्यक लागणारा खर्च.

लागर–*वि·* [फा.] दुबळा; अशक्त. **लागरी**-*स्त्री·*दुबळेपणा;अशक्तपणा.

लागि–गी—अव्य. १ कारणानें. २ निमित्त. ३ मुळें.

लाघवी*—*स्त्री·* चपळता.

लाचार–*वि·* [अ·] १ असमर्थ; असहाय. २ दीन; दुःखी.

लाचारी-*स्त्री·* असमर्थता; विवशता; नाअिलाज. [फुटाणा.

लाचीदाना—*पु·* [दे.] साखर-

लाजना–*क्रि· अ·* लाजणें; लज्जित होणें. [नीलोत्पल.

लाजवर्द—*पु·* [फा.] वैडूर्यरत्न;

लाजवाब–*वि·* [फा.] १ निरुत्तर; चूप. २ अनुपम; बिनतोड.

लाज़िम–मी–*वि·* [अ·] १ अुचित; वाजवी; योग्य. २ आवश्यक; जरुरीचें. ३ अपरिहार्य; अनिवार्य.

लाट–*स्त्री·* स्तंभ; मिनार; मनोरा;

लाट–*पु·* [अिं.] १ लॉर्ड. २ मोठा सरकारी अधिकारी. (यौ.) **बडा लाट**-गव्हर्नर जनरल;व्हाअिसरॉय. **छोटा लाट**–गव्हर्नर. **जंगी लाट**–सरसेनापति.

लाठी–*स्त्री·* काठी; दंडा. (मु) **लाठी चलना**-काठ्यांची मारामारी होणें; लाठीमार.

लाड–*पु·* १ लाड. २ कुरवाळणें. (मु.) **लाड लडाना**–लाड करणें; कौतुक करणें. **लाड लडैता**—लाडका; आवडता.

लाडना–*क्रि· अ·* १ ममता करणें; कुरवाळणें. २ लाड करणें.

लाडला—*वि·* लाडका; आवडता.

लाढिया—पु. [दे.] दुकानदारानें नेमलेला दलाल.

लाढियापन—पु. [दे.] १ दलाल. २ धोकेबाज.

लात—*स्त्री.* १ लाथ. २ लत्ताप्रहार.

लादना—*क्रि. स.* लादणें; ओझें चढविणें. **लादी**-*स्त्री.* गोणी.

लाधना—*क्रि. स.* मिळणें; लाधणें; लाभणें.

लानत—*स्त्री.* [*अ.*] धिक्कार; निर्भर्त्सना. (यौ.) **लानत मलामत**—धिक्कार· निंदा.

लाना—*क्रि. अ.* १ आणणें. २ पुढें ठेवणें; हजर करणें.

लापता—*वि.* [*अ.* + फा.] नाहींसा झालेला; बेपत्ता.

लापरवा-वाह—*वि.* [*अ.* + फा.] १ बेफिकीर; निष्काळजी; बेपर्वा. २बेसावध. **लापरवाही**-*स्त्री.* बेफिकीरी; निष्काळजीपणा; बेपर्वाअी.

लाभकारी, लाभदायक—*वि.* १ फायदेशीर; लाभदायक. २ गुणकारक.

लाम—पु. [फा.] १ सैन्य; फौज. २ जनसमूह.

लाय*—*स्त्री.* १ जाळ २ विस्तव.

लार—*स्त्री.* १ लाळ. २ रांग; ओळ. ३ चिकट, लसदार पदार्थ. *क्रि. वि.* बरोबर; मागोमाग.

लाल—पु. १ लाडला मुलगा. २ पुत्र; मुलगा. ३ प्रेमी माणूस.

लाल—पु. प्रेम; लाड.

लाल—*वि.* १ लाल. २ अत्यंत रागावलेला. ३ खेळांत प्रथम येणारा.

लाल—पु. [फा.] लाल (रत्न).

लालच—पु. लालुच; लोभ.

लालची—*वि.* लोभी; हांवरा.

लालटेन—*स्त्री.* [अिं.] दिवा; कंदील.

लालना*—*क्रि. स.* लाड करणें.

लाल बुझक्कड—पु. [?] आपल्या स्वार्थाप्रमाणें अर्थ लावणारा.

लाल मिर्च—*स्त्री.* तांबडी मिरची.

लाला—*स्त्री.* थुंक; लाळ.

लाला—पु. १ कायस्थ वैश्य जातिसूचक शब्द; शेठ. २ बाळ; लाडका.

लाला—पु. [फा.] लाल रंगाचें अेक फूल.

लालायित—*वि.* १ लालचावलेला; आशाळभूत. २ अुत्कंठित.

लाला-रुख—*वि.* [फा] १ गाजरासारखा लाल चेहेऱ्याचा. २ अत्यंत सुंदर. [२ पत; अब्रू.

लाली—*स्त्री.* १ लाली; रक्तिमा.

लाले—पु. लालसा; अिच्छा. (मु.) **किसी चीज़के लाले पडना**—अेखाद्या वस्तूकरितां तडफडणें; अधीर होणें.

लावना*—*क्रि. स.* १ आणणें. २ लावणें. ३ पेटविणें; जाळणें.

लावनता, लावनि*—*स्त्री.* लावण्य; सौंदर्य.

ला-वल्द—*वि.* [अ.] निस्संतान.

ला-वारिस सी—*वि.*[अ.] बेवारसी.

लावा—*पु.* लाही.

लावा—*पु.* लावापक्षी.

लावा परछन—*पु.* लाजाहोम (लग्नांतील).

लाश—*स्त्री.* [फा.] १ प्रेत; शव. २ प्राण्याचें मृत शरीर. [नखरा.

लास—१ नाच; लास्य. २ मुरका;

लासा—*पु.* लसदार; चिकट पदार्थ.

लासानी—*वि.* [अ.] अद्वितीय; बिनतोड; निरुपम; अप्रतिम.

लाह*—*स्त्री.* लाख. [कीड.

लाही—शेतांतील पिकाला लागणारी

लाहु*—*पु.* फायदा, लाभ.

लिअे—अव्य. साठीं; करितां.

लिक्खाड—*पु.* लिहिणारा; जाडा लेखक (अुपरोधात्मक). [दस्तैवज.

लिखत—*स्त्री.* १ लेखी गोष्ट. २

लिखना—*क्रि.स.* १ लिहिणें. २ चिह्न करण. ३ चित्र काढणें.

लिखवाना—*क्रि. स.* १ लिहविणें; लिहवून घेणें. २ लिहावयास लावणें.

लिखाअी—*स्त्री.* १ लेख. २ लेखन-कार्य. ३ लेखनशैली. ४ लिहिण्याचा मोबदला.

लिखाना—*क्रि. स.* लिहवून घेणें.

लिखापढी—*स्त्री.* १ पत्रव्यवहार. २ अेखाद्या विषयासंबंधीं कागदपत्रावर मजकूर लिहून पक्कें करणें.

लिखावट—*स्त्री.* १ लेख; लेखनपद्धति. २ अक्षर.

लिटाना-*क्रि.स.* निजविणें; पहुडविणें.

लिट्ट—*पु.* [दे.] बाटी; गाकर.

लिथडना—*क्रि. अ.* लडबडणें.

लिथडा—*वि.* लडबडलेला; भरलेला; लिप्त.

लिपटना—*क्रि. अ.* १ जुडणें; चिकटणें. २ गुंतणें; कार्यमग्न होणें. ३ मिठी मारणें; गळयांत पडणें.

लिपटाना—*क्रि. स.* १ संलग्न करणें. २जोडणें;चिकटविणें. ३ आलिंगिणें.

लिपना—*क्रि. अ.* लिंपलें जाणें.

लिपवाना, लिपाना—*क्रि. स.* लिंपविणें; सारवून घेणें. २ रंगवून घेणें. [त्याची मजुरी.

लिपाअी—*स्त्री.* सारवण किंवा

लिपि—*स्त्री.* लिखावट, अक्षरें लिहिण्याची पद्धति.

लिपिबद्ध—*वि.* लिखित.

लिप्सा—*स्त्री.* लालुच; लोभ; हांव.

लिफाफा—*पु.* [अ.] १ कागदाचें

पाकीट. २ दिखाऊं पोशाख; अवडंबर; कपडेलत्ते. ३ वरपांगी देखावा. ४ लवकर नाश पावणारी वस्तु.

लिबास—*पु.* [*अ.*] पेहेराव; पोषाख.

लिबासी—*वि.* १ पोषाखी. २ नकली.

लियाकत—*स्त्री.* [*अ.*] १ लायकी; योग्यता. २ विद्वत्ता; गुण; हुन्नर. ३ सामर्थ्य. ४ शील.

लिलाट, लिलार*—*पु.* १ कपाळ; ललाट. २ विहिरीची मोटेकडील बाजू.

लिलाम—*पु.* [पोर्तु.] लिलांव.

लिल्लाह—*क्रि.वि.* [*अ.*] देवाकरितां; देवाच्या नांवानें.

लिवाना—*क्रि. स.* १ आणविणें. २ ध्यावयास लावणें. [घेणारा.

लिवाल—*पु.* १ घेणारा. २ विकत

लिहाज़—*पु.* [*अ.*] १ कृपादृष्टि. २ मुरवत; भीड. ३ पक्षपात. ४ व्यवहारदक्षता. ५ लज्जा; शरम. ६ संकोच; मर्यादा. ७ आत्मसन्मान.

लिहाज़ा—*क्रि. वि.* [*अ.*] याकरितां; म्हणून.

लिहाडा—*वि.* [दे.] नीच; हीन.

लिहाडी—*स्त्री.* निंदा; उपहास.

लिहाफ—*पु.* [*अ.*] लेप; रजई.

लीक—*स्त्री.* १ रेघ; लकीर. २ कोरलेली खोल रेघ. ३ चिह्न; खूण. ४ रूढि. ५ रीत; चाल; पद्धत. ६ मर्यादा; सीमा. ७ बदनामी; लांछन. ८ गणना. (मु.) **लीक खींच कर**—निश्चितपणें; ठासून. **लीक पीटना**—रूढीचें अनुकरण करणें.

लीख—*स्त्री.* उवेचें अंडें; लीक; लीख.

लीचड—*वि.* [दे.] १ सुस्त; आळशी; कुचकामाचा. २ चिवट; पिच्छा पुरविणारा. ३ देवघेवीच्या व्यवहारांत अव्यवस्थित.

लीची—*स्त्री.* [चिनी] वर लाल साल व आंत पांढरा गोड गीर असलेलें आवळ्याएवढें फळ.

लीपना—*क्रि. स.* लिंपणें; सारवणें. (मु.) **लीप पोतकर बराबर करना**—नाश करणें; धुळीस मिळविणें.

लीलना—*क्रि. स.* गिळणें. [विहार.

लीला—*स्त्री.* मनोरंजक कार्य; क्रीडा;

लुँगाडा—लुचा; लबाड. [कपडा.

लुंगी—*स्त्री.* कमरेला गुंडाळावयाचा

लुंज—*वि.* १ लुळा-पांगळा. २ वठलेलें झाड.

लुंजपुंज—*वि.* १ अपंग; लंगडा; लुळा. २ पान झडून गेलेला, पर्णहीन (वृक्ष).

लुंड—*पु.* डोकें नसलेलें धड.

लुंडा–*वि.* पिसें झडलेला किंवा पंख कापलेला(पक्षी).[आगीची ज्वाला.
लुक–*पु.* १ रोगण; व्हारनिश. २
लुकठी–*स्त्री.* जळतें लाकूड.
लुकना–*क्रि.अ.* लपणें; आड होणें.
लुकमा–*पु.* [*अ.*] घांस; ग्रास.
लुकाट–*पु.*अेक पिवळें व गोल फळ.
लुकाना– *क्रि.स.*लपविणें; छपविणें; आड ठेवणें. (यौ.) **लुकाव–छिपाव**–*पु.* लपवाछपवी.
लुग़त–*स्त्री.* [*अ.*] १ भाषा; बोली. २ शब्दकोष. ३ अस्पष्ट शब्द.
लुगदी–*स्त्री.* [दे.] ओल्या पदार्थाचा गोळा; पिंड.
लुगरी–*स्त्री.* [दे.]जुनें फाटकें लुगडें
लुगाअी–*स्त्री.* स्त्री; पत्नी.
लुग़ात–*स्त्री.*[*अ.*]शब्दकोश. [होणें.
लुटना–*क्रि. अ.*लुटलें जाणें. २ नाश
लुटवाना, लुटाना–*क्रि.स.* १ लुटविणें; लुटूं देणें. २ फुकटांत देणें; वायां दवडणें.
लुटिया–*स्त्री.* लहान गडू.
लुटेरा–*पु.* लुटारू; डाकू.
लुठना*–*क्रि. अ.* १ लोळणें; गडबडणें. २ लवंडणें; निजणें.
लुढकना–*क्रि. अ.* गडगडत जाणें; पडणें; पसरणें. [ढकलणें.
लुढकाना–*क्रि. स.* गडगडत सोडणें;
लुढना*–*क्रि. अ.* कलंडणें; पडणें.
लुढाना–*क्रि. स.* कलांडणें; पाडणें.
लुतरा–*वि.* [दे.] १ चुगलखोर; चहाडखोर. २ दांडगा; भांडकुदळ.
लुत्फ़–*पु.* [*अ.*] १ कृपा; मेहरबानगी;अनुग्रह. २ खुबी; वैशिष्ट्य. ३ मौज; आनंद. ४ स्वाद; गोडी.
लुदकी–*स्त्री.* [दे.] दह्यांतील भाग.
लुनना–*क्रि. स.* पीक कापणें; कापणी करणें.
लुनाअी*–*स्त्री.* लावण्य; सौंदर्य.
लुनाअी–*स्त्री.* कापणी; कापणीची मजुरी.
लुनिया–*स्त्री.* लोणारी जात.
लुनाि़ला–*वि.*खारट;लोणा असलेला.
लुब्धक–*पु.* १ पारधी. २ अुत्तर गोलार्धांतील अेक तेजस्वी तारा.
लुब्बेलुबाब–*पु.* [*अ.*] गोष्टीचा सारांश; तात्पर्य; सार.
लुभाना–*क्रि. अ.* १ मोहून जाणें. २ लालचावणें; भुरळणें. ३ देहभान नसणें. *क्रि. स.* १ मोहून टाकणें. २ लालूच दाखविणें. ३ देहभान विसराविणें.
लुभावना–*वि.* मोहक.
लुरकी–*स्त्री.* कानांतील बाळी.
लुरी–*स्त्री.* [?] नुकतीच व्यालेली गाय.

लुहना*–*क्रि. अ.* मोहून जाणें.

लुहार—*पु.* लोहार. **लुहारी**–*स्त्री.* १ लोहारी; लोहाराचें काम. २ लोहारीण.

लू—*स्त्री.* उन्हाळ्यांतील गरम वाऱ्याचा झोत. (मु.) **लू मारना** अथवा **लगना**–झळ लागणें.

लूक–*स्त्री.* १ ज्वाला. २ जळतें लाकूड. ३ उन्हाळ्यांतील गरम वारा. ४ उल्का.

लूका—*पु.* १ ज्वाला. २ जळतें [लाकूड.

लूट—*स्त्री.* १ लूट. २ लुटीचा माल. (यौ.) **लूट-खसोट-लूटपाट-लूटमार**–*स्त्री.* लुटालूट.

लूटक–*पु.* १ लुटारू; डाकू. २ निस्तेज करणारा.

लूटना–*क्रि. स.* १ लुटणें; २ हिसकणें. ३ फसविणें; ठकविणें. ४ मोहून टाकणें.

लूत-लूता—*स्त्री.* कोळी (किडा.)

लून—*पु.* लवण; मीठ.

लूनना—*क्रि. स.* शेताची कापणी करणें.

लूनिया—*पु.* लोणारी; मीठ बनविणारी जात.

लूनी—*पु.* १ लोणी. २ हरभऱ्याच्या झाडावरील आंब. *वि.* खारट.

लूमना*–*क्रि. अ.* लोंबकळणें.

लूरना*–*क्रि.अ.* १ झुलणें; डोलणें. २ तुटून पडणें; गळून पडणें. ३ एकाएकीं येणें; मिळणें; प्राप्त होणें. ४ आकर्षित होणें; मोहून जाणें.

लूला–*वि.* १ लुळा; अपंग. २ हाततुटका; थोटा.

लेंडी–*स्त्री.* बकऱ्याची किंवा उंटाची लेंडी; शेण.

लेंड-*पु.* लेंडी (विष्ठा)

लेंहड-डा–*पु.* [दे.] झुंड; समूह; कळप (गुराढोरांचा).

लेई—*स्त्री.* १ लसदार चिकट पदार्थ २ लापशी. ३ गिलावा. ४ खळ. (यौ.) **लेईपूँजी**–सगळी जमा; सर्वस्व.

लेकिन–अव्य. [अ.] पण; परंतु.

लेख—*पु.* १ लेख. २ अक्षर. ३ लिखावट.

लेखक–*पु.* लिहिणारा; लेखक.

लेखकी–*स्त्री.* लेखकाचें काम अथवा मजुरी.

लेखन—*पु.* १ लिहिणें. २ चित्र काढणें. ३ हिशेब.

लेखना–*क्रि.स.* १ समजणें; मानणें. २ लिहिणें. ३ गणित करणें.

लेखनी—*स्त्री.* लेखनी.

लेखा-*पु.* १ गणना; हिशेब. २ अदमास. ३ जमाखर्चाचें विस्तृत विवरण. ४ अनुमान; कल्पना. (मु.) **किसी के लेखे**–कोणाच्या समजुतीप्रमाणें.

लेजम—*स्त्री.* [फा.] लेजीम.
लेटना—*क्रि. अ.* १ निजणें; पहुडणें. २ कलंडणें; लवंडणें.
लेटाना—*क्रि. स.* निजविणें.
लेनें—*पु.* १ घेणें. २ कर्जाऊ दिलेली रक्कम. ३ परत मिळणारी रक्कम. (यौ.) **लेनदेन**—देवघेवीचा व्यवहार. [घेणारा. २ सावकार.
लेनदार—*पु.* [सं. + फा.] १
लेना—*क्रि. स.* १ घेणें. २ ताब्यांत ठेवणें. ३ जिंकणें. ४ लज्जित करणें; बनविणें. (मु.) **आडे हाथों लेना**—व्याजोक्तीनें निरुत्तर करणें. **ले-दे करना**—भांडण करणें; झगडणें. **लेना न देना**—कांहीहि संबंध नसणें. **लेने के देने पडना**—फायद्याऐवजीं नुकसान होणें; अंगलट येणें. **लेनेमें न देनेमें**—ना अध्यांत ना मध्यांत. [लिंपण.
लेप—*पु.* १ लेप; ओढा. २ गिलावा;
लेपना—*क्रि. स.* १ लेप; लावणें. २ गिलावा करणें. ३ माखणें; फांसणें.
ले-पालक—*पु.* दत्तक मुलगा.
ले पालना—*क्रि. स.* दत्तक घेणें.
लेव—*पु.* १ लेप; ओढा. २ गिलावा; लिंपण.
लेवाल—*पु.* १ घेणारा. २ गिऱ्हाईक; विकत घेणारा. ३ हक्कदार.
लेवया—*पु.* घेणारा ग्राहक.
लेश—*पु.* अल्प अंश; सूक्ष्म भाग. २ कण; अणुरेणु. ३ चिह्न; खूण. ४ संसर्ग; संबंध. **लेश**—*वि.* अल्प; थोडा; किंचित्. [लिहिणें. ३ लेखणें.
लेषना*—*क्रि. सं.* १ पाहणें २
लेसना—*क्रि. स.* १ जाळणें; पेटविणें. २ गिलावा लावणें. लिंपणें. ३ चिकटविणें ४ चुगली करणें.
लेहाजा—*क्रि. वि.* [अ.] याकरितां; म्हणून; यास्तव.
लेही—*स्त्री.* पाहा 'लेअी'.
लै*—*अव्य.* पर्यंत; पावेतों.
लैस—*वि.* [अिं] सजलेला. तयार; सुसज्जित. *पु.* रिबन; लेस; किनार; फीत.
लों*—*अव्य.* पर्यंत; पावेतों.
लोंदा—*पु.* ओल्या पदार्थाचा गोळा.
लोअि*—*पु.*लोक *स्त्री.* १ कांति; तेज; दीप्ति. २ ज्वाला.
लोअी—*स्त्री.* १ अुंडा (भिजविलेल्या पिठाचा भाकरी, पोळी करण्यासाठीं तयार केलेला गोळा). २ लोंकरीची अेक प्रकारची जाडजूड शाल किंवा घोंगडी.
लोक—*पु.* १ जग. २ स्थान. ३ निवासस्थान. ४ पृथ्वी, आकाश, पाताल हे तीन लोक. ५ चौदा

लोकना–*क्रि. स.* झेलणें.

लोकप्रवाद–*पु.* १ म्हण. २ वदंता ३ लोकापवाद. ४ अफवा.

लोकलाज–*स्त्री.* जगाची लाज.

लोकश्रुति–*स्त्री.* अफवा.

लोकाट–*पु.* [चिनी] मोठ्या बोरा-अेवढें अेक गोड फळ.

लोकाना–*क्रि. स.* अुडविणें; फेकणें.

लोकोत्तर–*वि.* अलौकिक.

लोकोक्ति–*स्त्री.* म्हण.

लोखर–*स्त्री.* १ लोहार किंवा न्हाव्याचीं अुपकरणें (वस्तरा, कात्री वगैरे).

लोग–*पु.* बहु. लोक; जनता.

लोचि–*पु.* अभिलाषा; अिच्छा.

लोच–*स्त्री.* १ मृदुता; कोमलता. २ लुसलुशीतपणा. ३ लवचीकपणा.

लोचन–*पु.* डोळा; नेत्र.

लोचना–*क्रि. सं.* १ प्रकाश पाडणें. २ आवड अुत्पन्न करणें. *क्रि. अ.* १ अिच्छिणें. २ शोभणें.

लोटना–*क्रि. अ.* १ लोळणें. २ गडगडणें. ३ कुशीस वळणें. ४ आराम करणें. ५ मुग्ध होणें; मोहून जाणें.

लोटपोट–*वि.* गडबडा लोळणें; आनंदातिरेकानें किंवा हर्षानें गडबडा लोळणें.

लोटा–*पु.* लोटा; तांब्या.

लोटिया, लोटी–*स्त्री.* गडू.

लोढा-*पु.* वरवंटा. (मु.) **लोढा डालना**–सपाट करणें. **लोढिया**–*स्त्री.* लहान वरवंटा.

लोथ–*स्त्री.* मृत शरीर; शव. (मु.) **लोथ गिरना**– मारलें जाणें. **लोथा डालना**–मारून टाकणें. **लोथडा**–*पु.* मांसपिंड.

लोन–*पु.* मीठ; लवण. २ सौंदर्य. (मु.) **लोन खाना**–मीठ, अन्न खाणें; अुपकार घेणें. **लोन चुकाना (अुतारना)**–अुपकार फेडणें. **लोन न मानना**–अुपकार न मानणें. **जलेपर लोन लगाना**–दुःखावर डागण्या देणें.

लोन हरामी–*वि.* [स. + फा.] निमकहराम; कृतघ्न.

लोना–*वि.* १ तिखटमिठाचा. २ चमचमीत. ३ खारा. ४ सुंदर. *पु.* खारी माती. [अेक जात.

लोनिया–*पु.* मीठ तयार करणारी

लोबान–*पु.* [अ.] धूप.

लोभाना–*क्रि. स.* मोहून टाकणें. *क्रि. अ.* मोहून जाणें.

लोभार–*वि.* भुलविणारा; लोभांत पाडणारा. २ मोहून टाकणारा.

लोम–*पु.* अंगावरील केस; रोम.

लोमडी–स्त्री· १ कोल्हा; खोकड.२ कोल्ही. [आणणारें.
लोमहर्षण–वि· अत्यंत शहारे
लोय*–स्त्री· जाळ; ज्वाळा.
लोयै–पु· लोक.
लोय, लोयन*–पु· लोचन; डोळा.
लोरी–स्त्री· अंगाअी गीत.
लोलक—पु· डूल.
लोहंडा–पु· १ लोखंडाचें भांडें २ तसराळें. ३ लोखंडी घागर.
लोहसार–पु· १ पोलाद. २ लोखंडी साखळी.
लोहा–पु· १ लोखंड. २ शस्त्र; हत्यार. ३ लोखंडाची वस्तु. ४ लाल बैल. (मु.) **लोहा बजना**–लढाअी होणें. **लोहा मानना**–१ प्रभुत्व मानणें. २ हार खाणें. **लोहा लेना**—लढाअी करणें. **लोहेके चने चबाना**–अत्यंत कष्ट सहन करणें; कठिण कार्य करणें.
लोहार—पु· लोहार. [धंदा.
लोहारी–स्त्री· लोहाराचें काम किंवा
लोहित–वि· लाल रंगाचा.
लोहिया–पु· १ लोखंडी वस्तूंचा व्यापार करणारा. २ मारवाडांतील अेक जात. ३ लाल रंगाचा बैल.
लोहू–पु· रक्त. (यौ.) **लोहू लोहान**–रक्तबंबाळ.

लौं*–अव्य. १ पर्यंत. २ समान; तुल्य. [२ चमकणें.
लौंकना*—क्रि· अ· १ दिसणें.
लौंग*–पु· १ लवंग. २ नाकांतील चमकी.
लौंडा–पु· [?] छोकरा; पोरगा.
लौंडी–स्त्री· १ पोरगी. २ दासी.
लौ–स्त्री· १ आवड; गोडी. २ चित्तवृत्ति. ३ आशा. ४ अिच्छा.
लौ–स्त्री· १ ज्वाळा. २ ज्योत.
लौआ–वा—पु· दुध्या भोपळा.
लौकिक–वि· व्यावहारिक; सांसारिक.
लौकी–स्त्री· १ दुध्या भोपळा. २ पोहण्याचा झेला; थोडा.
लौटना–क्रि· अ· १ परतणें; माघारीं येणें. २ मागें वळणें. क्रि· स· अुपडें करणें.
लौटफेर–पु· फेरबदल; फेरफार.
लौटाना–क्रि· स· १ परत देणें; परत करणें. २ अुलटें सुलटें करणें; अुपडें करणें.
लौन*–पु· लवण; मीठ.
लौवा–पु· [दे.] दुध्या.
लौहा–स्त्री· [अ.] १ लाकडी तक्ता. २ लाकडी पाटी. ३ फळा. ४ पुस्तकाचें मुखपृष्ठ.
ल्यारी–पु· [दे.] लांडगा.
ल्यावना*–क्रि· स· आणणें.

व

वंकट—*वि.* १ वांकडातिकडा. २ कपटी. ३ विकट; कठिण.
वंकनार–वंकनाल–*स्त्री.* सोनाराची वांकडी नळी अथवा फुंकणी.
वंग–*पु.* १ कथील. २ शिसें.
वंग—*पु.* बंगाल. [धूर्त. ३ दुष्ट.
वंचक–*पु.* १ फसविणारा; ठक. २
वंचना–*स्त्री.* फसवणूक; ठकबाजी.
वंचित—*वि.* फसलेला; पारखा झालेला. [२ प्रणाम. ३ पूजा.
वंदन–*पु.* **वंदना**–*स्त्री.* १ स्तुति.
वंश–*पु.* १ वंश; कुळ. २ बांबू. ३ बांसरी. [वंशज.
वंशधर—*पु.* कुळांत जन्मलेला;
वंशी–*स्त्री.* पाहा 'बंसी'. [विणारा.
वंशीधर—* कृष्ण; बांसरी वाज-
वंशीवट–*पु.* पाहा 'बंसीवट'.
वक–*पु.* वक; बगळा.
वकअत–*स्त्री.* [अ.] १ शक्तिः बल. २ अुंची. ३ पत. ४ महत्त्व.
वकालत—*स्त्री.* [अ.] वकीली.
वकालतन—*क्रि. वि.* [अ.] वकिलाकरवी. [वकीलपत्र.
वकालतनामा–*पु.* [अ. + फा.]
वकील–*पु.* [अ.] १ वकील; विधिज्ञ. २ राजदूत.

वक्त—*पु.* [अ.] १ वेळ. २ संधि; अवसर. ३ सवड; फ़ुरसत.
वक्तन-फवक्तन–*क्रि. वि.* [अ.] कधीं कधीं; अधूनमधून.
वक्तव्य—*पु.* १ पत्रक. २ कथन. ३ घोषणा; जाहिरनामा.
वक्फ़—*पु.* [अ.] धर्मार्थ दान केलेली संपत्ति.
वक्फ़नामा *पु.* [अ.+फा.] दानपत्र.
वक्ष–*पु.* छाती; अूर.
वगैरह–*अव्य.* [अ.] वगैरे; अित्यादि.
वच्छ*–*पु.* वक्षःस्थळ; छाती; अूर.
वजह—*स्त्री.* [अ.] १ कारण. २ चेहरा; आकृति. ३ पद्धति; रीत. ४ अुत्पन्नाची बाब.
वज़ा—*स्त्री.* [अ.] १ बनावट; रचना. २ सजावट. ३ स्थिति. ४ प्रथा. ५ प्रसवणें; जन्म देणें. (यौ.) **वज़ा हमल**–गर्भपात.
वज़ादार—*वि.* [अ. + फा.] १ डौलदार; चांगल्या घडणीचा. २ आपल्या तत्त्वांप्रमाणें चालणारा.
वज़ारत–*स्त्री.* [अ.] १ प्रधानकी. २ मंत्रीपद. ३ मंत्र्याचें कार्यालय.
वज़ाहत—*क्रि.* [अ.] १ सौंदर्य. २ चेहऱ्यावरील तेज; कांति.

वज़ीअ–*वि.* [*अ.*] नीच; हलकट.

वज़ीफा—*पु.* [*अ.*] १ विद्यार्थी, विद्वान् अित्यादींना मिळणारी वृत्ति; छात्रवृत्ति. २ जप; पाठ.

वज़ीर–*पु.* [*अ.*] १ प्रधान मंत्री; दिवाण. २ वजीर. **वज़ीरी**–*स्त्री.* प्रधानपद; मंत्रीपद.

वज़ीरे–आज़म–*पु.*[*अ.*] पंतप्रधान.

वज़ू—*पु.* [*अ.*] नमाजापूर्वी हात-पाय धुण्याची पद्धति.

वजूद—*पु.* [*अ.*] १ कार्यसिद्धि. २ शरीर. ३ प्रगट होणें. ४ निश्चिती. ५ अस्तित्व.

वज्र-*पु.* १ अिंद्राचें शस्त्र. २ वीज. ३ हिरा. ४ भाला. *वि.* घोर; भीषण; कठोर; दारुण. (*यौ.* **वज्रपात**–वीज कोसळणें; आपत्ति येणें. **वज्रमूर्ख**-महामूर्ख.

वडिश–*पु.* मासे पकडण्याचा गळ

वतन–*पु.* [*अ.*] जन्मभूमि. **वतनी**-*वि.* देशबंधु. [मुलगा; बाळ.

वत्स—*पु.* १ गायीचें वासरूं. २

वत्सर—*पु.* वर्ष.

वदंती–*स्त्री.* कथा; वार्ता. (*यौ.*) **किंवदंती**-अफवा. [वचन.

वदन–*पु.* १ तोंड; मुख. २ कथन

वदि, वदी—*पु.* वद्य पक्ष.

वध—*पु.* खून; हत्या.

वधक–*पु.* १ खुनी. २ हिंसक. ३ व्याध.

वधना—*क्रि. स.* ठार मारणें.

वधिक—१ वध करणारा. २ मांग.

वधू–वधूटी—*स्त्री.* १ नवरी. २ बायको. ३ सून.

वधूवंश—*पु.* स्त्रीजाति.

वधूत*—*पु.* दिगंबर; अवधूत.

वन—*पु.* जंगल; अरण्य.

वनचर—*पु.* जंगलांत राहणारा; वनवासी. [अुत्पन्न झालेला.

वनज—*पु.* १ कमळ. २ वनांत

वनिता—*स्त्री.* १ स्त्री. २ प्रिया.

वफा–*स्त्री.* [*अ.*] १ वायदा पूर्ण करणें; वचनपूर्ति. २ मुरवत. ३ निभावणें; पूर्ण करणें.

वफात—*स्त्री.* [*अ.*] मृत्यु.

वफादार—*वि.* [*अ.* + *फा.*] वचनपूर्ति करणारा; अेकनिष्ठ.

वफादारी—*स्त्री.* निष्ठा.

वबा—*स्त्री.* [*अ.*] सांथीचा रोग.

वबाल–*पु.* [*अ.*] १ भार; ओझें. २ संकट; आपत्ति.

वमन—*पु.* अुलटी; ओकारी.

वयन—*पु.* वचन.

वयस्क–*वि.* वयांत आलेला; प्रौढ.

वरंच—*अव्य.* १ पण; परंतु. २ अुलट; अितकेंच नव्हे तर.

वरक–पु. [अ.] १ पत्र. २ पुस्तकाचें पान. ३ सोन्याचांदीचा वर्ख.
वरग़लना—क्रि. स. [दे] १ बहकाविणें; भडकावणें. २ दिशाभूल करणें.
वरज़िश—स्त्री. [फा.] व्यायाम.
वरज़िशी—वि. व्यायामासंबंधीं.
वरण–पु. १ निवड; नियुक्ति. २ पूजा; सत्कार. ३ स्वीकार.
वरद—वि. वरदान देणारा.
वरदी—वि. [अ.] गुलाबी.
वरदी—स्त्री. [अ.] १ गणवेश. २ चौघडा; नौबत.
वरन्–अव्य. अुलट; परंतु; अितकेंच नव्हे तर. [२ अुलट.
वरना–अव्य. [फा] १ नाहींतर.
वरम—पु. [अ.] सूज.
वरसा—पु. [अ.] १ वारस; ('वारिस'चें वहु.). २ वारसा; धन.
वरासत—स्त्री. [अ.] १ वारसा. २ वारसा हक्कानें मिळालेली संपत्ति.
वरीक्षा–स्त्री. वर-परीक्षा करण्यासाठीं त्याला पाहाणें.
वर्ग–१ वर्ग; क्लास. २ श्रेणी; दर्जा.
वर्ण–पु. १ रंग. २ सौंदर्य. ३ जाति.
वर्णन—पु. वर्णन; सांगणें.
वर्णसंकर—पु. दोन भिन्न जातींपासून अुत्पन्न झालेली व्यक्ति अथवा जाति.
वर्णित-वि. वर्णिलेला. [२ व्यवसाय.
वर्त्तन–पु. १ वर्तन; वागणूक.
वर्त्तमान–वि. हल्लींचा; विद्यमान. पु. वर्तमान काळ.
वर्दी–स्त्री. पाहा 'वरदी'
वर्म–१ नाजुक स्थान. २ रक्षणस्थान; कवच.
वर्गलाना–क्रि.स. [फा] बहकाविणें; भलत्या मार्गास नेणें; फूस देणें.
वर्बर–वि. असभ्य; जंगली.
वर्षगाँठ-स्त्री. वाढदिवस.
वर्षा–स्त्री. १ पावसाळा. २ पाअूस; वृष्टि. [२ वर्तुळ; मंडल.
वलय–पु. १ कांकण; बांगडी.
वलवला–पु. [अ.] १ कल्लोळ; आरडाओरड. २ आवेश; मनोवेग.
वली— पु. [अ.] १ मालक. २ शासन. ३ साधु; फकीर. [परंतु; पण.
वले, वलेक, वलेकिन–अव्य [फा.]
वल्द–पु. [अ.] औरस पुत्र.
वल्दियत—स्त्री. [अ.] बापाचें नांवगांव. [शपथ आहे.
वल्लाह—अव्य. [अ.] देवाची
वश—पु. १ अिच्छा. २ ताबा; अधिकार. ३ अुपाय. ४ वश.
वश–प्रत्य. [फा.] समानतादर्शक

प्रत्यय (अुदा. परीवश—अप्सरे-सारखा).

वसअत-*स्त्री*. [*अ.*] १ विस्तार; लांबीरुंदी. २ सामर्थ्य. ३ सामावणी; गुंजाअीस.

वसवास—*पु.* [*अ.*] १ संदेह; संशय. २ भीति. ३ टाळाटाळ.

वसवासी—*पु.* [*अ.*] १ डळमळीत विचार असलेला. २ शंकेखोर.

वसायल—*पु.* बहु. [*अ.*] १ मार्ग. २ वशिले. ३ संबंध.

वसह—*पु.* बैल; वसु.

वसा-*स्त्री.* चरबी; मेद.

वसीका—*पु.* [*अ.*] नातलगांना व्याज मिळावें म्हणून सरकारांत ठेव म्हणून ठेवलेली रक्कम.

वसीयत—*स्त्री.* [*अ.*] अंतसमयीं अिस्टेटीची केलेली व्यवस्था.

वसीयतनामा—*पु.* [*अ.* + *फा.*] वारसापत्र (कायदेशीर शिक्का-मोर्तब झालेलें); मृत्युपत्र.

वसीला—*पु.* [*अ.*] १ संबंध. २ आश्रय. ३साहाय्य. ४ वशिला.

वसुंधरा, वसुधा—*स्त्री.* भूमि; पृथ्वी.

वसूक-*पु.* [*अ.*] १ दृढता. २ विश्वास. ३ अध्यवसाय.

वसूल-*वि.* [*अ.*] वसूल; प्राप्त, *पु.* वसुली; प्राप्त. (यौ.) **वसूलयाबी**—*स्त्री.* वसुली. **वसूली**—*स्त्री.* वसुली.

वस्त-*पु.* [*अ.*] मधला भाग; मध्य.

वस्ती—*वि.* [*अ.*] मधला.

वस्फ—*पु.* [*अ.*] १ प्रशंसा; स्तुति. २ गुणवैशिष्ट्य.

वस्ल—*पु.* [*अ.*] १ दोन वस्तूंचा मेळ; अेकीकरण. २ मिलाफ; संयोग; मीलन. ३ मृत्यु.

वह—सर्व: तो; ती; तें. [अेकेश्वरवाद.

वहदत—*स्त्री.* [*अ.*] अेकत्व;

वहदानियत—*स्त्री.* [*अ.*] १ अेकत्व. २ अनुपमता.

वहन—*पु.* वाहणें; वेणें; अुचलणें.

वहब—*पु.* [*अ.*] अुदारता.

वहबी—*वि.* [*अ.*] १ दिलेला. २ भाग्यानें दिलेला.

वहम—*पु.* [*अ.*] १ वहीम; संशय; अंदेशा. २ गैरसमजूत. ३ बुचकळा. ४ शंका. **वहीम**—*वि.* १ वहिमी; संशयित. २ शंकेखोर; संशयी.

वहशत—*स्त्री.* [*अ.*] १ असभ्यता. २ अुद्धटपणा. ३वेडेपणा. ४ अधीरता; चंचलता. **वहशत अंगेज़**—*वि.* भयानक; भीषण **वहशतज़दा**—*वि.* १ भयमीत २ वेडा. **वहशत नाक**—*वि.* भीषण.

वहशियाना—*वि.* [अ.] जंगली; रानटी.
वहशी—*वि.* [अ.] १ जंगली; रानटी. २ पाळीव नसलेला. ३ असभ्य.
वहाँ—अव्य. त्या ठिकाणीं; तेथें.
वहाबी—*पु.* [अ.] १ अेक मुसलमानी संप्रदाय. (अब्दुल वहाब नजदी हा याचा संस्थापक होता म्हणून 'वहाबी' असें नांव पडलें.) २ या संप्रदायाचा अनुयायी.
वाहित्र—*पु.* आगबोट; जहाज.
वहीं—अव्य. तेथेंच.
वही—सर्व. १ तोच. २ निर्दिष्ट व्यक्ति. ३ तेंच; तींच.
वहीद—*वि.* निरुपम; अप्रतिम.
वह्नि—*पु.* आग; अग्नि.
वाँ—अव्य. पाहा 'वहाँ'
वाँछनीय—*वि.* अिष्ट; अिच्छा करण्यास योग्य.
वांछा—*स्त्री.* अिच्छा; अभिलाषा.
वांछित—*वि.* अिच्छित; अिच्छिलेलें; अभीष्ट
वा*—सर्व. तो (ब्रजभाषा).
वाअिज़—*पु.* [अ.] १ धर्मोपदेशक. २ शिकवण देणारा.
वाक् *पु.* १ वाचा; वाणी. २ जीभ. ३ सरस्वती; शारदा.
वाक़अी—*वि.* [अ.] वास्तविक; खरोखर. अव्य. खरोखरीच.
वाक़फ़ीयत—*स्त्री.* [अ.] १ माहिती; ज्ञान. २ ओळखपाळख.
वाक़या—*पु.* [अ.] १ घटना; घडलेली गोष्ट. २ वृत्तान्त; ३ समाचार. ४ बातमी. **वाक़यात**—बहु. घटना; गोष्टी.
वाक़ा—*वि.* [अ.] १ स्थित; अुभा असलेला. २ होणारा; घडणारा.
वाक़िफ़—*वि.* [अ.] १ जाणणारा; माहिती असलेला. २ अनुभवी. ३ परिचित.
वाक़िफ़कार—*वि.* [अ. + फा.] वाकबगार; माहितगार; अनुभवी
वाकुची—*स्त्री.* अेक औषधी.
वाक्य—*पु.* वाक्य; वचन.
वागुरा-*स्त्री.* हरिण पकडण्याचें जाळें.
वागुरिक—*पु.* पारधी.
वागुलि—*पु.* विड्याचा डबा.
वाग्दत्त—*वि.* वाणीनें दिलेला; देण्याची बोली केलेला; ठरलेला.
वाग्मी—*पु.* १ वाचाळ; बडबड्या. २ अुत्तम वक्ता; पंडित.
वाज़—*पु.* [अ.] १ अुपदेश. २ कथा. ३ धार्मिक अुपदेश.
वाज़ह-वाज़ा—*वि.* [अ.] १ प्रकट; जाहिर. २ स्पष्ट ३ विस्तृत; सविस्तर.

वाजिब पु. [अ.] १ दुसऱ्यावर अवलंबून न राहणारा. २ मासिक किंवा नित्य वृत्ति. **वाजिब–बी**–*वि.* अुचित; योग्य; ठीक.
वाणिज्य–*पु.* व्यापार. [सरस्वती.
वाणी–*स्त्री.* १ वाचा, वाणी; २
वात–पु.१ वारा;हवा. २ वात(रोग).
वातायन–*पु.* खिडकी; झरोका.
वात्याचक्र–*पु.* वावटळ.
वाद–*पु.* १ वादविवाद; चर्चा. २ झगडा; भांडण.
वादा–*पु.* [अ.] वायदा; करार. (मु.) **वादा करना**– वायदा करणें. **वादा खिलाफी करना**–वायदा मोडणें; दिलेला शब्द मोडणें.
वादित्र — *पु.* बाजा (वाद्य).
वादी – *स्त्री.* [अ.] १ घाट (डोंगरांतील). २ डोंगराजवळील अुतरती जमीन. ३ वन; जंगल. ४ दरी.
वानर–*पु.* वानर.
वापस–सी—*वि.* [फा.] १ परत आलेला. २परत झालेला. **वापसी**–*स्त्री.* परतणी. **वापसीन**—*वि.* अखेरचा; शेवटचा.
वाबिस्ता–*वि.* [फा.] संबद्ध. पु नातलग.
वाम––*पु.* [फा.] कर्ज.
वाम–*वि.* १ डावा. २ विरुद्ध. ३ वाअीट; कुटिल.
वामा—*स्त्री.* १ स्त्री. २ दुर्गा.
वामिक़—*पु.* [अ.] १ मित्र. २ प्रेमी.
वायुमंडल—*पु.* १ वातावरण. २ आकाश.
वायुयान—*पु.* विमान.
वार—*पु.* दिवस. २ पाळी. ३ द्वार. ४ अुशीर.
वारद—*पु.* मेघ.
वारदात–*स्त्री.* [अ.] १ अपघात. २ मारामारी; दंगा. ३ भीषण घटना.
वारना–*क्रि. स.* १ स्वतःस ओवाळून टाकणें; कुरवंडी करणें. २ त्याग करणें पु. त्याग. (मु.) **वारने, वारी जाना**–स्वतःस ओवाळून टाकणें.
वार–पार–*पु.* १ आरपार. २ (नदी वगैरेचीं) दोन्ही टोकें. या तीरापासून त्या तीरापर्यंत; या टोकापासून त्या टोकापर्यंत.
वार-फेर–*पु.* ओवाळून टाकलेली वस्तु; बळी. **वार-फेरी**—*स्त्री.*
वाराणसी–*स्त्री.* काशी; बनारस.
वारा न्यारा–*पु.* १ निकाल; निर्णय. २ शेवट (तंटयाबखेड्याचा).
वारिद्—*पु.* पाहा ' वारद '.

वारिद्–*वि.* [*अ.*] येणारा; आलेला. *पु.* १ अतिथि; पाहुणा. २ पत्रवाहक; दूत.

वारिधि–*पु.* समुद्र; सागर.

वारियाँ–*स्त्री.* १ बळी. २ त्याग.

वारिस––*पु.* [*अ.*] वारस; परंपरागत हक्कदार.

वारुणी–*स्त्री.* मद्य; दारू.

वार्ता, वार्त्ता-*स्त्री.* १ गप्पा; बातचीत. २ बातमी. ३ अफवा. ४ हकीगत. (यौ.) **वार्तालाप**––गप्पागोष्टी.

वार्द्धक्य–*पु.* म्हातारपण; वृद्धत्व.

वालंटियर–*पु.* [अिं.] स्वयंसेवक.

वाला—प्रत्य. [फा.] संबंधसूचक प्रत्यय. (अुदा. मकान-वाला).

वालिद्–*पु.* [*अ.*] पिता; वडील. (यौ.)**वालिदे माजिद्**-पूज्य पिता.

वालिदा—*स्त्री.* [*अ.*] आअी.

वालैकुम सलाम––*स्त्री.* [*अ.*] नमस्कार; नमस्ते.

वावैला—*पु.* [*अ.*] १ विलाप. २ शोक. ३ आरडाओरड; कोलाहल.

वा-शुद—*स्त्री.* [फा.] प्रफुल्लता.

वास—*पु.* १ निवास राहाणें. २ स्थान; घर. ३ सुगंध.

वासा – *स्त्री.* अडुळसा.

वासिक–*वि.* [*अ.*] पक्का; दृढ.

वासिल—*वि.* [*अ*] १ वसूल झालेला. २ मिळालेला. ३ पोहोंचलेला. (यौ.) **वासिलबाकी**-वसूल; बाकी रक्कम. [कोट; जाकीट.

वास्कट—*पु.* [अिं.] बंडी; वेस्ट-

वास्तव–*वि.* वास्तविक; यथार्थ.

वास्ता — *पु.* [*अ.*] संबंध.

वास्ते — अव्य. [फा.] १ करितां; साठीं २ सबब; हेतु.

वाह—अव्य. [फा.] वाहवा.

वाहवाही—*स्त्री.* स्तुति; प्रशंसा; तारीफ [३ अेकवचन.

वाहिद् -*वि.*[*अ.*]१ अेक. २ अेकटा.

वाहिब —*वि.* [*अ.*]क्षमा करणारा.

वाहियात—*वि.* [*अ.* + फा.] १ वाह्यात; व्यर्थ. २ फाजील. ३ वाअीट.

वाही—*वि.* [*अ.*] १ आळशी; सुस्त. २ कुचकामाचा. ३ मूर्ख. ४ अुडाणटप्पू.

वाही-तबाही–*वि.* [*अ.* + फा.] १ मूर्ख; बेअकली. २ अुडाणटप्पू. ३ असंबद्ध; भलतेंसलतें.

वाहीतबाही—*स्त्री.* [*अ.*+फा.] वाह्यांत गोष्टी; फाजील गोष्टी.

विंध*—*पु.* विंध्याचल.

विकच —*वि.* अुमललेलें; फुललेलें.

विकरार—*वि.* विकाळ; अक्राळ-विक्राळ; भयानक.
विकसना-*क्रि. अ.* अुमलणें; फुलणें.
विकल—*वि.* १ व्याकुळ; बेचैन. २ अपूर्ण. ३ खंडित. ४ कलाहीन.
विकास-*पु.* वाढ; अुमलणें; अुन्नति.
विक्रय—*पु.* विक्री. विक्रा.
विक्षोभ—*पु.* क्षोभ; अुद्विग्नता; चांचल्य.
विख*—*पु.* विष.
विखान*—शिंग; विषाण.
विगत—*वि.* गेलेला; मागील.
विग्यान—*पु.* विज्ञान; शास्त्र.
विघ्न—*पु.* संकट; अडचण.
विचच्छन*—*वि.* १ अतिशय बुद्धिवान. २ चतुर.
विचरना—*क्रि.अ.* फिरणें; भ्रमण करणें. **विचरण***-*पु.* भ्रमण.
विचलाना-*क्रि.स.* विचलित करणें.
विचार—*पु.* १ विचार. २ न्याय.
विचारक-*पु.* १ विचारी; विचार करणारा. २ न्याय देणारा.
विचारना-*क्रि.अ.* १ विचार करणें. २ विचारणें. ३ पत्ता लावणें.
विचित्र—*वि.* १ रंगीबेरंगी. २ विलक्षण.
विच्छेद—*पु.* १ वियोग. २ नाश.
विछोह—*पु.* वियोग; विरह.
विजन-*वि.* निर्जन; अेकांत. *पु.* पंखा.
विजेता—*पु.* १ शूर; पराक्रमी. २ जेता; विजयी. [कमजोर.
विजोर—*वि.* [सं. + फा.] दुर्बळ;
विज्जुलता—*स्त्री.* वीज.
विज्ञप्ति-*स्त्री.* १ जाहिरात. २ताकीद; पूर्वसूचना. [**वेत्ता**-*पु.* शास्त्रज्ञ.
विज्ञान—*पु.* शास्त्र. (यौ.) **विज्ञान**
विज्ञापन—*पु.* जाहिरात.
विज्ञापनबाजी-*स्त्री.* [सं. + फा.] जाहिरातबाजी.
विट—*पु.* १ लंपट; कामुक. २ धूर्त; स्वार्थी. ३ वैश्य.
विटप—*पु.* १ नवी फांदी. २ झाड.
विडंबना-*स्त्री.* १ विडंबन. २ दुर्दशा.
विडरना, विडारना—*क्रि. अ.* १ फळणें; विखुरणें. २ पळून जाणें.
विडराना, विडारना—*क्रि. स.* १ विखुरणें; पसरणें २ पळविणें. ३ पाठलाग करणें.
विडाल—*पु.* बोका; मांजर.
वितंडा—*स्त्री.* वितंडवाद; झगडा.
वितरण—*पु.* १ वांटप. २ दान.
वितस्ता—*स्त्री.* झेलम नदी.
वितािडत—*वि.* ताडन करण्यांत आलेला; बडविण्यांत आलेला.
वितान-*पु.* १ मंडप. २ विस्तार.
वित्त—*पु.* पैसा; संपत्ति.

विथकना*—*क्रि. अ.* १ थकणें; गळून जाणें. २ आश्चर्यानें थक्क होणें. **विथकित**—*वि.* थकला भागलेला.

विथा*-*स्त्री.* १ व्यथा. २ दुःख. ३ रोग.

विदग्ध—*पु.* चतुर; रसिक; विद्वान्. *वि.* १ सुंदर. २ शिजविलेलें.

विदरना*—*क्रि. अ.* १ फाटणें. २ विदीर्ण होणें.

विदलना—*क्रि. स.* नाश करणें.

विदा—*स्त्री.* १ रवानगी. २ प्रस्थान. ३ निरोप (जातांना घेतात ती अनुमति). **विदाई**—*स्त्री.* १ प्रस्थान. २ जाण्याची परवानगी; निरोप. ३ बिदागी (धन).

विदारना—*क्रि. स.* फाडणें.

विदित—*वि.* ज्ञात; माहित.

विदेश—*पु.* परदेश. **विदेशी, विदेशीय**—*वि.* परदेशी.

विद्ध—*वि.* घायाळ; जखमी.

विद्यार्थि-र्थी-*पु.* विद्यार्थी; शिकणारा.

विद्रोह—*पु.* बंड.

विधना—*पु.* १ विधाता. २ ब्रह्मदेव.

विधना—*स्त्री.* भवितव्यता.

विधना—*क्रि. स.* मिळविणें.

विधान—*पु.* १ योजना; कार्यक्रम. २ व्यवस्था. ३ प्रणाली. ४ राज्यघटना. ५ रचना; निर्मिति. ६ उपाय; युक्ति. ७ आज्ञा करणें.

विधान-परिषद्—*स्त्री.* कायदेमंडळ.

विधान-लेखक—*पु.* घटना पंडित

विधि—*स्त्री.* १ विधि; कार्यपद्धति. २ कायदा. *पु.* ब्रह्मा; विधाता. (यौ.) **गतिविधि**—*स्त्री.* हालचाल; कार्य; वागणूक.

विधेयक—*पु.* कायद्याचा मसुदा; बिल.

विध्वंस—*पु.* विनाश.

विनष्ट—*वि.* नष्ट; उध्वस्त.

विनती—*स्त्री.* विनंती; प्रार्थना.

विनसना—*क्रि. अ.* नष्ट होणें; नाश पावणें.

विना—*अव्य.* खेरीज; शिवाय.

विनिमय—*पु.* अदलाबदल; देवाणघेवाण.

विनु—*अव्य.* विना; खेरीज.

विनूठा—*वि.* [दे.] अपूर्व; सुंदर.

विनोद—*पु.* १ विनोद; मनोरंजन. २ क्रीडा; कौतुक.

विन्यास—*पु.* १ स्थापना. २ ठेवणें. ३ रीतसर मांडणें.

विपंची—*स्त्री.* वीणा.

विपक्ष-विपक्षी—*पु.* १ विरोधी पक्ष. २ शत्रु.

विपत्ति—*स्त्री.* आपत्ति; संकट.

विपिन—*पु.* अरण्य; वन.

विपुल—*वि.* पुष्कळ; मोठा.

विप्लव—*पु.* १ दंगल; गडबड. २ बंड;

विद्रोह. ३ अव्यवस्था. ४ फेरफार; अदलाबदल. ५ नदीचा पूर.
विबुध–*पु.* १ देव. २ चंद्र. ३ पंडित.
विभव–*पु.* १ वैभव; संपत्ति. २ प्रताप.
विभा–*स्त्री.* १ किरण; प्रकाश. २ शोभा.
विभाजन—*पु.* १ फाळणी. २ विभागणी. ३ वांटणी.
विभिन्न–*वि.* १ वेगळा; पृथक्. २ अनेकविध.
विभीति–*स्त्री.* १ भय. २ शंका.
विभीाति-*वि.* नानाविध; अनेक प्रकारें.
विभीषण—*पु.* रावणाचा धाकटा भाऊ; बिभीषण.
विभु–*वि.* समर्थ; महान्. *पु.* ओीश्वर.
विभूति *स्त्री.* १ अैश्वर्य. २ महापुरुष.
विभेटन–*पु.* भेट; गळ्याला मिठी मारणें
विमल–*वि.* निर्मल; स्वच्छ.
विमाता–*स्त्री.* सावत्र आओी.
विमान–*पु.* १ विमान. २ तिरडी. ३ अनादर.
विमुक्त—*वि.* १ मुक्त झालेला. मोक्षास गेलेला. २ सुटलेला.
विमुख–*वि.* १ तोंड फिरवलेला; विन्मुख; बेपर्वा. २ अप्रसन्न.
विमुद—*वि.* अुदास; खिन्न.
विमूढ-*वि.* १ अत्यंत मोहित झालेला. २ बुचकळ्यांत पडलेला. ३ शुद्धीवर नसलेला. ४ मूर्ख.
विमूढ-गर्भ–*पु.* पोटांतच मेलेलें मूल.
विमोह–*पु.* १ मोह. २ बेशुद्धि. ३ आसक्ति.
विमौट–*पु.* वाळवीनें केलेलें घर.
विय–*वि.* १ जोडी. २ दुसरा.
वियोग—*पु.* विरह; विच्छेद.
विरंचि–*पु.* ब्रह्मदेव.
विरचना–*क्रि. स.* [फा.] १ रचणें. २ बनविणें. ३ सजविणें. [विमुख.
विरत–*वि.* १ अनुरक्त नसलेला. २
विरद–*पु.* कीर्ति; ख्याति; यश. २ सुंदर नांव. [३ कीर्तिमान्.
विरदैत*–*वि.* १ प्रख्यात २ यशस्वी.
विरमना*–*क्रि. अ.* १ रमणें; मन लागणें. २ थांबणें. ३ मोहून जाणें. ४ वेग थांबणें. [निर्जन. ३ दुर्लभ.
विरल–*वि.* १ विरळ; पातळ. २
विरला–*वि.* विरळा; दुर्लभ.
विरस–नीरस; फिक्का.
विरह—विरह; वियोग.
विराजना–*क्रि. अ.* १ शोभणें. २ हजर असणें. ३ बसणें.
विराजमान—*वि.* चमकणारें; १ सुशोभित. २ बसलेलें. [राधिकार.
विरासत–*स्त्री.* [अ.] वारसा; अुत्त-
विरासतनामा—*पु.* [अ. + फा.] वारसापत्र.

विरेचक–*वि.* जुलाब करणारें रेचक.

विरेचन–*पु.* १ जुलाब. २ रेचक (औषध).

विरोधना*–*क्रि.स.* १ विरोध करणें. २ वैर करणें. ३ शत्रुत्व धरणें.

विलखना–*क्रि. अ.* १ विलाप करणें. २ वैर करणें, शत्रुत्व धरणें.

विलगाना–*क्रि. अ.* अलग होणें; वेगळे होणें. *क्रि. स.* वेगळें करणें.

विलपना*–*क्रि.अ.* विलाप करणें; शोक करणें.

विलम*–*क्रि. पु.* विलंब; अुशीर.

विलमना–*क्रि. अ.* अुशीर लावणें; थांबणें.

विलसना–*क्रि. अ.* १ शोभणें. २ विराजणें. ३ आनंदी होणें. ४ क्रीडा, विलास करणें.

विलायत–*पु. स्त्री.* [*अ.*] १ परका देश; दुसरा देश. २ दूरचा देश.

विलास–*पु.* चैन; विलास.

विलीक*–*वि.पु.* अनुचित; अयोग्य.

विलीन–*वि.* मिसळलेला; लीन; गुप्त; अदृश्य.

विलोकना–*क्रि. स.* पाहाणें.

विलोकित–*वि.* पाहिलेला.

विलोचन–*पु.* डोळा.

विलोप–*पु.* लोप; नाश.

विलोडना–*क्रि. स.* घुसळणें.

विलोम–*वि.* अुलट; विपरीत; प्रतिकूल; विरुद्ध.

विलोल–*वि.* चंचल; चपल; सुंदर.

विवक्षित–*वि.* अपेक्षित; ज्याला कांहीं सांगावयाची अिच्छा किंवा आवश्यकता आहे असा. [करणें.

विवदना*–*क्रि. अ.* वादविवाद

विवर–*पु.* बीळ; भोंक; छिद्र; छेद.

विवश–*वि.* १ लाचार; असहाय. २ पराधीन.

विवाद–*पु.* १ वादविवाद. २ भांडण-तंटा. ३ मुकदमेबाजी. **विवादी**–*पु.* १ वादविवाद करणारा. २ खट-ल्यांतील अेक पक्ष. [स्पष्ट; व्यक्त.

विशद–*वि.* १ निर्मळ; स्वच्छ; २

विशाल–*वि.* १ विस्तृत; मोठा. २ सुंदर. ३ प्रसिद्ध.

विशिख–*पु.* बाण.

विशुद्ध–*वि.* १ शुद्ध. २ खरें; सत्य. **विशुद्धी**–*स्त्री.* शुद्धता.

विशृंखल–*वि.* विस्कळित; स्वछंद; स्वतंत्र. [प्रकट करणारें.

विशेषण–*पु.* विशेषण; वस्तूचे गुण

विश्लेषण–*पु.* पृथक्करण.

विषण्ण–*वि.* दुःखी; अुदास.

विषम–*वि.* १ असमान; असमतुल्य. २ बाअीट.

विषाद–*पु.* दुःख; खेद; शोक

विषुवरेखा–*स्त्री.* विषुववृत्त; भूमध्यरेखा.
विषैला–*वि.* विषारी. [२ मृत्यु.
विसाल–*पु.* [अ.] १ संयोग; मेळ.
विसासी—*वि.* विश्वासघातकी; धोकेबाज; दगलबाज.
विस्फोट—*पु.* १ स्फोट. २ फोड.
विस्फोटक—*पु.* स्फोटक द्रव्य.
विस्मय—*पु.* आश्चर्य
विस्मित–*वि.* आश्चर्यचकित.
विहंग, विहंगम, विहग—*पु.* १ पक्षी. २ विमान. ३ सूर्य; चंद्र.
विहार—*पु.* १ भ्रमण. २ बौद्धांचें निवासस्थान. [लागू झालेला कायदा.
विहित कानून–*पु.* [सं. + फा.]
विह्वल —*वि.* घाबरलेला.
वीचि–ची—*स्त्री.* तरंग; लाट.
वीणा—*स्त्री.* वीणा.
वीरांगना—*स्त्री.* शूर स्त्री.
वीरान–*वि.* [फा.] १ ओसाड; उजाड; वैराण. २ निस्तेज. ३ तथ्य नसलेला.
वीराना–*वि.* [फा.] १ उध्वस्त; वैराण. २ उजाड. ३ जंगल.
वीरानी–*स्त्री.* [फा.] वैराणपणा.
वीर्य–वीर्य्य—*पु.* १ धातु; रेत; शुक्र. २ पराक्रम.
वृंत–*पु.* १ देंठ. २ स्तनाग्रभाग.
वे—सर्व. ते; त्या; तीं.
वेगि–*क्रि. वि.* लौकर; शीघ्र.
वेतन–*पु.* पगार.
वेतन-भोगी–*पु.* पगारी नोकर.
वेदमंत्र–*पु.* वेदांतील मंत्र.
वेधना–*क्रि. स.* पाहा 'बेधना'.
वेला—*स्त्री.* १ वेळ. २ समुद्राचा किनारा; समुद्राची लाट.
वेश–*पु.* वेष; पोशाख.
वै—अव्य. निश्चय सूचक शब्द. सर्व. पाहा 'वे'.
वैकल्पिक — *वि.* १ ऐच्छिक. २ संदिग्ध. ३ अेकांगी. ४ संशयित.
वैखरी—*स्त्री.* वाणी; वाग्देवी.
वैज्ञानिक—*पु.* शास्त्रज्ञ.
वैतनिक—*पु.* पगारी नोकर.
वैतालिक—*पु.* स्तुतिपाठक; भाट; चारण.
वैद—*पु.* वैद्य.
वैदेशिक—*वि.* परराष्ट्रीय.
वैध–*वि.* सनदशीर.
वैधानिक कानून–*पु.* [सं.+फा.] घटनाविषयक कायदा.
वैधानिकता—*स्त्री.* सनदशीरपणा.
वैधानिक संकट—*पु.* घटनात्मक पेंचप्रसंग.
वैभव—*पु.* ऐश्वर्य; संपत्ति.
वैमनस्य—*पु.* शत्रुत्व; वैर; कटुता.

वैयाकरण–पु. व्याकरण जाणणारा.
वैर—पु. वैर; शत्रुत्व.
वैविध्य—पु. विविधता; वेगळेपणा.
वैशाख—पु. वैशाख महिना.
वैसा—सर्व. तसा.
वोट—पु. [अिं.] मत.
वोटर—पु. [अिं.] मत देणारा.
व्यंग-व्यंग्य—पु. १ अुपहास; अुपरोध. २ गूढार्थ.
व्यंजन–पु. १ स्पष्टीकरण. २ कालवण; तोंडी लावणें अि. (जेवण). ३ स्वयंपाक. ४ अवयव. ५ व्याकरणांतील व्यंजन.
व्यंजना–स्त्री. १ स्पष्टीकरण २ श्लेष.
व्यक्ति—पु. व्यक्ति; मनुष्य.
व्यग्र—वि. व्याकुळ; अुद्विग्न.
व्यजन—पु. पंखा.
व्यतिरेक–पु. १ अभाव. २ अंतर. फरक; भेद. ३ अतिरेक; अतिक्रम.
व्यतीत—वि. झालेला; गेलेला.
व्यथा–स्त्री. १ दुःख; क्लेश. २ वेदना.
व्यथित—वि. दुःखी.
व्यभिचार–पु. बदचलनी; स्त्री-पुरुषांचा अनैतिक संबंध.
व्यभिचारिणी—स्त्री. छिनाल; कुलटा स्त्री.
व्यभिचारी–परस्त्रागामी; बदचाल.
व्यय–पु. १ खर्च. २ विनाश. ३ खप.
व्यर्थ—वि. निरर्थक; निष्कारण.
व्यवच्छेद–पु. पार्थक्य; वेगळेपणा.
व्यवधान—पु. १ भाग; खंड. २ विच्छेद. ३ अडगळ; अडथळा करणारी वस्तु. ४ अडचण.
व्यवसाय—पु. अुद्योग; व्यापार; कामधंदा.
व्यवसायी–पु. व्यापारी; अुद्योगी.
व्यवस्था—स्त्री. १ व्यवस्था. २ धर्मनिर्णय.
व्यवस्थापक मंडळ, व्यवस्थापिका सभा—पु. विधिमंडळ.
व्यवस्थित–वि. व्यवस्थित. पद्धतशीर. [२ व्यवहार; व्यापार.
व्यवहार–पु. १ आचरण; वागणूक.
व्यवहृत—वि. प्रयुक्त; वापरलेला.
व्यष्टि-स्त्री. समाजांतील अेक व्यक्ति.
व्यसन—पु. १ व्यसन. २ आपत्ति; संकट.
व्यस्त–वि. १ घाबरलेला. २ अस्वस्थ. ३ कामांत गर्क; मग्न. ४ व्याप्त.
व्याख्या-स्त्री.-टीका; विवेचन; स्पष्टार्थ.
व्याघात–पु. १ विघ्न. २ आघात. [३ विघ्न.
व्याघ्र—पु. वाघ.
व्याज—पु. १ व्याज. २ बहाणा.
व्याधि–स्त्री. १ रोग. २ अुपाधि; त्रास.
व्याधू*—पु. दुष्ट; त्रास देणारा.

व्यापक—*वि.* विस्तृत; आच्छादक; व्यापणारा.

व्याल्—*पु.* रात्रीचा फराळ.

व्योम—*पु.* १ आकाश. २ ढग.

व्रज—*पु.* १ गमन. २ मथुरेच्या आसपासचा प्रदेश. *स्त्री.* या प्रदेशातील भाषा.

व्रण—*पु.* १ फोड. २ घाव.

व्रीडा—*स्त्री.* लज्जा.

व्रीहि—*पु.* भात; साळी.

श

शंकना—*क्रि. अ.* १ शंका घेणें; संशय घेणें. २ भिणें. [भीति; चिंता.

शंका—*स्त्री.* १ संदेह; शंका. २

शंख—*पु.* शंख; शिंपला. [हिंगूळ.

शंजरफ-शिंजरफ—*पु.* [फा.]

शंड—*पु.* १ नपुंसक; षंढ; हिजडा. २ निपुत्रिक. ३ पोळ.

शअूर—*पु.* [अ.] १ कार्यकुशलता. २ बुद्धि; अक्कल. ३ ढंग; पद्धत.

शअूरदार—*वि.* [अ.+फा.] १ वाकबगार. २ बुद्धिमान्.

शक—[अ.] शंका; संशय.

शकर—*स्त्री.* साखर.

शकरकंद—*पु.* [फा.+सं.]ताळें.

शकरपारा—*पु.* [फा.] १ शंकरपाळें. २ अेक फळ.

शकल—*स्त्री.* [अ.] चेहरा; रूप. २ चेहऱ्यावरील भाव. ३ बनावट; रचना. ४ स्वरूप; आकृति. ५ अुपाय; युक्ति.

शकील—*वि.* [अ.] सुंदर.

शक्कर—*स्त्री.* साखर.

शक्की—*वि.* [अ.] संशयी; शंकेखोर.

शख्स—*पु.* [अ.] व्यक्ति.

शख्सियत—*स्त्री.* [अ.] व्यक्तित्व; व्यक्तिमत्व.

शगल—*पु.* [फा.] १ व्यापार; धंदा. २ मनोरंजन; मनोविनोद.

शगुन—*पु.* १ शकुन. २ साखरपुडा; विवाहनिश्चिति.

शगुनिया—*पु* कुडमुड्या ज्योतिषी.

शगुफ्ता—*वि.* [फा.] १ अुमललेला; विकसित. २ प्रसन्न; प्रफुल्लित. **शगुफ्तगी**—*स्त्री.* प्रसन्नता.

शगून—*पु.* [फा.] शकुन किंवा अपशकुन; शुभाशुभ लक्षणें. (मु.) **शगून लेना**—शुभाशुभाचा विचार करणें.

शगूफा, शिगूफा—*पु.* [फा.] १ कळी. २ फूल; पुष्प. ३ अेखादी नवी विलक्षण गोष्ट.

शजरा—*पु.* [अ.] १ वंशावळ. २

पाटलाने तयार केलेला शेताचा नकाशा.

शठ—*वि.* १ धूर्त. २ बदमाश; लुच्चा.

शठता—*स्त्री.* १ धूर्तपणा. २ बदमाशी. ३ लुच्चेगिरी.

शतरंज—*स्त्री.* [अ.] बुद्धिबळ.

शतरंजी—*स्त्री.* [फा.] १ सतरंजी. २बुद्धिबळाचा पट. ३ बुद्धिबळपटु.

शताब्द-शताब्दी—*स्त्री.* शंभर वर्षांचा काळ; शतक.

शदीद—*वि.* [अ.]१ पुष्कळ मोठा. २ जड; भारी.

शनाख्त, शिनाख्त—*स्त्री.* [फा.] १ ओळख पटण्याकरितां खूण; पारख. २ परिचय; ओळख.

शनास—*वि.* [फा.] ओळखणारा.

शनैः शनैः—अव्य. हळूहळू; धीरेधीरे.

शफ़क़—*स्त्री.* [अ.] प्रातःकाळीं किंवा सायंकाळीं दिसणारा आकाशाचा लालिमा.

शफ़क़त—*स्त्री.* [अ.] कृपा; मेहेरबानी.

शाफ़—*स्त्री.* [अ.] आरोग्य.

शफाअत—*स्त्री.* [अ.] १ कामना; अिच्छा. २ शिफारस.

शफाखाना—*पु.* [अ. + फा] दवाखाना; रुग्णालय. [फळ.

शफ्तालू—*पु.* [फा.] सताळु; अेक

शफ्फ़ाफ़—*वि.* [अ.] स्वस्छ.

शब—*स्त्री.* [फा.] रात्र.

शबद—*पु.* शब्द; ध्वनि.

शबनम—*स्त्री.* [फा.] १ दंव. २ अेक पातळ झिरझिरीत कापड.

शबनमी—*स्त्री.* [फा.] मच्छरदाणी.

शब-बरात—*स्त्री.* [फा.] मुसलमानांचा अेक सण.

शबाब—*पु.* [अ.] १ तारुण्य. २ सौंदर्य. ३ आरंभ; सुरवात;

शबाहत—*स्त्री.* [अ.] १ आकृति. २ रूप-रंग.

शबिस्ताँ—*पु.* [फा.] १ रात्रीं राहाण्याचें स्थान. २ शयनागार.

शबीना—*वि.* १ रात्रीचा. २शिळा.

शबीह—*स्त्री.* [अ.] १ चित्र; छबी. २ तसबीर. [संतवाणी; पद.

शब्द—*पु.* १ शब्द; आवाज. २

शब्दानुशासन—*पु.* व्याकरण.

शब्बीर—*वि.* [फा.] १ प्रामाणिक; विश्वासू. २ सुंदर. [तलवार.

शमशेर—*स्त्री.* [फा.] समशेर;

शमा—*स्त्री.* [अ.] १ मेण. २ मेणबत्ती. [दान; मेणबत्तीचें घर.

शमादान—*पु.* [अ. + फा.] शाम-

शमीम—*स्त्री.* [अ.] सुगंध.

शम्बा—*पु.* [फा.] शनिवार. ['शमा'

शम्मा—*पु.* [अ.] १ सौम्य सुगंध. २ पाहा

शम्स–*पु.* [*अ.*] सूर्य.

शम्सी–*वि.* [*अ.*] सौर.

शर–*पु.* १ बाण. २ भाल्याचें पातें. ३ साय.

शरअ–*स्त्री.* [*अ.*] १ कुराणाची आज्ञा. २ वचन. ३ धर्म. ४ पद्धत; मुसलमानी धर्मशास्त्र.

शरन–शरण–*स्त्री.* शरण; आश्रय.

शरबत–*पु.* [*अ.*] सरबत.

शरम–*स्त्री.* [फा.] १ लाज; शरम. २ संकोच; भीड. ३ अब्रू; प्रतिष्ठा. **शरमिंदगी**–*स्त्री.* १ लाजाळूपणा; २ शरम; लाज. (मु.) **शरमके मारे मरना, शरमसे गडना, शरमसे पानीपानी होना**— अत्यंत लज्जित होणें; शरमेनें मेल्यासारखे होणें. (यौ.) **शरमसार**-*वि.* १ लाजाळू. २ शरमिंदा.

शरमाना–*क्रि. अ.* [फा.] लाजणें. *क्रि. स.* लाजविणें.

शरमिंदा–*वि.* [फा.] लाजलेला. लज्जित; ओशाळलेला. [लाजाळू.

शरमीला–*वि.* [फा.] लज्जाशील;

शरर—*पु.* [*अ.*] आगीची ठिणगी.

शरह—*स्त्री.* [*अ.*] १ टीका; भाष्य. २ दर; भाव.

शराकत–*स्त्री.* [फा.] १ सहभागीपणा; सहकार्य. २ भागीदारी.

शराफत--*स्त्री.* [*अ.*] १ माणुसकी; भलेपणा. २ सौजन्य.

शराब–*स्त्री.* [*अ.*] दारू; मदिरा.

शराबखाना—*पु.* [*अ.* + फा.] दारूचा गुत्ता.

शराबखोर–ख्वार—*वि.* [*अ.* + फा.] दारुड्या. **शराबखोरी**–*स्त्री.* दारूचें व्यसन.

शराबी–*पु.* [*अ.*]दारुबाज; दारुड्या.

शराबोर-*वि.* [फा.] १ ओलाचिंब; ओथंबलेला. २ चिबचिबीत; आर्द्र.

शरारत–*स्त्री.* [*अ.*] १ दुष्टपणा. २ दांडगाओी. ३ खट्याळपणा.

शरीअत–*स्त्री.* [*अ.*] मुसलमानी धर्मशास्त्र.

शरीक–*वि.* [*अ.*] सम्मिलित; *पु.* १ पातीदार. २ साहाय्यक; मदतनीस. ३ सहकारी; मित्र.

शरीफ–*पु.* [*अ.*] कुलीन, सभ्य मनुष्य. *वि.* सभ्य. [फळाचें झाड.

शरीफा–*पु.* १ सिताफळ; २ सिता-

शरीर–*पु.*शरीर; अंग.

शरीर–*वि.* [*अ.*] १ खट्याळ. २ बदमाष. [दिशा.

शर्क–*पु.* [*अ.*] १ सूर्योदय. २ पूर्व

शर्की–*वि.* [*अ.*]पौर्वात्य; पौरस्त्य.

शर्त्त–*स्त्री.* [*अ.*] १ डावपेंच. २ अट; शर्त.

शार्त्तिया—*क्रि. वि.* [*अ.*] खात्रीपूर्वक. *वि.* खात्रीचा; निश्चित.

शर्म–शर्म्म—*पु.* १ सुख; आनंद. २ घर.

शर्म—*स्त्री.* पाहा 'शरम'.

शर्मसार—*वि.* [फा.] १ लज्जाशील. २ लज्जित. [नवलकोल.

शलगम, शलजम—*पु.* [फा.]

शलवार—*पु.* [फा.] १ विजारीच्या आंतून नेसण्याचा जंघिया. २ अेक तऱ्हेचा पेशावरी पायजमा.

शलूका—*पु.* [फा.] अर्ध्या बाह्यांची बंडी (बायकांची). [कुडता.

शलूका—*पु.* [फा.] अर्ध्या बाह्यांचा

शल्ल—*वि.* [*अ.*] शिथिल व सुन्न.

शव—*पु.* प्रेत; मढें.

शश—*वि.* [फा.] सहा.

शशदर—*वि.* [फा.] चकित; थक्क.

शशमाही—*वि.* [फा.] सहामाही.

शश व पंज—*पु.* [फा.] १ घोटाळा. २ जुगार.

शशि–शशी—*पु.* चंद्र.

शसा—*पु.* ससा.

शसि–सी*—*पु.* [*अ.*] शशि; चंद्र.

शह—*पु.* [फा.] १बादशहा. २ नवरा मुलगा. *स्त्री.* बुद्धिबळांतील शह. *वि.* श्रेष्ठ; मोठा. (मु.) **शह देना, शह लगाना**—शह देणें; दाब आणणें. [बळकट.

शहजोर—*वि.* [फा.] बलवान्;

शहतीर—*पु.* [फा.] लांकडाचा मोठा लांब ओंडका. [किंवा झाड.

शहतूत—*पु.* [फा.] तुतीचें पान, फळ

शहद—*पु.* [*अ.*] मध.

शहना—*पु.* [*अ.*] सिटी पोलीस अिन्स्पेक्टर. [वाद्य; वाजंत्री.

शहनाअी—*स्त्री.* [फा.] सनअी;

शहबाला—*पु.* [फा.] लग्नांत नवऱ्यामुलाबरोबर असणारा लहान मुलगा; टोकणा. [तील मात.

शहमात—*स्त्री.* [फा.] बुद्धिबळां-

शहर—*पु.* [फा.] नगर; शहर.

शहर–पनाह—*स्त्री.* [फा.] शहराभोंवतालचा कोट.

शहरयार—*पु.* [फा.] १ आपल्या काळचा मोठा बादशहा. २ नागरिकाचा संरक्षक व साहाय्यक.

शहरियत—*स्त्री.* [फा.] नागरिकत्व.

शहवत—*स्त्री.* [*अ.*] कामवासना.

शहादत—*स्त्री.* [*अ.*] १ साक्ष. २ पुरावा ३ हौतात्म्य; बलिदान.

शहाब—*पु.* [फा.] लाल भडक रंग.

शहीद—*पु.* [*अ.*] हुतात्मा.

शाअिस्तगी—*स्त्री.* [फा.] १ शिष्टाचार; सभ्यता. २ माणुसकी.

शाअिस्ता–*वि.* [फा.] १ शिष्ट; सभ्य. २ नम्र.
शाक–*पु.* भाजी; पालेभाजी.
शाक–*वि.*[*अ.*]१ कठिण. २ असह्य. ३ दुःख देणारा. ४ अप्रिय.
शाकाहारी–*वि.* मांस–मासे न खाणारा.
शाकिर–*वि.* [*अ.*] आभार मानणारा; अभिनंदन करणारा.
शाख्–*स्त्री.* [फा.] शाखा; फांदी.
शागिर्द–*पु.* [फा.] १ सेवक; नोकर. २ शिष्य; चेला.
शाज़––*वि.* [*अ.*] १ अेकटा. २ अनुपम. ३ विलक्षण.
शाज़ व नादिर—*क्रि. वि.* [*अ.*] कधींकधीं.
शाद्–*वि.*[फा.] १ प्रसन्न;आनंदित. २ परिपूर्ण. (यौ.) **शाद्बाश**— अव्य. १ प्रसन्न राहा. २ शाबाश. **शाद्मान**–*वि.* प्रसन्न; आनंदित.
शादाब––*वि.* [फा.] हिरवागार.
शादियाना–*पु.*[फा.]१ मंगल वाद्य; शहाजणें. २ अभिनंदन.
शादी–*स्त्री.* [फा.] १ लग्न; विवाह. २ आनंद; खुशी. ३ अुत्सव.
शान–*स्त्री.*[*अ.*] १ थाटमाट; सजावट. २ तोरा; अैट. ३ भव्यपणा. ४ सामर्थ्य. ५ अब्रू; प्रतिष्ठा.
शानशौकत–*स्त्री.* [*अ.*] थाटमाट,
शाप–*पु.* शाप; स्राप.
शाब–*पु.* [*अ.*] तरुण पुरुष.
शाबान–*पु.*[*अ.*]'रजब' नंतर येणारा मुसलमानी महिना.
शाबाश–अव्य. [फा.] शाबास; वाहवा. **शाबाशी**–*स्त्री.* वाहवा.
शाम–*स्त्री.* [फा.] संध्याकाळ.
शामत–*स्त्री.*[*अ.*]१ दुर्दैव. २ विपत्ति. ३ दुर्दशा. (मु.) **शामत सवार होना** अथवा **सिरपर खेलना**– १ अवदसा आठवणें. २ दुर्दशा येणें.
शामियाना–*पु.* [फा.] मोठा तंबू.
शामिल–*वि.* [फा.] सम्मिलित; सामील; अेकत्रित.
शामे गरीबाँ–बी— *स्त्री.* [फा.] प्रवासांतील सायंकाळ; निर्जन स्थानींचा निवास.
शायक–*वि.* [*अ.*] १ शोकी; चैनी. २ अिच्छिणारा; जिज्ञासु. [बहुतेक.
शायद्–अव्य. [फा.] कदाचित्;
शायर–*पु.* [*अ.*] शाहीर; कवि.
शायरा–*स्त्री.* [*अ.*] कवयित्री.
शाया––*वि.* [*अ.*] १ प्रकट; जाहीर. २ प्रकाशित; प्रसिद्ध.
शायरी–*स्त्री.* [*अ.*] काव्यरचना
शारअ–*पु.* [*अ.*] राजमार्ग; मोठा रस्ता

शारह–*पु.* [*अ.*] टीकाकार.
शाल–*स्त्री.* [फा.] शाल; लोकरींची चादर; दुशाला.
शाला–*स्त्री.* १ शाळा. २ घर.
शालीन–*वि.* १नम्र.२चतुर.३सुंदर.
शावक–*पु.* १ बच्चा. २ पिलूं.
शासन–*पु.* १ अंमल; राजवट. २ दंड; शिक्षा.
शास्त्र–१ शास्त्र; धर्मग्रंथ. २ ज्ञान.
शाहंशाह–*पु.* [फा.] सम्राट्.
शाह–*पु.*[फा.]१ बादशहा. २ मुसलमानी फकिराची पदवी.*वि.*महान्; मोठा.
शाहज़ादा–*पु.* [फा.] राजकुमार. **शाहज़ादी**–*स्त्री.* राजकुमारी.
शाहाना–*वि.* [फा.] १ बादशाही; सरकारी. २ बादशाही थाटाचा. ३ अुत्तम. *पु.* लग्नप्रसंगीं वराचा पोशाख.
शाहिद्–*पु.* [*अ.*] साक्षीदार.
शाही– *वि.* [फा.] १ राजाचा; बादशहाचा; सरकारी.
शिंगरफ–*पु.* [फा.] हिंगूळ. **शिंगरफी**–*वि.* लालभडक.
शिकंजा–*पु.*[फा.] १ पिळून काढण्याचें यंत्र. २ खोडा. ३ कागद कापण्याचें यंत्र. (मु.) **शिकंजेमें खिंचवाना**-छळणें;हालहाल करणें.
शिकन–*स्त्री.* [फा.] सुरकुती.
शिकम–*पु.* [फा.] पोट.
शिकमी काश्तकार–*पु.* [फा.] पोट खंडकरी.
शिकम-परवर–*वि* [फा.]स्वार्थी.
शिकरा–*पु.* [फा.] ससाणा; बहिरी ससाणा.
शिकवा–*पु.* [फा.] तक्रार.
शिकस्त–*स्त्री.* [फा.] पराजय.
शिकस्तगी–*स्त्री.* [फा.] तोडमोड.
शिकस्ता–*वि.* [फा.] मोडकातोडका. (यौ.) **शिकस्ताहाल**–*वि.* दुर्दशाग्रस्त.
शिकायत—*स्त्री.* [*अ.*] १ तक्रार; गाऱ्हाणें. २ चुगली. ३ रोग.
शिकार–*पु.* १ शिकार; मृगया. २ शिकार केलेलें जनावर. ३ मांस. ४ भक्ष्य. ५ जाळयांत (पेचांत) अडकलेला माणूस.
शिकारगाह–*स्त्री.* [फा.] शिकारीची जागा.
शिकारी–*पु.*[फा.]शिकार करणारा.
शिक्षक–*पु.* शिक्षक; मास्तर.
शिक्षा—*स्त्री.* १ शिकवण. २ शिक्षण; विद्याभ्यास. ३ अुपदेश. ४ धाक. ५ शिक्षा; दंड. ६ अद्दल.
शिखरन–*स्त्री.* शिखरण.
शिगाफ–*पु.* [फा.] १ ऑपरेशन.

२ चीर; भेग. ३ भोंक; छिद्र.

शिगूफा–*पु.* [फा.] १ कळी (फुलाची). २ फूल. ३ नवी गोष्ट; अद्‌भुत गोष्ट.

शिताब–*क्रि. वि.* [फा.] लवकर; घाओीनें. [शिताफी.

शिताबी—*स्त्री.* [फा.] घाओी;

शिद्दत–*स्त्री.* [अ.] १ अधिकता; विपुलता. २ अुग्रपणा.

शिनाख्त–*स्त्री.* [फा.] १ ओळख. २ खाणाखुणा.

शिरकत–*स्त्री.* [अ.] १ पाती; हिस्सा; भाग. २ सहभागी होणें.

शिरस्त्राण–*पु.* (युद्धामध्यें) डोक्याचें संरक्षण करणारी पोलादी टोपी.

शिरोमणि–*पु.* १ श्रेष्ठ व्यक्ति. २ शिखांचा अेक पंथ.

शिलीमुख–*पु.* १ भुंगा; भ्रमर. २ बाण; तीर. ३ युद्ध; रण. ४ मूर्ख.

शिल्पी–*पु.* १ शिल्पकार. २ गवंडी. ३ कलावंत; साहित्यिक.

शिवाला–*पु.* १ शिवालय. २ देअूळ.

शिविर–*पु.* शिबीर; छावणी.

शिष*–*पु.* शिष्य. [शिकवण.

शिष–*स्त्री.* [फा.] १ अुपदेश. २

शिस्त—*स्त्री.* [फा.] १ आंगठा. २ मासे धरण्याचा गळ. ३ लक्ष्य; निशाण.

शीतला—*स्त्री.* देवी (रोग).

शीर*–*पु.* दूध. [पाण्याचा झरा.

शीरा–*पु.* [फा.] १ रक्तवाहिनी. २

शीरा—*पु.* [फा.] पाक (साखर वगैरेचा). [२ प्रिय.

शीरीं-शीरीन–*वि.* १ गोड; मधुर.

शीरीनी–*स्त्री.* [फा.] १ माधुर्य; गोडी. २ मिठाओी.

शीश–*पु.* मस्तक; शिर.

शीशम*–*पु.* [फा.] शिसवीचें लांकूड किंवा झाड.

शीशमहल–*पु.* [फा.] आरसेमहाल.

शीशा–*पु.* [फा.] १ कांच. २ आरसा. ३ कांचेचें सामान.

शीशी–*स्त्री.* [फा.] बाटली. (मु.) **शीशी सुँघाना**–भूल देणें.

शुकराना–*पु.* [फा.] १ आभार. २ अुपकृत होण्याबद्दल दिलेलें धन, वस्तु अि.

शीस–*पु.* शिर; मस्तक.

शुंड–*पु.* हत्तीची सोंड.

शुंडा–*स्त्री.* सोंड. **शुंडी**–*पु.* हत्ती.

शुक–*पु.* पोपट.

शुक्ति–*स्त्री.* शिंप; शिंपला.

शुक्र–*पु.* १ शुक्राचार्य. २ शुक्र ग्रह ३ वीर्य. [अभिनंदन

शुक्र–*पु.* [फा.] १ कृतज्ञता. २

शुक्रगुज़ार—*वि.* [*अ.* + फा.] आभारी; कृतज्ञ.
शुक्रिया–*पु.* [फा.] आभार.
शुजाअ–*वि.* [*अ.*] वीर; बहादुर.
शुजाअत-*स्त्री.*[*अ.*]वीरता; बहादुरी.
शुतुर–*पु.*[फा.] अुंट.
शुतुरमुर्ग–*पु.* [फा.] शहामृग.
शुद्–*वि.*[फा.] व्यतीत; झालेला. *पु.* कार्यारंभ. (यौ.) **शुद्-बुद्**– अेखाद्या विषयाचें अत्यंत सामान्य अथवा अल्प ज्ञान.
शुदनी–*स्त्री.* [फा.] भवितव्य.
शुफा–*पु.* [*अ.*] शेजारी.
शुबहा–*पु.*[*अ.*]शंका; संशय; वहीम.
शुभनाम–*पु.* नांव (आदरार्थी).
शुभा–*पु.* पाहा 'शुबहा'.
शुमार–*पु.*[फा.] १ गणना;संख्या. २ हिशेब.
शुमाल–*स्त्री.पु.*[*अ.*] अुत्तर दिशा.
शुरू–*पु.* [*अ.*] १ आरंभ; सुरुवात. २ आरंभीची जागा.
शुर्ब–*पु.*[*अ.*] पान करणें; पिणें.
शुल्क–*पु.* १ फी. २ नदीच्या किनाऱ्यावर घेतला जाणारा कर. ३ पैज. ४ भाडें. ५ किंमत. ६ हुंडा, करणी (लग्नांतील).
शुस्त-व-शू–*स्त्री.* [फा.] १ आंघोळ; स्नान. २ धुअून पुसून स्वच्छ करणें.
शुस्ता–*वि.* [फा.] १ धुतलेला. २ स्वच्छ. [दुर्दैवी. ३ कंजुष.
शूम–*वि.* [*अ.*] १ अुदासीन. २
शूल–*पु.* १ त्रिशूळ. २ भाला. ३ सूळ. ४ दुःख; कळ
शूली–*पु.* महादेव. *स्त्री.* सूळ.
शृंगार–*पु.* शृंगार; सजावट
शेख–*पु.* [*अ.*] १ महंमदाच्या वंशजांना मिळालेली पदवी. २मुसलमानी धर्माचा आचार्य.
शेखचिल्ली–*पु.* [*अ.* + फा.] १ अेक काल्पनिक मूर्ख व्यक्ति; शेख महमंद. २ मनोराज्यें करणारा.
शेखी–*स्त्री.* [*अ.*] १ मिजास; गर्व; घमेंड. २ अैट; तोरा; रुबाब. (मु.) **शेखी बघारना, हाँकना,** अथवा **मारना**–बाता मारणें. [घमेंडखोर.
शेखीबाज़—*वि.* [*अ.* + फा.]
शेर–*पु.* [फा.] १ वाघ. २ सिंह. ३ वीर किंवा साहसी पुरुष. [चरण.
शेर–*पु.* [*अ.*] अुर्दू कवितेचे दोन
शेरखानी–*स्त्री.* [*अ.*+फा.] काव्यगायन.
शेरदहाँ—*वि.* [फा.] १ मोठ्या जबड्याचा. २ व्याघ्रमुखी. *पु.* पुढें रुंद व मागल्या बाजूस निमुळतें होत जाणारें घर.
शेर-पंजा–*पु.* [फा] वाघनख.

शेर-बबर—पु॰ [फा.] सिंह.
शेरवानी—स्त्री॰ [दे.] लांब पायघोळ अंगरखा अथवा कोट.
शै—स्त्री॰ [अ.] १ वस्तु; पदार्थ. २ भूतखेत.
शैतान—पु॰ [अ.] १ सैतान. २ भूत-प्रेत. ३ दुष्ट. **शैतानकी आँत**—लांबच लांब वस्तु. **शैतानी**—स्त्री॰ दुष्टता. वि॰ दुष्ट.
शैथिल्य—पु॰ शिथिलपणा; ढिलेपणा.
शैदा—वि॰ [फा.] आसक्त झालेला; आषुक.
शैल—पु॰ पर्वत; डोंगर. [बहु. कवी.
शोअरा—पु॰ बहु. [अ.] 'शायर' चें
शोक—पु॰ दुःख; विलाप.
शोख—वि॰ [फा.] १ धीट; साहसी. २ चंचल; चपल; खट्याळ. ३ गर्द व चमकदार (रंग).
शोखी—स्त्री॰ १ धृष्टता. २ नटवेपणा; नखरेलपणा. ३ खट्याळपणा.
शोच—पु॰ १ दुःख. २ चिंता.
शोचनीय—वि॰ १ दुःखकारक. २ चिंताजनक. ३ अत्यंत वाईट.
शोण—पु॰ १ रक्त. २ लाली.
शोणित—वि॰ लाल. पु॰ रक्त.
शोध—पु॰ १ सफाई; शुद्ध करण्याची क्रिया. २ शोध; तपास. ३ सुधारणा; दुरुस्ती. ४ फेड.
शोधक—पु॰ १ शोध करणारा. २ सुधारक. ३ तपास करणारा.
शोधना—क्रि॰ स॰ १ सुधारणें; दुरुस्ती करणें. २ तपास करणें; शोध करणें.
शोबा—पु॰ [अ.] १ समूह; झुंड. २ शाखा; विभाग. ३ कालवा.
शोभन*—वि॰ शोभिवंत; सुंदर. स्त्री॰ शोभा.
शोर—पु॰ [फा.] १ दंगा; गडबड. २ कोलाहल. ३ धामधूम. ४ क्षार; मीठ.
शोरबा—पु॰ [फा.] मांसाचा रस्सा.
शोरा—पु॰ [फा.] सोडा.
शोरिश—स्त्री॰ [फा.] १ गडबड; गोंधळ. २ हुल्लड. ३ खळबळ.
शोला—पु॰ [अ.] ज्वाला; आगीचा झोत.
शोशा—पु॰ [फा.] १ बाहेर आलेलें टोंक. २ आश्चर्यजनक गोष्ट.
शोषण—पु॰ १ शोषून घेणें. २ नाश.
शोहदा—पु॰ [फा.] १ व्यभिचारी. २ गुंड; बदमाश.
शोहरत—स्त्री॰ [अ.] १ प्रसिद्धि; ख्याति. २ गाजावाजा.
शोहरा—वि॰ [अ.] प्रसिद्ध; विख्यात.
शौक—पु॰ [अ.] १ षोक; चैन. २

आवड; लालसा. ३ व्यसन. ४ प्रवृत्ति. **शौकीन**–पु., वि. षोकीन; चैनी. **शौकीनी**–स्त्री. चैनबाजी; शौकीपणा.

शौकत–स्त्री. [अ.] १ थाटमाट. २ भव्यपणा. ३ करामत; सामर्थ्य ४ प्रतिष्ठा.

शौहर–पु. [फा.] नवरा; पति.

श्यामटीका–पु. तीट; गालबोट.

श्रमजीवी–पु. १ मेहनत करणारा. २ मजूर.

श्रवण–पु. २ कान. २ ऐकणें.

श्रवना*–क्रि. अ. गळणें; श्रमित होणें. क्रि. स. १ गाळणें; २ वाहविणें. [कीर्ति. ३ शोभा.

श्री–स्त्री. १ लक्ष्मी; संपत्ति. २

श्रीखंड–पु. १ गंध. २ चंदन.

श्रीयुत, श्रीयुक्त–वि. श्रीयुत.

श्रेयस्कर–वि. शुभदायक.

श्रौन*–पु. श्रवण.

श्लथ–वि. १ सैल; ढिला. २ मंद; धिम्मा. ३ दुबळा; अशक्त.

श्लाघा–स्त्री. प्रशंसा; स्तुति; तारीफ.

श्लाघ्य–वि. प्रशंसनीय.

श्लेष्मा–पु. कफ.

श्वपच–पु. कुत्र्याचें मांस खाणारा; डोंब; चांडाल; मांग.

श्वशुर–पु. सासरा.

श्वान–पु. कुत्रा.

श्वापद–पु. जंगली जनावर. (सिंह, वाघ वगैरे).

श्वास–पु. १ श्वासोच्छ्वास. २ दमा.

श्वेत–वि. पांढरा.

ष

षट्रिपु–पु. आत्म्याचे सहा शत्रु: काम, क्रोध, लोभ, मोह, मद, मत्सर.

षष्ठ–वि. सहावा.

षड्यंत्र–पु. कट.

षाडव–पु. ज्यामध्यें फक्त सहा स्वर आहेत असा राग.

षोडश–वि. सोळा; सोळावा.

षोडशी–वि. स्त्री. सोळा वर्षांची.

स

संकट–पु. १ विपत्ति; संकट. २ घाटांतील लहान रस्ता. वि. संकुचित; लहान. [२ भिणें.

संकना*–क्रि. अ. १ शंका घेणें.

संकर–पु. १ मिश्रण; भेसळ. २ शंकर.

सँकरा–वि. संकुचित; तंग; अरुंद. पु. दुःख; आपत्ति.

संकलित–वि. १ निवडलेला. २

संग्रहित; अेकत्रित केलेला.

संकीर्ण–*वि.* १ संकुचित. २ तुच्छ; क्षुद्र. ३ मिसळलेला; मिश्रित.

सँकुचना–*क्रि.अ.* १ संकोच करणें. २ संकोच पावणें; मिटणें (फूल).

सँकुचाना–*क्रि. अ.* १ लाजणें. २ आकसणें. [जनता; समूह. २ युद्ध.

संकुल–*वि.* परिपूर्ण; दाट. *पु.* १

संकेत–*पु.* १ अिशारा; खूण. २ चिह्न. ३ प्रेमी व प्रेमिका यांची भेटण्याची जागा.

संकोचना–*क्रि. स.* १ संकोच करणें; २ लाजणें. २ संकुचित करणें; आकसणें; आवळणें.

संक्रामक–*वि.* सांसर्गिक(रोग वगैरे.)

संक्षेप–*पु.* थोडक्यांत सांगणें; कमी करणें.

संखिया-*पु.* सोमल (विष).

संग–*पु.* [फा.] १ दगड. २ वजन; भार. *वि.* दगडासारखें निष्ठुर.

संग–*पु.* १ सहवास. २ मीलन; भेट. ३ वासना; आसक्ति. ४ विषया-बद्दलचें प्रेम. *क्रि. वि.* सह; बरोबर.

संगजराहत–*पु.* [फा + *अ.*] संगजिरें. [*वि.* संघटित.

संगठन––*पु.* संघटन. **संगठित**–

संगत–*स्त्री.* सहवास;सोबत; संगत.

संगतरा–*पु.* [पोर्तु.] संत्रें; नारिंग.

संग–तराश––*पु.* पाथरवट.

संगतिबा––*पु.* [दे.] साथीदार. (विशेषतः गाण्या-बजावण्यांत).

संगदिल–*वि.* कठोर हृदयाचा; निर्दय.

संगमर्मर–*पु.* [फा.] संगमरवर.

संग–मूसा-*पु.* [फा.+*अ.*] काळा दगड (संगमरवरासारखा).

संग–यशब––*पु.* [फा.] अेक प्रकारचें हिरवें रत्न; पाचू.

संगरा-*पु.* [दे.] दगड अुचल-ण्याचा बांबू.

संगलाख़––*पु.* [फा.] खडकाळ स्थान. *वि.* कठिण; कठोर.

संगसार–*पु.* [फा.] अिस्लामी धर्म-शास्त्रानुसार व्यभिचारी व्यक्तीला जमिनींत कमरेपर्यंत पुरून व तिच्या डोकीवर दगडांचा वर्षाव करून तिला ठार मारण्याची दिली जाणारी शिक्षा.

संगाती–*पु.* मित्र; सहचर. [सखी.

संगिनी–*स्त्री.* मैत्रीण; जोडीदारीण;

सगीन–*पु.* [फा.] बंदुकीच्या शेवटीं जोडतात तें तीक्ष्ण शस्त्र;बायोनेट. *वि.* १ दगडी. २ जाड. ३ टिकाअू; मजबूत. ४ बिकट; कठिण.

संगृहीत, संग्रहीत–*वि.* अेकलित; संग्रह केलेला; संकलित.

संग्राम–पु· युद्ध; संघर्ष. [समिति.
संघ–पु· १ समूह; समुदाय. २सभा;
संघट*–पु· १ संघटन. ५ युद्ध. ३ समूह; ढीग; रास.
संघटन—पु· १ संयोग, मिलाफ. २ रचना. ३ बनावट. ४ संघटन.
संघरना–क्रि· अ· १ संहार करणें; नाश करणें. २ ठार मारणें.
संघात—पु· १ समूह. २ आघात. ३ वध; हत्या. ४ संघर्ष.
संघाती—पु· साथी; मित्र; सखा.
संघारना—क्रि· स· संहार किंवा नाश करणें. [मठ; विहार.
संघाराम—पु· बौद्ध भिक्षूंचा
संचय–पु· १ सांठा. संग्रह २ समुदाय; समूह.
संचार—पु· चालणें; गमन; प्रवेश.
संचारना—क्रि· स· संचार करविणें; पसरविणें.
संचारी—पु· हवा; वारा. वि· १ साहित्यांत मुख्य भावनांची पुष्टि करणारे (भाव). २ गतिमान्.
संचालन—पु· चालविणें.
संजाफ–स्त्री· [फा.] १ झालर; किनार. २ गोठ; कांठ (वस्त्राचा).
संजाफ—फी–पु· [फा.] अर्धा हिरवा व अर्धा तांबड्या रंगाचा घोडा.
संजाब—पु· [फा.] लाल पांढरा घोडा.
संजीदा—वि· [फा.] १ गंभीर; शांत. २ समजदार; बुद्धिवान्.
संजीदगी—स्त्री· गंभीरपणा.
संजोग–पु· संयोग. [चेतना; शुद्धि.
संज्ञा—स्त्री· १ नाम. २ नांव. ३
संझा*—स्त्री· संध्याकाळ.
संड–मुसंड–वि· [सं· + अनु.] धट्टाकट्टा; गलेलठ्ठ.
सँडसा—पु· सांडशी; चिमटा.
संडा— वि· धष्टपुष्ट.
संतरा—वि· [पोर्तु.] संत्रें.
संतरी–पु· [अं] पहारेकरी; सेंट्री.
संतान—पु· स्त्री· मुलेंबाळें; संतति.
संताप—१ दाह; ताप. २ दुःख; कष्ट. ३ मानसिक ताप. **संतापी**–पु· दुःख देणारा.
संतापना–* क्रि· स· दुःख देणें.
संति–स्त्री· १ दान. २ शेवट.
संती–अव्य. ऐवजीं.
संतुलन—पु· समतोल; तोल.
संतुलित—वि· समतोल.
संतोख* - पु· संतोष.
संतोषना—क्रि· स· संतोष देणें; संतुष्ट करणें. क्रि· अ· संतुष्ट होणें; समाधान मानणें.
संत्रस्त—वि· त्रासलेला.

संदल—पु· [फा.] चंदन.
संदली—वि· [फा.] १ चंदनी रंगाचा. २ चंदनाचा. पु· १ चंदना. सारखा पिवळा रंग. १ हत्तीविशेष. ३ घोड्याचा प्रकार. [शंकायुक्त.
संदिग्ध—वि· अनिश्चित; संदेहयुक्त;
संदूक—पु· [अ·] पेटी. **संदूकचा**—पु· लहान पेटी. **संदूकची**—स्त्री·
संदेश—पु· १ बातमी; वार्ता. २ अेक प्रकारची बंगाली मिठाअी. **सँदेसा**—पु· निरोप; वार्ता. **संदेसी**...पु· वार्ताहर; बातमी पोहोंचविणारा.
संदेह—पु· संशय; शंका. [शोध.
संधान—पु· १ निशाण; लक्ष्य. २
संधाना—पु· लोणचें.
संधि—स्त्री· १ संयोग; संबंध. २ तहनामा. ३ तडजोड. ४ सांधा; जोड. ५ भिंतीला पाडलेलें भोंक. ६ संधि; वेळ. ७ रिकामी जागा; अवकाश. [संपत्ति.
संपदा—स्त्री· १ अैश्वर्य; वैभव. २ धन.
संपर्क—पु· १ संबंध; संसर्ग. २ मिश्रण.
संपा—स्त्री· वीज.
संपात—पु· १ संयोग; संगम. २ अेकाअेकीं वरून खालीं पडणें.
संपुट—पु· १ भांड्याच्या आकाराची अेखादी वस्तु. २ द्रोण. ३ ओंजळ.
संपूर्ण—वि· १ सर्वच्या सर्व; पूर्ण. २ समाप्त. [प्रकारें; पूर्णपणें.
संपूर्णतः, संपूर्णतया—क्रि· वि· सर्व
सँपेरा—पु· गारुडी.
सँपोला—पु· सापाचें पिलूं.
संप्रदाय—पु· धर्म-मत; पंथ; प्रणाली.
संबंध—पु· १ संबंध; संपर्क; संसर्ग. २ नातें.
संबंधी—पु· १ नातलग. २ व्याही.
संबल—पु· शिदोरी; फराळाचें सामान (प्रवासांतील). [भानावर येणें.
सँभलना—क्रि· अ· १ सांवरणें २
संभवतः— अव्य. बहुतेक.
संभार—पु· १ संचय. २ तयारी. ३ संपत्ति. ४ पालपोषण.
सँभाल—पु· १ संभाळ; रक्षण. २ पालनपोषण; देखरेख.
सँभालना—क्रि· स· १ संभाळणें; रक्षण करणें. २ पालनपोषण करणें. ३ देखरेख करणें. ४ अडकवून ठेवणें. ५ धरून ठेवणें. ६ निर्वाह करणें. ७ संयम करणें. ८ नीट पाहून घेणें (वस्तु).
संभावना—स्त्री· १ शक्यता. २ अनुमान. प्रतिष्ठा.
संभावित—वि· १ कल्पित. २ अेकत्र केलेला. ३ संभाव्य. [ष्ठित.
संभ्रांत—वि· १ घाबरलेला. २ प्रति-

संयोग–*पु*. १ मिश्रण. २ योगायोग. ३ समागम. ४ संबंध.
संयोजक–*वि*. निमंत्रण देणारा; जोडणारा. [मिसळण्याची क्रिया.
संयोजन—*पु*. जोडण्याची किंवा
संरक्षण–*पु*. १ रक्षण. २ देखरेख.
संलग्न–*वि*.संबद्ध; जोडलेला;सामील.
संवत्–*पु*. वर्ष; सन; विक्रमादित्य राजाच्या काळापासून चालत आलेली वर्षगणना.
सँवरना–*क्रि.अ*. १ सुधारणा होणें. २ सजावट होणें.
सँवरना*—*क्रि. स*. स्मरण करणें.
संवाद–*पु*. १ संभाषण. २ बातमी; खबर. ३ प्रसंग.
संवाद-दाता–*पु*. बातमीदार.
सँवारना–*क्रि.स*. १ सजविणें. २ सुधारणें.३ व्यवस्थित लावणें किंवा ठेवणें.
संविधान–*पु*. राज्यघटना.
संवेदना–*पु*. संवेदन; सहानुभूति.
संशोधक–*पु*. १ शोधक.२ दुरुस्ती करणारा.
संशोधन–*पु*.१ अुपसूचना; दुरुस्ती. २ फेड (अृण). ३ शुद्धीकरण.
संशोधित–*वि*. सुधारलेला; शुद्ध किंवा दुरुस्त केलेला.
संश्लिष्ट–*वि*. मिश्रित; संमिलित.
संसद्–*स्त्री*. पार्लमेंट (लोकसभा व राज्यसभा मिळून). [संसार.
संसार–*पु*. १ जग; सृष्टि. २ गृहस्थी;
संसृति–*स्त्री*. जन्ममरणाची परंपरा; आवागमन.
संस्करण–आवृत्ति.
सआदत–*स्त्री*. [*अ*.] १ भलाअी; सचोटी. २ सुदैव.
सआदतमंद–*वि*. [*अ*.+फा.] १ भाग्यवान. २ सुयोग्य. ३ आज्ञाधारक (विशेषतः मुलांकरितां).
सअि*—सह; सहित.
सअी–*स्त्री*. [*अ*.] १ धांवपळ. २ परिश्रम; मेहनत. [भाग्यवान्.
सअीद—*वि*. [*अ*.] १ शुभ. २
सकता–*पु*. [*अ*.] १ मूर्च्छा; फिट. २ धक्का; थक्क होणें. ३ यतिभंग.
सकना–*क्रि.अ*.शक्य असणें; शकणें.
सकपकाना–*क्रि. अ*. [अनु.] १ आश्चर्यचकित होणें. २ लाजणें. ३ कांकूं करणें; घुटमळणें.
सकर–*पु*. [*अ*.] नरक.
सकरना–*क्रि. अ*. १ मंजूर होणें. २ कबूल होणें. [भेट; नजराणा.
सकलात–*पु*. [?] १ रजअी. २
सकसकाना, सकसाना*—*क्रि. अ*. [अनु.] थरथर कांपणें; भयभीत होणें.

सकारना–*क्रि. अ.* १ स्वीकारणें. २ मुदत संपण्याच्या अेक दिवस पूर्वी हुंडीवर सही करून पैसे देणें.
सकालत–*स्त्री.* [*अ.*] बोजा; वजन.
सकिलना–*क्रि. अ.* [दे.] १ सरकणें; आक्रसणें. २ पूर्ण होणें.
सकीम–*वि.* [*अ.*] १ आजारी; रोगी. २ दूषित. [जड. २ वजनी.
सकील–*वि.* [*अ.*] १ पचावयाला
सकुचना–*क्रि. अ.* १ लाजणें. २ बंद होणें; मिटणें. (फूल.)
सकुचाना–*क्रि. अ.* संकोच करणें. *क्रि. स.* १ लाजविणें. २ मिटविणें; बंद करणें.
सकुन*–*पु.* शकुन.
सकूत–*पु.* [*अ.*] स्तब्धता; मौन.
सकून–*पु.* [*अ.*] मनाची शांति.
सकूनत–*स्त्री.* [*अ.*] निवासस्थान.
सकोरा–*पु.* परळ; मातीचें पसरट भांडें.
सक्का–*पु.* [*अ.*] भिश्ती.
सखरा–*पु.* (कच्ची रसोअी) शिजविलेलें अन्न–भात; भाजी अि.
सखरी–*स्त्री.* [*वि.* दानी; अुदार.
सखावत–[*अ.*] अुदारता. **सखी**–
सखुआ–*पु.* शालवृक्ष.
सखुन–*पु.* [फा.] १ संभाषण; २ काव्य. ३ अुद्धरण; वचन. ४ कथन; अुक्ति. [खोर.
सखुन–चीन–*वि.* [फा.] चुगल.
सखुन–तकिया–*पु.* [फा.] बोलतांना संवयीमुळें तोंडीं बसलेला निरर्थक शब्द (अुदा.-जेहेत्ते; ज्याचें नांव तें; आपलें काय म्हणतात–वगैरे.)
सखुन–दाँ–*वि.* [फा.] १ काव्य-मर्मज्ञ. २ कवि. [मर्मज्ञ.
सखुन–फहम–*वि.* [फा] चतुर;
सख्त–*वि.* [फा.] १ कठिण; टणक. २ बिकट. ३ कठोर; निर्दय. *क्रि. वि.* अत्यंत; अगदीं.
सख्ती–*स्त्री.* [फा.] जुल्म; क्रूरता; कठोरता.
सग–*पु.* [फा.] कुत्रा.
सगबग–*वि.* [अनु.] १ ओथंबलेला; भिजलेला. २ परिपूर्ण. *क्रि. वि.* झटपट.
सगबगाना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ ओलेंचिंब होणें. २ संशयी होणें.
सगर–*पु.* अेक सूर्यवंशीय राजा.
सगा–*वि.* १ सहोदर; सख्खा. २ गोत्रज. **सगापन**–*पु.* सख्खेपणा. **सगाअी**–*स्त्री.* १ वाङ्‌निश्चय. २ पाट लावणें; मोहतूर. ३ नातें.
सगीर–*वि.* [*अ.*] छोटा.
सगुनाना–*क्रि. स.* शकुन सांगणें किंवा पाहणें. **सगुनिया**–*पु.* शकुन

पाहणारा किंवा विचारणारा. **सगु-नौती**–पु. शकुन विचारणें.

सगोती–पु. १ गोत्रज. २ भाअूबंद.

सघन–वि. १ निबिड;दाट. २भरीव.

सच––वि. सत्य; खरें; यथार्थ.

सचमुच–अव्य. [अनु.] १ खरो-खरींच; वास्तविक. २ अवश्य.

सचाअी––स्त्री. १ सत्यता. २ यथार्थता; वास्तविकपणा.

सचिंत–वि. काळजीयुक्त.

सचेत, सचेतन–वि. १ चैतन्य-युक्त. २ सावध; जागृत. ३ चतुर.

सचेतक––पु. कायदेमंडळांतील सभासदांना जागृत ठेवणारा; प्रतोद; Whip.

सचेष्ट–वि. प्रयत्नशील.

सच्चा–वि. १ खरा; वास्तविक. २ सत्यवादी. ३ शुद्ध; निर्मळ. ४ योग्य; ठीक. **सच्चाअी**––स्त्री. सत्यता. **सच्चापन**–पु. खरेपणा.

सजग–वि. सावध.

सजदा–पु. पाहा ‘ सिजदा ’

सजदार–वि. [सं. + फा.] सुंदर; नटलेला. [थाटमाट; डामडौल.

सजधज––स्त्री. [सं. + अनु.]

सजन–पु. १ पति. २ प्रियकर. ३ सज्जन माणूस.

सजना–क्रि. अ. शृंगारलें जाणें. क्रि. स. शृंगार करणें. **सजवाअी**–स्त्री. सजावट किंवा सजविण्याची मजुरी.

सजबल–पु. तयारी.

सजवाना––क्रि. स. दुसऱ्याकडून सजविणें; सजवून घेणें.

सज़ा–स्त्री. [फा.] शिक्षा; दंड.

सज़ा––पु. [अ.] पक्ष्यांचा मधुर कलरव. [व्यवस्थित ठेवणें.

सजाना–क्रि. स. १ सजविणें. २

सज़ायाफ्ता––वि. [फा.] शिक्षा झालेला; शिक्षा भोगलेला.

सज़ायाब–वि. १ शिक्षेस पात्र. २ शिक्षा भोगलेला [शृंगारणें.

सजावट–स्त्री. आरास; मांडणी;

सज़ावार–वि. [फा.] १ अुचित; अुपयुक्त. २ शुभ फल देणारा.

सजावुल––पु. [तु.] १ सरकारी कर वसूल करणारा. २ शिपाअी.

सजीला––वि. १ नखरेबाज. २ मनोहर; सुंदर.

सजीव–वि. जीवंत; प्राणवान्.

सज्जा–स्त्री. १ सजावट. २ वेषभूषा.

सज्जादा–पु. [अ.] १ ज्या कापडा-वर बसून नमाज पढतात तें. २ पीराची किंवा फकीराची गादी.

सज्जादा-नशीन–पु.[अ.+फा.] पीर

अथवा फकीर याच्यागादीवर बसणारा.

सज्जित—*वि.* तयार.

सज्जी—*स्त्री.* सज्जीखार. कपडे धुण्याची खारी माती.

सटक–*स्त्री.* [अनु.] १ निसटणें. २ हुक्क्याचा नेचा. ३ छडी.

सटकना–*क्रि. अ.* [अनु.] सटकणें; निसटणें.

सटकाना–*क्रि. स.* १ सडकावणें; मारणें. २ निसटूं देणें; पळवून लावणें.

सटकारना—*क्रि. स.* [अनु.] सटासट मारणें; सडकावणें. **सटकारी**–*स्त्री.* छडी; चमोटी.

सटकारा–*वि.* [अनु.] लांब व गुळगुळीत बांबू वगैरे.

सटना—*क्रि. अ.* १ भिडणें. २ जुळणें. ३ मारामारी होणें.

सटपट–*स्त्री.* [अनु.] १ चुटपुट. २ संकोच; मर्यादा. ३ गोंधळ; घोटाळा.

सटपटाना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ संकोच करणें. २ किंकर्तव्यमूढ होणें. ३ फिक्कें पडणें. ४ जळफळणें.

सटरफटर—*वि.* [अनु.] किरकोळ; सटरफटर. *स्त्री.* तुच्छ काम.

सटाना—*क्रि. स.* १ भिडविणें; जोडणें. २ चिकटविणें. ३ सडकावणें; मारणें.

सटीक—*वि.* बिलकुल ठीक.

सटीक—*वि.* टीकेसहित.

सट्टा—*पु.* [दे.] १ करारनामा. २ सट्टा; जुगार.

सट्टाबट्टा—*पु.* [सं. + अनु.] १ मिलाफ; घसट. २ कावेबाजपणा.

सट्टी—*स्त्री.* अेकाच प्रकारच्या वस्तूंचा बाजार.

सठ–*पु.* १ शठ; धूर्त; लुच्चा. २ मूर्ख. **सठता**—*स्त्री.* १ धूर्तता. २ मूर्खता. ३ दुष्टता.

सठियाना—*क्रि. अ.* १ साठींत येणें (वय). २ म्हातारपण येणें. ३ साठीं बुद्धि नाठी होणें.

सडना–*क्रि. अ.* १ सडणें; नासणें. २ अंबणें. ३ दुर्दशाग्रस्त होणें.

सडाना–*क्रि. स.* सडविणें; नासविणें.

सडाअंध, सडायँध, सडाँध–*स्त्री.* कुजलेल्या वस्तूची घाण; दुर्गंध.

सडियल–*वि.* १ सडलेला; सडका. २ रद्दी; खराब. ३ तुच्छ; नीच.

सत–*पु.* १ सत्त्व. २ जीवनशक्ति; ताकद.

सतकारना*–*क्रि. स.* सत्कार करणें.

सतजुग, सतयुग—*पु.* सत्ययुग.

सतनजा–*पु.* सप्तधान्यें.

सतपुतिया—स्त्री. अेक प्रकारचें घोसाळें.

सतफेरा–पु.सप्तपदी (विवाहांतील).

सतमासा—पु. सातोळा मुलगा.

सतर–स्त्री. [अ.] १ रेघ; रेषा. २ ओळ; रांग. वि. वक्र; तिरपा.

सतरह—वि. सत्रा (१७).

सतराना—क्रि. अ. १ रागावणें. २ चिडणें. **सतरौहाँ**–वि. रागावलेला.

सतर्क—वि. १ तर्कयुक्त. २ सावध.

सतर्पना—क्रि. स. संतुष्ट करणें.

सतवंती—स्त्री. पतिव्रता.

सतसअी—स्त्री. सातशें पदांचा संग्रह; सप्तशती.

सतह—स्त्री. [अ.] सपाटी.

सतहत्तर–वि. सत्याहत्तर (७७).

सताअिश—स्त्री. [फा.] प्रशंसा; तारीफ.

सताना—क्रि. स. १ सतावणें; त्रास देणें. २ हैराण करणें.

सताळू—पु. शांताळू; सताळू.

सतावर—स्त्री. शतावरी.

सतुआ—पु. सातूचें पीठ.

सतुआसंक्रांति—स्त्री. मेषसंक्रांत.

सतून–पु. [फा.] स्तंभ; खांब.

सत्त—पु. १ सत्त्व. २ तत्त्व. ३ सत्य. ४ पातिव्रत्य.

सत्ता—स्त्री. १ स्थिति; आस्तित्व. २ अधिकार; अंमल; प्रभुत्व.

सत्ताअीस–वि. सत्तावीस. (२७).

सत्तानबे–वि. सत्याण्णव (९७).

सत्तावन–वि. सत्तावन. (५७).

सत्तासी–वि. सत्याअैंशी. (८७).

सत्तू—पु. सातूचें पीठ.

सत्य—पु. खरें; खरोखर.

सत्याग्रह — पु. न्यायप्राप्तीसाठीं करावयाचा शांततापूर्ण लढा.

सत्यानास—पु. संपूर्ण नाश.

सत्रुघन-सत्रुहन–पु.शत्रुघ्न; रामाचा लहान भाअू. [शस्त्रक्रिया करणारा.

सथिया—पु. १ स्वास्तिक चिन्ह. २

सद—स्त्री. [अ.] १ परदा; आडपडदा. २ भिंत. (मु) **सदेराह होना**–अेखाद्याच्या मार्गांतील धोंड बनणें.

सद–वि. [फा.] शंभर. (यौ.) **सद आफरीन** किंवा **सद रहमत**—खूप खूप शाबासकी; धन्य धन्य.

सदका—पु. [अ.] दान; खैरात. २ समर्पण. [मोत्याची शिंप.

सदफ–स्त्री. [अ.] मोत्यांचा शिंपला;

सदमा—पु. [अ.] १ खेद; दुःख. २ जखम; आघात; धक्का.

सदर—वि. [अ.] प्रधान; मुख्य. पु. १ अध्यक्ष. २ छाती. ३ छावणी.

सद्र-आला--पु. [अ.] दुय्यम न्यायधीश.
सद्री-स्त्री. [अ.] कोपरी; गंजी.
सद्स्य-पु. १ सभासद; घटक. २ यज्ञ करणारा.
सद्हा-वि. [फा.] शेंकडों; अनेक.
सदा—अव्य. १ सर्वदा; नेहमी. २ सारखें. [२ आवाज.
सदा-स्त्री. [अ.] १ प्रतिध्वनि.
सदाकत-स्त्री. [अ.] १ सच्चेपणा. २ साक्ष.
सदाबहार--वि. [सं.+फा.] १ सदाफुली. २ सदैव फुलणारा.
सदारत-स्त्री. [अ.] अध्यक्षता.
सदाशय-पु. सज्जन; अुदार.
सदा-सुहागिन—स्त्री. अखंड सौभाग्यवती (वेश्या).
सदिया-स्त्री. [फा] लाल पक्ष्याची मादी. [२ शंभर वर्षें.
सदी—स्त्री. [अ.] १ शतक.
सद्म—पु. १ घर; निवास. २ युद्ध.
सद्य—अव्य. आतांच; ताबडतोब.
सधना—क्रि. अ. १ स्वार्थ साधणें. २ संवय होणें.
सधाना-क्रि. स. साधणें; अभ्यासणें.
सन—पु. अंबाडी; ताग.
सन—पु. [अ.] १ वर्ष; साल. २ संवत; शक.
सनक—स्त्री. १ चीड. २ विक्षिप्तपणा. ३ लहर. (मु.) **सनक सवार होना**—छंद लागणें.
सनकना—क्रि. अ. १ चिडणें. २ वेडें होणें. ३ रागावणें.
सनकाना-क्रि. स. [दे.] अुत्तेजित करणें; चिडवणें.
सनद—स्त्री. [अ.] १ प्रमाण; पुरावा. २ दाखला; सनद.
सनद्याफ्ता-वि. [अ.+फा.] सनद मिळविलेला; सनदी.
सनना-क्रि. अ. १ मिसळणें; अेकजीव होणें. २ विलीन होणें.
सनम-पु. [अ.] १ प्रियकर. २ मूर्ति.
समकदा-सनमख़ाना-पु. [अ.+फा.] १ मंदिर. २ प्रियतमेचें निवासस्थान.
सनमान-पु. सन्मान.
सनमानना*-क्रि.स. सन्मान करणें.
सनमुख-अव्य. समोर.
सनसनाटी-स्त्री. [अनु.] खळबळ.
सनसनाना-क्रि. अ. [अनु.] सळसळणें; खवळणें. [घोंघाट.
सनसनाहट-स्त्री. [अनु.] खळबळ;
सनसनी-स्त्री. [अनु.] १ खळबळ. २ निःस्तब्धता. ३ आश्चर्य (भयामुळें). ४ घाबरेपणा.

सनसनीदार–*वि.* [अनु.] खळबळ अुडविणारें. [(मुसलमानी).
सनहकी–*स्त्री.* [अ.] मातीचें भांडें
सना–*स्त्री.* [अ.] १ प्रशंसा. २ स्तुति.
सनाअत–*स्त्री.* [अ.] कारागिरी.
सनाय–*स्त्री.* [अ.] सोनामुखी.
सनाह, सन्नाह–*पु.* कवच.
सनीचर–*पु.* १ शनिवार. २ शनि ग्रह. **सनीचरी**–*स्त्री.* साडेसाती.
सनेहिया, सनेही-*वि.* प्रेम करणारा; स्नेही.
सनोबर–*पु.* [अ.] देवदाराचें झाड.
सन्दल–*पु.* [अ.] चन्दन.
सन्दूक–*पु.* [अ.] मोठी पेटी; पेटारा.
सन्दूकचा—*पु.* **सन्दूकची**–*स्त्री.* [अ.] लहानपेटी. [आश्चर्यचकित.
सन्न–*वि.* १ स्तब्ध. २ चूप. ३
सन्नाटा–*पु.* १ निःस्तब्धता; सामसूम. २ अेकांतता. ३ शांतता. ४ औदासीन्य. (मु.) **सन्नाटा छाना**–निःस्तब्धता पसरणें. *वि.* १ स्तब्ध. २ निर्जन. **सन्नाटे में आना**–आश्चर्यचकित होणें.
सन्नाटा-*पु.* [अनु.] जोरानें हवा वाहूं लागली असतां होणारा आवाज.
सन्निपात–*पु.* १ अेकदम पडणें. २ अेकत्र येणें. ३ वात-पित्त-कफ हीं तीन्ही अेकाच वेळीं बिघडणें. ४ मेंदूचा विकार; चित्तभ्रम.
सपदि*–*क्रि. वि.* शीघ्र; लवकर.
सपना–*पु.* स्वप्न.
सपरदाअी–*पु.* कलावंतिणीबरोबर वाद्य वाजविणारे साथीदार.
सपरना—*क्रि. अ.* काम संपणें; पूर्ण होणें. [अिनकौन्सिल.
सपरिषद्–गव्हर्नर—*पु.* गव्हर्नर
सपाट–*वि.* १ समतल; सपाट. २ गुळगुळीत.
सपाटा–*पु.* वेग; गति. (यौ.) **सैर सपाटा**–सहल.
सपुर्द–*स्त्री.* [फा.] अनामत; ठेव. *वि.* सोंपविलेला; अेखाद्याच्या हवालीं केलेला.
सपूत—*पु.* सुपुत्र. **सपूती**—*स्त्री.* सत्पुत्राला जन्म देणारी माता.
सपेद, सफेद–*वि.* [फा.] १ श्वेत; पांढरा. २ गौरवर्णाचा. ३ कोरा.
सपेरा–*पु.* गारुडी.
सप्ताहपु.*पु.* १ आठवडा. २ सप्ता (अुत्सव, कथा अि. चा).
सफ़–*स्त्री.* [अ.] १ ओळ; रांग. २ मोठी चटअी.
सफ़र–*पु.* [अ.] प्रवास. **सफ़री**–*वि.* प्रवासांत अुपयोगी पडणारा. *पु.* १ प्रवासखर्च. २ पेरू; जांब.

सफ़रनामा—पु. [अ.+फा.] प्रवास-वर्णन.

सफल—वि. १ फळ लागलेलें (झाड). २ यशस्वी; कृतकार्य.

सफलता—स्त्री. १ यशस्विता. २ पूर्णता. [२ विस्तार; फैलाव.

सफहा—पु. [अ.] १ पृष्ठ; पान.

सफा—वि. [अ.] १ साफ; स्वच्छ. २ पवित्र; शुद्ध. ३ गुळगुळीत.

सफाअी—स्त्री. १ स्वच्छता. २ स्पष्टता. ३ निष्कपटता. ४ निर्दोषपणा. ५ निर्णय. ६ बचाव; कैफियत.

सफाचट—वि. [अ.+अनु.] १ गुळगुळीत. २ स्वच्छ; साफसूफ.

सफाया—पु. [अ.] १ फडशा. २ पूर्ण नाश.

सफीना—पु. [अ.] १ समन्स; बोलावणें. २ होडी; नाव.

सफीर—पु. [अ.] १ राजदूत. २ परराष्ट्रीय वकील. स्त्री. पक्ष्यांचें किलबिलणें.

सफ़ेद—वि. [फा.] १ पांढरा; शुभ्र. २ कोरा. (मु.) **सफ़ेद झूट**—साफ खोटें; धडधडीत असत्य.

सफेद-पोश—पु. [फा.] १ स्वच्छ. कपडे वापरणारा; पांढरपेशा. २ सज्जन; शिष्ट.

सफ़ेदा—पु. [फा.] १ जस्त फूल. २ आंब्याचा प्रकार. ३ खरबुजाचा प्रकार.

सफेदी—स्त्री. [फा.] १ शुभ्रपणा. २ चुना देणें; रंग देणें. (मु.) **सफेदी आना**—म्हातारपण येणें.

सब—वि. सर्व; सगळे. २ अेकंदर.

सबक़—पु. [अ.] धडा; पाठ.

सबज़; सब्ज़—वि. [फा.] १ कच्चा; ताजा. २ हिरवें (फळ, फूल). ३ शुभ. (मु.) **सब्ज़ बाग दिखलाना**-काम करून घेण्यासाठीं आमिष दाखविणें.

सबद्—पु. शब्द.

सबनाना-क्रि.स. [अ.] साबू लावणें.

सबब—पु. [अ.] १ कारण; सबब. २ साधन.

सबर, सब्र—पु. [अ.] १ संतोष. २ धैर्य. ३ सहनशीलता. (मु.) **किसी का सब्र पडना**—केलेल्या कष्टाचें फळ मिळणें.

सबा—वि. [अ.] सात. स्त्री. सकाळीं पूर्वेकडून येणारा वारा.

सबील—स्त्री. [अ.] १ मार्ग; सडक. २ अुपाय; युक्ति. ३ पाणपोअी.

सबूत—पु. [अ.] पुरावा; प्रमाण.

सबूस—स्त्री. [फा.] कोंडा.

सबेरा—पु. सकाळ.

सब्ज़—पु. १ कच्चा व ताजा. २ हिरवा. ३ शुभ.

सब्ज़कदम—पु. [फा. + अ.] पांढऱ्या पायाचा; अपशकुनी. (यौ.) **सब्ज बाग दिखलाना**-आपला स्वार्थ साधण्यासाठीं मोठमोठ्या आशा किंवा लोभ दाखविणें.

सब्जपोश—वि. [फा.] हिरव्या रंगाचे कपडे वापरणारा.

सब्ज़ा—पु. [फा.] १ हिरवळ. २ भांग. ३ अेक रत्न. ४ करड्या रंगाचा घोडा.

सब्जी—स्त्री. [फा.] १भाजी. २ भांग. ३ हिरवा पाला, वनस्पति अि.

सब्जीमंडी—स्त्री. [फा. + सं.] मंडअी; भाजीबाजार.

सभा—स्त्री. १ सभा २ संस्था.

सभापति—पु. अध्यक्ष. [माणूस.

सभ्य—पु. १ सदस्य; सभासद २ भला

सभ्यता—पु. १ संस्कृति. २ सभ्यपणा ३ सुशिक्षितपणा. ४ भलेपणा; माणुसकी.

समंजस—वि. १ अुचित; योग्य. २ अभ्यास केलेला; माहितगार.

समंद—पु. [फा.] घोडा.

समंदर—पु. समुद्र; सागर.

सम-वि. तुल्य बरोबर; समान. पु. [अ.] विष; गरळ. स्त्री. संगीतांतील सम.

समझ—स्त्री. १ समजूत. २ बुद्धि; अक्कल. [समजूतदार

समझदार—वि. [सं. + फा.]

समझना—क्रि. अ. समजून घेणें.

समझाना—क्रि. स. समजाविणें; समजूत घालणें.

समझौता—पु. तडजोड.

समतल—वि. सपाट.

समथल—वि. सपाट.

समदन—पु. लढाअी. [विहीण.

समधी—पु. व्याही. स्त्री. **समधिन**—

समन—पु. [अि.] समन्स; सरकारी बोलावणें.

समय—पु. वेळ.

समर—पु. लढाअी; युद्ध.

समर—समरा—पु. [अ.] १ फळ. २ लाभ. ३ धन; संपत्ति. ४ संतान.

समरत्थ—समरथ—वि. समर्थ; बलवान्.

समर्थन—पु. पाठिंबा; पाटपुरावा.

समर्पक—समर्पण करणारा. [केलेला.

समर्पित—वि. दिलेला; समर्पण

समवाय—पु. १ समधर्मी. २ समूह; ३ अनुबन्ध.

समवेदना—स्त्री. सहानुभूति. [दृश्य.

समसाम—स्त्री. [अ.] नंगी तलवार.

समस्या—स्त्री. १ बिकट प्रश्न. २ मिश्रण. ३ संघटन.

समाँ*–पु. १ समय; वेळ. २ सुंदर
२ प्रकरण; परिच्छेद. [समोर.

समा–पु. [अ.] आकाश.

समाअत–स्त्री. [अ.] सुनावणी.

समाअी–वि. [अ.] अैकीव; दुसऱ्यांनीं सांगितलेला.

समाचार–पु. बातमी; वार्ता.

समाचारपत्र–पु. वर्तमानपत्र.

समाना–क्रि. अ. सामावणें; राहणें. क्रि. स. भरणें; ठेवणें.

समानार्थक–वि. समान किंवा सारखा अर्थ असलेला.

समारोह–पु.१ समारंभ. २ धामधूम.

समालोचक–पु. टीकाकार.

समालोचन–पु. परीक्षण; गुणदोषविवेचन. **समालोचना**— स्त्री. टीका; परीक्षण.

समिति–स्त्री. संस्था; सभा; समाज.

समीचीन–वि. यथार्थ; योग्य.

समीक्षा–स्त्री. १ परीक्षण. २ टीका. ३ बुद्धि. ४ प्रयत्न. [प्राणवायु.

समीर–समीरण––पु. वारा; [हवातसा.

समुंदर–पु. समुद्र.

समुचित–वि. १ अुचित. योग्य.

समुझाना–क्रि. स. समजावणें.

समुद–पु. समुद्र. [२ मोठेपणा.

समुन्नति–स्त्री. १ अुन्नति; विकास.

समुल्लास–पु. १ अुल्हास; आनंद

समुहा–वि. समोरील. क्रि. वि.

समुहाना–क्रि. अ. समोर येणें.

समूचा–वि. संपूर्ण.

समूर–पु. सांबर.

समेटना क्रि.स. १ गोळा करणें; अेकत्र करणें. २ आपल्यावर ओढून घेणें.

समेत–वि. समवेत; सह.

समै, समैया–पु. समय; वेळ.

समौरिया–वि. समवयस्क. २ ज्यांची लग्नें अेकाच वेळीं झालीं आहेत असे.

सम्बुल–पु. [अ.] अेक प्रकारची सुगंधित वनस्पति. (याची उपमा केसांना देण्यांत येते).

सम्म–पु. [अ.] विष.

सम्मत वि. सहमत; अनुकूल.

सम्मति–स्त्री. १ अभिप्राय. २ सल्ला ३ अनुमति; आज्ञा.

सम्मान–पु. [अ.] समन्स.

सम्मान–पु. सन्मान; आदर.[एकत्र.

सम्मिलित–वि. मिश्रित; मिसळलेला;

सम्मुख–अव्य. समोर; समक्ष.

सम्मेलन–पु. सभा; समाज; परिषद.

सम्यक्–वि. पूर्ण; सर्व. क्रि. वि. १ सर्व प्रकारें. २ योग्य प्रकारें.

सम्हार–पु. पाहा ‘ सँभार ’

सम्हालना–क्रि.स. पाहा ‘सँभालना’

सयानपन–पु. हुषारी; चतुरंता.

सयाना–पु. १ वयस्क; अनुभविक. वयांत आलेला. २ तरतरीत; हुषार. ३ चलाख. ४ शहाणा.

सर–पु. [फा.] १ डोकें. २ सरदार; नेता. ३ शक्ति; बळ. ४ आरंभ. *वि.* जिंकलेला; विजित. ५ (मु.) पाहा ' सिर '.

सर-अंजाम–पु. [फा.] १ सामग्री. २ व्यवस्था. ३ कार्याची समाप्ति.

सरकंडा–पु. बोरू. [लज्जत; खुमारी.

सरक–स्त्री. १ सरकणें २ मदिरेची

सरकना–क्रि. अ. १ सरकणें. २ टळणें. ३ निभणें.

सरकश–वि. [फा.] १ बंडखोर. २ अुद्धट. स्त्री. **सरकशी**–१ अुद्धटपणा. २ बंडखोरी.

सरका–पु. [अ.] चोरी.

सरकार–स्त्री. [फा.] १ मालक; प्रभु. २ राज्यसंस्था; शासनसंस्था. ३ संस्थान.

सरखत–पु. [फा.] १ भाडेचिठ्ठी २ पट्टीची पावती. ३ आज्ञापत्र; परवाना. ४ कर्जखत.

सरग–पु. स्वर्ग.

सरगना–पु. [फा.] सरदार; अग्रणी.

सर-गम–पु. संगीताचे सप्तस्वर.

सर-गर्म–वि. [फा.] तत्पर; तयार.

सरगुजश्त–स्त्री. [फा.] १ येअून झेपलेला प्रसंग. २ वर्णन; हकीकत ३ जीवनचरित्र

सरगोशी–स्त्री. [फा.] १ कान भरणें; चुगली. २ निंदा.

सरचश्मा–पु. [फा.] नदी वगैरेचा अुगम. २ जलस्रोत; झरा.

सरज़द–वि. [फा.] प्रकट; जाहीर.

सरजना—क्रि. स. १ रचणें. २ सृष्टि करणें.

सर-ज़मीं–सर ज़मीन-स्त्री. [फा.] १ देश; मुलूख. २ भूमि; जमीन.

सरजा–पु. [फा.] १ श्रेष्ठ व्यक्ति. २ सिंह.

सरजू-सरयू–स्त्री. शरयू (नदी).

सरजोर–वि. [फा.] १ शिरजोर; जबरदस्त. २ दुष्ट. ३ विरोधी.

सरदर–क्रि.वि. १ सरासरी. २ अेका टोंकापासून दुसऱ्या टोंकापर्यंत.

सरदा-पु. [फा.] अेक प्रकारचें खरबूज.

सरदार–पु. [फा.] १ पुढारी; नायक. २ शासक. ३ अमीर; श्रीमंत.

सरदारसभा–स्त्री. [फा. + सं.] हाअुस ऑफ लॉर्ड्स्.

सरदी—पाहा ' सर्दी '.

सर-धर–पु. बाणांचा भाता; तूणीर.

सरन*–स्त्री. शरण.

सरनद्वीप–पु. सिंहलद्वीप.

सरना–क्रि.अ. १ सरकणें. २ हालणें;

डोलणें. ३ गरज भागणें. ४ संपणें; काम होणें.

सरनागत–*वि.* शरण आलेला.

सरनाम–*वि.* [फा.] प्रसिद्ध; महशूर.

सरनामा–*पु.* [फा.] १ शीर्षक. २ पत्रावर लिहिला जाणारा पत्ता. ३ पत्राचा आरंभ किंवा शेवट; मायना.

सर-पंच—*पु.* [फा. + हि.] मुख्य पंच.

सरपट–*क्रि. वि.* घोड्याची अेक चाल (भरधांव); जोरांत.

सरपत–*पु.* छपराचें गवत; घायपात.

सरपरस्त–*पु.* [फा.] संरक्षक.

सरपोश–*पु.* [फा.] झांकण.

सरफराज–*वि.* [फा.] १ प्रतिष्ठित. २ जिच्याशीं प्रथमच समागम झालेला आहे अशी वेश्या.

सरफरोश—*वि.* [फा.] स्वतःचें बलिदान करणारा.

सर-बराह, सरबराहकार—*पु.* [फा.] १ व्यवस्थापक. २ मजुरांचा पुढारी.

सरबराही–*स्त्री.* [फा.] व्यवस्था.

सरमस्त–*वि.* [फा.] मस्त; अुन्मत्त.

सरमा–*पु.* [फा.] हिंवाळा.

सरमाअी–*स्त्री.* [फा.] हिंवाळ्यांत वापरावयाचे कपडे. *वि.* हिंवाळ्या-संबंधी.

सरमाया–*पु.* [फा.] १ मांडवल; मूलधन. २ संपत्ति. ३ कारण. (यौ.) **सरमायादार**–भांडवलदार. **सर-मायादारी**–*स्त्री.* भांडवलशाही.

सरल–*वि.* सरळ; सोपा.

सरवत–*स्त्री.* [अ.] वैभव.

सरसअी*–*स्त्री.* सरस्वती.

सरसना–*क्रि. अ.* १ टवटवीत होणें. २ शोभणें. [टवटवीत.

सरसब्ज–*वि.* [फा.] १ हिरवेंगार;

सरसरना–*क्रि. अ.* [अनु.] १ हवा खेळणें. २ सरपटणें. **सरसराहट**–*स्त्री.* १ सरपटणें. २ वायु वाहणें. ३ कंड; खाज.

सरसरी–*क्रि. वि.* [फा.] १ घाअीनें; वरवर. २ स्थूल मानानें; सरासरीनें.

सरसाअी*–*स्त्री.* १ शोभा; सौंदर्य. २ अधिकता. ३ सरसपणा.

सरसाम–*पु.* [फा.] सन्निपात; त्रिदोष (रोग). [नशेंत चूर.

सरसार–*वि.* [फा.] १ मग्न. २

सरसिज–*पु.* कमळ.

सरसुती–*स्त्री.* सरस्वती; शारदा.

सरसेटना–*क्रि. स.* [अनु.] फट-कारणें.

सरहज—*स्त्री.* मेहुण्याची बायको (पत्नीच्या भावाची बायको).

सरहद–*स्त्री.* [फा.] १ सरहद्द;

सीमा. २ सीमेची खूण. **सरहद्दी**–सरहद्दीसंबंधीं.

सरा*—*स्त्री*. चिता.

सरापा–*क्रि. वि.* [फा.] नखशिखांत; आदीपासून अंतापर्यंत. *पु.* नखशिखांत वर्णन असलेलीकविता.

सराफ–*पु.* [*अ.*] १ सोन्या-चांदीचा व्यापारी. २ पैशाच्या मोडीचा धंदा करणारा. [२ सराफकट्टा.

सराफा–*पु.* [*अ.*] १ सराफी काम.

सराब–*पु.* [*अ.*] १ मृगतृष्णा. २ कपट. *स्त्री*. [दे.] शराब; दारू.

सराबोर-*वि.* ओलेंचिंब; चपचपीत.

सराय—*स्त्री*. [*अ.*] १ घर. २ धर्मशाळा.

सराव*–*पु.* मद्याचा पेला; शराब.

सरासर–अव्य. [फा.] १ अेका टोंकापासून दुसऱ्या टोंकापर्यंत. २ अगदीं; बिलकुल. ३ प्रत्यक्ष.

सरासरी–*स्त्री*. [फा.] १ शीघ्रता; घाओ. २ सुगमता. ३ स्थूल अंदाज. *क्रि. वि.* १ स्थूल मानानें. २ घाओनें; गडबडीनें.

सराह—*स्त्री*. प्रशंसा.

सराहना—*क्रि. स.* प्रशंसा करणें.

सराहनीय—*वि.* १ प्रशंसनीय. २ सुंदर; चांगला.

सरि*—*स्त्री*. नदी.

सरि*–*स्त्री*. समता; बरोबरी.

सरित, सरिता–*स्त्री*. नदी; प्रवाह.

सरिश्त—*स्त्री*. [फा.] १ स्वभाव; प्रकृति. २ गुण. *वि.* मिसळलेला.

सरिश्ता—*पु.* [फा.] १ दोरी. २ कचेरी. ३ कार्यालयाचा विभाग. ४ नोकरचाकर. ५ संबंध. ६ मिलाफ.

सरिश्तेदार–*पु.* [फा.] शिरस्तेदार.

सरिस–*वि.* सदृश; तुल्य; समान.

सरिहन–*क्रि. वि.* समक्ष; समोर.

सरीकता*—*स्त्री*. [*अ.* + *सं.*] हिस्सा; वांटा.

सरीखा—*वि.* समान; तुल्य.

सरीहन्–*क्रि. वि.* [*अ.*] स्पष्ट; साफ; जाहीर.

सरूर—*पु.* [फा.] १ खुशी, प्रसन्नता. २ मामुली नशा.

सरे-आम—*क्रि. वि.* [फा.] अुघड अुघड; जाहीरपणें.

सरेदस्त– *वि.* [फा.] १ या वेळीं. २ तावडतोब.

सरे नौ–*क्रि. वि.* [फा.] नव्यानें; पुनः पहिल्यापासून. [जाहीररीत्या.

सरेबाज़ार—*क्रि. वि.* [फा.]

सरो—*पु.* [फा.] सुरूचें झाड.

सरेश-सरेस–*पु.* [फा.] सरस (चिकटविण्याचा पदार्थ).

सरोकार-पु. [फा.] १ परस्पर-संबंध. २ संबंध.
सरोज, सरोरुह—पु. कमळ.
सरोद—पु. [फा.] १ गीत. २ राग. ३ अेक वाद्य.
सरोसामान—पु. [फा.] सामग्री.
सरौता—पु. आडकित्ता.
सर्कस-स्त्री. [अिं.] सर्कस; जनावरांचा खेळ.
सर्जन-पु. रचना; निर्मिति; अुत्पात्ति.
सर्द—वि. [फा.] १ थंड; गार. २ आळशी; सुस्त. ३ मंद; धीमा. ४ नपुंसक. [सीन. २ निष्ठुर.
सर्दमिज़ाज-वि. [फा.] १ अुदा-
सर्दी—स्त्री. [फा.] १ थंडी. २ शीतलता. ३ पडसें.
सर्फ-पु. [अ.] १ खर्च; व्यय. २ अपव्यय. ३ व्याकरण. **सर्फ**—पु. १ वृद्धि; अधिकता. २ मितव्यय.
सर्बस—पु. सर्वस्व; सर्व कांहीं.
सर्राफ-पु. पाहा ' सराफ '.
सर्वथा-अव्य. १ बिलकुल; अगदीं. २ सर्व तऱ्हेनें; सर्व प्रकारें.
सर्वदा-अव्य. सदैव; सदा; हमेशा.
सर्वनाम—पु. सर्वनाम.
सर्वस्व—पु. सर्व कांहीं; संपूर्ण.
सर्वाधिकारी—पु. १ हुकूमशहा. २ न्यायाधीश; जज्ज.
सर्वोपरि-अव्य. सर्वश्रेष्ठ; सर्वोत्कृष्ट.
सलगम—पु. [फा.] नवलकोल.
सलतनत—स्त्री. [अ.] १ राज्य. २ साम्राज्य. ३ व्यवस्था. ४ आराम.
सलना—क्रि.अ. १ सलणें; खुपणें. २ ओंवळें जाणें. [पावलेला.
सलब—वि. [अ.] नष्ट; नाश-
सलमा—पु. [अ.] कलाबूत.
सलवट—स्त्री. [दे.] सुरकुती.
सलहज—स्त्री. [दे.] मेहुण्याची (शालक) बायको.
सलाअी-स्त्री. १ काडी. २ आगकाडी.
सलाख-स्त्री. [फा.] छड; सळअी; शलाका. [सलाम; नमस्कार.
सलाम-अलैकुम — स्त्री. [अ.]
सलामत—वि. [अ.] १ संकटांतून निसटलेला; सुरक्षित बाहेर पडलेला. २ निकोप; धडधाकट. क्रि. वि. सकुशल; सुरक्षितपणें. **सलामती**-स्त्री. १ रक्षण; बचाव. २ कुशल; क्षेम. ३ अस्तित्व.
सलामी—स्त्री. [अ.] १ सैनिकी वंदना; सलामी. २ प्रणाम. (मु.) **सलामी अुतारना-दागना**—स्वागताकरितां तोफांची सलामी देणें.
सलाह—स्त्री. [अ.] १ सल्ला; मत. २ विचारविनिमय. ३ भले-

पणा. ४ नैतिक आचरण. (यौ.)
सलाह माश्विरा–*पु.* सल्लामसलत.

सलाहकार—*पु.* [*अ.* + फा.] १ सल्ला देणारा. २ नीतिपूर्वक आचरण करणारा.

सलाहियत–*स्त्री.*[*अ.*] १ भलाओी; चांगुलपणा. २ समाचार. ३ समजूतदारपणा. ४ कोमलता.

सलीका–*पु.* [*अ.*] १ काम करण्याची लायकी. २ वर्तणूक. ३ ढंग; चांगली पद्धत.

सलीकामंद–*वि.* [*अ.* + फा.] १ वाकबगार; तज्ज्ञ. २ सभ्य. ३ हुन्नरी.

सलीब–*स्त्री.* [*अ.*] १ शूळ; सूळ. २ येशू ख्रिस्ताचा क्रूस.

सलीम—*वि.* [*अ.*] १ ठीक; बरोबर. २ शुद्ध अंतःकरणाचा. ३ निकोप प्रकृतीचा. ४ गंभीर; शांत. ५ सहनशील.

सलीस–*वि.* [*अ.*] १ सहज; सुगम. २ अलंकारिक व सोपी (भाषा).

सलूक—*पु.* [अ.] १ व्यवहार; वागणूक. २ मिलाफ. ३ अुपकार.

सलोतर, सालोतर–*पु.* शालिहोत्र; पशुचिकित्साशास्त्र (विशेषतः अश्व). **सलोतरी-सलोत्तरी**–*पु.* शालिहोत्री; पशुचिकित्सक (विशेषतः अश्व).

सलोना—*वि.* १ तिखटामिठाचा; खमंग; स्वादिष्ट. २ सुंदर. **सलोनापन**–*पु.* खुसखुशीतपणा. [पूर्णिमा.

सलोनो*—*पु.* रक्षाबंधन; राखी-

सल्तनत-*स्त्री.* पाहा 'सलतनत'.

सल्लम—*स्त्री.* [दे.] जाडें भरडें कापड.

सवन—*पु.* प्रसव.

सवा–*वि.* सव्वा.

सवानह—*पु.* [*अ.*] घटना ('सानहा' चें बहु).

सवानह-अुमरी–*स्त्री.*[*अ.*] जीवनचरित्र; आत्मचरित्र.

सवाब–*पु.* [*अ.*] १ सत्यता; खरेपणा. २ पुण्य. ३ भलेपणा. *वि.* ठीक; बरोबर.

सवार–*पु.* [फा.] घोडेस्वार. *वि.* वर चढलेला अगर बसलेला.

सवारी–*स्त्री.* [फा.] १ वाहन. २ स्वारी. ३ आरोहण.

सवाल–*पु.* [*अ.*] १ प्रश्न. २ पृच्छा; विचारणा. ३ अर्ज; विनंती. ४ मागणी. **सवाल-जवाब**–*पु.* १ प्रश्नोत्तरें. २ वादविवाद. ३ हुज्जत; झगडा.

सस, ससि*–*पु.* शशि; चंद्र.

ससुर–*पु.* सासरा. **ससुराल**–*स्त्री.* सासर; सासुरवाडी.

ससुरा–*पु.* सासरा (शिवी).

सस्ता–*वि.* स्वस्त; कमी किंमतीचा. (मु.) **सस्ते छूटना**–थोडक्या परिश्रमांत अेखादें काम होणें; स्वस्तांत मिळणें. **सस्ताअी, सस्ती**—*स्त्री.* १ स्वस्ताअी; सवंगाअी. २ सर्व वस्तु स्वस्त मिळतील अशी वेळ.

सस्त्रीक–*वि.* सपत्नीक.

सह–अव्य. सहि; संगें.

सह–*वि.* १ हजर; अुपस्थित. २ सहनशील. ३ समर्थ; योग्य.

सहकार–*पु.* सहकार्य; सहयोग. **सहकारता—रिता** *स्त्री.* साहाता. **सहकारी**–*पु.* १ सहयोगी. २ मदतनीस; साहाय्यक. [दोस्त.

सहचर–*पु.* १ सेवक. २ मित्र;

सहचारी–*पु.* १ साथी; सहकारी. २ सेवक.

सहज–*पु.* १ सख्खा भाअू. २ स्वभाव. *वि.* १ स्वाभाविक. २ साधारण. ३ सहज. ४ जुळा.

सहजन–*पु.* शेवगा (झाड व शेंगा).

सहजिया–*पु.* १ अेका धर्मातून दुसऱ्या धर्मात विनाकारण जाणारा; अकारण धर्म बदलणारा. २ वैष्णव संप्रदायाचा.

सहतरा–*पु.* [फा.] पित्तपापडा.

सहतूत–*पु.* [फा.] तुती (झाड व फळ).

सहदेअी–*स्त्री.* चिकणीचें झाड.

सहधर्मिणी–*स्त्री.* पत्नी; बायको.

सहन-*पु.* [अ.] १ अंगण; घरापुढील मोकळा भाग. २ मूल्यवान् रेशमी कपडा.

सहन–*पु.* १ सहनशक्ति. २ क्षमा.

सहना–*क्रि. स.* १ सहन करणें. २ फळ भोगणें. ३ जबाबदारी पत्करणें.

सहनाअी–*स्त्री.* [फा.] सनअी.

सहपाठी–*पु.* सहाध्यायी; बरोबर शिकणारा.

सहभोज–*पु.* सहभोजन.

सहम–*पु.* १ भय. भीति. २ संकोच; मर्यादा. [होणें.

सहमना–*क्रि. अ.* [फा.] भयभीत

सहमाना–*क्रि. स.* [फा.] भिवविणें.

सहयोग–*पु.* सहकार्य. **सहयोगी**–*पु.* १ सहकारी. २ समकालीन.

सहर–*पु.* [अ.] पहांट; प्रातःकाल. (यौ.) **सहरनुमा**–*वि.* पहांटेचें दर्शन घडविणारा.

सहर–*पु.* [अ.] जादुटोणा.

सहरा–*पु.* [अ.] १ मोकळें मैदान. २ जंगल; अरण्य.

सहल–*वि.* [अ.] सोपें; सरळ.

सहलाना–*क्रि. स.*[अनु.] १ गोंजारणें; हात फिरविणें. २ चोळणें; रगडणें. ३ गुदगुल्या करणें. *क्रि. अ.* गुदगुल्या होणें.

सहस–*वि.* सहस्र.

सहसा–अव्य. अेकाअेकीं.

सहाअि–अी*–*स्त्री.* साहाय्य; मदत. *पु.* साहाय्यक.

सहानुभूति–*स्त्री.* कळवळा; आत्मीयता.

सहाबा–*पु.* [अ.] १ मित्र. २ महंमदाचा मित्र. **सहाबी**–*पु.* महंदाचे वंशज.

सहाय–*पु.* १ सहाय्य; मदत. २ आश्रय. ३ साहाय्यक; मदतगार.

सहायक-सहायी–*पु.* १ साहाय्यक; मदतनीस. २ साहाय्यता; मदत.

सहायता–*स्त्री.* पाहा ' सहाय '.

सहार–*पु.* सहनशीलता.

सहारना–*क्रि. अ.* १ सहन करणें. २ जबाबदारी पतकरणें.

सहारा–*पु.* १ आश्रय; आधार. २ सहाय्य; मदत. ३ विश्वास.

सहालग–*पु.* लग्नसराअी; विवाहाचे मुहूर्त ज्या महिन्यांत असतात तो काल.

सहिजन–*पु.* शेवग्याची शेंग किंवा झाड.

सहिदान*–*पु.* खूण; ओळख. **सहिदानी**–*स्त्री.* १ चिह्न. २ अुपमा.

सही–*वि.* [अ.] १ सत्य. २ यथार्थ. ३ बरोबर; ठीक. (मु.) **सही भरना**–मानणें; अैकणें.

सही–*स्त्री.* [अ.] सही; हस्ताक्षर.

सहीसलामत–*वि.*[अ.] १ निकोप; स्वस्थ. २ निर्दोष; अुणीव नसलेला.

सहूर–*पु.* पाहा ' शअूर '.

सहूलत–*स्त्री.* [अ.] सोय; सुगमता.

सहूलियत-*स्त्री.* [अ.] १ सुगमता; सोय. २ मर्यादा; शिष्टपणा.

सहृदय–*वि.* रसिक; सहृदय; दयाळु.

सहेजना–*क्रि. स.* [?] १ सांभाळणें; राखण करणें. २ नीट पाहून देणें; सोंपविणें.

सहेजवाना–*क्रि. स.* [अ.] सोंपविणें.

सहेली–*स्त्री.* १ सखी. २ दासी.

सहैया*–*पु.* सहाय्यक.

सहैया–*वि.* सहनशील.

सहोदर–*पु.* भाअू. *वि.* आपला; खास.

साँअी, साअियाँ, साअिं*–*पु.* १ मालक; स्वामी. २ परमेश्वर. ३ पति. ४ मुसलमान फकिरांची अेक पदवी.

साँकडा–*पु.* १ पायांत घालावयाचा दागिना; सांखळ्या. २ साखळदंड.

साँकर*–*स्त्री.* साखळदंड; साखळी.

साँकर––*पु.* संकट; कष्ट; *वि.* १ कष्टमय; दुःखमय. २ संकीर्ण; संकुचित.

साँग—साँग—*स्त्री.* १ शक्ति. २ फेंकून मारण्याची बरछी; भाला.

साँच*—*वि.*, *पु.* सत्य; खरें.

साँचला—*वि.* सत्यवादी.

साँचा—*पु.* १ सांचा; नमुना (अुपकरण या अर्थी). २ सांचा; नमुना (बनविलेल्या पदार्थासाठीं); वेलबुट्टी काढण्याचा छाप; ठसा. (मु.) **साँचेमें ढला होना**-अतिशय सुंदर असणें; जणूं काय सांच्यांतून काढल्यासारखें असणें.

साँची—*पु.* [दे.] १ सांची. २ अेक प्रकारचें विड्याचें पान.

साँझ—साँझा—*स्त्री.* संध्याकाळ.

साँट—*स्त्री.* [अनु.] १ छडी; चमोटी. २ चाबूक; कोरडा. ३ शरिरावर पडलेला चाबूक अित्यादीचा वळ.

साँटा—*पु.* चाबूक. [दवंडी देणारा.

साँटिया—*पु.* ढोलके पिटणारा;

साँटी—*स्त्री.* १ तडजोड; मिलाफ. २ सूड; प्रतिकार; बदला.

साँठ—*पु.* [दे.] १ पाहा 'साँकडा'. २ अूंस. ३ सरकांडें. (यौ.) **साँठ-गाँठ**—अनुचित गुप्त संबंध; सामील होणें.

साँठी—*स्त्री.* [दे.] भांडवल; संपत्ति.

साँड—*पु.* वळू; पोळ. *वि.* १ बलवान्. २ अुडाणटप्पू.

साँडनी—*स्त्री.* सांडणी; अुंटीण.

सांत्वना—*स्त्री.* सांत्वन; धीर; आश्वासन.

साँध—*पु.* लक्ष्य; वेध.

साँधना—*क्रि. स.* सांधणें; अेकत्र करणें; जुळविणें.

साँधना—*क्रि. स.* संधि साधणें.

साँधना—*क्रि. स.* नेम मारणें; वेध धरणें.

साँप—*पु.* साप. (मु.) **कलेजे पर साँप लोटना**—अत्यंत दुःखी होणें; चडफडणें (अीर्ष्या अित्यादी-मुळें). **साँप छछूँदरकी गति (दशा)**—गोंधळलेली स्थिति; कांहीं न सुचणें. **साँप सूँघ जाना**—निर्जीव होणें; मरणें. **आस्तीनका साँप**—अस्तनींतील निखारा. **साँपिन**—*स्त्री.* सर्पीण.

सांप्रदायिक—*वि.* १ संप्रदाय किंवा धर्मासंबंधीं. २ धार्मिक; जातीय.

साँभर—*पु.* १ राजपुतान्यांतील सांभर नामक तळें. २ सांभर मीठ. ३ सांबर.

साँभर—*पु.* प्रवासांतील फराळ.

साँवरा—रो, साँवला—*वि.* सांवळा; काळसर. *पु.* १ श्रीकृष्ण. २ पति किंवा प्रेमी यांचें सूचक नांव (पद्यांत).

साँवलिया—पु॰ श्रीकृष्ण.
साँवाँ—पु॰ वऱ्या.
साँस—स्त्री॰ १ श्वास. २ अवकाश. फुरसत. ३ गुंजाअिस; सामावणी. ४ श्वास; दमा (रोग). ५ चीर; फट. ६ दम (थकल्यानंतरचा). ७ भरलेला वारा. (मु.) **साँस अुखडना** अथवा **टूटना**—१ दम अुखडणें. २ श्वास लागणें(मरतांना). **साँस चढना**—दम लागणें. **साँस तक न लेना**—मौन धारण करणें; कांहींहि न बोलणें. **साँस लेना**—विसांवा घेणें. **साँस भरना**—अुत्साहित करणें;जिवंतपणा आणणें.
साँसा—पु॰ श्वास; जिवन; प्राण.
साँसा—पु॰ १ संशय. २ भय.
साँसा—पु॰ [दे.] १ क्लेश त्रास. २ चिंता.
साँसत—स्त्री॰ १ श्वास कोंडणें. २ अत्यंत कष्ट. ३ झगडा; बखेडा. (यौ.) **साँसतघर**-पु॰अंधारकोठडी; अगदीं लहान, अंधार असलेली खोली.
साँसना*—क्रि॰ स॰ १ शिक्षा करणें; दंड करणें. २ दटावणें. ३ कष्ट देणें; त्रास देणें.
सा—अव्य. सारखें, तुल्य; समान.
साअिका—स्त्री॰ [अ.] वीज.
साअिकिल—स्त्री॰ [अिं.] सायकल; दुचाकी.
साअित, सायत—स्त्री॰ [अ.] १ मुहूर्त; शुभ वेळ. २ पळ. ३ अेक तास;अडीच घटका. अव्य. [फा.] पाहा ' शायद ".
साअिद—पु॰ स्त्री॰ [अ.] १ दंड; बाहू. २ मनगट. [परमेश्वर.
साअियाँ, साअीं—पु॰ स्वामी;
साअी—पु॰ [अ.] अुद्योगी; प्रयत्न करणारा. स्त्री॰ विसार; बयाणा.
साअीस—पु॰ [अनु.] मोतद्दार; घोड्याची सेवा व देखरेख करणारा नोकर. **साअीसी**—स्त्री. मोतद्दाराचें काम.
साक—स्त्री. [अ.] पोटरी.
साका—पु॰ १ प्रसिद्धि; ख्याति. २ अभिलाषा. ३ संधि ४ धाक.(मु.) **साका चलाना बाँधना**—दरारा बसविणें.
साकिन—वि॰ [अ.] १ रहिवासी. अेका स्थानावर स्थिर झालेला; गतिरहित. ३ हलन्त (अक्षर).
साकी—पु॰ [अ.] १ दुसऱ्यांना मद्य पाजणारा. २ प्रियकर,प्रेमिका यांच्याकरितां अुपयोगिला जाणारा शब्द.
साकेत, साकेतन—पु॰ अयोध्या नगरी. **साकेतक**-पु॰अयोध्यावासी.

साक्षात्–अव्य समोर; सन्मुख. *वि*.साकार;मूर्तिमान्.*पु*. भेट; दर्शन.

साक्षी–*पु*. १ पाहाणारा २ साक्ष देणारा; साक्षीदार. [३पत;क्रेडिट.

साख–*पु*. १ दबाव; वजन २ मर्यादा.

साख–*पु*. १ साक्ष. २साक्षीदार.

साखी*–*पु*. साक्षीदार. *स्त्री*. १ साक्ष. २ ज्ञानासंबंधीं पद किंवा कविता. (मु.) **साखी पुकारना**–साक्ष देणें.

साख्त–*स्त्री*. [फा.] १ कपोलकल्पित गोष्ट. २ बनविणें; घडणें; घडण.

साग–*पु*. १ भाजी. २ शिजविलेली भाजी. (यौ.) **सागपात**–चटणी-भाकर (साधें व कोरडें भोजन).

सागर—*पु*. समुद्र.

साग़र—*पु*. [अ.] १ पेला. २ दारू पिण्याचा पेला; ग्लास.

सागू—*पु*. [अिं.] साबूदाण्याचें झाड. **सागूदाना**–*पु*. साबुदाणा.

सागौन—*पु*. सागाचें झाड.

साज़–*पु*. [फा.] १ सजावट; थोट-माट. २ सजावटीची सामग्री. ३ वाद्य. ४ लढाअींतील हत्यार. ५ मेळ; मिलाफ. *वि*. तयार करणारा; बनविणारा (अुदा. घडीसाज). (मु.) **साज़ सजाना**—शृंगार करणें; सजावट करणें.

साज़गार–*वि*. [फा.] १ दुरुस्त; ठीक. २ शुभ.

साजन–*पु*. १पति;स्वामी. २अीश्वर. ३ प्रेमी; वल्लभ. ४ सज्जन.

साज़बाज़—*पु*. [फा. + अनु.] १ तयारी. २ मेळ; स्नेह.

साज़सामान–*पु*. [फा.] १ सामग्री. २ थाटमाट.

साज़िश–*स्त्री*.[फा.]१मेळ; मिलाफ. २ षड्यंत्र; अेखाद्याच्या विरुद्ध गुप्त कट करण्याची कारवाअी.

साझा–*पु*. १ भागीदारी. २ वांटा; हिस्सा. **साझी**–*पु*. भागीदार.

साझेदार–*पु*. [स.+फा.] भागीदार.

साटक—*पु*. [?] १ कोंडा; भुसा. २ टाकाअू वस्तु. ३ अेक प्रकारचा छंद. [रेशमी कापड; साटीन.

साटन—*पु*. [अिं.] अेक प्रकारचें

साठ–*वि*. साठ (६०)

साठ–नाट—*वि*. १ दरिद्री ;गरीब. २ नीरस, रुक्ष. ३ अस्ताव्यस्त; विखुरलेलें.

साठा—*पु*. [दे.] अूस.

साठा—*वि*. साठ वर्षें वयाचा.

साडी—*स्त्री*. लुगडें; साडी.

साढसाती, साढेसाती—*स्त्री*. शनीची साडेसाती. [जाणारें धान्य.

साढी–*स्त्री*. आषाढ महिन्यांत पेरलें

साढी—*स्त्री.* मलअी.
साढू—*पु.* साढू; मेहुणीचा नवरा.
सात–*वि.* सात. (मु.) **सातपाँच**–चलाखी; लुच्चेगिरी. **सात समुद्र पार**–खूप दूर. (म्हण) **सात पाँचकी लाठी अेक जनेका बोझ**–दसकी लकडी अेकका बोजा.
सातफेरी–*स्त्री.* लग्नांतील सप्तपदी.
सात्विक—*वि.* सत्त्वगुण असलेला; चांगला.
साथ—*पु.* १ संगत; सहवास; साहचर्य. २ साथीदार; सहचर. ३ घनिष्ठता; दाट परिचय. *अव्य.* सहित; सह. (मु.) **अेक साथ**-अेकदम; अेकाच क्रमांत. **साथ ही साथ**–बरोबर; एकत्र. **साथ ही**–शिवाय; अतिरिक्त.
साथिन–*स्त्री.* मैत्रीण; सहकारिणी.
साथी—*पु.* १ मित्र; दोस्त. २ बरोबर राहणारा; सहचर.
साथरा—*पु.* **साथरी**–*स्त्री.* [दे.] १ बिछाना. २ चटअी.
सादगी—*स्त्री.* [फा.] १ निष्कपटता; सरळपणा. २ साधेपणा. **सादा**–*वि.* १ साधा; सोपा. २ निर्भेळ; शुद्ध. ३ सरळ; निष्कपटी. ४ मूर्ख. **सादापन**–*पु.* साधेपणा.
सादा-रू—*वि.* [फा.] दाढीमिशा नसलेला. [खरा. २ अुपयुक्त.
सादिक–*वि.* [अ.] १ सत्यनिष्ठ;
साध*—*पु.* १ साधु, महात्मा. २ सज्जन.
साध—*स्त्री.* कामना, अिच्छा.
साध—*वि.* अुत्तम; चांगला.
साधक–*पु.* साधना किंवा अुपासना करणारा. [अुपासना.
साधन—*पु.* १ अुपाय; मार्ग. २
साधना–*क्रि.स.* १ साधणें. २ लक्ष साधणें; नेम धरणें. ३ मापणें. ४ संवय लावणें. ५ ठरविणें; निश्चित करणें. ६ वश करणें. ७ गोळा करणें, जमविणें. *स्त्री.* १ सिद्धि. २ अुपासना. ३ साधन. [आशिर्वाद.
साधुवाद—*पु.* आभार; वाहवा;
साध्य—*वि.* सिद्ध करण्यास योग्य; सोपें; सहन. *पु.* १ अुद्दिष्ट. २ शक्ति. ३ देव.
सान–*पु.* १ धारेचा दगड. २ धार. (मु.) **सान देना** अथवा **धरना**-धार लावणें.
सानना–*क्रि.स.* १ मिसळणें; मिश्रण करणें. २ चूण अित्यादि द्रव पदार्थांत मिसळून अेकत्र करणें.
सानिहा—*पु.* [अ.] दुर्घटना.
सानी—*वि.* [अ.] २ दुसरा. २ बरोबरीचा; जोडीचा.

सानी—*स्त्री.* १ वैरण. २ अनेक वस्तूंचें किंवा पदार्थांचें मिश्रण; खिचडी (अुपहास). ३ गाडीच्या चाकाखालीं टेकण लावावयाचा दगड.

साप-सापा—*पु.* शाप.

सापत्न्य—*पु.* सावत्रपणा; शत्रुत्व.

सापना—*क्रि. स.* शाप देणें.

साफ—*वि.* [अ.] १ स्वच्छ; निर्मळ. २ शुद्ध. ३ निर्दोष. ४ स्पष्ट. ५ अुज्ज्वल. ६ चमकदार. ७ निष्कपट.

साफा—*पु.* [अ.] पागोटें; फेटा; पगडी.

साफी—*स्त्री.* [अ.] १ रुमाल. २ तंबाखू किंवा गांजा पितांना चिलमीस गुंडाळावयाचें फडकें. ३ भांग छानावयाचें वस्त्र.

साबिक—*वि.* [अ.] पूर्वीचा. (यौ.) **साबिक दस्तूर**—पूर्वीसारखेंच; पहिल्याप्रमाणेंच.

साबिका-*पु.* [अ.] १ मुलाखत; भेट. २ संबंध.

साबिका—*वि.* [अ.] पूर्वीचा.

साबित—*वि.* [अ.] १ शाबूत; अभंग. २ दुरुस्त; ठीक. ३ दृढ; मजबूत. ४ प्रमाणभूत; सिद्ध झालेला. ५ स्थिर; अेकाच ठिकाणीं राहणारा.

साबिर—*वि.* [अ.] सबूर करणारा; धीर करणारा.

साबुत—*वि.* [फा.] १ शाबूत. २ ठीक. ३ स्थिर.

साबुन—*पु.* [अ.] साबण.

साबूदाना—*पु.* [दे.] शाबुदाणा.

सामंजस्य—*पु.* १ समन्वय. २ औचित्य; संगति.

सामंत—*पु.* १ वीर; योद्धा. २ सरदार; मांडलिक. (यौ.) **सामंतशाही**—*स्त्री.* सरदारशाही; मध्ययुगीन व्यवस्था.

सामग्री—*स्त्री.* १ सामान. २ जरूरीच्या वस्तु. ३ साधन.

सामना—*पु.* १ भेट; मुलाखत. २ विरोध. ३ स्पर्धा. ४ दृष्टादृष्ट. ५ वस्तूचा दर्शनी भाग.

सामने—*क्रि. वि.* १ सन्मुख; समोर. २ हजर असतांना. ३ तुलनेंत. ४ विरुद्ध.

सामयिक—*वि.* १ समयानुकूल. २ वर्तमानकालीन. (यौ.) **सामयिक पत्र**—वर्तमानपत्र.

सामरिक-*वि.* युद्धसंबंधीं; लढाअीचें.

सामर्थ्य—*स्त्री.* शक्ति; बळ; पौरुष; पराक्रम.

सामान—*पु.* [फा.] १ सामान; अुपकरण; सामग्री. २ व्यवस्था.

सामान्य—*वि.* सर्वसाधारण; मामुली.

सामिष—*वि.* मांससहित; मांसाहारी.
साम्य—*पु.* समानता; बरोबरी. (यौ.)
साम्यवाद—*पु.* कम्यूनिझम; समाजसत्तावाद; समाजवाद. [साम्राज्य.
साम्राज्य—*पु.* सार्वभौम राज्य;
सायक—*पु.* बाण. [छप्पर.
सायबान—*पु.* [फा.] घराचें पुढील
सायर*—*पु.* १ समुद्र. २वरचा भाग.
सायर—*वि.* [अ.] अेकंदर; संपूर्ण. २ अुरलेला; अवशिष्ट. *पु.* १ मजा मारणारा. २अुडाणटप्पू. ३ जकात
सायल—*पु.* [अ.] १ प्रश्न करणारा; पृच्छक. २ मागणारा. ३ भिकारी. ४ प्रार्थना करणारा. ५ अुमेदवार.
साया—*पु.*[फा.]१छाया; सावली. २ प्रतिबिंब. ३ भूत, प्रेत अि. (मु.) **सायेमें रहना**- अेखाद्याच्या आश्रयाला राहणें. [पेहराव.
साया—*पु.*[अ.]लेहंग्यासारखा बायकी
सायादार—*वि.* [फा.] छायादार; दाट सावली असलेलें.
सारंग—*पु.* १ कोकिळा. २ हंस. ३ मोर. ४ बहिरी ससाणा. ५ हरिण. ६ सूर्य. ७ चंद्र. ८ विष्णु. ९ मेघ. १० अेक राग (संगीत).
सारंगपाणि—*पु.* विष्णु.
सार—*पु.* १ सत्त्व; तत्त्व; सारांश. २ अर्क. ३ पालन-पोषण. (यौ.)
सार सँभार—*पु.* पालन-पोषण.
सारस—*पु.* १ अेक पक्षी. २ हंस. ३ कमल. ४ चंद्र.
सारांश—*पु.* तात्पर्य.
सारा—*वि.* सगळा.
सारिका—*स्त्री.* मैना.
सारूप्य—*पु.* चार प्रकारच्या मुक्तींपैकीं अेक. (याविेळीं अुपासक आपल्या अिष्ट देवतेशीं अेकरूप होअून जातो.)
सार्थ—*वि.* अर्थासह.
सार्थक—*वि.* सफळ; अुपकारी; अुपयोगी; सार्थक.
सार्दूल—*पु.* सिंह.
सार्वकालिक—*वि.* सर्वकाळांचा; नेहमींचा.
सार्वजनिक-सार्वजनीन—*वि.* सार्वजनिक; सर्वांचा.
सार्वदेशिक—*वि.* सर्व देशाचा.
साल—*पु.* [फा.] वर्ष.
साल—*स्त्री.* १ छेद. २ घाव. जखम. ३ दुःख; पीडा. ४ बाजेच्या खुरांचीं भोकें.
सालक—*वि.* दुःख देणारा.
साल खुर्दा—*वि.* [फा.] १ जुना; पुष्कळ दिवसांचा. २वृद्ध; म्हातारा.
साल-गिरह—*स्त्री.* [फा.] वाढदिवस.

सालन—पु. मसालेदार भाजी.
सालना—क्रि. अ. १ सलणें; दुःख होणें. २ बोंचणें; टोंचणें. क्रि. स. १ दुःख देणें. २ बोंचविणें.
सालहा साल—क्रि. वि. [फा.] पुष्कळ वर्षेंपर्यंत; वर्षानुवर्षें. **साला**-वि. अेक वर्षाचा. **सालाना, सालियाना**-वि.वार्षिक; सालिना.
साला—पु. १ मेहुणा (बायकोचा भाअू). २ अेक शिवी. **साली**-स्त्री. मेहुणी.
सालार—पु. [फा.] नेता; पुढारी.
सालारजंग-पु. [फा.] १ सेनापति. २ मेहुणा (थट्टा).
सालिक-पु. [अ.] १ प्रवासी. २ धार्मिक व नीतिमान्. [२ निरोगी.
सालिम-वि. [अ.] १ संपूर्ण; सर्व.
सालिस--वि. [अ.] १ तिसरा; तृतीय. पु. मध्यस्थ; पंच.
सालिसनामा-पु. [अ. + फा.] पंचनामा. [मास असलेलें वर्ष.
साले कबीसा—पु. [फा] अधिक
साले-पैवस्ता-पु. [फा.] मागील वर्ष.
साले-रवाँ-पु. [फा.] चालू वर्ष.
सालेह-वि. [अ.] १ प्रामाणिक. २ सदाचारी. ३ भाग्यवान्.
सालेहाल-पु. [फा+अ.] चालू वर्ष.
सालोक्य—पु. चार प्रकारच्या मुक्तींपैकीं अेक. (यावेळीं मुक्त जीव परमात्म्याबरोबर त्याच्या लोकीं निवास करतो.)
सावँर-रा-वि. पाहा 'साँवला'.
सावकाश-पु.१ सवड; फुरसत; सुट्टी. २ संधि; अवसर.
सावचेत--वि. सावधान; सचेत.
सावज-पु. सावज; शिकारी जनावर.
सावत—पु. १ सवतींमधील मत्सर. २ अीर्ष्या; द्वेष.
सावधान—वि. सावध; जागरूक. **सावधानता**—स्त्री. सावधगिरी; खबरदारी. **सावधानी** — स्त्री. सावधपणा; खबरदारी.
सावन—पु. १ श्रावण महिना. २ श्रावण महिन्यांत गाअिलें जाणारें गीत (कजरी).
सावनी—स्त्री. १ श्रावणपाटी. २ श्रावणी. ३ श्रावणी पौर्णिमा.
सावाँ—पु. वरी (धान्य).
साष्टांग—वि. आठ हि अंगें जमिनीस टेकतील असा; आठ अंगांसहित. (मु.) **साष्टांग प्रणाम (दंडवत) करना**-दूरून नमस्कार करणें; दूर राहणें.
सास-स्त्री. सासू.
सासत--स्त्री. कष्ट; त्रास.

सासन—स्त्री· १ शासन; सजा. २ राज्यकारभार. [सावकार; शेट.
साह—पु· १ सज्जन. २ व्यापारी. ३
साहनी—स्त्री· [?] १ सैन्य; फौज. २ सहचर. ३ परिषद.
साहब—पु· [अ·] १ मित्र; दोस्त. २ मालक. ३ परमेश्वर. ४ आदर-सूचक शब्द; महाशय. ५ साहेब; युरोपियन; गोरा माणूस. **साहबा**-स्त्री· 'साहब' शब्दाचें स्त्रीलिंगी रूप. **साहबाना**-वि· साहेबासारखें **साहबी**-स्त्री· १ प्रभुता. २ मोठे-पणा. वि· साहेबी.
साहब-जादा—पु· [अ· + फा·] १ प्रतिष्ठित व्यक्तीचा मुलगा. २ पुत्र; मुलगा.
साहब सलामत—स्त्री· [अ·] परस्पर अभिवादन; नमस्कार.
साहस—पु· १ हिम्मत; धैर्य; धाडस. २ जबर्दस्ती; जुलूम.
साहसिक—पु· १ साहस करणारा; पराक्रमी. २ निर्भय. ३ डाकू; चोर. [नदीचा किनारा.
साहिल—पु· [अ·] समुद्राचा किंवा
साहु-हू—पु· १ सज्जन. २ सावकार.
साहूकार-पु· सावकार. **साहूकारा**-पु· १ रुपयांची देवघेव. २ साव-कारांचा व्यवहार चालतो ती पेठ.
साहूकारी—स्त्री· सावकारी.
साहेब—पु· पाहा 'साहिब'.
साहैं*—स्त्री· भुजा; बाहु.
सिकना—क्रि· अ· शेकलें जाणें.
सिंगा—पु· शिंग (वाद्य); रणशिंग.
सिंगार-पु· शृंगार; सजावट. २ शोभा. ३ शृंगाररस.
सिंगारना-क्रि·स· सजविणें; शृंगारणें.
सिंगारदान—पु· [सं· + फा·] वेणीफणीची पेटी.
सिंगारहाट—स्त्री· वेश्यांचा बाजार.
सिंगारी—वि· पु· शृंगार करणारा.
सिंगाल—पु· पहाडी बकरा.
सिंगाला—वि· शिंगें असलेला.
सिंगी—पु· १ शिंग (वाद्य). २ घोड्याचें वाअीट लक्षण. स्त्री· १ पावसाळ्यांत अुत्पन्न झालेली मासळी. २ रक्त शोषण्याचें शिंग.
सिंगौटी—स्त्री· १ बैलाच्या शिंगाचें आभूषण. २ शिंग.
सिंगौटी—स्त्री· वेणीफणीची पेटी.
सिंघाडा-पु· शिंगाडा. **सिंघाडी**-स्त्री· शिंगाड्याचें तळें.
सिंघासन-पु· सिंहासन.
सिंचना—क्रि· अ· शिंपडलें जाणें.
सिंचाअी—स्त्री· शिंपडण्याचें काम किंवा मजुरी.

सिंचाना–*क्रि. स.* शिंपडण्याचें काम दुसऱ्याकडून करविणें.
सिंजाफ–*पु.* [फा.] १ कपड्याची किनार; गोठ. २ काळसर पांढरा घोडा.
सिंदूर–*पु.* शेंदूर. **सिंदूरतिलका**–*स्त्री.* सौभाग्यवती स्त्री.
सिंदूरदान-सिंदूरबंदन–*पु.* विवाह-प्रसंगीं वधूच्या भांगांत शेंदूर भरण्याचा संस्कार.
सिंदोरा, सिंधोरा–*पु.* शेंदूर ठेवण्याची डबी.
सिंह–*पु.* १ सिंह. २ सिंह राशि.
सिंहद्वार–*पु.* मुख्य दरवाजा; मोठा दरवाजा.
सिंहनाद–*पु.* सिंहाची गर्जना.
सिंहनी–*स्त्री.* सिंहीण.
सिंहपौर–*पु.* सिंहद्वार; मोठें फाटक
सिंहल–*पु.* लंका; सिलोन.
सिंहावलोकन–*पु.* सिंहाप्रमाणें मागें वळून पाहणें.
सिंहासन– राजाचें किंवा देवाचें आसन; गादी.
सिंहिनी-सिंही—*स्त्री.* सिंहीण.
सिआना–*क्रि. स.* पाहा 'सिलाना'
सिआर, सियार–*पु.* कोल्हा.
सिकंजबीन–*स्त्री.* [फा.] आसव.
सिकंदरा–*पु.* [फा.] रेल्वे सिग्नल.
सिकटा–*पु.* [दे.] खापराचा तुकडा.
सिकडी—*स्त्री.* १ दाराची कडी. २ करगोटा. ३ साखळी.
सिकत्तर*–*पु.* [इं.] सेक्रेटरी; मंत्री.
सिकली–*स्त्री.* [अ.] हत्याराला धार लावण्याचें काम. **सिकलीगर**–*पु.* हत्याराला धार लावणारा.
सिकहर–*पु.* शिंकें.
सिका–*पु.* [अ.] विश्वासू व्यक्ति.
सिकुडन–*स्त्री.* १ आकुंचन; संकोच. २ सुरकुती.
सिकुडना–*क्रि. अ.* १ आकसणें; संकोचणें. २ सुरकुती पडणें. ३ तंग होणें.
सिकोडना—*क्रि. स.* १ संकुचित करणें. २ गोळा करणें.
सिक्कड-सिक्कर-*पु.* १ पाण्याचा यंत्र. २ घाम. *स्त्री.* शृंखला; बेडी.
सिक्का–*पु.* [अ.] १ शिक्का; मोहर. २ छाप; ठसा (नाण्यावरील). ३ नाणें (विशेषतः रुपया) ४ पदक. (मु.) **सिक्का बैठना** अथवा **जमना**-१ सत्ता स्थापित होणें. २ छाप बसणें.
सिक्ख, सिख–*पु.* १ शिष्य; अनुयायी. २ नानकपंथी; शीख.
सिख–*स्त्री.* शिकवण.
सिख*– १ शिखर. २ शेंडी.
सिखरन—*स्त्री.* १ शिकरण. २ कोशिंबीर.

सिखलाना, सिखाना, सिखावना*—*क्रि. स.* १ शिकविणें. २ अुपदेश देणें.

सिखाअी—*स्त्री.* शिक्षण अुपदेश.

सिखापन—*पु.* १ शिकवण; अुपदेश. २ शिकविण्याचें काम. **सिखावन**—*पु.* अुपदेश; शिकवण.

सिगर—*पु.* [*अ.*] बालपण. (यौ.) **सिगरसिन**-अल्पवयी.

सिगरा, सिगरो*—*वि.* संपूर्ण;सर्व.

सिजदा—*पु.* [*अ.*] नमस्कार; प्रणाम.

सिजदार—*पु.* [दे] तंबू, राहुटी अित्यादींचें दोरखंड.

सिझना-*क्रि. अ.* शिजणें.

सिझाना—*क्रि. सं.* १ शिजविणें. २ अुकळणें. ३ तपस्या करणें; शरीर झिजविणें. ४ चिखल तुडविणें (कुंभार). [खिटी; बोलट.

सिटकिनी—*स्त्री.* [अनु.] दाराची

सिटपिटाना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ फिकें पडणें; वजन न पडणें, २ कितर्तव्यमूढ होणें. ३ मनांतल्या मनांत जिरणें.

सिट्टी—*स्त्री.* वाक्पटुता; बडबड. (मु.) **सिट्टी (सिट्टी-पट्टी) भूल जाना**-गडबडून जाणें.

सिठनी—*स्त्री.* विवाहप्रसंगीं गाअिलें जाणारें शिव्यायुक्त गाणें, अुखाणे अि. (अुत्तर हिंदुस्तान).

सिठाअी—*स्त्री.* १ नीरसता; फीकेपणा. २ मंदपणा.

सिड—*स्त्री.* १ अुन्माद. २ नाद; वेड. **सिडी**—*वि.* १ बावचळलेला; वेडा. २ छांदिष्ट. ३ ध्येयवेडा.

सितंबर—*पु.* [अिं.] सप्टेंबर महिना.

सित—*वि.* १ पांढरा; श्वेत. २ चमकदार. *पु.* १ शुक्लपक्ष. २ चांदी. ३ साखर.

सितम—*पु.* [फा.] १ जुलूम; अत्याचार. २ अनर्थ; गहजब.

सितमगर—*पु. वि.* अन्यायी; जुलुमी.

सितमज़दा—*वि.* [फा.] ज्याच्यावर जुलूम झालेला आहे असा; अत्याचार पीडित.

सितमज़रीफ़—*वि.* [फा. + *अ.*] हंसत-हंसत जुलूम अत्याचार करणारा. [२ दारू.

सिता—*स्त्री.* १ साखर; खडीसाखर.

सितार—*पु.* [फा. व *सं.*] सतार (वाद्य.) **सितारिया**-*पु.* सतार वाजविणारा. **सितारी**—*स्त्री.* तुणतुणी.

सितारा—*पु.* [फा.] १ तारा; नक्षत्र. २ नशीब; दैव. ३ चांदीची किंवा सोन्याची टिकली. (मु.) **सितारा चमकना** अथवा **बलंद होना**—भाग्य चमकणें किंवा अुदयास येणें.

सितारा-शनास—पु. [फा.] ज्योतिषी.

सितारे-हिन्द—पु.[फा.]'स्टार ऑफ अिंडिया'चा किताब. (अिंग्रज सरकारकडून हा किताब दिला जात असे.)

सितुअी—स्त्री. शिंप. [थकलेला.

सिथिल—वि.१ शिथिल; ढिला. २

सिदि‍क-सिद्‌क—पु. सत्यता; खरे-पणा. [ताबतोब; तात्काल.

सिदौसी—क्रि.वि.[दे.] लौकर;शीघ्र;

सिद्दीक—वि. अत्यंत सच्चा; परम सत्यनिष्ठ.

सिद्ध—वि. १ सफल; कृतार्थ. २ शाबित. पु. ज्ञानी; महात्मा.

सिद्धहस्त—वि. निपुण.

सिद्धान्त—पु. निश्चित मत; अुद्देश.

सिद्धार्थ—वि. ज्याच्या वासना पूर्ण झाल्या आहेत असा; पूर्णकाम. पु. गौतम बुद्ध.

सिधाअी—स्त्री. सरळपणा.

सिधारना—क्रि. अ. १ जाणें; प्रस्थान करणें. २ स्वर्गवास होणें.

सिधि*—स्त्री. सिद्धि.

सिन—पु. [अनु.] वय.

सिनक—स्त्री. शेंबुड.

सिनकना—क्रि. अ. नाक शिंकरणें.

सिनेमा—पु. [अिं.] बोलपट; चित्रपट.

सिपर—स्त्री. [फा.] १ ढाल; रक्षण करणारी वस्तु.

सिपह—स्त्री. [फा.] सेना; सैन्य. **सिपहगिरी, सिपाहगिरी**—स्त्री. शिपाअीपेशा. **सिपाहियाना**—वि. शिपायासारखा. [पति.

सिपहसालार—पु. [फा.] सेना-

सिपास—स्त्री. [फा.] १अभिनंदन. २ कृतज्ञता; आभार. **सिपास-नामा**—पु. निरोप; रवानगी.

सिपाही—पु. [फा.] १ सैनिक; शिपाअी. २ पट्टेवाला; चपराशी.

सिपुर्द—पु. [फा.] हवालीं करणें.

सिप्पा—पु. [दे.] १ लक्ष्य. २ कार्यारंभ. ३ शिफारस. ४ दरारा. ५ अुपाय; युक्ति. [मु.] **सिप्पा जमाना**—अनुकूल परिस्थिति अुत्पन्न करणें.

सिफ़त—स्त्री. [अ.] १ गुण; विशे-षता. २ लक्षण. ३ स्वभाव.

सिफ़र—पु. [अ.] शून्य; बिंदु.

सिफ़ला—वि. [अ.] नीच; हलकट.

सिफ़ारत—स्त्री. [फा.] १ परराष्ट्रीय वकील अथवा राजदूत याचें कार्य, पद वगैरे. २ परराष्ट्रीय वकील किंवा राजदूत.

सिफ़ारतखाना—पु. [फा.] परराष्ट्रीय वकिलाची कचेरी.

सिफारिश–*स्त्री*· [फा.] शिफारस. **सिफारिशी**–*वि*· १ शिफारस केलेला. २ शिफारस असलेला.
सिब्त–*पु*· [अ.] वंशज; संतान.
सिमअी–*स्त्री*· शेवया.
सिमटना, सिमिटना–*क्रि· अ*· १ संकुचित होणें; आकसणें; २ सुरकुत्या पडणें ३ अेकत्र होणें. ४ क्रमवार लागणें. ५ पूर्ण होणें; संपणें. ६ संकोच करणें.
सिय*,सिया–*स्त्री*· जानकी; सीता.
सियह–*वि*· [फा] काळा. २ अशुभ,
सियरा–*वि*· १ थंड; शीतल.२कच्चा.
सियादत–*स्त्री*· [अ.] १ नेतृत्व; पुढारीपण. २ अधिकार; हुकुमत. ३ फातमा बीबीचे वंशज.
सियापा–*पु*· [फा.] मृतासाठीं स्त्रियांनीं अेकत्र बसून शोक करण्याची पद्धत.
सियार, सियाल–*पु*· कोल्हा.
सियारा—*पु*· कुळव; नांगरलेली जमीन सारखी करण्याचें अवजार.
सियाला–*पु*· हिंवाळा.
सियावडी–*स्त्री*· [दे.] १ कापणीनंतर धर्मादायासाठीं काढून ठेवलेलें धान्य, २ पक्ष्यांना भिवविण्यासाठीं शेतांत अुंच अुभी केलेली हंडी.
सियासत–*स्त्री*· [अ.] १ राष्ट्रसंरक्षण व शासन. २ शासनव्यवस्था; राजकारण. ३ ताकीद; तंबी. ४ गडबड; धिंगाणा. **सियासत दाँ**–*वि*· राजकारणी; राजनीतिज्ञ. **सियासती**–*वि*· राजकीय.
सियासी *वि*.[अ.]राजकीय.[काळा.
सियाह–*वि*· [फा] १ अशुभ. २
सियाहगोश–*पु*· [फा.] रानमांजर.
सियाहत–*स्त्री*·[अ.] प्रवास; सफर.
सियाह पोश–*वि*· [फा.] मृत्युशोक किंवा सुतक म्हणून ज्यानें काळे किंवा निळे कपडे परिधान केले आहेत असा. [करंटा.
सियाहबख्त–*वि*· [फा.] दुर्दैवी;
सियाहबातिन–*वि*· [फा.] कलुषित अंतःकरणाचा; कुटिल.
सियाहा–*पु*· [फा.] १ जमाखर्चाची वही.२सरकारी वसुलाची नोंदवही.
सियाही–*स्त्री*· [फा.] १ शाई. २ अंधार; काळोख.३कलंक;बदनामी.
सिर–*पु*· १ डोकें; शिर. २ कवटी. (मु.) **सिर आँखोंपर बैठाना (लेना)**–अत्यंत आदरसत्कार किंवा प्रेम करणें; डोकीवर घेणें. **सिर अुठाना**–१ विरोध करणें. २ दंगामस्ती करणें. **सिर करना**–केंस सावरणें; केंस विंचरणें (स्त्रियांचें).

सिर खाना–डोकें अुठविणें; त्रास देणें. **सिर खपाना**–कामात व्यग्र होणें; खूप विचार करणें. **सिर घूमना**–डोकें दुखणें; चक्कर येणें. **सिर चकराना**–चक्कर येणें; डोकें भणभणणें. **सिर चढाना**–खूप आदरसत्कार किंवा प्रेम करणें; लाड करणें. **सिर झुकाना**–मस्तक नमविणें; नमस्कार करणें. **सिर धुनना**–शोकानें किंवा पश्चात्तापानें डोकें बडवून घेणें. **सिर नीचा करना**–लज्जेनें मान खालीं घालणें. **सिर पटकना**—पाहा 'सिर धुनना'. **सिर पर आ पडना**–डोकीवर येअून कोसळणें; जबाबदारी येणें. **सिर पर चढना**–अंगांत भूत संचारणें. **सिर पड़ना**–अंगावर पडणें (जबाबदारी). **सिर फिरना**–वेड लागणें. **सिर मारना**—खूप विचार करणें. **सिर मुँडाते ही ओले पडना**–कार्य सुरू होतांच त्यांत विघ्न येणें. **सिर से कफन बाँधना**—मरण्यास तयार होणें; जिवावर अुदार होणें. **सिर से पैर तक**–१ डोक्यापासून पायापर्यंत. २ सुरवातीपासून अखेरपर्यंत. **सिर होना**–गळ्यांत पडणें; मागें लागणें.

सिरकटा—*वि.* १ ज्याचें शिर कापलें आहे असा. २ अपशकुनी.

सिरका—*पु.* [फा.] आसव.

सिरजक*—*पु.* सृजन करणारा; निर्माता; सृष्टिकर्ता.

सिरजनहार-रा–*पु.* निर्माण करणारा; सृष्टिकर्ता परमेश्वर. [रचणें.

सिरजना–*क्रि. स.* अुत्पन्न करणें.

सिरताज–*पु.* [सं.+फा.] १ मुकुट. २ शिरोमणी; श्रेष्ठ व्यक्ति. ३ नेता; सरदार.

सिरनामा–*पु.* १ मथळा; शीर्षक. २ पाकिटावर लिहिलेला पत्ता. ३ मायना (पत्राच्या सुरवातीचा).

सिरनेत–*पु.* पगडी; साफा.

सिरपेंच–*पु.* १ शिरपेंच. २ पगडीवर बांधण्याचा तुरा. [पगडी अि.

सिरपोश–*पु.* [सं.+फा.] टोपी,

सिर फुटौवल-सिर फोडौवल–*स्त्री.* [यौ.] भांडण; मारामारी; डोकेफोड. [२ पागोटें.

सिरफेंटा–*पु.* [फा.] १ साफा; कोषा.

सिरबंद–*पु.* [सं.+फा.] १ साफा; कोषा. २ पागोटें.

सिरमौर–*पु.* १ मुगुट. २ श्रेष्ठ व्यक्ति.

सिरवा–*पु.* धान्य अुफणतांना वारा घालावयास वापरतात तें वस्त्र. **सिरवा मारना**–वस्त्रानें वारा घालणें (अुफणतांना).

सिरस-सिरसि–*पु.* शिरीष (झाड व फूल). [डोक्याकडील भाग;उसें.
सिरहना-सिरहाना–*पु.* बाजेचा
सिरँचा–*पु.* [दे.] वेत.
सिरा–*पु.* १ टोंक; अखेरचा भाग. २ वरचा भाग. ३ अणकुची. ४ आरंभींचा भाग (मु.) **सिरेका**–सर्व प्रथम; पहिल्या दर्जाचा. **परले या पल्ले सिरेका**–कमालीचा; अत्यंत.
सिरा–*स्त्री.* शीर; नाडी.
सिराज–*पु.* [*अ.*] १ सूर्य. २ दिवा.
सिरावना–*क्रि. स.* १ थंड करणें. २ समाप्त करणें. ३ कंठणें; घालविणें. **सिराना**–*क्रि. अ.* १ थंड होणें. २ मंद होणें. ३ संपणें. ४ सवड मिळणें.
सिरिश्क–*पु.* [फा.] अश्रू.
सिरिश्ता–*पु.* [फा.] विभाग; खातें. **सिरिश्तेदार**–*पु.* शिरस्तेदार.
सिरोपाव–*पु.* पोशाख (राजाकडून मिळणारा).
सिर्फ–*क्रि. वि.* [*अ.*] केवळ; मात्र. *वि.* १ एकमात्र; एकटा. २ शुद्ध; निर्भेळ.
सिल–*स्त्री.* [*अ.*] क्षयरोग.
सिल–*स्त्री.* १ दगड; शिळा. २ पाटा (चटणी वगैरे वाटण्यासाठीं). ३ दगडाची चीप.
सिलखडी–*स्त्री.* १ संगजिऱ्याचा दगड. २ खडू. [३ नाश झालेला.
सिलपट–*वि.* १ सपाट. २ झिजलेला
सिलबट्टा–*पु.* पाटा-वरवंटा.
सिलवट–*स्त्री.* [दे.] सुरकुती.
सिलवाना–*क्रि. स.* शिववून घेणें; शिवण्याचें काम दुसऱ्याकडन करवून घेणें.
सिलसिला–*पु.*[*अ.*]१ क्रम; परंपरा. २ श्रेणी; पंक्ति. ३ लोखंडाची सांखळी; शृंखला. ४ व्यवस्था. *वि.* १ ओला. २ घसरडें; निसरडें. ३ गुळगुळीत. **सिलसिलेवार**–*वि.* क्रमानुसार;क्रमवार. [क्रमबद्धपणा.
सिलसिलाबंदी–*स्त्री.* [*अ.* + फा.]
सिलह, सिलाह–*पु.* [*अ.*] हत्यार.
सिलहखाना, सिलाहखाना–*पु.* [*अ.* + फा.] शस्त्रागार.
सिलहपोश, सिलाहबंद–*पु.* [*अ.* + फा.] शस्त्रधारी.
सिलहारा, सिलाहर–*पु.* शेतांतील उरलेंसुरलें धान्य वेंचणारा.
सिलहिला—*वि.* निसरडा.
सिला–*पु.* १ शिळा; दगड. २ शेतांत उरलेंसुरलें धान्य.
सिला—*स्त्री.* शिळा; दगड.
सिला–*पु.* [*अ.*] १ अिनाम; पारितोषिक. २ प्रभाव.

सिलाअी—*स्त्री*. १ शिलाअी; शिवणकाम. २ शिवण्याची मजुरी; शिलाअी. ३ टांका; शिवण.
सिलाना-*क्रि. स.* पाहा 'सिलवाना'.
सिलावट—*पु.* पाथरवट.
सिलाही—*पु.* [*अ.*] सैनिक.
सिलौट, सिलौटा—*पु.* १ पाटा. २ पाटा व वरवंटा. **सिलौटी**—*स्त्री.* लहान पाटा.
सील्क-*पु.* [अिं.] रेशीम.
सिल्क-*पु.* [*अ.*] १ मोत्याची लड. २ हार माळ अि. चा दोरा. ३ क्रम.
सिल्ला—*पु.* शेतांत पडलेले दाणे, [कणसें अि.
सिल्ली—*स्त्री.* १ धारेचा दगड. २ शिला; दगडी चीप.
सिवअीं—*स्त्री.* शेवया.
सिवा—अव्य. [*अ.*] शिवाय; वांचून; व्यतिरिक्त. *वि.* अधिक; जादा.
सिवान—*पु.* सरहद्द; सीमा [(प्रदेशाची).
सिवाय-*क्रि. वि.* शिवाय; खेरीज.
सिवार-*स्त्री.* शेवाळ. **सिवाल**-*पु.* शेवाळ.
सिवाला—*पु.* १ शंकराचें मंदिर. २ मंदिर; देअूळ (क्वचित्).
सिष—*पु.* शिष्य; चेला.
सिसकना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ स्फुंदणें; रडणें. २ छाती धडधडणें. ३ मरणाचे वेळीं अुचकी लागणें. ४ तळमळणें; व्याकुळ होणें (अेखाद्या वस्तूकरितां).
सिसकारना—*क्रि. अ.* [अनु.] तोंडानें शीळ वाजविणें.
सिसकारी,सिसकी—*स्त्री.* हुंदका.
सिसिर*—*पु.* शिशिर ऋतु.
सिसु*—*पु.* शिशु; बालक.
सिहरना—*क्रि. अ.* १ कांकडणें. थंडीनें कांपणें. २ अंगावर शहारे येणें. ३ भयभीत होणें. **सिहरी**—*स्त्री.* १ गारठ्यामुळें कांपणें; हुडहुडी. २ थंडीताप. ३ रोमांच अुभे राहणें; शहारे येणें. ४ भय; भीति.
सिहरा—*पु.* [दे] मुंडावळ.
सिहाना-*क्रि. अ.* १ अीर्ष्या करणें; द्वेष करणें. २ स्पर्धा करणें. ३ हांव सुटणें. ४ मुग्ध होणें.
सिहारना*—*क्रि. स.* [दे.] शोध करणें. [२ नाकांतील लवंग.
सींक—*स्त्री.* १ गवताची काडी.
सींका—*पु.* १ डहाळी. २ शिंकें.
सींकिया-*पु.* [दे.] रेघांचें रंगीत कापड. *वि.* बारीक; हडकुळा. (यौ.) **सींकिया पहलवान**—काडीपैलवान.

सींग—पु· १ शिंग (जनावराचें). २ शिंग (वाद्य). (मु.) (**किसीके सिरपर**) **सींग होना**—कांहीं तरी विचित्रपणा असणें; वैशिष्ट्य असणें (अुपरोधात्मक). **सींग काटकर बछडोंमें मिलना**—पाय (शिंग) मोडून वासरांत शिरणें.

सींगना—क्रि· स· शिंगावरून चोरीचीं जनावरें ओळखणें.

सींगी—स्त्री· शिंग (वाद्य).

सींच—स्त्री· शिंपण.

सींचना—क्रि· स· १ पाणी शिंपडणें. २ भिजविणें.

सींवँ*—पु· सीमा; हद्द; मर्यादा. (मु.) **सींवँ चरना** अथवा **काँडना**—अधिकार गाजविणें.

सी—वि· स्त्री· समान; तुल्य. [घाम.

सीकर—पु· १ पाण्याचा थेंब. २

सीकर*—स्त्री· हातकडी; शृंखला.

सीकल—पु· [दे.] झाडावर पिकलेला आंबा.

सीकल—स्त्री· [अ·] हत्यारावर चढलेला गंज काढणें; साफ करणें.

सीका*—पु·मुकुट. [लहान शिंकें.

सीका—पु· शिंकें. **सीकी**—स्त्री·

सीकाकाओ—स्त्री· शिकेकअी.

सीकी—पु·[दे.] भोंक; छिद्र.

सीकुर—पु· धान्याच्या कणसावरील फुलोरा. [२ सल्ला. ३ शिक्षण.

सीख—स्त्री· १ शिकवण; अुपदेश.

सीख—स्त्री· [फा.] १ लोखंडी छड. २ मांस भाजण्याची लोखंडी सळअी.

सीखचा—पु· लोखंडी गज.

सीखना—क्रि· अ· १ शिकणें; ज्ञान संपादन करणें. २ (अेखादी गोष्ट) समजावून घेणें.

सीगा—पु· [अ·] १ सांचा. २ व्यापार; पेशा. ३ विभाग.

सीझना—क्रि· अ· १ अुष्णतेमुळें वितळणें किंवा मअू पडणें. २ कातडें मअू होणें. ३ कष्ट सहन करणें. ४ थंडीमुळें काकडणें; गारठणें. ५ कर्जाची फेड होणें.

सीटना—क्रि· स· [अनु.] बढाअी मारणें; शेखी मिरविणें. **सीटपटाँग**—स्त्री· दर्पोक्ति.

सीटी—स्त्री· १ शीळ. २ शिटी (आवाज). ३ शिटी (वाजविण्याचें साधन).

सीठना—पु· विवाहप्रसंगीं स्त्रिया गातात तें अश्लील गीत (अुत्तर हिंदुस्तान). **सीठनी**—स्त्री·

सीठा—वि· नीरस; फिक्का; बेचव. **सीठी**—स्त्री· १ चौथा. २ निःसत्त्व

पदार्थ. ३ बेचव पदार्थ.

सीड—स्त्री· ओल. [पायरी.

सीढी—स्त्री· १ शिडी. २ जिना;

सीत--पु· थंडी; हिंवाळा.

सीतपकड–पु· हत्तीला गारठ्यामुळें होणारा रोग.

सीतलपाटी–स्त्री· १ अेक प्रकारची अुत्तम चटअी. २ धारीदार कापड.

सीतला–स्त्री· १ देवी. (रोग) २ कांजण्या. [कोहळा. ३ भोपळा.

सीताफल--पु· १ सीताफळ. २

सीत्कार—पु· दुःखोद्गार.

सीथ—पु· शीत (भाताचें).

सीदना--क्रि· अ· दुःख होणें.

सीध--स्त्री· १ लक्ष्य; निशाण. २ समोरची जागा. (मु.) **सीध बाँधना**–१ रस्ता तयार करण्यासाठीं प्रथम रेघ ओढणें. २ लक्ष्य निश्चित करणें.

सीधा—वि· १ सरळ; कोठें वांकडेपणा नसलेला. २ सरळ स्वभावाचा. ३ शांत; सुशील. ४ सुबोध. ५ अुजवा. (मु) **सीधा करना**–वटणीवर आणणें. (यौ.) **सीधा-सादा**–भोळा; निष्कपटी. **सीधी तरह**–सरळपणानें; सहज.

सीधा—पु· शिदा.

सीधा--क्रि· वि· समोर; सरळ.

सीधापन--पु· सरळपणा.

सीधे–क्रि·वि· १ सरळ; समोर. २ थेट; सरळ. ३ सभ्यपणानें; तक्रार न करतां. ४ शांतपणानें.

सीन--पु· [अिं.] १ नाटकांतील दृश्य. २ देखावा; सीन.

सीना-क्रि·स· १ शिवणें;जोडणें. २टांके मारणें. (मु.) **सीना पिरोना**–कशिदा काढणें; शिवणें-टिपणें.

सीना–पु· कसर; लोंकरीच्या कपड्याला लागणारी कीड.

सीना–पु·[फा.]१ छाती; वक्षःस्थळ. २ स्तन. (मु.) **सीने से लगाना**-छातीला लावणें. (यौ.) **सीना-कावी**–खूप परिश्रम. **सीना-कोबी**–स्त्री·छाती बडवून मृताबद्दल शोक करणें. **सीना-जोर**–वि· अत्याचारी. **सीनाबंद**–पु· चोळी.

सीनाबाँह–पु· [फा. + सं·] अेक. प्रकारचा व्यायाम.

सीनी—स्त्री· [फ़ा.] तबक.

सीप–पु· शिंप. **सीपिज**–पु· मोत्यें.

सीपारा–पु· [फा.] कुराणाच्या तीस विभागांपैकीं किंवा अध्यायांपैकीं अेखादा विभाग किंवा अध्याय.

सीपी—स्त्री· शिंप.

सीमंत–पु· १ स्त्रियांच्या केसांचा भांग. २ हाडांचा सांधा.

सीम–पु. सीमा; शींव; हद्द.
सीम–स्त्री. शेंग (भाजीची)
सीम-स्त्री. [फा.]१ चांदी. २संपत्ति.
सीमांत–पु. सरहद्द (यौ.) **सीमांत प्रदेश**–पु. सरहद्द प्रांत.
सीमाप्रांत–पु. सरहद्दीवरील प्रांत.
सीमाब—पु. [फा.] पारा.
सीय–स्त्री. जानकी; सीता. [३ सूर्य.
सीर–पु.१ नांगर. २ नांगराचे बैल.
सीर–स्त्री. १ मालकानें स्वतः कसलेली जमीन. २ ज्या जमिनीचें पीक बऱ्याच जणांत विभागलें जातें ती जमीन. ३ भागीदारी.
सीरत–स्त्री.[अ.] १ स्वभाव. २ गुण. ३ शील [अुसें.
सीरा–पु.बाजेची डोक्याकडील बाजू;
सीरा*—वि. १ थंड; शीतल. २ शांत; मौन. [२ शिरा (पक्वान्न).
सीरा—पु. [फा.] १साखरेचा पाक.
सील–पु. [अिं.]ठसा;छाप.मोहोरबंद.
सील–सीलन—स्त्री. जमीनीला आलेली ओल; शीत.
सीला—पु. धान्य कोठारांत सांठविल्यावर खळ्यांत पडून राहिलेले धान्याचे दाणे.
सीवन—पु. स्त्री. १ शिवण. २ शिवणकाम. ३ भेग; फट.
सीस—पु. डोकें; शिर.
सीसताज—पु. [सं. + फा.] शिकारी जनावरांची टोपी.
सीसम—पु. पाहा ‘ शीशम ’.
सीसमहाल—पु. [फा. + अ.] आरसेमहाल.
सीसा—पु. शिसें.
सीसा–पु.[फा.]१आरसा. २ कांच.
सीसी—स्त्री. [फा.] बाटली.
सीसी—स्त्री. [अनु.] थंडीच्या वेळीं किंवा आनंदप्रसंगीं तोंडांतून निघणारा शब्द.
सुँघनी—स्त्री. तपकीर.
सुँघाना—क्रि. स. हुंगविणें, वास देणें. [पु. हत्ती.
सुंडा—स्त्री. सोंड. **सुंडाल**—
सुंबा-पु. [दे.] स्पंज.
सुअटा, सुआ, सूआ–पु. पोपट.
सुअन*–पु. पुत्र; सुत.
सुअना*—क्रि. अ. अुगवणें; अुत्पन्न होणें.
सुआ–पु. पोपट; राघू.
सुआयु*–वि. दीर्घजीवी.
सुआन*–पु. श्वान; कुत्रा. [करणें.
सुआना–क्रि. स.अुत्पन्न करणें; पैदा
सुआमी*–पु. स्वामी.
सुआसिनी*–स्त्री सुवासिनी स्त्री.
सुअी–स्त्री. सुअी. (मु.) **सुअी की नोंक–सा**–अत्यंत सूक्ष्म. अत्यल्प.

सुकाना*–क्रि. स. सुकविणें.
सुकाल–पु. सुकाळ.
सुकी–स्त्री. पोपटाची मादी; शुकी.
सकुवाँर, सकुवार–वि. सुकुमार.
सुकूत–पु. [अ.] मौन; स्तब्धता.
सुकून–पु. [अ.] १ स्थिरता. २ शांति.
सुकृत–पु. पुण्य; शुभकार्य. *वि.* धर्मशील; भाग्यवान्.
सुखंडी–स्त्री. मुडदूस (रोग). *वि.* अतिशय अशक्त.
सुख–पु. १ सुख. २ शांति. (मु.) **सुखकी नींद सोना (लेना)**-निश्चित राहाणें. [दायक.
सुखकारी–वि. सुखकारक; आनंद-
सुखन–पु. [फा.] १ काव्य; कविता. २ बोलणें; बातचीत.
सुखमा–स्त्री. शोभा; सौंदर्य.
सुखसाध्य–वि. सोपें; सुकर.
सुखसार–पु. मोक्ष.
सुखांत–पु. आनंदपर्यवसायी.
सुखाना-क्रि.स. सुकविणें; वाळविणें.
सुखाला–वि. सुखदायक; आनंददायक.
सुखिर–पु. [दे.] सापाचें बीळ.
सुगरा–स्त्री. [अ.] १ लहान कन्या; मुलगी. २ लहान वस्तु.
सुग्गा–पु. शुक; पोपट.
सुघट–वि. १ सुंदर; डौलदार. २ सहज बनवितां येणारा.
सुघड–वि. १ सुंदर; डौलदार. २ कुशल; निपुण. **सुघडता**–स्त्री. १ सुंदरता. २ कुशलता; नैपुण्य. **सुघडपन**–पु. डौलदारपणा.
सुघरी–स्त्री. सुमुहूर्त; योग्य समय.
सुचना–क्रि. स. संचय करणें. अेकत्र करणें.
सुचाना–क्रि. स. १ दाखविणें. २ अेखाद्या गोष्टीकडे लक्ष वेधून घेणें; आकर्षिणें.
सुचारु–वि. मनोहर; अतिशय सुंदर.
सुचाल–स्त्री. १ शुद्ध आचरण; सदाचार. **सुचाली**–वि. चारित्र्यवान्. २ सदाचारी.
सुचित–वि. १ कामापासून निवृत्त. २ निश्चित; बेफिकीर.
सुचिमंत–वि. सदाचारी; शुद्ध आचरणाचा.
सुचेत–वि. सावध. [माणुसकी.
सुजनता–स्त्री. [दे.] सौजन्य;
सुजनी–स्त्री. [फा.] पासोडी.
सुजला–वि. स्त्री. भरपूर पाणी असलेली (भूमि).
सुजश–पु. सुयश.
सुजागर–वि. सुंदर; शोभिवंत.
सुजान–वि. १ समजूतदार. २ शहाणा. ३ प्रवीण; निपुण. ४

सज्जन. पु. १ पति किंवा प्रेमी. २ ओश्वर.
सुज्ञानी–वि. पंडित; ज्ञानी.
सजोग*–वि. सुयोग; सुमुहूर्त.
सुझाना–क्रि. स. सुचविणें.
सुठार*–वि. डौलदार; सुंदर.
सुठि*–अव्य. १ सुंदर; छान. २ खूप; पुष्कळ.
सुठि–अव्य. पुरेपूर.
सुडौल–वि. डौलदार.
सुढंग–पु. [सं.+दे.] चांगली रीत; पद्धत. वि. सुंदर.
सुढर, सुढार-वि. सुंदर; डौलदार.
सुढर–वि. प्रसन्न.
सुत–पु. पुत्र; मुलगा. [२ दोरी.
सुतरी, सुतली–स्त्री· १ सुतळी.
सुतहर, सुतहार—पु. सुतार.
सुतहा–पु. सुताचा व्यापार करणारा.
सुतार–पु· १ कारागीर २ सुतार. ३ शिल्पकार. ४ सोय. वि. चांगलें सूत असलेला.
सुतारी–स्त्री· १ चांभाराची जोडे शिवण्याची सुओ. सुतार काम.
सुतारी–पु.कारागीर; शिल्पकार.
सुतुहा–स्त्री·१बोंडलें; लहान मुलांना दूध पाजण्याचा चमचा. २ शिंप.
सुतून–पु· [फा.] खांब.
सुथना–पु· [दि.] पायजमा; विजार.
सुथनी–स्त्री· १स्त्रियांचा ढिला पायजमा; अळवाच्या कंदासारखें फळ.
सुथरा–वि· स्वच्छ; निर्मळ (यौ.) **साफ सुथरा**—नीटनेटका. **सुथराओी**—स्त्री· स्वच्छता; निर्मलता. **सुथरापन**–पु.स्वच्छता.
सुदि, सुदी–स्त्री· शुक्लपक्ष.
सुदूर–वि. अति दूर; फार दूरचा.
सुध, सुधि–स्त्री·१ स्मरण;आठवण. २ शुद्धि; चेतना. ३ बातमी; खबर. (मु.)**सुध दिलाना**-आठवण देणें. **सुध न रहना**–आठवण न राहणें. **सुध बिसरना** अथवा **बिसारना**–अेखाद्याला विसरणें. (यौ.) **सुधबुध**–शुद्धि; चैतन्य.
सुधरना–क्रि.अ.सुधरणें;नीट करणें.
सुधा–स्त्री·अमृत. २ गंगा. ३ दूध. ४ जल. ५ पृथ्वी.
सुधाओी–स्त्री· सरळपणा.
सुधाकर–चंद्र.
सुधार–वि. निष्कपटी; सरळ.
सुधार–पु.सुधारणा.
सुधारना–क्रि· स. सुधारणा करणें; दोष दूर करणें.
सुधी–पु.विद्वान्;पंडित. वि.१ बुद्धिमान्; चतुर. २ धार्मिक.
सुनगुन–स्त्री· [सं.+अनु.] १ गुणगुण. २ कानगोष्टी.

सुनना–*क्रि. स.* १ ऐकणें. २ ऐखाद्याच्या म्हणण्याकडे लक्ष देणें. ३ बरेंवाईट ऐकून घेणें. (मु.) **सुनी अनसुनी कर देना**—ऐकलें न ऐकल्यासारखें करणें.

सुनवाई, सुनाई–*स्त्री.* १ खटल्याची सुनावणी. २ ऐकणें. ३ तक्रार; गाऱ्हाणें इत्यादींची सुनावणी.

सुनवैया—*वि.* १ ऐकणारा. २ ऐकविणारा.

सुनसान–*वि.* १ रिकामा. २ ओसाड; निर्जन. [सोनारी.

सुनहरा–ला–*वि.* सोनेरी रंगाचा;

सुनाना–*क्रि. स.* १ ऐकविणें. २ फटकारणें; २ झिडकारणें.

सुनाम–*पु.* यश; कीर्ति.

सुनार–*पु.* सोनार. **सुनारी**–*स्त्री.* १ सोनाराचा धंदा. २ सोनारीण.

सुनावनी—*स्त्री.* १ बाहेरगांवीं असलेल्या आप्ताच्या मृत्यूची वार्ता किंवा त्यासाठीं केलेलें स्नान.

सुनील–*पु.* १ डाळिंबाचें झाड. २ तांबडें कमळ. *वि.* गर्द निळ्या रंगाचा. [२ निळा भुंगा.

सुनीलक—*पु.* १ नीलकांति हिरा.

सुनैया—*वि.* ऐकणारा; श्रवण करणारा. [शून्य.

सुन्न–*वि.* निःस्तब्ध; शून्य. *पु.* बिंदु;

सुन्नत–*स्त्री.* [*अ.*] १ प्रथा. २ महंमदानें केलेलें काम. ३ मुसलमानांमध्यें लहान मुलांची सुंता करण्याची पद्धत.

सुन्ना—*पु.* शून्य. [मानांचा.)

सुन्नी–*पु.* [*अ.*] सुन्नी पंथ (मुसल-

सुपच–*पु.* चांडाल; डोम.

सुपारी–*स्त्री.* सुपारी. (मु.) **सुपारी फोडना**–रिकामटेकडें बसणें; माशा मारणें. **सुपारी लगना**–सुपारी लागणें. (उचकी येणें वगैरे).

सुपास–*पु.* [दे.] आराम; विश्राम.

सुपासी–*वि.* सुख देणारा.

सुपुर्द–*वि.* पाहा ' सिपुर्द '.

सुपूत–*पु.* सुपुत्र.

सुपेती*–*स्त्री.* [फा.] पांढरेपणा.

सुपेदा—*पु.* [फा.] कथील किंवा शिशयाचें भस्म.

सुपेदी*–*स्त्री.* [फा.] १ सफेती. २ पांघरण्याची चादर; पासोडी. ३ विछान्याची चादर. ४ बिछाना.

सुपेली–*स्त्री.* लहान सूप. [झांकलेला.

सुप्त–*वि.* १ झोंपलेला; निद्रित. २ बंद;

सुबह–*स्त्री.* [*अ.*] सकाळ.

सुबह–दम—*क्रि. वि.* [*अ.*+फा.] मोठ्या पहाटेस. [अरुणोदय.

सुबह–सादिक—*स्त्री.* [*अ.*]

सुबहा–*स्त्री.* [*अ.*] लहान जप माळ.

सुबहान–*वि.* [अ.] १ पवित्र. २ स्वतंत्र. (यौ.) **सुबहानअल्ला**–मी पवित्र मनानें परमेश्वराचें स्मरण करतों.

सुबास–*स्त्री.* सुगंध. [२ सुयोग.

सुबिस्ता, सुबीता–*पु.* [दे.] १सोय.

सुबुक–*वि.* [फा.] १ हलका; वजनानें कमी. २ सुंदर.

सुबूत–*पु.* [अ.] पुरावा; प्रमाण.

सुभ*–*वि.* शुभ.

सुभग–*वि.* १ सुंदर; मनोहर. २ ऐश्वर्ययुक्त. ३ भाग्यवान्. ४प्रिय. ५ सुखकर. **सुभगा**–*वि. स्त्री.* १ सुंदर स्त्री. २ सौभाग्यवती स्त्री.

सुभगा–*स्त्री.* आपल्या पतीस प्रिय असलेली स्त्री.

सुभट–*पु.* महान् योद्धा.

सुभाअि, सुभाअु, सुभाव*–*पु.* स्वभाव. *क्रि. वि.* स्वभावतः; सहज.

सुभाग*– भाग्य; दैव. **सुभागा**–*वि. स्त्री.* सौभाग्यवती; सधवा. **सुभागी**-*वि.* भाग्यवान्.

सुभान–*वि.* पाहा ' सुबहान '.

सुभाय–*पु.*१ स्वभाव. २ सुंदर भाव.

सुभायक*–*वि.* स्वाभाविक.

सुभाव–*पु.* स्वभाव.

सुभिक्ष–*पु.* सुकाळ.

सुभीता–*पु.* [दे.] १ सोय; सवलत. २ सुयोग.

सुम–*पु.*[फा.]जनावराचा खुर; टाप.

सुमत–*स्त्री.* चांगली बुद्धि; सन्मति.

सुमन–*पु.* १ देव. २ पंडित; विद्वान् ३ फूल. *वि.* सहृदय.

सुमरन*; **सुमिरन***–*पु.* स्मरण.

सुमरना*–*क्रि. स.* १ स्मरण करणें. २ जप करणें.

सुमरनी–*स्त्री.* जपाची लहान माळ.

सुमुखी–*स्त्री.* १सुंदर स्त्री. २आरसा.

सुयोग–*पु.* चांगला योग; चांगली संधि.

सुरंग–*स्त्री.* १ बोगदा. २ सुरुंग; पाणसुरुंग. *वि.* अुत्तम रंगाचा; सुंदर. [४ अृषि.

सुर–*पु.* १ देव. २ सूर्य. ३ विद्वान्.

सुर–*पु.* स्वर; ध्वनि. (मु.) **सुर में सुर मिलाना**–हो ला हो म्हणणें; खुशामत करणें. [झुरका घेणें.

सुरकना–*क्रि. स.* [अनु.] शोषणें;

सुरक्षा–*स्त्री.* संरक्षण.

सुरख, सुरखा–*पु.* [फा.]१तांबडा लाल रंग. २ मद्य; दारु. *वि.* तांबडा; लाल.

सुरखाब–*पु.* [फा.] चकवा पक्षी. (मु.) **सुरखाब का पर लगना**–वैशिष्ट्य असणें.

सुरखी; सुर्खी–स्त्री· [फा.] विटांचा चूर, गिलावा अि. [२ चतुर.
सुरजन–पु· देवसमूह. वि· १सज्जन.
सुरत–स्त्री· स्मृति; आठवण.
सुरतरु–पु· कल्पवृक्ष.
सुरति–स्त्री· १ स्मृति; आठवण. २ संभोग; मैथुन. ३ रूप; आकृति.
सुरती–स्त्री· [दे.] तंबाखू.
सुरदार–वि· [सं· + फा.] गोड आवाजाचा; सुस्वर.
सुरफा–पु· [फा.] खोकला; कास.
सुरबहार–पु· [सं· + फा.]सतारी-सारखें अेक तंतुवाद्य.
सुरबाला–स्त्री· देवांगना; अमरवधू.
सुरबेल–स्त्री· कल्पलता.
सुरभंग–पु· स्वरभंग.
सुरभि–पु· १ वसंत ॠतु. २ चैत्र महिना. ३ सोनें; सुवर्ण.
सुरभि-भी–स्त्री· १ पृथ्वी. २गाय. ३ दारू. ४ सुगंध. वि· १ सुगंधित. २ सुंदर. ३ श्रेष्ठ. **सुरभित**–वि· सुगंधित; सुवासिक.
सुरमअी-यी–वि· [फा.] सुरम्याच्या रंगाचा; फिक्कट निळा.
सुरमगीं–वि· [फा.] सुरमा घातलेले (डोळे).
सुरमा–पु· [फा.] डोळयांत घालावयाचा सुरमा. (यौ.) **सुरमादानी**–स्त्री· सुरमा ठेवण्याची डबी.
सुरलोक–पु· स्वर्ग; देवलोक.
सुरस-वि· १ सरस; रसदार. २ स्वादिष्ट; गोड. ३ सुंदर.
सुरसरि-री, सुरसरिता—स्त्री· गंगा नदी.
सुरसुराना–क्रि· अ· [अनु.] १ वळवळणें (·किडे अि.चें). २ कंड सुटणें.
सुरांगना–स्त्री· देवांगना.
सुरा–स्त्री· मद्य; दारू.
सुराख–पु· [फा.] भोंक; छिद्र.
सुराग़—पु· [तु.] १ पत्ता. २ शोध; तपास.
सुराग—पु· अतिशय प्रेम. [राज्य.
सुराज—पु· स्वराज्य. २ चांगलें
सुराही–स्त्री· [अ·] सुरअी; खुजा.
सुराहीदार–वि· [अ· + फा.] सुरअीप्रमाणें गोल व लांबट.
सुरी–स्त्री· देवांगना.
सुरीन—पु· [फा.] नितंब; कुला.
सुरीला–वि·१ सुरेल; मधुर. २ गोड गळयाचा.
सुरुचि–स्त्री· चांगली आवड.
सुरूर–पु· पाहा 'सरूर'.
सुरेश–पु· अिंद्र. २ विष्णु.
सुरैत, सुरैतिन—स्त्री· रखेली.

सुरैया–पु. [अ.] कृत्तिका नक्षत्राचा पुंजका.
सुर्ख—वि. [फा.] लाल रंगाचा.
सुर्खरू—वि. [फा.] १ तेजस्वी; कांतिवान्. २ प्रतिष्ठित. ३ यशामुळें आनंदित झालेला.
सुर्खी—स्त्री. [फा.] १ लाली; तांबडेपणा. २ मथळा; शीर्षक. ३ रक्त. ४ अिमारत बनविण्यासाठीं लागणारा विटांचा चुरा.
सुर्ता—वि. समतजुदार.
सुर्ती–स्त्री. [दे.] जर्दा; तंबाखू.
सुर्मा–पु.[फा.] डोळ्यांत घालावयाचा सुरमा. [कसा.
सुर्रा–पु. [अ.] पैसे ठेवण्याची थैली;
सुलक्षण–पु. चांगलें लक्षण. वि. भाग्यवान्; गुणी.
सुलग–अव्य. जवळ; निकट.
सुलगना–क्रि.अ. पेटणें; जळणें.
सुलगाना–क्रि. स. पेटविणें.
सुलच्छन-नी*—वि. १ सुलक्षणी. २ भाग्यवान्.
सुलझन–स्त्री. सोडवणूक; अुलगडा.
सुलझना–क्रि. अ. अुलगडणें; अुकलणें (प्रश्न, गुंतागुंत अि.)
सुलझाना–क्रि. स. १ सोडविणें; गुंतागुंत नाहींशी करणें. २ प्रश्न, समस्या सोडविणें.
सुलटा—वि. सुलट.
सुलतान–पु. [अ.] सम्राट; बादशाह. **सुलताना**–स्त्री. सम्राज्ञी.
सुलतानी–वि. १ बादशहासंबंधीं सम्राटासंबंधीं. २ राज्य.
सुलफ–वि. १ कोमल; २ नाजुक. २ लवचीक; मृदु.
सुलफा—पु. [फा.] १ चिलमींतून पिण्याची तंबाखू. २ चरस.
सुलफेबाज–वि. गांजा किंवा भांग पिणारा.
सुलभ—वि. १ सहज मिळणारा. २ सोपें; समजण्यास सुलभ. ३ साधारण; मामुली.
सुलह–स्त्री.[अ.] १ मेळ; मिलाफ. २ तह; तडजोड; संधि. तहनामा.
सुलहनामा—पु. [अ. + फा.]
सुलाना—क्रि. स. निजविणें; झोंपविणें.
सुलेखक–पु. १ अुत्तम लेख लिहिणारा; चांगला लेखक. २ वळणदार अक्षर असलेला.
सुलेखन–पु. वळणदार व सुंदर अक्षर काढणें.
सुलेमान–पु. [फा.] यहुद्यांचा बादशाह. (याला ते आपला पैगंबर मानतात.)
सुलेमानी–पु. [फा.] १ पांढऱ्या

डोळ्यांचा घोडा. २ काळा पांढरा असा दुरंगी दगड.

सुवटा–पु. १ पोपट.

सुवन–पु. १ सूर्य. २ चंद्र. ३ अग्नि. ४ पुत्र; मुलगा.

सुवास–पु.स्त्री. १सुगंध. २सुंदर घर.

सुवासिनी—स्त्री. १ तरुणपणीं पित्याच्या घरीं राहणारी स्त्री. २ सधवा स्त्री. [२ सुयोग.

सुविधा—स्त्री. १ सोय; सवलत.

सुश्री–वि. १ अत्यंत सुंदर; कांतिमान. २ कुमारी.

सुषमा, सुसमा–स्त्री. शोभा; सौंदर्य

सुषुप्ति– स्त्री. १ निद्रा; झोंप. २ अज्ञान. [अुत्तम; सुंदर.

सुष्ठु–क्रि. वि. चांगल्या रीतीनें. वि.

सुष्ठता–स्त्री. १ सुदैव. २ सौंदर्य.

सुसंग–पु. सत्संग.

सुस–स्त्री. बहीण.

सुसकना–क्रि.अ. [अनु.] १स्फुंदणें; हुंदके देणें. २ जिवाची धागधुग होणें; भीति वाटणें. ३ अुचकी लागणें; अूर्ध्व-श्वास होणें. ४ अधीर होणें. [लेला. २ तयार.

सुसज्जित–वि. १ सजविलेला; सज-

सुसताना–क्रि.अ. [फा.] आराम करणें; विश्रांति घेणें.

सुसती–स्त्री. [फा.] सुस्ती; आळस.

सुसमय–पु.सुकाळ. २चांगला काळ.

सुसमा–स्त्री. पाहा. ' सुषमा '.

सुसर–रा–पु. सासरा. **सुसराल**–स्त्री. सासर; सासुरवाडी.

सुसा*–स्त्री. बहीण.

सुस्त–वि. [फा.] १दुर्बल; कमजोर. २ आळशी. ३ अुदास; निस्तेज; (चिंतेमुळें). ४ निरुत्साही.

सुस्ताअी–सुस्ती–स्त्री. आळस; शैथिल्य.

सुस्ताना–क्रि. अ. पाहा 'सुसताना'.

सुस्थ–वि. १ निरोगी; स्वास्थ्य युक्त. २सुखी;आनंदी. ३सुस्थिर. ४सुंदर. (यौ.) **सुस्थचित्त** वि. प्रसन्नचित्त.

सुस्थता— स्त्री. १ निरोगीपणा; स्वास्थ्य. २ स्वस्थता; शांति. ३ प्रसन्नता; आनंद. ४ कुशल; क्षेम.

सुस्वादु–वि. स्वादिष्ट; रुचकर.

सुहटा–वि. सुंदर.

सुहड–पु. योद्धा. [२ सोबत.

सुहबत–स्त्री. [अ.] १ संग; साथ.

सुहाग–पु. १ सौभाग्य. २ विवाहप्रसंगीं गाअिलें जाणारें पद. ३ वराचा पोशाख. (यौ.) **सुहागरात**–स्त्री. पतिपत्नींच्या मीलनाची पहिली रात्र.

सुहागा—पु. टांकणखार; क्षार; पाचनक; (Borax).

सुहागिन-नी—*स्त्री.* सौभाग्यवती स्त्री; सवाष्ण.

सुहागिल—*स्त्री.* सधवा स्त्री.

सुहाता—*वि.* सहन करतां येअील अितपत; सह्य [वाटणें. *वि.* सुंदर.

सुहाना—*क्रि. अ.* १ शोभणें. २ बरें

सुहाया—*वि.* सुंदर; शोभिवंत.

सुहाल—*पु.* तिखटामिठाची पुरी.

सुहाव, सुहावन-ना*—*वि.* १ मनोहर; सुंदर. **सुहावना**—*क्रि. अ.* शोभणें.

सुहास, सुहासी—*वि.* हंसतमुखी.

सुहृत्-द्—*पु.* मित्र. [२सुखदायक.

सुहेल ला—*वि.* १ सुंदर; शोभिवंत.

सूँ—अव्य. [दि.] तृतीया व पंचमीचा प्रत्यय–'से' (नें व अून, हून.)

सूँघना—*क्रि. स.* १ वास घेणें. २ कमी खाणें (व्यंग). ३ साप चावणें. (मु.) **सिर सूँघना**–प्रेमानें मस्तक हुंगणें.

सूँघनी—*स्त्री.* तपकीर.

सूँघा—*पु.* १ जमिनीचा केवळ वास घेअून पाणी कोठें लागेल तें सांगणारा. २ वासानें शिकार शोधून काढणारा कुत्रा. ३ हेर; गुप्तचर.

सूँड—*स्त्री.* सोंड.

सूँडा—*स्त्री.* अळी; अेक किडा.

सूँस—*स्त्री.* सुसर.

सूअर—*पु.* डुक्कर.

सूआ—*पु.* दाभण. [मोड.

सूअी—*स्त्री.* १ सुअी. २ अंकुर;

सूक—*पु.* १ पोपट. २ शुक्रतारा.

सूकना—*क्रि. अ.* सुकणें.

सूकर—*पु.* डुक्कर.

सूकरी—*स्त्री.* डुकराची मादी.

सूका—*पु.* पावली.

सूक्त—*पु.* १ वेदमंत्रांचा समूह. २ श्रेष्ठ वचन.

सूक्ति—*स्त्री.* श्रेष्ठ अुक्ति किंवा वचन.

सूक्ष्म—*वि.* अत्यंत लहान; बारीक.

सूख—*वि.* सुकलेला.

सूखना—*क्रि. अ.* १ सुकणें, वाळणें. २ निस्तेज होणें. ३ नाश पावणें. ४ भिणें; गर्भगळित होणें; कृश होणें; अशक्त होणें.

***सूखा**—*वि.* १ वाळलेला; सुकलेला. २ रसहीन; शुष्क. ३ निस्तेज; अुदास. ४ कठोर; निर्दय. ५ कोरा. ६ केवळ; फक्त. (मु.) **सूखा जवाब देना**—स्पष्ट नकार देणें.

सूखा—*पु.* अवर्षण.

सूचक—*वि.* सूचना करणारा.

सूचक—*पु.* १ सुअी. २ शिंपी.

सूचना—*स्त्री.* १ विज्ञप्ति; जाहिरात. २ सूचना.

सूचनापत्र—*पु.* जाहिरात.

सूची–पु. १ गुप्तचर; हेर. २ चुगलखोर ३ दुष्ट. स्त्री. १ सुअी. २ नजर; दृष्टि. ३ सूची; यादी; क्रम.

सूच्छम—वि. सूक्ष्म.

सूजन–स्त्री. सूज. [सूज येणें.

सूजना–क्रि. अ. [फा] सुजणें;

सूजा–पु. १ दाभण; जाड सुअी. २ छकड्याच्या मागील बाजूस टेंकण देण्याकरितां लावलेला दांडा.

सूज़ाक–पु. [फा.] प्रमेह (जननेंद्रियाचा रोग).

सूजी–स्त्री. गव्हाचा रवा.

सूझ–स्त्री. १कल्पना; सुचलेली गोष्ट. २ दृष्टि; नजर. (यौ.) **सूझबूझ**–अक्कल; समज.

सूझना–क्रि. अ. १ सुचणें; लक्षांत येणें. २ नजरेंत येणें; दृष्टीस पडणें. ३ मोकळें होणें.

सूटा–पु. [अनु.] तोंडानें चिलमीचा झुरका जोरानें ओढणें.

सूत, सूता–पु. १ कापूस, रेशीम अित्यादींचा दोरा. धागा; सूत. २ पुत्र; मुलगा.

सूतक–पु. सुतक; अशौच.

सूतपुत्र·—पु. सारथी.

सूता–स्त्री. प्रसूत; बाळंत झालेली.

सूतिका–स्त्री. नुकतीच बाळंत झालेली स्त्री.

सूती–स्त्री. १ जन्म २ प्रसव. ३ अुत्पत्तिस्थान. (यौ.) **सूतीघर**–पु. सूतिकागृह.

सूत्रपात–पु. आरंभ; सुरुवात.

सूथन–स्त्री. [दे.] पायजमा.

सूथनी–स्त्री. स्त्रियांचा पायजमा.

सूद–पु. [फा.] १ व्याज. २ लाभ; फायदा. (यौ.) **सूदखोर**–पु. व्याज घेणारा; भरमसाठ व्याज घेणारा. **सूद–दर–सूद**–चक्रवाढ व्याज. **सूदी**–वि. कर्जाअू घेतलेली किंवा दिलेली (रक्कम).

सूदना–क्रि. स. नाश करणें.

सूदना*–क्रि. अ. सत्य ठरणें; सिद्ध होणें.

सूद्र–पु. शूद्र; अस्पृश्य.

सूध–सूधा* -वि. सरळ.

सून–पु. १ प्रसव; जन्म. २ कळी; कलिका. ३ फूल; पुष्प. ४ फळ. ५ पुत्र. वि. १ फूललेलें (पुष्प). २ अुत्पन्न झालेलें; जात.

सून*-पु. शून्य. वि. निर्जन; शून्य.

सूना—वि. ओसाड; निर्जन; पु. अेकान्त स्थान. **सूनापन**-सामसूम; शुकशुकाट.

सूना—स्त्री. कन्या; मुलगी.

सूप–पु॰ वरणाचें पाणी. २ पातळ भाजी. **सूपक**–पु॰ स्वयंपाकी.
सूप—पु॰ सूप (पाखडण्याचें).
सूफ–पु॰ [अ॰]१ लोंकर. २ लोंकरीचें कापड. ३ देशी शाओींत बुचकळून ठेवतात ती चिंधी. ४ लोंकरीचें पांघरूण.
सूफियाना–वि॰ [अ॰] १ सूफी साधू सारखा. २ हलका, अुत्तम व सुंदर.
सूफी—पु॰ [अ॰] १ मुसलमानांचा अेक अुदारमतवादी संप्रदाय. २ घोंगडी पांघरणारा.
सूबा—पु॰ [अ॰] सुभा; प्रांत.
सूबेदार–पु॰ [अ॰+फा.] १ सुभेदार; सुभ्यावरील अधिकारी. २ फौजेंतील अेका लहानशा अधिकाराचा हुद्दा. [चुंबक.
सूम—वि॰ [अ॰] कृपण; कवडी-
सूर—पु॰ १ सूर्य. २ पंडित ३ आंधळा. ४ सूरदास.
सूर*—वि॰ शूर; वीर.
सूरज–पु॰ सूर्य. [झाड; सूर्यमुखी.
सूरज-मुखी—पु॰ पिवळया फुलाचें
सूरत–स्त्री॰ [फा.] १ रूप; आकृति. २ सौंदर्य; शोभा. ३ अुपाय; युक्ति. ४ अवस्था; दशा. (मु॰) **सूरत दिखाना**–समोर येणें. **सूरत बनाना**—तोंड वेंगाडणें.
सूरत*—स्त्री॰ स्मृति, आठवण.
सूरत—वि॰ अनुकूल.
सूरतदार—वि॰ [अ॰+फा.] सुंदर.
सूरतन्—क्रि॰ वि॰ [अ॰] दिसण्यांत; वरवर.
सूरता–स्त्री॰ शूरता; वीरता.
सूरन—पु॰ [अ॰] सुरणाचा कंद.
सूरपनखा—स्त्री॰ रावणाची बहीण शूर्पणखा.
सूरमा-पु॰ योद्धा; वीर. **सूरमापन**-पु॰ शौर्य.
सूरा–पु॰ १ सूरदास. २ आंधळा माणूस. ३ वीर; योद्धा.
सूरा–पु॰ [अ॰] कुराणाचा अध्याय.
सूराख—पु. [फा.] भोंक; छिद्र.
सूल—पु. १ भाला; बरची. २ अंगाला टोंचणारी वस्तु; तीक्ष्ण अणकुचीदार कांटा. ३ कसब. ४ पीडा.
सूलना—क्रि॰ स॰ १ पीडित करणें. २ भाल्यानें मारणें. क्रि॰ अ. व्यथित होणें.
सूला*—पु. महादेव; शंकर.
सूली–स्त्री॰ सूळ (फाशीं देण्याचा खांब).
सूली–पु॰ शंकर.
सूवा—पु॰ पोपट.

सूस—पु. मगरी सारखा अेक जलचर प्राणी; सुसर.

सूहा—पु. १ अेक लाल रंग. २ सांसर्गिक रोग. वि. तांबडा.

सृजन*—पु. १ रचना; निर्मिती. २ अुत्पादन; सृष्टीची अुत्पत्ति. **सृजनहार**—पु. सृष्टीकर्ता.

सृष्टि—स्त्री. १ निर्मिति अुत्पत्ति. २ सृष्टि; जग.

सेंक—स्त्री. शेक; आंच; धग.

सेंकना—क्रि. अ. १ शेकणें; आंच देणें. २ भाजणें. (मु.) **आँखें सेंकना**—न्याहाळून (सौंदर्य) पाहाणें; नेत्रसुख अनुभविणें. **धूप सेंकना**—अुन्हांत बसणें.

सेंगर—पु. १ अेक प्रकारची शेंगाची भाजी. २ क्षत्रियांतील अेक पोटजात.

सेंत—स्त्री. १ पदरचा पैसा खर्च न होणें २ व्यर्थ; निरर्थक. **सेंतमेंत**—क्रि. वि. मोफत; फुकट.

सेंतना*—क्रि. सं. १ संरक्षणांत ठेवणे. २ गोळा करणें.

सेंती—अव्य. पाहा 'से'

सेंथी—स्त्री. भाला.

सेंदुर*—पु. शदूर. (मु.) **सेंदुर चढना**—स्त्रीचा विवाह होणें. **सेंदुर देना**-लग्नांत पतीनें पत्नीच्या भांगांत शेंदूर भरणें.

सेंदुरा—वि. शेंदरी रंगाचा. पु. शेंदराचा डबा.

सेंदरी—स्त्री. लाल रंगाची गाय.

सेंधना—क्रि. अ. घरफोडी करणें.

सेंध—स्त्री. चोरी करण्याकरितां भिंतीला पाडलेलें भोंक. **सेंधिया**-वि. घर फोडून चोरी करणारा.

सेंधा—पु. सैंधव; शेंदेलोण.

सेंमर-सेंमल—पु. सांवरीचें झाड व कापूस; शाल्मली.

सेंवआी—स्त्री. शेवया.

से—अव्य. तृतीया (करण) व पंचमी (अपादान) या विभक्तीचा प्रत्यय. (नें-अून-हून.) सर्व. ते, त्या, तीं. वि. समान; सदृश.

सेक—पु. जलसिंचन.

सेकडा—पु. [दि.] शेतकऱ्याची बैल हांकण्याची काठी किंवा चाबूक.

सेगा—पु. [अ.] विभाग.

सेज—स्त्री. शय्या; पलंग. **सेजपाल**—पु. शयनागाररक्षक.

सेठ—पु. १ मोठा सावकार; शेठ. २ मोठा व्यापारी. ३ जमीनदार. **सेठानी**—स्त्री. शेटजीची बायको; शेटाणी.

सेढा—पु. नाकांतील मळ, घाण.

सेत*—वि. श्वेत; पांढरा. पु. सेतु; पूल.

सेतकुली—*वि*. पांढरा साप.
सेतिका—*स्त्री*. अयोध्या.
सेतु—*पु*. १ बांध. २ बंधन. ३ पूल; सेतु. ४ मर्यादा.
सेथिया—*पु*. [तेलुगु] नेत्रवैद्य.
सेन—*पु*. १ शरीर. २ जीवन. ३ डोळयानें केलेली खूण; अिषारा.
सेन—*पु*. बाज पक्षी.
सेना—*स्त्री*. सैन्य; फौज.
सेना—*क्रि. स*. १ अुबाविणें (अंडें). २ आराधना करणें. ३घेअून बसणें.
सेनाजीवी—*पु*. सैनिक.
सेनानी—*पु*. सेनापति. [२ तंबू.
सेनावास—*पु*. १ सैन्याची छावणी.
सेब—*पु*. [फा.] सफरचंद.
सेम—*स्त्री*.भाजीची शेंग (घेवडा, गवारी अिं.)
सेमअी*—*स्त्री*. [दे.] शेवया.
सेमर—*पु*. [दे.] दलदलीची जमीन
सेमर-सेमल—*पु*. पाहा 'सेंमर-' 'सेंमल.'
सेर—*पु*. शेर. (मु.) **सेरके लिअे सवा सेर**—शेरास सव्वा शेर; अेकाहून दुसरा वरचढ.
सेर—*पु*. [फा.]पाहा 'शेर'. *वि*. तृप्त झालेला.
सेरा—*पु*. बाजेचें डोक्याकडील बाजूचें लांकूड.
सेरा—*पु*. [फा.] पाणी शिंपडलेली जमीन.
सेराना*—*क्रि. अ*. १ थंड होणें; शीतल होणें. २ तृप्त होणें. ३ जिवंत न राहणें. ४ संपणें. ५ ठरणें. *क्रि. स*. थंड करणें.
सेराब—*वि*. [फा.] १ हिरवेंगार; टवटवीत. २ पाण्यानें थबथबलेला; ओलाचिंब.
सेरी—*स्त्री*. [फा.] तृप्ति; तुष्टि.
सेल—*पु*. भाला; बरछी.
सेल—*पु*. [अिं.] विक्री.
सेलखडी—*स्त्री*. खडू.
सेलना—*क्रि. अ*. मरणें.
सेला—*पु*. रेशमी चादर.
सेव—*पु* पाहा 'सेब'.
सेव—*स्त्री*. सेवा.
सेवअी—*स्त्री*. शेवया.
सेव—*पु*. हरभऱ्याच्या डाळीच्या पिठाची शेव. [२ नोकर.
सेवक—*पु*. १ सेवा करणारा; सेवक.
सेवकाअी—*स्त्री*. सेवा; चाकरी.
सेवडा—*पु*. शेवखंड (तिखटमिठाचें).
सेवडा—*पु*. जैन साधूंचा अेक पोटभेद.
सेवती—*स्त्री*. पांढरा गुलाब. [वापर.
सेवन—*पु*. १ सेवा. २ खाणें. ३
सेवना—* *क्रि. स*. १ सेवा करणें.

२ अुपभोग करणें. ३ अंडें अुबविणें.

सेवनी–*स्त्री·* दासी.

सेवा–*स्त्री·* १ परिचर्या; सेवा. २ नोकरी; चाकरी. ३ आराधना; अुपासना. ४ आश्रय; आधार. ५ रक्षण.

सेवा-टहल–*स्त्री·* सेवा-शुश्रूषा.

सेवाबंदगी–– *स्त्री·* [स· + फा.] आराधना; पूजा.

सेवार, सेवाल–*स्त्री·* शेवाळ.

सेवी–*वि·* सेवा किंवा पूजा करणारा.

सेव्य–*वि·* १ सेवा किंवा पूजा करण्यास योग्य. २ अुपभोग घेण्यास किंवा खाण्यास योग्य. *पु·*स्वामी;प्रभु.

सेस–*पु·* शेषनाग. *वि·* अुरलेला; अवशिष्ट.

सेसर––*पु·* [फा.] १ ठकबाजी; फसवेगिरी. २ दोषारोप; कुभांड; आळ. ३ पत्त्यांचा खेळ. **सेसरिया** *वि·* ठक; फसव्या.

सेह—*वि·* [फा.] तीन.

सेहत—*स्त्री·* [*अ·*] १ आरोग्य. २ चुकीची सुधारणा; दुरुस्ती.

सेहतखाना *पु·*[*अ·*+फा.] शौचकूप.

सेहमाही–*पु·* [फा.] त्रैमासिक.

सेहर–*पु·* [*अ·*] जादू.

सेहरबयाँ–*वि·* [*अ·*+फा.] आपल्या भाषणानें जादूचा प्रभाव अुत्पन्न करणारा; सुवक्ता.

सेहरा—*पु·* १ मुंडावळ. २ विवाह प्रसंगीं वराच्या घरीं गाअिलीं जाणारीं गाणीं. ३ विवाहप्रसंगीं घालावयाची पगडी. (मु.) **किसीके सिर सेहरा बांधना**– १ मुंडावळ बांधणें. २ यशस्वी करणें; यश देणें.

सेहशम्बा–*पु·* [फा] मंगळवार.

सेहुँआ— *पु·* [?] अंगावर चट्टे पडण्याचा रोग.

सैंतना–*क्रि· सं·* संचय करणें. २ गोळा करणें; हातानें ओढून घेणें. ३ सांभाळणें; राखणें.

सैंतीस – *वि·* सदतीस.

सैकडा–*पु·* शेकडा. **सैकडे**––*क्रि· वि·* शेकड्यानें; शेकडा. **सैकडों**– *वि·* शेकडों. [वाळवंट असलेलें.

सैकत–*वि·* १ वाळूचें बनलेलें. २

सैकल-*पु·* [*अ·*] हत्यारें साफ करून धार लावण्याचें काम. [शिकलगार.

सैकलगर—*वि·* [*अ·* + फा.] हत्यारांना धार लावणारा;

सैथी—*स्त्री·* बरची.

सैद–*पु·* [*अ·*] शिकार.

सैन—*स्त्री·* १ चिह्न; खूण. २ अिशारा; संकेत.

सैफ़—*स्त्री·* [*अ·*] तलवार.

सैफ़ज़वाँ–*वि.* [अ. + फा.] १ प्रभावी भाषण करणारा. २ फटकळ तोंडाचा.

सैयद्–*पु.* [अ.] १ नेता; सरदार. २ हजरत महंमदांचे नातू हुसेन यांचे वंशज. ३ मुसलमानांच्या चार वर्गांपैकीं अेक वर्ग.

सैयाँ*-*पु.* स्वामी; पति.

सैया*–*स्त्री.* शय्या; बिछाना.

सैयाद्—*पु.* [अ.] १ शिकारी. २ कवितेंतील प्रियकर किंवा प्रेमिका.

सैयार—*पु.* [अ.] खूप प्रवास करणारा; भटक्या.

सैयारा–*पु.* [अ.] चालणारा तारा किंवा नक्षत्र.

सैयाल–*वि.* [अ.] प्रवाही; पातळ.

सैयाह–*वि.* [अ.] प्रवासी; मुशाफर; यात्रेकरू. **सैयाही**-*स्त्री.* सफर; प्रवास.

सैर-ल–*स्त्री.* [अ.] १ फेरफटका; सहल. २ मौज; आनंद; मजा. ३ वनभोजन. ४ मनोहर दृश्य (यौ.) **सैरसपाटा**-*पु.* सहल; फेरफटका.

सैर-गाह–*स्त्री.* [अ. + फा.] फिरावयास जाण्याचें ठिकाण; सुंदर स्थान.

सैल-*पु.*; *स्त्री.* [अ.] १ पूर (नदीचा). २ प्रवाह.

सैलानी–*वि.* [फा.] १ आनंदी; मनमौजी. २ स्वैर भटकणारा.

सैलाब–*पु.* [अ. + फा.] पाण्याचा पूर. **सैलाबी**–१ नदीचा पूर. २ मळीची. ३ आर्द्रता; ओलावा.

सैवल–सैवाल—*पु.* शेवाळ.

सों*–प्रत्य. तृतीयेचा प्रत्यय; कडून; द्वारां. *क्रि.वि.* बरोबर; समोर. *वि.* समान; तुल्य.

सोंच–*पु.* विचार; मनन.

सोंचरनमक–*पु.* काळें मीठ.

सोंट-बरदार—*पु.* [सं. + फा.] भालदार; चोपदार.

सोंटा–*पु.* सोटा; दंडा; काठी.

सोंठ—*स्त्री.* सुंठ. **सोंठौरा**–*पु.* सुंठवडा; सुंठीचे लाडू.

सोंधा–*वि.* १ सुगंधित. २ धान्य भाजतांना किंवा मातीच्या नव्या भांड्यांत पाणी घातलें असतांना येणारा वास.

सोंधा–*पु.* शिकेकाअी; स्त्रिया केस धुतांना अुपयोग करतात असा अेक सुगंधित मसाला.

सोंपना–*क्रि.स.* पाहा ‘ सौंपना. ’

सोंह—अव्य. [दे.] समोर; पुढें.

सो–सर्व. तो. *वि.* प्रमाणें; सारखा. अव्य. म्हणून; यासाठीं.

सोआ–*पु.* १ बडीशेप. २ शेंपूची भाजी.

सोअी*–सर्व. तोच.

सोखता, सोख्ता–*वि.* [फा.] १ दग्ध; जळालेला. २ दुःखी. *पु.* टिपकागद; ब्लॉटिंग पेपर.

सोखना–*क्रि. स.* शोषणें.

सोख्त–*पु.* १ सूज. २ दुःख.

सोख्ता—*पु.* पाहा ' सोखता. '

सोग*–*पु.* [फा. व सं.] शोक; दुःख.

सोगवार—*स्त्री.* [फा.] दुःखी.

सोगी–*वि.* शोकाकुल; दुःखी.

सोच–*पु.* १ विचार; मनन. २ चिंता; काळजी. ३ शोक; दुःख. ४ पश्चात्ताप. (यौ.) **सोच-विचार**–*पु.* मनन; विचारविनिमय.

सोचना–*क्रि. अ.* १ विचार करणें; मनन करणें. २ काळजी करणें. ३ दुःख करणें.

सोज–*स्त्री.* १ सूज; शोथ. २ सामान.

सोज़–*पु.* [फा.] दुःख; कष्ट.

सोज़न–*पु.* [फा.] सुअी. **सोज़नकारी** *स्त्री.* सुअीचें काम.

सोज़िश–*स्त्री.* [फा.] १ दाह; अीर्ष्या. २ मानसिक कष्ट.

सोझ–झा–*वि.* १ सरळ. २ समोर.

सोटा–*पु.* १ पोपट. २ सोटा.

सोढर–*वि.* [दि.] अजागळ; गबाळ.

सोत–ता–*पु.* १ झरा. ओढा. २ पाट; कालवा.

सोदर–*पु.* सहोदर; सख्खा भाअू.

सोदरा-सोदरी–*स्त्री.* सख्खी बहीण.

सोध*—*पु.* १ शोध; तपास. २ सुधारणा.

सोधना–*क्रि. स.* १ शुद्ध करणें; साफ करणें. २ दुरुस्त करणें. ३ निश्चित करणें. ४ शोधणें; धुंडाळणें. ५ चुकतें करणें (अृण). [अेक मोठी नदी; शोण.

सोन–*पु.* १ सोनें. २ बिहारमधील

सोनकेला–*पु.* सोनकेळें.

सोनजूही–*स्त्री.* पिवळी जुअी.

सोनहला–*वि.* सोनेरी.

सोना–*पु.* १ सोनें; सुवर्ण. २ मौल्यवान् वस्तु. ३ राजहंस. *स्त्री.* अेक जातीची मासळी. (मु.) **सोनेका पर मिट्टी होना**-सर्वस्व नष्ट होणें. **सोनेमें घुन लगाना**-असंभव गोष्ट होणें. **सोनेमें सुगंध**–दुधांत खडीसाखर.

सोना–*क्रि. अ.* १ झोंपणें; निजणें. २ अंग बधिर होणें. (मु.) **सोते जागते**–रात्रंदिवस; सतत.

सोनामकखी-*स्त्री.* स्वर्णमाक्षिक; सुवर्णमाक्षिक; सोनामुखी.

सोनार, सोनी–*पु.* सोनार.

सोप–[अिं.] साबण.

सोपान–*पु.* शिडी जिना.

सोफता–*पु.* १ अेकांत स्थान. २ रोगाचा अुतार.

सोफा–पु. [अिं.] गादी; गादी असलेली खुर्ची.
सोफियाना–वि. [अ.+फा.] १ दिसण्यांत साधें पण सुंदर. २ सूफी संप्रदाय अथवा सूफी लोकांसंबंधीं.
सोभना*–क्रि. अ. शोभणें.
सोभा–स्त्री. शोभा; सौंदर्य.
सोमकर–पु. चंद्राचे किरण.
सोमवारी–स्त्री. सोमवती अमावस्या. वि. सोमवारसंबंधीं.
सोय*–सर्व. तोच.
सोया–पु. शेपूची भाजी.
सोर–पु. पाहा 'शोर'
सोरठ–पु. १ सौराष्ट्र. २ सुरत. ३ सोरठा छंद. [छंद
सोरठा–पु. ४८ मात्रांचा अेक मात्रिक
सोरही–स्त्री. १ सोळा कवड्यांनीं खेळण्याचा जुगार. २ जुगाराच्या सोळा कवड्या.
सोरा–पु. सोडा.
सोलह–वि. सोळा. (मु.) **सोलह आने पाव रत्ती**–भरपूर; सव्वासोळा आणे. **सोलहो आने**–परिपूर्ण; सर्वच्या सर्व. [सोळा शृंगार.
सोलह सिंगार-पु. अुटणें, स्नान वगैरे
सोला–पु. [दे.] ज्याच्या कामट्यापासून हॅट तयार करतात असें अेक अुंच झाड.
सोसन–पु. [फा.] अिराणांतील अेक प्रसिद्ध फूल. [मंडळी.
सोसाअिटी–स्त्री. [अिं.] संस्था;
सोहगी–स्त्री. १ वाङ्निश्चयानंतर वधूला द्यावयाचे कपडे; दागिने अि. वस्तु. २ सौभाग्यचिह्न (कुंकू, शेंदूर). [पुरुष; नायक.
सोहन–वि. सुंदर; मनोहर. पु. सुंदर
सोहनपपडी–स्त्री. अेक प्रकारची मिठाअी. [प्रकारची मिठाअी.
सोहनहलवा-पु. [स.+सं.] अेक
सोहना–क्रि. अ. शोभणें. वि. सुंदर; मनोहर. **सोहनी**–वि. स्त्री. सुंदर; मनोहर.
सोहनी–स्त्री. केरसुणी; झाडू.
सोहबत–स्त्री. [अ.] १ सहवास; संगत; सोबत. २ संभोग. **सोहबती**–वि., पु. साथीदार.
सोहबतयाफ्ता–वि. [अ.+फा.] चांगल्या लोकांच्या सहवासांत राहिलेला; सुशिक्षित. **सोहबती**–वि. मित्र; दोस्त.
सोहर–स्त्री. सूतिकागृह.
सोहराना–क्रि. अ. [अनु.] १ गोंजारणें; हात फिरविणें. २ गुदगुल्या करणें. क्रि. अ. गुदगुल्या होणें.
सोहला–पु. १ मूल जन्मल्याव

घरांतील स्त्रिया गातात तें गीत. २ मंगलगीत.

सोहाग—पु. सौभाग्य. **सोहागिन, सोहागिल**-स्त्री. सौभाग्यवती स्त्री.

सोहाता—वि. चांगला; सुंदर.

सोहाना-क्रि.अ. रुचणें;गोड लागणें.

सोहाया—वि. सुंदर; शोभिवंत.

सोहासित*—वि. १ प्रिय; आवडीचा. २ खुशामती.

सोहिनी—वि.स्त्री.सुंदरी.स्त्री.संगीतांतील करुणरसाची अेक रागिणी.

सोहिल—पु. अगस्त्य तारा.

सोहैं—अव्य. समोर.

सौं—स्त्री. शपथ. अव्य. कडून; द्वारा; तृतीया व पंचमीचा प्रत्यय.

सौंघाअी-स्त्री. १ स्वाद. २ सुगंध.

सौंचना*—क्रि.स. शौचास गेल्यानंतर हातपाय धुणें.

सौंड; सौंडा—पु. पासोडी.

सौंदन-स्त्री. खाऱ्या मातींत कपडे भिजविणें (धोबी).

सौंदर्य-पु. सुंदरता; सौंदर्य. [करणें.

सौंदना-क्रि.स. मिळविणें; अेकजीव

सौंध—स्त्री. सुगंध; सुवास.

सौंधना—क्रि.स. सुगंधित करणें.

सौंधा—वि. स्वादिष्ट; रुचकर. **सौंधाअी**—स्त्री. १ स्वादिष्टपण. २ सुगंध; सुवास.

सौंपना— क्रि. स. सोंपविणें; हवाली करणें.

सौंफ—स्त्री. बडीशेप.

सौंरअी* — स्त्री. सावळेपणा.

सौंरना—क्रि. अ. स्मरण करणें.

सौंरना-क्रि.अ. सावरणें; संभाळणें.

सौंह*—स्त्री. शपथ; आणभाक.

सौ-वि. शंभर. (मु.) **सौ बातकी अेक बात**-तात्पर्य; सारांश. **सौ सुनारकी अेक लुहारकी**-अनेक लहान आघातांपेक्षां अेक मोठा आघात जोरदार असतो.

सौक—स्त्री. सवत. [२ सोय.

सौकर्य—पु. १ सुकरता; सुलभता.

सौख*—पु. [अ.] शौक.

सौगंद—स्त्री. प्रतिज्ञा; शपथ.

सौगंध—पु. १ तेल; अत्तर वगैरे विकणारा; सुगंधी. २ सुगंध; सुवास.

सौगात-स्त्री. [तु.] १ नजराणा; भेट. २ अिष्टमित्रांना देण्यासाठीं परदेशाहून आणलेली वस्तु.

सौघा-वि. स्वस्त.

सौच-पु. १ शौच. २ स्वच्छता.

सौज-स्त्री. अुपकरण; सामग्री.

सौजन्य-पु.१ शिष्टाचार; सभ्यपणा; २ नम्रपणा.

सौजा-पु. शिकार.

सौत, सौतन, सौतिन-स्त्री. सवत;

अेखाद्या स्त्रीच्या पतीची किंवा प्रियकराची दुसरी पत्नी किंवा प्रेमिका. (मु.) **सौतिया डाह**–१ सवतीमत्सर. २ द्वेष; मत्सर.
सौतेला—*वि.* सावत्र.
सौदा–*पु.* [*अ.*] १ खरेदीविक्रीची वस्तु; माल. २ देव-घेवीचा व्यवहार ३ व्यापार. ४ प्रेम; प्रीति. (यौ.)**सौदासुलुफ**-खरेदीची वस्तु.
सौदा–*वि.* [*अ.*]काळा. *पु.*१अुन्माद (रोग); वेड. २ प्रेम; प्रीति
सौदाअी–*वि.* वेडा; पागल.
सौदागर–*पु.* [फा.] व्यापारी.
सौदागरी-*स्त्री.* व्यापार; व्यवसाय.
सौदामनी-मिनी-*स्त्री.* वीज; विद्युत्.
सौध—*पु.* १ भवन; प्रासाद. २ चांदी; रुपें.
सौभग–*पु.* १ सुदैव; सौभाग्य. २ सुख; आनंद. ३ अैश्वर्य. ४ सौंदर्य.
सौभागिनी–*स्त्री.* सुवासिनी *स्त्री.*
सौभाग्य–*पु.* १ सुदैव. २ सुख; आनंद. ३ क्षेम; कुशल. ४ सौभाग्य. ५ सौंदर्य. ६ अैश्वर्य; वैभव.
सौमनस्य–*पु.* प्रसन्नता.
सौमित्र–सौमित्रि–*पु.* १ सुमित्रेचे पुत्र लक्ष्मण व शत्रुघ्न. २ मैत्री.
सौम्य–*वि.* शीतळ; स्निग्ध; शांत; सुशील.

सौर–*वि.* २ सूर्यासंबंधीं. २ सूर्यापासून अुत्पन्न झालेलें. [आंबा.
सौरभ–*पु.* १ सुगंध. २ केशर. ३
सौरी–*स्त्री.* बाळंतिणीची खोली; सूतिकागृह. [रेखीवपणा; सौष्ठव.
सौष्ठव–*पु.* १ सौंदर्य. २ अवयवांचा
सौसन–*पु.* [फा.] अेक प्रकारचें फूल.
सौहँ–*स्त्री.* शपथ.
सौहँ–*क्रि. वि.* पुढें; समोर.
सौहार्द–*पु.* मैत्री; मित्रता.
सौहीं*–*क्रि. वि.* समोर.[मित्रता.
सौहृद–*पु.* १ मित्र; दोस्त. २दोस्ती;
स्कंध–*पु.* १खांदा. २ फांदी. ३ व्यूह.
स्खलन–*पु.* पतन; खालीं पडणें.
स्टीमर–*पु.* [अिं.] जहाज.
स्तंभ–*पु.* खांब.
स्तंभन–*पु.* रोकणें; थांबविणें.
स्तंभित–*वि.* निःस्तब्ध; सुन्न.
स्तन–*पु.* १ स्तन २ सड. [मूल.
स्तनपायी–*वि.* अंगावर दूध पिणारें
स्तबक–*पु.* १ फुलांचा गुच्छ. २ समूह; राशि. ३ पुस्तकाचा अध्याय किंवा परिच्छेद. ४ स्तुति करणारा.
स्तब्ध–*वि.* १ अचल. २ थक्क.
स्तर–*पु.* थर; दर्जा.
स्तवक–*पु.* पाहा ‘ स्तबक. ’
स्तीर्ण–*वि.* पसरलेला; विस्तीर्ण.
स्तुत–*वि.* प्रशंसित.

स्तुति–*स्त्री*· प्रशंसा; तारीफ.
स्तूप–*पु*· १ अुंच ढीग. २ भगवान् बुद्धाचे अथवा अन्य महात्म्याचे अवशेष ज्याच्या खालीं पुरलेले आहेत असा अुंच भरीव घुमट.
स्तेय–*पु*· चोरी.
स्तोक–*पु*· १ थेंब. २ चातक.
स्तोत्र–*पु*· देवाची स्तुति; प्रशंसा.
स्त्री–*स्त्री*· १ स्त्री. २ बायको.
स्त्रीधन–*पु*· ज्या धनावर स्त्रीचा पूर्ण अधिकार असतो तें.
स्त्रीव्रत–*पु*· अेकपत्नीव्रत.
स्थकित–*वि*· थकलेला.
स्थगित–*वि*· तहकूब. [जागा.
स्थली–*स्त्री*· कोरडी जमीन; स्थळ;
स्थविर–*पु*· १ वृद्ध किंवा म्हातारा मनुष्य. २ ब्रह्मदेव.
स्थान–*पु*· १ जमीन. २ स्थळ; ठिकाण. ३ पद; हुद्दा. ४ मंदिर. ५ संधि; अवसर. ६ स्थिति. ७घर.
स्थानापन्न–*वि*· दुसऱ्याच्या जागेवर तात्पुरता नेमला गेलेला; बदली.
स्थानिक–स्थानीय·*वि*· स्थानिक; त्या ठिकाणचा.
स्थापक—*वि*· स्थापन करणारा
स्थापत्य—*पु*· गवंडी काम; भवन-निर्माण. [सिद्ध करणें. ३ मुद्दा.
स्थापना—*स्त्री*· १ स्थापना. २
स्थायित्व—*पु*· स्थिरता; दृढता.
स्थायी—*वि*· स्थिर राहाणारा; टिकणारा. (यौ.) **स्थायी समिति**—*स्त्री*· स्टँडिंग कमिटी.
स्थाली–*स्त्री*· थाळी. (मु.) **स्थाली पुलाक–न्याय**–अेका गोष्टीवरून तिच्याशीं संबंध असलेल्या अितर गोष्टी ओळखणें. [हालणारें.
स्थावर—*वि*· अचल; स्थिर; न
स्थित—*वि*· १ अवलंबित. २ बसलेला. ३ विद्यमान; अुपस्थित. ४ दृढनिश्चयी.
स्थिति—*स्त्री*· दशा; परिस्थिति; अवस्था. (यौ.) **स्थितिपालक**–*वि*· चालू स्थिति तशीच ठेवणारा; बदल नको असलेला.
स्थिर—*वि*· १ अचल; निश्चल.
स्थूल—*वि*· लठ्ठ; जाड. मोठा.
स्नातक—*पु*· पदवी घेतलेला; पदवीधर. ग्रॅज्युअेट.
स्नान–*पु*· आंघोळ. (यौ.) **स्नानागार**–*पु*· न्हाणी; बाथरूम.
स्नायविक—*वि*· नाडी अथवा स्नायु यांसंबंधी.
स्निग्ध–*वि*· १ ज्यांत तेल किंवा स्नेह आहे असा; तुळतुळीत २ प्रेमळ.
स्नुषा—*स्त्री*· सून.
स्नेह–*पु*· १ प्रेम. २ मैत्री. ३ चिकट

पदार्थ; तेल. (यौ.) **स्नेह-पात्र-स्नेहभोजन**-*वि.* प्रेम करण्यास योग्य; ज्याच्यावर प्रेम आहे असा.
स्पंज—*पु.* [अं.] स्पंज; पाणी शोषून घेणारी वस्तु.
स्पंदन—*पु.* हलणें; स्फुरणें. [संघर्ष.
स्पर्धा-*स्त्री.* १ स्पर्धा; चढाओढ. २ द्वेष;
स्पर्श—*पु.* शिवणें. [वगैरे).
स्पर्शजन्य—*वि.* सांसर्गिक (रोग
स्पर्शास्पर्श—*पु.* शिवाशिव.
स्पष्टतया—*क्रि. वि.* स्पष्ट रीतीनें; उघड. [मातलेला.
स्फीत—*वि.* १ फुगलेला. २ लठ्ठ;
स्फुट—*वि.* १ दृश्य; व्यक्त झालेलें. २ स्पष्ट. ३ विकसित. ४ किरकोळ.
स्फुटित—*वि.* १ विकसित; उमललेला. २ स्पष्ट केलेला. ३ हंसतमुख.
स्फोट—*पु.* १ बाहेर येणें; फुटणें. २ स्फोट.
स्फोटक—*पु.* फोड. [आठवण.
स्मर—*पु.* १ मदन; कामदेव. २ स्मृति;
स्मरण—*पु.* आठवण.
स्मरणपत्र—*पु.* आठवणी दाखल लिहिलेलें पत्र; रिमाईंडर.
स्मरना—*क्रि. स.* स्मरण करणें.
स्मित—*पु.* मृदु हास्य.
स्यात्—अव्य. कदाचित्.
स्याना—*वि.* १ शहाणा; चतुर. २ धूर्त; चलाख. ३ प्रौढ; वयस्क. *पु.* १ वृद्ध पुरुष. २ वैद्य; हकीम.
स्यानापन—*पु.* १ शहाणपणा; हुशारी. २ वयांत येणें; प्रौढपणा.
स्यापा—*पु.* [फा.] मृतकांत स्त्रियांनीं अेकत्र जमून मृताबद्दल शोक करण्याची रीत.
स्याम*—*वि.* श्याम; काळा.
स्यार—*पु.* कोल्हा; शृगाल. **स्यारी**—*स्त्री.* कोल्हीण. [भाअू; शालक.
स्याल—*पु.* मेहुणा; बायकोचा
स्याह—*वि.* [फा.] काळा.
स्याही—*स्त्री.* [फा.] १ शाअी. २ काळेपण. ३ काजळ. ४ अंधार. ५ कलंक. (मु.) **स्याही जाना**—केंसांचें काळेपण नष्ट होणें; तारुण्य नष्ट होणें. (यौ.) **स्याही-सोख्ता**-*पु.* टीपकागद. [२ जवळ; समीप.
स्यों, स्यो*—अव्य. १ सह; सहित.
स्रक्, स्रग—*स्त्री.* फुलांची माळ.
स्रम—*पु.* श्रम; मेहनत; खटपट.
स्रवण-न—*पु.* १ प्रवाह. २ गर्भपात. ३ मूत्र. ४ घाम; ५ कान.
स्रवना*—*क्रि. अ.* १ टपकणें. २ वाहणें. *क्रि. स.* १ वाहविणें; २ ओतणें.
स्राप—*पु.* शाप.
स्रुति—*स्त्री.* श्रुति; वेद.
स्रोत—*पु.* पाण्याची धार.

स्लेट–*स्त्री.* [अिं.] दगडी पाटी. (लिहिण्याची). [*वि.* स्वतःशीं
स्वगत–*वि.* स्वत.शीं बोललेलें; *क्रि.*
स्वच्छंद–*वि.* स्वतंत्र; निरंकुश.
स्वच्छ–*वि.* १ साफ; निर्मळ. २ शुद्ध. [लोक. २ नातलग.
स्वजन–*पु.* १ आपल्या कुटुंबांतील
स्वतंत्रता–*स्त्री.* स्वातंत्र्य.
स्वत्व–*पु.* १ हक्क; अधिकार. २ निजत्व; आपलेपणा.
स्वन—*पु.* शब्द; आवाज.
स्वपन-ना, स्वप्न*—*पु.* स्वप्न.
स्वभाउ*—*पु.* स्वभाव.
स्वभावतः–अव्य. १ स्वभावानें. २ आपोआप; सहज; ओघानें.
स्वयम्–अव्य. १ आपण स्वतः. २ स्वतः, खुद्द. [३ स्वर.
स्वर–*पु.* १ आवाज, २ शब्द.
स्वरग–*पु.* स्वर्ग.
स्वराज्य—*पु.* आपलें राज्य.
स्वर्गीय—*वि.* १ कैलासवासी; मरहूम. २ स्वर्गासंबंधीं.
स्वर्ण–*पु.* सोनें.
स्वर्णकमल—*पु.* लाल कमळ.
स्वर्णकार–सोनार.
स्वर्धुनी—*स्त्री.* गंगा नदी.
स्वल्प–*वि.* अत्यंत थोडा.
स्वशुर–स्वसुर–*पु.* सासरा.
स्वसा—*स्त्री.* बहीण.
स्वस्ति–अव्य. कल्याण किंवा मंगल होवो. *स्त्री.* कल्याण; मंगल.
स्वस्थ—*वि.* १ निरोगी; धड-धाकट. २ शांत; सावध.
स्वाँग–*पु.* १ सोंग; वेष. २ हुबेहूब अनुकरण; नक्कल. [बदलणें.
स्वाँगना—*क्रि. स.* सोंग घेणें; वेष
स्वाँगी–*पु.* बहुरूपी (मनुष्य); नकलाकार.
स्वाँत—*पु.* मन; अंतःकरण. (यौ.) **स्वाँतः सुखाय**–स्वतःच्या आनंदासाठीं; स्वतःसाठीं.
स्वाक्षरी—*स्त्री.* हस्ताक्षर; सही.
स्वागत—*पु.* आदर सत्कार; स्वागत. (यौ.) **स्वागताध्यक्ष**– *पु.* स्वागत समितीचा प्रमुख.
स्वागतकारिणी सभा — *स्त्री.* स्वागतसमिति.
स्वातंत्र्य—*पु.* स्वातंत्र्य.
स्वादक—*पु.* पदार्थ तयार झाल्या-बरोबर चाखून पाहणारा.
स्वादिष्ट—*वि.* रुचकर; चविष्ट.
स्वादी—*वि.* १ चाखणारा; चव घेणारा. २ रसिक.
स्वादु—*पु.* १ मधुरता. २ गूळ. ३ दूध. *वि.* १ मधुर; गोड. २ स्वादिष्ट; चवदार. ३ सुंदर.

स्वाधीन—*वि*. १ स्वतंत्र. २ स्वच्छंदी. *पु*. समर्पण; हवालीं करणें. **स्वाधीनता**-*स्त्री*. स्वातंत्र्य.
स्वाध्याय—१ नियमपूर्वक अध्ययन. २ वेदाध्ययन. ३ वेद.
स्वान—*पु*. कुत्रा.
स्वाभाविक—*वि*. नैसर्गिक; सहज.
स्वाभिमानी—*वि*. स्वाभिमान असणारा. [असलेला.
स्वायत्त—*वि*. आपल्या ताब्यांत
स्वारथ—*पु*. स्वार्थ; मतलब.
स्वार्थता— *स्त्री*. स्वार्थीपणा. **स्वार्थपर**-*वि*. स्वार्थी.
स्वास-*पु*. **स्वासा**—*स्त्री*. श्वास.
स्वास्थ्य—*पु*. आरोग्य. **स्वास्थ्यकर**-*वि*. आरोग्यकारक.
स्वाहा—अव्य. देवांना आहुति देतांना वापरण्याचा शब्द. (मु.) **स्वाहा करना (होना)**—नष्ट करणें (होणें). जाळणें (जळणें).
स्वीकार—*पु*. १ स्वीकार; अंगीकार; घेणें. २ कबुली. ३ मंजुरी.
स्वीकृत—*वि*. मंजूर; स्वीकार केलेला. **स्वीकृति**-*स्त्री*. मंजुरी; संमति.
स्वीय, स्वै*— *वि*. स्वतःचा; आपला. **स्वीय**-*पु*. स्वजन.
स्वेत*—*वि*. श्वेत; उज्ज्वल.
स्वैरचारी— *वि*. १ स्वेच्छाचारी; स्वच्छंदी. २ व्यभिचारी.
स्वैरता—*स्त्री*. स्वैराचार.
स्वैरिणी—*स्त्री*. व्यभिचारी स्त्री.
स्वोपार्जित-*वि*. स्वकष्टार्जित; स्वतः मिळविलेलें.

ह

हँकडना, हँकरना — *क्रि. अ*. १ कुर्‍यानें बोलणें. २ ललकारणें.
हँकवा—रान उठविणें.
हँकवाना*—*क्रि. स*. हांक मारविणें. **हँकवैया**-*पु*. हांक मारणारा.
हंका—*स्त्री*. ललकार.
हँकाई—*स्त्री*. हांकण्याची क्रिया किंवा मजुरी. [२ हांकणें.
हँकाना—*क्रि. स*. १ बोलाविणें.
हंकार-*स्त्री*. १ हांक. २ आमंत्रण. ३ आह्वान.
हँकारना—*क्रि. स*. १ हुंकारणें; २ बोलाविणें. [हांक.
हँकारा-*पु*. १ आह्वान २ आमंत्रण;
हँकारी-*स्त्री*. बोलावणारा; दूत.
हंगाम—*पु*. [फा.] १ वेळ; समय. २ हंगाम; ऋतु; मोसम.
हंगामा—*पु*. [फा.] १ गर्दी;

जनसमूह. २ लढाअी; झगडा; दंगा. ३ आरडाओरड; कल्लोळ.
हंटर—पु. [अिं] चाबूक; कोरडा.
हंडना-क्रि.अ. १ भटकणें; स्वैर हिंडणें. २ वस्त्र नेसलें किंवा पांघरलें जाणें.
हंडिया—स्त्री. १ लहान मातींचें भांडें. २ कांचेची हंडी.
हंत—अव्य. अरेरे ! शोक अथवा -खेद-सूचक शब्द. [मारणारा.
हंता—पु. वध करणारा; ठार
हँफानि—स्त्री. दम; धाप. (मु.) **हँफानि मिटाना**—थकवा दूर करणें; विश्रांति घेणें.
हंस—पु. १ हंस पक्षी. २ जीवात्मा; परमात्मा. ३ परमेश्वर.
हंसक—पु. १ हंस पक्षी. २ पायांतील जोडवें. [आनंदी.
हँसता-मुखी-पु. स्त्री. हंसतमुखी;
हँसन, हंसनि*—स्त्री. हंसणें; हास्य.
हँसना—क्रि. अ. १ हंसणें. २ थट्टा करणें. ३ प्रसन्न होणें; खुश होणें. (यौ.) **हँसना खेलना**—आनंद करणें. (मु.) **किसी पर हंसना**—अनादर किंवा अुपहास करणें. **हँसते-हँसते**—प्रसन्नतेनें; खुशीनें. **ठठाकर (ठट्ठा मारकर) हँसना**—मोठ्यानें हंसणें; खिदळणें. **बात हँसकर अुडाना**—अेखादी गोष्ट क्षुद्र समजून अुडविणें, टाळणें.
हँसनी, हँसिनि*—स्त्री. हंसी.
हँसमुख—वि. हंसरा; आनंदी.
हँसली—स्त्री. १ गळयांत घालावयाचा स्त्रियांचा अलंकार; हसळी. २ जत्रु; हासळीचें हाड; गळयाच्या खालील हाड.
हँसाअी—स्त्री. १ हंसणें. २ हंसें; अुपहास. ३ बदनामी
हँसाना—स्त्री. स. हंसविणें.
हँसिया-स्त्री. [दे.] विळा;[कोयता.
हँसी—स्त्री. १ हास्य. २ थट्टा; मस्करी; विनोद. ३ अुपहास; हंसें. (यौ.) **हँसी खुशी**-प्रसन्नता. **हँसी-ठट्ठा**-आनंद; क्रीडा; विनोद. **हँसी खेल**-१ विनोद आणि क्रीडा. २ सोपें काम. **हँसी मज़ाक**—विनोद; थट्टामस्करी. (मु.) **हँसी छूटना**-हसूं येणें. **हँसी समझना**-मामुली गोष्ट समजणें. **हँसी अुडाना**-अुपहास करणें; टिंगल करणें; टर अुडविणें.
हँसुआ-वा-पु. विळा; कोयता.
हँसोड, हँसोर—वि. गमत्या; विनोदी; थट्टेखोर.
हअियात-स्त्री. [अ.] १ बनविलें जाणें; तयार केलें जाणें. २ आकृति. ३ रचना. ४ ज्योतिषशास्त्र

हक़—पु. [अ.] १ हक्क; स्वत्व. २ अधिकार. ३ कर्तव्य. ४ परंपरागत मिळणारी रक्कम, देणगी किंवा बक्षिस. ५ न्याय्य पक्ष. *वि.* १ सत्य; खरें. २ योग्य; अुचित; न्याय्य. (यौ.) **हक़दार**—*वि.* हक्कदार; अधिकारी. (मु.) **हक अदा करना**—कर्तव्यपालन करणें. **हक़ पर होना**-**हक़में**—बाजूनें योग्य गोष्टींबद्दल आग्रह धरणें.

हकनाहक—अव्य. [अ. + फा.] १ अकारण; व्यर्थ. २ बळेंच; जबरदस्तीनें. [पूजक; आस्तिक.

हक़परस्त—*वि.* [अ.+फा] अीश्वर-

हकबकाना—*क्रि. अ.* [अनु.] १ गोंधळून जाणें; बुचकळ्यांत पडणें. २ घाबरणें.

हकला—*वि.* तोतरा.

हकलाना—*क्रि. अ.* [अनु.] तोतरें बोलणें; बोलतांना अडखळणें.

हकशफा-सफा—*पु.* [अ.] जमीन किंवा घर विकते वेळीं शेजारच्या जागेच्या मालकाचा खरेदी करण्याचा प्रथमहक्क.

हक़शिनास—*वि.* [अ. + फा] १ गुणग्राहक. २ न्यायशील. ३ आस्तिक.

हक़ारत-[अ.] १ घृणा. २ बेअिज्जती. ३ तिरस्कार.

हकीकत—*स्त्री.* [अ.] १ वास्तविकता. २ तथ्य; सार. ३ वस्तुस्थिति; खरी गोष्ट. (मु.) **हकीकत में**—वास्तविक; वस्तुतः.

हकीकी—*वि.* [अ.] १ खरा; सच्चा. २ सख्खा. **हकीकी भाअी**—सख्खा भाअू.

हकीम—*पु.* [अ.] १ विद्वान्. २ तत्त्ववेत्ता. ३ हकीम; वैद्य.

हकीमी—*स्त्री.* युनानी चिकित्सा; हकीमाकडून केली जाणारी चिकित्सा.

हकीर—*वि.* [अ.] १ हडकुळा; दुर्बळ. २ तुच्छ; हीन.

हक्का—*क्रि. वि.* [अ.] देवाची शपथ.

हक्काक—*पु.* [अ.] सोन्या-चांदीवर नक्षीचें काम करणारा.

हक्काबक्का—*वि.* [अनु.] १ गोंधळलेला. घाबरलेला. २ थक्क; चकित.

हक्के तस्नीफ़—*पु.* [अ. + फा.] लेखकाचा आपल्या लेखावर अथवा पुस्तकावर असलेला हक्क.

हगास—*स्त्री.* हगवण.

हचकोला—*पु.* हिसका; धक्का.

हज—*पु.* [अ.] मुसलमानांची मक्का-मदीना-यात्रा.

हज़–पु [अ.] १ सुदैव. २ आनंद; प्रसन्नता. ३ मजा. ४ स्वाद; रुचि.

हज़म—पु. [अ.] पचनक्रिया; पाचन. *वि.* १ पचलेलें. २ बळकावून घेतलेलें; लुबाडलेलें.

हज़र—पु. [अ.] पथ्य.

हजर—पु. [अ.] दगड; फत्तर.

हज़रत—पु. [अ.] १ निकटता; सामीप्य. २ बादशाह किंवा महात्मा यांची पदवी; महाराज; ३ दुष्ट; पाजी (अुपरोधात्मक.) बहु. **हजरात.**

हजामत–*स्त्री.* [अ.] १ हजामाचें काम. २ हजामत; केंस कापणें; क्षौर. ३ केंस कापण्याची मजुरी.

हज़ार—*वि.* [फा.] १ हजार; सहस्र. २ पुष्कळ. *क्रि. वि.* कितीहि; कितीतरी. **हज़ारचश्म**–पु. खेंकडा. **हज़ारपा**–पु. गोम (किडा). **हज़ारहा**–*वि.* हजारों; असंख्य.

हजारा–पु. [फा.] १ झेंडूचें फूल. २ सीमा प्रांतांतील अेक जात.

हज़ारा—पु. [फा.] कारंजें.

हज़ारी रोज़ा—पु. [फा.] 'रजब' महिन्याच्या सत्ताविसाव्या दिवशींचा अुपवास (स्त्रियांचा).

हजूम—पु. पाहा 'हुजूम'

हजूर—पु. पाहा 'हुजूर'

हजूरी–पु. [अ.] हुजऱ्या; सेवक.

हजो–*स्त्री.* [अ.] १ निंदा. २ तक्रार.

हज्जाम—पु. [अ.] न्हावी; हजाम.

हज्जामी–*स्त्री.* न्हाव्याचें काम.

हज़्म–*वि.* [अ.] १ पचलेला; पचविलेला. २ अयोग्य मार्गानें गिळंकृत केलेला.

हटकना–*क्रि.स.* [अनु.] १ मनाअी करणें; अडविणें. २ जनावरांना हटकविणें; वळविणें.

हटना—*क्रि.अ.* १ सरकणें. २ दूर होणें; मागें होणें. ३ अंग चोरणें. ४ आपल्या वचनापासून च्युत होणें.

हटवा, हटवार*–पु. दुकानदार.

हटवाना–*क्रि. स.* दूर करविणें; दूर सारणें; लोटविणें.

हटाना—*क्रि. स.* १ दूर करणें; लोटणें. २ सरकविणें. ३ पळावयास लावणें.

हट्ट–पु. १ बाजार; हाट. २ दुकान. (यौ.) **चौहट्ट**–बाजारांतील चौक.

हट्टाकट्टा–*वि.* धष्टपुष्ट.

हठ—पु. १ हट्ट; आग्रह. २ दृढ प्रतिज्ञा; संकल्प. ३ जबरदस्ती. (मु.) **हठ पकडना**–हट्ट धरणें. **हठी**-*वि.* हेकेखोर; हट्टी. **हठीला**-*वि.* १ हट्टी. २ धैर्यशाली. ३ दृढप्रतिज्ञ.

हठधर्म—*पु.* दुराग्रह; कट्टरपणा. **हठधर्मी**—*स्त्री.* १ दुराग्रही माणूस. २ दुराग्रह.

हठना—*क्रि. अ.* १ हट्ट करणें; हेका धरणें. २ प्रतिज्ञा करणें.

हठात्—अव्य. १ हट्टानें. २ बलपूर्वक. ३ अवश्य.

हड—*स्त्री.* हिरडा.

हडकंप—*पु.* खळबळ; गडबड.

हडक—*स्त्री.* [अनु.] १ छंद; नाद. २ पिसाळलेलें कुत्रें चावलें असतां पाण्यासाठीं होणारी तळमळ.

हडकना—*क्रि.अ.*[अनु.] तळमळणें; व्याकुळ होणें.

हडकाना-*क्रि.स.* [अनु.]१ अेखाद्याच्या मागें लावणें; दुसऱ्याकडून सतावणें. २ हाकलून लावणें. ३ सतावणें; त्रास देणें (अेखादी वस्तु न देअून).

हडकाया—*वि.* पिसाळलेलें कुत्रें.

हडजोड—*पु.* अेक औषधी वेली (हाडें बसविणारी).

हडताल—*स्त्री.* हरताळ; संप.

हडना—*क्रि. स.* तोल होणें; वजन होणें; जोखलें जाणें.

हडप—*वि.* १खाल्लेलें. २ लुबाडलेलें.

हडपना—*क्रि. स.* [अनु.] १ गिळणें; खाणें. २ गिळंकृत करणें; लुबाडणें.

हडबड-डी—*स्त्री.* घाअी; जल्दी.

हडबडाना—*क्रि. अ.* [अनु.] अुतावळें होणें; आतुर होणें. *क्रि. स.* अेखाद्याला घाअी करणें.

हडबडिया—*वि.*बडबड्या;अुतावीळ.

हडहडाना—*क्रि. स.* [अनु.] घाअी करणें; घाबरून सोडणें.

हडावरि,हडावल—*स्त्री.* १ अस्थिपंजर. २ हाडाची माळ.

हड्डा—*पु.* गांधिलमाशी.

हड्डी—*स्त्री.* १ हाड. २ कुळ; वंश. (मु.)**हड्डियाँ गढना** अथवा **तोडना** खूप मारणें; चोपणें.**हड्डियाँ निकल आना**—अत्यंत मरतुकडें होणें. **हड्डी चूसना**—सर्वस्व हिरावून घेणें. **पुरानी हड्डी**—जुन्या माणसाचें सुदृढ शरीर.

हत—*वि.* १ मारला गेलेला; २जखमी. ३ रहित; विहीन.

हतक—*स्त्री.* [*अ.*] बेअिज्जत. **हतक अिज्ज़ती** *स्त्री.* अप्रतिष्ठा; मानहानि.

हतदैव—*वि.* अभागी; दुर्दैवी.

हतना—*क्रि. स.* १ वध करणें. २ मारणें; पिटणें. ३ पालन न करणें.

हतप्रभ—*वि.* निष्प्रभ; कांतिहीन.

हतबुद्धि—*वि*. निर्बुद्ध; मूर्ख.
हतभागा-गी, हतभाग्य—*वि*. दुर्दैवी; अभागी.
हताहत—*वि*. मृत व जखमी; घायाळ; व मेलेले.
हत्ता—अव्य. [*अ*.] अितकें कीं.
हत्तुल अिमकान—*क्रि. वि*. [*अ*.] यथासंभव; यथासाध्य.
हत्था–*पु*. मूठ; दांडा (हत्यार अित्यादींचा). **हत्थी**–*स्त्री*. मूठ; दस्ता.
हत्थे–*क्रि. वि*. हातीं; मार्फत.
हत्या—*स्त्री*. खून; वध.
हत्यारा–*पु*. हत्या करणारा किंवा खुनी पुरुष. **हत्यारी**–*स्त्री*. १ हत्या करणारी स्त्री; खुनी स्त्री. २ हत्येचें पाप.
हथकंडा–*पु*. १ हातखंडेपणा; हस्तकौशल्य. २ गुप्त कारवाअी. ३ हातचलाखी.
हथकडी–*स्त्री*. बेडी. (हातांतील).
हथनाल–*पु*. गजनाल (तोफा).
हथनी, हथिनी–*स्त्री*. हत्तीण.
हथफूल–*पु*. हातांत घालावयाचा दागिना.
हथफेर–*पु*. १ गोंजारणें; पाठीवरून हात फिरविणें. २ लुबाडणें. ३ हातअुसनें द्रव्य; थोड्या दिवसांसाठीं घेतलेलें कर्ज.
हथलेवा–*पु*. पाणिग्रहणाची रीत (विवाह).
हथवाँस–*पु*. नाव चालविण्याचें सामान (जसें–सूकाणूं, वल्हें अि.).
हथसार–*पु*. हत्तीशाळा.
हथिया–*पु*. हस्तनक्षत्र.
हथियाना–*क्रि. स*. १ हातीं भरणें. २ लुबाडणें; ठकविणें. ३ ताब्यांत घेणें.
हथियार*–*पु*. हत्यार; शस्त्र.
हथियारबंद–*पु*. [*सं*. +फा.] सशस्त्र; हत्यारबंद.
हथेली*—*स्त्री*. हाताचा तळवा; तळहात. (मु.) **हथेलीपर जान लेना**—तळहातावर शिर घेणें; मृत्यूस तयार राहणें.
हथेव–*पु*. हतोडा.
हथौटी–*स्त्री*. १ हातोटी; हस्तकौशल्य. २ काम हातीं घेणें.
हथौडा–*पु*. हातोडा. **हथौडी**–*स्त्री*. हातोडी.
हद–*स्त्री*. [*अ*.] हद्द; सीमा; मर्यादा. (मु.) **हद बाँधना**–मर्यादा ठरविणें. **हदसे ज्यादा**–वाजवीपेक्षां जास्त; अत्यंत.
हदिया–*पु*. [*अ*.] भेट; नजराणा.
हदीस–*स्त्री*. [*अ*.] १ नवीन गोष्ट. २ हजरत महंमद पैगंबराच्या वचनांचा संग्रह; मुसलमानी स्मृतिग्रंथ.

हदूद–स्त्री· [अ·] हद्दी; सीमा.

हनना–क्रि· स· १ मारणें; पिटणें. २ ठार मारणें; वध करणें.

हनु–स्त्री· १ हनुवटी. २ जबडा.

हनोज़–क्रि· वि· [फा.] अद्यापि; अजून.

हफ़्त–वि· [फा.] सात.

हफ्त अिमाम–पु· [अ· + फा.] अिस्लाम धर्मातील सात अिमाम.

हफ़्ता–पु· [फा.] आठवडा; सप्ताह.

हब–पु· [अ·] दाणा; बीज.

हबन्नक–वि· [अ·] मूर्ख; मूढ.

हबर-हबर–क्रि· वि· [अनु.] घाअीनें; अुतावीळपणें.

हबश–पु·[अ·] हबशी लोकांचा देश; ॲबिसीनिया.

हबशी–पु· [अ·] अत्यंत काळा असा निग्रो जातीचा मनुष्य.

हबीब–पु· [अ·] १ मित्र; दोस्त. २ प्रिय; आवडता.

बूब–पु· [अ·] १ पाण्याचा बुडबुडा. २ थाप; बनावट गोष्ट.

हब्बा–पु· [अ·] १ धान्याचा कण. २ अत्यंत अल्प.

हब्बाडब्बा–पु· [अ·+अनु.] लहान मुलांना सारखा श्वास लागतो तो रोग; पोटाचा डबा होणें.

हब्स–पु· [अ·] १ कैद. २ तुरुंग.

हम–सर्व. आम्ही. पु· अहंकार.

हम–अव्य. [फा.] १ सुद्धां. २सह; बरोबर. ३ समान; तुल्य. [कालीन.

हम असर–वि· [फा. + अ·] सम-

हमकलाम-वि· [फा. + अ·] बरोबर गप्पागोष्टी करणारा.

हम किस्मत–वि· [फा. + अ·] ज्यांचें नशीब सारखें आहे असे.

हमक़ौम–वि· [फा +अ·] अेकाच देशाचे; अेकाच राष्ट्राचे; अेका जातीचे. **हमज़बान**–वि· [फा.] ज्यांची भाषा अेक आहे असे.

हमजोली–पु· [फा.] मित्र; साथी; सहकारी. वि· समवयस्क.

हमदम–वि·[फा.] जिवांत जीव असेपर्यंत साथ देणारा; साथी; घनिष्ठ मित्र.

हमदर्द–वि· [फा.] संकटांत किंवा विपत्तींत साथ देणारा; सहानुभूति दाखविणारा; **हमदर्दी**–स्त्री· सहानुभूति. [सांत; परस्पर.

हम-दिगर–क्रि· स· [फा.] आप-

हम-दीवार–वि· [फा.] शेजारी.

हमनशीं वि·[फा.] अेकत्र अुठणारा-बसणारा; साथी; सहकारी.

हमनवा–वि· [फा] ज्यांचें आवाज अेक आहेत असे.

हमनस्ल–*वि.* [फा. + *अ.*] अेकाच वंशाचा किंवा घराण्याचा.

हमनाम–*वि.* [फा.] अेकच नांव असलेला. [तोडीचा; जोडीचा.

हमपल्ला–*वि.* [फा.] बरोबरीचा;

हम–मकतब—*वि.* [*अ.* + फा.] वर्गबंधु; सहपाठी.

हम–मजहब — *वि.* [फा. +*अ.*] अेकाच धर्माचे; धर्मबंधु.

हमराह–*वि.* [फा.] सोबती; साथी. अव्य. सह; बरोबर. [भार.

हमल–*पु.* [*अ.*] १ गर्भ. २ वजन; (यौ.) **अिस्काते हमल**–गर्भपात.

हमला–*पु.*[*अ.*] १ हल्ला; चढाअी. २ वार; प्रहार.

हम–वतन–*वि.* [फा.+*अ.*] अेकाच देशांत राहणारा; देशबंधु.

हमवार–*वि.* [फा.] सपाट; समतल. *क्रि. वि.* नित्य; सदा.

हमशीरा–*स्त्री.* [फा.] बहीण.

हमसबक–*वि.* [फा.+*अ.*] वर्गबंधु

हमसर–*वि.* [फा.] समान दर्जाचा; बरोबरीचा (गुण, बळ किंवा दर्जा या बाबतींत). **हमसरी**–*स्त्री.* बरोबरी.

हमसाज–*पु.* [फा.] मित्र; दोस्त.

हमसाया–*पु.* [फा.] शेजारी. **हमसायगी**–*स्त्री.* शेजारपण.

हमसिन–*वि.* [फा.+*अ.*] समवयस्क.

हमहमी, हमाहमी-*स्त्री.* स्वार्थपरता.

हमा–*वि.* [फा.] पूर्ण; सर्व.

हमा–तन–*क्रि. वि.* [फा.] १ नख शिखांत. २ संपूर्ण.

हमा–दाँ–*वि.* [फा.] सर्वज्ञ; सर्व गोष्टी जाणणारा.

हमाम, हम्माम–*पु.* [*अ.*] स्नानगृह. **हम्मामी**–*पु.* स्नान घालणारा.

हमामदस्ता–*पु.* [फा] खलबत्ता.

हमायल–*स्त्री.* [*अ.*] १ तलवार अडकविण्याचा गळ्यांतील पट्टा. २ गळ्यांतलि जानवें वगैरे. ३ गळ्यांत बांधावयाचें अत्यंत लहान कुराण.

हमारा–सर्व. आमचा.

हमाल–हम्माल–*पु.* [*अ.*] ओझें वाहणारा मजूर; हमाल.

हमाशुमा–*वि.* [हि +फा.] आमच्या तुमच्या सारखे सामान्य लोक.

हमें—सर्व. आम्हांला.

हमेल–*स्त्री.* [*अ.*] पुतळ्याची माळ.

हमेशा–*क्रि.वि.* [फा.] नेहमीं; सर्वदा.

हम्द–*स्त्री.* [*अ.*] परमेश्वराची स्तुति.

हय–*पु.* १ घोडा. २ अिंद्र.

हयशाला–*स्त्री.* तबेला; अश्वशाला.

हया–*स्त्री.* [*अ.*] लाज; मर्यादा.

हयात–*स्त्री.* [*अ.*] जिंदगी; आयुष्य. (यौ.) '**हीनहयात में**–आयुष्यांत.

हयादार-पु. [अ.+फा.] लज्जाशील.
हर–वि. [फा.] प्रत्येक. (यौ.) **हर-कोअी**–प्रत्येकजण; सर्वजण.
हरकत–स्री. [अ.] १ गति; चाल. २प्रयत्न.३ अडथळा.४ दुर्व्यवहार.
हरकारा—पु. [फा.] १ जासूद; निरोप्या.२ पोस्टमन; टपालवाला.
हरखना–क्रि. अ. प्रसन्न होणें; खुश होणें. [करणें, क्रि. अ. प्रसन्न होणें.
हरखाना–क्रि.स. प्रसन्न करणें; खुश
हर--गाह—क्रि. वि. [फा.] ज्या स्थितींत; जेव्हां.
हरगिज–क्रि. वि. [फा.] केव्हांहि; देखील; कदापि; मुळींच.
हरचंद–अव्य. [फा.] १ यद्यपि. २ जितका कांहीं.
हरज–जा–पु. [अ.] १ अडचण; बाधा. २ नुकसान; हानि.
हरज़ा–वि. [अ.] निरर्थक; व्यर्थ; २ वाह्यात; खराब.
हरजाअी—वि.[फा.]१ भटक्या. २ अुडाणटप्पू. स्री. व्यभिचारिणी स्री. [सान भरपाअी.
हरजाना—पु. [अ. + फा.] नुक-
हरतार–ल–स्री. हरताळ (पिवळा खानिज पदार्थ).
हरदम–अव्य [फा.] नेहमीं; सतत.
हर–दिल–अजीज–वि. [फा.] लोकप्रिय; सर्वप्रिय.
हलद– स्री. हळद.
हरना—क्रि. स. १ हरण करणें; हिसकून घेणें. २ दूर करणें; लोटणें. ३ नष्ट करणें. ४ अुचलून नेणें.
हरनी—स्री. हरिणी; मृगी.
हरनौटा—पु. हरिणाचें पाडस.
हरफ–हर्फ—पु.[अ.]अक्षर; वर्ण. (मु.) **किसी पर हरफ आना**–दोष लागणें. **हरफ अुठाना**–अक्षर ओळखून वाचणें.
हरबा-पु. [अ.] १ शस्त्र; हत्यार. २ आक्रमण; हल्ला.
हरबोंग—वि.१ अडाणी; गांवठी. २ मूर्ख. पु. १ अंदाधुंदी; अव्यवस्था. २ अुपद्रव.
हरम—पु. [अ.] अंतःपुर; जनानखाना.स्री. १ रखेली स्री. २ दासी. ३पत्नी.(यौ.)**हरमसरा**–अंतःपुर.
हरवली–स्री.[तु.]सेनेचें पुढारीपण.
हरवाहा—पु. दुसऱ्याचें शेत नांगरणारा; कसणारा; कूळ.
हरषना, हरषाना*—क्रि. अ. प्रसन्न होणें. क्रि. स. प्रसन्न करणें.
हरसिंगार—पु. पारिजातक.
हरसूँ–अव्य.[फा.]सर्वत्र;चोहोंकडे.
हरा—वि. १ हिरवा. २ ताजा; नवीन. ३ टवटवीत; प्रफुल्ल;

प्रसन्न ४ ओली, भरून न आलेली (जखम). ५ अपरिपक्व; कच्चा. **हरापन**—पु. हिरवेपणा; ताजेपणा. (मु.) **हराभरा**—हिरवेंगार; न सुकलेलें.

हराना—*क्रि. स.* १ परास्त करणें; पराभव करणें. २ शत्रूचे बेत हाणून पाडणें.

हराम—वि. [अ.] १ निषिद्ध. २ अनुचित; अयोग्य. पु. १ धर्मनिषिद्ध गोष्ट. २ डुक्कर (मुसलमानी). ३ बेअिमानी. ४ व्यभिचार. (मु.) **हरामका**—१ बेअिमानीनें मिळविलेला. २ फुकटचा; मोफतचा.

हरामखोर—पु. [अ. + फा.] १ फुकटचें खाणारा; आयतोबा. २ आळशी. ३ पापानें मिळविलेल्या कमाअीवर जगणारा.

हरामजद्गी—*स्त्री.* [अ. + फा.] १ हरामखोरी. २ दुष्टपणा.

हरामज़ादा—*वि.* [अ. + फा.] १ दुष्ट; पाजी. २ वर्णसंकर झालेला; अकुलीन.

हरारत—*स्त्री.* [अ.] १ अुष्णता; ताप. २ साधारण ज्वर. [वरील फौज.

हरावल—पु. [तु.] आघाडी-

हरि*—वि. हिरवा. पु. १ विष्णु. २ सूर्य. ३ मयूर. ४ घोडा. ५ सर्प.

हरिआली-याली—*स्त्री.* हिरवळ. हिरवेपणा. [कीर्तन).

हरिकथा—*स्त्री.* पुराण (कथा-

हरिजन—पु. १ परमेश्वराचा दास किंवा भक्त. २ अस्पृश्य.

हरिन—पु. हरण; हरिण. **हरिनी**—*स्त्री.* हरिणी.

हरियारी-हरियाली—*स्त्री.* हिरवळ. (मु.) **हरियाली सूझना**—सर्वत्र हर्षच हर्ष दिसणें. [तृतीया.

हरियाली तीज—*स्त्री.* श्रावण वद्य

हरिस, हरीस—*स्त्री.* नांगराची धुरा; हळीस.

हरीफ—पु. [अ.] १ समव्यवसायी; वर्गबंधु; व्यवसायबंधु. २ प्रतिद्वंद्वी; शत्रु. ३ धूर्त. ४ विरोधक.

हरीर—पु. [अ.] १ रेशीम. २ रेशमी कापड.

हरीरा—पु. [अ.] शिरा; सांजा.

हरूफ—पु. [अ.] अक्षर; वर्ण ('हरफ'चें बहु.). [पक्षी.

हरेवा—पु. हिरव्या रंगाचा बुलबुल

हरैया*—पु. हरण करणारा; लुबाडणारा.

हर्ज—पु. [अ.] १ तंटा; बखेडा. २ नुकसान; हानि. ३ अडथळा; बाधा; हरकत. [मोठा हिरडा.

हर्र, हर्रे—*स्त्री.* हिरडा. **हर्रा**—पु.

हल— पु॰ नांगर. (मु.) **हल जोतना**— १ शेत नांगरणें. २ शेती करणें.

हल—पु॰ [अ॰] १ कठिण काम सोपें करणें. २ निराकरण; अुलगडा (प्रश्न, समस्या). ३ अेकजीव होणें.

हल करना—*क्रि॰ स॰* सोडविणें.

हलकंप—पु॰ खळबळ; गडबड.

हलक—पु॰ [अ॰] कंठ; गळा.

हलकना*—*क्रि॰ अ॰* १ हिसळणें. २ तरंग अुठणें. ३ दिवा मिणमिणणें. ४ हलणें.

हलका—*वि॰* १ वजनानें कमी. २ पातळ. ३ नापीक; बरड (जमीन). ४ फिक्का. ५ थोडा. ६ मंद. ७ तुच्छ. ८ सोपा. ९ निश्चित. १० हलक्या दर्जाचा; मामुली. ११ रिकामा. १२ बारीक.

हलक़ा—पु॰ [अ॰] १ वर्तुळ. २ परीघ; घेरा. ३ झुंड; थवा. ४ हत्तींची झुंड. ५ मोहल्ला; पेठ.

हलकान—*वि॰* [अ॰] १ अर्धमेलेला. २ थकलेला; दमलेला. ३ त्रस्त; हैराण.

हलकाना—*क्रि॰ अ॰* हलकें होणें. *क्रि॰ स॰* हिसळणें; हलविणें.

हलकोरा—पु॰ [अनु.] तरंग; झुळूक.

हलचल—*स्त्री॰* १ खळबळ; गडबड. २ दंगा; अुपद्रव.

हलद्—*स्त्री॰* हळद.

हलद-हाथ—*स्त्री॰* लग्नांत हळद लावण्याची रीत.

हलदी—*स्त्री॰* १ हळकुंड. २ हळद. (मु.) **हलदी लगे न फिटकरी रंग चोखा आवे**—फुकटांत काम व्हावें. [बळिराम.

हलधर—पु॰ श्रीकृष्णाचा भाअू

हलना*—*क्रि॰अ॰* १ हलणें. २ घुसणें.

हलफ—पु॰ [अ॰] शपथ. **हलफन्**—*क्रि॰ वि॰* शपथपूर्वक. [पत्रिका.

हलफनामा—पु॰ [अ॰+फा.] शपथ-

हलफा—पु॰ [अनु.] लहर; तरंग.

हलबी—**ब्बी**—*वि॰*[दे.] १ स्वच्छ व सर्वोत्तम (कांच). २ अुत्तम; पहिल्या प्रतीचा. [मुलाला).

हलराना—*क्रि॰ स॰* डोलविणें (लहान

हलवा, हलुआ—पु॰ [अ॰] शिरा. (मु.) **हलवे माँडे से काम**—केवळ आपल्या स्वार्थाशींच मतलब.

हलवाअी—पु॰ [अ॰] मिठाअी विकणारा. [मांस.

हलवान—पु॰[अ॰]कोंकरूं किंवा त्याचें

हलवाह-हा—पु॰ दुसऱ्याचें शेत नांगरणारा; कूळ.

हलाक—*वि॰* [अ॰] १ नष्ट झालेला.

२ मेलेला. ३ थकलेला. [नाश.
हलाकत—*स्त्री.* [*अ.*] १ मृत्यु २
हलाकू—*वि.* [*अ.*] घातक; हत्या करणारा. [परिणाम.
हलाभला—*पु.* [अनु.+*सं.*] निर्णय.
हलाल—*वि.*[*अ.*] अिस्लामधर्मशास्त्रानुकूल; विहित. *पु.* ज्याचें मांस खाणें शास्त्र संमत आहे असा पशु.
हलालखोर—*पु.* [*अ.*+फा.] मेहनत करून आपली अुपजीविका करणारा; भंगी.
हलाहल—*पु.* जहर; विष.
हलीम—*वि.* [*अ.*] शांत; सहनशील.
हलूक—*स्त्री.*[दे.]वांती;ओकारी.
हलूका—*स्त्री.*[दे.] ओकारींतून अेकावेळीं बाहेर पडणारी घाण; अुलटी.
हलोरना—*क्रि. स.* १ पाण्यांत हात घालून पाणी हलविणें. २ घुसळणें. ३ ढवळणें. ४ धान्य पाखडणें.
हवस—*स्त्री.* [*अ.*] वेडेपणा; अुन्माद.
हवस-*स्त्री.*[फा.] १कामना;अिच्छा. २ लोभ; हव्यास. ३ कामवासना. ४ हौस.
हवा—*स्त्री.*[*अ.*] १ हवा; वारा. २ अिच्छा;कामना.(मु.)**हवा अुडना**-बातमी पसरणें. **हवा के घोडेपर सवार**—अतिशय अुतावीळपणानें. फार घाअींत. **हवा खाना**—हवा खाणें; फिरायला जाणें. **हवा बाँधना**—प्रौढी मिरविणें; शेखी मिरविणें. **हवासे बातें करना**—खूप जोरांत धांवणें. **हवा हो जाना**—नाहींसें होणें.
हवाअी-*वि.*[फा.]१हवेसंबंधीं. २तेज; चपळ. *स्त्री.* १ अेक प्रकारची शोभेची दारू;फुलबाजी. २मिठाअीवर अथवा सरबतांत घालावयाचा सुकामेवा. (मु.) (**मुँह पर**) **हवाअियाँ अुडना**—चेहऱ्याचा रंग फिक्का होणें; तोंड अुतरणें. (यौ.) **हवाअी जहाज**—विमान.
हवादार—*वि.* [*अ.* + फा.] १ अिच्छुक. २ प्रेमी; आसक्त. ३ हवेशीर (जागा). [शुभचिंतन.
हवा-दारी—*स्त्री.* [*अ.* + फा.]
हवापरस्त—*वि.* [*अ.* + फा.] अिंद्रियलोलुप; सुखलोलुप.
हवाल—*पु.* [*अ.*] १ अवस्था; स्थिति. २ बातमी; वृत्तान्त.
हवालदार—*पु.* [*अ.* + फा.] सैनिकांवरील छोटा अधिकारी.
हवाला—*पु.* [*अ.*] १ पुरावा; दाखला; हवाला. २ अुदाहरण.
हवालात—*स्त्री.* [*अ.*] नजरबंदी; नजरकैद; कच्ची कैद.
हवालादार—*पु.* पाहा 'हवालदार'.

हवाली—स्त्री· [अ.] जवळपासचीं ठिकाणें [व पंच कर्मेंद्रिये.
हवास—पु· [अ.] पंच ज्ञानेंद्रियें
हविस—स्त्री· पाहा 'हवस'.
हवेली—स्त्री· [अ.] १ मोठी भव्य अिमारत. २ पत्नी.
हव्वा, हव्बा—स्त्री·[अ.] 'औव्ह'; 'आदम'ची बायको. पु· बागुलबुवा.
हशमत—स्त्री·[अ.]१नोकरचाकर. २ संपत्ति. ३ रुबाब.
हशर—पु· पाहा 'हश्र'.
हशरात—पु· [अ.] लहान किडे वगैरे; कृमिकीटक.(यौ.)**हशरात-अुल-अर्ज़्**–पृथ्वीवर राहाणारे किडे वगैरे.
हश्त—वि· [फा.] आठ.
हश्तुम्—अ· [फा.] आठवा.
हश्मत—स्त्री· पाहा 'हशमत'.
हश्र—पु· [अ.] १ प्रलय; मुसलमानी श्रद्धेप्रमाणें ज्या दिवशीं सर्व प्रेतें कबरींतून अुठणार आहेत व त्यांच्या पापपुण्याचा हिशेब होणार आहे तो दिवस. २ शोक; विलाप. ३ खूप जोराचा आरडाओरडा. (मु.) **हश्र टूटना**–१ आपत्ति कोसळणें. २ कोप होणें. **हश्र बरपा करना**–खूप आरडाओरडा करून गोंधळ माजविणें.
हश्शाश—वि· [अ.] अत्यंत प्रसन्न व हंसतमुख. (यौ.) **हश्शाश-बश्शाश**–अत्यंत खुष.
हसद—पु· [अ.] औीर्ष्या; मत्सर.
हसन—वि· [अ.] अुत्तम; भला; चांगला. पु· १ अुत्तमता. २ सौंदर्य.
हसन—पु· १ विनोद. २ अुपहास.
हसब—क्रि· वि· [अ.] अनुसार; प्रमाणें. (यौ.) **हसब मामूल**–नेहमींप्रमाणें.
हसरत—स्त्री· [अ.] १ अेखादी वस्तु न मिळाल्यानें होणारें दुःख; हळहळ. २ कामना; लालसा.
हासित–वि· अुपहासित; ज्याला लोक हंसतात असा. [स्त्री· सुंदरी.
हसीन—वि·[अ.] सुंदर. **हसीना**–
हसीर—पु· [अ.] चटअी.
हस्त—स्त्री· [फा.] १ अस्तित्व. २ जीवन.
हस्त–पु· हात.
हस्तक्षेप—पु· ढवळाढवळ.
हस्तलाघव—पु· हस्तकौशल्य.
हस्ताक्षर—पु· १ सही. २ हातानें लिहिलेलें अक्षर.
हस्तामलक—पु· हातावर ठेवलेला आवळा; स्पष्ट दिसणारी वस्तु. (यौ.) **हस्तामलकवत्**–अव्य. स्पष्ट; साफ.

हस्ति–पु. हत्ती. (यौ.) **हस्तिदंत**–पु. हत्तीचा दांत.

हस्ती—स्त्री. [फा.] १ अस्तित्व. २ जीवन. ३ संपत्ति.

हस्ब—क्रि. वि. पाहा, 'हसब'.

हस्रत—स्त्री. पाहा. 'हसरत'.

हहर–स्त्री. १ थरकांप. २ भय.

हहरना, हहराना–क्रि.अ. [अनु.] १ कांपणें; हुडहुडी भरणें. २ थरकांप होणें; भयभीत होणें. ३ आश्चर्यानें थक्क होणें. ४ मत्सर करणें.

हाँ–अव्य. १ होय. २ होकार; अनुमति.

हाँक—स्त्री. १ हांक. २ ललकार; आह्वान. ३ धांवा; हांक.

हाँकना—क्रि. स. १ जोरानें हांक मारणें. २ लढण्याकरितां आह्वान देणें; ललकारणें. ३ बाता मारणें. ४ हांकणें; चालविणें. ५ हाकलणें; घालवून देणें. ६ पंख्यानें वारा घालणें.

हाँडी—स्त्री. १ मातीची हंडी. २ कांचेची हंडी. [२ दूर केलेला.

हाँता*—वि. १ टाकलेला; सोडलेला.

हाँपना, हाँफना—क्रि.अ. [अनु.] धापा टाकणें; दम लागणें.

हाँसी—स्त्री. १ हास्य. २ थट्टा. ३ अुपहास; निंदा.

हाँ–हुजूर—वि. [हि + फा.] खुशामत्या; कळघोट्या.

हा—अव्य. अरेरे! दुःखोद्गार.

हाअिस्कूल—पु. [अिं.] माध्यमिक शाळा; हायस्कूल.

हाअी—स्त्री. १ दशा; स्थिति. २ तऱ्हा; रीत; पद्धत.

हाअू—पु. [अनु.] बागुलबोवा.

हाकिम–पु. [अ.] १ मोठा अधिकारी. २ शासनकर्ता. **हाकिमी**–स्त्री. शासन; हुकूमत. वि. हुकूमतसंबंधी.

हाजत–स्त्री. [अ.] १ आवश्यकता. २ गरज; चाह. ३ कैद. (मु.) **हाजत रफा करना**– १ गरज भागविणें. २ शौचास जाअून येणें.

हाज़मा—पु. [अ.] पचनशक्ति.

हाज़िम–वि. पाचक; पचविणारा.

हाजिर—वि. [अ.] १ परदेशीं वसाहत करणारा. २ मक्केंत जाऊन राहणारा.

हाज़िर—वि. [अ.] १ हजर; अुपस्थित. २ सन्मुख. (यौ.) **हाज़िरजवाब**–हजरजबाबी; प्रत्युत्पन्न-मति.

हाज़िरात—स्त्री. [अ.] १ मृतात्म्याचा अेखाद्याच्या अंगांत संचार करण्यासाठीं करतात ती प्रार्थना. २ अंगांत आणणें.

हाजिरी–स्त्री. [अ.] १ हजिरी;

अुपस्थिति. २ अिंग्रजांचें दुपारच जेवण. [करून आलेला.
हाजी—पु. [अ.] मक्केची यात्रा
हाजी—पु.[अ.] १ निंदक २ नकल्या.
हाट—स्त्री. १ बाजार. २ बाजाराचा दिवस. ३ दुकान. [स्त्री. लंका.
हाटक—पु.सोनें (यौ.) **हाटकपुरी**—
हाड—पु. १ हाड. २ कुलीनता.
हाता—पु. [अ.] १ आवार. २ २ सीमा; हद्द. ३ प्रदेश.
हाता—वि. १ निराळा केलेला. २ नाश पावलेला.
हातिम—पु. [अ.] १ निपुण, कुशल माणूस. २ तज्ज्ञ. ३ दानशूर. (मु.) **हातिमकी कब्रपर लात मारना**—फार मोठा अुदारपणा दाखविणें; कुबेराला लाजविणें. (अुपरोधात्मक.)
हाथ—पु. हात. (मु.) **हाथ आना**—मिळणें; प्राप्त होणें. **हाथ अुठाना**—मारणें; हात टाकणें; हात अुगारणें. **हाथका मैल**—हातचा मळ; तुच्छ पदार्थ. **हाथ खाली होना**—जवळ पैसा किंवा काम नसणें. **हाथ खींच लेना**—हात आवरणें; सहकार्य न देणें. **हाथ चलाना**—मारणें. **हाथ चूमना**—कला किंवा कारागिरी पाहून प्रसन्न होणें. **दूरसे हाथ जोडना**—दूर ठेवणें; कोपरापासून नमस्कार करणें. **हाथ तंग होना**—पैशाची चणचण भासणें. **हाथ धो बैठना**—घालवून बसणें. **हाथ धोकर पीछे पडना**—हाथ धुवून मागें लागणें; सतावणें. **हाथ पर हाथ धरे बैठना**—गप्प बसणें; निरुद्योगी राहाणें. **हाथ पसारना- फैलाना**— मागणें; याचना करणें. **हाथ पाँव ढीले पडना**—गळून जाणें. **हाथपाँव फूलना**—घाबरून बसणें. **हाथ पाँव मारना**—धडपड करणें. **हाथ बँटाना**—हातभार लावणें; सहकार्य करणें. **हाथ मलना**—हळहळणें; पस्तावणें.
हाथा—पु. १ मूठ; दस्ता. २ हातवा (हळदीकुंकवाचा).
हाथापाअी, हाथाबाँही—स्त्री. हातघाअी; मारामारी.
हाथी—पु. हत्ती. [शाळा.
हाथीखाना—पु. [सं. + फा.] हत्ती-
हाथीवान—पु. माहुत.
हादसा—पु. [अ.] १ नवी घडामोड. २ घटना. ३ दुर्घटना; अपघात.
हादिम—वि. [अ.] नाश करणाार.

हादिस—*वि.* [*अ.*] १ नवीन. २ नश्वर.
हादिसा—*पु.* पाहा ' हादसा '.
हादी—*पु.* [*अ.*] मार्गदर्शक; नेता.
हानि–*स्त्री.* १ नुकसान; क्षति. २ तोटा.
हाफिज—*पु.* [*अ.*] कुराण पाठ [असलेला मुसलमान.
हाफिजा—*पु.* [*अ.*] स्मरणशक्ति.
हामिल—*वि.* [*अ.*] ओझें वाहणारा; हमाली करणारा.
हामिला—*वि. स्त्री.* [*अ.*]गर्भवती; गर्भिणी; गरोदर.
हामी–*वि.* [*अ.*] साहाय्यक; समर्थन करणारा; पक्षपाती.
हामी—*स्त्री.* [*अ.*] स्वीकारोक्ति; [होकार.
हामीकार—*वि.* [*अ.* + फा.] साहाय्यक.
हायल—*वि.* [*अ.*] १ भयानक; भीषण. २ कठोर; कठिण. ३ बाधक; अडथळा आणणारा.
हार—*स्त्री.* १ पराजय. २ थकवा. ३ हानि. ४ जप्ती. ५ विरह.
हारक–*पु.* १ अपहरण करणारा. २ मनोहर; सुंदर. ३ चोर; लुटारू. ४ भाजक (गणित). ५माळ; हार.
हारना-*क्रि. अ.* १पराजित होणें; हरणें. (मु.) **हारकर**–पराभूत होऊन; नाइलाजानें. **हारे दर्जे**–लाचारीस्तव. *क्रि. स.* १ गमावणें. २ सोडून देणें. ३ देऊन टाकणें. ४ हरणें (लढाई).
हारसिंगार–*पु.* पारिजातक.
हारिल–*पु.* [दे.] अेक पक्षी (हा आपल्या पंजांत नेहमीं कामटी धरून ठेवतो).
हार्दिक–*वि.* अंतःकरणपूर्वक.
हाल–*पु.* [*अ.*] १ स्थिति; दशा. २ बातमी; वृत्तांत. ३ विवरण. ४कथा. *वि.*वर्तमानकालीन. अव्य. १ सध्यां; या वेळीं. २लगेच. (मु.) **हालका**–नवीन; ताजा. **हालमें**–नुकतेंच.
हालत–*स्त्री.*[*अ.*] १ दशा; स्थिति. २ सांपत्तिक स्थिति.
हालरा–*पु.* १ डोलविणें (मूल) २ झोका. ३ लहर; तरंग.
हालाँकि–अव्य. [फा.]यद्यपि; जरी.
हाला–*पु.* १ मद्य; दारू. २ चंद्राभोंवतीचें खळें. ३ मंडल.
हालात–*पु.* [*अ.*] परिस्थिति; गोष्टी.
हालाहल–*पु.* हलाहल विष; भयंकर विष.
हाली–अव्य. [*अ.*] जलद; लवकर. [*वि.* नवीन; ताजा.
हाली–*वि.* [*अ.*] सहनशील.
हावनदस्ता–*पु.* [फा.] खलबत्ता.
हावी–*वि.* [*अ.*] १ प्रवीण; कुशल. २ वश करणारा; घेरणारा.

हाशा–अव्य.[अ.] १कुदापि. २पण; परंतु.
हाशिया–पु.[अ.]१ समास; मार्जिन. २ गोठ; किनार; कांठ. ३ टीप; नोट (समासांत दिलेली).
हास–पु. १ हास्य; हसूं. २ विनोद.
हासिद्–वि.[अ.] अीर्ष्या, द्वेष करणारा; हितशत्रु.
हासिल–वि. [अ.] अुपलब्ध; प्राप्त. पु. १ हातचा आकडा (गणितांत). २ पीक. ३ लाभ. ४ सारावसुली. ५ गुणनफल; गुणाकार. [घबराट.
हाहाकार–पु. कोलाहल; गोंधळ;
हिंडोल–पु. १पाळणा. २ अेक राग.
हिंडोलना*, **हिंडोला**-पु.१झोंपाळा. २ पाळणा.
हिंद–पु. [फा.] भारत; हिंदुस्थान.
हिंदवाना–पु. [फा.] कलिंगड.
हिंदी–स्त्री. [फा.] अुत्तर भारतांत सर्वसामान्यतः प्रचलित असलेली भाषा; भारताची राज्यभाषा; राष्ट्रभाषा. पु. भारतीय; हिन्दी व्यक्ति. वि. हिंदुस्थानांतील.
हिंदुआनी–स्त्री. [फा.] हिंदुत्व.
हिंदुस्तानी–वि. [फा.] भारतीय; हिंदुस्थानचा रहाणारा. पु. भारतवासी. स्त्री. भारताची भाषा; संस्कृतचे किंवा अरबी–फारसीचे अवघड व अप्रचलित शब्द नसलेली सोपी हिंदी भाषा.
हिंदू–पु.[फा.] १ हिंदी; भारतवासी. २ हिंदुधर्म मानणारा.
हिंदोस्तान—पु. [फा.] हिंदुस्तान; भारत. [पीडा.
हिंसा–स्त्री. १ हत्या; वध. २ कष्ट;
हिंस्र-वि. हिंसा करणारा; जंगली; भयंकर.
हि–प्रत्य. [दे.] द्वितीया व चतुर्थी या विभक्तींचे प्रत्यय. (स, ला, वगैरे)
हिअ, हिआ–पु. १ हृदय. २ मन.
हिआव—पु. हिम्मत; साहस.
हिकमत–स्त्री. १ चातुर्य. २ कलाकौशल्य. ३ युक्ति; अुपाय. ४ तत्त्वज्ञान; ५ वैद्यकी. **हिकमती**–वि. १ कार्यकुशल. २ चतुर. [गोष्ट.
हिकायत—स्त्री. [अ.] कहाणी;
हिचक—स्त्री. कांकूं करणें; अनमान; घुटमळणें.
हिचकना–क्रि.अ. १ अुचकी घेणें. २ घुटमळणें; कचरणें; कां कूं करणें.
हिचकिचाहट–स्त्री. कांकूं करणें.
हिचकी-स्त्री. १अुचकी. २अुसासा.
हिजाब–पु. [अ.] पडदा. २ लाज.
हिज्जे–पु. [अ.] स्पेलिंग; शुद्धलेखन.
हिज्र–पु. [अ.] वियोग.
हित–अव्य. करितां; साठीं.

हित–*पु.* कल्याण; लाभ; अुपकार. *वि.* हित करणारा; मित्र. (यौ.) **हितकर,हितकारक,हितकारी**- हितचिंतक; हित अिच्छिणारा; हितेच्छु.

हितवाद–*पु.* हिताची गोष्ट.

हिताअी–*स्त्री.* नातें.

हिताहित–*पु.* लाभहानि; नफातोटा.

हिती, हितू–*पु.* १ हितचिंतक. २ नातेवाअीक. ३ स्नेही. [चिंतक.

हितैषी—*वि.* भलें पाहणारा; हित-

हिदायत–*स्त्री.* [*अ.*] १ ताकीद.२ शिकवण. ३ सूचना.

हिनहिनाना—*क्रि. अ.* [अनु.] खेंकाळणें; खिंकाळणें (घोड्याचें).

हिनाहिनाहट—*स्त्री.* खिंकाळणें (घोड्याचें).

हिन्द;हिन्दी; हिन्दुआनी;हिन्दुत्व पाहा 'हिंद' वगैरे. [देखरेख.

हिफ़ाज़त–*स्त्री.* [*अ.*] १ संरक्षण २

हिब्बा–*पु.* [*अ.*] १ दान.२ दाता.

हिब्बानामा–*पु.*[*अ.* + फा.]१ताम्रपट. २ दानपत्र.

हिम–*पु.*१बर्फ. २दंव; धुकें. ३ थंडी; हिंवाळा.(यौ.)**हिमकण**-*पु.*दंवबिंदु.

हिमयानी–*स्त्री.* [*अ.*] कसा; कंबरेभोंवतीं बांधण्याची लांब पिशवी.

हिमाकत–*स्त्री.* [*अ.*] मूर्खपणा.

हिमामदस्ता–*पु.* [फा.] खलबत्ता.

हिमायत–*स्त्री.* [*अ.*] १ समर्थन.२ शरण. **हिमायती**–*वि.* १समर्थन करणारा. २ सहायक. ३ पक्षपाती.

हिम्मत-*स्त्री.*[*अ.*]१धाडस;हिम्मत.२ पराक्रम. (मु.)**हिम्मत हारना**-धीर सोडणें. (यौ.) **हिम्मतका धनी**–**हिम्मतवाला**–धाडसी; धैर्यवान्. **हिम्मती**–*वि.* धाडसी; पराक्रमी.

हिय, हियरा, हिया–*पु.* १ हृदय; २छाती.(मु.)**हिय हारना**–निराश होणें;हतोत्साह होणें.**हिया जलना** जळफळाट होणें.**हियेका अंधा**-मूर्ख.

हियाव–*पु.* धाडस.

हिरण–*पु.* हरिण. [अमृत.

हिरण्य–*पु.* १ सोनें. शुक्र; वीर्य ३

हिरदय, हिरदा, हिरदै–*पु.* १ हृदय. २ मन.

हिरन–*पु.* हरिण (मु.) **हिरन हो जाना**–पळून जाणें; नाहींसें होणें.

हिरफत–*स्त्री.* [*अ.*]१ हस्तकौशल्य; कारागिरी. २ धूर्तपणा. ३ विद्या; हुन्नर. [प्रकारची लाल माती.

हिरमिज़ी—*स्त्री.* [*अ.*] विशिष्ट

हिरस–*स्त्री.* पाहा 'हिर्स'

हिराना–*क्रि.अ.* १ हरवणें.२चकित होणें ३स्वतःस विसरणें.४न टिकणें.

हिरावल–*पु.*[*अ.*]सैन्याची आघाडी.

हिरास—स्त्री· [अ·] निराशा.
हिरासत—स्त्री·[अ·]१कैद.२पहारा.
हिर्स—स्त्री· [अ·] १ लालूच; लोभ. २ प्रबल अिच्छा.
हिलकोर—रा—पु· तरंग; लहर.
हिलना—क्रि·अ· १ हलणें. २कांपणें. ३ सरकणें.४ सैल पडणें. ५ डोलणें. (मु.) **हिलना डोलना**—हालचाल करणें.प्रयत्न करणें.**हिलना मिलना**-मिसळणें; घनिष्ठ संबंध ठेवणें.
हिलाना—क्रि·स· १ हलविणें. २ दूर करणें. ३ कंपविणें. ४ डोलविणें.
हिलाल—पु· [अ·] द्वितीयेचा चंद्र.
हिलोर—पु· लहर; तरंग.
हिलोरना—क्रि·स· १ ढवळणें; खळबळणें. २ फडकविणें.
हिलोल, हिल्लोल—पु· १ तरंग; लहर. २ मौज; आनंद.
हिसका—पु· १ अीर्ष्या. २ स्पर्धा.
हिसाब—पु· [अ·] १ हिशेब. २ गणना. ३ गणितशास्त्र. ४ गणिताचा प्रश्न. ५ व्यवस्था. ६ मत; विचार. ७ स्थिति; दशा. ८ व्यवहार. ९ रीत; पद्धत. १० मितव्यय.
हिसाब-किताब—पु· [अ·] १ हिशेब; हिशेब-ठिशेब. २ रीत; पद्धत.
हिसार—पु· [अ·] १ किल्ला. २ शहराचा तट.
हिसिखा*—स्त्री· अीर्ष्या.
हिस्सा—पु· [अ·] १ भाग; अंश. २ तुकडा. ३ वांटा. ४ पाती.
हिस्सेदार—पु· [अ· + फा.] १ भागीदार; पातीदार. २ वांटा मिळालेला; खिंकाळणें.
हिहियाना-क्रि· अ·[अनु.]खिंकाळणें.
हींग—पु· हिंग किंवा हिंगाचें झाड.
हींस—स्त्री· घोडा किंवा गाढव यांचें ओरडणें. [डणें; खेंकाळणें.
हींसना—क्रि· अ· [अनु.] ओर-
हीअ*—पु· १ हृदय. २ छाती.
हीक—स्त्री· अुचकी.
हीन—वि· १ रहित; वंचित २ निष्कृष्ट; तुच्छ. ३ नीच. ४अल्प.
हीय—पु· हृदय.
हीयरा—पु· हृदय; मन.
हीर—पु· १ हिरा. २ वीज. ३ सर्प. ४ गीर. ५ सत्त्व. ६ सार; तथ्य. ७ शक्ति.
हीरक—पु· हिरा. वि· हिऱ्याचा; श्रेष्ठ. (यौ.) **हीरकमहोत्सव**—पु·साठ वर्षे पूर्ण झाल्याच्या आनंदाप्रीत्यर्थ केला जाणारा अुत्सव.
हीरा—पु· हिरा. वि· श्रेठ; उत्तम.
हीरामन—पु· सोन्यासारखा रंग अस-

लेला अेक काल्पनिक पोपट.

हीराकसीस–पु. हिराकस.

हीलतन्–क्रि. वि. [अ.] कपटानें.

हीला–पु. [अ.] १ बहाणा. २ कपट.

हीलाबाज़—वि. [अ. + फा.] १ बहाणा करणारा. २ धूर्त.

हुँ—अव्य. [दे.] १ अनुमति किंवा स्वीकृति, होकार दर्शविणारा शब्द; होय. २ देखील.

हुँकार–पु. १ दटावणी. २ गर्जना. ३ आरडाओरड.

हुँकारना–क्रि. अ. १ दटावणें. २ गरजणें. ३ ओरडणें; किंचाळणें.

हु*–अव्य. [दे.] १ देखील; शिवाय. २ होय. [गळ; कडी.

हुक—पु. [अिं.] हूक; आंकडा;

हुकूमत—स्त्री. [अ.] १ सत्ता; अधिकार. २ राज्य; आधिपत्य.

हुक्का–पु. [अ.] गुडगुडी हुक्का.

हुक्काम–पु. बहु. [अ.] १ न्यायाधीश. २ मोठे अधिकारी.

हुक्म–पु. [अ.] १ हुकूम; आज्ञा. २ अनुमति; अधिकार.

हुक्मनामा–पु. [अ.+फा] आज्ञापत्र; हुकूमनामा. [सेवक; आज्ञाधारक.

हुक्मबरदार–पु. [अ. + फा.]

हुक्म-राँ–वि. [अ. + फा.] १ हुकूम देणारा. २ शासक.

हुक्मी–वि. [अ.] १ दुसऱ्याचे आज्ञेत राहणारा. २ अचूक; रामबाण. ३ आवश्यक.

हुजूम–पु. [अ.] गर्दी; दाटी.

हुजूर–पु. [अ.] १ मोठ्याचें छत्र; आश्रय. २ दरबार. ३ कचेरी; कोर्ट. ४ महाराज; ५ मोठ्यांचें सामीप्य; समक्षता.

हुजूरी—पु. [अ.] हुजऱ्या. वि. खाशा स्वारीचा; सरकारी.

हुज्जत–स्त्री. [अ.] १ हुज्जत. २ झगडा. ३ निरर्थक वाद.

हुडकना–क्रि. अ. १ भयभीत अथवा दुःखी होणें. २ तळमळणें.

हुडकाना—क्रि. स. १ भयभीत किंवा दुःखी करणें. २ सतावणें.

हुडदंग-गा–पु. [अनु.] धुमाकूळ; अुत्पात.

हुताशन–पु. अग्नि; आग.

हुदहुद–पु. [अ.] १ सुतारपक्षी. २ टिटवी. ३ डोकीवर तुरा व सुंदर पिसारा असलेला अेक पक्षी.

हुन–पु. सोनें (मु.) **हुन बरसना**–विपुल पैसा होणें.

हुनर–पु. [फा.] १ कला; हुन्नर. २ गुण; कर्तृत्व. ३ कौशल्य; युक्ति.

हुनरमंद–वि. १ कुशल; हुनऱ्या. २ निपुण.

हुब–हुब्ब–*स्त्री.* [अ.] १ प्रेम. २ मैत्री. ३ अिच्छा. ४ मर्जी.

हुब्ब–अुल–वतन, हुब्बे–वतन–*स्त्री.* [अ.] देश प्रेम

हुबाब–*पु.* [अ.] १ पाण्यावरील बुडबुडा. २ हातांतील अेक दागिना. ३ कांचेचे रंगीबेरंगी गोळे.

हुमक़–*पु.* [अ.] मूर्खता.

हुमकना–*क्रि.अ.* [अनु.] १ अुड्या मारणें; खेळणें; बागडणें. २ पाय आपटणें. ३ जोरानें दाबून ठेवणें.

हुलसना––*क्रि. अ.* १ आनंदानें फुलणें. २ भरून येणें.

हुलसाना–*क्रि. स.* प्रसन्न करणें.

हुलसी––*स्त्री.* अुल्हास; आनंद.

हुलिया––*पु.* [अ.] १ आकृति; चेहरेपट्टी. २ अेखाद्याच्या रूपरंगाचें विशेष वर्णन किंवा माहिती. **हुलिया लिखाना**–पळून गेलेल्या अपराध्याच्या अथवा हरवलेल्या व्यक्तीच्या खाणाखुणा पोलिसाना सागून लिहविणें. (मु.) **हुलिया होना**–सैन्यांत भरती होणें.

हुल्लड–*पु.* [अनु.] १ कोलाहल; दंगल. २ धुमाकूळ; अुत्पात. ३ चळवळ; आन्दोलन.

हुशियार हुसियार–*वि.* पाहा 'होशियार'.

हुस्न––*पु.* [अ.] १ लावण्य; सौंदर्य. २ विशेषता; खुबी.

हुस्नदान––*पु.* [अ. + फा.] पानाचा डबा. [सौंदर्य-प्रेमी.

हुस्नपरस्त-*वि.* [फा.] सौदर्योपासक;

हूँ–अन्य. [अनु.] होय; हं. *क्रि.अ.* आहें (मी).

हूँकना––*क्रि. अ.* [अनु.] १ चुचकारणें; गोंजारणें. २ गर्जना करणें.

हूँटा–*पु.* औटकी (पाढा).

हूँस––*स्त्री.* १ अीर्ष्या; द्वेष. २ वाअीट नजर; दृष्ट. ३ टोंचणी.

हूँसना––*क्रि. स.* १ दृष्ट लावणें. *क्रि. अ.* १ अीर्ष्येमुळें लाजणें. २ लालचावणें. ३ डिवचणें; टोचून बोलणें.

हूक––*स्त्री.* हृदयांत होणारी पीडा; कळ. २ वेदना; पीडा. ३ दुःख. ४ शंका; अंदेशा.

हूकना–*क्रि. अ.* सलणें; ठसठसणें.

हूड–*वि.* बेपर्वा; अडाणी.

हूदा–*वि.* [फा.] योग्य; अुचित.

हूबहू–*वि.* [अ.] हुबेहूब; जसेंच्या तसें.

हूर–*स्त्री.* [अ.] स्वर्गांतील अप्सरा (मुसलमानी).

हूल–*स्त्री.* १ पीडा. २ भोसकणें.

हूल–*स्त्री.* [अनु.] १ कोलाहल.

खळबळ. २ हर्षध्वनि. ३ गर्जना. ४ खुशी; आनंद.
हूलना—*क्रि. स.* भोसकणें.
हू हू—*पु.* गंधर्व. [हिरावून घेतलेला.
हृत—*वि.* हरण करण्यांत आलेला;
हृत्—*पु.* हृदय.
हृत्पिंड—*पु.* हृदय; काळीज.
हृदयंगम—*वि.* १ लक्षांत आलेलें. २ मनांत ठसलेलें
हृदय—*पु.* हृदय; अंतःकरण.
हृद्य—*वि.* १ हृदयांतील. २ सुंदर; मोहक. ३ रुचिकर; रोचक.
हृष्ट—*वि.* प्रसन्न; आनंदित.
हृष्टपुष्ट—*वि.* धट्टाकट्टा; जाडजूड.
हे—अव्य. अरे; अहो.
हेंगा—*पु.* कुळव.
हेकड—*वि.* १ धष्टपुष्ट. २ प्रबल. ३ उच्छृंखल. **हेकडी**—*स्त्री.* १ जुलूम. जबरदस्ती. २ अुच्छृंखलपणा. ३ तिरसटपणा. ४ हेकेखोरपणा.
हेच—*वि.* [फा.] १ तुच्छ; क्षुद्र. २ निःसत्त्व.
हेठा—*वि.* [फा.] १ हलका; कमी प्रतीचा. २ नीच. **हेठापन**—*पु.* नीचता; हलकटपणा. **हेठी**—*स्त्री.* अप्रतिष्ठा; मानहानि; अनादर.
हेत—*पु.* १ हेतु; कारण. २ मित्र. ३ हित. ४ प्रेम.
हेतु—*पु.* १ अुद्देश; अभिप्राय. २ कारण. [नास्तिकता.
हेतुवाद—*पु.* १ तार्किकता. २
हेम—*पु.* १ हिम; दंव. २ सुवर्ण; सोनें.
हेय—*वि.* १ त्याज्य; निकृष्ट. २ नीच; तुच्छ.
हेर*—*स्त्री.* शोध; तपास.
हेरना—*क्रि. स.* १ शोधणें; तपास काढणें. २ पाहणें. ३ पारख करणें.
हेरफेर—*पु.* १ घेरा. २ फरक. ३ डावपेंच; कारस्थान.
हेरना-फेरना—*क्रि. स.* १ फेरबदल करणें. २ अुगीच वेळ घालविणें.
हेरवाना—*क्रि. स.* १ गमावणें; हरवणें. २ तपास करविणें.
हेराना—*क्रि. अ.* १ हरवणें २ फिके पडणें. ३ बेशुद्ध होणें. *क्रि. स.* तपास काढाविणें.
हेल—*पु.* १ चिखल, शेण अित्यादि. २ शेणमातीचा गोळा. ३ संगत; संबंध.
हेलमेल—*पु.* १ स्नेहसंबंध; घनिष्ठता. २ संगत; साथ. ३ परिचय.
हेला—*स्त्री.* १ तिरस्कार. २ खेळ; गम्मत. [चढाअी; आक्रमण.
हेला—*पु.* [अनु.] १ हांक. २
हेला—*पु.* भंगी.
हैं—अव्य. [अनु.] १ आश्चर्योद्गार;

अरे ! २ निषेधोद्गार. क्रि. अ. आहेत.
है–क्रि. अ. आहे.
हैकल—स्त्री. [अ.] १ अेखाद्या ग्रहाची मूर्ति. २ मंदिर ३ शोभा. ४ यंत्र. ५ डौल. ६ चिह्न; लक्षण.
हैज़-पु. [अ.] स्त्रियांचा मासिक धर्म.
हैजा–पु. [अ.] कॉलरा; पटकी.
हैजान–पु. [अ.] १ जोश; आवेश. २ वेग. [२ दुष्ट.
हैज़ी—वि. १ हरामखोर; दोगला.
हैट–पु. [अिं.] हॅट; साहेबी टोपी.
हैफ़–पु. [अ.] १ दुःख. २ अत्याचार.
हैफ़्–अव्य. [अ.] हाय ! हाय !
हैबत–स्त्री. [अ.] १ भय. २ धाक.
हैम–वि. सोन्याचा; सोनेरी.
हैयत–स्त्री. पाहा ' हअियात. '
हैरत–स्त्री. [अ.] आश्चर्य.
हैरत–अंगेज–आश्चर्यकारक.
हैरान–वि. [अ.] १ हैराण; त्रस्त. २ आश्चर्यचकित. [वाचक अव्यय).
हैलो-अव्य. [अिं.] ओहो! (अुद्गार-
हैवान–पु. [अ.] १ पशु; जनावर. २ मूर्ख किंवा गांवठी माणूस. ३ प्राणी; जीव. **हैवानियत**–स्त्री. १ पशुता. २ मूर्खता. **हैवानी**–वि. पाशविक; जंगली जनावरांसारखा.
हैसबैस–स्त्री. [अ.] झगडा; भांडण.
हैसियत–स्त्री. [अ.] १ योग्यता. २ बिशाद, सामर्थ्य. ३ श्रेणी; दर्जा. ४ धन; दौलत.
हैहै–अव्य. अरेरे ! हाय हाय !
होंठ–पु. ओठ. (मु) **होंठ काटना** या **चबाना**–राग प्रकट करणें. **होंठ फडकना**–रागानें ओठ थरथरणें.
होटल–पु. [अिं.] १ हॉटेल; अुपहारगृह. २ खाणावळ.
होड–स्त्री. १ शर्त; पैज. २ स्पर्धा; चढाओढ. ३ हट्ट. **होडाबादी, होडाहोडी**–स्त्री. चढाओढ. २ पैज.
होनहार–वि. होतकरू; सुलक्षणी. पु. भवितव्यता; होणारी गोष्ट.
होना–क्रि. अ. होणें; घडणें.
होनी–स्त्री. १ अुत्पत्ति २ वृत्तान्त. ३ अपरिहार्यतेनें घडणारी गोष्ट. ४ संभाव्य गोष्ट.
होमना—क्रि. स. १ हवन करणें. २ त्याग करणें; नष्ट करणें.
होरसा–पु. १ सहाण. २ पोळपाट.
होरहा-पु. हरभऱ्याचें झाड; सोलाणा.
होरा—पु. १ सोलाणा; हरभऱ्याचें झाड. स्त्री. १ अेक तास. २ जन्मकुंडली. [मूल.
होरिल–पु. [दे.] नुकतेंच जन्मलेलें
होरी—स्त्री. १ होळी; शिमगा.

२ गाण्याचा अेक प्रकार.

ह्योला–*स्त्री.* शिखांचा शिमगा. *पु.* १ सोळाणा; हरभरा. २ हुरडा.

ह्योली–*स्त्री.* होळी; शिमगा.

ह्योले ह्योले—*क्रि. वि.* पाहा 'हौले हौले'.

ह्योश—पु.[फा.] १ बुद्धि. २ ज्ञान; चेतना: ३ स्मरण. (यौ.) **ह्योश-हवास**–चेतना; शुद्धि.

ह्योशियार - *वि.* [फा.] १ हुशार; तरतरीत. २ निपुण; कुशल. ३ सावध. ४ धूर्त. **ह्योशियारी**–*स्त्री.* १ हुशारी;तरतरीतपणा. २ सावध-गिरी. ३ नैपुण्य; कौशल्य.

हौं—सर्व. मी. *क्रि. अ.* आहें.

हौआ—*पु.* [अनु.] बागुलबोवा.

हौज़–*पु.* [अ.] हौद. (म्हण.) **हौज़ भरे तो फ़ौवारा छूटे**–आडांत असेल तर पोहर्‍यांत येअील; हौद भरला तर फवारा अुडणार.

हौदा–पु.[फा.]हत्तीची अंबारी;हौदा.

हौल—*पु.* [अ.] भीति; भय.

हौलदिल–पु.[अ.+फा.] हृदयाची धडपड. *वि.* भयभीत झालेला.

हौल दिला–*वि.* भित्रा. [नक्.

हौलनाक–*वि.* [अ.+फा.] भया

हौले, हौले-हौले–*क्रि.वि.* हळूहळू; सावकाश; हलकेंच.

हौवा—*स्त्री.* [अ.] १ आदिमानवा-(ॲडम) ची पत्नी; अीव्ह;आदि-माता. २ बागुलबोवा; बुजगावणें.

हौस—*स्त्री.* [अ.] १ लालसा; हौस. २ हर्ष. ३ अुल्हास.

हौसला–[अ.] १ हौस; अिच्छा; लालसा. २ अुत्साह; अुल्हास. ३ आकांक्षा. (मु.) **हौसला पस्त होना**–निरुत्साह होणें.

हौसलामंद—*वि.* [अ.+फा.] १ हौशी. २ अुत्साही. ३ महत्वा-कांक्षी.

ह्रद–*पु.* १सरोवर.२ ध्वनि. ३किरण.

ह्रदिनी–*स्त्री.* नदी.

ह्रस्व–*वि.*१लहान.२थोडा. ३ठेंगणा.

ह्रास—*पु.* अवनति; क्षीणता.

ह्राद–*पु.* आह्लाद; आनंद; हर्ष.